# D. Ioan. Chryſo STOMI EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI IN SANctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum Ioannem commentarij, diligenter ab Arrianorum fæcibus purgati, & in lucem in ſacræ paginę tyronum gratiam modò recens ſub minori forma æditi.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

IOAN. IIII.

Si diligitis me, mandata mea ſeruate.

PARISIIS

Apud Carolam Guillard, in via ad diuum Iacobum, ſub Sole aureo.

1543

Giò: Agostino.

D.PROB.ROM.S.J

# ELENCHVS RERVM omnium quas in marginibus compendioſe perſtrinximus, eiſdem ſemper verbis fideliter omnia referens.


Bſq; humilitate pietatis opera mortua. 96
A Aduentus Chriſti duplex. 89
Amicitia vnde 267
Bethabara. 57
Bethania. Ibidem.
Carnaliter intelligere, quid 137
Diues quis 238
Euangelio ſanctificatur anima 93
Gulæ vitium excæcat valde. 129
Ioannes Euangeliſta vbi habitarit. 8
Inuidia omnium malorum radix. 190
Ioannis interpretatio 267
Ioannes quid interpretetur. 265
Ioannes dux monachorum. Ibidem.
Lectio ſacrarum literarum abſq; fide non valet. 120
Liberum arbitrium non tollitur. 133
Marcionis & Valentini hæreſis 196
Nominum impoſitio. 65
Paulus Samoſatenſis. 31
Paſtoris & Mercenarij differentia. 172
Pecuniarum cupiditas dæmone grauior. 193
Pecunijs non abutendum. 260
Petrus os & princeps apoſtolorum 261
Sabellianorum & Marcellianorum hæreſis. 30
Samaritani vnde dicti 88
Sacrificium pro omnibus offertur. 230
Veſtigijs patrum inſiſtendum. 30


ELEENCHI FINIS.

# FRANCISCI ARETINI in diui Ioannis Chryſoſtomi, Epiſcopi Cõſtãtinopolitani commẽtarium ſuper Ioannis euangelio, ad clariſsimum virum Coſmũ Medicen Florentinum, Præfatio.

C OMMVNIS ferè omnium opinio eſt, Coſme vir clariſſime, ſuperiores & longè à memoria noſtra remotas ætates, omnium virtutum genere noſtram ſuperaſſe, nec vllum nũc inueniri quem maioribus illis comparare poſſimus: in qua ſententia multitudinem eſſe minimè miror, cuius id ingenium eſt, vt audita viſis, & vetuſtiſſima quæque maiora arbitretur. Quod autem viri graues & doctrina, & rerum vſu exerciti idem ſentiant, hoc ego quàm iniquiſſimo animo ferendum cenſeo. Non tamen is ſum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tempora floruiſſe, aſſentior ſanè, libenter ob meam in ſeculum noſtrum pietatem (ſi commodè poſſem) negaturus. Nõ enim mihi ita faſtidio ſunt homines mei, vt neminẽ illis profitear comparãdum, vt plerique obſtinata aſſertione contẽdunt, malè de ſeculi ſui hominibus meriti, quibus partim qui viderint, partim qui cõſuetudine deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in ſe experti ſint, fauere profectò deberent, vt etiam ſi non omnino id ſentirent, tempora tamen ſua amore complecti, & pro viribus extollere viderẽtur. Eſt enim, vt ſentio, bene inſtituti hominis temporum ſuorum bonis delectari: & ſi quem videant virtutibus præcellere tanto eos maiori admiratione & laudibus proſequi, quãto inter paucos eius virtus clarior apparet. Et profectò ſi ætatem noſtrã non malignè, non inuidè conſiderare voluerimus, viros clariſſimos habuit habétque, quos ſiue magnitudine animi, ſiue ſapientia, ſiue rerum geſtarum gloria, ſiue magnificentia, ſiue rerum publicarum adminiſtratione:

tione: ſi non præferre, auſim tamen maioribus comparare, vnde nõ minora virtutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponerentur. Quod licet nõ huius loci, neq; propoſiti ſit in præſentia diſquirere: paucos tamen attingam, ne videar velle quidem, quos tamen laudare poſſim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicã, qui quum primùm ad ſummum eſt pontificatum aſſumptus, imbecillimum & varijs caſibus agitatum eccleſiæ ſtatum, & diuturnum ſchiſma ita ſedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbationibus & procellis, in trãquilliſſimum portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clariſſimum principem Nicolao quinto defuit? cuius tempora etſi breuiſſima, quantulacunque tamen, in hac noſtra inferiori Italia Auguſti paci contulerim, cuius ductu & auſpicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata eſt: quem niſi tam repentè inuida mors è medio ſuſtuliſſet, non minus quàm Auguſtus vrbem è lateritia marmoream reliquiſſe gloriari potuiſſet. Quid Pio ſecundo pietate par? vere, inquam, pio, qui vt cõmiſſæ ſibi eccleſiæ & Chriſtianæ religioni conſuleret, inualido & imbecillo corpore nullũ recuſauit laborẽ. Quid Alphonſum Atragonũ regem memorẽ, qui vt maximo animo Siciliæ ſibi regnum vendicauit, ita & quoad vixit, & ſapientia, & authoritate incredibili id rexit, & tutatus eſt? Quid Franciſcum Sphortiam? nónne cuius veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriæ Coſme, vel in primis author fuiſti? Neque enim te vllo pacto tacere, aut poſſum, aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuiuis maiorum non æquãdum modò, ſed longè præferendum contenderim. Tu vnus es quem vnice admirari, de quo maximè gloriari poſſim: tu vnus multorum ſimul laudes complexus es. Pompei authoritatem & gloriam, Catonis ſeueritatem, Luculli magnificentiam, Craſſi, ſed in meliores vſus, diuitias, ſummam præterea in immortalem deum religionem. Extant clariſſima pietatis tuæ & in deum, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longè plura ſuſpicor, quibus tacita tecum conſcientia lætaris, quæ indigentibus dei ſeruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus

ribus tam larga dextera exhibes,vt ſecundum domini prę-
ceptum,neſciat ſiniſtra. Et tamen indies magis atq; magis
diuitiæ abundant,creſcunt,exuperant, centuplū accipietis Mat.6.a
inquit. Et meritò quidem. Cui enim potius credendę ſunt, Ibid.19 d
quā qui & ſciat,& velit quāliberaliſſimè diſtribuere? Iure
igitur ſummi dei clementia,in clariſſima Italię ciuitate, in
ſumma & authoritate, & amore omniū te principem cōſti
tuit: & vt Ciceronem Italia,ita ciues te tui in patriam,ſum
mo omniū conſenſu,ab exilio reportarunt. Vbi tot annos
in tranquilliſſima pace, in omnium admiratione filiis pa-
ternam imaginem,virtutemq; reuerētibus indolis eximię,
tot propinquis,tot amicis munitus,ſumma cū laude conſe-
nuiſti: vbi te omnes patrem patrię & loquuntur,& ſentiūt:
vbi vt Demonſthenem ferunt Atheniēſes populi, ita tu &
principum,& rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas
ſępenumero moderatus es,vt nemo ſit,qui ſapientiam,qui
virtutem,qui ingenium tuū non admiretur: vt & vbi claro
rum principum nomen peruenire nō potuit, ibi tuum cele
berrimum habeatur, atque te cōſummatiſſimum virū red-
das. Inter publicas & grauiſſimas occupationes ſi quid ocii
datur,id omnę liberali mēſę,hoc eſt ſtudiis,& diuinis im-
pēdis lectionibus,quibus animus eruditur,oblectatur,pa-
ſcitur,veram cōcipit beatitudinem. Hæc & alia plura cum
de præſtantia tua iam diu acciperem,accuſabam ſanè for-
tunam meam,cui talem virum videre, et colere non lice
bat: quod ergo vnum in primis deſiderabam votis meis,hu
manitate incredibili audiſti: iuſſiſti Florentiam venirē ve
ni,te viſitaui,vt filium accepiſti,ſpem bonam dediſti. Sed
cum inter loquendum abs te acciperem,quantopere in Io-
annis Chryſoſtomi cōmentario ſuper Ioannis euangelio,
quem nuper rudi & inemendato ſtilo traductum R. patri
Ioanni epiſcopo Attabatenſi dederam,delectarere,incre-
dibilem cepi voluptatem,aliqua ex parte tuæ in me beni-
gnitati ſatisfacturum ratus. Itaque cum primum Romam
redirem,me ei vltimam manū imponere, & clariſſimo no-
mini tuo inſcribere pollicitus ſum. Primam igitur eius par
tem,cuius Græcum exemplar penes me eſt,pro ingenioli
mei viribus emendaui, quā,dum reliquum & inueniam &
abſoluam,viſum eſt interea ad præſtantiam tuam mittere,

vt me pollicitationis meæ memorem intelligas: opus enim permagnum eſt, & tempore indiget. Et licet in librorum prȩfationibus authorū laudes colligi ſoleant, eas tamen in prȩſentia prȩtermittere ſtatui: nō quin latiſſimus in Chryſoſtomo (ſiue doctrinam, ſiue mores intueri velimus) cōmendationis campus pateat, vt etiam infanti linguæ vberrimam dicendi materiam prȩſtare poſſit: ſed cum ad te virum præſtātiſſimum dirigatur, nolui tantùm mihi tribuere, vt ea oſtendam quæ tibi longè quam mihi erant clariora. Cognoſces vim hominis, Cognoſces doctrinā, cognoſces mores, quorum pleroſque, vel omnes potius in te cognoſces. Non tamen is ſum, qui non intelligam, quantum Chryſoſtomo dignitatis, quantum ſplendoris imbecillis interpres abſtulerit: ſed vtcunque, ſententias tamen me aſſecutum ſpero. Accipias ergo, qua ſoles humanitate hanc editionem, quam ego tam libenter exhibeo: vt ſi gratum tibi fuiſſe intellexero, maximū abs te beneficium me accepiſſe exiſtimem. Nec me mediocriter & ad hāc perficiendam, & alia aggredienda Coſmus lector hortabitur.

Præfationis Finis.

# Diui Ioannis

## CHRYSOSTOMI EPISCOPI CONSTANTINOpolitani cõmentarii, ſuper Ioannis Euangelium Prologus: Franciſco Aretino interprete.

QVi agonũ certamina ſpectare cõſueuerũt, cũ inſignem quẽpiam athletam, & coronis plurimis donatũ, alicunde profectũ intelligunt, omnes certatim cõcurrunt, vt eius luctas, arteinq; & corporis robur cõſpicẽtur: & videri quidem nõnunquã vniuerſum theatrum licet multis hominum millibus inũdans, qui & corporis & animi oculos penitus intendant, vt nihil eorũ, quæ in ipſo aguntur ſpectaculo, ſe prætereat. Tum ſi quis præſtanti ingenio muſicus aduentauerit, nõ minori ſtudio idẽ ipſi theatrũ occupant, & omiſſis oĩbus quę in manibus habẽt negociis, & ſæpenumero neceſſariis & vrgentibus, nõ minori ſtudio aduolãt, ſedentq; incredibili cãtus plauſuſq; accipiẽdi cupiditate, & de vtriuſque præſtantia inter ſe diſputant. Et hęc quidẽ multi. Qui autẽ rhetorum callent rationes, ipſi quoque in ſophiſtis hoc idem contendunt. Quippe & in his ſpectacula ſunt auditores, plauſus ſuffragia, & inquiſitiones eorum quæ dicuntur diligentes. Quod ſi rhetorũ, tibicinũq; ac athletarum & ſpectatores, & auditores eadẽ conſident attentione, quantũ nobis ſtudii, quantum diligentiæ, ſi recte iudicabimus, adhibendum erit? nõ in tibicinis, neq; ſophiſtę, aut gladiatoris, ſed viri ẽ cælo vocẽ tonitru clariorem ꝓferẽtis ſpectaculo, qui vniuerſum orbẽ ſuo clamore cohibuit, comprehendit implicuit, non nimio quidẽ, ſed diuinę gratię exuberãtia, quæ ab eius lingua affatim emanauit. Et quod mirum ſit, tantus clamor non aſper, non iniu-

cundus,ſed omni muſica harmonia ſuauior,quo nil audito rum aures poſſet vehementius demulcere. Huc accedit, quod ſanctiſſimus,quod admiratiõis plenus, arcana redũdans ſapientia,qui tot tantaq; cõfert bona, vt qui dilig ẽter & accurate eũ accipiunt & obſeruant,non iam homines & terræ incolę habendi ſint,ſed ſuper omnia huius ſeculi bona collocẽtur in angelorũ conſeſſu: neq; aliter terrã, quàm
Marci. 3 b cælum habitant. Tonitrui enim filius eſt Chriſto dilectiſſimus,colũna omnium quę in orbe ſunt eccleſiarũ,qui cęli
Ioan. 13. f 23. claues habet,qui Chriſti calicem bibit,& baptiſmatis aqua ablutus eſt,qui ſuper pectus domini multa cũ fiducia recubuit. Hunc nos in præſentia aggredimur, qui neq; fabulas effingit,neq; perſonatus incedit. Non enim huiuſmodi loquitur,neq; ſuggeſtũ aſcendit,aut orcheſtrã ſupplodit,aut aureo ornatur veſtimento:ſed ſtola puriſſima amictus progreditur. Chriſtus nanque indutus nobis oſtẽditur, pedes calceatus decoros in euangelii pacis præparatione, zona non pectus, ſed lumbos præcinctus:non ex purpurea pelle neq; deaurata,ſed veritatis decore intexta, atq; diſtincta. Talis in præſentia Ioannes nobis offertur nullam neque ſimulationem, neq; fabulã afferens, quæ longè ab eo abſunt:ſed nuda & aperta fronte,nudam & opertã annunciat veritatem. Neq; aliũ ſe verbis,alium reipſa, ſpecie,aſpectu,voce perſuadendo exhibet: neque inſtrumentis indiget,vt cithara,lyra,& huiuſmodi:ſed omnia lingua operatur,omni citharœdo,omni muſica ſuauius, vtiliusq; procinens. Eſt enim ei proſcænium vniuerſum cælum, theatrum orbis terrę,ſpectatores auditoresq; omnes angeli, & quicunq; homines & angeli ſunt,aut fieri deſiderant:quippe hi duntaxat hanc proculdubio poſſunt harmoniam exaudire,eamq; re oſtendere,tales ſe auditores,quales oportet,exhibẽtes. Siquidem alii omnes non ſecus ac infantes audiũt quidem,nõ tamen audita intelligunt,& placẽtulis, & puerilibus ludis intẽti,in deliciis,opibus,potentia,vẽtri viuentes,verba interdũ accipiunt: verũ nihil inde magnificum:nihil altũ decerpũt lateritię prorſus & luto inhęrẽt. Huic autẽ apoſtolo ſupernæ affuerunt virtutes, eius animæ pulchritudinem,ſapientiam,& ſpeciem virtutis admirantes,per quã ipſum ſimul hauſit Chriſtũ, & ſpiritualem conſę-

conſecutus eſt gratiam. Etenim tanquã lyram quandã pre ciosis lapidibus, auroq; diſtinctã, aureo plectro adhibito: ſic ſuã ſibi aĩam exornãdo effecit, vt per eum magnũ & altum ſpiritu perſonaret. Quẽadmodũ igitur nec piſcatoris eſt, neque filii Zebedæi, ſed ei⁹ qui arcana myſteria intelligat, hanc pulſare lyram, ſic ei ſummã præſtemus attẽtionem. Nihil enim nobis humanũ, ſed à ſpiritus ſancti profundis & abditis theſauris oĩa proloquitur, quæ neque angeli priuſquã hic diceret, nouerunt. Nãque & ipſi nobiſcũ per Ioannis voce, & per nos didicerunt, quæ cognouimus, & quod nobiſcũ beatus etiam Paulus his verbis ſignificauit: Vt ignoteſcat principatibus, & poteſtatibus in cęleſtibus per eccleſiam multiformis ſapientia dei. Si igitur principatus & poteſtates, Cherubinq́ue & Seraphin hęc per eccleſiam didicerũt, planè conſtat ipſos angelos ſumma cum attentiõe eius ſeſe auditores exhibere. Quippe idcirco nõ parum honoris conſequimur, quod nobiſcum angeli diſcant, quæ neſciunt. Quod autem per nos, longè magis honoramur: ſed per quos, vel quales noſtrum, nondum diximus. Quamobrem multum hic adhibeamus cum æquanimitate ſilentium non hodie aut vna duntaxat die, ſed per omnem vitam, cum omni tempore huiuſmodi audire bonum ſit, & perquam vtile. Nam ſi ea quæ in regiis fiunt domibus cognoſcere exoptamus: vt exẽpli gratia, quid dixerit, fecerit, cõſuluerit ſuper ſubditis ſuis rex, & ſæpe quæ nihil ad nos attinent: quanto magis quę à deo dicũtur, audiendi flagram⁹ deſiderio, tum maximè cum ea ſcire noſtra plurimũ intereſt? Quæ omnia hic nobis euangeliſta accurate explicat, cum ipſi regi incredibili ſit amore deuinctus: imò & ipſum in ſe loquentem cõtineat, audieritq́ue ab eo, quæcunque ipſe à patre acceperit: Vos dixi amicos, inquit, *Ioan. 15 b* quia oĩa quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Quẽadmodum igitur ſi quẽpiam è ſummo cęlo deſcendẽtem repentè conſpicaremur, qui arcana illa certe nobis ſe dictturũ polliceretur, omnes certatim cõcurremus: itidem & nos in præſentia faciamus. E cælo enim vir hic nos allocutum venit: neq; enim eſt de hoc mundo, vt ipſe teſtatur Chriſtus, quũ inquit: Vos de mundo nõ eſtis: & para- *Ibidem. c.* cletum

cletum habet in ſe loquentem,& vbique præſentẽ,qui tam certè nouit dei myſteria,vt res ſuas humana anima, ſpiritum ſanctificationis,ſpiritum rectum,qui nos ducit & trahit in cælum,qui aliis nos oculis illuminat,qui nos idoneos reddit,vt futura nos ſecus ac pręſentia contemplemur, qui demum efficit,vt etiam in carne cæleſtia ſpectare poſſimus .In omni igitur vita æquanimitatem ei, atque ſilentium præſtemus,nemini ſegnitiei,nemini ſomno locus ſit, nemo huc accedentium ſqualore tabeſcat, ſed ad ſuperna vnanimes mentes noſtras erigamus.Inde enī Ioannes hic eos alloquitur,qui illic,quanuis terram incolant,viuunt. Et profectò in hac vita nihil magnũ,nihil exoptabile adipiſcimur:nihil ad eos qui à brutorum vita emergere nolũt Ioannis doctrina,quemadmodum nihil ad eum res humanæ. Tonitrus igitur mentes noſtras perterret, cum in naturalem ſonitum erumpit:at Ioannis vox non modo neminem perturbat fidelium,ſed omni liberat perturbatiōe atque moleſtia.Solis autem dæmonibus terrori eſt,& dæmonum ſeruis: quod vt nobis certo conſtet,& animo ſileam & ore animo tamen maximè. Quænam enim tacentis vtilitas, ſi eius anima perturbationibus æſtuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus.Nulla ergo nos pecuniarum capiat cupiditas, nulla gloria,non ira,non aliorum turba affectuum. Neque enim fieri poteſt,vt qui ſe non omnino his liberat, valeat illorum altitudinem intueri,& vt oportet cognoſcere myſteriorum religionem, arcana, reliquas omnes virtutes , quæ his tanquam oraculis delitefcunt. Nam ſi fidibus, & tibiis nemo vnquam rectè ſcire poteſt, niſi totum ad id animum intendat : quanam ratione huiuſmodi myſteria ſolo auditu,animo verò alieno & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Chriſtus,his nos verbis admonet: Nolite dare ſanctum canibus,neque mittatis margaritas veſtras ante porcos . Margaritas hæc verba vocauit,quæ his longè pulchriora præſtantioraque ſunt.Verum cum ea materia non ſit nobis alia charior, idcirco horum ſermonum voluptatem melli ſæpenumero, comparare conſueuit: non quod quicquam inter hæc conferendum ſit , ſed quod apud nos nihil eſt melle ſuauius. Quod & lapidum precioſorum naturam, & cuiuſuis mellis vo-

Mat. 7. a

lis voluptatem plurimum diuina exuperent, audi prophetam quibus verbis earum afferat prȩſtantiam. Deſiderabilia, inquit, ſuper aurum & lapidem precioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum: ſed bene valentibus tantum, quamobrem ſubdidit: Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea. Et alio in loco cum ſuauia dixiſſet, addidit, Faucibus meis. Quã ſuauia, inquit, faucibus meis eloquia tua. Et iterum, vt eorum ſignificaret excellentiam: Super mel, inquit, & fauum ori meo: cum in bona eſſet valetudine. Non igitur morbo aliquo affecti: ſed animæ prius cura adhibita, hoc pabulum accipiamus. Propterea tot verbis præmiſſis, nondum rẽ ipſam aggreſſus ſum, vt quiſque omni abiecta ȩgritudine, tanquam cælum petens, ira, ſolicitudine, ſeculariquc omni impedimento vacuus, huc liber ingrediatur. Etenim nihil in hac vita magnum, niſi prius omni animi perturbatione amota, adipiſci poſſumus. Nec mihi quiſpiam dixerit, breue tempus inter hanc, & futuram eſſe cócionem. Non enim quinque duntaxat diebus, ſed vno momento licet præteritam omnem vitam commutare. Quid, inquam latrone & homicida ſceleſtius? Nónne hoc ſummum malitiæ genus eſt? Verum ad ipſum virtutis apicem quàm primum euaſit, & in ipſam aſſumptus eſt paradiſum, nec dierum, nec dimidiæ quidem horæ, ſed breuis tantum momenti indiguit. Eadem & nos ratione rèpentè mutari poſſumus, & ex luteis aurei fieri. Cum enim neque virtus, neq; vitium à natura ſit facilis ad vtrunuis tranſitus datur, cum nulla cogat neceſſitas. Si volueritis, inquit, & verba mea audieritis, bona terræ comedetis. Vides ne ſola nobis opus eſſe voluntate? voluntate, inquam, non qualibet. &, quæ nonnullorum eſt, verum & diligenti, & exquiſita. Neminẽ noui qui in præſentia ad cȩlum euolare nollet, re tamen ipſa oportet voluntatẽ confirmare. Siquidem mercator ditelcere cupit, nõ tamẽ eius animus ſoli acquieſcit cupiditati: ſed nauẽ parat, nautas cogit, hortatur guberna torẽ & alia quȩ nauigatiõi opus ſũt, diligẽter diſponit, aurũ præterea mutuatur, maria traiicit, & innumeris periculis, quibus ſe mari credentes iactari cõſueuerũt, ſe exponẽs peregrinas appellit terras. Itidẽ & nos oportet volũtatẽ rei applicare. Nauigamus nanq; & nos nauigationem, nõ ab alia

*Pſal. 18. c*
*Ibidẽ. 118*
*Ibidẽ 18 c*

alia in alia terrã,ſed a terra in cęlum. Quare tota mente in tendamus ad eam gubernationem, quæ nos ſupernè erigat,& nautas rationi obſequentes,& nauem nobis firmam comparemus,ne tentationum procellis, aut vllis ſecularibus demergatur affectibus,neque ſuperbiæ ſpiritu efferatur,ſed leuis & expedita ad ſuperna euadat. Quod ſi hac ratione nauem nobis,& gubernatoré,& nautas parabimus ſecundo vento nauigare,& dei filium verum gubernatorem nobis conciliare poterimus,qui nauiculam noſtram vſquam allidi non patietur:ſed licet innumeri ſpirẽt venti & ventos ſedabit,& mare tranquilliſſimum reddet. Tales craſtinæ aſſimus concioni,operæprecium eſt aliquid hinc vtilitatis accipere,& mente recondere. Nemo via eſſe velit,nemo petra,nemo ſpinoſus ager:ſed bona terra,hoc pacto propto ridentique animo,bene culto & ſubacto agro ſemina mandabimus. Quòd ſi lapidoſum & incultum viderimus,dabitis veniam ſi illic ſerere recuſabimus : ſed omiſſa ſatione,ſpinæ prius incidendę erunt:ſummę nanque dementiæ ſemina in incultam terrã iacere. Qui his vacat ſermonibus,eum non decet dæmonis habere conſuetudinem. Quænam enim iuſtitiæ, & iniquitatis communitas: Audiſti Ioannem,& ab eo ſpirtualia didiciſti. Deinde fornicatum abis auditurus mulieres obſcœna loquentes,obſcœniora diſſimulantes,quique effœminati ſeinuicem alapis cædunt,& quanam ratione cum tanto in cœno prouolutus iaceas,bene ablui & mũdari poteris? Et quid ſingillatim me omne vitium deſcribere hoc in loco oportet? Omnia enim illic riſus ſũt,turpitudo, exprobratio, maledicta opprobria,cõuitia,omnia corruptio,omnia lues. Ecce prædico & annuncio omnibus vobis,nemo qui hac menſa fruitur,animam ſuam mortiferis illis perturbet ſpectaculis. Quidquid illic dicitur,ſatanæ pöpa eſt & laſciuia. Noſtis ſacris initiati,quo fœdere nobis vos ãſtrinxeritis,& vt verius dicam Chriſto:cum vos ipſe edoceret,quid ei dixiſtis,quæ ſuper ſatanæ pompa cum eo verba habuiſtis,quo pacto ei & angelis eius tunc abrenunciaſtis , promiſiſtiſq; nulla ei in re aſſenſum præſtare. Quamobrem non parum nobis curandum eſt,ne in his promiſſionibus perfidiæ arguamur,neve noſipſos his indignos reddamus myſteriis.

Nónne

Nōnne animaduertis?quod in regiis domibus non nequā & perfidi ſed probitate & fide probati viri ad regis conſilia,& in regios amicos aduocantur?Legatus nobis de cęlo ab omnipotēti deo dimiſſus venit, res nobis pnecеſſarias annūcians,cuius neglecta legatione ad mimos diuertitis. Et quo hæc digna ſupplicio,quibúsve fulminib⁹,& flagellis?Nam quemadmodum nulla dæmonum conſuetudine, ita neque auditu vti oportet neque in ſordida veſte ad lautiſſimam dei menſam tot tantiſque bonis affluentem accedendū,quam ipſe nobis pręparauit,cuius tanta vis ęſt, vt ad cælum ipſum repentè nos rapiat, modo ſobrie viuamus.Neque enim fieri poteſt,vt qui frequēter diuinis vacat ſermonibus,is miſeram vitam agat. Euolat enim quāprimam,& ſupernam petit patriam & innumeros conſequitur bonorum theſauros,quibus vtinam &nos fruamur, gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quem & cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

# Homilia prima

## DIVI IOANNIS CHRY ſoſtomi, archiepiſcopi Conſtanti-nopolitani, ſuper euãgelium Ioan-nis ex capite primo, Fráciſco Are-tino interprete.

**I**N *principio erat uerbum.* Cum Ioannes hoc li-
bro doctrinam ſuam nobis annũciaturus ſit,
neceſſe eſt & genus patriamq́ue & vitam eius
oſtẽdere. Verum cum non ipſe, ſed per ipſum
deus humanam alloquatur naturam, ſuper-
uacaneum videri poteſt huiuſmodi in præſentia diſquire-
re. Sed profecto admodum peropus eſt, quippe cum quis
Ioan. 7.g Ioannes fuerit, & vnde, & quibus ortus parẽtibus, deinde
eius vocem ſapientiámque didiceris: non illius eſſe doctri-
Ibidẽ. 1.g nam, ſed diuinę virtutis, quæ eius animã inſpirauit, planè
cognoſces. Quę igitur fuit patria? Nulla quidẽ, ſed è villa,
& regione abiecta, nulli rei vtili. Galilęã enim contẽnũt
ſcribæ, cũ inquiũt, Interroga, & vide quod ex Galilæa nõ
ſurgit propheta. Necnon & verus Iſraëlita: Ex Nazareth
poteſt aliquid boni eſſe? Huiuſmodi Ioannes patria non
modo non inſigni aliqua familia, ſed ne nota quidẽ, ortus
eſt patre piſcatore adeo paupere, vt eandem artem filios
erudiret. Nemo autem ignorat nullum opificem cupere
ſibi filium ſuę artis heredem relinquere, niſi nimia pauper-
tate cogatur, maxime ſi ars eius vilis ſit & abiecta: piſca-
toribus vero nihil pauperius,, nihil abiectius: addo etiam
indoctius, in eorum autem numero alij aliis præſtant, hũc
autem apoſtolũ ex vilioribus fuiſſe id argumẽtum eſt, qđ
nõ in mari, ſed paruo quodã in ſtagno, cũ patre & Iacobo
fratre piſcabatur, ſciſſáq; reſarciebat retia, quod nõ modí-
ce erat paupertatis indiciũ. Sic eũ vocauit Chriſtꝰ. Ex his
ſanè intelligi poteſt, q̃ expers fuerit externę doctrinæ, &
omnium

omniũ penitus ſtudiorum. Lucas etiam nõ ſolum indoctũ ſed ignarum omnino literarum fuiſſe teſtatur, & recte qui dem. Nam qui cum adeo inopia laboraret, vt nec in foro verſaretur, neque virorum prę ſtantium vllam haberet con ſuetudinem, ſed piſcationi toto animo intẽderet, vel ſicui aliquando cõgrederetur, ſi piſcatores eſſent & coqui, quid nam feris & brutis præſtare debuiſſet? Quid non piſcium potius more obmutuiſſet? Hic tamen piſcator circum ſta-gna, retia, piſces, ſemper verſatus à Bethſaida Galilææ pa-tre piſcatore paupere & rudi, qui literas, neque ante, ne-que poſtquam Chriſtum ſecutus eſt vſquam didicit, videa mus quid loquitur, quã aggreditur diſputationem. Nun-quid de rebus agreſtibus aut fluuialibus, quibusve inſtru mentis piſces capiantur? Huiuſmodi enim a piſcatore co-gnoſcere quiſpiam expectaret? Verum alud narrantem audiemus, hoc eſt, que in cælo ſunt, & que nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctri nam, vitam optimam, & philoſophiã ad nos affert, qualem credibile eſt ab ipſis ſpiritus ſancti theſauris accepiſſe, tãq̃ modo ex ipſo cælo deſcenderit, imo neque omnes, qui in cælo ſunt, ſcire ea credendum eſt, vt iam diximus. Nun-quid hęc tibi piſcatoris videtur, an oratoris potius, an phi loſophi, an alius cuiuſpiam in hac exteriori edocti ſapien tia? Nequaquam: nõ enim humanæ ſimpliciter eſt animæ de immortali & beata illa natura, & quæ cum illa ſunt poteſtatibus de natura corporũ mortaliũ, & eorum futura immortalitate, de ſupplicio, de futuro iudicio, de verborũ operum, cogitationum, & ſententiæ, vniuſcuiuſque exa-minibus intelligere, quid homo ſit, quid mundus: quid ve re ſit, quid cum non ſit eſſe videatur, quid vitium, quid vir tus. Horum nanque nonnulla Platonici & Pythagorei in-ueſtigare cõtenderunt. Neque enim reliqui nobis philoſo phi memorãdi ſunt, qui in huiuſmodi diſputationibus per ridiculi reperiuntur, hi etiam qui apud eos prę cæteris ad mirationi fuerunt, & illius ſcientiæ habiti ſunt principes, hi maxime ſunt, qui & reſpublicas & leges condiderũt in quibus lõge magis, q̃ pueri ſunt deridẽdi cum mulieres om nibus cõmunes inſtituerint, & mores nuptiarũ pudorẽ om nẽq; deniq; vitã tã ridiculis corrũperẽt fictionib⁹. Vt aũt doctrinam

doctrinam aliquam de anima afferrent, nihil turpitudinis reliquerunt. Quippe qui mures, culices, frutices hominum animas fieri, & deum ipſum animam eſſe, & alia quædam huiuſmodi turpiſſime aſſererent. Neque hoc ſolùm vituperandum eſt, ſed magnus eſt ipſorum verborum Euripus. Quemadmodum enim qui in Euripo ſunt, huc illuc iactãtur: itidem hi nunquã ſibi conſtant, vtpote incerta, & fragili ſententia omnia loquentes. Verùm hic piſcator omnia abſque vlla dubitatione differens, tãquam petræ innixus, nulla ex parte titubat. Ipſis nanque ſupernis penetralibus dignus habitus eſt, & quum omnipotentem deum in ſe loquentem habeat, nihil terrenum ſentit, vt illi, qui ne per quietem quidem regias ingredi meriti ſunt: ſed extra in foro & in aliorum hominum cõſuetudine pro captu ſuo inuiſibilia coniectantes, multis ſe ambagibus inuoluerunt, quum de ſupernis myſterijs diſputare contẽderint, & tanquam cæci & ebrij non mutuo duntaxat errore, ſed pleriſque in locis ſecum iiſdem ſemper rebus diſſideãt. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethſaida Zebedæi filius, etſi ſæpenumero nominum aſperitatem Græci deriſerint, audenter tamen dicam. Quanto enim magis noſtra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abſtinet: tãto noſtra apparẽt clariora. Hic, inquam, barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neque loquitur tantùm, ſed perſuadet. Quod ſi illud dũtaxat aſſecutus eſſet, non paruam de ſe concitaſſet admirationem. Nunc quum alterum accedat longè mirabilius, quod maximè arguit diuina eſſe, quæ ab eo dicuntur, quod per omne huius vitæ curriculum, doctrinã ſuam vniuerſis perſuaſerit auditoribus. Quis infuſam ei virtutem incredibili admiratione non proſequatur? Et profectò hoc maximum eſt argumentum, nihil ex ſeipſo Ioannem loquutum, qui ex media barbarie euangelio ſuo vniuerſum comprehẽdit orbem. Corpore autem habitauit Aſiam, vbi antiquitus omnes philoſophorum ſectæ philoſophatę ſunt: idcirco locus is dęmonibus obnoxius eſt, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quàm munitiſſimam. Animo verò in eum seceſſit locum, qui idoneus & accommodatus ei eſſet, qui

*Ioannes euangeliſta ubi habitarit.*

qui eiuſmodi operaretur: vt gentilium opiniones penitus abolerētur,ſua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piſcatores fuerunt & Pythagoreæ & Platonicæ ſiluerunt diſciplinæ, quæ ſuperiori tempore tanti nominis & authoritatis ferebantur, vt ne nomine quidem à pleriſque ſint cognitæ. Atqui & Plato ad tyrannos ſe cōtulit accitus, vt aiunt, & multis cum ſociis in Siciliam nauigauit. Pythagoras verò magnam Græciam inhabitans, innumera magicæ genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipſum feciſſe aiunt, nihil aliud eſt quàm magica, & inde maximè conſtat. Nam qui bruta ita allocutus eſt, nulli hominum profuit plurimum. Atqui aptior ad philoſophicas rationes humana natura eſt: ille tamen cum aquilis & bobus, vt ferunt, diſputans, præſtigiis alliciebat: neque enim rationis expertem naturā, vt oratione vteretur, effecit: neque enim humanis viribus fieri poteſt, ſed mendaciis decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ conſulens vtilitati, æquum non eſſe & fabas edere, & plantarum capita auditoribus perſuaſit. Quódque præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nunc in piſcem verteretur. Nónne meritò illa omnia extinxit, aboleuitque vera & perfecta doctrina? Meritò ſanè & rectè quidem optima, ſed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euanuit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Perſæ, Aethiopes & innumeratæ aliæ gentes, in ſuam transferentes linguam homines barbari philoſophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Ioanni theatrum eſſe vniuerſum orbē. Non enim ſuis omiſſis hominibus, ad brutorū naturas inueſtigandas elaborauit: quod ſuperuacaneę, & inanis philoſophię, & ſummæ amentiæ eſt: ſed cum cæteris omnibus, hoc quoq; morbo expulſo, id tantum adniſus eſt, & totis viribus cōtendit, vt vniuerſus orbis vtilitatem & virtutem à terra in cælum transferre ediſceret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris ſuam operuit doctrinā, vt illi ratione ſua prauis opinionibus obſcuritatem, tanquam velum quoddam indiderunt. Huius autē doctrina ſolis radiis clarior eſt atq; illuſtrior, ideoq; in omnes mortales propagata. Nō enim his, quibus cum conſuetudinē habebat, quinq; annorum indixit ſilentium, quemadmodum ille. Nec ſic docuit tanquam in ſenſibili- Pythagoras

ſibilibus aſſideret lapidibus, neq; numeris omnia cõtinéri fabulatus eſt: ſed omni eiecto ſatanę faſtidio atque illuuie, tanta doctrinam ſuam perfudit facilitate, vt non modo ſapientibus, ſed & mulierculis & adoleſcẽtulis, quicquid dixerit ante oculos poneret. Ea enim & vera eſſe & vtilia audituris omnibus cõfirmauit: quod omnia poſt illum ſecula teſtimonia perhibent. Vniuerſum nanque ad ſe orbem allexit, & ab omni calamitate vitã noſtram liberã reddidit, poſtquã in nobis ſuam communicauit doctrinam. Quapropter mortem potius quàm Ioannis præcepta contemnere, malumus, quæ planè conſtat nihil abiectum, nihil humanum ſapere, ſed diuinum & cæleſte eſſe, quicquid è ſacro eius pectore emanauit. Nullum hic tumorẽ verborum atque fucum, nullam ſuperfluam cõpoſitionem & ſtilum ineptum videbimus (longè enim hæc ab omni abſunt philoſophia) ſed diuinum & inexpugnabile robur, & ſacrorum dogmatum tãtam vim, vt nullo poſſit pacto ſuperari: præterea innumerabilium bonorum ſocietatem. Verborum ſanè & orationis curioſitas ſuperflua eſt, & ſophiſtis digna, vel potius ignaris adoleſcentibus, vt ipſe quoque apud eos philoſophus inducat magiſtrum ſuum admodum hanc artem apud iudices coarguentem, quòd verba ab ipſo audiẽt ſimplici, vt ita dicã, doctrina ſubruſtica, nullis vocabulorũ fucata illecebris. Haud enĩ decet, inquit, ò viri hac in ætate, ficta fucataq; oratione adoleſcentuli more me audiatis. Et animaduertite q̃ ſit ridiculus. Quod enim tãquam turpe, philoſophiaq; indignũ, & adoleſcentulorũ opus fugere profeſſus eſt, huic ipſe maximè operã dedit, hoc vnũ ſummo ſtudio contẽdit, & nihil in Platone præter hoc admiratione dignum videri licet. Et quemadmodũ ſepulchra extrinſecus ornata, ſi exteriorem illam faciem amoueris, cadauerũ ſanie, & exeſorum oſſium plena reperiũtur: itidem in philoſophorũ opinionibus, de tecta verborũ ſuperficie & ornatu, multa inania, abſurdaq; deprehenderis, maximè vbi de anima philoſophantur, nunc honore, nunc cõtumelia, nullo modo modeſtiàve adhibita eam afficientes. Hoc diabolicum rectè eſt, nulla ex parte mediocritatem ſeruare, ſed in alterutrum extremorum allectos animos ad errorem trahere, cum nunc ad diuinam ſubſtantiam, neq; modo,

do, neq; pietate ſeruata eam afferat, nunc in ſues & aſinos, & abiectiora quoque animantia turpiter inducat. Verùm de his ſatis ſupérque. Si quid enim ab his vtilitatis accipi poſſet, & amplius huic ſermoni eſſet immorandum: ſin adeo friuola, turpia, ridicula, deſpicienda ſunt & ſuperuacanea. Quare tandem eorum fabulis omiſſis, veram aggrediamur doctrinam, quæ ad nos per huius piſcatoris linguã cælitus deducitur. Nihil enim humanum, nihil terrenum ſapit. Agite igitur ipſam Ioannis orationem in medium proferamus, & quod principio hortati ſumus, vt diligenti attentione his ſermonibus vacaretis, id vobis in præſentia in memoriam reducimus. Qua nanque ratione Ioannes ita in euangelio ſuo exorſus eſt: *In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum?* Animaduerte euangeliſtæ fiduciã, & verborum vim. Nihil dubitat, nihil coniectatur, ſed certa omnia aſſertione proloquitur. Magiſtri ſiquidem eſt in his quæ dicit, nihil ambigere. Nam ſi is qui alios docet, alterius indiguerit doctrina, non præceptoris, ſed diſcipuli ſe munere fungi: ſi rectè iudicabit, intelliget. At ſi quis ambigeret, quid tandem prima omiſſa cauſa, ad ſecũdã quàm primum tranſit? Primũ quidem & ſecundum in hac re prętermittamus. Non enim noſtra hæc. Nam & numero & omni temporũ conſequentia diuinitas prior eſt & ſuperior. Quapropter his omiſſis, patrem à nullo eſſe, filium à patre genitum confiteamur. Rectè, inquit, Verùm, quonã pacto nulla habita patris mentione, de filio ſermonem aggreditur? Quoniam omnibus patrem eſſe conſtabat, ſi non vt pátrem, ſaltem vt deum, vnigenitus autẽ ignorabatur. Quare haud immeritò ad eius cognitionem à principio ſtatim feſtinauit, vt neſcientibus eum oſtenderet. Præterea neq; patrem in filij mentione ſubticuit: & cognoſce, quæſo, ſpiritualem ſapientiã. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari, & aſſerere. Idcirco hinc principium fecit, & proſequens deum, inquit, eſſe, non qualẽ Plato, qui alterum mentem, alterum animum eſſe profitetur. Hæc enim à diuina & immortali natura, quæ nihil habet nobiſcum commune longè abſunt, ſed ſeceſſit communicatione ad creaturam: ſecundum ſubſtantiam dico, non ſecundum habitudinem. Prætere a verbum ipſum appellauit.

Cùm enim nos doẞurus eſſet hoc verbũ vnigenitum eſſe dei filium, ne paſſibilem quiſpiam naturam ſuſpicaretur, pręoccupata verbi appellatione omnem aufert ſuſpicionē. Inde enim & filium & nulli paſſioni ſubiectum ſignificat. Vidéſne, vt dixi, qui cum de filio loquitur, patrem nõ ſubticet? Quod ſi hæc ſatis non ſunt ad omnia oſtendēda, nulla te admiratio teneat. De deo enim nobis ſermõ eſt, quem neque dicere neq; intelligere pro ipſius magnitudine quiſquam poteſt, ideo Ioannes ſubſtantiæ nequaquam nomen affert. Quippe quum dici nequeat, quænam dei ſit ſubſtãtia, vbiq; autem eum nobis ex operibus manifeſtat. Si quidem hoc verbum paulò pòſt videri licet lumen appellatũ, & lucem vitam, & vitam veritatem. Non tamen hac dũtaxat cauſa his eum nominibus appellauit, ſed hac quidē prima, altera quoniam nobis patrem annũciaturus erat. Omnia enim, inquit, quęcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipſum, & vitam, & lucem. Nam à notione lux nobis largita eſt, & à luce vita. Et profectò non vnum nobis nomen, non duo, nõn etiam plura, ſatis ſunt ad diuinas res edocendas: ſed acquieſcamus, ſi vel multis, quanuis obſcurè, quæ deo attribuuntur, poſſumus percurrere. Non autem ſimpliciter eum appellauit, ſed cũ articuli adiectione à reliquis ipſum hoc loco ſeparans. Age quàm verè dixerim, à cælo hunc nos euangeliſtam allocutum. Contemplare quomodo ab ipſo ſtatim exordio ſupernè aduolans, auditorum animos, menteſq; ſupra omnia quę ſenſu percipiuntur, erexerit ſupra terram, mare, cælum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnem denique creaturam: & vt eo aſcenderet, perſuaſit. Quid igitur? Nunquid cum ad tantam nos erigeret altitudinem, ibi nos ſiſtere potuit? Nequaquã. Sed quemadmodũ ſi quis eum, qui ex litore ciuitates, oras, portusq; conſpicatus ſit, in medium poſtmodum pelagus proueheret, priorum conſpectu amoto in nullum certum obiectum, ſed in infinitum eius dimittit intuitum: ſic Euangeliſta ſupra omnem nos creaturam ad cæleſtia erigens, ad ſupernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa aſſequamur, nobis adhibito, quippe qui nullus eſt. Aſcendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquirit principiũ: quo inuento, cũ ſemper eius mentis aciem

Ioã. 15. c.

magi

magis perſtringat,non habet vbi ratione innitatur,ſed intentè ſuſpiciens,cum ceſſare nequaquam ab inquirendi labore poſſit rurſum ad inferiora deſcēdit. *In principio enim erat uerbum.* Nihil aliud quàm quod ſemper ſit,ſignificat. Ecce veram philoſophiam,& diuina dogmata,non qualia Gentilium,qui tempora,& deos hos antiquiores, illos iuniores poſuerunt,ſed nihil tale in noſtra religione.Nam ſi deus eſt,quemadmodum eſt,nihil eo ſuperius : ſi omnium conditor, primus: ſi dominus & princeps omnium,omnia poſt ipſum & creaturæ,& ſecula. Volebam & alia in præſentia vobis exponere,niſi vererer amicos veſtros audiendo defatigatos. Quare his admonitis,quæ ſint vobis ad dictorum dicendorúmque attentionem vtilia finem noſtræ imponamus orationi. Quænam igitur ea ſunt? Scio plurimos verborum longitudine faſtidire,quod eo fit,quoniam anima multis ſecularibus curis oneribuſque opprimitur. Sicut enim oculorum acies pura & lucida acutè omnia intuetur,neque etiam in tenuiſſimis deprehendendis corporibus elaborat: verum ſi quis malus à capite humor,vel caligo aliqua ad oculum aſcendit,denſa quædam ante pupillam nebula obiicitur,quæ ne craſſiora quidem corpora videre ſinit: Ita animę vſu venit,cum omnis perturbatio quę eam offenderat,purgata eſt,intentè opportuna omnia proſpicit:verum cum plurimis turbatur affectib⁹ vim omnem illam amittit vt nihil altum valeat intueri , ſed quamprimum nebula obiecta,& ſomno,atque ſegnicie,quæ ad virtutē & vitā vtilia ſunt nulla in his capeſſendis alacritate cōtēnit. Hoc ne vobis accidat, non enim omittā quin ſemper vos admonitos faciam,animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur,quæ fidelibus Hebræorum à Paulo, cum multa ſe ad eos interpretatu difficilia locutū diceret: non quod ſuapte natura talia eſſent, ſed quod deſidiæ eos & negligentiæ in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecilliſque eſt, non ſecus breui, quàm longa oratione perturbatur , & quæ manifeſta & facillima ſunt, difficilia eſſe autumat . Nemo in hac concione huiuſmodi affectibus coinquinetur, ſed omni huius ſeculi cura, ſolicitudineque abiecta, diligenter huic aures doctrinæ adhibeat. Quippe cum pecuniarum fames auditorum ani-

mos occupauit, nulla profectò ratione huiuſmodi in aliis rebus accipiendis deſiderio flagrare poterũt. Neque enim vnius anima multis ſufficere poteſt cupiditatibus, ſed ab alia, alia opprimitur, & diuiſa fit imbecillior, cum alia dominetur, & totum ad ſe animum trahat, quod in liberorum amore vſu venit. Nam qui vnum duntaxat habet, eum incredibili animi ardore proſequitur: qui plures, in eo diuiſi affectus inferiores redduntur. Quod ſi in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire cõſueuit: quidnam in eo quod à voluntate & arbitrio noſtro proficiſcitur æſtimandum eſt, maximè cùm harum rerum amatores pugnantes inter ſe affectus, & cupiditates habeant? Cõtrarius pecuniarum amor huiuſmodi attentionis deſiderio eſt. Huc ingreſſi, cælum ingredimur: non in hanc concionem dico, ſed ſi animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terreſtrem vitam agentes cælum aſcendere, & cęleſtia deprehẽdere, & audire poſſumus, quibus nemo terrena admiſceat. Nemo in hoc conſeſſu domeſticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domeſticos parietes, & ad forum afferre, & nobiſcum tenere oportuit, non animam domeſticis, & fori oneribus cogitationibúſque opprimere. Ideo doctrinæ ſedem ingredimur, vt omni penitus ſorde abluamur Nam ſi parum ſtudii diligentiæque diuinis ſermonibus, huius ſeculi occupationibus diſtracti, adhibuerimus, longe ſatius hac concione abſtinuiſſemus. Nemo igitur in eccleſia ſuper domo & familia cogitet, ſed domi eccleſiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus omnib⁹ ſint nobis precioſiora: hęc enim animę ſunt, illa verò corporis, imò & animæ & corpori hæc plurimum conferunt: idcirco ea nobis omnium potiſſima ducamus, reliqua ſuperuacanea. Diuina nanque & præſenti & futuræ vitæ accommodata ſunt: terrena verò neutri, niſi ab illis præſcripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri ſimus, & quo pacto illam victuri ſimus vitam cognoſcere oportet, ſed quanam ratione in hoc quoque ſeculo peregrinandum nobis eſt. Et profectò ædes hæc huius vitæ ſpiritualis eſt medicina, vt quæ exterius acceperimus vulnera, hic curare poſſimus, non vt nouis acceptis diſcedamus. Quod niſi ſpiritus ſancti ſermonib⁹ vacauerimus,

non

non modo priores non ablueremus nequitias, ſed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cælitus reuelata ſunt, attendamus. Neque multum laboris ſupererit, ſi principium & materiam ipſam curabimus intelligere, ſed paruo primùm labore ſuſcepto, alios deinde ſecũdum Paulum admonere poterimus (hic enim Apoſtolus quàm altiſſimè erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua longè magis quàm cæteri immoratur) ne friuolis & ſuperuacaneis imbuamur. Quamobrẽ hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, néve excidant. Magna nos formido teneat ne diuinæ ſententiæ fiamus obnoxii, cum inquit: Si non veniſſem, & locutus eis non eſſem, peccatum non haberent. Et quidem amplius quàm qui nihil audierunt, conſequemur: cum auditis diuinis ſermonibus, nihil ex his domum referimus, ſed verba tantùm admiremur? Date igitur nobis, vt in bonam terram ſemen iaciamus, curate vt ad id recipiendum præparemini, & ſi quis ſpinas fouerit, ſpiritus ſancti ignẽ iniiciat: ſi quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet & placabile: ſi quis ſecus viam multis cogitationibus conculcatur, interiora petat, neque his aſſideat quæ ipſum vnco ad ſe trahere annituntur, vt bonarum ſegetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum cõſpicemur. Hoc pacto noſipſos curabimus, & incredibili deſiderio hos ſpirituales ſermones hauriemus: & ſi nõ vno ſtatim momẽto, paulatim ſaltem omnibus ſecularibus moleſtiis liberabimur. Quare ſumma nobis attẽtione elaborandum eſt, ne nobis dicatur quòd aſpidis ſurdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nõne omnibus brutis eſt rationis expertior, qui loquentem deũ audire dedignatur? Si deo placere hominis eſt, qui audire negligit, quanã ratione id aſſequetur? is ꝓfectò nil differt à belua. Cõſidera igitur quàm turpe, q̃ ſceleſtũ ſit, cùm Chriſtus nos ex hominibus angelos fieri velit, ex hominibus in beluas ſponte noſtra mutari. Ventri enim ſeruire, & pecuniarũ cupiditati ſemper inhiare, iraſci, mordere, calcitrare, non hominum, ſed beluarum potius eſt. Atque ſingulę beluę ſingulos, vt ita dicam, habẽt affectus, & diuina vita primùm abiecta, omnia ſi pro arbitrio in- Ioã. 15. d

b iiij dulges

dulges, non modo belua, ſed monſtrum multiforme & varium euadit, neque vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & ſententia omnis ea malitia proficiſcitur. Sed abſit, vt hoc vnquam de Chriſti eccleſia ſuſpicemur: de nobis quidem meliora, & quę ad ſalutem faciant perſuaſimus. Verum quò magis hoc nobis perſuademus, eò vehementius rationibus, quæ nos ab omni immundicia prçſeruare poſſint, inuigilabimus: vt ad ipſum virtutum cacumen euadentes, quæ nobis promittuntur, bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu CHRISTI, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA II. EX CAP. I.

I. IN *principio erat uerbum.* Superuacaneū iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentè meam accipiatis orationem. Siquidem quamprimum eius audiendæ re ipſa incredibilem præ vobis tuliſtis cupiditatem. Hic enim concurſus frequens, & diligens attentio, impulſioque & præparatio, vt ea nobis loca occupentur, vnde clariꝰ exaudiamur, necnon noſtra in tanta anguſtia perſeuerantia, quouſque ſpirituale hoc dimittatūr ſpectaculum: ad hæc plauſus, tumultus, & alia huiuſmodi maximum animi, & feruoris noſtri ſunt argumentum. Quocirca ſuperflua hac admonitione omiſſa, illud vos admonendos hortandoſque cenſeo pernecesſarium, vt quo nunc eſtis animo perſeueretis, neq; in hoc tantum conſeſſu, ſed domi quoq; vir cum vxore, pater cum filio inuicem de his frequenter loquantur, & vltro citroque ſuam & ferant & inquirant ſententiam, velintque probatiſſimam hanc & pulcherrimam inducere conſuetutudinē. Nec mihi quiſpiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere, Non enim tantum opus eſt, vt his vacent admonitionibus, verumetiam ſolis imbecillitatis tamen noſtræ gratia hoc non dicimus, neque eos à ſecularibus & terrenis rebus, quemadmodum neque vos à ciuilibus negotiis abducimus. Atqui è ſeptem his diebus vnum ad communis omnium domini cultum, ſeruitiumque collocandum

meritò arbitramur. Nónne ridiculum eſt, vt ſeruulos noſtros in noſtris ſemper negotiis occupatos velimus,nos verò nullum deo exhibere ſeruitium, præſertim cum noſtra omnis ſeruitus nihil ei quicquam conferat?Deus enim nulla re indiget,ſed ad noſtram penitus redundat vtilitatem. nota. Vos autem ad ſpectacula filiis adductis neque ad doctrinam, neque ad vllam bonam frugem eos vnquam hortamini. Verùm ſi quid ſanctum,ſi quid ſpirituale comparandum, cogendúmve fuerit: inanem id appellatis ſolicitudinem. Nónne iram dei in vos meritò prouocatis,cum cæteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita, in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, moleſtum intépeſtiuumque ducitis? Non ſic, non ſic, inquam fratres dilectiſſimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionib⁹ indiget: tenera eſt, & citò quæ ei inſtillantur, imbibit, & audita accipit:tanquam ſigillo auditus ceræ hoc eſt puerorum animis impreſſo.Præterea & vita eius in auditu eſt,& in ipſis fere inanis vt vel ad virtutem, vel ad vitium facilè poſſit deflectere. Si quis igitur eos ab ipſis incunabulis,& quaſi vitiorum veſtibulis, ad viam virtutis, abſtraheret,in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret: neque ſponte ſua facilè in deteriora prolaberentur,cum eiuſmodi à teneris aſſuetudo ad virtutem eos alliceret.Hoc pacto & maiores diligentius obſeruabunt, & reuerebũtur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur.Siquidem ab ineunte ætate ſeniorum mores edocebuntur.Neque enim fieri,vt ſic dicam,poteſt,qui his aures adhibet,hiſque ſe apoſtolicis admonitionibus prompto animo offeret: qui incredibile quoddam bonum , ſiue vir, ſiue mulier , ſiue iuuenis,huius menſę particeps conſequatur. Nam ſi beluas verbis & ratione nonnũquam manſuetudinem erudimus, longè magis ſpirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus,cum vtriuſque medicinæ ſcilicet & eius qui curatur,maxima ſit differentia.Neque enim in nobis ea eſt,quę in illis feritas: altera naturæ eſt,altera volũtatis.Neque rationis vis eadem,illa humanæ eſt ſententię, hæc ſpiritus ſancti gratiæ & virtutis. Quam ſi quiſpiam ſe conſecuturum deſperet, intelligat feras manſueſcere ſolere,& nunquam ſibiipſi diffidet frequenter hanc ſibi medicinam

cinam expetat, ſpiritus ſancti leges omni tempore audiat, & repetita domo quæ audierit, memori tandem menti inſcribat. Hoc pacto & ſpe bona, & ſecuritate viuet plurima, ipſaque experientia planè quantopere proficiat, intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inſcriptam, & cor hominis dei tabulam factum conſpicatur, eò ſe amplius conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non aureo titulo, ſed dilecti ſeruuli Ieſu menti animoque impreſſæ, exuperanti ſpiritus ſancti gratia effulſerint: ille nullo pacto perpeti aut conſiſtere poteſt, ſed longè formidoloſus effugit. Nihil enim adeo eius cõſilia perturbat & ꝑterit, quàm qui ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur, & ſupernum hunc atque vberrimum fontem haurire ſemper deſiderat. Eum, inquam, animum nihil humanum, quanuis moleſtiſſimũ perturbare, nihil quanuis magnum & exoptabile, inflare & ſuperbia efferre poterit: ſed in tantis huius ſeculi fluctibus, perturbationibusq; in multa viuit tranquillitate. Neque enim natura, ſed mentis noſtræ imbecillitate perturbamus. Nam ſi natura id nobis inditum eſſet, omnes quidem homines neceſſariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus, cuius & fluctuum & tempeſtatum immunes nullo pacto eſſe poſſem⁹. Quòd ſi extra huius inſani maris fluctus tempeſtatesque multi reperiuntur, proculdubio conſtat eos affectus, non à rebus humanis, ſed animi tantùm vitio inſaniaque proficiſci: quem ſi tam firmo ſiſteremus propoſito, vt omnes caſus facilè toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tẽpeſtatis, quieto & tranquillo mari relinqueret. Verũ neſcio quo pacto, cùm nihil de his dicere propoſuerim, in hanc diuerterim admonitionem. Ignoſcite quæſo orationis noſtræ lõgitudini. Etenim non parum veritus ſum, ne quando hoc vobis remiſſius ſtudium fieret, néue faſtidio afficeremini, cuius niſi dubius fuiſſem, nulla huiuſmodi nobis orta eſſet diſputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & réddere & ſubminiſtrare poſſet. Sed iam tempus eſt propoſitã aggredi orationem: quare indefeſſos vos huiuſmodi certaminibus exhibeatis: & profectò certamina nobis ꝓpoſita ſunt, aduerſus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinantur, vt filii dei gloriam, imò potius ſuam aboleant.

Perpetua

Perpetua enim diuina gloria eadẽ permanet, nihil ob maledicam & ſceleſtam linguam minor: illi autem quem ſe adorare profitentur, euertere conati: corpus ſuum ignominia animam ſupplicio, afficiunt. Quidnam igitur hi nobis qui hanc veram doctrinam profitemur, dicunt: In principio erat verbum? Hoc non omnino ęternum ſignificat: idẽ nanque & de cælo, & de terra dictum eſt. O dedecus, ô impietatem incredibilem. De deo tecum mihi ſermo eſt, & tu terram mihi, & terrenos homines affers in medium. Igitur cum homo filius dei dicatur, & deus vtique ſit: (Ego enim dixi dij eſtis, inquit, & filij altiſſimi omnes) cum vnigenito de filiatione contendis, & nihil ipſum hac in parte amplius, quàm tu habere dicis? Minimè, inquis. Dicis tamen, quãuis verbo inficieris. Quonã pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionem accepiſſe, & ipſum ſimiliter? Cum enim dicas non natura ipſum filium, nihil aliud quàm gratiæ eſſe confirmas. Veruntamen videamus quæ nobis adducuntur teſtimonia. In principio, inquit, creauit deus cælum & terram, terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir vnus de Ramathaim ſophin. Hæc ſunt quę putant firmiſſima eſſe argumenta. Sed vt doctrinæ noſtræ veritas oſtendatur ad comprimendam eorum blaſphemiam, quid habet ſimilitudinis, creauit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura commiſces? Quid diuiſa & ſeparata confundis, & cæleſtia ad terrena deducis? Hoc enim in loco, erat, pro priũ ſolùm ſignificat: ſed, in principio erat, & verbum erat. Quemadmodum igitur, eſt, verbum, ſi de homine dicatur, præſens duntaxat tempus ſignat: ſin autem de deo, ſempiternum atque perpetuum: itidem & erat. Nam cùm de humana natura ſermo habetur, præteritum tempus, & hoc ipſum finitum: quando verò de deo, æternitatem ipſam oſtẽdit. Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominem audiret, nihil amplius de his cogitare, quàm eorũ naturæ conueniat. Nam quod factum eſt, quocunque tempore vel ſeculo factum ſit, factum eſt tamen: filius autem dei non temporibus tantum, ſed ſeculis quoque omnibus ſuperior eſt: quippe qui eorum omnium conditor, & opifex eſt: Per quẽ, inquit, fecit & ſecula. Creator enim ante creaturas omnino eſſe cõſtat. Cùm vero quidam adeo ſtulti & inſenſati ſint, vt

Pſal. 81. b — Gene. 1. a — 1. Regum 1. a — Hebr. 1. a

vt propterea maius quiddam de ſua dignitate opinentur, his verbis, creauit & fuit homo, auditoris præoccupãt ſen tentiam, & omnẽ impudentiam exeunt. Omne enim creatum, & cælum & terra tempore creatum, & temporale habet principium, neq; principio caret, quoniam creata ſunt: itaque cum audis, creauit & fuit homo, non delirat, neque ſtulta & ſuperflua ingerit. Ego etiam & aliud maius afferre poſſum. Quidnam? quod ſi de terra dictum eſſet, In principio fuit terra: & de homine, Quod in principio fuit homo, neq; ſic quicquã maius pręſtantiuſq; de his, quàm quę in præſentia cognoſcimus, opinari nos oportuit. Terræ enim & hominis appellatio quæcunque de ſe dicuntur, cõprehendens, non ſinit nos quicquam, quàm quæ & intelligimus, & videmus excellentius cõiectari: quemadmodum etiam ſi exiguum quiddam & minimũ de deo dicatur, nihil tamẽ humile, nihil abiectum de ſe ſinit exiſtimari. Accedit ad hoc, quod de terra loquens, proſequitur: Terra au-
*Gene.* 1. *a* tem erat inanis & vacua. Cùm enim aſſeruerit quod terrã deus creauerit, eiq; proprios ſtatuerit terminos: ſecurè iam quæ ſequuntur, enarrat, non ignarus neminem adeo ſtultum, qui ſine principio ipſam & ingenitam arbitretur: terræ enim nomen & creauit ſufficientia ſunt, vt cuiuis etiam ſtolido perſuaderi poſſit, neque ęternam, neque ingenitam eſſe, ſed ex eorum numero, quæ tempore condita ſunt. Præterea hoc verbum, fuit, de terra quidem, & de homine dictum non omnino eſſe ſignat, ſed & hominẽ inde oriundum: de terra autem qualis ea ſit, nobis oſtendit. Neque enim ſolùm dixit terram fuiſſe, ſed etiam qualis fuerit, tenebroſa ſcilicet, & informis, aquiſque operta & admixta. Et de Elchana non dixit ſolùm quod fuit homo, ſed etiam
1. *Regum* 1. *a.* vnde, de Ramathaim, inquit, ſophin. De verbo autem non ita loquitur, & profectò hæc inuicem conferre erubeſcimus. Nam ſi eos reprehendimus, qui illos conferunt, quorum magna eſt & virtutis & morum differentia, cùm tamẽ vna ſit & eadem ſubſtantia: qui quorum & natura, & cætera omnia prorſus differunt, in comparatione adducunt, nõnne vltimæ ſunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis, & propitius is adſit, quem illi tam perperam impieque calumniantur. Huiuſmodi nanque diſputationis neceſſitatem,

tatem, non ſpõte noſtra aggreſſi ſumus, neque nos eam inuenimus, ſed coacti eorum perfidia, qui redẽptori ſuo bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederunt occaſionem. Quid ergo dicimus? Quod erat, cum de verbo dicitur, perpetuum & æternum eſſe ſignat. Inquit enim, In principio erat verbum, cõſequens autem erat apud aliquẽ eſſe: cum enim maximè hoc dei ſit proprium, æternum, & ſine principio eſſe, hoc primum poſuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum: etiam ingenitum dixerit, hoc mox expoſuit, antequam quid, eſſet dicatur: Erat, inquit, apud deum. Et ne omnino quiſpiam verbum ipſum id eſſe quod profertur, aut quod intra hominem eſt, arbitraretur: per articulum primum, vt iam diximus, & per ſecundam hanc adiectionem eam amouet ſuſpicionem. Non enim dixit, in deo erat: ſed, apud deum, in perſona eius æternitatem nobis oſtendens: quod apertius quoque ſignificauit, cùm ſubdidit: *Et deus erat uerbum.* Sed factum eſt, inquit. Quid ergo obſtitit, quin diceret, in principio fecit deus verbum? Cùm de terra Moſes loqueretur, non dixit, in principio erat terra: ſed in principio creauit deus terrã, & creata fuit. Quid prohibuit Ioãnem quoque eodem modo exordiri, in principio creauit deus verbum? Nam ſi de terra ita locutus eſt Moſes, ne quis ipſam increatam arbitraretur, longè magis de filio loquentem timere Ioannem oportuit, ſi creatus erat. Mundus nanque cùm ſit viſibilis, per ſe conditorem ſuum prædicat. Cæli, inquit, enarrant gloriam dei: filius autem inuiſibilis eſt, & creaturam longe ſupra quàm dici poſſit, excedit. Quod ſi illic, & ſi neque verbo nobis, neque doctrina opus erat, vt creatũ mundum diſceremus, tamen manifeſtè id nobis ante oculos ponit propheta: multo magis de filio idem à Ioanne dicendũ fuerat, ſi creatus fuiſſet, ſanè quidem. Verum Petrus id manifeſtè, aperteque profeſſus eſt. Quoniam in loco, & quomodo? Quando cum Iudæis diſputans his verbis vſus eſt, Quod dominum ipſum, & Chriſtum deus fecit. Quicquid ſequitur nõ addidiſti? Ieſum ſcilicet, quem crucifixiſtis: an ignoras eorum de quibus ſermo habetur, partim immortalis naturę eſſe, partim carnem accepiſſe? Quod ſi negas, & omnia ſimpliciter ad diuinitatem trahis, paſſibilem diuinam

*Gene. 1. a* *Pſal. 18. a* *Act. 2. a*

nam

nam naturam feceris, quod ſi non paſſibilem neque actiuã dixeris, verũ ſi ex ipſa diuina & ineffabili natura ſanguis emanauit, ipſáque carnis loco in cruce clauis transfixa, & diſcerpta eſt, admittẽdum profectò eſſet commentum tuũ: ſin neque ipſe quidem diabolus hoc affinxerit, quánam ratione ipſe ignorare aſſimulas? Indignam ſanè cui ignoſcatur ignorantiam, & qualem neque dæmones vnquam ſimularũt. Præterea hæc nomina, dominus & Chriſtus, nõ ſubſtantiæ ſunt, ſed dignitatis: alterum potentiæ, alterum vnctionis: quid igitur de filio dei dixeris? Nam, ſi vt dicitis creatus eſſet, nullum locum hoc haberet: non enim prius fuit, deinde ipſum fecit deus, neque ſeruuli habet principium, ſed eiuſdem naturæ atque ſubſtantiæ. Interrogatus
Ioã.18.g enim an eſſet rex. Ego ad hoc natus ſum, inquit. Petrus autem de eo tãquam creatura quadam loquitur. Nam omnis ei de Chriſti humanitate ſermo eſt. Et quid admiraris Petrum ita loquẽtem? Quippe & Paulus cum Athenienſibus diſputans, hominem tantum ipſum his verbis appellat: In
Act.17.g viro in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis: nihil de dei forma, neque quod ei æqualis ſit, neque quod ſplendor gloriæ eius, meminit. Neque immeritò: nondum enim tempus venerat, vt hæc diceret, ſed ſatis adhuc erat, vt & hominem fuiſſe, & à mortuis ſuſcitatũ intelligerent. eodem quoque modo Chriſtus fecerat, cuius exemplo Paulus opera ſua diſpoſuit. Non enim continuò ſuam reuelauit diuinitatem, ſed ab ipſo principio propheta Chriſtus & ſimpliciter homo habitus eſt: deinde & verbis, & operibus quod erat, oſtendit. Idcirco Petrus hoc ordine vſus, hanc primam ad Iudæos concionem habuit. Nã cũ nihil de diuinitate eius adhuc manifeſtè accipere poſſent, in humanitatis eius ſermonibus immorãtur, vt eorum auditus his exercitus, deinũ ſe diuinitatis doctrina imbueret. Quod ſi quiſpiam omnem concionem altius percurrere voluerit, perſpicuè hanc noſtram deprehenderit ſententiam. Etenim hominem ipſum appellat, & paſſioni eius, re
Rom.1.a. ſurrectioníque, & ſecundum carnem generationi inſiſtit. Atqui & Paulus cum eum ex ſemine Dauid ſecundum carnem factum diceret, nihil aliud nos admonuit, quàm id factum à Chriſti humanitate ſumptum eſſe, quod & nos confitemur.

ſitemur. Verùm tonitrui filius de dei ineffabili, & ſempiter na eſſentia nunc loquitur. Propterea non, fecit, ſed erat, po ſuit. Oportebat enim, ſi creatus eſſet, id maximè definire. Quod ſi Paulus veritus eſt, ne ſtultorū aliquis ſuſpicaretur filium patre maiorē fore, & genitorem ei ſubiectum, & idcirco ad Corinthios ſcribēs, inquit: Quod omnia Chriſto ſubiecta ſunt, præter illū qui ſubiecit ei omnia: licet abſurdum fuiſſet, quempiam ſuſpicari, patrem vnquam filio cum cæteris omnibus ſubiectum iri: has tamen, etſi nulli nixas rationi, ſuſpicationes formidauit, addiditque, præter eum qui ſubiecit ei omnia: longè magis Ioannem, ſi creatus eſſet filius dei, timere, ne quis increatū æſtimaret, & hoc ante omnia edocere oportuiſſet. Nunc autem cum genitus ſit meritò ſanè neque ipſe, neque alius, ſiue apoſtolus ſiue propheta, creatum eū aſſeruit: ſed neque ipſe vnigenitus, ſi eſſet creatus, ſubticuiſſet. Qui enim tam humilia, & abiecta propter humilitatem loquitur, id nullo pacto prætermiſiſſet. Neque enim abſurdè arbitror quā haberet magnitudinem & præſtantiam tacuiſſe potius, quàm eam quā non haberet ſilentio præteriſſe, neque ſignificaſſe qualis eſſet. Illud enim nō immeritò ſileri poterat, vt humanū genus humilitatis admoneretur: hic autem ne minimam quidem ſilentij cauſam inuenies. Quanam enim gratia, ſi creatus eſſet, id tacuiſſet, & multa de ſe prętermiſiſſet? Nam ſi vt nos humilitatem edoceat, abiecta quædam ſæpenumero de ſe: etiam minimè digna loquitur: multò magis ſi creatus eſſet apertè dixiſſet. Nónne vides ipſum ne quis ingenitum crederet, ad id oſtendendū, & re & verbis ſumma ope contendere, vt etiā & dignitate, & ſubſtātia ſua indigna loquatur & in prophetæ humilitatē deſcendat? Illud enim, ſicut audio, iudico: & ille mihi dixit, quid dicam, & quid faciam, & à meipſo non loquor: & alia huiuſmodi prophetarum duntaxat verba ſunt. Si ergo vt hanc tolleret ſuſpicionem, tam viles de ſe ſermones, tam humiles non eſt dedignatus: longè magis ſi creatus eſſet, ne quis ipſum increatum ſuſpicaretur, multa huiuſmodi protuliſſet in medium: vt exempli gratia. Nolite arbitrari me genitū eſſe à patre, creatus ſum non genitus, neque illius ſubſtantiæ ſum. Nunc autem omnino contra ea loquitur, quæ etiam inuitos contra-

riam

1. Corin. 15. d.

Ioā. 14. a

*Ioã.14.b* riam accipere cogant ſententiam: vt illud. Quia ego in pa-
*Ibidem a.* tre, & pater in me eſt: &, Tanto tempore vobiſcum ſum, &
non cognouiſtis me: Philippe, qui videt me, videt & pa-
*Ibidẽ.5.d* trem: &, Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & fi-
*Ibidem.c.* lius quos vult viuificat: &, Pater operatus eſt vſque modo,
& ego operor: &, Sicut cognoſcit me pater, & ego cogno-
*Ibid.10.e* ſco patrem, & in omni ſcriptura vnum & idem ſe eſſe cum
patre aſſerit. Authoritatẽ autem & poteſtatem & his, & a-
liis plurimis locis manifeſtat: vt cum inquit: Tace, obmu-
*Luc.4.f.* teſce. Volo mũdare. Surde & mute ſpiritus, ego tibi præci-
*Mat.8 a.* pio, exi ab eo: &, Audiſtis quia dictum eſt antiquis, nõ oc-
*Mar.9.d* cides: ego autem dico vobis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus e-
*Mat..5.c* rit iudicio, & plura huiuſmodi. Addo etiam miracula, hæc
omnia ſatis idonea ſunt ad eius virtutẽ, potentiamq́; oſten
dendam, imò & minima eorum pars, plurimum etiam in-
ſipientiores & adducere, & perſuadere poſſet, vt crederẽt:
ſed profectò earum eſt inanis gloria virium, vt vel ad ma-
nifeſtiſſima quæque eorum, qui ipſi ſuccumbunt, mentis a-
ciem perſtringat, & in rebus luce clarioribus diſſentire, ac
contendere perſuadeat: eos autem qui veritatem probè te-
nent & intelligunt, in diſſimulationem contradictionémque adhortetur: quod Iudæis vſu venit, non enim ignora-
tionis gratia dei filium abnegarunt, ſed vt apud populum
*Ioan.12.f* plurimum & authoritatis, & honoris conſequerentur. Ex
principibus enim, inquit multi crediderunt in eũ, ſed pro-
pter phariſæos non confitebantur, vt de ſynagoga non e-
iicerẽtur: potius enim hominum quàm dei gloriam opta-
runt, ſiquidem nullo pacto fieri poteſt, vt is qui tanto ſtu-
dio ſeculari gloriæ ſeruiat, diuinam vnquã aſſequatur. Id-
*Ibidẽ.5.g* circo his verbis reprehenduntur: Quomodo poteſtis vos
credere, qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam quæ à
ſolo deo eſt, non quæritis? Intolerabilis quædam ebrietas
eſt inanis gloria: ideoque quem ſuæ ſubiecit ditioni, is æ-
grè in ſanitatem reſtituitur. Et quam peſtifera tabe infecit
animam, à cælo abſcindens, terræ affigit, neque eam am-
plius ſinit, vt ad verã lucem dirigere poſſit intuitum: ſed in
huius ſeculi ſordibus ſemper eius perſuaſione deuoluitur,
& dominos nobis tam potentes imponit, vt etiam ſine iuſ-
ſu aliquo nos exuperent, nobiſque perpetuo dominentur.

Qui

Qui enim hoc morbo afficit, nullo præceptore omnia ſua ſponte operatur,quæ dominis ſuis placere,quibusq; plurimum eos lætari arbitratur. Etenim pulchra veſte eorũ cauſa induitur,faciémque ornat,non ſibi,ſed alijs,caterua ſequentium ſtipatur,quo omnes ipſum admirẽtur:quicquid deniq; facit,aliorum tantùm gratia facit. Num quicquam poſſet eſſe moleſtius? Vt alijs admirationi ſit,præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Chriſti verbis conſtabit. Audi & quæ ſequuntur. Nam ſi quempiam negociatorem, qui precioſiſſimas ſibi merces magno auri pondere compararit,rogaueris quanam gratia tantum auri profundat, quidúe tantus ſibi ſumptus velit:nullam aliam ab eo rationem accipies,quàm vt populo placeat. Quòd ſi deinde quid populus ſit, percontaberis: quiddam,inquit,tumultus perturbationisq; plenũ,è ſtultitia maiori ex parte conſtans, atq; compoſitum temerè, per maris fluctus varia,& pugnante ſententia ſæpenumero iactatũ. Qui igitur ſub eiuſmodi dominij ſeruitio premitur, nónne omnium eſt ſanè miſerrimus? Veruntamen qui ſecularem vitam agunt,ſi his ſe affectibus deuinxerint:etſi graue ſit,leuior tamen eſt reprehenſio. Qui verò terrena ſe abieciſſe profeſſi,ea tamen auidi inhiant,hi grauius ſunt accuſandi: illis enim pecuniarum tenus damnum, his autem ad animam vſq; periculum extenditur. Nam cum ſeculari gloria fidei rectitudinẽ mutarint,& deum vt ipſi laudẽtur, contempſerint:dic,quæſo,quo damno,quia inſania afficiuntur? Alij animæ affectus: & ſi magno ſint homini nocumento,aliquam ſaltem afferunt voluptatem, quanuis tẽporalem atq; breui duraturam.Nam qui pecuniarum aut mulierum flagrãt deſiderio,easq; ſectantur, nonnullã tamen cum damno voluntatem, licèt breuiſſimam capiunt: quot verò hic morbus irretiuerit, hi ſemper omni priuati voluptate vitam viuunt quàm miſerrimam. Neque enim quod tantopere exquirunt,multitudinis gloriam aſſequũtur, ſed cum ea frui videantur,ea tamen omnino carent:cũ id nulli prorſus gloriæ ſit adnumerandum.Ideoq; non gloria, ſed inanis gloriæ opus appellatur,Inanem gloriam hãc maiores noſtri omnes meritò dixerunt:Inanis nanque eſt,nihil in ſe habens neq; clarum,neq; glorioſum,tanquã perſonę,

c quæ

quæ pulchræ quidem viſu,& decoræ,intus inanes reperiũtur.Quare cum aſpectu ipſo elegantiores appareãt,neminem tamẽ vnquam ad ſe amandũ allexerũt.Ita nihil etiam miſerius,quæ multitudine comparatur gloria,difficilẽ nobis,& violentum affectum ſignificat: aſpectu nanque ſolo pulchra,atque elegãs videtur, intrinſecus autẽ non inanis modo, verumetiam ignominioſa crudelitatis & violentiæ plena.Vnde igitur tam temerarius,tam inſanus abſq; vlla voluptate affectus.Nõ aliunde ſanè q̃ à vili & abiecto animo.Neq; enim fieri poteſt,vt qui gloriæ dulcedine capiť, magnum aliquid & egregiũ ſapiat,ſed ignominia ilico ipſum notari neceſſe eſt,& animi abiecti,infamis,atque exigui exiſtimari. Qui enim nihil ꝑpter virtutem, ſed vt hominibus & rudibus,& indoctis placeat,operatur,quíve in omni re fallacẽ hominũ,atq; erroris plenam exquirit ſentẽtiam quam is gloriã meretur?Animaduerte ſi quis eũ percontaretur,quid tu multitudinem eſſe arbitraris?Proculdubio & deſidem,& nullæ bonæ rei deditã reſpõderet. Quid autem?An ex illius numero fieri optares,ſi quis eundẽ iterum interrogaret,non vtique mihi aſſenſurum perſuadeo. Nónne igitur maximè ridiculũ eſt, eorum gloriã aucupari,quorum ne ſimilis quidem eſſe velles? Si autem dixeris, multos etiã conſtantes viros hac eſſe ſententia,idcirco longè magis contemnẽdos dicimus.Nam ſi ſponte ſua contẽptibiles ſunt,cum multi fuerint:maiorem in modum digni ſunt qui cõtemnantur. Singulorũ enim amentia ſimul collecta,multitudine ipſa fit auctior.Quamobrem ſi quis eos ſigillatim caſtigaret,facilè quod vellet,aſſequereť,ſin cunctos ſimul,nullus eſſet correctioni locus,cum numero ipſo ſtultitia creſcat,& pecudum more ducãtur,quocunq; inuicem ſecularem gloriam,atque opinionẽ ſecuti. Agite,quid hanc popularem gloriã tantopere deſideratis? Nolite,inquam,fratres,obſecro. Gloriæ nanq; cupiditas omnia cõmiſcuit,auaritiam,inuidiam,calumniã, inſidias peperit:& qui nulla affecti ſunt iniuria,in illos qui nihil de ipſis malè meriti ſunt,& armat & efferat.Hæc amicitiæ & conſuetudinis obliuiſcitur.Nihil ſe pudet,ſed omni abiecta virtute omnibus bellum indicit,ſemper incõſtans,ſemper inuiſa.Et ſanè ira & violentus & intolerabilis morbus eſt,non

tamen

tamen ſemper nocumento eſſe ſolet,ſed dũtaxat quum irritatur.Inanis enim gloria omni tempore peſtifera eſt.Nunquam ceſſat,nunquã remittitur,niſi ratione & cohibeatur, & ſedetur,ſemper præſto eſt,non ſolùm peccandi ſe hortatricem exhibens,verumetiam ſi quid rectè faciamus: id eſt manibus ſumma vi eripere cõtendit,vel nihil rectè à nobis inchoari perficiq; permittit. Quod ſi auaritiã Paulus idolorum ſeruitutem appellat:eius matrem,radicẽ,fontẽ, hoc eſt inanẽ gloriam,quo nomine merebitur appellari?Nullũ quidem,ſi rectè eius malitiã contemplabimur,dignum inueniemus. Abſtineamus ergo dilectiſſimi, & perniciosum hoc exuamus veſtimentum,quo diſciſſo,& procul abiecto fiamus aliquando liberi,verã induti libertatem,& verę nobilitatis,quæ à deo nobis elargita eſt, cognitionem nõ negligamus, ſed ſecularẽ gloriã, qua nihil riſu dignius,nihil turpius, nihil ignominioſius. Hoc multis ſanè rationibus videri licet. Si quidẽ huius glorię cupiditas,ignominia eſt. Eſt autem vera gloria,eam vt nullius momenti contemnere,& ad diuinam voluntatem omnia & verba & opera noſtra dirigere:hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit mercedẽ accipere poterimus, ſi eo ſolo erimus ſpectatore cõtenti. Quid enim nobis opus eſt,vt alij opera noſtra inſpiciãt,quum is nos intueatur,qui vnicuiq; pro meritis retributurus eſt præmium?Nónne hoc ridiculum atque abſurdum,quum quicquid ſeruus operatur,ad gratiam & amorem ſui domini conciliandum faciat,eóque vidente & probante ſeruitium ſuum contentus ſit, neq; aliorũ laudibus moueatur? Nos cum tantum, tamq; ſummum dominum habeamus,alios qui nos,& opera noſtra videãt & ꝓbent diſquirere: maximè cum nihil vel nobis vtilitatis afferre,ſed tantùm inſpicere poſſint quę facimus. Accedit ad hoc quod omnis noſter labor inanis fit,& irritus.Non ita obſecro dilectiſſimi,non ita: ſed vnde præmiũ nobis futurum eſt,inde totis viribus id comparare curemus,deũ operum noſtrorum & laudatorem & ſpectatorem adhibeamus nihil nobis cum humano iudicio.Quod ſi hãc gloriam aſſequi voluerimus,tunc ꝑfectò cõſequemur,quum diuinam tantũ implorabimus. Qui me glorificat,glorificabo & eũ, inquit, Et quemadmodum tũc maximè diuitijs affluimus,

Ephe.5.b

quum eas cõtẽnimus,& diuinas tãtùm efflagitamus. Quærite,inquit,regnum dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Itidem in gloria vſu venit,quando iam ſine periculo & diuitiæ nobis,& gloriæ largiri poſſunt,tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur.Sine periculo autem tunc his fruimur, quum nos capere & exuperare nequeunt:neq; tanquam ſeruis imperant,ſed nobis ſeruiunt,easq; & domini & liberi poſſidemus.Propterea earũ nobis amorem prohibet deus, ne turpi his ſeruitio ſubijciamur.Quod ſi aſſequimur,incredibili nobis libertate omnia inſtaurat. Quid enim Paulo clarius?quid glorioſius? Qui non humanam gloriam ſe quærere profitetur. Quid nihil habente,& omnia poſſidẽte locupletius?Quũ enim,vt iam dixi,neq; pecuniæ,neq; gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus,tũc eis fruimur. Si igitur nobis gloriam comparare cupimus,gloriam fugiamus: hoc enim pacto diuina ſeruare præcepta,& præſentibꝰ bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinam fiamus participes, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ & cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula,Amen.

## HOMILIA TERTIA EX CAP. I.

*IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum.*

Bonarum artium præceptores,cùm pueros doctrinæ rudimentis accipiunt erudiendos,non grauiori primùm lectionum onere eorum mentes implicant : ſed breuibus & iiſdem ſæpenumero repetitis præceptis,paulalatim eos aſſuefaciunt, quo fit vt eorum animis facilè doctrina imprimatur,ne ab ipſo eruditionis principio ad lectionum multitudinem capeſſandam,memoria nimia laborante perterriti,ad colligenda pręcepta ſegniores reddantur,& doctrinæ difficultate torpeſcant.Hunc & nos morẽ ſecuti,vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum diſtribuamus,veſtriſq; inſtillemus pectoribus. Quare eadem iterum verba proponam, non vt idem repetam, ſed vt omiſſa adijciantur. Agite igitur: In principio erat verbum,& verbum erat apud deum.Quanam ratione,quũ reliqui euãgeliſtæ ab humanitate Chriſti ſuum orſi ſunt euangelium. Nã Matthæus incipit, Liber generationis Ieſu

Chriſti

Chriſti filii Dauid: Lucas de Maria prima verba facit: Mar cus ſimili fere vtitur principio & de Ioanne Baptiſta illic nobis intexit hiſtoriam. Ioannes id breui proſequens, his verbis ſignificauit, Et verbum caro factum eſt, & reliquis prætermiſſis omnibus, conceptione, partu, educatione, incremento, quāprimum ſupernam nobis generatio nem aggreditur. Cur ita fecerit, iam vobis aperiam. Cùm reliqui Euangeliſtæ circa carnem immorati eſſent, timendum erat ne idcirco nōnulli nihil altum, ſed terrena duntaxat & caduca coniectantes, in ea ſolùm doctrina confirmarētur: quod & Paulus Samoſatenſis opinatus eſt. Ex hac igitur humilitate, qui lapſuri erant, in cælum erectis, non immeritò ab æterna & diuina eſſentia facit nobis narratio nis principium. Cùm enim Matthæus ab Herode rege, Lu cas à Tyberio Cæſare, Marcus à Baptiſmate Ioānis exordiatur: his omnibus omiſſis Ioannes ſupra omne tempus, & ſeculum aſcendit, auditorum animos ad id quod in prin cipio erat erigens, neque vſquam eos ſinit cōſiſtere, neque terminum aliquem ponit, quemadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem. Illud autem admiratione dignū eſt, quod neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempſit, neque illi quum huic vacarent, ſempiternam omnino ſiluerunt eſſentiam. Et ſanè quidem vnus enim ſpi ritus eſt, qui omnium mētes mouet: propterea valde in nar rationibus ſuis concordant. Tu autem dilectiſſimè, cū ver bum hoc in loco audis, noli, quæſo, iis acquieſcere, qui dicunt id verbū eſſe, quod ore profertur, aut ſimpliciter verbum: multa enim dei ſunt verba, quę & angeli faciunt, nul lum tamen eorum deus eſt: ſed & prophetiæ & præcepta, verba dicuntur. Mos enim ſcripturæ eſt diuinas leges, & præcepta, & prophetias verbum appellare. Quare de ange lis loquens: Potentes, inquit, virtute qui facitis verbū eius: *Pſal.* 102 hoc autem verbum ſubſtantia quædam eſt in perſona, ex d ipſo patre ſine paſſione proueniens, hoc vt iam dixi per verbi appellationem manifeſtauit. Quemadmodum igitur, In principio erat verbum, æternitatem ſignificat: ita hoc, erat in principio apud deum, coæternitatem nobis oſtēdit. Sed ne hac particula, In principio erat verbū, æternū quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis ſpatio patris vi-

tam ſuſpicareris,& vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum,itidem eius æternitatem quemadmodum patris ſignificans. Nunquam enim ſolus, & ſine verbo fuit,ſed ſemper deus apud eũ erat, & in perſona quidem propria. Qua ergo ratione ſubdidit:In mundo erat,ſi apud deũ erat:quia & apud deum erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius ſine vllo comprehenditur. Nam ſi magnitudinis eius non eſt finis, & ſapientiæ eius non eſt numerus,neque etiam ſubſtantiæ:ſatis cõſtat eſſe aliquod temporale principium. Cùm audis,Quod in principio creauerit deus cælum & terram:quidnam per hoc principium intelligis? Certè quod ante omnia viſibilia ea creauerit.Sic cũ de vnigenito dicatur,quod in principio erat: ante omnia intelligibilia,& ante ſecula fuiſſe intelligas neceſſe eſt. Quod ſi quis diceret: Si filius eſt,quonam pacto fieri poteſt quin patre ſit minor? Quod enim ab aliquo eſt,omnino eo à quo ſit,poſterius eſſe oportet.

*Pſalmo. 146. a*

Reſpondemus,has maximè humanarum eſſe cogitationũ inquiſitiones:& qui hoc quærit,inquirit etiam abſurdiora: neque auribus tantùm accipienda hæc ſunt. De deo enim nunc nobis ſermo eſt,non de humana natura, quæ noſtrarum rationum conſequentiæ, neceſſitatique ſubiecta eſt. Veruntamẽ pro infirmorum intelligentia,aliquod adhæc exemplum adducemus. Age dic, quæſo, Nunquid Solis ſplendor ex ipſius Solis natura emanat,an aliunde? neceſſariò fatendum eſt,niſi penitus decipiamus,ex Solis natura:quod cùm ita ſit nunquam tamen ipſo Sole poſterius ipſius radios fulgoremque dixerimus exoriri, quum ſine his nunquam appareat. Quod ſi in his quæ ipſo viſu & ſenſu percipiuntur in corporibus, quod ex aliquo ſit non poſterius eo à quo ſit eſſe aliquid manifeſtè deprehenditur:perſuaderi nõ poterit inuiſibili,ineffabili naturæ, eandẽ ineſſe poteſtatem, vt par eſt illius eſſentiæ? Propterea Paulus quoque ipſum, & ex eo, & coæternum aſſeruit. Quid autem? Nõnne & ſecula & temporum ſpatia per ipſum facta ſunt? omnia confiteamur neceſſe eſt, niſi inſaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium eſt differentia. Si nulla, non eſt filius poſterius,ſed coæternus patri. Ante enim & poſt, tempus ſignificant & oſtendunt. Sine ſeculo, vel tempo-

tempore, nemo poſſet neque ante, neque poſt intelligere. Temporibus autem & ſeculis omnibus ſuperior eſt deus, atque antiquior. Quod ſi omnino filio principiũ eſſe contendis, caue ne patrẽ quoque ſub principio antiquiori quidem, ſub principio tamen cõprehendere eadem ratione cogaris. Age, nunquid terminũ aliquem, vel principium filio cõſtituis, à quo ad ſuperius illud procedens patrẽ ſuperiorem eſſe dicis? Quid? Dic igitur, quæſo, quanto pater prior eſt, breue ne an longũ inter patrem & filiũ temporis ſpatiũ fuiſſe dicis? alterutrũ aſſeras ſub principio patrem comprehendas neceſſe eſt. Mediũ nanq; interuallum quantũcunq; ſit, procul dubio metiris. Dimenſio aũt fieri non poteſt, niſi ſit vtrinq; principium, ſub quo hoc pacto quantũ in te eſt, patrem cõſtituis, neq; iam ſecundum nos pater ſine principio intelligi poterit. Nõne aſſentis id verũ eſſe, quod à ſaluatore dicitur vbiq; poteſtatis ipſius argumentũ: Qui non honorat me, nõ honorat patrẽ? Nec ignoro hoc verbũ non facilè à multis intelligi: idcirco pleriſq; in locis ſententias noſtras afferre differimus, eò quod reliquũ vulgus eas capere atq; aſſequi nequeat, neq; ſi aſſequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & ſententiæ incertæ ſunt, atque imbecilles, libenter autẽ & illud negantibus veritatẽ afferam, quod à ꝓpheta dicitur: Ante me nõ eſt factus alius deus, & poſt me nõ eſt. Quod ſi filius patre minor eſt, quo pacto, inquit, poſt me non eſt alius deus? Nunquid ipſius vnigeniti tolletis ſubſtantiam? Neceſſe eſt enim aut hoc tam impiè audere, aut in propria patris & filii perſona vnam intelligere diuinitatem. Quonam etiam pacto id verum eſt, Et omnia per ipſum facta ſunt? Nam ſi patris æuum antiquius, quomodo quæ ante ipſum filium facta fuerunt, per ipſum facta ſunt? Videtis ne in quantam temeritatem ſe adducant, qui ſemel veritatem abiecerunt? Sed quamobrem non inquit Euangeliſta, ex nihilo factum eſſe, quemadmodum Paulus his verbis oſtendit: qui vocat quæ nõ ſunt, tanquam ea quę ſunt: ſed in principio erat, inquit. Hoc illi cõtrarium eſt, nec immeritò: ſiquidem deus neque fit, neque ſe quicquam habet antiquius, ſed huiuſmodi Gentium verba ſunt. Age & illud, Nonne rerum omnium conditorem longè omnium excellen-

*Ioan. 5. d*

*Eſa. 43. b*

*Rom. 4. c*

cellentiſſimũ pręſtantiſſimumque dixeris? Quod ſi itidem vt alia ex nihilo factus eſſet, vbi eius incomparabilis eſſet excellentia? quid item illud: Ego primus, & ego poſt hęc? Eſa. 41 &, Ante me non eſt factus alius deus? Si enim filius non eſſet eiuſdem ſubſtantiæ, alter eſſet deus: ſi non coæternus, poſt illum: ſi non ex ſubſtantia proceſſiſſet, factum eſſe cõſtaret. Quod ſi ad idolorum ſimulachrorumque differentiam hæc facta aſſerunt, cur eiuſdem differentiæ gratia vnum verum deum dicere non conſentiunt? Ac ſi ad eam differentiam hoc dictum eſſet, quonam pacto verba omnia interpretaberis? Poſt me, inquit, non eſt alius deus: non filium his verbis excludit poſſe non eſſe, ſed deum fictum. Eſto ſane. Quid ergo quod ait, Ante me non eſt factus alius deus? Itáne hoc quoque intelliges, quod fictus deus ante eum factus non ſit, ſed tamen filium factũ? Et quiſnam hoc dixerit? neque enim ipſum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea ſi filius non eſt coæternus patri, infinitam eius vitam quonã modo dixeris? Nã & ſi alicuius principiũ ducit, quamuis ſine fine ſit, non tamen eſt infinitus. Quod enim infinitum eſt, vtrinq; fine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifeſtauit: Neque principium dierum, ne Heb. 7. a que finem habens: quibus verbis & principio & fine carere planè demonſtrauit. Quemadmodum enim hoc non habet finem, ita neque illud, cũ neque hic finis, neq; illic principium. Quonam autem pacto vita erat aliquando, cùm non eſſet? Vitam nanque ſemper, & ſine principio, & ſine fine eſſe omnes confitentur. Si profectò vita ſit, quemadmodũ eſt: Si verò eſt, quando non eſt? Qua ratione aliis vita eſſe poteſt, cum aliquando ipſa non fuerit? Quid ergo cauſæ fuerit, quod principium Ioannes poſuit, In principio, inquit, erat? Conſideraſti hanc particulam, In principio erat, & verbum erat nõ intelligis? Quid autem de pa- Pſal. 89 a tre propheta diceret, A ſeculo & vſque in ſeculum tu es? Nunquid ei terminũ aliquem his verbis præſcripſit? Nequaquam, ſed eius ſignificat ęternitatem, itidem hoc in loco intelligi neceſſe eſt: quippe cum nullũ ei terminum cõſtituat, neque dicat principium habuiſſe, ſed in principio erat. Hinc te adducit, tibi ſuadet, vt filium ſine principio intelligas. Sed dixerit quiſpiã, patrem articuli adiectone, filium

filium ſine articulo poſitum. Quid ergo? cum apoſtolus inquit: Magni dei, & ſaluatoris noſtri IESV Chriſti & Tit.2. iterum, Qui eſt ſuper omnes deos: ſine articulo filii memi- Pſalmo. nit. Itidem de patre ad Philippenſes ſcribens: Qui cum in- 104.a forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualem Phil.2.a deo. Et ad Romanos: Gratia vobis & pax à deo patre no- Rom.1.a ſtro, & domino Ieſu Chriſto: neglexit articulum. Superua caneum nanque eſt vbique id præponere, præſertim cùm ſuperius eo frequenter vſus ſit. Quemadmodum enim de ſpiritu pater loquens, inquit, Spiritus deus: neque cum ſpi- Ioan.4.c ritui articulum nõ adiiciat, idcirco deum eſſe incorporeũ negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus non præponatur, non propterea patre minor eſt deus. Quid tum, cum & hunc & illum appellet, neutris nobis diuinitatis vllam facit differẽtiam, ſed prorſus contrà. Nam cum dixiſſet, *Et deus erat uerbum.* Ne quis filii diuinitatem patre aliqua ex parte minorẽ arbitraretur, mox id affert, per quod eius ſuprema diuinitas manifeſtè ſignificatur, & eius demonſtrat æternitatem. *Hoc enim erat, inquit, in principio apud deum:* & opificium addit, *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Quod potiſſimum pater per prophetas vbique eius ſubſtantiæ indicium eſſe prædicat, & frequenter in hoc demonſtrando prophetæ verſantur, neque hoc duntaxat, ſed etiam ſumma ope ad idolorum ſimulachrorumque gloriam tollendam contendunt. Dii, inquit, qui cælũ & terram nõ fecerunt, pereant. Et ite- hier.10.b rum: Ego manu mea extendi cęlum. Vt diuinitatẽ per hoc Pſalmo. ſignificari oſtendant, idem frequẽter meminerunt. Ioãnes 103.a autẽ his ſolis verbis non cõtentus, etiam vitã ipſum, & lucẽ & Hier. appellat. Si igitur ſemper cum patre fuit, ſi omnia cõdidit, 51.a produxit, cõtinet: hoc enim per vitã ſignificatur, ſi vniuerſa illuminat, quiſnam adeo ſtultus, adeo temerarius eſt, vt dicat ex his euangeliſtã minorem diuinitatis virtutem intellexiſſe, per quæ & ęqualitas, & idem eſſe vel maximè poteſt oſtendi? Nolimus, quæſo, creaturam cum creatore confundere, ne id audiam⁹, quod ſeruierũt creaturę potius quã creatori. Quod ſi de cælis hoc dictum exiſtimant, veruntamen cùm de his ſermo haberetur, prorſus tanquam gentile & impium creaturæ cultum exhibendum negauit. Abſit Rom.1.c

igitur

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

igitur vt huiuſmodi noſipſos maledicto ſubiiciamus. Propterea venit dei filisu, vt nos ab hoc cultu liberaret: ꝓpter ea ſerui formam accepit, vt ab hac nos eriperet ſeruitute: ꝓpterea inſput⁹ eſt, ꝓpterea alapis cæſus, propterea mortẽ paſſus ignominioſam, atq; turpiſſimã. Minimè cõmittendũ eſt, vt nullũ hęc nobis fructũ afferant, & in priſtinã rurſus impietatẽ recidam⁹, imò longè grauior. Nõ enĩ creaturæ ſeruiẽdũ eſt, & ipſum creatorẽ, quantũ in nobis eſt, in creaturæ vtilitatem adducendum. Ipſe nanque qualis eſt per-
*Pſalmo. 101.d* manet. Tu autem idem ipſe es, inquit, & anni tui non deficient. Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus noſtris accepimus, demus, inquam, gloriam & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorum dogmatum ad ſalutem vtilitas, ſi vita vitiorum ſordibus ſcateat, & inquinetur. Quamobrem eam ita formemus & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, inquitate, auaritia longè abiecta, & tanquã hoſpites & aduenas, & à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et ſi quis diuitiis plurimis & poſſeſſionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, tanq̃ paulopoſt ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria laceſſitus, non modo memor non infigat pectori, ſed quamprimum eam abliuioni prorſus mũdet. Non amplius
*Ephe. 6.f* vna nobis die ad iram indulſit apoſtolus, Sol, inquit, non occidat ſuper iracundiam veſtram. Et meritò quidem: nihil enim tam breui fieri poteſt moleſtius. Quod ſi nox ira percitos nos comprehenderet, omnes operationes noſtræ grauiores ſubſequerentur, cum ignis plurimum memoria excitetur, ſi per ocium omnia animum prouocantia, atrocius nobis reputentur. Priuſquam igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehemẽtiorem flammam accendamus, præueniendum præcepit, & quicquid pectus noſtrum vrit, penitus extinguendum. Vehemens enim iræ affectus eſt, & omni flamma vehemẽtior: quare nobis celeritate opus eſt, vt hũc ignem extingamus, néve ad ſummum eum euadere ſinamus. Ira enim morbus, niſi mox ſedetur, multas generat, calamitates, domos & familias totas euertit, veteres diſſoluit conſuetudines, & breui momento res infandas molitur: eius nanque furoris impetus ipſi ruina, inquit, eſt. Quamobrem huic indomitæ beluæ nolimus habenas

benas remittere,ſed præduro freno, metu ſcilicet futuri iu dicij,eam cohibeamus. Quoties cum dolore aliquo amicus ; te,vel familiaris affecerit,ad iramque concitarit, veniat in mentem quæ tu contra deum commiſeris,quódque ſi à pro ximo offenſam & contumelias æquo animo toleraueris,le uius in te dei iudicium prouocabis. Dimitte,inquit, & di- mittetur vobis. Cùm hoc ſuccurrerit,omnis vltionis cupiditas continuò euaneſcit. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & ſi quando in immanitatem aliquam, & furorem mox lapſurus te continueris, & ſi quando ira percitus,in alicuius iniuriam perniciémve præceps irrueris,& vtraque inuicem tempora conferas,id enim non parum tibi ad correctionem profuerit:age,dic quæſo, vtrum tibi laudabilius duxeris,cum ab ira victus es, an cum eam viciſti? Nónne victi noſipſos reprehendimus vehemẽtius, & nemini nos accuſante erubeſcimus, & multa nos operũ & verborum noſtrorum ſubit pœnitẽtia? Verum cum affectus ſtrennuè ſuperauimus,victoris more & gaudemus plu rimum,& exultamus. Victoria enim cõtra iram eſt,& quidem maxima non cum vlciſcimur iniurias,ſed cũ eas æquo animo toleramus. Hoc nãque magnum eſt, hoc laudabile. Neque cum ira excandeſcis,cuipiã mineris interitũ,neque in eum furibundus irruas. Neque admonentem vt iram co hibeas,cõtemnere velis, ea gratia ne quis te forte irrideat. Nemo te hac cauſa irridebit,ſed cũ ira te traxerit in vindictam,vel ſi quis irriſerit,ſtultus erit æſtimandus. Tu verò noli inter ſtultos & amentes victoriæ gloriam quærere, ſed ea contentus ſis, quam ſapiẽtum tibi iudicio comparaueris. Verum quid in paruo & humili hominum ſpectaculo te conſtituo? in ipſum continuò deum oculos dirigas, qui te laudabit,neque præterea vllam ab hominibus gloriã quærere oportebit. Siquidem huius ſeculi gloria ad gratiã ſæpe,nonnunquam ad odium tribuitur,neque quicquã affert vtilitatis: quod verò deus nobis indicat,nullam huiuſmodi habet dubitationem,& plurimũ qui à deo laudatur, vtilitatis cõſequitur: hanc nos laudem, hunc honorem ſequamur. Víſne manifeſtè intelligere quantũ mali afferat iracundia? Adſis cũ aliquando quiſpiã rixatur,neque enim in temetipſo facilè hanc poſſis deprehẽdere turpitudinem

Luc. 6. f.

tenebris

tenebris & ebrietate ratione obuoluta, ſed cùm tui tibi affe ctus non dominantur, tūc in aliis rem tuam planiſſimè cognoſcas licet, cum incorruptè & verè iudicare poteris. Videbis nanque iratos non ſecus ac inſanos turpiter in mediū præcipites fieri. Cùm enim circa pręcordia ira efferbuerit, os ignem emittit, tota inflatur facies, incompoſitæ manus mouētur, ridiculè proſiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus inſultant, in eoſque nulla ab inſanientibus differentia irruunt: & cum hæc faciunt, tanquā amētes, nihil ſentiunt, nihil intelligunt, ſed aſinorum more calcibus, morſibuſq; inuicem inſultant. Et profectò iracundia percitus, nullum neque decorem ſeruare poteſt, neque modeſtiā. Hi igitur homines poſt hanc ignominiā & domum & ad ſe reuerſi, dolore ſimul anguntur & metu, cū intelligāt quos lęſerint, quos furoris & inſanię ſuæ teſtes habuerint. Quippe qui in illo furore nō ſecus ac mēte capti, quid faciāt non aduertūt: cùm ad ſe redierint, tum demū omnia ſecū reputant, num amici, num inimici ei inſanienti affuerint, num viderint pari enim ratione vtroſq; formidant, alios tanquā reprehēſores, & eos quorū præſentia magis ſibi erubeſcēdū ſit: alios tanquā qui ipſorū malo, & ignominia plurimū gaudeāt. Quod ſi ad plagas & verbera inuicē proruperint, lōgè maiore formidine angūtur, ne quid grauius ei qui cæſus eſt accidat, ne aut febris in mortē, aut vlcus inſanabile, in vltimum eū adducat periculum. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid cōtentionibus? Hęc & illa pereāt, & omnibus his terrenis rebus maledicunt, quæ ipſis diſcordiæ præbuerunt materiam, & de dęmonibus conqueruntur: ſtultiores autem cùm perperam quod operantur, temporum malitiæ inſimulant: non tamē malitia temporū cauſa eſt. Neque enim mala ſunt ipſa, neque malus dęmō duntaxat, ſed eorū malitia, qui à prauis ſe vinci patiūtur affectibus: hi dæmones alliciunt, & ſibiipſis malorū omnium ſunt authores. Sed intumeſcit cor, inquit, & iniuriis excādeſcit. Nouimus quid ira poſſit, & idcirco qui inanem hanc beluam exuperāt, eos maximè admiramur, neque deeſt, modo velimus, facultas. Quamobrē cum domini nos, & principes contumeliis proſequuntur, non iraſcimur: an formido ira non minor nos abſterret,

neque

neque à principio iræ locum dare permittit? Quamobrem ſerui ſæpenumero à nobis maledictis affecti, ſilentio omnia perpetiuntur, an quod ſeruitutis vinculo continentur? Tu autem noli ſolum dei timorē cogitare, ſed etiam quod ipſe tibi iniuriam faciat, cùm ſilentium indicit, & omnia æquo animo perferes. Dic te vrgenti, Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram, & linguam cohibet: hoc perfectò verbum & tibi, & illi fiet philoſophiæ materia. Nunc autē hominum gratia etiam intolerabilia ferimus, & ad eos qui nos laceſſunt, huiuſmodi ſæpenumero verbis vtimur: Ille me, non tu, laceſſiuit. Verùm deo non tantam adhibemus reuerentiam, & quænam nobis venia ſperanda eſt? Agite, quæſo, noſipſos alloquamur. Deus nunc nos laceſſit, cùm manus noſtras continet, ne proſiliamus contrà, néve nobis deus, quàm homines ſit deſpectior. Exhorruiſtis hoc verbum? Verum ego non verbum tantum, ſed operationes exhorrere has velim. Dei præceptum eſt, non modò nobis percutientem maxillam, ſed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui, diuinæ repugnamus voluntati, vt non modò mala perpeti recuſemus, ſed grauius etiam iniurias vlciſci adnitamur: qui niſi omni conatu vltioni inuigilemus, humilis noſipſos, & abiecti animi eſſe ducimus: & quod grauiſſimum eſt, noſtram calamitatem, victoriam nobis ducimus: & cum maximè ab ira vincimur, tunc maximè viciſſe exiſtimamus: & cum humi miſerè proſtrati iacemus, innumeris à diabolo plagis, vulneribuſque acceptis, victoriam reportaſſe contendimus. Quamobrem fratres vos ego & hortor, & moneo, vt victoriam ipſam cognoſcere non negligatis: eámque proſequamini: ſiquidem malorum perpeſſio victoria nobis eſt. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non æterna certamina, ſed diuinam legem in his ſeruemus certaminib⁹, & quicquid eueniat, æquo animo perferamus: hoc pacto veteri proſtrata malitia, & præſentis ſeculi, & quæ in futuro nobis promittuntur bona cōſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri, ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Luc. 6. d.

O*Mnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Moſes veteris teſtamenti librum Hiſtoriamque exorſus, quæ ſenſu percipiuntur, ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio, inquit, creauit deus cælum & terram. Inde ſubdit lucem ſecũdum cælum, ſtellarum naturam, varia animantium genera creata, & cætera denique omnia, ne ſingillatim proſequentes ſimus longiores. Hic autem euangeliſta omnibus his præciſis, atque omiſſis, vno verbo & ea, & longè altiora comprehendit, nec immeritò: vtpote cũ ſatis cognita eſſent auditoribus, & ipſe ad altiorem, præſtantioremque materiam properet, & omni conatu nõ circa creata, ſed ipſum omniũ creatorem incumbat: idcirco ille quamuis minorem creationis partem aggrederetur: nihil enim nobis de inuiſibilibus diſputat virtutibus, his tantùm immoratur. Verũ Ioannes ad ipſum omnium conditorem aſcendere feſtinans, meritò & quæ ille proſecutus eſt, & quæ conticuit, prætermiſſis paucis, omnia comprehendit. Omnia, inquit, per ipſum facta ſunt: & ne putares quæcunque Moſes dixit, ea duntaxat Ioannem intelligere: infert, Et ſine ipſo factũ eſt nihil quod factum eſt: hoc eſt, eorum quæ creata ſunt, ſiue viſui ſiue intellectui tantùm ſubiecta, nihil ſine filij virtute productum eſt, vel conditum. Neque cum dixerimus, Sine ipſo factum eſt nihil: profecto id pũcto notabimus, vt hæretici opinantur. Hi enim cum velint ſpiritum creatũ eſſe, ſic legunt: Quod factum eſt in ipſo vita erat: verum cũ nulla profectò ratione hæc intelligi poſſit oratio, Primũ nanque neque tẽporis huius, neque propoſiti erat, ſpiritus meminiſſe: quod ſi ita ei viſum eſt, ſi ita placuit, quanam gratia tam obſcurè ſpiritus mentionẽ fecit? vnde autẽ conſtat de ſpiritu dictũ eſſe? Preterea in hoc euãgelio inuenimus, nõ ſpiritũ, ſed filiũ: & ſeipſum factũ. Verum excitemini ne hęc vos ſentẽtia fugiat, & agite quæſo, primũ hunc textum ſecundũ eorum legamus opinionẽ: hoc pacto quàm perperam, impièque eũ interpretẽtur, planè intelligetis. Inquiũt igitur, Quod factũ eſt in ipſo vita erat: hanc vitã ſpiritum intelligi contendunt: ſed hæc vita lux etiam inuenitur appellata, cum ſubdidit: Et vita erat lux hominum. Itaque ſecundum

*Gene. 1. a & ſeq.*

cundum eorum poſitionem, lux hominum ſpiritus dicitur: Quid ergo cum proſequitur, Fuit homo miſſus à deo, qui teſtimonium perhiberet de lumine? quod etiam de ſpiritu dictum confiteantur, neceſſe eſt, quod enim ſuperius, verbum, appellauit? id deinde, & deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita eſt: verbum autem hoc, & vita, caro factum eſt: vita facta caro eſt, hoc eſt verbum. *Et uidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti a patre.* Quod ſi ſpiritum dicant hoc in loco vitam appellari, cōſidera quod ſequerentur abſurda. Erit enim ſpiritus incarnatus, non filius, erit vnigenitus ſpiritus. Quod ſi negaretur, in aliud longè abſurdius, hoc euitato, prolaberentur. Nam ſi de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à ſeipſo factum fateri cogerentur. Nam ſi vita eſt verbum, & quod factum eſt in ipſo vita erat, ſecundū eorum lectionē, ipſum in ſeipſo, & per ſeipſum factus eſt. Deinde poſt nonnulla in medium adducta, ſubdit: *Et uidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti a patre.* Ecce vnigenitus filius, eorum ſententia ſpiritus ſanctus eſſe inuenietur, de eo enim hæc omnia narrata ſunt. Animaduertis ne cum ſemel veritas deprauatur, quo res euadat? quod impia, quod abſurda patiantur? Quid ergo? non erit lux ſpiritus? Eſt ſanè lux, ſed hoc in loco nequaquā de eo loquitur euangeliſta: etenim deus ſpiritus, hoc eſt, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de ſpiritu, deus quoque intelligitur. Et quid admiraris ſi de patre hoc dicimus, cum ne de paracleti quidem appellatione id dicere poſſemus, vt vbicunque ſpriritus, illic omnino paraclet⁹ ſignificetur, quāuis hoc nomē illius potiſſimū ſit demōſtratiuū? ſiquidē & Chriſtus dēi virtus & dei ſapiētia nūcupatur, non tamē ſemper ſapientiæ, & virtutis dei appellatione filium dixeris intelligendum. Itidem hoc in loco, quāuis illuminet ſpiritus, minimè tamē de eo intelligitur: ſed quando eos iam his erroribus liberauimus, vndique cōtra veritatem inſurgere adnitētes: eo quo primam aſſeruerunt modo legendum, pertinaciter inſiſtunt, videlicet: Quod factum eſt in ipſo vita erat: quid igitur & Sodomorū ſupplicium, & diluuium, & gehēna, & innumera huiuſmodi?

Sed

Sed de mundi opificio ſermo nobis,inquit, eſt: ſanè quidē & illa opificij ſunt. Sed vt vehementius eorum reprehēdamus poſitionem,percontemur eos,nūquid lignum vita ſit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verum & hæc omnino eſſe nata, & quiſnam hoc diceret? Nō enim ipſa vita homo eſt,ſed vitam ſuſcepimus. Et vt ordine hoc etiam in loco orationem proſequamur, animaduerte quàm ineptè, quàm abſurdè, quamq́ue nulla ex parte ſpiritui quicquam conſentaneum loquantur. Nam cum inde decidunt, ea hominibus attribuunt, quæ meritò de ſpiritu dici arbitrati ſunt. Veruntamen etiam ſic ipſorum ſententiā inquiramus, Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura eſt,& de ea venit teſtimonium perhibiturus Ioānes: quamobrem igitur ipſe lux non eſt? Non erat, inquit, ille lux,atqui ex creaturarum erat numero. Quomodo ergo non eſt lux? Quomodo in mundo erat,& mundus per ipſum factus eſt? Nūquid creatura in creatura erat,& creatura per creaturam facta erat,vel eſt? quomodo & mundus eum non cognouit? *Quotquot autem receperunt eum,dedit eis poteſtatem filios dei fieri.* Sed iam ſatis riſim⁹: vobis has ineptias,hęc monſtra conſideranda dimittimus,ne riſus mouendi duntaxat gratia hęc dixiſſe videamur,& tempus cōteramus incaſſum. Nam ſi neque de ſpiritu id dictum eſt: vt planè oſtendimus,neque de creatura. & eo quo aſſerunt puncto eſſet is textus diſtinguendus, illud vnum ſequeretur abſurdiſſimum,quod antè diximus,filium per ſeipſum factum eſſe. Si enim lux vera filius eſt, lux autem hæc erat vita: vita autem facta eſt in ipſo: eorū proculdubio ſententia hæc coniungi,& in idem venire neceſſe eſt. Quamobrē hac reiecta, veram aggrediamur expoſitionem. Quæ nam autem ea eſt? vt poſtea eam particulam, quod factum eſt, perfectum punctum apponamus: deinde clauſulā incipiamus, In ipſo vita erat cuius particulæ ſententia huiuſmodi eſt: Sine ipſo factum eſt nihil,quod factum eſt. Si quid factū eſt,inquit, ſine ipſo factū nō eſt. Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit incōueniētia? Ex ea enim particula, Sine ipſo factū eſt nihil: & adiectione, quod factum eſt: intelligibilia comprehendit, ſpiritum ſubtrahit: Quippe qū dixiſſet, Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine

ipſo

ipſo factũ eſt nihil. Ne quis ſuſpicaretur, ſi omnia p ipſum: ſpiritũ quoq; per ipſum factum eſſe, ea fuit adiectio neceſſaria. Ergo ſi quid factum eſt, id per ipſum factũ dixi, ſiue inuiſibile ſit, ſiue corporeũ, ſiue cæleſte. Præterea non ſimpliciter dixit, omnia: ſed ſi quid factũ eſt, hoc eſt genitum: ſpiritus verò ingenitus eſt. Vidéſne doctrinam qua certiſſimam in memoriam reduxit ſenſibilium creationẽ, quæ antè Moſes edocuerat? Inde quum ſatis in his profecerimus, ad altiora nos erigens, ad incorporea ſcilicet atq; inuiſibilia, ſpiritum ſanctũ ab omni creatura ſeiunxit. Itidẽ Paulus gratia hac inſpiratus, inquit, vniuerſa in ipſo cõdita eſſe, cuius animaduerte, quæſo, certitudinem: ipſe enim ſpiritus in Paulo loquebat̃. Ne quis igitur eorũ quæ à deo creata factaq; ſunt, quicquam ſubtraheret, eo quod ſint inuiſibilia: neq; his admiſceret paracletum, ſenſibilibus & quæ cognitu facilia ſunt prætermiſſis, cæleſtia his verbis enumerat: Siue throni, ſiue dominationes, ſiue principat⁹, ſiue poteſtates. *Coloſſ. 1. c* Hæc autẽ particula, ſiue ſingulis addita, nil aliud nobis ſignificat, q̃ omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil: quod factum eſt. Si verò hãc prępoſitionẽ Per, ſignificare diminutionem arbitraris, audi Prophetam dicentem: Initio terram tu fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli: *Pſal. 103. a.* quod de patre tãquam de conditore dictum eſt. Idem de filio Paulus atteſtatur: nunquam profectò id *Heb. 1, a.* aſſerturus, niſi conditorem ipſum non miniſtrum opinaretur. Per ipſum autem hoc in loco nulla alia ponitur gratia quam ne in genitum quiſpiam ſuſpicaretur. Nam quod ex opificij & generationis dignitate nihilo ſit patre inferior, audi loquentem: Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, *Infra 5. d* ſic & filius quos vult viuificat: quod ſi de filio etiam in veteri teſtamento: Initio terram tu fundaſti domine, dictum eſt, manifeſta eſt opificij dignitas. Sin de patre prophetam id locutum dixeris, quod de illo dictũ eſt: Paulus filio attribuit, & ita idem efficietur: neq; enim filio id Paulus tam conſtanter attribuiſſet, niſi proculdubio patri & filio pares eſſe intelligeret dignitates. Vltimæ nanq; & amentiæ eſſet & audaciæ, quæ in corporali conuenirent naturæ, ea ad minorem, & quæ illa indigeret deducere. Verùm neq; minor eſt filius, neq; patris indiget ſubſtantia: quocirca non hoc

d modo

modo de filio Paulus audet profiteri, ſed alia quoq; huiuſmodi: hoc enim verbū, ex quo quod tanquā dignum quoddam, & præcipuum ſoli patri attribuis, filio quoq; propriū his verbis oſtendit: ex quo totū corpus pernexus & cōiunctiones ſubminiſtratum, & conſtructum creſcit in augmentum dei: neque hoc ſolo contentus, aliunde etiam nobis os obſtruxit, quum illud verbum: Per quem quod diminutio-
1.Cor.1.d nem ſignificare arbitraris, patri attribuat. Fidelis enī deus
Rom.11. (inquit) per quem vocati eſtis in ſocietatē filij eius. Et item
d. per voluntatē eius. Et alibi, Quod ex ipſo & per ipſum, & ad ipſum omnia. Itaque non filio tantùm hoc verbum, ex quo, ſed ſpiritui quoque attributum inueneris. Dixit enim
Mat.1.c. ad Ioſeph angelus: Noli timere accipere Mariam cōiugem tuam: quod enim in ea genitum eſt, ex ſpiritu ſancto eſt. Quemadmodū certè hoc verbum, In quo, quanuis ſpiritus ſancti ſit propriū, id tamen deo attribuere non recuſat ꝓpheta, quum inquit: In deo faciemus virtutem. Et Paulus
Pſal.59. obſecrans, inquit: Si quomodo tādem aliquādo proſperum
c. iter habeam in voluntatē dei venire ad vos. Et iterum, In
Rom.1.b Chriſto Ieſu. Et huiuſmodi frequenter verba indifferenter
Gala.5.b accepta inuenimus: quod minimè fieret, niſi vbique eadem eſſet ſubſtantia. Ne autē ex ea particula, Omnia per ipſum facta ſunt: de ſignis dictū ſuſpicareris: de his enim reliqui euangeliſtæ verba fecerunt, nō multo poſt ſubdit: *In mūdo erat, & mūdus ꝑ ipſum factus eſt.* Non autē ſpiritus qui factus non eſt, ſed omnē lōgè excedit creaturā. Verū iam reliqua proſequemur, cùm de rerū creatione Ioānes verba feciſſet, quod ſcilicet: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil quod factū eſt.* De prouidentia iam ſermonē aggreditur. *In ipſo, inquit, uita erat.* Quod ideo addidit, ne quis forte diffideret, quonā pacto tāta & talia ꝑ ipſum facta ſunt. Nam quēadmodum ſi ex profundiſſimo & iugi fonte quātū vis aquæ haurias, nihil tamen his diminuitur: ita in vnigeniti operibus, quodcūq; ex his productū factúmve crediderìs, nihilominus effecit. Imò vt propriori vtamur ſimilitudine, lucis, ſcilicet quam mox ipſe ſubdidit: *Et uita erat lux hominum.* Quēadmodū, inquam, lux quantūvis hominum multitudinem illuminaret, nihil ſplendoris remitteret: itidem deus & antequam mundū cōdidit, & poſtq̄ conderet,

deret, idem perfectus atq; integer permanet, nihil tãto & admirabili opificio minor,nihil imbecilior: Quod ſi innumeros huiuſmodi eſſet mundos conditurus:omnibus tamẽ ſufficeret,nõ modo ad creandos,ſed ad gubernãdos. Vitæ enim nomen hoc in loco non modo creationis eſt,ſed prouidentiæ ad perpetuitatem . Necnon & reſurrectionis rationem iam afferre incipit,& admiranda hęc euãgelia exorditur:adueniẽte autem ad nos vita, vis mortis perijt: & luce nos illuminante,tenebræ euanuerunt:ſed manet ſemper in nobis vita,& mors ei dominari non poteſt. Itaq; de
patre dictũ eſt:de hoc quoq; propriè dicitur, quod in ipſo *Act.17.f.*
viuimus,& mouemur,& ſumus. Quod & Paulus his verbis *Coloſ.1.c*
ſignificauit: quia in ipſo cõdita ſunt vniuerſa,& omnia in
ipſo,& per ipſum creata ſunt:quapropter & radix dicitur, *Infra 5.e*
& fundamentũ. Verũ cũ audis, *Quod in ipſo uita erat:* Noli ſuſpicari cõpoſitũ:alibi enim de patre dicit,Sicut pater habet vitã in ſe,ſic dedit & filio vitã habere : ſed vt patrẽ idcirco non dixeris cõpoſitum,quia vitam habeat,ita nec filium. Etenim alibi inquit,quòd lux eſt deus:& iterũ,ꝙ lu- *1.Timot.*
cem habitat inacceſſibilẽ. Hæc autẽ omnia ſingillatim ꝓ- *6.c.*
ſequuti ſumus, non ꝙ compoſitionẽ vllam in deo ſuſpicemur, ſed vt paulatim ad doctrinæ altitudinem euehamur. Cùm enim nõ facilè à multitudine intelligi poſſet, quanã ratione in eius perſona vita ſit primum,id humilis tetigit,
quum inquit:Dedit ei vitã habere.Inde eruditos altius eri- *Infr. 5.e.*
git his verbis: Ego ſum vita. Et iterũ: Ego ſum lux. Et quę- *Infr.14 a*
nam eſt hæc lux? Nõ quæ ſenſu,ſed quæ animo percipitur, *Ibid.8.b.*
quę ipſam illuminat animã. Cùm enim dicturus eſſet Chri *Ibidẽ 6.c*
ſtus: Nemo poteſt venire ad me,niſi pater traxerit eũ. Idcirco hinc exorſus Euãgeliſta,inquit, ipſum eſſe q illuminat: vt quàuis de patre aliquid eiuſmodi audieris,nõ ſolius pa-
tris id eſſe,ſed filij quoq; ꝓfitearis. Omnia,inquit,quęcũq; *Infra 16.*
habet pater meus, mea ſunt. Primũ igitur creationẽ nobis *c.*
edocuit,deinde beneficia quæ in aductu ſuo nobis largitꝰ eſt,vno verbo cõmemorauit,ſignificauitq; Euangeliſta,cũ ait: *Et uita erat lux hominũ.* Non Iudeorũ,ſed hominũ omnium. Nõ enim Iudęi duntaxat,ſed Gẽtiles quoq; in hanc cognitionem deuenêre, & cõmunis omnibus propoſita eſt hęc lux. Quanã autẽ gratia non angelorum,ſed hominum

tantũ lucẽ dixit?quoniã ei in præſentia de humana natura ſermo habetur:& ad hominesvenit,vt vera & perpetua eis bona annũciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras,& mortem & errorem appellat.Siquidem ſenſibilis hæc lux, non lucet in tenebris, ſed omni luce penitus tenebræ carent. Prædicatio autem inter eum qui omnia cõprehenderat,errorẽ effluxit,eumq́; penitus aboleuit: & moriens Chriſtus ſic mortem vicit,vt eos qui iampridem morte detinerẽtur; liberaret. Cùm igitur neq; mors,neq; error hanc lucẽ exuperet,ſed charitate incredibili propria vi vbique effulgeat: idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehenderunt.* Quæ & ſi vinci nequeat,non tamen illorum qui illuminari nolunt,animis patitur immorari. Quamobrem ſi non omnes comprehẽderit,nolite turbari,Non enim neceſſitate & vi, ſed quum volumus,quũ aſſentimur,deus ad nos venit. Nolimus huic luci,& tantis delicijs oſtium claudere: hæc lux per fidem nobis exoritur,& exorta in eorum, à quibus piè ſuſcipitur,animis affatim radios diffundit : cui ſi puram & immaculatam vitam exhibeas,ſemper tecũ permanet,ſemper in te habitat. Qui diligit me,inquit,præcepta mea ſeruabit,& pater meus diliget eũ,& ad eum veniemus,& manſionem apud eum faciemus. Quemadmodũ enim ſolaribus radijs nemo clauſis oculis frui poteſt, ita neq; huius claritatis particeps abunde vnquam fuerit, niſi animi oculũ ad eum & dirigat & intendat:tunc enim quocunque ſe vertit, facilis ei ꝓſpectus patebit: quod eueniet,cũ omnibus malis affectibus animum purgauerimus. Peccatũ enim tenebræ & vorago quædã profunda: quod vel inde planiſſimè conſtat,quòd clam & ſine arbitris peccata committuntur. Quicunq; enim in facinora,ſceleraq́; prolabitur, odio habet lucem,neq; luci ſe credit,& quæ occultè,& in abſcõdito fiunt,etiã ſunt dictu turpia. Sicut enim in tenebris neq; amicus,neq; inimicus agnoſcitur,ſed omnia penitus ignorantur,itidem in peccato vſu venit. Quippe qui lucro inhiat,nullam amici,inimicíve intelligi differentiam: & inuidus familiariſſimum non ſecus quàm inimicum cõſpicatur,& latrones ſimiliter in omnes bellum gerunt,omnibus inſidiãtur: & omnino quicunq; ſe vitiorum ſordibus coinquinant,nihil ad rerũ differẽtias dignoſcẽdas ab ebrijs,inſanienti-

*Infra 14.c.*

*Ephe.5.c*

ſanientibusque differũt. Et quemadmodum noctu amato lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides precioſos, & alia omnia eodem modo & videmus, & diiudicamus: ita qui ſordidè, & vitioſè vitam viuit, neque modeſtię vim, neq; ſapientiæ diſcernit pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi, precioſi etiam lapides nullam ſpeciem, nullum præ ſe ferunt fulgorem, non ſua, ſed caligantium oculorum culpa. Neque hoc dũtaxat nobis dum ſub impia vitiorum tyrannide viuimus, moleſtum eſt, verumetiam illud quod formidine ꝓpterea angimur, & veluti qui per obſcuram noctem iter faciunt, vt nihil metuẽdum ſit, metu tamen concutiuntur: ſic qui ſcelus aliquod admittunt, & ſi nemo id videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius ſibi fidunt, ſed omnia formidant, omnia ſuſpicantur: quippe qui perpetuis conſcientiæ ſtimulis agitantur, omnia formidoloſè circunſpiciunt. Propulſemus igitur tam grauẽ, tam moleſtam vitam, cuius angorem mors ſequitur, mors, inquam, immortalis & perpetua, cui nullus ſupplicii finis eſt. Adde quod in hac vita nihil ab inſanientibus hi differunt, qui terrenas res & breui duraturas tanquam in ſomnis ſuſpicantur, vidẽtur diuitiis affluere, cùm nullis affluant: in deliciis eſſe, cum non ſint: neque ante ſe deceptos intelligunt, quàm ab inſania liberẽtur, quàm ſomnum diſcutiãt. Quocirca & ſobrii ſimus & vigilemus, nobis Paulus præcipit, & itidem dominus. Qui ſobrius eſt & vigilat, quãuis à peccato capiatur, mox tamen ipſum abiicit, fugatque: qui verò ſomno aut inſania cõprehenditur, non intelligit quo pacto ſub eis detineatur ſeruitute. Quamobrem nobis nullus ſit ſomni locus: non enim noctis tempus eſt, ſed diei, vt in die honeſtè ambulemus. Et enim nihil peccato turpius eſt, nihil ignominioſi⁹. Et profectò ſi ad turpitudinis rationem referatur, tolerabilius eſt nudos, q̃ in peccato & ſcelere deprehendi: illud enim nõ ita in culpa eſt, interdũque paupertatis gratia cõtingit: eo autem qui peccatorum ſordibus inquinatur, nihil obſcænius nihil contemptu dignius. Veniat nobis in mentẽ & diligenter conſideremus eos qui rapinæ & cupiditatis cauſa in iudicium vocãtur, q̃ obſcœni, quàm ridiculi appareant, cum omnia turpiter & iniuſtè fecerint, omnes fefellerint, in omnia temere prola-

Mat. 24. d. & 1. Cor. 16. c

pſi ſint. Nos autem tam miſerē, tam inſœliciter vitam agimus, vt veſtem præpoſterè indui non patiamur, imò alios ſi id faciant reprehendemus: quum verò & nos, & proximi noſtri, capite ambulemus, non aduertimus. Quid enim eo turpius, qui aſſiduè meretricios petit fornices? Quid cō tumelioſo, quid maledico, quid inuido riſu dignius? Sed quamobrem non tam hæc turpia, quàm nudus ambulare videatur? ex conſuetudine, vnde nemo vnquam ſponte ſua nud⁹ ambulare conſueuit. Illud autem omnes omni tempore, & ſanè confidenter audēt. Quòd ſi quiſpiam cum angelis haberet conſuetudinem, apud quos vel nunquam tale committitur, certò tunc quoniam ridiculum ſit, intelligeret. Et quid de angelorum loquor conſuetudine? in ipſis enim regiis apud nos, ſi quis introductam meretricem cognoſceret, vel ebrietate, vel aliqua huiuſmodi turpitudine dehoneſtaretur, vltimum daret ſupplicium. Quòd ſi hęc in regiis intolerabilia ſunt, longè magis in conſpectu ſummi & omnipotentis regis cùm vbique præſto adſit, & quęcunque audemus ītueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare vos & hortor & admoneo, vt in hac vita & ſobrios nos & quietos exhibeamus, rex enim noſter omnia noſtra opera conſpicatur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clementiæ radios & quæramus, & efflagitemus, ita vt præſentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA QVINTA EX CAP. I.

*Vit homo miſſus a deo, cui nomen erat Ioannes.*

F Cùm de verbo dei in euangelii ſui principio ea Ioannes diſſeruiſſet, quæ mentes noſtras facilè allicere poſſent ad credendum, via & ordine procedēs ad ipſius verbi præconem ac nuncium, & eodem quo ipſe nomine appellatum, Ioānem ſcilicet venit. Tu autem cum à deo miſſum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annūciariúe exiſtimes. Non enim ſuum quicquam, ſed mittentis arcana denunciat. Idcirco angelus appellatur, hoc eſt nuncius. Eſt enim nuncii officium nihil ex ſe dicere.

Fuit

Fuit autem hoc in loco non trāſitus adeſſe, ſed ipſius apoſtolatus eſt ſignificatiuum. Fuit miſſus, inquit, pro miſſus eſt. Quomodo igitur textum illum apoſtoli, Qui cum in forma dei eſſet, non eandem cum patre eſſentiam ſignificare dicunt? eo quod non præponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nunquid igitur de patre hic non loquitur? quid igitur dicemus prophetæ dicenti: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te? Meum nanque & tuum duas perſonas ſignificat. *Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicet fortaſſe quiſpiam, ſeruus de domino teſtimonium perhibet? Verum quum non ſolum à ſeruo teſtimonio perhibitus ſit, ſed ad ſeruum etiam venerit, & cum Iudæis baptizatus, nónne magis & commoueberis, & dubitabis? Sed quid perturbari commoueriq́ue oportet? Admirare potius ineffabilem dei benignitatem. Quod ſi quis adhuc in perturbatione dubius perſiſteret, dic ad illum id quod ad Ioannem dixit: Sine modo ſic enim opus eſt nobis implere omnem iuſtitiam. Si verò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine teſtimonium accipio dicetq́ue, Si hoc non indiget teſtimonio, quanam gratia miſſus eſt à deo Ioannes? Reſpondendum eſt, non propterea quod ipſius teſtimonio indigeret: prophanū enim id aſſerere, ſed ea quam ipſe Ioannes ſubdit cauſa. *Vt omnes crederent per illum.* Ipſe autem Chriſtus quum dixiſſet, Ego non ab homine teſtimonium accipio: ne apud indoctiores ſibiipſi repugnare videretur, quum nunc dicat, Alius de me perhibet teſtimonium, & ſcio quia verum eſt teſtimonium eius, Ioannem ſignificans: nunc, non ab homine teſtimonium accipio, mox adiectione eam ſoluit dubitationē, inquiens: Sed hæc dico propter vos, vt ſalui ſitis: quaſi dicat, deus ego ſum, & dei vnigenitus filius, & ſupernę & immortalis ſubſtantiæ, nulliuſq́ue indigeo teſtimonio, & quanuis nemo hoc profiteretur. nihil propterea natura mea ſit minor, nihil deterior: ſed cùm mortalium ſalus mihi curæ eſſet, in hanc deſcendi humilitatem, vt hominis teſtimonio me ſubiicerem. Nam propter Iudæorum imbecillitatem,

Phil. 2. a
Malac. 3. a
Mat. 3. d
Infra. 5. f
Ibidem. e.

hoc pacto melius faciliuſque fides in eum extendi propagarique poterat. Sicut igitur carnem induit ne ſi nuda ſe diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virum qui ſe annũciaret miſit, vt cum familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adducerentur. Nam quod nihil illo teſte indigeret, ſatis quis nam eſſet, nuda duntaxat & aperta ſubſtantia potuit oſtendere, atque ita omnes in admirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniam, vt iam dixi, omnes perdidiſſet, cum nemo poſſet inacceſſam illi*
*Infra.5.f* lucis præſentiam tolerare. Propterea, vt dictum eſt, carnem induit, & vni conſeruorum noſtrorum de ſe teſtimonium mandauit, quoniam ad ſalutem noſtram omnia operatus eſt, neque ſuę duntaxat dignitati, ſed auditorum vſui facilitatique conſuluit. Quod ipſe quoque his verbis ſignificat: Hæc dico propter vos, vt ſaluemini. Et euangeliſta quum de domino loquutus dixiſſet. *Vt teſtimonium perhiberet, de lumine.* addidit, *Vt omnes crederent per illũ.* Quaſi dicat, ne putes hac cauſa teſtificatum veniſſe Ioannem Baptiſtam, vt fidei ratione aliquid domino adderet, ſed vt ſui homines crederent per ipſum. Quod autẽ ad hãc tollendã ſuſpicionem hoc dixerit, ex ſequentibus conſtat, addit enim: *Non erat ille lux.* Nam ſi nõ huius ſuſpicionis gratia in hoc inſtitiſſet, præteriſſet ſimpliciter, & potius eſſet eiuſdem rei repetitio quàm doctrinæ clarior ſignificatio. Quippe quum dixerit, *Miſſus eſt ut teſtimonium perhiberet de lumine.* Proſequitur: *Non erat ille lux.* Neque id temere: ſed quoniam frequenter apud nos qui teſtimonium perhiberet, maior eo eſt, de quo perhibetur, & maioris plerunque authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiuſmodi oriretur ſuſpicio, ab ipſo ſtatim principio eam penitus tollit, oſtenditque & quis perhibuerit, & de quo perhibitum ſit teſtimonium, & quæ ſit inter eos differentia, & in hoc ei* incomparabilem enarrat eſſentiam. Et ita audenter iam reliquam aggreditur orationem. Necnon ſi quid abſurdum temerariúmve oriebatur, quo ſtultorum mentes commoueri potuiſſent, è medio diligenter ſublato, ita omnia perſequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ ſuæ rationem edoceat. Oremus itaque cum horum ſenſuum reuelatione, & doctrinæ huius veritate, puram etiam vitam nullis

nullis his ſordibus inquinatam. Siquidem nullus eorum vſus eſt, niſi bonis illuſtrentur operibus. Quanuis enim fidem firmiſſimam, quanuis ſcripturarum ſenſus haberemus, à vitæ autem patrocinio & deſerti eſſemus, & nudi, nihil nos à gehēnæ ignibus eriperet, quin perpetua & inextinguibili flamma conſumeremur. Quemadmodum enim qui bene operantur, reſurgent in vitam æternam: ita qui malè, in ſupplicium æternum, quod nullo vnquam fine præſcribitur. Quare omni diligentia, curaque adhibita contendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accepimus, operum prauitate perdatur, ſed in hac vita totis viribus CHRISTI ſectemur veſtigia, cui beatitudini nihil eſt conferendum. Atque vitam purè & ſanctè viuentes, quæcunque dicta ſunt, ad dei gloriam referamus, cui honor ſimul & vnigenito filio, & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA SEXTA EX CAP. I.

E*Rat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.* Propterea mihi iam diu dilectiſſimi filii, paulatim vos per ſcripturarum paſcua ducim⁹, nec omnia ſimul diffundimus, vt facilè quæ vobis committimus, & cuſtodiatis, & ſeruetis. Quippe qui ędificando nondum primis compactis lapidibus, alios ſuper imponunt, iam quaſſatū & breui ruiturum ſtruunt parietem. Qui autem his firmatis, & calce compactis opus reliquum proſequuntur, tutam & diu duraturam domum ædificant. Huiuſmodi & nos architectos ad noſtras confirmandas animas imitemur. Et enim nonnunquam veriti ſumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamento, aliarum ſpeculationum acceſſu, cùm mens ſimul omnia aſſequi nequeat, priora illa offendantur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propoſitum eſt? *Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.* Siquidem cùm ſuperius Ioannem veniſſe dixiſſet, vt teſtimonium perhiberet de lumine, & quod miſſus fuit: ne quiſpiam ex teſtimonii nouitate, de eo qui teſtimonium perhibiturus eſt, aliquid ſuſpicionis exoriretur, mentes erexit, & ſupra omne principium æternam, & nullo fine per ſcri-

pturam

pturam dei proſecutus eſt eſſentiam: & quonā pacto filius hoc habere poteſt,inquis? De deo loquimur, & quonā pacto,interrogas? nōne times? nōne exhorreſcis? quod ſi abs te quiſpiam quæreret, quomodo immortalem vitam, & corpora noſtræ habituræ ſint animæ: nōne ridicula eſſet quęſtio? ac ſi non humani eſſet ingenii eiuſmodi inquirere,ſed credere tantùm oporteret: neque eſſet curioſius inueſtigā-dum,quod ſufficientem habeat ſui demōſtrationem,& immenſam promittentis poteſtatem. Nam cum animarum & corporum noſtrorum conditorem,qui omnem incorporalem excedit creaturam,ſine principio eſſe aſſeramus: quanam ratione id factum ſit,efflagitabis? Quiſnam hoc inconſtantiſſimi eſſe animi,& inſanæ mentis iudicium negauerit? Audiſti: *Erat lux uera.* Quid ſtulte & temere æternam hanc vitam humana ratione coniectari,atque inueni re contendis? Haud fieri poteſt. Quid ſcrutaris imperſcrutabilia? Quid circa incomprehenſibilia inanem ſubis laborem? Quid inueſtigas quæ nulla ratione poſſunt deprehē-di? Inquiras quanta potes diligentia ſolarium radiorum originē: non ſanè poteris, neq; indignaris, neq; tuā iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam audax es,& temerarius? Tonitrui filius Ioannes tuba perſonans ſpirituali nihil aliud quàm quod audierat à ſpiritu, inueſtigauit: tu autem illius gratiæ expers, & penitus vacuus, manifeſtis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminos ſuperare contendis: propterea eo peruenire nunquam poteris. Tale enim diaboli ingenium eſt,tales inſidiæ,vt eos qui nobis conſtituti ſunt fines, tranſire perſuadeat,ac ſi ad longè meliores ſimus peruenturi: cùm verò hac nos ſpe allexerit,diuina gratia priuauerit, tunc non ſolùm nobis nihil amplius pręſtantiúſue elargitur (quonam enim pacto diabolus) ſed ne in priſtinam quidem conditionem,vbi tutè & ſecurè commorabimur, reditum permittit,ſed paſſim trahit errantes,cùm non habeant vbi poſſint cōſiſtere. His fraudibus primùm è paradiſo hominem expulit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ ſpe allectū, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non modo eum deo ſimilem, vt pollicitus erat non reddidit, ſed ſub mortis ditionem compulit. Non modo nihil amplius

*Mar. 3. c* (margin, beside "uerit? Audiſti")

*Gene. 3. a* (margin, beside "cōſiſtere")

plius à ligni fructu aſſecutus eſt, ſed ne cognitioné quidé, quam prius habuerat, retinuit, cũ multa ſe cogniturũ ſperaret: tum primũ erubuit, cùm ſe nudum abſcondit, cùm antea nullo fuiſſet pudore confuſus. Cùm enim ſe nudum & veſtibus carẽtem cognouit, & triſtitia & dolore cõtabuit: quod ne nobis accidat, conditori noſtro deo pareamus, & eius præcepta omni diligentia obſeruemus. Neque præterea quicquam inueſtigemus curioſius, ne accepta beneficia amittamus. Quemadmodum hi qui cum ſempiternæ vitæ principiũ inuenire contenderint, etiã quę aſſequi licuerat, amiſerũt: neque tamẽ quæſita aſſecuti ſunt, cũ minimè potuerint, & à vera vnigeniti fide deciderint. Nos vero nullo pacto velimus perpetuos quos nobis patres noſtri poſuerunt terminos præterire, ſed omni tempore ſpiritusſancti legibus pareamus: & cum audierimus, Erat lux vera, non vlterius inquirẽdo, quod inueniri nõ poteſt, perſiſtamus. Nã ſi genitus eſſet vt homo, neceſſariò differẽtiã aliquam eſſe inter genitorẽ genitumque oportuiſſet: cũ verò ineffabili ratione, & vt deum decet, genitus ſit meritò & ante & poſt, quæ particulę tẽporis indicia ſunt, in eum cadere nequeunt. Nam filius ſeculorũ omniũ eſt conditor. Ergo nõ pater, inquit, eſt, ſed frater. Quęnã hæc neceſſitas? ſi patrẽ, filiumque aliunde ortos diceremus, id ſanè ſequeretur: ſin hanc negamus impietatem, & patrem quidem ſine principio eſſe, neque ex alio genitum, filium autem ſine principio, genitum tamen ex patre & ſentiamus, & profiteamur: quid nos tam impiam cogit inducere neceſſitatem? nihil profectò, ſplendor eſt, ſplendor autem cum natura ſimul cuius eſt ſplendor intelligitur. Preterea Paulus filiũ ſplendorem appellauit, vt nullam ſuſpicareris patris & filij differentiam. Quod autem à ſuperiori exemplo ſequitur, abſurdè à ſtultis motam obiectionẽ tollit. Nõ enim ex ſplendoris, inquit, appellatione propria ipſum priuari perſona exiſtimabis: hoc impiũ eſt, & Sabellianorũ Marcellianorũque inſania, qua nos abiecta, in propria eſſe filium perſona dicimus. Idcirco cum ſplendorem ipſum appellaſſet, addidit figuram eſſe ſubſtantiæ eius, quo propriam eius perſonam oſtenderet, & eius eſſe ſubſtantiæ cuius eſt figura.

*Veſtigiis patrũ inſiſtendũ.*

*Hebr. 1. a*

*Sabellianorũ, & Marcellianorũ hæreſis.*

Non enim

Non enim ſatis eſt vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinam hominibus oſtendere, ſed multa ex ſingulis collecta, quæ huic accommodetur materię eligamus, ſi poterimus de diuina gloria dignè loqui: dignè autem dico, quantum in noſtris viribus eſt. Quod ſi quis dei reſpectu dignè ſe verba facturum arbitraretur, contenderetque ita ſe deum intelligere, vt ipſe ſe ipſum nouit, is maximè deū ignorat. Cùm igitur hæc apertè videamus dilectiſſimi, ſummo nobis ſtudio inſiſtendum eſt in iis quæ nobis verbi miniſtri, & qui certò id conſpicati ſunt, tradiderunt, & nihil vlterius contendamus. Duo nanque mala & quidem grauia, hoc morbo laborantes circunueniunt. Primū quod dum in his fruſtra inquirendo laborant, miſeri fiunt, cum ea inuenire nequeant. Alterum quod deū irritant, cum conſtitutos ab ipſo terminos excedere conentur: quod quantopere deum ad iram prouocet, cùm planè omnibus cōſtet, in præſentia omittamus: & eorū contempta dementia, quo perpetuò nos
*Eſa. 66. a* corroboret, eius ſermones formidemus, quoniā, inquit: Ad quem aſpiciam, niſi ad humilem, & quietum, & metuētem ſermones meos? Hac igitur pernicioſa inquirendi cura abiecta, noſtra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Chriſto nobis præceptum eſt, & eorum gratia quæ perperam & iniquè egimus, compungamur: & ſumma cum diligentia quicquid ſuperiori tēpore auſi ſumus, quicquid malignè cōmiſimus, animo repetamus, atque abiiciamus. Ad quod multas nobis deus vias aperuit. Primùm enim erra-
*Pſal. 31. b* ta tua in deum confiteare, vt iuſtificeris. Et iterum: Dixi pronunciabo aduerſum me iniquitatem meam domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequens eorum memoria & accuſatio. Eſt & alia operoſior, vt nemini qui nos offendit ſuccenſeamus, ſed iniurias omnes magno & generoſo animo obliuioni mande-
*Danie. 4* mus. Vis & tertiam? audi Danielem. Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperū. Accedit & alia, iugis ſcilicet oratio, & in deprecationibus ad deum, cum puritate perſeuerantia quæ non paruam nobis affert conſolationem, & à peccatis nos abluit: ieiunium ad hæc cum proximi charitate maiorem in modū diuinam in nos

nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguit aqua,& eleemoſynis purgantur peccata. Decurſis igitur his viis omnibus, & repetitis, in iiſdem aſſiduè perſeueremus: hoc pacto nō modò prҫterita abluemus peccata,ſed in poſterum maximum conſequemur emolumētum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occaſionem, vt nos in vitæ deſidiam,vel in exitialem aliquem affectum pelliciat. Præterea neque inſanas diſputationes, neque noxias inducet controuerſias,vt ei moris eſt, cū ocioſos nos & oſcitantes nullamque quomodo ad virtutis viam dirigamur ſolicitudinem habere conſpicatur. Hūc nos eius inſidiis aditum obſtruamus,vigilemus: ſobrij ſimus, vt in hac breui vita paruo labore perpetua in externo illo ſeculo bona nobis comparemus gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem,& cum quo patri,ſimul & ſpiritui ſancto gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA VII. EX CAP. I.

E*Rat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mūdum.* Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetamus,cum heſterna propter opinionum expoſitionē,omnia complecti non potuerimus. Vbi ſunt hi,qui ipſum verum deū negant? Ecce hic lux vera appellatur,alibi ipſa veritas & vita,ſed cùm in eum locū venerimus,apertius explicabimus. In præſentia autem neceſſarium eſt id charitati veſtræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quonam pacto tot homines ſine lumine permanent? Neque enim omnes Chriſtum cognoſcunt, quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profectò,quantum in ipſo eſt. Si qui autem ſponte ſua mentis oculis conniuentibus ad huius lucis radios aciē dirigere noluerint,non ex luminis natura,in tenebris perſtiterunt: ſed malicia ſua qui ſpōte tanto ſe dono indignos reddiderunt. Nam ſi gratia in omnes diffuſa eſt,non Iudæum,non Græcum, non Barbarum,nō Scytham,non liberum,non ſeruum,non virum,nō mulierem,non ſenem, non iuuenem effugit aut dedignatur,omnibus eadē eſt,omnibus ſe facilem exhibet,omnes pari honore aduocat. Qui autem eius munere frui negligunt,hanc

ſuam

ſuam cæcitatem æquo libret examine. Quum enim omnibus aditus pateat, & à nemine prohibeatur, perditi quidã & nequam homines propria duntaxat malitia ingredi recuſant. In mundo erat, ſed non tanquã mundo ęqualis, idcirco addidit. Et mundus per ipſum factus eſt, quibus verbis iterum te ad æternam vnigeniti reducit eſſentiam. Quis enim audit hũc mundũ eſſe opus, niſi penitus inſaniat, niſi inimicus gloriæ dei, atq; hoſtis ſit, omnino velit nolit ante opera ſua eorum conditorem fuiſſe cõfitetur neceſſe eſt.

*Paulus Samoſatẽſis.* Quocirca magis magiſq; indies admiratus ſum Pauli Samoſatenſis inſaniam, quo vultu tam manifeſtè audeat repugnare veritati, ſed ipſum ſponte ſua in errorem pręcipitem dare. Non enim ignoratione, ſed cõſulto errauit, non ſecus ac Iudæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia, fidei firmitudinem prodiderũt, & Chriſtum vnigenitum, & dei filium intelligentes, principum tamen gratia fateri noluerunt, ne è ſynagoga eiicerẽtur: ita & illum vt mulieri cuidam rem gratam faceret, ſalutẽ ſuam inquiũt contẽpſiſſe. Graue profectò & moleſtum quiddã eſt inanis gloriæ vis, quæ facilè etiam ſapientum oculos poſſit perſtringere, niſi temperetur: & ſi ambitio hoc poteſt, lõgè magis hic qui ea violentior eſt affectus. Idcirco ad Iudæos Chriſtus: Quomodo, inquit, poteſtis credere, qui gloriã ab inuicem accipitis, & gloriam quæ a ſolo deo eſt non quæri-

*Infra.5.g* tis? *Et mundus eum non cognouit*, Hoc loco mundũ, peccantiũ multitudinẽ, & terrenis rebus deditã, ſtultumq; & abiectũ, & omnibus obnoxiũ perturbationibus vulgus appellat. Nã dei amici & venerabiles illi viri, etiã ante Chriſti incarna-

*Ioan.8.g* tionẽ ipſum cognouerũt, & patriarchã eius præuidiſſe aduentum ipſe Chriſtus nominatim teſtatur. Abraham pater veſter exultauit, vt videret diẽ meũ, vidit, & gauiſus eſt. Et quod Dauid, Iudæos arguẽs, inqt: Quomodo Dauid in ſpiritu dominum ipſum vocat, dicẽs: Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis? Et frequẽter in eos inuect⁹, Moſi

*Mat.22 a* meminit: & quod reliqui ꝓphetæ eandẽ habuiſſent cogni-

*& Pſalmo* tionẽ, apoſtol⁹ Petrus, oẽs ꝓphetas à Samuele cognouiſſe

*109.a.* cũ, & eius aduentũ multo ante tẽpore dixiſſe, his verbis at-

*Act.3.d.* teſtatur: Et omnes ꝓphetæ à Samuele, & deinceps qui locuti ſunt, annunciauerunt dies iſtos. Iacob autẽ & patri quẽadmo-

admodum auo & apparuit deus,& locutus eſt,multa & magna eis ſe daturũ bona pollicit⁹, quę quidẽ re executus eſt. Ad hæc obiecerit quiſpiã: Quo igitur pacto multi ꝓphetæ cupierunt videre quæ videtis,& nõ viderũt: & audire quæ auditis,& non audierunt? Nũquid nõ fuerunt eius cognitionis participes? Fuerũt ſanè. Quod hac eadẽ particula,ex qua nonnulli ea cognitione priuatos fuiſſe prophetas arbitrati ſunt,manifeſtũ facere contẽtabimus. Multi,inquit,cupierunt videre quæ vos videtis:nouerũt ergo ipſum ad nos venturum,& quæ fecit,facturum. Niſi enim nouiſſent,nullo pacto vidẽdi flagraſſent deſiderio. Nemo enim qđ ignorat, capere poteſt. Nouerunt igitur ipſum dei filium ad humanum genus deſcenſurum. Sed quænam ſunt quæ neque viderunt,neque audierunt? Ea quæ nunc vos & videtis & auditis: ſiquidem & vocem eius illi audierunt, & ipſum viderunt,non tamen in carne,neque cum hominibus conuerſantem,neque nobiſcum tam familiariter liberéque loquẽtem. Quod ſignificauit cum non ſimpliciter dixit cupierunt videre me,ſed quæ vos videtis, neque audire me, ſed quæ vos auditis. Itaque licet non ipſius aduentum in carne conſpicati ſunt,viderunt tamen ipſum futurum, quem cupiebant,& in quem credebant. Cæterum cum nos gentiles accuſant,& his verbis percontantur: Quid ſuperiori illo tempore,cùm nondum humanum genus aſpiceret,faciebat Chriſtus? Quid tãdem finem ipſum expectauit,vt noſtræ ſaluti conſuleret, cùm tandiu nos neglexerit? Reſpõdebimus,quod ante id tempus in mundo erat, & opera ſua ſumma curabat prouidentia,neque à venerabilibus illis & ſanctis viris ignorabatur. Si verò quod non omnes eũ tũc temporis,ſed boni tantũ,& virtute præditi,& ſanctimonia cognouerũt,idcirco incognitũ dixeris:hac etiã ratiõe nũc incognitũ dixerim⁹,cũ nõ ab omnib⁹ cognoſcat̃. Sed quẽadmodũ in pręſentia,nemo eorũ gratia qui deum ignorãt, cognoſcentibus nõ crederet:ita neque de ſuperioribus illis tẽporibus dubitandũ eſt. Multis enim,& vt rectius dicam, claris illis & præſtantibus viris cognitus eſt. Quod ſi quis percontaretur,quáobrẽ nõ omnes ei tunc crediderunt neq; ſeruierunt, ſed iuſti dunxat: eum rurſus interrogabo,quid hoc etiam tempore non omnes eum cognoſcũt? Et quid de

Luc.10.d

Chriſto

Chriſto loquimur? cur ipſius patris nō omnes, neque nūc, neque antiquitus habuerunt cognitionem? Verum alij omnia ſpōte ſua fieri aiunt, alij dæmonib' vniuerſi orbis prouidentiam permittunt. Sunt qui alium præter hunc deum effingant, nonnulli oppoſitam poteſtatem deū impiè aſſeuerant, & leges eius mali cuiuſdam dæmonis arbitrantur. Quid ergo hac nos cauſa deū eſſe negabimus, quoniā nonnulli ipſum negant, & malū ipſum eſſe profitebimur, quoniam malum impiè autumant? Mitte, quæſo, ſtultitiam, & & vltima te inſania liberum redde. Nam ſi ſtultorum iudicio ad noſtras mentes doctrina informandas duceremur, nihil eſſet reliqui, quin eadem ſimiliter cōprehenderemur inſania. Nemo ſolem dixerit oculis noxium, eo quòd nonnulli viſu ſunt hebetiori, ſed quàm accommodatiſſimum, & ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur. Neque mel quiſpiam amarum guſtu iudicauerit, quoniā tale ægrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum & ignorantiū iudicio vel nō eſſe vel malum eſſe, aliquando rebus humanis prouidere, aliquando eas negligere opinari, nō ſani hominis, ſed inſani potius, & vltimo furore perciti meritò dixerimus: Et mundus eum non cognouit, inquit, ſed hi quibus mundus dignus non erat, eum cognouerunt: & cauſam ignorationis inſeruit. Nō enim ſimpliciter, inquit, Nemo eum cognouit: ſed, mūdus eum non cognouit: hoc eſt, qui tantùm mundo inhærent, qui mūdo innituntur, qui terrena duntaxat ſapiunt: ſic etiam Chriſtus eos appellare con-

*Inf. 17. d* ſueuit. Pater ſancte, inquit, & mundus te nō cognouit. Neque filium tantum, ſed & patrem mūdus ignorauit, quemadmodum diximus. Nihil etenim adeo mētem perturbat, quàm ſecularibus his rebus inhærere. Cùm igitur hæc nobis luce clarius pateant, huius mūdi illecebras, carnaliaq;, & terrena totis viribus abiiciamus. Neq; enim in parua re, & nullius momenti, ſed in maximo bonorum detrimētum accipimus, ſiquidem nullo pacto fieri poteſt, vt qui omnia ad præſentis vitæ voluptatē refert, is cæleſtibus bonis fruatur: ſed neceſſarium eſt, qui terrenis rebus inhiat, à cęleſti-

*Luc. 16. c* bus decidat. Non poteſtis, inquit, deo ſeruire, & mammonæ: vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipſa rerū clamat experientia. Quippe qui pecunia-

rum

rum deridentcupiditatem, hi maximè ſunt qui dei flagrāt deſiderio:at contrà qui illas præcipuè admirantur,hi maximè ſunt qui in deum amorem habent remiſſiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate diſtrahitur,nō facilè ab his abſtinet,quæ deum ad iram prouocant:vtpote qui alterius ſeruus ſit domini, omnia ipſi contra diuinas leges prçcipientis.Sobrij igitur ſitis aliquàndo,& excitemini,& cui noſtrum debeamus ſeruitium,intelligam⁹: eiusq; duntaxat regnum deſideremus,clamemus,prçterita defleamus tempora, quibus māmonæ ſeruiuimus cuius graui & intolerabili iugo abiecto, Chriſti iugum & leue & facile ſubeamus.Nihil enim eorum quę māmona,nobis Chriſtus prçcipit:ſiquidē illud omnium inimicitias,hic cōtra omnium amorem, omnibus ſalutem dicere. Illud nos luto & terræ affigens,neq; enim aliud aurum eſt, ne coctu quidē vel minimum reſpirare non ſinit: hic nos inani & ſuperuacanea cura liberat:iubetq; vt in cælo theſauros ſine cuiuſquā iniuria,propria iuſtitia recōdamus.Illud poſt innumeros ſudores atq; miſerias,neq; nobis adeſſe,neq; auxilium in neceſſitatibus prçſtare poteſt,quáuis multa & grauia perpeſſi ſimus,vt eius legibus pareamus, imò vehementiori afficit ſupplicio: hic & ſi nobis amaritudinis calicem promittat, nunquam tamen nos ſine mercede dimittit, ſed incredibili liberalitate nos donat.Nónne ſummæ profectò dementiæ eſt tam leue,tam gratum imperium,& tantis redundās bonis,vt ingrato & fœdiſſimo ſeruias tyranno,contēnere: quum nihil neq; in hac,neq; in æterna illa vita his qui ipſi parent & ſeruiunt,afferre poſſit vtilitatis? Neque id ſolum graue eſt,& moleſtum quod nullū laborum præmium reddat verum quod innumeris ſibi obſequentes, vt iā dixim⁹, malis accumulat:plurimi enim ex his qui illic cruciant̄,eo quod pecunijs ſeruierunt,earumq́; cupiditati indigentibus nihil erogarunt,pœnas luunt.Quod ne nobis accidat,diſpergamus,demus pauperibus & noxijs huius vitæ curis,ſolicitudinibus,& eo quod illic nobis impēdet,ſupplicio animum liberemus,& pro terrenis pecunijs iuſtitiam cælo recondamus:perpetuos colligamus theſauros, qui vna in cælum nobiſcum euadere,& proſilire, & nobis periclitātibus præſto adeſſe,& iudicem conciliare poſſint:quem ſi nobis

propicium, vt optamus, & in hac vita, & in die illa habue rimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cælis diligētibus ſe præparauit: quæ vtinam omnes conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA VIII EX CAP. I.

IN *propria uenit, & ſui eum non receperunt.* Si priorum meminiſtis ſermonū fratres dilectiſſimi, fidentius iam quæ ſequuntur ſuper eis magno cum emolumento ædificabimus: ſic enim & vos melius edoceri poteritis, & nobis multo opus erit labore, quum ex diſcendi cupiditate acutius inſpiciendi via pateat. Qui enim id quod accepit, amittit: ſemper indigeat, oportet, nec vllo vnquā tempore quicquam cōſequetur: qui verò accepta cuſtodit, & his indies aliquid ſuperaddit, ex diſcipulo quamprimū magiſter proculdubio euadet, non modò ſibi, ſed omnibus vtilis. Huiuſmodi ego hanc omnem concionē futuram expecto, hoc ex incredibili veſtro audiēdi deſiderio, & mira attentione coniectatus. Agite ergo tanquam ſub certa & tuta cuſtodia in animis veſtris Chriſti theſaurum deponamus: & quæ nobis hodie propoſita ſunt, ea quantum nobis ſpiritus ſancti gratia ſuppeditabit, explicemus. Dixerat euangeliſta: Et mundus eum non cognouit: quod de ſuperioribus illis temporibus loquutus eſt, non immeritò iam ad prædicationis tempora deſcendit, atq; in propria venit, & ſui eum non receperunt. Suos hoc in loco Iudęos appellat, tanquam populum potentem, & ſub quo omnes fermè homines comprehenderentur. Et quemadmodū ſuperiùs multitudinis amentiam admiratus, & de communi natura erubeſcens, inquit, quod mundus per ipſum factus eſt, nec tamen conditorem ſuum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudęorum multitudinis ægrè ferens perfidiam in grauiorem prorumpit accuſationem: inquit enim, Et ſui eum non receperunt. Quum ad eos veniſſet: Nec Ioannes ſolùm, ſed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idem conqueſti

Pſal 17. g. ſunt: & quot prophetæ ex perſona Chriſti clamauerūt: Populus quem ego nō cognoui, ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti ſunt mihi, filij alieni inuetera-

ueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis. Et iterum: Quibus non eſt narratũ de eo, videbunt: & qui non audierunt, contemplati ſunt, & inuentus ſum à non quærentibus me. Palam apparui his qui me nõ interrogabãt: Paulus autem ad Romanos: Quid ergo, inquit? qđ quærebat Iſraël: hoc nõ eſt cõſecutus, electio autẽ conſecuta eſt. Et iterum, Quid ergo dicemus? quod gẽtes quæ nõ ſectabantur iuſtitiam, apprehẽderunt iuſtitiã? Iuſtitiã autẽ quæ ex fide eſt: Iſraël verò ſectans legem iuſtitiæ, in legẽ iuſtitiæ nõ peruenit. Et ſanè plurima admiratione dignũ eſt, quo pacto, qui in prophetarũ libris educati, Moſen & reliquos deinceps prophetas ſingulis diebus plurima de Chriſti aduentu locutos audierant: præterea Chriſtum ſigna & miracula quotidie facientem, & ſecum duntaxat verſatũ viderant, neque ſinentem adhuc diſcipulos, vt in gentes diſpergerẽtur, & in Samaritanorum ciuitatem ingrederentur, neque ipſum eas ingreſſum, ſed vbique aſſerentem miſſum ſe ad oues quæ perierant de domo Iſraël: tum cum ſigna viderent, prophetas frequenter audirent, quotidie ab ipſo admonerentur, tam ſurdi penitus, & cæci perſtiterunt, vt nihil eos ad Chriſti fidem poſſet adducere. Gentiles autem nihil eiuſmodi viderant, nullos de deo ſermones, ne in ſomnis quidem acceperant, ſed in inſanientium fabulis verſati, (hæc enim gẽtilium philoſophia eſt) ac poëtarum deliramenta euoluẽtes, lignis & lapidibus affixi incubuerãt, neq; doctrinæ, neq; vitæ gratia quicquam vtile, bonúmve conſpicabantur. Eorum nanq; vita quàm porcina immundior erat, & ſceleſtior. Et quid ita non eſſet? quum viderẽt deos ſuos in omnib⁹ flagitiis, ſceleribusq; delectari, & verbis quidẽ obſcœnis, rebus autẽ obſcœnioribus coli, quibus & feſtum diem, & cultum ipſis ſe exhibere arbitrabantur, præterea nefandis etiam puerorum cædibus venerari: mirum ſi in his illos imitabantur? Hi tamen quũ in imum malitiæ pelagus demerſi eſſent, repentè tanquam machina quadam ad ſuperna impulſi ab ipſo cælo clari apparuerũt. Quonam pacto hoc factũ eſt, audi Paulum. Etenim beatus ille eſt, qui hæc diligenter inquirit, neque ceſſat quo vſque eorum cauſas inuenerit, & in omnes diffugerit. Quæ igitur eſt cauſa? & quamobrem Iudæi tam obſtinatè indurue-

*Eſa. 5. d.*

*Ro. 11. a.*

*Ibid. 9. g*

runt? Audi,inquam,illum,cui miniſterium hoc creditũ eſt, & qui hæc aperit,hác multitudinis ſoluens dubitationem.
Ro.10.c. Ignorantes,inquit,iuſtitiam dei,& quærentes propriam iuſtitiam ſtatuere,iuſtitiæ dei nõ ſunt ſubiecti, propterea ita indurauerunt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait: Quid ergo quod gẽtes quæ non ſectabantur iuſtitiam, apprehẽderũt iuſtitiam:iuſtitiam autẽ quæ eſt ex fide: Iſraël verò ſectando legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ nõ peruenit?Dic quare? Quia non ex fide,offenderãt enim in lapidem offenſionis:hoc eſt,diffidentia eis horum malorũ fuit cauſa,quam ſtultitia peperit. Quum enim antiquit⁹ quam Gentiles & legem,& dei cognitionem, & alia quæ Paulus
Rom. 9.g commemorat amplius & perfectius Iudæi habuiſſent,inde poſt Chriſti aduentum eodẽ honore, & hos illosq; ex fide vocatos viderent,nihilq; circuncifionis gratia fidẽ ſe Gentibus ſuperiores,ſtultitia ſua in inuidiam exarſerunt,& ineffabilẽ,immenſamq; domini non tulerunt benignitatem, quod nulla alia cauſa quàm ex ſuperbia,& prauitate ſua eis accidit. Quid enim omnium ſtultiſſimi ob humanitatẽ,clementiamq; in alios collatam offendimini?Nunquid veſtra bona aliorũ communicatione minuebantur?Sed cæca profectò malitia eſt,quæ nihil opportunum,nihil vtile intelligere poteſt,ſed quamprimũ omnium obliuiſcitur. Offenſi itaq; quod ſocios eiuſdẽ habituri eſſent familiaritatis, cõtra ſe enſem ſtrinxerunt,& longè à ſe diuinam abiecerunt
Mat.20. b. benignitatem. Nec immeritò; Amice enim,inquit,non tibi facio iniuriam: volo etiam & huic nouiſſimo dare ſicut & tibi. Imò neque digni ſunt hi, quibus ita reſpondeatur. Ille enim etſi ægrè ferebat, narrare tamen poterat totius diei labores,ærumnas,æſtus,ſudores: hi autem quid afferre potuiſſent, niſi deſidiam, luxuriam,iniuriam, vitia,quæ ſemper omnes prophetæ ſuis proſequuti ſunt accuſationibus,quibus non minus q̃ gentes deum offenderunt? Quod
Rom. 3.d Paulus his verbis ſignificauit: Non enim eſt diſtinctio Iu-
& 10.c. dæi & Græci: omnes enim peccauerunt,& egẽt gloria dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius,in qua epiſtola & vtiliter admodum,& ſcite diſputat. Cæterum ſuperius grauio-
Ibid.2.b. ri eos ſupplicio dignos oſtẽdit. Quicunq; enim in lege peccauerunt,per legem iudicabuntur, hoc eſt grauius: quippe qui

qui cum natura etiam legem habēt, quæ eos accuſat, neque hac tantùm cauſa, ſed quod fuerunt apud gētes authores vt deo malediceretur. Nomen meum, inquit, per vos blaſphe- *Eſa. 52. b*
matur inter gentes. Cùm igitur hoc maximè eos offende- *& Roma.*
ret, etenim ex circuncifione credētibus nouum & admira- *2. d*
bile videbatur: idcirco Petrum accuſabant cùm ad ipſos à *Galat. 2 c*
Cæſarea rediret, quod ad homines habentes præputium diuertiſſet, & cum his comediſſet. Qui cum dei intellexiſſent diſpenſationem, rurſus admirabantur, quomodo inter gentes donum ſpirit⁹ ſancti diffuſum eſſet, & ſtupore quodam nunquam tam inopinatam rem ſe expectaſſe ſignificabāt: hoc cum intelligeret Paulus maximè eos tangere, in eo immoratur, vt eorum tam inflatam contundat ſuperbiam: & quonam pacto hoc faciat: vide cùm de gentibus diſputauerit, oſtenderitque nullam eas habere excuſationem, neque ſalutis ſpem, & accuratè eorum peruerſam doctrinā, & immundam vitam accuſauerit, ad Iudæos ſermonē vertit, inde à propheta omnibus collectis, quib⁹ ille aſſerit ſceleſtos quoſdam & doloſos, & ſubdolos, & quaſi omnes ſimul inutiles factos, & neminem deum requirere, & declinaſſe omnes, & alia huiuſmodi, addit: Scimus autem quoniam quę- *Pſal. 5. c*
cunque lex loquitur, his qui in lege ſunt loquitur, vt omne *& 13. a &*
os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus deo. Omnes *Rom. 3. b*
enim peccauerunt, & egent gloria dei. Quid te effers Iu- *Rom. 3. c*
dæe? Quid ſuperbis? etenim os tuum obſtruſum eſt, & tua periit audacia, & cum omni mundo etiam tu factus es ſubditus, nec ſecus, ac cæteri omnes vt gratis iuſtificeris indiges. Oportebat ſi benignus eras & rectus, & debitam habebas in deo fiduciam, non hoc pacto his qui conſecuturi erant, & miſericordiam & ſalutem pro humanitate inuidere. Maximè enim prauitatis eſt, vt aliorum commoda iniquo animo quis ferat, præcipuè ſi nullo ſuo detrimento id fiat. Nam ſi aliorum ſalus tuis commodis officeret, eſſet fortaſſe dolori tuo indulgendum, quanquam neque hoc ſapientem deceat. Quòd ſi neque proximis damno aliquid tibi lucri, neque fœlicitate detrimenti prouenit, quamobrem torqueris ſi quis gratis ſalutem aſſequitur? Oportebat ſanè, vt dixi, ſi bonis, ſi probatis eſſes moribus, quæ gratis gentibus ſalus elargita ſit, eam minimè iniquo animo

ferre. Quum autem domino eiuſdem ſis reus criminis, eúmque offenderis, alienis commodis doleȩ & ſuperbis, tãquam tibi ſoli ſit obnoxius cui gratiam largiatur: hoc profectò non inuidiæ tantùm, ſed vltimæ dementiæ eſt, & quantúuis grauiſſimis dignum ſuppliciis. Superbiam nanque malorum omnium in te plantaſti radicem. Idcirco ſapiens principium eam peccati, hoc eſt radicem, fontemque & matrem appellauit, per hanc primus homo à tanta illa paradiſi ſede deiectus eſt, per hanc qui eum decepit diabolus à tantȩ dignitatis faſtigio decidit. Quare cum verſutus ipſe, atque ſceleſtus huius peccati naturam vimque intelligat, quod ex ipſo etiam cęlo poſſit creaturam deiicere, hãc viam aggreſſus eſt. Quum Adam è tãta gloria deturbauit, quippe cum deo ſimilem eum futurum polliceretur, ſuperbia extulit, & ad ima pręcipitem deuoluit. Nihil enim tam alienum à diuino amore hominem reddit. Nihil tam facile in gehennam intrudit, quàm ſuperbiæ inſania, ſub qua omnis noſtra vita immunda eſt, quanuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemoſyna, quanuis omni denique virtute pręſtemus. Immundus, inquit, apud deum omnis ſuperbus. Coërceamus ergo hanc animi elationem, hunc faſtum penitus tollamus, ſi mũdi eſſe, & eo quod diabolo paratum eſt ſupplicio volumus liberari. Superbus enim eodem quo diabolus cruciatu damnatur: audi Paulũ, non neophytum, ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum? In ipſam damnationem, & in ipſum ſupplicium. Quonam igitur pacto hoc euitare diſcrimen poteris? ſi tecum eius naturam, multitudinem ſcelerum, tormentorum magitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatemque, nihil à fœno differentẽ, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæ frequenter animo inſederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occaſionem vllam aut cauſam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autem & mitiſſimus humilium deus, ipſe & vobis & nobis cor contritum præbeat & humiliatum, ſic enim & hæc & alia bona opera de nobis extare poterunt,

*Eccl. 10 b*

*Eſa. 41. d*

*Geneſis 3. a. b.*

*1. Tim. 3 b*

runt,ad gloriam domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA NONA EX CAP. I.

*N propria uenit, & ſui eum non receperunt.*

I Clementiſſimus & benigniſſimus deus, dilectiſſimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad ſectandas virtutes illuminet, & vnunquemque bonum eſſe vult, neminem tamen cogit. Suadet autem, vt rectè faciamus: quicunque ipſi aſſentiuntur, & allicit, & trahit. Propterea cum veniret in mundum, alii eum receperunt, alii neglexerunt. Nullum enim ſeruorum deus vult inuitum, nullum coactum: ſed eos tantùm, qui ſponte ſua ipſum optant, ipſum amplectuntur, & gratiam ſe ei ſeruitutis habere intelligunt. Homines enim, vtpote quibus neceſſario ſeruorum opera & ſeruitio opus eſt, improbos & dicto non audientes ſeruos poſſeſſionis iure coërcent. Deus autem cum ſibiipſi ſufficiat, & nullius indigeat, noſtræ duntaxat ſalutis gratia omnia operatur, noſque ipſos noſtri arbitrii & iuris eſſe liberè permittit. Idcirco cogit neminem, ad noſtram tantummodo ſpectat vtilitatem. Quod ſi nolentes ad ſeruiendum traheret, non ſecus eis deberet, ac ſi nullum præſtitiſſent ſeruitium. Quanam igitur cauſa, dicet quiſpiam, qui ipſi parere nolunt, ſupplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui præcepta tranſgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & ſuaſionibus ſuis non adducuntur, curam habet: & quum bonus benignuſque ſit, nec reſilientes miſſos facit, neque fugientes negligit. Quam ob rem cũ priorem, hoc eſt, beneficii viam contemnamus, nulliſque aut ſuaſionibus, aut præmiis obaudire velimus, alteram pœnæ ſcilicet & ſupplicii aggrediatur, amariſſimam quidem, maximè tamen neceſſariam: priore enim contempta, neceſſariò ſecunda agendum eſt. Nam & legum latores multis & grauibus contra errantes ſuppliciis animaduerterunt, non tamen eos propterea aſpernamur, ſed longè magis ſanctionũ illarum gratia veneramur: qui nulla noſtra re indigentes, vel potius neſcii qui futuri ſint, qui ex ipſorum legibus fructum ſint percepturi, tamen vitæ noſtræ

curam habuerunt,eoſque qui honeſtè & probè viuunt, laudibus: qui malè & perperam ſupplicio proſequuntur, & à ſceleribus arcent,ac ſi humanā offendant ſocietatē. Quòd ſi hos & diligimus,& admiramur,nónne longè maius deus ob immenſam noſtri curam amore nobis complectendus eſt? Etenim maxima & illorū,& huius erga nos prouidentiæ differentia eſt. Ineffabiles profectò,&quæ omnē excedunt cogitationē diuinæ bonitatis diuitiæ ſunt. Conſidera quæſo. *In propria uenit.* non ſuæ neceſſitatis gratia:ſufficiens enim eſt,vt dixi,per ſe diuinitas, ſed ad ſuorum vtilitatem:neque tamen ſui eum receperunt,neq; eum tantùm expulerunt, verumetiā extra vineam eiectū occiderūt. Non
Mat.21 d tamen dei benignitas eos à pœnitentia excluſit,ſed tā benignū,tā facilē ſe eis exhibuit, vt modò velint poſt tantā iniquitatem omnia abluere & delere peccata,per fidē poſſint, & tanquam nihil vnquam ſceleris commiſiſſent,amicis annumerari. Quod autem non falſò,neque inanis ſpei gratia hæc loquamur ex apoſtolo Paulo planiſſimè conſtat, qui cùm Chriſtum poſt eius mortē perſecutus eſſet,&eius teſtē
Act.7.b Stephanum multitudinis manibus tradidiſſet, quum primum pœnituit, & errata cognouit, atque reprehendit:nec non ei quem tātopere perſecutus erat,ſe ſubiecit, & paruit, inter primarios & familiariſſimos in prædicatorem & magiſtrum vniuerſi orbis aſſumptus eſt, cum paulò ante blaſphemus fuerit, perſecutor, contumelioſus: vt ipſe de dei ſalute benignitateque exultans, nullo rubore teſtatur, ſed literis tanquam monumento cuidam quæ ſuperiori tempore temerè commiſerat, mandauit: melius ratus priſtinam vitam ſuam ab omnibus accuſari, diuini muneris magnitudinem oſtendendo, quàm ſi ineffabilem dei benignitatem veritus, errorem ſuum palam gentibus facere tacuiſſet. Propterea aliquoties perſecutiones, inſidias, bella, quæ in eccleſia molitus eſt, meminit, & nunc quidem:
1.Ti.1.cd Non ſum dignus vocari apoſtolus, inquit, eò quod perſecutus ſum eccleſiam dei: nunc quod venit IESVS, vt
1.cor.15b ſaluos faceret peccatores, quorum primus ego ſum. Et iterum: Audiſtis meam conuerſationem aliquando in Iudaiſmo, quòd maximè perſecutus ſum eccleſiam dei, & expugnabam illam. Tanquam enim vicem Chriſto redderet

patien-

patiētię quam ipſe in ſe habuerat, ita promptè & ingenuè, quantopere à principio Chriſtum oppugnauerit, & quo pacto hoſtis & inimicus ſit ſalutem conſecutus, profitetur, ex quo bonam etiam ſpem deſperantibus præbet. Nam propterea, inquit ſe miſericordiam à CHRISTO conſecutū, vt & patientia, & īmenſæ bonitatis ei' diuitiæ in ipſo primùm oſtenderentur, ad informandum eos qui credituri erant in illum in vitam æternam. Grauiora enim commiſſa erant, quàm quæ venia digna eſſent, quæ quidem euangeliſta oſtendens, inquit: *In propria uenit, & ſui eum non receperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præſens eſt? Quem locum aduentu ſuo vacuum reddidit, qui omnia manu comprehendit, omnia ſuſtinet? Locum quidem illum. Quomodo deſcenſu ſuo ad nos id fecit? Quoniam etſi in mundo erat, adeſſe tamen non videbatur, cum adhuc non cognoſceretur: poſt autem ſeipſum oſtendit, quum noſtram carnem induere dignatus eſt, & hanc eius apparitionem & deſcenſum aduentum appellat. Admiratione profectò dignum, vt diſcipulus in magiſtri ſui cōtumeliis commemorandis non erubeſcat, ſed apertè omnia literis mandet. Etenim non paruum veritatis argumentū. Nam quem pudet, gratia accipientium, non facientium contumeliam pudere oportet. At hic poſt tantam īniuriam magis etiam claruit, quum adeo hominibus contumelioſis conſuluerit. Illi autem iniqui & ſceleſti omni iudicio apparuerunt, quum tam beneficum, tam liberalem tanquam inimicum, atque hoſtem expellerent. Neque in hoc tātùm ſibiipſis obfuerunt, ſed quod non aſſecuti ſunt, quæ eſſent, ſi eum recepiſſent. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiam ſupplicium, qui eum non receperunt: ſed tantū quod ſui erant, & in propria veniens, à ſuis minimè receptus eſt? quod autem ex hoc eis ſupplicium maneat, ſilentio præteriiſti. Ita enim maiorem in modū eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quanam igitur gratia id ſubticuiſti? Et quodnam maius ſupplicium eſſe poſſet, quàm ſi in eorum ponatur arbitrio filius dei fieri, & nolint, ſed ſponte ſua, tanta ſe nobilitate tanto honore indignos efficiant? Verum enimuero non in

*Gala. 1. c*

in hac duntaxat vita cruciabuntur, quum nihil acceperint, ſed in ignem damnabuntur perpetuum, vt in ſequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immenſa bona breui enarrat. *Quotquot autem receperunt eum, inquit, dedit eis poteſtatem filios dei fieri.* Siue ſerui ſint ſiue liberi, ſiue Græci ſiue Barbari, ſiue ſapientes ſiue inſipientes, ſiue viri ſiue mulieres, ſiue pueri ſiue ſenes, ſiue nobiles ſiue ignobiles, ſiue diuites ſiue pauperes, ſiue principes ſiue priuati: omnes, inquit, eodem dignati ſunt honore. Fides enim & ſpiritus ſancti gratia mortalium omnium diuerſitatem comprehendens, in vnam redigit formam & vno regio charactere ĩprimit. Quid hac humaniti pars? Rex eodem quo nos luto formatus eſt. Serui eandem cum rege naturam communicant, & nonnunquam melioribus præditi ſunt moribus. Non dignatur rex in exercitum ſuum adſcribere, qui ſeruili ſunt conditione. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magos, neque ſeruos, & his etiam deſpicatiores, & pauperiores homines nõnullos etiam manco, diſtorto & ſordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tantæ gratiæ exuberantia, & quemadmodum ignis ſi metallorum terram attigerit, eam quamprimum aurum reddit: ſic & longè magis pro lutheis aureos eos baptiſma facit, quos abluerit, quum ſpiritus ſanctus tanquam ignis illa ipſa hora animos noſtros ingrediatur, & terrena ab ſumpta ſimilitudine cæleſtem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit. Fecit eos filios dei fieri? Vt oſtenderet multa nobis opus eſſe diligentia, vt adoptioni nobis per baptiſma impreſſam imaginem, puram ſeruemus atque intactam. Præterea quòd nemo hanc nobis poteſt auferre poteſtatem, niſi primùm nobiſipſis abſtulerimus, ſi enim qui ab hominibus authoritatem aliquam accipiunt, tantùm fere poſſunt, quantum qui dederint: longè magis nos qui hunc à deo honorem aſſecuti ſumus, ſi nihil hac indignum fecerimus poteſtate, omniũ erimus potentiſſimi: quum qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus ſit & præſtantiſſimus. Accedit ad hoc quod per eam particulam, gratiam non temere, neque ſine labore noſtro in nos infundi ſignificatur, ſed quũ ipſi

ipſi volumus,tum eã inquirimus. In noſtra enim poteſtate eſt filios dei fieri. Quippe niſi primum ad eã accipiendam promptũ animum exhibeam',neque diuinũ ad nos munus accedit,neq; quicquã in nobis operatur. Vbiq; igitur non violentũ,nõ coactum, ſed voluntarium penitus & liberum nobis oſtendit arbitrium,quod in hoc loco ſignificauit. In ipſis enim arcanis & ſupernis bonis,dei quidẽ eſt dare gratiam:hominis autẽ fidẽ exhibere. Pręterea non parua opus eſt diligentia. Si quidem ad animæ puritatem ſeruandam, nõ ſatis eſt baptizari dũtaxat & credere:ſed ſi perpetuò ea frui mundicia & pulchritudine volumus,dignam ſe vitam exhibere oportet. Talęm ſe nobis deus exhibuit. Quod enĩ per myſticam generationẽ omni priori crimine abluamur, per baptiſma nobis largitus eſt. Quod autem in puritate mẽtis in poſterum perſtemus,neque vllis amplius ſordibus vitã coinquinemus,noſtræ virtutis eſt & diligentię. Idcirco & generationis modum meminit,& carnalium patrum comparatione hanc ſignificat excellentiam, cùm inquit. *Qui non ex ſanguinibus ,neque ex uoluntate carnis : neque ex uoluntate uiri,ſed ex deo nati ſunt.* Hoc autem fecit ,vt vtilitate & humilitate prioris partus ex ſanguinibus,& carnis voluntate,& magnitudine præſtantiáque alterius per gratiam cognita , magnum quiddam inde de deo & genitoris noſtri beneficio ſentiamus,neque paruã deinceps curam adhibeamus: verum maiorem in modum nobis formidandum eſt ne pulchra hac ſtola ſegnicie poſtmodum & ſceleribus noſtris ſordidata,è cubiculo thalamóque eiiciamur:vt quinque illæ virgines fatuæ ,& is qui nuptialem veſtem non habebat : ſiquidem illæ ex conuiuiis erat ,excluſus tamen eſt. Et quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore dominũ qui ſe inuitauerat cõtumelia affecit,audi quàm miſeram quàm luctuoſam pœnam dederit. Cũ enim ad tam ſplendidam , & tam lautam menſem veniret , non modo conuiuio prohibitus eſt , verum & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus eſt, & ſtridor dentium .Nolimus igitur, nolimus, inquam, dilectiſſimi, fidem nobis ad ſalutem ſatis eſſe exiſtimare. Nam niſi vitam puram exhibuerimus ,& hac cæleſti vocatione digna nos induerimus veſtimenta quibus

*Mat.15 a*
*Ibid.22.b*

quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quin eodem quo miſer ille afficiamur ſupplicio. Etenim indignũ eſt, quum deus & rex viles & abiectos. & nullo honore dignos homines conuocare, & à triuio ad menſam ſuam accerſere non erubeſcat: nos tantã præferamus temeritatẽ, vt ne tãto quidẽ honore allecti, meliores efficiamur, ſed poſt vocationem in eadẽ perſeueremus malicia, adeoque in incredibilem vocantis inſaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad ſpiritalem hanc & verendam myſteriorum vocauit ſocietatem, vt veteri coiuquinati malicia ingrediamur: ſed vt omni abiecta turpitudine, non indignas regiis cõuiuiis veſtes induamus. Quod ſi vocantis gratia nolumus, noſtri ſaltẽ nos vocatione illa dignos exhibeamus. Siquidem non ille nos à tam admirabili conuiuarum cœtu, ſed nosipſos eiiciemus. Ille quod ſuum fuit ſumma parauit diligentia, nuptias fecit, menſem ſterni iuſſit, ſeruos vocatũ nos miſit, veniẽtes benignè, & maximo honore accipere dignatꝰ eſt: nos aũt ipſum, cõuiuas, nuptias, ſordidarũ veſtiũ cõtumelia, hoc eſt, ſceleribꝰ noſtris afficiẽtes, nõ iniuria eiicimur. Hoc enim pacto & nuptias & conuiuas honorat, quum temerarios & impudẽtes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed abſit, vt quiſpiã talẽ experiatur vocationẽ. Idcirco priuſquã hæc fierent, mandata ſunt literis vt earũ minis pterriti, noſtros cõpeſceremus affectꝰ neq; hanc ignominiã ad ſuppliciũ re ipſa, ſed verbo tenus experiri ſineremus. Candida igitur & pura ſtola induti in vocationẽ illã proficiſcamur, quã vtinã oẽs conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti cum quo patri ſimul & ſpũi ſancto gloria in ſecula ſeculorũ, Amen.

## HOMILIA X. EX CAP. I.

E*T uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Vnum vos in præſentia antequam ad euãgelica verba veniamus rogatos volo, id ne contemnatis, obſecro. Quippe quum nihil graue nihil factu difficile petamꝰ, neque accipienti mihi ſolum vtile, verùm exhibentibus vobis longè vtilius. Quid igitur à vobis cõtendimus? vt vna dierum in hebdomade, vel ſaltèm ſabbato, curæ vobis ſit euãgelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus

manibus habere, domi frequēter repetere, earū diligenter ſenſum diſquirere, quid clarum, quid obſcurum in his ſit, adnotare velitis, quid pugnare videatur, quum nō pugnet: ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus quā attentiſſimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtriſque noſtrum emolumenti prouenerit. Siquidem nobis nō multo opus erit labore, vt euangelij vim oſtendamus, cùm domi ipſam vobis ſententiam quantū ad verba iam familiarē reddideritis: vos & autem acutiores & perſpicatiores efficiemini, non ad audiendum, & doctrinam duntaxat percipiendam, ſed ad docendum alios. Nam multi in præſentia hic audiunt, qui ſimul omnia euangelij verba, & quæ ſuper his à nobis dicuntur, memoriæ mandare conantur: non tamen etiam ſi annum in hoc conſumeremus, admodum proficerent. Quamobrem? quoniam intempeſtiuè, & in ſola tantum eccleſia breui tempore meis vacant ſermonibus. Quod ſi qui ſunt qui negocia occupationesque, & publicarum priuatarumque rerū curas cauſantur: Primū in hoc non parum errant, quod in tot rebus verſantur, & ita ſemper ſecularibus negociis affixi ſunt, vt ne minimum quidē in his quæ maximè neceſſaria ſunt, ſtudium impēdāt. Deinde friuolam & nullius momenti accuſationem afferunt, quum accuſari potius hac in parte eorum cum amicis poſſent conſuetudine, & more in theatris, & conſeſſus vt equorum certamina ſpeculentur, in quibus ſæpenumero diem totum conſumunt: non tamen in his alias cauſantur occupationes. Præterea rebus vilibus & abiectis diligens adhibere ſtudium poteſtis: diuinis autem ſi quando vacandum eſt, adeò vobis inutilia & nullius momenti videntur, vt ne minimam quidem curam in his ponēdam ducatis: & quonam pacto, qui ita ſentiunt, ſpirare, ſolémve conſpicari digni ſunt? Eſt & alia his oſcitantibus inepta excuſatio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad hoc reſpondere ridiculum eſt. Verùm cum multos pauperes hac frequenter accuſatione vti exiſtimem, cum his parumper iocari atque ita eos percontari placet, nunquid omnia artis ſuæ habeant inſtrumenta, etſi inopia in his comparandis admodū impediantur: nónne igitur abſurdū eſt, hic non cauſari paupertatē, ſed diligenter attēdere,

ne quid ſibi ad artem ſuam neceſſarium deficiat: vbi autē tantam ſint conſecuturi vtilitatem, occupationes deflere, & inopiam? Verùm ſi quis tam pauper eſſet, vt nullo pacto libros ſibi comparare queat, ei ex continua quæ hic habetur lectione, nihil ex diuinarum literarum ſententiis ignorare licet. Quod ſi impoſſibile vobis videtur non immeritò videtur, plerique enim paruā his ſermonibus attentionē adhibent, ſed vix paucis auditis, quamprimū domū reuertuntur: ſi qui remanſerint, nihilo attentiores ſunt, corpore ſolo adſunt. Sed ne amplius querimoniis vos tedio afficiā, & tēpus fruſtra conteratur, agite euangeliū aggrediamur. Tempus enim iā propoſitis verbis noſtram accommodare orationē. Sed excitemini queſo, ne quid vos prætereat.

*Et uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Cū dixiſſet ex deo, & filios dei factos, qui eum receperunt: tanti honoris cauſam adiecit, Quod verbū caro factū eſt, & ſerui formā dominus accepit. Factus eſt enim filius hominis dilectiſſimus dei filius, vt filios hominum filios dei faceret. Supernum nanque cum homini copulatum eſt, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum: hoc autem ex multa elatum humilitate, quod certè in Chriſto factum eſt: ſuam nanque naturam deſcenſu ſuo nihilo inferiorem reddidit, nos autem quum in ignominia ante & in tenebris eſſemus ad ſupernam erexit gloriam. Non aliter quā quum rex inopem mendicúmque ſtudio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil ſe indignum facit, illum verò omnibus admirandū reddit: quod ſi in contingenti hominum dignitate nihil honoratiorem abiectioris conſuetudo offendit, multo minus immortalem illam ſubſtantiam, quū nihil non proprium habeat quod adſit, nihil quod abſit, cum omnia bona firma, ſtabiliaque in æternum poſſideat: itaque quum audieris: Et verbum caro factum eſt: ne perturberis néue titubes: non enim ſubſtantia tranſiuit in cárnem, hoc etiam cogitatu impium eſt: ſed eadem permanēs
Philip. 2 b ſerui formam accepit. Sed quanam gratia hoc verbo, factum eſt, vtitur? Vt hæreticorum os obſtruat. Quum enim ſint, qui dicant imaginationem quandam, & figmentum eſſe quæcunque de incarnatione feruntur: ab ipſo principio eorum percepta blaſphemia eſſe aſſerit, neq; ſubſtantiæ

tiæ

tiæ mutationẽ quod abſit,ſed veræ carnis vult acceptionẽ oſtendere. Quemadmodum enim cũ inquit: Chriſtus nos redemit ex maledicto legis, factus pro nobis maledictum: non intelligit ſubſtantiam eius à propria gloria ſeparatam in maledictũ verſam: hoc enim neque dæmones ipſi, neq; ſtultiſſimi & naturali ſenſu penitus carẽtes opinarẽtur, tãtam ea opinio ſaperet vnà cũ impietate ſtultitiã. Nõ igitur hoc dicit, ſed quod pro nobis maledictũ accipiens, nõ ſinit nos amplius maledictos eſſe. Itidẽ hoc in loco, carnem inquit ipſum factũ eſſe: nõ quod mutauerit carne ſubſtantiã, ſed quod carnẽ accepit, nulla parte coinquinata ſubſtãtia. Quod ſi qui dicerẽt omnia in dei eſſe poteſtate, & idcirco in carnem potuiſſe transferri, id eis reſpõdebimus: Deum profectò omnia poſſe, quouſque deus permanet: ſi autem mutaretur & in deterius, quonam pacto deus amplius eſſe poſſet? Longe enim ab immortali illa natura eſt tranſmutatio. Vnde ꝓpheta: Omnes, inquit, vt veſtimentũ veteraſcent, & ſicut opertoriũ mutabis eos, & mutabũtur: tu autẽ idem ipſe es, & anni tui nõ deficient. Hæc enim ſubſtantia omni mutatione ſuperior. Ideóq; ad hoc venit, vt ꝓdeſſet. Sed quid dico præſtantius? Neq; eſt quicq̃ deo præſtãtius. Nihil ei, ne minima quidem in re æquiparatur. Sequitur ergo ipſum in deterius mutatum eſſe, ſi mutatus eſſet. Hoc autem nullo pacto deus eſſet, ſed blaſphemia, quæ in eorũ qui hæc dicerent, caput verteretur. Sed quoniã propter hoc duntaxat factum eſt, inquit, ne id opinareris, animaduerte ex his quæ ſequuntur, quo pacto rationem illam, & oẽm auferat ſuſpicionem: Subdit enim: *Et habitauit in nobis.* tantùm non dicens, nihil abſurdum ſuſpiceris, quum factũ dicimus. Non enim immutabilis illius naturæ mutationem, ſed diuerſorium & habitationem mutatam dixi. Habitare autem non idem eſt quod habitatio, ſed alterum in altero habitat, aliter non eſſet habitatio. Siquidem nihil in ſeipſo habitat. Alterum dixi ſecundum ſubſtantiam vnitate nanque & coniunctione vnum eſt, deus verbum, & caro: non confuſione, aut interitu ſubſtantiarum, ſed arcana quadam & inexplicabili vnitate. Quomodo autem hoc ſit, noli diſquirere, factum eſt vt ipſe nouit. Sed quannã habitationem inhabitauit, audi prophetam. Suſcitabo tabernaculũ

*Gala. 3: b.*

*Pſal. 101. d.*

tabernaculum Dauid, quod cecidit. Cecidit profectò natura noſtra, eo caſu vt reſtitui nullo pacto à quoquam, niſi ab illa potentiſſima manu poſſet: neque enim aliter exurgere poterat, niſi qui in principio eam effinxerat manum porrexiſſet, & cælitus aquæ & ſpiritus regeneratione informaſſet. Et animaduerte quæſo admirandum, atque arcanũ myſterium, perpetuo enim hoc habitat tabernaculũ. Carnem noſtram induit, non vt rurſum dimitteret, ſed omni cum ea tempore habitaturus: aliter enim regio eam throno feciſſet indignam, & omnium angelorum exercitui angelis, & archangelis, thronis, dominationibus, principatibus, poteſtatibus inferiorem conſtituiſſet. Quæ oratio, quæ mens quantum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectò & admirãdum, explicare potuiſſet? Quis angelus? quis archãgelus? Nihil quod in cælis eſt, nihil quod in terra. Eiuſmodi dei in nos beneficia ſunt, tã magna, tam excellentia, vt non ſolùm mortalium linguam, ſed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quamobrẽ iam orationi noſtræ finem imponemus, ſi prius vnum vos faciemus admonitos, vt ſcilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus eſt: quod ſi fecerimus, ad nos rurſus omne lucrum refertur. Tũc autem ei vicem reddiderimus, cum anima noſtra nobis curæ fuerit. Et profectò in hoc quoque domini videre licet benignitatem, qui cùm nemine noſtrum indigeat, referri tamen ſibi vicem dicit, quum animam noſtram non neglexerimus. Quare vltimę amentiæ eſt, & innumeris dignũ ſupplicijs, niſi pro viribus contendamus tales nos exhibere, qui tanto frui honore mereamur. Et maximè quum operum noſtrorum ad nos omnis reditura ſit vtilitas, & multa præterea nobis bona praeponantur, pro quibus omnibus gloriã diuinæ demus clementiæ, non verbis ſolùm, ſed re ipſa: vt futurorum bonorũ ſiamus participes: gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, cum quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XI. EX CAP. I.

*Et uidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre plenum gratiæ & ueritatis.* Fortaſſe vehementius q̃ opus ſit nuper vobis & graues viſi ſumus & moleſti,

ſti, acrioriq; cõtra vos & deſidiã veſtram accuſatione orationem noſtram proſecuti ſumus. Quod ſi ea tãtum gratia feciſſemus, vt dolore afficeremini, nõ immeritò eſſet ab omnibus iniquo animo ferendũ. Verùm ſi quum omnium veſtrum cõmunem ſpectaremus vtilitatẽ, veſtram nobis conciliare gratiam contempſimus, ſi non voluntati noſtræ veniam, ſaltẽ: ſi æqui iudices eritis, amori dabitis. Etenim nõ parua nos formido incuſſit, ne quãdo orationi noſtræ negligentius vobis aures adhibẽtibus, attentione & induſtria remiſſiore grauius in vos diuinã irritaretis indignationẽ. Quamobrem frequenter vos excitare adnitimur, & ſomnũ excutere, vt ne minimum quidẽ concionis noſtræ verbum inauditũ prætereat. Hoc enim pacto fidẽter & hanc vitam agere, & in die illa ante Chriſti tribunal impauidi adeſſe poterimus. Quum igitur ſuperiori die ſatis vos admonitos fecerimus, agite hodie ab his verbis exordiamur. *Et uidimus inquit, gloriam eius, gloriã quaſi unigeniti à patre.* Cùm dixiſſet euangeliſta nos filios dei factos, neq; aliter q̃ per verbũ quod caro factũ eſt: alterum item emolumentũ affert, quod inde cõſequimur. Quidnam id eſt? Et vidimus gloriã eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Non vtiq; niſi per ſocium corpus vidimus. Nam ſi Iudæi glorioſam Moſi, cũ noſtræ *Exodi* eſſet naturæ particeps, faciẽ conſpicari non potuerunt, ſed *34.d.* homini etiam iuſto opus fuit velamento, quod eius gloriæ magnitudinem obumbraret, vt illis qui eius aſpectum non perferebant, ſpectabilem redderet: quonã pacto & ipſis ſupernis virtutibus inacceſſibilem diuinitatẽ, nos ex luto & terra facti ferre poſſemus? Idcirco habitauit in nobis vt ad ipſum accedere, cum ipſo loqui & conuerſari audenter liceret. Quid autem ſignificat, gloriam quaſi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiã prophetarum glorificati ſunt: vt idem ipſe Moſes, vt Elias, vt Heliſæus: ille ab igneo curru tractus, hic autẽ ſimpliciter receptus: & poſt hos Daniel, *4. Regũ* & tres pueri, & alij cõplures quicunq; miracula fecerunt & *2.b.* angeli hominibus apparuerunt, & ſuæ naturæ clariſſimam lucem ſpectantibus oſtenderunt. Neq; angeli ſolùm, ſed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta viſa ſunt. A quibus omnibus hoc in loco euãgeliſta abducit, & à creatura & conſeruorũ noſtrorum claritate mentibus no-

ſtris amotis, in ipſo nos bonorum culmine couſtitnit: ac ſi dicat, Non prophetæ, non angeli, nõ cæleſtium virtutum, non creatæ alicuius naturæ, non cuiuſpiam alterins rei, ſed ipſius domini, ipſius regis, ipſius dilectiſſimi vnigeniti filij gloriam vidimus. Id autem verbũ, quaſi, hoc in loco nõ ſimilitudinis eſt, neq; parabolæ, ſed confirmationis & definitionis certiſſimæ, quaſi dicat: Vidimus gloriam qualem deceat, & credibile ſit habere vnigenitũ, & dilectiſſimum omnium regis dei filium. Neq; hoc loquendi genus præter morem inuenitur. Neq; recuſabo à cõmuni etiam cõſuetudine id cõfirmare. Neq; enim ad verborũ ſpeciem, neq; ad compoſitionis ornatũ propoſitũ eſt nobis in præſentia orationem habere, ſed ad veſtram duntaxat vtilitatem. Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi morẽ oſtendere. Quonam pacto qui regem aliquando precioſiſſimo cultu ornatum, precioſiſq; vndiq; fulgentem lapidibus conſpicati, aliis ſpeciem illam ac maieſtatẽ enarrare volũt, purpureum florem, gemmarũ magnitudinem, albas mulas, auratos currus, ſoliũ adſtãtium oculos nimio fulgore perſtringens, pro viribus enarrãt. Cùm verò & his & aliis collectis, cultũ illum omnem maieſtatemq; verbis cõprehendiſſe ſibi non videantur, cõtinuò addũt: Quid multis opus eſt? vno verbo dicã, quaſi rex: Cùm ex hoc verbo, quaſi nõ regi ſimilẽ, ſed ipſum regẽ velint ſignificare: ita hoc in loco euangeliſta, quaſi, inquit, ad gloriæ maieſtatẽ & incõparabilem excellentiã ſignificandam. Reliqui nanq; omnes & angeli, & prophetę, iuſſi omnia operabantur, ipſe autem ea poteſtate quę & regem deceret & dominum. Quod quidem & turbæ admiratæ ſunt, quod ita loqueretũ, quaſi ipſe vim haberet & poteſtatẽ. Apparuerunt, vt dixi, angeli cum gloria multa in terra, vt in Daniele, in Dauid, in Moſe, ſed tanquam ſerui, & qui domini mandata exequerentur: ipſe autem tanquam omnium dominus & princeps, & licet ſub vili & abiecta ſpecie ſe oſtendiſſet, creatura tamen dominum ſuum agnouit. Quonam pacto? Stella è cælo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cæleſtium cœtus in terra apparuerunt, qui & domino ſeruirẽt, & gratias referrent. Alij item præcones ſurrexerunt, omnes admirabile hoc myſterium teſtimonio perhibentes. Paſtoribus enim

*Quaſi.*

*Mat. 2. a.*

angeli

angeli, ciuibus paſtores, Mariæ & Elizabeth Gabriel,his qui in templo erant, Anna & Simeon annũciauerunt. Nec viri tantùm & mulieres lætati ſunt,verùm nondum infans in hãc venit cognitionem.Ciuis,inquam,eremi, & eodem quo hic euangeliſta nomine appellatus,adhuc in vtero matris gaudio exultauit, & omnes ſpe maximè erigebantur, & hæc quidẽ circa partus tempora. Verùm quum ſeipſum magis oſtendit,longè prioribus maiora miracula apparuerunt.Si quidem non amplius ſtella,non cælum,non angeli,non archangeli,non Gabriel,non Michaël,ſed ipſe cum cælitus pater, & cum patre paracletus loquẽs, irradiánsq;, & in eo permanẽs,prędicauit hac profectò gratia: Vidim⁹ gloriã eius,gloriã quaſi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quod nõ paſtores tantũ,neq; viduæ,neq; ſenes nobis Chriſtum annunciãt:ſed ipſa quoq; rerum vox omni turba clarius proclamat,quæ tanta fuit,vt quamprimum hic quoq; exaudiretur,abijt in Syriam auditus eius,inquit.Tunc cælum terra facta eſt,quum cæli dominũ contineret,quẽ omnibus manifeſtauit,vbiq; clara voce profeſſa, cælorũ regẽ aduentaſſe,dæmones vndiq; exiliẽtes diffugerũt,diabolus oppreſſus abſceſſit,ipſa mors primùm ſuccubuit,mors penitus abolita eſt,omne morborũ gen⁹ diſperiit.Si quidẽ mortuos ſepulturæ,inſanos dæmonia, ægrotos morbi reliquerunt, & plurima admirationis plena & ſtuporis, & præter omnium expectationẽ apparuerunt,& quæ non immeritò deſiderarunt videre prophetę & non viderũt.Videre enim licuit factos oculos,& quod in omniũ votis eſſe poterat,videre ſcilicet quonam pacto Adam deus effinxerit, id breui omnibus,& in potiore corporis parte oſtenſum eſt. Mẽbra præterea abſciſſa reſtitui, & corpori conglutinari, manus emortuæ moueri, pedes contorti repentè proſilire, ſurdæ aures aperiri,& muta lingua clara voce ꝓloqui. Si quidem quemadmodum optimus architectus domum ſitu & vetuſtate labãtem,ita communi hominum natura accepta, eius perditas reſtituit partes,diſiuncta & abſciſſa copulauit: & quæ prorſus ceciderant,erexit. Quid autem opus eſt,vt animæ formationem longè corpore admirabiliorem verbis proſequamur? Magna ſanè corporis præſtantia,anima tamen tanto præſtantior,quanto corpore melior. Neque hæc

Mat. 4.d

tantùm ratione,ſed quoniam corporis natura, quocunque ipſam opifex ducere velit,eo ſequetur,neq; reſiſtit: anima autẽ ſui iuris vim in ſe habet operandi,neq; vlla in re deo, niſi velit,obtemperat:inuitam enim & coactã minimè vult deus bonam,& virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti eſſet adſcribendum, ſed ſponte ſua bona ſit, & virtutem complectendam perſuadeat, oportet. Quamobrem difficilior huius eſt,quàm illius cura. Verũtamen omnis emendata eſt,omnis fugata malitia: & quemadmodum corpora bene curata non in bonã tantùm valetudinem,ſed in bonũ quamprimũ habitum reſtituuntur: itidem animas deus non à vitiis ſolũ purgauit,ſed ad ipſum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus apoſtolus factus eſt: perſequutor,blaſphemus,calumniator,orbis terrarũ prædicator apparuit: Magi Iudæorũ magiſtri effecti: latro paradiſi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulſit: Cananæa & Samaritana & ipſa fornicatrix,hæc ad ciues ſuos prędicatoris munere functa,ciuitatem totam irretiẽs,vniuerſos in Chriſti fidem traxit. Illa fide & ſedulitate effecit, vt filiæ anima à malo dæmone liberaretur. Et alij longè his peiores ſtatim in diſcipulorum numerum accepti,omnes repente corporis ægritudines,omnes animi affectus mutauerunt,& in ſanitatẽ ipſumq; virtutis apicem euaſerunt. Nec duo tantùm,aut tres,nõ decem,nõ centum,ſed totæ ciuitates & gẽtes facillimè Chriſti fidem acceperunt. Quid ego præceptorũ ſapientiam,cæleſtiũ legum virtutem,angelicæ vitæ ordinẽ enarrem? Talem enim nobis vitam propoſuit, tales apud nos leges condidit, & tales mores inſtituit,vt qui his vtentur,angelorũ mox naturam induãt: & quantũ homini liceat,deo ſimiles reddãtur,etſi omniũ hominũ malitiam exceſſerint. His igitur omnibus ab Euãgeliſta collectis,in corporibus videlicet & in animis in elemẽtis, Chriſti miraculis,præceptis arcanis illis, & cælo altioribus donis,legibus,moribus,perſuaſionibus,futurorũ promiſſionibus,eiusq; tormẽtis & cruciatibus,in admirandã hãc & cęleſtis doctrinæ plenã vocem prorupit: *Vidimus gloriã eius, gloriam quaſi unigeniti à patre,plenũ gratiæ & ueritatis.* Neq; enim miraculorũ gratia Chriſtũ duntaxat admiramur,ſed & paſſionis,vt cũ affixus eſt cruci,flagellis & alapis cęſus,

&

& inſputus ab his, de quibus tam bene merebatur. Siqui-
dem in his ipſis, quæ probri & ignominiæ plena eſſe vide-
bantur,ipſum rurſus verbum clariſſimum apparuit,hoc Io
annes gloriam appellauit. Non enim charitatis ſolùm &
amoris fuerat,ſed immenſæ etiam virtutis. Tunc enī mors
abolita eſt,maledictum periit,dæmones confuſi ſunt,& de
his triumphatum eſt, chirographum cruci affixum. Verū
cum ſenſu ipſo viſus,hęc non deprehenderentur,etiam cor
porea ipſum vnigenitum dei filium,& totius naturæ domi
num certiſſimè demonſtrarunt. Quippe cum primùm ſan-
ctiſſimum corpus cruci affixum eſt, ſol radios abſcondit,
vniuerſa terra concuſſa & tenebris operta eſt, ſepulchra a-
perta ſunt,& mortuorum multitudo ſurrexit, ciuitatē in-
greſſa,& cum lapis monumento impoſitus & cuſtodibus ſi
gnatus eſſet, qui crucifixus, qui diſtractus, qui mortuus e-
rat, reſurrexit. Præterea poteſtate multa vndecim implens
diſcipulos, per vniuerſum orbē dimiſit,qui humano gene-
ri ad meliorē frugem vita directa mederentur, & cæleſtis
doctrinæ cognitionem quocunque terrarum diſſemina-
rent,dæmonum euerterent poteſtatem, magnas illas,& ar
canas diuitias edocerent,nobis animæ immortalitatē,ſem-
piternam corporis vitam,& quæ intellectum noſtrum ex-
cedunt,nunquam finem habitura præmia annunciarent.
Hæc & alia plura reputans beatus hic Euangeliſta, quæ is
quidem nouit,ſcribere autem non eſt auſus, eo quod mun-
dus ea non caperet: omnia enim ſi ſcribantur per ſingula,
nec ipſum arbitror mundum capere eos,qui ſcribendi ſunt
libros, Hæc,inquam,omnia reputans exclamauit: Vidi- *Ioã.ult.* g
*mus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à patre, plenum gratiæ*
*& ueritatis.* Qui igitur tanta & tam admiranda audire,&
tot muneribus frui meriti ſunt,eos etiam vitam ea dignam
doctrina exhibere oportet, vt illis fruantur bonis. Idcirco
dominus noſter Ieſus CHRISTVS in mundum venit,vt
non ſolùm in hac vita eius gloriam,ſed futuram quoque vi
deam*. Propterea inquit:Volo vt ibi ego ſum,& ipſi ſint, *Infra.* 17
vt videant gloriam meam. Quæ ſi tam clara, tam eximia d
eſt,quidnam de ea quiſpiam diceret?Non enim in hac ter-
ra corruptibili,neq; in fluxis &caducis corporibus in qui-
bus ſumus,ſed in perpetua & immortali creatura apparuit,

& tanto ſplendore, vt nulla poſſit ratione comprehendi. O beati, ter, inquam, & ſæpius, qui gloriæ illius digni habiti ſunt ſpectatores fieri de qua exclamans propheta inquit: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Sed abſit, hoc cuiquam veſtrum accidat, vt eam aliquando nõ videat: ad quam aſſequendam niſi ſumma vtamur diligẽtia, poſſemus ſanè dicere, bonũ eſſe ſi nati nõ eſſem*. Quid enim viuimus? Quid ſpiritum ducimus? Quid ſumus, ſi illo priuamur aſpectu, ſi dominus noſter tunc à nobis videri non permittet? Nam ſi illi qui Solis lucem conſpicari nequeunt, omni morte miſeriorem vitam degunt, quid eos perpeti credendum eſt, qui illa luce priuantur? Siquidem in hoc ſeculo cæcitatis duntaxat damnum eſt, in illo autem non in viſu tantùm lædimus? quanuis hæc ſola priuatio ſit grauiſſima, vt neque etiam ſic par eſſet ſupplicium: ſed tanto id grauius, quanto ſol ille quàm hic eſt ſine comparatione præſtantior. Verum illud quoque ſupplicium expectandum eſt, quippe qui luce illa caruerit, non modo in tenebras intrudetur, ſed perpetuo ardebit, conſumetur, dentibus ſtridebit, innumeris pœnis cruciabitur.

*Eſa.26.b*

Nolimus, quæſo, noſipſos contemnere, & breui huius vitæ deſidia in ęternum damnari ſupplicium, ſed vigilemus, ſobrii ſimus, omnia & faciamus, & operemur, vt æternis illis potiamur bonis, & fluuium illum igneo flagrore perfluentem, ante horrendum tribunal longè diffugiamus: in quem qui ſemel inciderit, ei nunquam reditus datur. Nemo eum inde, non parentes, non frater, eximere amplius poterit, quod & ipſi prophetæ clamitant: Frater non redimit, redimet homo? Et Ezechiel quiddã etiam amplius: Siſtaret Noë & Iob & Daniel, filios ſuos & filias non liberarent. Siquidem vnũ duntaxat illic patrociniũ eſt, operum videlicet, quo qui caruerit, aliunde nuſquam ſaluti locus eſt. His itaq; frequenter animo agitatis, vitã noſtrã nullis coinquinatam ſordibus: claram, mundamque reddamus, vt fidenter dominum noſtrum cernere, & promiſſa aſſequi bona poſſimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMI-

# HOMILIA DVODECIMA EX CAPITE PRIMO.

I*Oannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat quem dixi, qui poſt me uenturus eſt, ante me factus eſt, quia prior non erat.* Nunquid fruſtra currimus, fruſtra laboramus? nunquid ſuper petram ſemen iacimus? nunquid ſecus viam, an inter ſpinas latent ſemina cadentia? contendimus enim, & maiorem in modum formidamus, ne agricultura nobis ſterilis euadat. Neque hoc dico quod verear ne in laboris huius mercede capiam detrimentum: non enim eadem conditione qua agricolæ poſt annuos ſudores & miſeram illam laborioſanque vitam ſi terra aliquando pro operis in ſe impenſis non reſpondeat, nemo alius eius dãnum inſtaurare poteſt, ſed pudibundus, triſtiſque ab area domum ad vxorem & filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem petat, habet neminem: in nobis autem nihil huiuſmodi vſu venit, ſed licet culta terra nullum afferat fructum, & eius & noſter dominus vana nos ſpe dimiſſos non fruſtratur, ſed remunerat. Vnuſquiſque enim, inquit: propriam mercedem accipiet ſecundum proprium laborem, non ſecundum rerum euentum. Et tu, inquit, fili hominis teſtificare populo huic ſi fortè audiant, ſi fotè intelligant: & per Ezechielem: Si voluntas prædicat quid fugere, quid eligere oporteat, animam tuam libera, quanuis nemo attendat. Verum enimuero licet firmum hoc ſolatium & remunerationis fiduciam habeamus, cũ nihil vos bene operãdo proficere videamus, nihilo melius afficimur quã agricolę illi, qui demiſſo vultu & rubore pfuſi angũtur, & ſuã deflẽt calamitatẽ. Hoc magiſtri miſericordia eſt, hoc patris cura. Etenĩ Moſes cũ à Iudęorũ ingratitudine liberari poſſet, & alterius gẽtis potiorẽ, lõgèq; maiorẽ accipere prĩcipatũ: Dimitte me, ĩquit, vt iraſcit furor meus cõtra eos, & deleã eos, faciamq; te in gentẽ magnam. Cũ ſanctus & dei ſeruus eſſet intimus, ne audire quidem id ſuſtinuit, ſed potius vnà cum his qui ſibi ſemel crediti erant, perire, quàm ſine illis ſaluus eſſe & ad maiorem dignitatem aſſumi, prætulit. Huiuſmodi eſſe oportet cui animarum cura commiſſa eſt. Eſt nanque abſurdum vt prauorum filiorum, pater nolit niſi eorũ quos ge-

Marginal references: 1. Cor. 3. b; Ezec. 3. c; Exo. 32. c

nuit pater appellari. Nos autem diſcipulos quotidie nunc hos,nunc illos mutemus, erga neminem amicè,familiariterque affecti? Sed abſit, vt de vobis vnquam hæc ſuſpicio ſuboriatur. Confidimus enim vos fide in dominum noſtrum IESVM Chriſtum,& mutua in omnes charitate abundare: ſed hæc dicimus,vt ſtudium veſtrum augeamus & diligentiam & vitę veſtrę virtutem maiorem in modum propagemus. Sic enim iactis orationis noſtræ fundamentis,altius mentes erigere poteritis, ſi nulla malitiæ lippitudo mentis veſtræ oculos perſtrinxerit, & acumen obtuderit. Quid igitur hodierna die,nobis propoſitum eſt? Ioannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamabat dicens:

*Hic erat quem dixi, qui poſt me uenturus eſt quia prior me erat.* Multus eſt hic Euangeliſta in Ioannis laudibus & eius teſtimonium multifariam diffundit. Quod non temere, ſed incredibili ſapientia proſequitur: plurimùm enim hunc hominem omnes Iudæi admirabantur. Nam & Ioſephus Ioannis cæde bellum ortum exiſtimat, & propterea non eſſe Iudæorum ciuitatem,quæ aliquando Metropolis fuit,& longa oratione pręcurſoris laudes exequitur,per eũ Iudæos arguens, cuius frequenter teſtimonium meminit. Et alii quidem euangeliſtę facta ſuperiorum prophetarum mentione,per ſingula CHRISTI opera trahunt auditorem,& ſuper natiuitate. Hoc autem factum eſt, inquit, vt

*Mat. 1. d* *Eſa. 7. c* impleretur quod dictum eſt per prophetam dicentem. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Ieſum. Et cum Herodes ei inſidiatus, tanta vbique diligentia eum perquiri fecit, vt puerum interficeret, in me-

*Hier. 31. c* dium Hieremiæ adducunt teſtimonium: Vox in Rhama audita eſt, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans fi-

*Oſee. 11 a* lios ſuos. Et Oſee cum rurſus ex Aegypto rediret: Ex Aegypto vocaui filium meum:& hunc vbique in ſuis euangeliis morem ſeruant. Ioannes autem apertius & à recentiori bus teſtatur vtpote qui cæteris ſublimius locutus, nõ mortuos tantũ,ſed viuum,& qui Chriſtum preſentem præſens oſtendit & baptizauit,in medium frequenter adducit, non idcirco vt ſerui teſtimonio,domino authoritatem compararet, ſed vt ad auditorum deſcenderet imbecillitatem.

Quemadmodum enim niſi ſerui formã accepiſſet, nunquã compre-

comprehendi potuiſſet: ita niſi ſerui voce conſeruorũ aures arrexiſſet, non ſanè multi Iudæorum eius probaſſent orationem. Præterea & aliud magnum & admirabile reſpexit: nam cum de ſuiipſius laudibus cuiuſque ſuſpectum ſit teſtimonium, & pleriſque ſæpenumero auditoribus nõ perſuadeant, alterum de ipſo teſtificaturum adduxit. Accedit ad hoc, quòd nulli ſolent libentius eorum vocem audire, cum quibus conſuetudinem habuerũt, vtpote quem magis cognoſcũt. Propterea vox de cælo ſemel vel bis audita eſt: Ioannes autem ſæpenumero & frequenter locutus. Nam qui multitudinis imbecillitatem ſuperabant, hi à ſenſibilibus omnibus liberi, cælitus vocem audire poterant, nec eis multum opus erat humana, quippe qui ab illa perſuaſi erãt & allecti. Qui verò adhuc in his inferioribus deuoluebantur, & multa terrenarum rerum nube operiebantur, hoc humiliori indigebant ſermone. Ita igitur Ioannes cum omnibus ſe ſenſibilibus exuiſſet, aliis magiſtris non indiguit, ſed cælitus eruditus eſt. Qui enim me miſit, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Ad quem videris ſpiritum dei deſcendentem, hic eſt: Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudinem non poterant peruenire, hominem habebant magiſtrum, nõ ſua eis, ſed cæleſtia annunciaté Quid igitur hic loquitur? *Ipſe teſtimonium perhibet de eo, & clamabat dicens*: Quid per illud verbum, clamabát, ſignificatur? hoc eſt fidenter & liberè, omni abiecta formidine, dei aduentum prædicabat. Quid autem teſtabatur? quid clamabat? *Hic erat quem dixi, qui poſt me uenturus eſt, ante me factus eſt.* Obſcurum & adhuc plenum humilitatis teſtimonium. Non enim dixit, hic eſt filius dei vnigenitus & dilectus: ſed hic erat quem dixi: qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat. Quemadmodum enim aues pullos ſuos, neque è veſtigio, neq; vna duntaxat die, totam volandi artem edocent: ſed primo è nido tantũ educunt, inde cùm aliquantulum quieuerũt, volatui eos aſſuefacere incipiunt, poſtridie ad operam reuocant: ita paulatim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes nõ ſtatim ad ſumma Iudæos erigit, ſed primum paulułum à terra eleuat, quum Chriſtũ ſe meliorem teſtatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primo

Chriſti

Chriſtum nondum cognitum, nō miracula facientem, Ioanne viro tam admirabili, tam claro, ad quem omnes concurrebāt, quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederent. Principio igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus eſt, eo videlicet, qui teſtimoniū perhiberet, eum de quo perhiberetur: & eo qui prior venit, eū qui poſterior, & claro & nobili nondum notum eſſe potiorem. Et animaduerte teſtis ſapientiam, nō modo cognitum, ſed priuſquam noſceretur prædicat. Illa enim particula, Hic eſt, id eſt, ſignificat, quemadmodum Matthæus di-
*Mat. 3. c* cit: Omnibus qui ad ſe venerant, dicebat: ego quidā baptizo in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius nō ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti. Sed quanam cauſa antequam eum oſtenderent, ita locutus eſt? Vt facilius præſentis teſtimonium auditorum animis reciperetur, cum iam exhibitis verbis illius notitiam habuiſſent, neúe eos vile Chriſti veſtimentū à credendo dehortaretur, ſed facilè multitudinem in fide contineret. Nam niſi prius aliqua de domino cognitio habita eſſet, & ſimul eum populus vidiſſet, & tam admirabile, tam magnum teſtimonium accepiſſet, aſpectus eius vt vilitas teſtimonii quamprimum magnitudini obſtitiſſet. Adeo enim Chriſtus abiectus, adeo communis omnibus videbatur, vt & Samaritanæ mulieres, meretricesque & publicani, nullo honore & accedere, & alloqui eum auderēt. Vt igitur diximus, ſi & verba hæc ſimul audiſſent, & Chriſtum vidiſſent, Ioannis ſaltem deriſiſſent teſtimonium: ſed quum ante eius cognitionem plura de ipſo audierint, & in his confirmati fuerint, contra euenit, ſiquidem eo viſo non ſunt prædicationis eius doctrinam aſpernati, ſed Ioannis teſtimonio fidem adhibentes, etiam clariorem ſunt arbitrati. Quod autem dicit: Qui poſt me venturus eſt: hoc eſt, prædicaturus, non futurus, hoc & Matthæus ſignificat dicens. Poſt me venit vir, cuius generatio non ex Maria, ſed ex aduentu ſecundum prædicationem. Nam ſi de generatione dixiſſet, nō præſenti, ſed præterito vſus eſſet tēpore. Natus nanq; erat Chriſtus cum ita locutus eſt Ioannes. Quid autē ſignificat, Ante me fact⁹ eſt? Clarior, videlicet, atq; honorabilior. Nolite enī, inquit, etſi prior venerim ad

prædi-

prædicandũ,ideo me illo maiorem arbitrari: longe minor ſum:vt ne ſerui quidẽ loco cõnumerari ſim dignus:hoc ſignificauit,quũ inquit, Ante me factus eſt. Quod alijs verbis Matthęus oſtendit:Nõ ſum,inquit,dignus ſoluere eius corrigiã calceamẽti. Verùm quod per hanc particulã,Ante me factus eſt:Chriſti nõ intelligat aduẽtus, ex ſequẽtibus pſpicuũ eſt:ſiquidẽ ſuperfluè adderet, Quia prior me erat. Quis enim adeo ſtolidus,adeò inſanus eſt:vt qui ante eum factus eſt,illũ eodẽ tẽpore nõ fuiſſe nõ intelligat?Quod ſi de ęterna intelligeret eſſentia,id nihil aliud ſignificaret,q̃ qui poſt me venturus eſt,ante me factus eſt, quia prior me erat.Sed hoc abſurdũ eſt,& cauſa fruſtra adijcit. Cõtrariũ enim,ſi hoc ſignificare voluiſſet,dicere oportuit:videlicet Qui poſt me vẽturus eſt,prior me erat,quia ante me factus eſt. Huic enĩ particulæ, Prior me erat,nõ immeritò poſſet hæc afferri cauſa,quia ante me factus eſt. Huic autẽ, Ante me factus eſt,quia prior me erat:nõ eſt cauſa:hoc firma ratione nitit. Siquidẽ iam oẽs noſtis,nõ quæ manifeſta ſunt, ſed obſcura ſemp ratione indigere. Quod ſi de eſſentia ſermo eſſet,non erat obſcurũ,quin prius factũ prius eſſe oportuerit:ſed quũ de honore diſputet,nõ ab re apparẽtẽ ſoluit dubitationẽ. Etenim credibile erat multos dubitare,quanã gratia qui poſterius venit,ante fact' ſit,hoc eſt honorabilior. Huius igit quæſtionis mox cauſam affert, Quia prior me erat, Neq; ſupbè locut' eſt: Cũ prior eſſem,me reiecit, & ante me factus eſt, ſed prior me erat,inquit, q̃uis poſterior venerit. Et quonã pacto inquis,ſi de ei' claritudine & futura hominis gloria diceret, qđ nondũ fuerat tanq̃ factũ pfitet? Nõ enim,inquit,fiet,ſed factus eſt. Quoniã mos pphetarũ eſt,vt ſępenumero quę futura ſunt,tanq̃ facta enarrent. Nã & Eſaias de Chriſti morte locutus,nõ inquit: Tãquã ouis ad occiſionẽ ducet, quod futurũ erat: ſed ductus eſt. Atqui nondũ carnẽ induerat,verũtamen quod futurum erat,ppheta tanquã factũ enarrat. Et Dauid crucẽ ſignificans,non inquit. Fodient manus meas & pedes meos: ſed, foderunt: &,Diuiſerũt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtẽ meam miſerunt ſortem. Et de proditore verba faciens,qui nondũ fuerat. Qui manducat,inquit panes meos , leuauit contra me calcaneum. Et de paſſione locutus: Dederunt in eſcam

*Mat.3.c.*
*Eſa.53.c.*
*Pſal.21.d*
*Ibidem.*
*Pſal.40.c.& 10.3*
*Pſal.68 c*

eſcam meã fel & in ſiti potauerũt me aceto. Vultis ne alia adducamus exempla, an hæc in præſentia ſufficiunt? Ego ſatis arbitror. Nam ſi in ſuperficie nõ multum ſpatij comprehendimus, profundum tamen attigimus, non tamẽ minus hoc quàm illud laboris habet. Sed veriti ſumus, ne longiori ſermone veſtram remitteremus attentionem. Quamobrem debitum orationi noſtræ finem imponamus, Debitus autem finis eſt, laus digna deo, non verbis tantùm, ſed

*Matt. 5.b* operibus. Luceat enim, inquit, lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui eſt in cælis. Et profectò nihil optima vita clarius

*Sapi.3.b.* dilectiſſimi, vt ſapiens teſtatur: Viæ iuſtorum tanquã lux fulgent: illuſtrãt verò non eos modo, qui per opera lucem attingunt, & rectam viam ingrediũtur, ſed & propinquos. Effundamus igitur oleum è lãpadibus, vt maior accẽdatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc aũt oleũ nõ modo in præſentia multũ valet, ſed cũ ſacrificia florerent, maiorẽ in modũ illorũ virtutẽ probauit. Oleũ enim, inquit

*Mat. 9.b.* volo, & nõ ſacrificiũ. Et meritò quidẽ: alterũ enim inanimatũ eſt, alterũ animatum. In altero quicquid imponitur, igni cõſumptũ in cinerẽ vertitur, & fum⁹ in aëre diſſoluit: alterũ alios affert fructus. Quod Paul⁹ ſignificauit: cũ enĩ paupertatis Corinthiorũ theſauros enarraret, his verbis

*2.Cor.9. a.* vſus eſt: Quoniã miniſteriũ hui⁹ officij nõ ſolũ ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiã abundat per multos in gratiarũ actione in domino. Et iterum. Glorificantes deũ in obedientia confeſſionis veſtræ in Euangelio Chriſti, & ſimplicitate communicationis noſtræ in illos, & in omnes & in ipſorũ obſecratione pro nobis deſiderãtiũ vos. Vides mutuam gratitudinẽ, dei laudem, continuas præces, & vehementiorem eorũ charitatem, qui beneficium acceperũt? Sacrificemus igitur dilectiſſimi, ſacrificem⁹ in ipſis ſacrariis quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio multis huiuſmodi officiis mai⁹ eſt ſacrificiũ, modo ex iuſto labore fiat & lucro, & omnis ſit expers auaritiæ, rapinæ, violentiæ. Hę oblationes deo gratę ſunt, alias reſpuit oditq;, neq; vult alienis calamitatibus honorari. Impiũ enim & ꝓphanũ id ſacrificium eſt, & irritat potius deum q̃ placet. Quocirca ſumma diligentia vti oportet, nę dum volumus deum colere,

lere, iniuria efficiamus. Nā ſi Cain deteriores hoſtias offerendo, quāuis nullam aliam iniuriam intulerit, vltimū tamen dedit ſuppliciū, nónne longè grauiora perpetiemur, ſi rapina & auaritia malè parta deo offeram?? Propter hoc enim formā huius mandati deus manifeſtauit, vt, videlicet miſereamur, non torqueamus cōſeruos. Qui autē aliena rapit, & alij dat: nō miſeretur, ſed lædit & iniuriā vel maximam facit. Vt enim lapis nunquā oleū fundit: ita neque crudelitas humanitatē: ſi quidem cū hinc prouenit eleemoſyna non amplius eſt eleemoſyna. Quare hortor ne id ſolum cogitemus, vt præbeamus indigentibus, ſed ne ex rapina. Nam ſi alter precatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferret? Quod ſi diligēter vixerimus, diuinę gratiæ auxilio, miſericordiam veniámque omnium, quæ ſemper peccauimus, conſequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinam omnes ad cælorum regnum perueniam?, gratia& benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſancto viuificantique ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XIII. EX CAP. I.

ET *de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiā pro gratia.* Superiori die diximus, quod Ioannes vt eorum dubitationem ſolueret, qui eſſent quæſituri quo pacto, Chriſtus poſterior ad prædicandum veniens, prior eo fuerit & clarior addidit. *Quia prior me erat.* Et hæc vna cauſa eſt, qua non contentus ſubdit aliā, videlicet. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et iterū aliam: *Quia lex, inquit, per Moſen data eſt, gratia & ueritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Et quid tandē inquis, ſignificat: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad primum ſatis dictum eſt: Nō habet inquit, donū participabile, ſed ipſe fons eſt, & radix bonorū omnium: ipſe vita, ipſe lux, ipſe veritas, nō in ſeipſo bonorum diuitias cōtinens, ſed in vniuerſos diffundens, quibus diffuſis plenus permanet, neq; aliorū ſatietate minuitur, ſed diuitias ſuas elargitur ſemper vberius, cūque omnes his bo-

nis

nis impartiat,in eadem permanet perfectione. Quod autē ego fero,participabile eſt:ab alio enim id accepi, & exigua pars totius eſt, & quaſi gutta parua ad immenſum abyſſum & infinitum pelagus comparata:imo neque exemplum ſufficiens eſt,ad quod volumus oſtendendū. Nam ſi guttā è pelago acceperis,ea tamē pelagus:etſi viſu percipi nequeat,diminuitur:de illo aūt fōte hoc dici nō poteſt,ſed quantūcūque quis hauriat,nihil deficit. Quare alio exēplo vtendum eſt,cū hoc infirmū ſit,neque poſſit,quod quærimus,demonſtrare. Alterum igitur afferemus quod magis ad propoſitā nos adducat ſententiā. Conſtituamus nobis igneum fontem,à quo innumerę accendantur lucernæ,& totidem,& item totidē: nónne huiuſmodi fons ita plenus eſt ignis,quemadmodum antequam ex eo quicquā ſumeretur?Sane perſpicuum eſt. Quod ſi in corporibus quæ in partes diuidi poſſunt, & per ademptionem partium minora fiunt,aliquid huiuſcemodi inuenitur,vt poſt ſui communicationem nullam diminutionem accipiāt, quāto magis in incorporea & immortali illa potentia hoc cōtigerit? Nā ſi vbi ſubiectum ſubſtantia eſt & corpus,& fit & non fit diuiſio,multo magis cum de actione ſermo habetur,& actione incorporeæ ſubſtantiæ,credibile eſt idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et teſtimonium ſuum Baptiſtæ teſtimonio coniungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus:non præcurſoris verbum eſt,ſed diſcipuli, cuius hæc eſt ſententia. Nolite exiſtimare diutinę conſuetudinis & eiuſdem menſæ participationis gratia nos de eo teſtimonium perhibere: nam & Ioannes qui Chriſtum antea nunquam viderat,neque cum eo conuerſatus eſt,niſi cū ipſum baptizauit,in multorum cœtu eum conſpicatus,inde omnia accipiens clamauit: Prior me erat. Nos autem omnes duodecim,trecenti, quingenti,tria milia, quinque milia, innumera Iudæorū multitudo, omnis fidelium cœtus, qui tunc fuerunt,nunc ſunt & futuri ſunt,de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus? Gratiam pro gratia. Quam pro qua?Pro veteri nouam. Quemadmodum enim duplex erat iuſtitia. Secundum iuſtitiā,inquit,quæ in lege

Philip.3 b eſt,factus irreprehenſibilis. Et duplex fides: vt, Ex fide in fidem.

ſidem. Et adoptio duplex: vt, Quorum adoptio eſt: Et du- 2.Cor.3 b
plex gloria: vt, Si enim quod euacuatur per gloriam eſt,
multo magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex
ſpiritus vitæ liberauit me. Et duplex ſeruitus: vt, Quorum
ſeruitus, & iterum: Spiritui dei ſeruientes. Et teſtamentum
duplex: vt, Diſponam vobis teſtamentum nouum, non ſe-
cundum teſtamẽtum quod diſpoſui patribus veſtris. Et du-
plex ſanctificatio, & duplex baptiſma, & duplex ſacrifi-
cium, & templum, & circuncíſio duplex, ita & duplex gra
tia. Sed illa quidem quaſi figuræ ſunt, hæc quaſi veritas,
æquiuocationem quandã, non rei communionẽ ſeruantia:
quoniam in figuris ſunt & vmbra. Nam & homo pictus, ho
mo appellatur, & verus homo itidem. Similiter in ſtatuis
& aurea & lutea hominis habet appellationem: verùm tan
quam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tan-
quam à nominum communicatione, idem re ipſa eſſe exi-
ſtimare, ſed neque diuerſum. Nã ſi figura erat, nõ erat al-
terna à veritate: ſi vmbrã ſeruabat, ipſa minor erat verita-
te. Vultis quænã ſit horũ omniũ differentia, explicemus?
Vnũ aut alterũ dictorũ accipiam⁹, hoc pacto & cætera fiẽt
vobis manifeſta, certoque deprahendemus puerilia fuiſſe
præcepta. Hæc præclarorũ phiſoſophiæ profeſſorũ, & ma
gnorũ virorũ: & illa tãquã ab hominibus, hæc tãquã ab an
gelis iſtituta. Vnde igitur exordiemur? Vultis ab ipſa ado
ptione? Quænã inter hanc & illam differentia eſt? illa ver-
bo honorabatur, hæc re ipſa: & de illa quidẽ inquit: Ego Pſal.18.b
dixi dij eſtis, & filij altiſſimi omnes: de hac autẽ, Ex deo fa Tit.3.b.
cti ſunt, Quanam ratione? Per lauacrum regenerationis &
renouationis ſpiritus ſancti. Et illi quidem poſtquam filij
appellati ſunt, adhuc ſpiritum ſeruitutis habebant: erant
enim ſerui, etſi hac appellatione honorabantur: nos libe-
ri tunc facti, nõ nomine, ſed re honorem accepim⁹. Quod Rom.8.c
Paulus his verbis ſignificauit: Non enim accepiſtis ſpiritũ Gal.4.a.
ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptio
nis filiorum dei, in quo clamamus, Abba pater. Generati
nanque à deo, & vt verè dici poteſt, formati, itaque vocati
ſumus filij. Sed ſi ſanctificationis modum & hunc, & illũ
conſiderabimus, multam in hac quoque parte deprehen-
demus differentiam. Illi enim cum idola nõ colebãt, neq;
fornica-

fornicabantur, neque adulteriũ committebãt, hoc nomine appellabantur: nos verò non in huiuſmodi cõtinentia, ſed in maiorum poſſeſſione facti ſumus ſancti. Et primũ quidem ab ipſo ſpiritusſancti aduentum hoc donum aſſecuti ſumus, deinde à vita lõge potiore, quàm Iudaica. Et quod non arroganter hoc dictum ſit, audi quid ille loquatur. Nolite vaticinari, neque purgare filios veſtros, quoniam populus ſanctus eſtis. Ita apud illos hæc erat ſanctitas, vt idolorũ leges abiicerẽt: apud nos autem, vt ſancta ſint, in-

1. Cor. 7 f quit & corpore & ſpiritu. Pacẽ proſequimini & ſanctificationem, ſine qua nemo videbit dominum, & perficientes ſanctificationem in timore dei. Vides hanc eſſe ſanctificationem, quando intrinſecus radicem habet, & fontem? Nõ enim hoc nomen ſanctus, in omnibus eandem habet ſigni-

*Sanctus.* ficationem. Nam & deus ſanctus dicitur: ſed non quemadmodum nos. Cum igitur vocẽ hanc à Seraphin demiſſam propheta audiuit, qui inquit. Heu mihi miſero: quod quũ

*Eſa. 6. b.* homo ſim, & impura labia habeam, in medio populi immunda labia habentis habito. Atqui & ſanctus & purus erat: ſed ſi ſupernæ ſanctitati noſtrã conferamus, immundi profectò ſumus. Sancti angeli ſunt, & ipſa Cherubin & Seraphin ſancta, ſed huius quoque ſanctitatis alia differẽtia inter nos, videlicet, & ſupernas virtutes. Opus eſſet & alia genera explicare, ſed longiori vteremur oratione. Quare vlterius ꝓgreſſi, reliqua vobis inquirẽda relinquemus: poteritis enim hæc domi colligendo ipſam deprehẽdere differentiã, & inde in reliquis proficere. Da, inquit, ſapienti

*Prou. 9. b* occaſionem, & ſapientior fiet: nobis reliqua ſunt neceſſariò tranſigenda. Cùm ergo dixiſſet Ioannes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: addidit, Et gratiam pro gratia. Gratia nanque Iudæi ſalutem conſequebantur. Nõ enim vt multiplicẽ vos, inquit, ſed propter patres veſtros elegi vos. Nã qui nõ propriis meritis à deo dilecti ſunt, eos perſpicuum eſt, & propter gratiam eiuſmodi honorẽ conſecutos, nos autẽ omnes ſalui quoque facti ſumus gratia, ſed non eodem modo, neq; iiſdẽ de rebus, ſed longe maioribus & excelſioribus. Non enim hæc nobis duntaxat gratia data eſt venia ſcilicet peccatorum, quàm quũ illis communicamus. Omnes enim peccauerunt, ſed iuſtitia ſanctificatio

ficatio, adoptio, ſpiritusſancti gratia, longè clarior, longè vberior: ad hæc & alia maior: hoc eſt, à ſpiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ cauſa, deo chari facti ſumus, non amplius vt ſerui, ſed vt filij & amici. Quocirca, inquit, Gratiam pro gratia: Verùm quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipſa formatio hominis ex nihilo. Non enim noſtris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationē. Quomodo enim quum nihil eſſemus? ſed gratia dei, quæ ſemper in beneficijs priores ſibi partes vendicat. Neq; ſolùm quod facti ſumus ex nihilo: ſed quod facti, & faciēda, & vitanda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conſcientiæ iudiciū incorruptū nobis ab opifice deo tributum ſit. Hoc, inquā, maximæ fuit gratiæ, poſtquam alia ſecuta eſt, vt præuaricatam legem præſcriptam recuperemus. Cōſentaneum nanque erat, vt qui datum ſemel à deo præceptum præuaricaſſent, pœnam luerent: verùm mitius nobiſcum actum eſt. Iterum emendandi medicina adhibita, nō debita quidem, ſed à miſericordia & gratia proueniens. Nam quod gratiæ ſit & miſericordiæ, audi Dauid loquentem: Qui facit miſericordiam deus, & iudicium omnibus iniuriam patientibus: Notas fecit vias ſuas Moſi, filijs Iſraēl voluntates ſuas. Et iterū: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccātibus in via. Miſericordiæ igitur & miſerationum, & gratiæ legem accepimus. Idcirco quum gratiam pro gratia dixiſſet, etiam pro beneficiorū dei in nos magnitudine vehementius certans, addidit: *Lex per Moſen data eſt, gratia & ueritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Et animaduerte euangeliſtæ ſapientiam, non perſonarum, ſed tenuium rerum facit diſquiſitionem: quibus confeſſis, longè Chriſtum Ioanne maiorem neceſſe eſt, etiam pertinaces conſentiant. Si quidē quum res quæ nullam habēt, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium cauſam, hoc teſtantur, certā etiā impudentibus oſtendunt ſententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales exiſtimātur. Quare eorū maximè verum eſt teſtimoniū ſine vlla ſuſpicione. Videte q̃ placidè, & paulatim & Baptiſta Ioannes, & diſcipulus ad ſupremā auditores cognitionē trahāt, quum prius humilioribus eos aſſuefecerint. Ille enim Chriſti ad ſe comparatione facta, eum ſine cōparatione omnes

*Pſalmo 120.a.*
*Ibidem 24.b.*

excedentem: ſic deinde eius excellentiã oſtendit, Qui fortior me erat: &, Ante me factus eſt. Inde ſubdit: Quia prior me erat: Hic autẽ maius loquutus eſt, minus tamen q̃ vnigeniti dignitas poſtularet. Non enim ad Ioannẽ, ſed ad eũ qui lõgè maiori erat apud Iudæos admirationi, facit cõparationẽ, hoc eſt ad Moſen, Quia lex, inquit, per Moſen data eſt: gratia & veritas, per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Animaduerte præterea q̃ honeſtam facit comparationẽ, etiã apud imbecilliores. Non enim ratione excellentiam confirmat, ſed nudis nominibus differẽtiam oſtendit, gratiã & veritatem legi, & hanc particulã, Facta eſt: huic, Data eſt, opponens. Maxima autem vtrorũq; differentia: dari enim miniſtri eſt. Nam qui dat, is aliunde accipit, & dat cui dari pręcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem regis eſt, cũ poteſtate omnia dimittẽtis peccata, & benignitatis ſuæ dona confirmantis. Quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua.

*Mar.2.a* Et iterum: Vt ſciatis, quoniã poteſtatem habet filius homi-
*Ibidem.* nis in terra dimittẽdi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuã. Vides quomodo gratia per eum facta ſit? vide & veritatem. Gratia quidem, & quæ modo diximus, & erga latronem benignitas, & baptiſmatis & ſpiritusſancti dona, & alia item plurima nobis oſtendunt. Veritatem autẽ manifeſtius intelligemus, ſi figuras didicerimus: futuras enim diſpẽſationes in nouo teſtamento conſummari, figuræ primũ, vt figuræ annunciarunt, quas Chriſtus ſuo conſummauit aduentu. Videamus ergo figuras, ſi placet, in paucis. Nõ enim omnia trãſigere præſentis eſt tẽporis. A paucis reliquas intelligetis. Vultis

*Exo.12.a* ab ipſa paſſione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum p̃ familias, & ſacrificate, & facite, vt inſtituit. Chriſtus autẽ nihil huiuſmodi præcipit, ſed ipſe id factus eſt ſacrificium, & oblationẽ ſeipſum patri offerẽs. Vides quo pacto figura data eſt per Moſen, veritas facta eſt per IESVM

*Exo.17.c* Chriſtũ? Item in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna p̃-
*Ioã.19.d* fligarent, manus Moſi ab Aaron & vtrinq; ſublimes tene-
*Deutero.* bantur: Chriſtus verò adueniens ſuas extendit in cruce.
*27.d. &* Animaduertis quomodo nobis figura oſtẽdit, & veritas fa-
*Gala.3.b* cta eſt. Præterea lex inquit: Maledictus quicunq; nõ mãſerit in omnibus quę ſcripta ſunt in libro hoc. Gratia autem,

Venite

Venite omnes qui laboratis,& onerati eſtis, & ego reficiã vos. Et,factus eſt pro nobis maledictũ. Cùm igitur tãtam aſſequuti ſimus gratiã & veritatẽ,nolim⁹ quæſo pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quanto enim maiori honore accepti ſumus,tãto maiorem debemus virtutem. Nam qui ꝓ paruis acceptis beneficiis parua retulerit,nulla dignus eſt reprehenſione:qui verò in ipſum honoris culmen aſſumptus eſt, ſi vilia minimaq; rependit, lõgè maius meretur ſuppliciũ. Sed abſit omnis de vobis hæc ſuſpicio. Confidimus in domino, qui animis veſtris pennas dabit, quibus in cælum elati,in huius mundi peregrinatione,terrena labe non inquinabimini. Verùm enimuero hoc vobis perſuaſi,non quieſcimus tamen quin frequẽter eadẽ & hortemur,& admoneamus. Nam & in ſeculi certaminibus nõ oſcitãtes & ſupinos,ſed ſtrenuos, & ſe vltro periculis obijciẽtes vniuerſi hortãtur,&plaudũt ſpectatores. Illos enĩ ac ſi de eorũ victoria penitus deſperẽt, neq; poſſint vllis hortationibus ad virtutẽ accẽdi,taciti miſſos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis tantũ,qui ſobriam vitã agitis,ſed de recidẽtibus,modò voluerint,bene ſperare licet. Quãobrem modò hortãdo,modo exprobrãdo,nunc ſuadẽdo,nõnunquam laudãdo omnia & facimus & adnitimur,vt ſalutem veſtrã non negligatis:& quãtum in nobis eſt,nihil omnino prætermittimus. Nolite igitur noſtrã de viuendi ratione iniquo animo admonitionẽ accipere. Non enim ita loquimur,vt vos inertiæ accuſem⁹,ſed de vobis optimè ſperamus. Neq; ad vos dũtaxat, ſed ad nos qui orationẽ habemus,hæc & loquimur & loquemur. Siqdẽ & nos doctrina, admonitione,cõſilio indigem⁹. Nã etſi ipſi ſermonẽ facimus,nihil nobis quoq; fieri ꝓhibet. Sermo enim ſceleribꝰ obnoxios corripit. Qui autẽ omni liberi ſunt crimine, eos etiã lõgius abducit. Neq; enim nos ſine pc̃tõ ſumus. Medicinę igit̃ ars cõmunis eſt,& remedia omnibꝰ ꝓponit. Cura nõ cõmunis eſt,ſed ad vtentiũ voluntatẽ. Qui vult medicina vti,curat̃,qui eã vulneri adhibere negligit,magis lędit̃, & torquet̃ vehemẽtius. Nolimus ergo ægrè medicinã ferre,ſed lęto animo accipiamus. Licet non paruum dolorem noſtræ afferãt admonitiones: ſuauiſſimus tamẽ fructus ſequit̃,cuius gratia & facimus omnia,& dicimus,vt à plagis

Mat.11.d
Gal.3.b.

& vulneribus quę peccãdo animę inurimus, liberi ad æternam vitã euadamus, & Chriſti pręſentia digni efficiamur: neque acerbis & ſæuis poteſtatibus in die illa nos exhibeamus, ſed quæ nos ad cælorum poſſunt aſſumere hæreditatem, deum diligẽtibus præparatam: Quam vtinam omnes conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, cui gloria & imperium cum ſancto & viuificante ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XIIII. EX CAP. I.

D *Eum nemo uidit unquam. Vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris, ipſe narrauit.* Sacræ ſcripturę verba nõ vult deus vt ſimpliciter, ſed multa cum prudentia intelligantur. Ideo beatus Dauid ſæpenumero in pſalmis ad doctrinam noſtram: Reuela, inquit, oculos meos, & intelligam mirabilia ex lege tua. Item & eius filius: Quod oportet tanquam argentum exquirere ſapientiã, & tanquã theſaurum perſcrutari. Præterea dominus Iudæos admonuit: Scrutamini ſcripturas: quod non vtiq; dixiſſet, ſi perfacile & prima tantùm lectione poſſent intelligi. Quod enim in medio & in promptu poſitum eſt, nemo ſanè perſcrutatur: ſed quod obſcurũ & latens, id multa indiget inquiſitione, vt inueniatur. Idcirco theſaurũ abſcõditum ſcripturas appellauit, vt ad earum nos inquiſitionẽ excitaret. Hæc autẽ nobis dicta ſunt, ne ſimpliciter & temere, ſed ſumma cum attentione ſcripturã accipiamus. Nam ſi quis ipſa dũtaxat verba nuda, & vt dicuntur acciperet, multa abſurda de deo neceſſe eſſet ſuſpicari. Etenim hominem eum eſſe, pecunia corrumpi, iracundũ, furibũdum, aliaq; de eo his peiora intelliget. Verùm ſi reconditam verbis ſententiam deprehẽderit, omnia purgabũtur. Nã propoſita nobis lectio ſinum deũ habere dicit, quod eſt propriũ corporis. Sed nemo tam inſipiens eſt, qui incorporeum corpus arbitretur. Vt igitur dignè ſpiritalem ſenſum accipiamus, agite altius hunc locum inueſtigemus. *Deum nemo uidit unquam.* Quámnam hæc particula cum ſuperioribus habet conſequentiam. Vt oſtendat Euangeliſta beneficiorũ dei magnitudinẽ, & horum eorumque quæ per Moſen data ſunt incomparabilem differentiã, probabilem cauſam, perſonæ adducit dignitatem,

*Pſal. 118. c.* *Prou. 2. a* *Eccl. 51. d* *Infra 5. f.*

tem, quæ maiora effecerit. Ille enim cum ſeruus eſſet, meri-
tò inferiorum factus eſt rerum miniſter. Hic autem domi-
nus & rex, & regis filius longè maiora nobis contulit, qui
cum patre ſemper eſt, & ſemper eum intuetur: propterea in
quit. *Deum nemo uidit unquã, ſed unigenitus filius.* Quid igi-
tur dicemus clariſſimo prophetæ Eſaiæ, cum inquit: Vidi
dominum in throno altiſſimo ſedentem? Quid Ioanni de *Eſa. 6. a*
eo teſtimonium perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit
gloriam eius, & de eo locutus eſt? Quid ezechieli? Etenim
ipſe quoq; ſuper Cherubin eum ſedentem vidit. Quid prę- *Ezech. 1.*
terea Danieli dicẽti: Antiquus dierũ ſedit? Quid ipſi Mo- *& 10. a*
ſi: Oſtende mihi gloriam tuam? Iacob autem etiam ab hoc
appellationem accepit, cum Iſraël vocatus eſt, quod deum *Dan. 7. b*
videns interpretatur. Necnon & alii ipſum viderunt. Quid *Exod. 33 c.*
Ioannes: deum nemo vidit vnquam? Vt oſtendat illa om-
nia permiſſionis fuiſſe non ipſius puræ ſubſtantiæ. Nam ſi
ipſam vidiſſent, nulla ex parte differentem vidiſſent: quip-
pe quæ ſimplex, & pura eſt, non compoſita, nec deſcriptibi
lis. Non iacet, non ſtat, non ambulat. Hæc omnia corporis
ſunt officia. Quomodo autem ſit, ipſe nouit ſolus, quod *Oſee. 12 c*
per prophetam ſignificauit: Ego viſionem multiplica-
ui, & in manibus prophetarum aſſimulatus ſum: hoc eſt
permiſi, non tamen id quod eram me oſtendi. Cùm enim
eius filius vera carne accepta venturus eſſet in mundũ mul
to ante ſanctos viros ad diuinæ ſubſtantiæ viſionem exer-
cuit, ita vt videre poterant. Nam id quod eſt deus, non mo
do prophetę non viderunt, ſed neque angeli, neque archã-
geli. Sed ſi eos percontaberis, nihil ab his de dei ſubſtãtia
audies, ſed tantũ referentes: Gloria in altiſſimis deo, & in *Luc. 2. b.*
terra pax hominibus bonæ voluntatis. Si Cherubin & Se- *Eſa. 6. a*
raphin, ſanctificationis laudẽ audies plenum eſſe cęlum & *& Apoc.*
terram gloria eius. Si ſupernas virtutes, tibi item reſponde *4. c.*
bunt, ſibi vnum opus eſſe, vt deum laudent: Laudate eum, *Pſalmo.*
inquit, omnes virtutes eius. Solus autẽ ipſum videt filius & *148. a*
ſpirituſſanctus. Quod ſi omnis natura creata eſt, quanã ra-
tione increatum videre poterit? Etſi incorpoream virtutẽ,
quãuis genitã, non poſſumus manifeſtè conſpicari, & hoc
ſæpenumero in angelis oſtenſum eſt: multo minus incor-
poream, & ingenitã ſubſtantiam. Quare Paulus, quem: in-

quit, vidit nemo hominũ, neq; videre poteſt. Soli ne igitur patri hoc præcipuũ ineſt, non tamen filio? Audi hac etiam
1. Timot. 6. c. in parte quid ſuperius dicat: Qui eſt imago dei inuiſibilis. Qui autem inuiſibilis imago eſt, ipſum quoq; inuiſibilem
Coloſſ. 6 c eſſe neceſſe eſt, aliter nõ eſſet vera imago. Propterea ĩquit:
1. Tim. 3 d Qui manifeſt⁹ eſt in carne. Manifeſtatio aũt per carnẽ nõ eſt ſecundum ſubſtantiam. Nã quod ipſe inuiſibilis ſit, nõ ſolùm hominibus, ſed & ſupernis virtutibus, cũ dixerit Paulus, manifeſtum eſſe in carne: ſubdidit, viſum ab angelis. Ergo ex quo carnem induit, ante non ita videbatur, cũ ipſis quoque inuiſibilis eſſet ſubſtantia. Quamobrem igitur
Mat. 18 b inquit, Nolite deſpicere vnum ex his minimis: dico enim vobis quod angeli eorum ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt? Quid ergo, faciem deus babet, & cælo circunſcribitur? Sed nemo ea agitetur inſania, vt hæc dixe-
Ibidẽ. 5. a rit. Quænam ergo ea ſentẽtia? quæ & in loco illo: Beati mũdo corde, quoniam ipſi deum videbunt. Cogitationem nãque atque imaginationem, quam pro viribus noſtris de deo capimus, eam viſionem appellat. Neque aliter de angelis intelligendum eſt, propter puram ipſorum, & nullo ſomno obnoxiam naturam, cũ nihil aliud quàm deũ ſemper men-
Mat. 11. d te agitent. Propterea Chriſtus: Nemo, inquit, cognoſcit patrem, niſi filius. Quid, inquam? Num omnes in ignorantia viuimus? Abſit. Sed nemo ita cognouit patrem, vt filius. Vt igitur multi quiſq; pro captu ſuo ipſum viderunt, ſuſtantiã autem nemo vidit: ſic multi deũ cognoſcimus, nõ tamen ipſam ſubſtantiã qualis eſt, niſi ſolus eius vnigenitus, qui certam notionem, viſumq;, & comprehenſionem habet, qualem filiũ de patre habere par eſt. Sicut enim cognoſcit me pater, inquit, & ego cognoſco patrem. Quare animaduerte quanta cum authoritate loquatur Euangeliſta. Siquidem cum dixiſſet, Deum nemo vidit vnquam: non proſecutus eſt, filius qui vidit narrauit. Nam in ſinu patris eſſe, maius quiddam eſt, quàm videre. Qui enim tantũ videt, non certam habet rei viſæ cognitionem: qui verò in ſinu immoratur, omnia ei perſpicua ſunt & certa. Ne autem audiendo: Nemo cognoſcit patrem niſi filius, diceres quod licet maiorem cæteris de patre habeat cognitionẽ, non tamen qualis eſt nouit, ideo in ſinu patris eũ eſſe, inquit Euangeliſta.

Chriſtus

Chriſtus autem tantùm ſe patrem cognoſcere, inquit, quã-
tum pater ipſum. Percontare quæſo, qui contradicit, nun-
quid cognoſcat filium pater? Reſpondebit, Etiam, niſi om
nino inſaniat. Deinde illud iterum interrogabimus: Quid
autem? certáne quadam viſione, & ſcientia ipſum videt, &
id quod eſt manifeſtè cognoſcit? Certè aſſentiet. Hinc col-
lige certam filii de patre comprehenſionem. Ipſe enim, in-
quit: Sicut cognoſcit me pater, & ego cognoſco patrem.
Et alibi: Nemo deum vidit, niſi qui ex deo eſt. Hac, vt di-
xi, gratia Euangeliſta ſinus meminit, quo vno verbo mul-
tam ſubſtantiæ cognationem, propinquitatem, parem pa-
tri cognitionem, poteſtatem oſtendit. Non enim diuerſam
ſubſtantiã in ſinu haberet pater, ſed neq; ipſe auderet, ſi ſer
uus, ſi ex multitudine vn⁹ eſſet in ſinu domini verſari. Hoc
nanq; dilectiſſimi filii tantũ eſt, qui multũ genitori ſuo fi-
dit, neq; ipſo vlla ex parte ſit inferior, æqua hoc cognitio
ſignificat. Vis & ſempiternũ intelligere? audi Moſen quid *Exod. 3. d*
de patre loquať. Nam cũ peteret ſi ĩterrogaretur à Iudęis,
quis ipſum miſerit quid iuberet reſpõderi: Dic, inquit, qui
eſt, miſit me: Hoc enim verbũ, Qui eſt: ſempiternum & ſine
prĩcipio, & verè, & ꝓpriè eſſe ſignificat. Hoc idẽ ex ea par
ticula, In principio erat, oſtendit Ioannes. Itẽ hoc in loco, *Ioan. 1. a*
cum in ſinu patris eſſe dicit, & ne propter nominis commu
nicationem, vnum eorum, qui per gratiã facti ſunt filii, ſi-
gnificare arbitreris: primũ articulum addidit, qui per gra-
tiam filios ſeponit. Inde ſi hoc tibi nõ ſatis eſt, & adhuc hu
mi deuolueris, alio magis proprio nomine vſus eſt, cum in-
quit, Vnigenitus. Sin adhuc humũ deſpicis, nõ recuſabo,
inquit Euãgeliſta, de deo ſermonẽ faciens, humanis & cor
poreis verbis vti, hoc eſt in ſinu, tantũ ne vile quicquam &
abiectum de Chriſto ſuſpiceris. Conſidera benignitatem
domini, & noſtri curam. Indignis ſe verbis nuncupari pati
tur, vt hoc ſaltẽ pacto oculos erigamus, & aliquid de ſe ma
gnum cõcipiamus, & tu ad inferiora ſemper deflecteris:
Dic quæſo, qua gratia hoc in loco ſinum poſitũ exiſtimas?
Craſſum hoc nomen & carnale. Nunquid vt deum corpus
habere ſuſpicemur? Abſit. Cur igitur? Nã ſi neq; filii dile-
ctio, neque corpus deum eſſe hinc comprobatur, ſuper-
fluum hoc in loco, & ocioſum id verbum eſt. Non enim

te petere recuſabo vt aliquid in hoc coniectemur. Sed profectò conſtat, nihil aliud quàm ſummã vnigeniti dilectionem, & patri coęternitatem ſignificari. Vbique hoc perſpicuum eſt. Ille narrauit, inquit. Quid narrauit? Quod deum nemo vidit vnquam: an, quod vnus eſt deus? Verum hoc & reliqui prophetæ, & Moſes iãpridem exclamat: Dominus deus tuus, dominus vnus eſt. Et Eſaias: Ante me non eſt factus alius deus, & poſt me non eſt. Quid igitur amplius à filio didicimus? quod in ſinu ſit patris. Quid ab vnigenito? Primũ quidem hæc eadem vnigeniti operationes ſunt, deinde lõgè ab eo expreſſiorem, & magis perſpicuam doctrinam accepimus videlicet, quod ſpiritus deus eſt: & qui adorant eũ, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Quod deum videre eſt impoſſibile, quod eũ nemo nouit niſi filius, quod pater eſt dilectiſſimi vnigeniti, & alia multa, quę de eo narrata ſunt. Id autem verbum, narrauit, expreſſiorem, certioremque doctrinam demonſtrat, non apud Iudæos tantùm ſed in vniuerſum mundum propagauit, eumque meliorem reddidit, prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebant, vnigenito autem dei filio vniuerſus orbis & paruit, & credidit. Narratio autem hoc in loco doctrinæ euidentiam ſignificat. Quare & verbum, & magni conſilii angelus appellatur, cum igitur perfectiore dignati ſim⁹ doctrina, neque amplius per prophetas, ſed per filium ad nos in vltimis his diebus deus locutus ſit, longè potiorem, & dignam accepto honore vitam exhibeamus. Etenim abſurdum eſt cum tantus deſcenderit dominus, & non amplius per ſeruos, ſed per ſeipſum nos alloqui voluerit, nos nihil à priſcis illis differamus, Illi Moſen, nos Moſi dominum, magiſtrum habemus. Quamobrem hoc honore dignam præ nobis feramus philoſophiam, & nihil cum terrenis communicemus. Propterea nobis cælitus viuendi normam detulit, vt magiſtri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione poſſumus CHRISTI imitatores fieri? Si omnia in communem non noſtram fecerimus vtilitatem, etenim Chriſtus non ſibiipſi morem geſſit, ſed vt ſcriptum eſt: Improperia, inquit, improperantium ceciderunt ſuper me. Nemo priuatã quærat vtilitatẽ, ſed & proximi, ita ſuã quærat: ſiquidem illorum res noſtræ ſunt. Corpus nanq;

*Deut. 6 a*

*Eſa. 9. b*

vnum

vnum ſumus,& inuicem partes & membra. Nolimus igitur ita alter erga alterum affici, ac ſi penitus ſimus alieni. Nemo illum neque amicum,neque cognatum,neque vicinum,neque quicquam cum eo ſibi eſſe dicat. Quomodo ac cedam? quid dicam? Licet enim horum nihil ſit,homo tamen eſt eiuſdem naturæ particeps,ſub eodem domino cōſeruus, & contubernalis, eiuſdem mundi incola. Quod ſi fidem tantùm tecum communicat,iam tuũ factus eſt membrum. Quæ enim amicitia,quæ familiaritas tantam cōtrahere vnionem poſſet,quantam fidei cognatio? Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tãtam nos habere inuicem oportet, ſed quanta eſt membri ad membrum:hac amicitia & cura aliam maiorem nemo vnquam inuenire poſſet. Quemadmodum ergo is ſanè ridiculus foret,qui vnde ſecũ familiaritas ſit, vnde propĩquitas per cõtaretur:ita qui vnde ſibi cum fratre & proximo. Omnes enim in vnũ corpus baptizati ſum<sup>9</sup>,inquit. Quid ſignificat, in vnum copus?ne diuidamur,ſed mutuam cõſuetudinem, amici,iamq; tanquam vnum corpus ſeruem<sup>9</sup>. Nolimus inuicem alter alterum contemnere, ne noſipſos contemnamus. Nemo vnquã carnem ſuam odio habuit,ſed nutrit,& fouet. Propterea hunc modũ tanquam domum vnam nobis deus largitus eſt,& omnia æqua portione diſtribuit. Vnũ Solem oĩbus lucere fecit. Vno nos tecto,cęlo videlicet,operuit. Vnam cunctis menſam,hoc eſt terram cõmunicauit, impartitus eſt aliam longè maiorem, vnam tamen condiſcipuli intelligunt. Vnum generationis modum omnibus largitus eſt ſpiritualem. Vna nobis,& cõmunis in cælo patria,idem poculum omnibus propinatur. Nihil amplius diuiti & ſpectato viro,quàm pauperi & abiecto de<sup>9</sup> exhibet: ſed vniuerſos pariter vocat. Carnalia pari honore,ſpiritualia ſimiliter. Vnde ergo tanta huius vitæ inæqualitas? Ex diuitum auaritia,atque inſolentia. Sed nolite fratres,nolite,quæſo,ita affecti eſſe:nec cum ratio ipſa & neceſſitas in vnum nos cogat,à terrenis & caducis huius vitæ bonis diſtrahamur,à diuitiis dico paupertate,ſanguinis cõiunctione,inimicitiis,amicitia. Hæc enim omnia vmbra ſunt,& q̃ vmbra abiectiora habentibus cęlitus vinculum charitatis: hoc ſeruemus dilectiſſimi toto conatu,quod nullus prauus affectus

*Pſal. 68 b & Rom. 15. a*
*1. Cor. 10 b. & Ephe. 4. f*
*1. Cor. 12 b.*
*Ephe. 5. f*

affectus hâc diuidere perturbareúe poterit vnitatem: quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XV. EX CAP. I

E *T hoc eſt teſtimonium Ioannis, quando miſerunt Iudæi a Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas, ut interrogarent eum. Tu quis es?* Graue vitium inuidiæ eſt, dilectiſſimi, graue inquam, & exitioſum, nõ his quibus inuidetur, ſed ipſis inuidentibus. Primũ enim eos offendit, conſumitque tanquã mortiferum quoddam virus eorũ animos occupans. Si quo autẽ pacto eum cui inuidetur lædit, paruũ quidẽ, & nullius ferè momẽti detrimentũ eſt, quodque plus emolumenti quàm dãni afferat. Neq; inuidia ſolùm, ſed etiam in cæteris vitiis non qui malo afficitur, ſed qui afficit is damnum accipit. Quod niſi ita ſe haberet, nõ iniuriam accipiendã potius quam inferendam præcepiſſet

1.cor.9.b Paul⁹ diſcipulis. Quare nõ magis, inquit, iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Certo enim nouit, non mala accipientem, ſed inferentem omnino exitiũ ſecuturum. Hęc omnia mihi propter Iudæorũ inuidiam dicta ſunt. Qui enĩ ex ciuitatibus ad Ioannem confluxerant, qui propria damnarant peccata, qui baptizati erant, poſt baptiſma tanquam quadam boni operis pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarum & ſerpentes: vel ſi quid his grauius generatio mala, adultera, peruerſa, poſt baptiſma Baptiſtam interrogas, & percõtaris? Quid hac ſtultitia ſtultius? quomodo eum conueniſtis? quomodo peccata veſtra confeſſi eſtis? quomodo ad baptiſma cucurriſtis? quomodo ipſum percontati eſtis, quid foret agendum? Hæc omnia à vobis temerè, & ſine ratione facta ſunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis. Verum neque vos accuſauit Ioannes, neque quicquam exprobrauit, ſed omni cum manſuedine reſpondit. Quamobrem? eſt enim dignum cognitu, vt omnibus eorum manifeſta perſpicuaque fieret malitia. Sępenumero Ioãnes Chriſto teſtimonium perhibuit, & cum Iudæos baptizaret, frequenter Chriſti meminerat.

Ego,

*Ego inquit, uos baptizo in aqua: qui autē poſt me uenit, fortior me*
*eſt: ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni.* Quibus verbis
humana quadam perturbatione affecti ſunt. Mundi nan-
que gloriam affectantes, & ſecundũ faciem iudicantes, Io
annem Chriſto inferiorem, indignum arbitrabantur. Mul *Lucæ.1.a*
ta nanque Ioannis generoſitatē oſtendebāt. Primum gene
ris claritas, principis enim ſacerdotis erat filius. Deinde vi
ta, & aſperitate & omnium hominum contemptu inſignis. *Mat.3.a.*
Siquidem veſte, menſa, domo, & ipſo victu contempto ere- *& Lu.1 g*
mum ab ineunte ætate incoluit. Cōtra, Chriſtus obſcuro *Mat.13 g*
genere natus, quod ſępenumero his verbis exprobrarunt: *& Mar.*
nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria *6.a*
& frater eius Iacobus, & Ioſeph? Et patria vnde originem *infra.g.*
ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit
Nathanael. A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Præter-
ea conuerſatio omnibus communis, & veſtimenta nihil a
vulgo differētia. Non enim zona pellicea cingebatur, neq;
piloſā veſtē induebat, neq; melle & locuſtis veſcebatur, ſed
cum omnibus eandem habebat conſuetudinem. Infamium
hominum, & publicanorum conuiuiis aderat, vt eos ad me
liorem frugem alliceret: quo cum non conueniret, Iudæi ei
exprobrabant, vt ipſe Chriſtus inquit: Venit filius homi- *Mat.11 c.*
nis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax &
potator vini, publicanorum & peccatorũ amicus. Cũ ergo
frequēter Ioannes a ſe Iudæos ad Chriſtum, lōge eorum
opinione inferiorē dimitteret, ægrè ipſi ferebāt, & rubore
perfundebantur. Quippe qui Ioannē potius magiſtrũ habe
re, quàm Chriſtum voluiſſent: palā tamē id dicere verebā
tur. Mittunt autem ad eũ, vt per adulationē ipſum alliciāt
ad confitendum ſe Chriſtum eſſe. Quamobrem non abie-
ctos, & infimæ ſortis homines mittunt, quemadmodum
ad Chriſtum cum vellent eum capere in ſermone. Tunc *Mat.22b*
enim ſeruos, & iterum Herodianos deſtinarũt: nũc autem
ſacerdotes, & leuitas, nec quoſlibet ſacerdotes, ſed ab Hie-
roſolymis, hoc eſt maioris authoritatis & nominis. Nō enī
temere hoc ſignificauit Euangeliſta, & mittunt vt interro
garent eum: Tu quis es? Et profecto natales eius adeo ce-
lebres erant, vt vulgo diceretur: Quis putas puer iſtæ erit? *Luc.1.f.*
& ſuper omnia montana Iudęæ diuulgarētur omnia verba
hæc.

hæc. Et cum iterum Iordanẽ petiſſet, omnes ad eum ciuitatẽs aduolarent, ex Hieroſolymis, & ex omni Iudęa ad Ioannem vt baptizarentur, concurrerunt. Quid igitur interrogant? Non quod ignorarent: ſatis enim ſuperque cognoſcebatur. Neque vllo pacto poterat ignorari, ſed ea quam pauloante diximus ratione, quo eum adducerent, vt ſe Chriſtum eſſe confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioannes non verbis, ſed animo quo illi percontabantur, reſpondet. Nam cum dixiſſent, Tu quis es? Nõ reſpondit cõtinuo, quod rectè erat reſpondendum. Ego vox clamantis in deſerto, ſed eorum primum ſuſpicionẽ amouit. Interrogatis enim, inquit, tu quis es? confeſſus eſt, & non negauit: confeſſus eſt quia non ſum ego Chriſtus. Et animaduerte Euangeliſtæ ſapientiam. Tertium idem dicit, vt & Baptiſtæ virtutem, & Iudęorum maliciam: atque ſtultitiam demonſtret. Lucas vero, inquit, quod cum turbæ ſuſpicaren-

*Luc. 3. a.* tur eum eſſe Chriſtum, iterum tollit ſuſpicionem. Hoc frugi ſerui officium eſt, non ſolũ domini ſui gloriam nõ aucupari, ſed & à multitudine tributam propulſare. Verum turbæ ſimplicitate, & ignorantia in hãc venêre ſuſpicionem: hi autem mala mente, mãlo animo eum percontati, ſunt id arbitrati quod diximus. Quod niſi hoc animo fuiſſent: nõ continuo ad aliam veniſſent interrogationẽ, ſed indignati, tanquam ad propoſitũ non reſpõdiſſet, neq; id dubitare neque id percontatũ venire duxiſſent, verùm tanquam in crimine deprehenſi, & rei, ad aliud venerunt. *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non ſum.* Arbitrabantur enim eum venturum, ſicut Chriſtus inquit. Rogantibus nanque diſcipulis,

*Mat. 17. b.* quomodo ergo Scribæ dicunt, quod Heliam oportet primum venire, ipſe reſpondit: Helias quidem vẽturus eſt, & reſtituet omnia. Deinde interrogant. *Propheta es tu? & reſpondit, Non.* Et tamen propheta erat, quare ſe prophetam negat? Quia iterum percontantium animũ inſpexit. Exiſtimabant enim prophetam quandam eximium venturum,

*Deutero. 18. b.* eo quod inquit Moſes, Prophetam vobis ſuſcitabit dominus deus de medio fratrum veſtrorum, tanquam meipſum audite. Hic autem erat Chriſtus. Non igitur rogarunt, an eſſet vnus ex aliorum numero prophetarum, ſed articulum addiderunt, ac ſi dicerent: Propheta ne ille es, qui à Moſe prædi-

prædictus eſt? Propterea negauit. *Dixerunt ergo ei: Quis es? ut reſponſum demus his qui miſerunt nos. Quid dicis de teipſo?* Vides ne hos vehementius vrgentes, alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc autem ſumma cum manſuetudine falſas eorum ſuſpiciones omni conatu tollentem? veritatis amicus. *Ego, inquit, uox clamantis in deſerto, dirigite uiam domini, ſicut dixit Eſaias propheta.* Cum enim magnum quidem & eximium ſecundum eorum opinionem de Chriſto locutus ſit, ad præſtandam verbis ſuis authoritatem, prophetæ ſtatim teſtimonium adducit. *Et qui miſſi fuerant, erant ex phariſæis, & interrogauerũt eũ, & dixerunt ei. Quid ergo baptizas ſi tu non es Chriſtus, neq; Helias, neq; propheta?* Vides quàm temerè loquantur? Quoniam adhuc eum adducere volebant. Non tamen hinc orſi ſunt, ne quo animo dicerẽt, deprehenderentur. Et cùm ſe Chriſtum eſſe negaſſet iterum malitia ſua diſſimulata, ad Heliam veniunt, & prophetam. Quòd cum ſe neutrum eſſe profiteretur, dubij iam conſilij, perſona & ſimulatione omni abiecta apertè fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, ſi tu non es CHRISTVS? Deinde vt animum celarent, addiderunt, Neque Helias, neque propheta. Nam cum adulationibus eum allicere non poſſent, calumnia ſe eũ coacturũ arbitrati ſunt, vt quod non eſſet, ſe eſſe cõfiteretur. O ſuperbiam, ò amentiam & curam intempeſtiuam. Miſiſtis vt ab eo cognoſceretis quis eſſet, & vnde. Nunquid ei quid factur⁹ ſit præſcribetis? Hoc cogetium eſt, vt ſe Chriſtum cõfiteatur. Veruntamen neque nunc indignatur Ioannes, neque ſic eis, vt merebantur, reſpondet: Vos præcipere, & legem mihi ponere audetis? Sed iterum incredibilem præ ſe fert manſuetudinem. *Ego, inquit, baptizo in aqua, medius autem ueſtrum ſtetit, quem uos neſcitis. Ipſe eſt qui poſt me uenturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius non ſum dignus, ut ſoluam eius corrigiam calceamenti.* Quid nam his reſpondere potuiſſent Iudæi? Ipſi contra ſe, nulla venia, nulla excuſatione dignam ſententiam tulerunt. Quonam pacto? tãtæ authoritatis Ioannem: & tam verum arbitrabantur, vt non ſolùm de aliis teſtimonium, verum ipſi de ſe ipſo omnia crederent? Neq; enim niſi ea eſſent ſententia, ipſum interrogatum miſiſſent quid de ſe diceret. Noſtis enim quod de ſe dicentibus, his duntaxat

Eſa. 4.4.

duntaxat maximè fidem adhibemus quos veriſſimos arbitramur. Neque hoc tantum eorum os obſtruit, ſed animum quoque, quo ad eum locuti ſunt. Promptiſſimo nan-
*Infr.5.f.* que animo ad eum venerũt, licet poſtmodum mutati ſint.
*Infr.7.c.* Quæ ambo Chriſtus his verbis ſignificauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, vos autem voluiſtis exultare ad horã in eius luce. Et reſponſum eius probauit, inquiens: Qui nõ quærit gloriã ſuã verax eſt, & iniuſtitia ſua nõ eſt in eo. Ioãnes auté nõ ſibi gloriã quęſiuit, ſed ad aliũ eos dimiſit. Et qui miſſi erant, ſummę erant apud Iudęos authoritatis, & primum locum obtinebant. Itaque nulla ex parte confugium, aut excuſationem habebant, ſi Chriſto nõ crederẽt. Sed qua gratia Ioanni de Chriſto fidem non adhibuiſtis? Vos ex primoribus miſiſtis, vos de his interrogaſtis, vos Baptiſtæ reſponſum audiſtis: omnia conati, omnia ſcrutati ſunt & ſuſpiciones veſtras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenuè confeſſus eſt, non eſſe neque Chriſtum, neque Heliam, neque prophetam: neque hoc contentus, qs eſſet oſtendit, & de baptiſmate ſuo verba fecit, quod paruum eſt & vile & pręter aquã nil ãplius haberet, oſtendit pręterea excellentiã baptiſmatis á Chriſto traditi. Adduxit Eſaiæ prophetæ teſtimonium, qui diu ante deum & ſe eius miniſtrũ appellauit. Quid iã dubij relinquebatur, quin deũ adorarẽt, & confiterentur, cum omni adulatione amota, verũ eſſet teſtimoniũ? Neq; enim aliud teſtãtis mores & ſapiẽtia pollicebatur. At hoc vel inde perſpicuũ erat quòd nemo proximũ ſibi præfert, neq; quẽ ſibi honorẽ arrogare poteſt, in aliũ facilè cõfert. Itaq; Ioãnes niſi Chriſtus deus fuiſſet, in tantũ non deſcendiſſet teſtimoniũ. Nã ſi id nomẽ tanquã cõditione ſua maius abieciſſet, non ſanè alij, & ſane inferiori tribuiſſet. Medi⁹ aũt veſtrũ ſtetit, quẽ vos neſcitis. Dicẽs nanq; erat, vt in populo tanquã vnus ex multitudine verſaretur, qui vbiq; humilitatẽ & mãſuetudinem doceret. Neſcitis autẽ quis & vnde ſit. Illam autem particulam, Qui poſt me venit, frequenter meminit, tantũ dicens. Nolite putare rem ipſam in meo eſſe baptiſmate, non ſanè perfectum eſt. Alius poſt me venit alterum allaturus, Hoc tamen illius præparatio quędã eſt & pręceſſio. Res noſtrę vmbrę ſunt & imago, alium venire oportet: qui verita-

veritatem afferat. Quamobrem illud, Poſt me venit, eius maximè oſtendit dignitatem: nam ſi id erat perfectũ, nullus erat ſecundo locus. Ante me factus eſt: hoc eſt honorabilior. Inde ne ex comparatione ſimilitudinem intelligerent, cum nullam vellet intelligi, ita ſe antè fuiſſe dicit, vt neque inter vltimos miniſtrorum adnumerari ſe dignum profiteatur. Soluere enim calceamenta, viliſſimi ſerui officium eſt. Quòd ſi Ioannes indignus qui corrigiã ſolueret: Ioãnes inquam, quo maior inter natos mulierum non ſurrexit, quo nos loco ponemus? Si is qui terrarum orbi ęquiparatur, immo qui maior eſt (Non enim, inquit, Erat his dignus mundus) ne inter vltimos quidem miniſtros connumerari ſe dignum dicit: quid nos innumerorum ſcelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne ſumus inferiores, quanto terra minor eſt cælo? Hic neq; qui ſoluat corrigiã calceamenti, dignum ſe profitetur: inimici autem veritatis in tantam prorumpunt inſaniam, vt qui deum cognoſcant digni ſe arbitrētur. Quid hac amentia ſceleſtius? quid hac ſuperbia inſanius? Bene inquit Sapiens: Initium ſuperbiæ non cognoſcere dominũ. Non eſſet è cælo eiectus, neque in diabolũ verſus cecidiſſet angelus, niſi hoc ſe ſcelere coinquinaſſet. Hoc eũ præcipitē dedit, hoc in gehennã intruſit, hoc malorũ omniũ ei cauſa fuit, hoc tantarum virium eſt, vt omnē animi virtutē, eleemoſynam, orationes, ieiuniũ, cætera animi bona corrũpat. Superbia in hominibus immunda inquit, eſt apud deũ. Non ergo fornicatio dũtaxat, neq; adulteriũ hominē polluit, ſed & ſuperbia, ac etiã illis lōgè magis. Quãobrē? quoniã fornicatio, & ſi indigna venia ſit, poteſt tamē quiſpiã voluptatē in excuſationē adducere: ſuperbia autem ne minimam quidē, propter quam vel vmbram ſaltem veniæ conſequatur: ſed nihil aliud eſt quàm deprauatio animi, & morbus grauiſſimus, nō aliũde quam ex inſania ortum ducēs. Nihil enim ſuperbo homine inſanius, quanuis ditiſſimus ſit: quãuis multa hac exteriori ſapiētia præditus: quanuis potens, quãuis omnia quæ homini exoptanda videntur, in illũ congerantur. Quippe qui humanis bonis ſuperbit, miſer eſt & infœlix, & illorũ omnium mercedem amittit. Qui eorũ gratia, quæ nulla ex parte bona ſunt, propter vmbram, & florem fœni, hæc enim

*Eccl. 10. b*

*Ibidem a.*

enim inanis gloria eſt)inflatur, Nónne omnium maximè ridiculus eſt,cum idem faciat quod quiuis pauper & mendicus,& ſemper famelicus,qui ſi quando lætum ſomnium viderit,eo lætatur?Miſer ſanè & infœlix,qui cum animam tuã grauiſſimo morbo cõſumas,& vltima miſeria verſeris, tumeſcis tamen quòd auri tibi talenta ſint plurima , quòd ſeruorũ multitudo. Verùm hæc nõ tua ſunt. Si non credis, plurimorũ habés exemplũ. Quod ſi ita inſanis,vt neque ex maiorum experientia hoc intelligas,parũper expecta, & in teipſo nullã tibi inde vtilitatẽ cognoſces, cum exanimis nec hora,nec breui quidem momẽto,eorum dominus eris, inuitus aliis relinques , & his ſepenumero quibus noles. Multis enim nec ſua diſponere permiſſum eſt, migrauerũt repente è vita,& cum vellent his frui non potuerũt. Quod ne nobis accidat,iam ad ſanitatem reuerſi ea nosipſi ad ciuitatẽ noſtram trãſmittamus,quib⁹ ſolis fruemur,aliis minimè.Illa in aſylum,& locũ tutiſſimum recõdemus , vnde nihil ea nobis poterit auferre,non mors,nõ teſtamenta,nõ hæreditatum ſucceſſiones,non calumniæ,non inſidiæ.Sed qui hinc emigrans ſua præmiſerit,his perpetuo fruetur.Et quiſnam tanta laborat inſania,vt rebus ſuis omni tempore ſe perfruiturũ negligat?Transferamus igitur illuc noſtras diuitias:non nobis aſinis opus eſt,nõ camelis,nullis iumẽtis,nullis currib⁹,nullo alio vehendi inſtrumẽto , qua nos moleſtia deus liberos reddidit:tantum pauperibus indigemus claudis,cęcis,infirmis.Hi res & pecunias in cęlũ perferre,& earũ dominos ad æternorũ bonorũ hæreditatẽ perducere poterũt : quam vtinã omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti per quẽ,& cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XVI. EX CAP. I.

*Et in Bethabara facta ſunt trans Iordanem ubi erat Ioannes baptizans. Altera autem die uidit Ioannes Ieſum ueniẽtem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Magnum bonum fiducia eſt,& loquendi libertas, omniáque Chriſti confeſſioni poſtponere,tam magnum, inquam,& admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de patre

tre prædicet, quamuis non æqua ſit viciſſitudo. Tu enim confiteris in terra, ipſe in cælo: tu præſentibus hominibus, ille patre & angelis omnibus. Talis Ioannes, non multitudine, nō gloria, nulla re humana motus, omnia peſſundat, liberrimè, vt debet, Chriſti myſteria omnibus annunciat: propterea etiam locum ſignificat euangeliſta, vt magnanimi præconis fiduciam oſtenderet. Non enim domi, neq; in angulo aliquo ſe abdidit, ſed apud Iordanem, in media omnium, qui ad ſe baptizatum venerant, multitudine id palàm profitebatur. Venerant enim Iudæi dū baptizaret, tūc ſupremum illud arcanū, & inenarrabilis doctrinæ plenum de Chriſto prædicauit, quodq; nō eſſet dignus ſoluere eius corrigiam calceamēti. Propterea inquit: Hæc in Bethania facta ſunt. Quędā autē exemplaria veriora vident, in quibus Bethabara ſcriptum eſt. Bethania enim non trans Iordanem, neque in deſerto erat, ſed non longè ab Hieroſolymis. Locorum autem alia etiā ratione meminit. Nam cum non antiqua, ſed quæ paulò antè contigerunt, eſſet narraturus, qui aderant & viderant, eos teſtes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil ſe veritati addidiſſe, ſed vt res ſe habuerat, purè & ſimpliciter enarraſſe, à loco teſtimonium accepit, non paruum, vt dixi, futurū veritatis indicium. *Altera autē die vidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Diſtribuerunt tempora euangeliſtæ. Matthæus priuſquam Ioannes Baptiſta caperetur, tempora proſequēs, ad ea quæ ſequuta ſunt, properat: euangeliſta autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille poſtquā venit Ieſus è deſerto, interim omiſſis omnibus quæ Ioannes, quæ Iudæi miſſi inuicem verba contulerint, & alijs pluribus, continuò tranſit ad carcerem. Quum audiret, inquit, IESVS, quod traditus eſſet Ioannes, ſeceſſit in deſertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratū. Narrat autem quæ poſt deſcenſum montis ſequuta ſunt, & multis prætermiſſis addit, Nondum enim miſſus erat Ioannes in carcerem. Et quanam gratia hoc in loco inquit IESVM ad ipſum veniſſe nō ſemel, ſed iterum? Matthæus neceſſarium eius aduentum fuiſſe inquit, baptiſmatis gratia: addit enim Ieſus, Sic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Ioānes eum

*Bethabara.* *Bethania* *Infr. 3. c.* *Mat. 3. c.*

iterum veniſſe dicit poſt baptiſma quod manifeſtauit, inquiens: *Ego uidi ſpiritum deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantùm, ſed ad ſe, inquit? Cur inquam? Ne quis ſuſpicaretur, quum primùm vnà cum cætera multitudine veniſſet, eadem qua alij cauſa veniſſe, vt ſcilicet peccata confiteretur, & in pœnitentiam ablueretur in flumine. Idcirco venit præbẽs Ioanni occaſionẽ, vt eiuſmodi ſuſpicionẽ tolleret, quàm illud verbum. *Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi:* Penitus tollit. Qui enim tãta excellit puritate, vt aliorum peccata poſſit abluere, ſanè conſtat eum non ad cõfitendum peccata veniſſe, ſed vt illi admirabili præconi hanc daret occaſionem, & ſecũda hac voce his qui priora audierant, & certius dicta imprimeret, & alia ſuperadderet. Illud autem verbum, Ecce ponitur, eo quod ſæpe multi ex iã dictis ipſum inquirebant, ideo præſentem oſtẽdit. Ecce hic eſt, de quo iam ſermo habitus eſt. Hic eſt agnus. Agnum autem appellat, vt Eſaiæ prophetiam in memoriam Iudęis reducat, vt per figurã magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum: Periclitantẽ enim mũdum quamprimùm ab ira dei liberauit. Hic eſt de quo dixit: *Poſt me uenit uir, qui ante me factus eſt.* Vides & in hoc loco quomodo ſuperiora interpretatur? Nam quum dixiſſet, Agnus qui tollit peccata mundi: ſubdit, Quoniã ante me factus eſt: videlicet, quod accipit peccata mundi, & baptizat in ſpiritu ſancto. Meus enim aduentus nihil aliud habuit, q̃ prædicare commune orbi terrarum præſtitũ beneficium, & in aqua baptizare: huius autem purgare humanum genus, & largiri paracleti operationẽ. Hic ante me factus eſt, hoc eſt clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeant Pauli Samoſatenſis ſectatores tam manifeſtam oppugnare veritatem. *Et ego neſciebam eum.* Aufert omnẽ teſtimonio ſuſpicionẽ, cũ nõ humanæ familiaritatis gratia, ſed diuina reuelatione id perhibere oſtẽdat. Neſciebam eum, inquit, Quomodo ergo dignus eſt fide teſtis? Quomodo alios docet qui neſcit? Non inquit, neſcio, ſed neſciebam, vt hoc verbo maximè ſibi crederetur. Quo enim pacto tãtùm ignoto tribueret? Sed vt manifeſtetur Iſraël, propterea ego

veni

veni in aqua baptizãs. Non igitur ipſe baptiſmatis indigebat. Neq; alia ratione illud lauacrũ inſtitutũ eſt, q̃ vt viam reliquis ad Chriſti fidem præberet. Non enim inquit, vt baptiſmate ablutos mundẽ, neq; vt peccatis liberẽ, ad baptizandum veni, ſed vt manifeſtetur in Iſraël. Quid enim, dic quæſo: nónne licebat ſine baptiſmate prædicare, & multitudinem facilè ad credendũ adducere? Minimè, neq; enim tanto ſtudio omnes feſtinaſſent, ſi ſine baptiſmate fuiſſet prædicatũ, neq; niſi ex cõparatione eius excellentiã didiciſſent. Si quidẽ multitudo, nõ vt prędicationẽ audiret, ſed vt confeſſi peccata baptizarentur, concurrebat. Aduenientes Chriſti doctrina imbuebãtur, & baptiſmatis intelligebant differentiam quãtum Iudaicæ inſtitutioni præſtaret: idcirco omnes confluebant, nec tamen ſic erat in precio. Quomodo igitur cognouiſti eum? quia ſpiritus deſcendit. Verúm ne quis ſpiritus quemadmodũ nos, eum indiguiſſe arbitraretur: audi quo pacto hanc tollit ſuſpicionẽ, vt oſtẽdat ſpiritũ ad Chriſtum annunciandum deſcendiſſe. Nam quum dixiſſet, Et ego neſciebam illum: addit, *Sed qui miſit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem uid:ris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.* Vides ad hoc veniſſe ſpiritum, vt Chriſtum oſtenderet? Non erat Ioannis ſuſpectum teſtimonium, nihilominus vt id probabilius faceret, ad deum & ſpiritũ ſanctum relegauit. Cùm enim rem tam magnã & admirabilem: dignamq; quæ omnes in admirationem cõuerteret, teſtificaretur, videlicet quod vniuerſi orbis terrarum ſolus peccata auferret, & ad tantam multitudinem abluendã diuini muneris magnitudo ſufficeret, huiuſmodi iam ſententiam cõfirmat. Confirmatio autem eſt quod filius Dei ſit, neque baptiſmate indigeat, & quod idcirco ſpiritus deſcendit, vt eum duntaxat manifeſtaret. Non enim erat Ioannis dare, quod ab eo baptizati ſignificabant, quum dicerent: ſed neque ſi ſpiritusſanctus eſt, audiuimus. Nõ baptiſmate Chriſtus, neque illo, neque alia re. ſed baptiſma, Chriſti indiguit gratia. Hoc enim fons & caput omniũ bonorũ relinquebatur, vt ſcilicet qui baptizarentur, digni eſſent ſpiritu ſancto. Hanc igitur ſpiritus ſatietatem aduentu ſuo impleuit, & teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens: *Quod uidi* Act. 19. a

*ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manentem ſuper eum, & ego neſciebam eũ. Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem. & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Et ego uidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei.* Frequenter hac vtitur particula neſciebam eum. Quanam gratia? Ei cognatione iunctus erat ſecundũ carnem. Ecce enim, inquit,
*Luc.1.d.* Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filiũ. Ne igitur videretur ad voluntatem loqui eius cognationis gratia, inquit, Neſciebam eum: & meritò ſanè. Qui in deſerto extra paternam domum à pueris verſatus erat, quid mirũ ſi Chriſtum neſciebat, antequã ſpiritus deſcenderet? Quod ſi ante baptiſma eum cognouit, prohibebat eum, dicens: Ego à te
*Mar.3.d* debeo baptizari. Hoc enim ſignum erat certiſſimæ cognitionis, non tamen multo ante tempore eius notitiã habuit. Nec ab re: miracula enim quæ à pueris CHRISTVS fecerat, vt de magis, & alia huiuſmodi, diu ante (Ioanne adhuc infante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum ſi ignorabatur. Nam ſi antea notus fuiſſet, non vtique dixiſſet: Vt manifeſtetur in Iſraël, propterea veni baptizans. Hinc conſtat ſigna illa, & miracula quæ in Chriſti pueritia feruntur, vera non eſſe. Nã ſi à pueris miracula facere cœpiſſet, non ſanè eum Ioannes ignoraſſet, nec reliqua multitudo ĩdiguiſſet magiſtro, qui ipſum manifeſtaret. Nunc autem inquit, propter hoc veni vt manifeſtetur in Iſraël. Sed quanam ratione, inquit, Ego debeo à te baptizari? Deinde vtpote qui manifeſtius eum cognoſceret, turbis eum manifeſtauit, dicẽs: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, quem dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Quia & qui miſit me baptizare in aqua, propterea miſit me, vt manifeſtetur in Iſraël: Ipſe ante deſcenſum ſpiritus Ioanni reuelatus eſt: idcirco & antequam veniſſet, dixit: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Neſciebat igitur antequam Chriſtus ad Ioannem veniret, ſed quum baptizãdus eſſet, tunc eum cognouit, & maximè quum pater eum prophetæ reuelaſſet, & ſpiritus Iudæis, quorũ gratia deſcenderat, qui baptizaretur, oſtẽdiſſet. Itaque ne Ioanis contemneretur teſtimonium, inquit: Quia prior me erat, & in ſpiritũ baptizat, & iudicabit orbem terrarum.

Ideo

Ideo pater ipſe voce ſua filium profeſſus eſt, & ſpiritus ſupra Chriſti caput deſcendit. Cùm enim alter baptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioãne id verbũ dictũ arbitraretur, venit ſpiritus qui huiuſmodi amouit dubitationem. Itaque cum inquit. Neſciebam eum ſuperiora tẽpora reſpicit, non quæ circa baptiſma fuerant. Nam quo pacto prohibuiſſet, dicens: Ego debeo à te baptizari? quomodo hæc de eo loqueretur? Sed quid, non credebant Iudæi? Non enim ſolus Ioãnes vidit ſpiritum in columbæ ſimilitudine. Quoniam hoc myſterium non corporis tantùm oculis indigebat, ſed mentis potius, ne inanis ſpecies putaretur. Nam ſi miracula facientem Chriſtum, cũ tactu ſolo infirmos ſanaret, mortuos vitę redderet, videntes Iudęi non crediderũt: ſed inuidia perciti, contraria ſibi videre videbãtur, quo pacto ſolo ſpiritus aduentu abieciſſet incredulitatẽ. Quidam autem dicunt, non omnes, ſed Ioannẽ tantùm, & quoſdam vita & moribus probatiores ſpiritum vidiſſe. Nam & ſi corporeis oculis in columbę ſpeciem ſpiritus deſcendens videri poterat, non tamẽ neceſſariò ſequebatur, vt ab omnibus ſpectaretur. Etenim Zacharias ſub corporea imagine multa conſpicatus eſt, nec non & Daniel & Ezechiel, nullum tamen viſionis ſocium habuerũt. Præterea Moſes multa vidit, qualia aliorum nemo. Et transfigurationem in monte non omnes viderunt diſcipuli. Sed neque in reſurrectione viſionis illius omnes fuere participes. Quod ſignificauit Lucas, cum inquit: Qui dedit eum manifeſtum fieri teſtibus præordinatis, & ego vidi, & teſtimoniũ perhibui, quia hic eſt filius dei. Agnum ipſum appellauit, atque quod ſpiritu baptizare deberet, profeſſus eſt. Filium autem dei, nequaquam. Atqui poſt baptiſma nihil ipſum dixiſſe ſcribũt alii Euangeliſtæ: Verum omiſſis quæ inter ea facta ſunt, poſt captum Ioannem, miracula proſequuntur. Ex quò nõ immeritò coniectari poſſumus, quod & hæc, & alia plura prætermiſerunt, quod etiam hic euangeliſta in fine operis ſui demonſtrauit. Tantum autem abeſt, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda eſſe, omnes vno ore diligentiſſimè poſuerint, neq; inuenires qui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem alii alia omiſerũt, alia nemo meminit. Hæc non temere dixi, ſed ad contun- Act. 10. f

dendam gentilium impudentiá, ſufficiens ſanè hoc ad diſcipulorũ mores oſtendendos exemplũ, quod nihil ad gratiam loquätur, poterisque aduerſus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verum attendite, quæſo: etenim abſurdum eſt quod medicus, coriarius, textor, & omnes generatim opifices quiſq; pro artis ſuæ profeſſione pugnet: Chriſtianus autem non poſſit vllam religionis ſuæ afferre rationem. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniam damnum referunt: huius autem contẽptus, animę detrimentum affert: & tamen tanta miſeria tanta inſania laboramus, vt in illas omnem curam, cogitationemque adhibeamus: neceſſaria autem, & ſalutis noſtræ munimenta firmiſſima pro nihilo ducimus. Hoc nõ ſinit Gentiles recognoſcere errorẽ ſuum atque deridere. Nam quum ipſi mendacio nixi omnia faciant, vt dogmatum ſuorũ ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiſcere quidem ad noſtra tutãda poſſimus: quæ cauſa eſt, quin doctrinæ noſtrę nimiam dãnent imbecillitatem, quin fraudem & ſtultitiam in nobis ſuſpicentur, quin Chriſto tanquam mendaci, & multitudinis ſtultitia fraude ſua abutenti maledicãt? Huius nos cauſa blſphemiæ, nos, inquam, qui nolumus piis religionis noſtræ ſermonibus inuigilare, ſed ſuperuacuis & caducis rebus curam omnem adhibemus: & qui ſaltationis, & aurigandi, & beſtias conficiendi ſtudio delectantur, huiuſmodi certaminibus totis viribus incumbunt, ne inferiores euadant, & ſtudia ſua maiorem in modum laudant, & aduerſus eorum accuſatores, excuſationẽ meditãtur: qui verò reprehendit, maledictis proſequuntur. In Chriſtiana autem religione defendenda, nulla cura adhibita torpeſcimus, oſcitamus, maximè ridiculi deprehendimur: & quin nõ ſummam dei ſubimus indignationem, cum Chriſtum inferiore locoquàm ſaltatorem habeamus? Horum enim opera, quãuis turpiſſima multis modis excuſare adnitimur: Chriſti miracula, quanuis orbem terrarum conuerterint, neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filium & ſpiritum ſanctum, in reſurrectionẽ corporum, & vitam æternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater eſt, quis filius, quis ſpiritus ſanctus? Tres deos aſſeritis, & nos plurium deorum aſſertores reprehenditis.

Quid

Quid ad hoc dicetis? Quid reſpondebitis? quo pacto has diſſoluetis obiectiones? Quid autem ſi vobis ad hęc obmuteſcentibus aliam inferat quæſtionem. An in hoc corpore, an in alio reſurrecturi ſimus? Et ſi in hoc, quæ neceſſitas vt diſſoluatur? Quid præterea hoc tandem, & non ſuperiori tempore Chriſtus humanam carnem accepit? Quid ei in præſentia, potius quàm tot ſuperioribus ſeculis viſum eſt humano generi prouidere? Neque enim neceſſarium eſt, vt qui plures præterea quæſtiones accumulat, earum conticeat ſolutiones, ne rudioribus obſit. Arbitramur ſanè quę diximus ſuffectura ad ſomnũ veſtrum excutiendũ. Quid igitur ſi hæc & huiuſmodi percõtarentur? Nõ poteſtis ipſa verba, audire? quod nos quæſo, manet ſuppliciũ, cum tãti ſimus erroris authores his, qui in tenebris ĩuoluũtur? Vellẽ, ſi horũ ſtudio teneremini, huc in mediũ ĩpii alicuiꝰ Gẽtilis philoſophi cõtra nos librũ proferre, contra ſenioris huius, vt hac vos ratione excitarẽ, & deſidiam veſtram excuterẽ. Nam ſi illi vt cõtra religionẽ noſtram loquerẽtur, tãtopere inuigilarũt: qua nos venia dignamur, niſi huiuſmodi contra nos inſultus ꝓpulſare calleamus? Hoc nobis Petrus pręcipit. Inquit enim, parati ſemper ad ſatisfactionẽ omni poſcenti vos rationem, de ea quæ in vobis eſt fide & ſpe. Et Paulus: Verbum CHRISTI inhabitet in vobis abundanter: ſed quid ad hæc reſpondent fucis ſtultiores? Benedicta omnis anima ſimplex: & qui ſimpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium malorum cauſa eſt, quod non multi ſcripturarũ teſtimonia in opportunis rebus ſciunt adducere. Non enim eo loco ſimplex pro ſtulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum eſt: ſed pro non malo non verſuto. Nam ſi ita intelligeretur, ſuperuacaneum fuiſſet dicere, Eſtote prudẽtes, ſicut ſerpentes, & ſimplices, ſicut columbæ: Sed quid hęc, quum in nullam huius diſputationis adducamur neceſſitatem? Præterea neq; alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, ſed vndique miſeri, vndique ridiculi, in mutuas ſemper calamitates intẽti, in corrigẽdis & accuſandis criminibus pigri oſcitamus. Quamobrem vos hortor nunc ſaltem veſtri iuris facti, ne in reprehendendo tantùm perſeueretis. Siquidem non ſatis eſt ad placandum deum, ſed optimam vitam induami-

*1.Pet.3.b* *Coloſſ.3.c* *Pro.10.b* *Mat.10.b*

ni, vt ad gloriam dei in hoc ſeculo viuentes, futuram omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XVII. EX CAP. I.

A *Ltera die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo, & reſpiciens* IESVM *ambulantem dicit, Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.* Pigra quodammodo humana vita eſt, & ad perditionem procliuis, non propter naturæ ſuæ opificium, ſed propter voluntatis deſidiam. Quamobrem ſæpius admonẽdum: Vnde Paulus, hęc ſcribere mihi quidem nõ graue, vobis autem tutum. Terra enim ſemel accepto ſemine mox profert fructus, neque indiget altera ſatione. In anima noſtra non ita vſu venit, ſed frequẽter & ſumma cum diligẽtia in ea ſerendum eſt, vt ſemel ſaltẽ fructum accipiat: primũ enim non facilè incidunt, & imprimuntur animo verba dei: quoniam multa ſequitur difficultas: multis obſtruitur ſpinis anima, multi adſunt inſidiatores, ſemina diripentes. Deinde cùm germinãt, & radices agunt ſemina, iterum indigent diligentia, vt ad maturitatẽ perueniãt: & cùm peruenerint, vt integra perſtent, & à nemine lædantur. In ſeminibus enim quum è vagina ſpica erumpit, & rubiginem, & cætera noxia facilè contemnit. In doctrina autem perfectum opus nõnunquam aliqua incumbens tempeſtas & fluctus perdidit, idque & rerum difficultate, & hominum qui ſciunt & volunt lædere fraudibus, variiſque aliis tentatiõibus penitus labefactatur. Hæc autẽ non temerè vobis dicta ſunt, ſed vt quoties idem Ioannem repetentẽ audieris, nolis tanquã nugatorẽ contẽnere, neq; ſupfluũ, & moleſtũ arbitrari. Voluit enĩ ſemel audiri, ſed cũ nõ multi ei⁹ verbis à prĩcipio nimio ſomno oſcitãtes vacauerint, iterum eos excitat. Conſidera autem eius verba: inquit enim, Qui poſt me venit, ante me factus eſt. Et item: Non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti, & iterum: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, & igne. Quodque ſpiritus viſus eſt deſcendens, quaſi columba ſuper eum: & quòd teſtimonium perhibuit, quoniam hic eſt

Mat.3.c

filius

filius dei: nemo his verbis attendit,nemo rogauit cur,pro quo,& qua ratione id diceret.Dixit præterea, Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccata mundi: neque hoc vlla eos admiratione affecit,idcirco repetere cogitur, tãquam duram quandam, & immitem terram nouali frequenter molliens & ſermone tanquam aratro ſubactam mentẽ excitans,hoc pacto ſemina altè deiicit.Propterea non longiori vſus eſt oratione, quoniam vnum tantùm curabat,vt CHRISTO omnium animos coniungeret. Norat enim ſi hoc reciperent, non amplius teſtimonio alicuius indigere,vt factum eſt. Nam ſi Samaritani audito Chriſti ſermone dicunt mulieri.Non iam propter tuam loquelam credimus,ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mũdi:longè magis diſcipuli id feciſſent: effeceruntque. Nam cũ abeuntes vno tantùm veſperi Chriſtum audiſſent, non amplius reuerterunt vt & Ioanni miniſtrarent, & eius audirent prædicationem. Inuenit enim hic primum, inquit, fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus. Intuere hoc etiam loco, quod neque cum dixit: Poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt: neque cum, Non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti:quemquam lucratus eſt.Verum cum de Chriſti generatione verba habere, & in humiliorem ſermonem deſcendere cœpit, tunc ſecuti ſunt diſcipuli. Vnde animaduertendum eſt,quod non tam multi ad Chriſtũ ſectãdum adducuntur,quando magnum aliquid, & altum de deo dicitur, ſicut quum ad humiliora, & ad auditorum ſalutem, accommodatiora deſcenditur. Audierunt igitur à Ioanne quòd tollit peccata mundi, & è veſtigio ad eum properarunt.Nam ſi peccata abluere,& ſine labore noſtro his nos liberare poteſt,cur tantam reiicimus gratiam? Audiant catechumeni, & qui ad vltimum vſque ſpiritum propriam contemnunt ſalutem. Iterum inſtat Ioannes, Ecce agnus dei. Nihil Chriſtus,ſed ille omnia loquitur: ita & ſponſus,nihil ad ſponſam primò loquitur, ſed ſilet. Alii ipſum oſtendunt,alii ſponſam accipiunt, cui tantùm monſtratur,neque à ſeipſo eam, ſed alio tradẽte accipit ſpõſus: cum verò traditã acceperit,ita ei afficitur, vt minimè amplius deſpondentium reminiſcatur. Ita Chriſtus venit, vt eccle-

*Meſsias.*

eccleſiam cōponeret,nullū ipſe verbum fecit, tantū præſto fuit amicus eius Ioannes, dexteram impoſuit ſponſæ, ipſe verba habuit, & hominum animas CHRISTO tradidit,quibus acceptis ita formauit, vt nō amplius ad Ioannē eſſet redeūdum. Aliud præterea animaduertendū eſt,quod quēadmodum in nuptiis,nō ſponſa ſponſum petit,ſed contrà, etiam ſi regis filius vilem ancillam duceret: Ita nunc non in cælū humana aſcendit natura,ſed ipſe deus ad hanc deſcendit,quamuis humilem, quamuis cōtemptam. Re autem perfecta non permiſit eam amplius hic immorari, ſed ad patriam domum ſuſtulit. Sed quanam gratia non ſeorſum ſuis conuocatis diſcipulis Ioannes hæc cum his loquitur,& ita eos Chriſto cōmendabat, ſed omnibus præſentibus inquit ad eos,Ecce agnus dei? Ne videretur id ex compoſito feciſſe. Nam ſi ipſius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent,Chriſtū petiiſſent,reſiliſſent fortaſſe:nunc autem ex communi doctrina eum ſecuti,firmi perſtiterūt diſcipuli,non magiſtri gratiam,ſed propriam tantùm ſpectātes vtilitatem: Prophetę & apoſtoli omnes abſentem Chriſtum prædicauerunt:illi quidem ante,hi verò poſt acceptā carnem,Ioannes autem ſolus præſentem. Quare amicum ipſum ſponſi appellat? Affuit enim ſolus nuptiis, omnia fecit,omnia ad finem perduxit:ipſe rem orſus eſt,& viſo Ieſu ambulante inquit, Ecce agnus dei. Neque voce tantùm,ſed & oculis Chriſtum teſtatus eſt,& admiratus,& incredibili gaudio exultauit. Neque iam exhortatur ſed admiratur,& obſtupeſcit præſentem,& dei donum quod annunciaturus venerat,& purgationis modum manifeſtat. Agnus enim vtrunque ſignificat. Neque dixit,qui tollet aut tulit, ſed tollit peccata mundi,vt quotidie ea tollere intelligatur.Non enim cum paſſus eſt,ſolùm noſtra abſtulit peccata,ſed ex illo hactenus tollit. Non ſemper crucifigitur.Vnum nanq; pro peccatis noſtris tulit ſacrificium, ſed ſemper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cum verbum dixit,& filiū,vtrunq; præ cæteris eximium intellexit:ita & agnus,& ꝓpheta,& lux vera,& paſtor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta ſunt, præcipuum quiddam, & cæteris præſtantius demonſtrant. Etenim & agni, & prophetæ,& filii multi ſunt,ſed hic longè præſtat.

Neque

Neque articulo ſolo,ſed vnigeniti quoque adiectione hoc confirmat. Nihil enim cũ creatura cõmunicat. Quod ſi cui nõ idoneo tẽpore: hora videlicet decima, hæc dicta viderẽtur: (hora enim, inquit, quaſi decima erat) multũ mea ſententia fallitur. Mũdi nanq; hominibus, carniſque voluptatibus deditis, id tẽpus non admodũ cõmodũ eſt ad aliquid ſerio peragendũ, eo quod mens cibo ingraueſcit, Ioannes autem etiam veſperi tam ſobrius erat quàm nos ſub aurora, imò lõge magis. Nam ſæpenumero veſpertini cibi reliquiæ animi ſolertiam mane etiam hebetant: ille autem nullo huiuſmodi onere premebatur. Non igitur immeritò ſub veſperum hunc ſermonem habuit. Propterea in deſerto cõuerſabatur iuxta Iordanem, quo omnes ſummo feruore ad baptiſma concurrebant parum ſecularia curantes, & vt Chriſtum ſectarentur, triduo cibis omnibus abſtinebant. Hoc enim ſtudioſi præconis, & diligentis agricolæ officium eſt, vt non prius ab opere deſiſtant, quam quod intendunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuerſam Iudęam Chriſtum annunciãdo peragrauit? Quid iuxta iordanem tantum immoratus venientem expectauit, quẽ oſtenderet? Quoniã per opera id fieri volebat, id curabat, vt Chriſtus noſcerẽt, & perſuaderet, vt vitam æternã audirent. Illi maius operũ ſcilicet, reliquit teſtimonium, quemadmodũ ipſe inquit. Ego ab homine nõ accipio teſtimonium opera quę dedit mihi pater, hæc ſunt quæ teſtimonium perhibent de me. *Infra. 5,f* Vide quanto hoc clarius ſit. Cũ enim ſcintillam paruam excitaſſet, repentè flamma ad ſummũ euaſit. Nam qui prius Ioãnis verbis minimè mouebantur, poſtmodũ dicũt quæcunque Ioannes dixerit vera eſſe. Accedit ad hoc, quòd ſi his annũciandis orbem peragraſſet, humano quodam ſtudio id feciſſe videretur, & non parua auditorum animis orta eſſet ſuſpicio. *Et audierunt eum duo diſcipuli loquẽtem, & ſecuti ſunt Ieſum.* Atqui & alij erant Ioãni diſcipuli, qui non modo non ſecuti ſunt, ſed ei æmulabantur, dicebant enim. Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimoniũ perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniũt ad eũ. Et iterũ videtur eũ accuſare: Quare nos ieiunamus, & diſcipuli tui non ieiunant? Sed meliores nullo alio affectu perturbati, audito Ioanne è veſtigio ſecuti ſunt Ieſum, non

*Ibid. 3.d. Mat. 9.b & Mar. 2.c*

non quòd magiſtrum deſpiceret, ſed quòd certam fidẽ eius adhiberẽt teſtimonio. Maximũ autem argumentum eſt, recta eos mente ſecutos, quòd nullo hortatu (ſuſpicioſum enim fuiſſet) ſed ſolo auditu, quod in ſpiritu ſancto eſſet baptizaturus, ſecuti ſunt: neque magiſtrum reliquerunt, ſed quid ille amplius quàm Ioãnes ferret, ediſcere voluerunt. Et animaduerte verecũdam diligentiam. Non enim quãprimum de magnis, & neceſſariis rebus Ieſum percontãtur neque de publicis ſimpliciter, ſed propriis. Norant enim non vilia & abiecta: ſed vera eſſe magiſtri verba. *Erat autẽ Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant à Ioãne, & ſecuti fuerant eum.* Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniam ipſe ſit Euangeliſta, qui ſecutus eſt: alij quòd obſcurus eſſet, neque præter neceſſaria ſibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoſcẽdi. Neque ſeptuaginta duò ſuis quiſque nominibus cogno-

2. Cor. 8 c ſcuntur. Ita & Paulus: Miſimus, inquit, cum eo fratrem in multis ſæpe ſtudioſum, cuius laus in euangelio. Andreæ autem meminit vel hanc ob cauſam, vt quum audieris ipſi &

Mat. 8. c Simoni Chriſtum dicentem. Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum, tam admirabilem promiſſionem intelligas, non dubitaret & fratrem iam fidei ieciſſe fundamenta. *Conuerſus autem* IESVS, *& uidens eos ſequentes, dicit eis, Quid quæritis?* Hinc admoneri poſſumus, Deum ſuis in nos beneficiis noſtras non præuenire volũtates, ſed à nobis incipiendum eſſe: ſed cum nos prompto, paratóq; animo ad ſuſcipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones. Quid quæritis? Quid ſibi vult hæc interrogatio? Qui humanorũ cordium ſcrutator eſt, qui cogitationes noſtras apertè intuetur, is interrogat nõ vt ſciat (ſcit enim) ſed vt rogãdo eos ſibi cõciliet, & familiares reddat atq; audentiores, ſéque ſuo eos dignari colloquio oſtendat. Credibile enim: erat eos ſubuereri, & formidare, cum ſe rudes intelligerent, & tantum de illo magiſtri accepiſſent teſtimonium. Admouẽdæ igitur verecũdiæ & timoris gratia rogat, neque domum vſque ſilentio ſinit peruenire, Atqui idem eo tacente eueniſſet, ſi ſecuti eſſent. Cur igitur rogat? Vt eos, vt dixi, bona ſpe confirmaret, ne erubeſcerent hæſitaréntque. Nec ex ſequentibus tantùm

ſed

ſed ex interrogatione eorum oſtendit deſiderium. Siquidé quum nihil adhuc magnum neque vidiſſent, neque audiſſent ab eo magiſtrum appellant, ſe diſcipulis annumerant, & cur ſequantur oſtendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæſo horum prudentiam. Non dixerunt, Doceas quid ſequamur. quid neceſſariò faciẽdum: ſed, Rabbi inquiunt, vbi habitas? In ocio enim vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebant, idcirco neque tẽpus diſtulerũt, neque ſe poſtridie publicè diſputantem audituros dixerunt, ſed vehemens audiendi deſiderium præ ſe ferunt, ne horã quidẽ dimittẽtes: Et animaduerte animi ardorem. O memorabilẽ illorũ ſapiẽtiã, ô diligentiã, ô in magiſtrum fidem. Etenim iã ſol ad occaſum properabat, (hora enim erat quaſi decima) & propterea etiam Chriſtus domum non docet, ſed allicit ſequentes, oſtendens iã in ſuos accepiſſe. Non dixit igitur intempeſtiuũ eſſe, vt ad ſe proficiſcerentur: ſed, venite, inquit, & videte vbi habitẽ. Nõ dicit, audietis cras ſi quid vultis, neq; tũc miſſos fecit: ſed tanquã amicos, longa deuinctos conſuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, inquit filius hominis nõ habet, vbi caput inclinet? quoniã nullũ habuit proprium diuerſoriũ. Ita ea intelligenda eſt parabola. Nõ quod domũ non habitaret, hoc aũt dixit euãgeliſta, quia apud eum ea die morã traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifeſtum eſſet? Neque enim alia ratione ſecuti ſunt, neque Chriſtus eos allexit, quàm vt erudiret: quod tam largiter, & promptè vna nocte acceperunt, vt mox vterq; alios allicerent. Hinc facilè admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & ſuperflua æſtimanda: ad eam autem nullum tempus eſſe intempeſtiuum, quamuis aliena dom⁹ ingredienda ſit, & magnus vir & clarus etiã ab obſcuro petendus, & intempeſtiuè nunquam huius doctrinę occaſio contemnenda eſt. Cibus enim, & balnea, & cœne, & reliqua ſecularia ſtatutum tempus habent: ſupernę autem ſapientiæ nullo tempore circunſcribitur, ſed omne ei tẽpus accõmodatum eſt. Oportunè, inquit, importunè, argue, ob- *2. Tim. 4 a.*
ſecra, increpa. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac noctе. Et Moſes hoc Iudæis ſemper præcipit: ſecularia e- *Pſal. 1. a.*
nim, hoc eſt balnea, cœnæ, quæ neceſſaria ſunt & frequenter

non quòd magiſtrum deſpicerēt,ſed quòd certam fidē eius adhiberēt teſtimonio. Maximū autem argumentum eſt,recta eos mente ſecutos, quòd nullo hortatu( ſuſpicioſum enim fuiſſet)ſed ſolo auditu,quod in ſpiritu ſancto eſſet baptizaturus , ſecuti ſunt:neque magiſtrum reliquerunt,ſed quid ille amplius quàm Ioānes ferret,ediſcere voluerunt. Et animaduerte verecūdam diligentiam. Non enim quāprimum de magnis,& neceſſariis rebus Ieſum percontātur neque de publicis ſimpliciter,ſed propriis. Norant enim non vilia & abiecta:ſed vera eſſe magiſtri verba. *Erat autē Andreas frater Simonis Petri,unus ex duobus,qui audierant à Ioāne,& ſecuti fuerant eum.* Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniam ipſe ſit Euangeliſta, qui ſecutus eſt:alij quòd obſcurus eſſet, neque præter neceſſaria ſibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoſcē di. Neque ſeptuaginta duò ſuis quiſque nominibus cogno-
2. Cor. 8 c ſcuntur. Ita & Paulus: Miſimus,inquit,cum eo fratrem in multis ſæpe ſtudioſum,cuius laus in euangelio. Andreæ autem meminit vel hanc ob cauſam, vt quum audieris ipſi &
Mat. 8. c Simoni Chriſtum dicentem. Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum,tam admirabilem promiſſionem intelligas,non dubitaret & fratrem iam fidei ieciſſe fundamenta. *Conuerſus autem* IESVS, *& uidens eos ſequentes, dicit eis, Quid quæritis?* Hinc admoneri poſſumus, Deum ſuis in nos beneficiis noſtras non præuenire volūtates, ſed à nobis incipiendum eſſe: ſed cum nos prompto, paratóq; animo ad ſuſcipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones. Quid quæritis? Quid ſibi vult hæc interrogatio? Qui humanorū cordium ſcrutator eſt,qui cogitationes noſtras apertè intuetur, is interrogat nō vt ſciat(ſcit enim ) ſed vt rogādo eos ſibi cōciliet,& familiares reddat atq; audentiores,ſéque ſuo eos dignari colloquio oſtendat. Credibile enim:erat eos ſubuereri,& formidare,cum ſe rudes intelligerent, & tantum de illo magiſtri accepiſſent teſtimonium. Admouēdæ igitur verecūdiæ & timoris gratia rogat,neque domum vſque ſilentio ſinit peruenire, Atqui idem eo tacente eueniſſet,ſi ſecuti eſſent. Cur igitur rogat ? Vt eos,vt dixi , bona ſpe confirmaret, ne erubeſcerent hæſitaréntque. Nec ex ſequentibus tantùm ſed

ſed ex interrogatione eorum oſtendit deſiderium. Siquidē quum nihil adhuc magnum neque vidiſſent, neque audiſſent ab eo magiſtrum appellant, ſe diſcipulis annumerant, & cur ſequantur oſtendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæſo horum prudentiam. Non dixerunt, Doceas quid ſequamur. quid neceſſariò faciēdum: ſed, Rabbi inquiunt, vbi habitas? In ocio enim vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eō volebant, idcirco neque tēpus diſtulerūt, neque ſe poſtridie publicè diſputantem audituros dixerunt, ſed vehemens audiendi deſiderium præ ſe ferunt, ne horā quidē dimittētes: Et animaduerte animi ardorem. O memorabilē illorū ſapiētiā, ô diligentiā, ô in magiſtrum fidem. Etenim iā ſol ad occaſum properabat, (hora enim erat quaſi decima) & propterea etiam Chriſtus domum non docet, ſed allicit ſequentes, oſtendens iā in ſuos accepiſſe. Non dixit igitur intempeſtiuū eſſe, vt ad ſe proficiſcerentur: ſed, venite, inquit, & videte vbi habitē. Nō dicit, audietis cras ſi quid vultis, neq; tūc miſſos fecit: ſed tanquā amicos, longa deuinctos conſuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, inquit filius hominis nō habet, vbi caput inclinet? quoniā nullū habuit proprium diuerſoriū. Ita ea intelligenda eſt parabola. Nō quod domū non habitaret, hoc aūt dixit euāgeliſta, quia apud eum ea die morā traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifeſtum eſſet? Neque enim alia ratione ſecuti ſunt, neque Chriſtus eos allexit, quàm vt erudiret: quod tam largiter, & promptè vna nocte acceperunt, vt mox vterq; alios allicerent. Hinc facilè admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & ſuperflua æſtimanda: ad eam autem nullum tempus eſſe intempeſtiuum, quamuis aliena dom° ingredienda ſit, & magnus vir & clarus etiā ab obſcuro petendus, & intempeſtiuè nunquam huius doctrinę occaſio contemnenda eſt. Cibus enim, & balnea, & cœnę, & reliqua ſecularia ſtatutum tempus habent: ſupernę autem ſapientiæ nullo tempore circunſcribitur, ſed omne ei tēpus accōmodatum eſt. Oportunè, inquit, importunè, argue, ob- 2. Tim. 4
ſecra, increpa. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac a.
nocte. Et Moſes hoc Iudæis ſemper præcipit: ſecularia e- Pſal. 1. a.
nim, hoc eſt balnea, cœnæ, quæ neceſſaria ſunt & frequen-

ter

ter petimus:corpus imbecillius reddunt,animæ autem do-ctrina quanto magis imbuimur,tanto fortior anima effici tur.Verũ enimuero in deliramẽtis, & nugis inutiliter vniuerſum tempus conſumimus,& aurora, crepuſculo, meridie,veſpere,fruſtra deſidemus,locum ad hæc conſtituim⁹: diuinum autem pabulum ſi ſemel, biſúe ad ſummum, audimus,tanquam ſaturi nauſeamus. Quænam horum cauſa?Parua animi affectio. Concupiſcentiam circa hæc & appetitum diſſoluimus,& idcirco ſpiritalem cibum faſtidimus.Magnum autem & hoc præter alia ægritudinis indicium,quod neque eſurimus:neque ſitimus:ſed vtrunque nobis iniucundum eſt. Nam ſi in corporibus id eſt grauiſſimi morbi ſignum,longe magis in̄ anima. Quonam igitur pacto oſcitantem eam & diſſolutam,quibus operibus, quibus verbis ſancire poterim⁹?Si diuinos ſermones,propheticos,apoſtolicos, euãgelicos, & alios omnes familiares habuerimus,tunc lõge hos meliores guſtatu cibos,quã ſeculi immundos cognoſcemus. Hoc nanque nomine intempeſtiuas nugas, & ſcurrilitates appellare libet. Quid enim,quæſo,melius,de forenſibus ne iudicalibusque nego ciis:an de cæleſtibus,& quæ poſt noſtram hinc migrationem expectamus,diſputare? Quid ſatius,ꝓximi res & alie nas diligenter curare:an angelicas plurimum nobis cõferentes inquirere? Res vicini nõ omnino tuæ,ſed cæleſtes tuæ ſunt.Sed licet,inquit,qui omnino hæc dicit,omnia im pleat. Quid autem de quibus temere diſputatis non intelli gitis,ſed omnem vitam in hoc conſumentes, nullum,adhuc diſputationis finem inuenitis? Neque adhuc grauiora dico.Humaniores enim hęc inuicem diſputant,pigri autẽ & negligẽtes de mimis ſaltatorib⁹,aurigis ſermonẽ faciũt, ita & auditũ ſimul & animã coinquinãt, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agen tes:ſimul ac enim ſaltatoris nomen lingua protulit,anim⁹ eius ſibi faciem,comam,mollem veſtem,& his illum longe molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris ſermone, verbis,forma,limis atque laſciuis oculis,delicato aſpectu, capillorum in orbem flexibus, fuco pictis genis flammam fouet:nonne quæſo, in præſentia his verbis toto animo cõ mouemini?Verùm non pudet,neque erubeſcitis? naturali

enim

enim neceſſitate hi motus exoriuntur. Quod ſi in eccleſia & ab illis procul irritamentis, noſtris tamen ſermonibus non nihil incaleſcitis: cõſiderate quales eſſe par eſt eorum affectus, qui in ipſo ſedēt ſpectaculo, quibus plurima licētia eſt, & extra hunc honeſtum reuerẽdumque conſeſſum, abiecto pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortaſſe impudentior dicet, ſi naturæ neceſſitas animũ ita afficit, nos non illam arguis? Quoniam quod auditor moueatur, naturale quidem eſt, fateor: quod autem audiat, volũtarium. Siquidem neceſſarium eſt, vt qui igni appropinquat, exuratur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit: non tamen nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruerſæ voluntatis eſt. Admonendum igitur cẽſeo, ne ſponte noſtra noſipſos præcipites in ignem demus, néue in profundum malitię pelagus demergamur, ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuũ damnemur ſupplicium: à quo vtinam liberi in ipſos Abrahæ ſinus recipiamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XVIII. EX CAP. I.

I*Nuenit hic prior fratrẽ ſuum Simonẽ & dixit ei: Inuenimus Meſſiã, quod eſt interpretatũ Chriſtus: & adduxit eum ad Ieſum.* Cùm à principio deus hominẽ fingeret, noluit ſolum eſſe, ſed ei dedit mulieris auxilium, & vt vna cohabitarent, inſtituit. Norat enim hãc mutua conſuetudine multum vtrique emolumenti prouenturum. Quid ſi non vt decuit mulier tanto vſa eſt beneficio? Nã ſi rei ipſius natura cõſiderabitur, magna profecto in hac cõiunctione deprehẽdetur vtilitas: modo aliquid ſapiamus, neq; in vxore duntaxat & viro, ſed & fratribus, ſi tãto ipſi munere frui voluerint. Vnde propheta: Ecce quàm bonũ, inquit, & quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Et Paulus, ne eorum congregationem dimitteremus, admonuit. Hęc eſt inter nos & beſtias differentia. Hac gratia ciuitates, fora, domos, excogitauimꝰ, vt ſimul viueremus, nõ mutua tantũ cõſuetudine, ſed charitatis vinculo. Cũ enim indigna nobis natura ab opifice deo tributa ſit, neq; ſibipſi ſufficiẽs vtilitati noſtrę ꝓſpectũ eſt, vt ſcilicet ĩdigẽtia noſtra

Pſal. 132. a.

noſtra mutua conſuetudine iuuaretur. Itaque quod alteri deeſt, alterius auxilio ſuppletur. Nō aliter hac mortali ſuc ceſſione diutinam immortalitatem ſeruamus. Longum explicatu eſſet in præſentia, quantum hac inuicem intima & ſyncera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud inten dimus, cuius gratia hæc nobis dicta ſunt. Andreas autē cū apud Ieſum multa didiciſſet, nō abſcondit theſaurum, ſed ad fratrem feſtinauit, accepta bona quamprimum commu nicaturus. Sed qua gratia Ioannes, quem Chriſtus ſermonem habuerit, non enarrauit? Vnde cognoſcere poſſumus, ꝙ ideo apud Chriſtum manſerint? pauloante id nobis oſtē ſum eſt, & ex hodierna concione etiam cognoſcere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? Inuenimus meſſiam quod interpretatur Chriſtus. Vides quàm cito didicit ſimul, & perſuadentis magiſtri ſapientiam, & eorum in diſcēdo incredibilem à principio diligētiam oſtendit? Hoc enim verbum, inuenimus, animæ eſt maximè eius aduentum deſide rantis & cælitus veniam expectantis, cuius aduentu exultans, alios euāgelij geſtiat fieri participes. Hoc fraterni animi, cognati amoris, ſynceri eſt affectus officiū, vt in ſpiritualibus quàm diligentiſſimā curam adhibeamus, inuicē opitulemur: audi Andreā quàm aſſertiuè articuli adiectiōe dicat, Inuenimus Meſſiam. Vnum quendam Chriſtum ex pectabant nihil cum aliis communicantem. Conſidera ab ipſo principio fidelem & beneuolum Petri animū. Cucurrit è veſtigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Ieſum: ſed nemo eius damnet nimiam in credēdo facilitatem, niſi prius rem ipſam diligenter intueatur. Siquidem credibile eſt andream plura perſuaſioni maxime accommodata narraſſe, verum euangeliſtæ nonnunquam multa breuitatis gratia permittunt: præterea non dicit ei ſtatim perſuaſiſſe, ſed tantum adduxiſſe ad Ieſum, vt inde totum diſceret, aderat enim alter diſcipulus doctrinæ particeps. Nam ſi Ioannes Baptiſta quum inquit. Ecce agnus dei: & qui in ſpiritu baptizat, certiorem doctrinam magiſtro edocendā reliquit, & inde hauriri hortatus eſt: longè magis Andreas quum ſuum non eſſet officium, neque ad tanti luminis narrationem ſufficeret, ad ipſum fontem fratrē adducere, oportuit tanto ſtudio & alacritate: vt nihil eum auerteret

aut moraretur. Intuitus autē Ieſus dixit: *Tu es Simon filius Iona, tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Incipit iā reuelare diuinitatis myſteria, eamq́; paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cum Nathanael egit, & cum muliere Samaritana. Non enim minus quàm ſigna prophetiæ mouent, neque vllum præ ſe ferunt faſtum. Nam miracula apud ſtultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In Beelzebub enim, inquit, eijcit dæmonia. Prophetia autem nulli crimini eſt obnoxia. In Simone enī, atq; Nathanael hac doctrinæ via vſus eſt, non autem in Andrea & Philippo. Quid tandem? Quoniam ille Ioānis habuit teſtimoniū non parui ad fidē momenti: Philippus verò conſpectis qui aderant, facilè perſuaſus eſt. *Tu es Simon filius Iona.* Ex præſenti futurum credit. Qui enim patrem nominat, conſtat eum futurum præuidere: & honorifice de eo prædicit, non adulatione, ſed veri prædictione: quod vel ex Samaritana conſtat, quam vehementer reprehendit, præterita eius opera commemorās: Quinq; enim viros habuiſti, & quem nunc habes, non eſt tuus vir. Sic & pater eius multa prædicit idolorum arguens opinionem. Annuncient quæ vobis ventura ſunt. Et iterum: Annunciaui & ſaluos feci, & nō erat in vobis alienus, & in tota ꝓphetia hoc meminit. Hoc enim vel maximè dei opus eſt, quod neq; dæmones imitari poſſunt, quanuis maiorem in modum adnitantur. In miraculis enim ſæpe ſub veritatis vmbra accipi poſſumus, prædictio futurorum immortalis dei duntaxat opus eſt: quod ſi quando dæmones aliquid prædixerunt, ſtultum & incautum vulgus deceperūt: eorum nanq; vaticinia paſſim falſa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad CHRISTI verba reſpondit. Nondum enim quicquam viderat manifeſtè, ſed primò didicit. Animaduertendum autem quod non omnia quæ euentura ei erant, hoc primo congreſſu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit: Super eam petram ædificaturā eccleſiam, ſed dixit: *Tu uocaberis Cephas.* Illud enim maioris erat & poteſtatis, necnon etiam authoritatis. Ea enim Chriſtus nunc conticuit, humilius à principio loquitur: quum verò diuinitatem ſuam demonſtrauit, maiora narrauit inquiens: Ec ego dico tibi, tu es Simon, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, & ſuper hanc petrā ædifi-

*Mat. 12 b*

*Infr. 4. c.*

*Geneſis 49. a.*

*Nominum impoſitio.*

*Mat. 16 c*

*Mar. 3. b.*

ædificabo eccleſiam meam. Hūc Petrum appellauit, Ioannem verò filium tonitrui. Quamobrem? vt oſtē dat ſe eundem eſſe, qui vetus dedit teſtamentum. Ipſe eſt qui nomina
Ge.17.a aptè imponit, qui Abram Abraham, & Saraï Saram, Iacob
Ibidem.c. Iſraël vocauit. Multis à natiuitate nomina ĩpoſuit, vt Iſaac
Ibid.32.f Samſon, vt ijs quorum meminit Eſaias & Oſee. Quibuſdā
& 35.b. quā à parentibus acceperunt appellationē mutauit, vt prę-
Gen.21.b dictis, & Ieſu. Mos etiam antiquitus erat à rebus nomina
Iudi.13.a imponi quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, ſed
Num.13 b vt ea appellatio imponatur, quæ ſit diuini beneficij perpe-
Lucæ 1.b tuum monumentum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cælitus nomen impoſuit. Qui enim debebant ab ineūte ætate virtute pollere, eis tūc indita ſunt nomina: qui verò in ætatis progreſſu profecturi erant, poſtmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia ſinguli nomina acceperūt: nunc autem vno omnes appellamur, Chriſtiano ſcilicet, omniū maximo atq; præſtantiſſimo, cum quo & filij dei & amici, & corpus dicti ſumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectēdam fieri, nec ea quicquam indignum facere conari debemus, quum eodem, quo Chriſtus nomine vocamur, vt Paulus teſtatur, cuius excellentiam nos intelligere oportet: quod ſi is qui principis cuiuſpiam, aut alterius clari viri nomen ſortitus eſt, quū id audit, tumet atq; ſuperbit, & magnæ id ſibi gloriæ arbitratur, eiuſq; authoritatem pro viribus ſeruare adnititur: quid nobis faciēdum eſt qui nōn principis, nō terrenæ alicuius poteſtatis, non angeli, non archangeli, ſed ipſius omniū regis nomine appellari dignati ſumus? Nónne ita animam noſtram inſtituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tāto nos honore pſequutus eſt? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & ſcutati, & haſtati, eius latus ſtipantes honore habeantur? Ita & nos proximi facti deo, eo magis q̄ quos nunc diximus, quo corpus propinquius eſt capiti, q̄
Mat.8.c illi regibus, totis viribus contēdamus, vt Chriſti ſimus imi-
& Lucæ tatores, qui inquit: Vulpes cubilia habent, & volatilia cæli
9.g. nidos ſtruunt, filius autem hominis non habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere poſſem: graue fortaſſe & oneroſum multis videbitur, quare hanc perfectionē propter

imbecilli-

imbecillitatẽ noſtram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, ſed quemadmodũ ſummam illã virtutem propter multorũ imbecillitatẽ omitto, ita vobis à ſumma malitia abſtinendum eſt, ac etiam longè magis. Nõ accuſo qui domos habent, agros, pecunias, mãcipia, modò his bene vtantur ad frugalitatẽ, & vt decet, hoc eſt tanquam dominus, non tanquam ſeruus: vt ea poſſideat, nõ ab his poſſideatur: vt vtatur, non abutatur: χρήματα enim, hoc eſt pecuniæ ἀπὸ τῦ χράομαι, quod eſt vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in neceſſitatibus vtamur, nõ vt ſeruem⁹. Hoc ſerui eſt, illud domini, & ius ſuper id habẽtis. Nõ propterea diuitias accepiſti, vt terræ defodias, ſed diſtribuas liberaliter: quas ſi deus ſeruari voluiſſet, nõ ſanè homini dediſſet, ſed creditas dimiſiſſet: verùm quum velit expendi eas, nobis largitus eſt, vt his inuicem cõmunicaremus. Qui pecunias ſeruat, non eſt earum dominus. Quod ſi vt augeãtur ſeruas, ea profectò optima augẽdi ratio, vt in omnes diſtribuantur. Neq; enim ſine ſumptu lucrum, neq; diuitiæ ſine larga effuſione proueniunt. Cuius rei argumẽtum in ſecularibus rebus videri licet. Si quidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic ſemina profundit. Mercator nauigando pecunias in multos impendit, vt deinde lucretur: agricola ſemina in terrã iaciens, aſſiduo diei labore exercet, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus eſt labore, nõ nauis fabricanda eſt, nõ iungẽdi boues, non terra arãda, non tẽpeſtates, non aëris intẽperies, nõ vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli ſcopuli offendendi. Hęc nauigatio, hæc ſatio, vna duntaxat re indiget, vt diſpergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet, de quo, inquit Chriſt⁹: Pater meus agricola eſt. Quæ igĩt temeritas, quæ inſania, *Infr. 15. a* vbi omnia ſine labore, ſine periculo aſſequi poſſumus, ſupinos & oſcitantes perſiſtere: vbi autẽ ſudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curæ & quod grauius eſt, incertũ votum, tãtopere inuigilare? Nolite, quæſo, nolite ergo ꝓpriam ſalutẽ tãtopere deſpicere: ſed tot periculis cõtẽptis, ad faciliora, & lucroſiora curramus, vt futura bona conſequi poſſimus: gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quem, & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

I N *craſtinum autem uoluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Ieſus:Sequere me.Erat autẽ Philippus à Bethſaida ciuitate Andreæ & Petri.* Tritum prouerbium eſt, homini diligẽti ſemper aliquid ſupereſſe.
Mat. 7. a Et Chriſtus: Qui quærit, inquit, inuenit. Quare nulla iam me admiratio tenet, Cur Philippus Chriſtum ſequutus ſit. Andreas enim audito Ioanne, Andrea Petrus, hic nemine, ſed tantum Chriſto dicente: Sequere me, quamprimum credidit, & ſequutus, alij factus eſt prædicator. Cucurrit enim ad Nathanael: quem ſcripſit, inquit, Moſes in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligẽtiam, vt ſcripturæ meminerit, vt Chriſti aduentum expectauerit? Inuenire enim quærentis eſt. In craſtinum exiuit in Galilæam priuſquam quiſquam ipſum ſequeretur, neminẽ vocat quod non temerè fecit, ſed ſumma ſapiẽtia: nam ſi nemine ſua ſponte proſequente ipſe aliquos vocaſſet, de eorum perſeuerantia potuiſſet dubitari: verũtamen vltrò ſequi elegiſſent minimè. Philippum autem ſibi notiòrem vocat, vtpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur diſcipulis, alios iam venatur, & in primis Philippũ, & Nathanael. Sed de hoc nõ tam mirum fuit, quandoquidem nomen Ieſu in vniuerſam Syriam diffuſum erat: illud admiratione dignũ, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui perſuaderi: non ea tantùm ratione quòd ante ſigna, ſed ꝙ Galilæi erãt, vnde neq; propheta ſurrexit, neq; quicquam boni. Ruſticiori enim quodãmodo, & craſſiori erant ingenio. Vnde in hoc etiam Chriſtus ſuam demonſtrauit virtutem, quum ex ſterili terra tales ſibi diſcipulos comparauit. Credibile quidem eſt Philippum, & qui cum Petro erant, viſo & audito Ioannis de Chriſto teſtimonio eum ſecutos, & Chriſti ſermonem non parum in illis operatũ. Nouerat enim qui idonei futuri eſſent diſcipuli. Euangeliſta autem hæc omnia omittit. Quoniã igitur venturus erat Chriſtus, credidit: quod Chriſtus eſſet, ignorabat, quod vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patriam Euangeliſta, vt intelligas quod infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit Moſes in lege, & prophetæ, inuenimus Ieſum filium Ioſeph à Nazareth.* Per

Moſen

Moſen & prophetas dignum fide ſermonem ſuũ facere, & auditori perſuadere adnititur. Nã cum Nathanaël eſſet in perſcrutanda veritate diligentiſſimus, vt & ſuis verbis, & Chriſti teſtimonio videri licet, meritò ipſũ ad Moſen, & ꝓphetas Philippus relegauit, vt crederet. Quòd autẽ Ioſeph filium appellat, noli perturbari, eiuſmodi adhuc erat opinio. Et vnde conſtat Philippe, quòd ille ſit? quod das nobis ſignum? neq; enim ſatis eſt quod is ſit affirmare. Quod inquam, ſignum quod miraculum affers? Non eſt de tantis rebus temere credendum, & periculoſum eſt: dic quid certi habes? quod & Andreas, inquit, Siquidem ille cum ſuarum virium nõ eſſe intelligeret, quem theſaurum, quas diuitias inuenerit, oſtendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic ſit Chriſtus, & quomodo prophetæ eum prædixerint non dicit: ſed ducit ad IESVM quem adhuc ibidem conſpicabatur, vt inde doceretur. *Et dixit ei Nathanael, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus, Veni & uide. Vidit Ieſus Nathanael uenientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce uere Iſraelita in quo dolus non eſt.* Laudat Ieſus & admiratur, qui dixit, A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Quid laudat? nónne potius accuſare oportuit? Minimè. Non enim quod non crederet, ita locutus eſt, neque accuſari, ſed laudari meruit. Quanam ratione prophetarum verba diligentius, quam Philippus cõſiderabat? Audierat ex Bethlehem, & ex patria Dauid Chriſtum venturum. Hoc Iudæi credebãt, hoc propheta iampridem his verbis prædixerat: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquã minima es in princibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meũ Iſraël. Huius prophetię memor Nathanael audiens eum Nazarenum, perturbatur & dubitat, ne ſecundum prophetæ ſermonem Philippus falleretur. Intuere, quæſo, hominis prudentiam intuere manſuedinẽ. Non dixit ſe deceptum, neque falſa ſibi narrari, neque quod à Propheta non ex Nazareth, ſed ex Bethlehem Chriſtũ venturum didicerit: ſed contra quam Philippus dixerit, perſuaſus obuiam tamen venit, oſtendit igitur & ſcripturarum cognitionem, & morũ ſimplicitatem, nec non vehemẽs Chriſti aduentus deſiderium, cum Philippi verba non cõtempſerit. Norat enim Philippũ in patria cõmemoranda falli potuiſſe.

*Mich. 5. & Matt. 2. a. & Ioan. 7. f*

potuiſſe. Et vide q̃ verecũdè interrogãdo nõ credendũ innuit: nõ dixit, nihil boni fert Nazareth: ſed à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Nec nõ & Philippus prudenter quidẽ non indignatur, non ægrè fert, vtpote parum creditus, ſed expectat virum, vt ad Chriſtum adducat, & ab ipſo principio apoſtolum gerit, ideo Chriſtus inquit: *Ecce uere Iſraelita, in quo dolus non eſt*. Eſt enim & mẽdax Iſraëlita, ſed nõ hic quippe cuius incorruptum eſt iudicium, nec ad gratiã, nec ad odium quicquam loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Chriſtus naſceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ teſtimonium afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verum illi antequã Chriſtum viderent de eo teſtati ſunt, quo viſo inuidia de-
*Infra. 7 f* ſtiterũt, dicentes: Hunc neſcimus vnde eſt, Nathanael autem in eadem perſtitit ſententia, quod non eſſet à Nazareth. Quomodo ergo prophetæ eum Nazarenum vocant? Eo quod illic educatus eſt & conuerſatus. Nec ſe Nazarenum negauit, ne qua ſuſpicio oriretur: neque ſi id perſuaſiſſet, non propterea ſe Chriſtum eſſe oſtendiſſet. Quid enim prohibebat non eſſe CHRISTVM, quanuis à Bethlehem natum? Hoc igitur omiſit, id autem in medium attulit, quod maximum erat ad credendum argumentum, ſe, videlicet, præſentem eorum ſermoni fuiſſe. Nam cum ille diceret, Vnde me noſti? Reſpondit, Priuſquam te Philippus vocaret, quum eſſes ſub ficu, vidi te. Animaduerte hominis conſtantiam. Nam quum dixiſſet Chriſtus: Ecce verè Iſraëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus eſt, ſed perſcrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat, & adhuc tanquam hominem alloquitur. Ieſus tanquã deus reſpondet. Non enim è loco aliquo æditiori ipſum & eius mores, & manſuetudinem vidiſſe, non è ſpecula aliqua more hominis eum ſub ficu obſeruaſſe dicit: nemo enim illic aderat, ſed ſoli Philippus & Nathanael ſecreto in loco inuicem ſermonem habuerant. Idcirco, inquit Euangeliſta, quòd quum videret à longè venientẽ ad ſe, dixit: Ecce verè Iſraëlita. Vt intelligatur priuſquã appropinquaret Philippus, ita Chriſtũ locutum. Et ne quiſquam poſſet ſuſpicari quare & temporis meminit, & loci, & arboris? Ne ab ipſo miſſum Philippum quiſquam opinaretur, ſi tantùm eius

ad Na-

ad Nathanael profectionis meminiſſet. Verum cum dixiſſet vbi eum cõuenit Philippus, & tempus, certiſſimũ ſe pro phetam oſtendit: neque hoc tantùm, ſed etiam quæ inuicẽ locuti eſſent in memoriam reduxit: hoc eſt, à Nazareth po teſt aliquid boni eſſe? Ex quo maximè eum ſibi cõciliauit, cùm ex eo non reprehendit, ſad laudibus proſecutus eſt. Et admiratus his verbis Nathanael verè Chriſtum eſſe cogno uit, à prophetia, ſcilicet, & prouidentia, & à certiſſima ipſi⁹ mentis perſcrutatione. Demõſtrarat enim animi eius cogitationes planè intellexiſſe, præſertim cũ quæ ægre ferenda videbantur, ea non reprehendit, ſed laudat: dixit enim à Philippo vocatum, non autẽ quem inuicem ſermonem habuerint, neque quod affuerit: relinquit hæc eius cõſcientiæ examinanda, cum nolit ipſe coarguere. Quid igitur? priuſquam à Chriſto vocaretur eum duntaxat vidit, nõne antea etiam inſomni oculo viderat? Viderat ſanè non modo inficias iret, ſed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cum certiſſimum de Chriſti prouidentia argumentum accepiſſet, cõfeſſus eſt, & primo ſe diligentem, deinde conſenſu fidelem oſtendit: reſpondit enim, *Tu es filius dei, tu es rex Iſrael.* Vides gratam repentè, & Ieſum amplexantem animã? Tu, inquit, ille es quem expectamus, quem quærimus. Vides ho minem ſtuporis, admirationis, lętitiæ plenum? Is nobis ſequendus eſt, quibus deus filii ſui cognitionẽ dare dignatus eſt: exultandum nobis eſt, non animo tantùm, ſed re ipſa. Quod autẽ exultantium officium eſt? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parere voluntati: nam ſi operibus noſtris deum in iram prouocabimus, quonã pa cto poterimus exultare? Nónne videtis cum amicum domi quiſpiam accipit quam præ ſe ferat lætitiam, quanta alacri tate paratus ſit nulli rei parcere, dum hoſpiti rem gratam faciat? Quod ſi quis ei non obſequeretur, neq; ad eum reficiendum omnia faceret, & ſi milies eius præſentia ſe lætari diceret, non vtique crederetur: & meritò ſanè. Re ipſa, non verbotenus oſtendenda lætitia eſt. Venit ad nos Chriſtus, oſtendamus eius aduentu lętitiam, nihil quod eũ perturbet faciamus, ornemus quã ingreditur domum, hoc lętantium eſt: prandium apponamus eius guſtui ſuauiſſimũ, hoc exultantium eſt. Quale autem prandium? ipſe inquit: Meus *Infra. 4 c*

cibus eſt, vt faciam voluntatem eius, qui me miſit. Paſcam<sup></sup> ipſum eſurientem, potum dem<sup></sup> ſitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit, quippe qui amat. Amicus enim, & ſi parua accipit, magna ſibi videtur. Tu modo læto vultu impendas duos obolos, non recuſat, ſed tanquam magna dederis gratè accipit. Nam cum nullius indigeat, neque neceſſaria ei ſint munera tua, meritò non munerum magnitudinem, ſed donantis voluntatem reputat. Oſtende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia moliri, aduentu lætari. Conſidera qualis erga te fuerit, quod pro te animam poſuerit, neque poſt tanta in te beneficia rogare te recuſat. Pro Chriſto enim prædicamus, inquit, tanquam deo obſecrãte pro nobis. Et quiſnam adeo inſanit, vt dominum ſuum nõ amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem veſtrum neque verbis, neque animo aliter ſenſurũ. Verum non verbis tantùm, ſed & re oſtendi vult amicus quid ſentias. Nam ſi lingua duntaxat amici exhibemus officium, ſanè ridiculum eſt, non modo apud deum, ſed apud hoíes nec ſtultũ modo, ſed damnoſum. Verbis ergo opera conſentiant, operibus confiteamur, vt ipſe nos ſuos profiteatur, ineffabili gratia & benignitate, qui cũ patre, & ſpiritu ſancto viuit & regnat, in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA XX. EX CAP. I. ET II.

R*Eſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Iſrael. Reſpondit* IESVS, *& dixit ei: Quia dixi tibi, uidi te ſub ficu, credis? maius his uidebis.* Plurimum nobis curãdum eſt, dilectiſſimi, & omni ſtudio inuigilandum, vt ſcrarum ſcripturarũ profundum inſpicere poſſimus, quarum ſenſus oſcitantes nunquam deprehendemus. Eſt igitur quàm diligentiſſimè inueſtigandum, & aſſiduis precibus inſiſtẽdum, vt vel aliqua ex parte diuina myſteria aſſequi valeamus. Ecce hodierna die nõ paruæ nobis, ſed multæ perſcrutationis quæſtio proponitur. Nam cum Nathanael dixiſſet, Tu es filius dei: reſpõdit Chriſtus, Quia dixi tibi, vidi te ſub ficu, credis? maius his videbis. Quid hic quæſitu dignum? cur Petrus poſt
*Mat.16 c* tot tantaque miracula, poſt talem doctrinam acceptam,

Chri-

Chriſtum dei filium confeſſus, ac ſi reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanael verò ante ſigna, ante doctrinam idem quod Petrus aſſerens, minimè: ſed tanquam nihil Chriſto dignum dixerit, maiorum ſpe trahitur? Quidnam hoc? quoniam & ſi iiſdem verbis & Petrus, & Nathanael vſi ſint, non tamē idem ambo ſenſerunt: ſed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanael tāquam hominem tantùm confeſſus eſt, quod ex ſequentibus conſtat. Addit enim: Tu es rex Iſraël. Filius autem dei non modo Iſraël: ſed vniuerſi orbis terrarum rex eſt. Quod etiam inde oſtenditur, quod Petro nihil amplius addidit Chriſtus, ſed tanquam perfecto in fide eccleſiam ſuam eius teſtimonio ædificaturum pollicitus eſt: Nathanael autem tāquam potiori in patre deficienti ſubdidit: *Amen amen dico uobis, amodo uidebitis cælum apertum, & angelos dei aſcendentes, & deſcendentes ſuper filium hominis.* Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animum excitat, ne amplius ſimplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli miniſtrant, & ſuper quem aſcendunt & deſcendunt, quonam pacto hominem eſſe exiſtimabitur? Præterea cum maiora viſurum diceret, angelorum miniſterium addidit: ac ſi diceret, hoc tibi magnum. Nathanael viſum eſt, propterea me regem confeſſus es: quid autem dices cùm angelos ſuper me aſcendentes & deſcendentes videris? Quibus verbis ſuadet, vt ipſum angelorum dominū confiteatur: tāquam enim ſuper dilectiſſimum regis filium, regii miniſtri & aſcenderunt, & deſcenderunt: hoc quidem paſſionis tempore, illud reſurrectionis & aſcenſionis: necnō & ante cum acceſſerunt, & miniſtrabant ei, cum natū annūciarūt, laudarūt, dicētes: Gloria in altiſſimis deo, *Luc.2.b* & in terra pax, quādo ad Mariā venerūt, quādo ad Ioſeph. Facit autē quod ſæpe alias: duo prædicit, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confirmat futurum. Illud nanque manifeſtum erat, quod ante Philippi vocationem eſſet ſub ficu: aſcenſus autem & deſcenſus angelorum partim fuerant, partim erant futuri, apud crucem, videlicet in reſurrectione, in aſcenſione, qui etſi nondum euenerint ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui enim eius virtutem iam viderat, facilius quæ futura audit, credit.

Quid

Quid igitur Nathanael? nihil reſpondit. Chriſtus autem hactenus locutus ſecum, ea verba reputaturum dimiſit: noluit enim omnia ſimul, ſed iacto in terrā fertilem ſemine,
*Mat.* 13.d ſinit vt germinet, vt alio in loco inquit, Simile eſt regnum cælorum homini, qui ſeminauit bonum ſemen, cum autem dormiret, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizaniam in medio tritici, & abit.

## CAPVT SECVNDVM.

E*T die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Ieſu ibi. Vocatus eſt autem Ieſus & diſcipuli eius ad nuptias.* Vt iam dixi erat Chriſtus quàm alibi in Galilæa notior, quare vocatus nuptiis affuit, in quibus non dignitati ſuæ, ſed noſtræ cōſuluit vtilitati: quippe qui non dedignatus eſt formam ſerui accipere, longè minus ſeruorum nuptiis intereſſe. Qui cum publicanis & peccatoribus verſabatur, multò minus nuptias recuſaſſet: non enim qui inuitauerant, rectè de eo ſentiebant, neque tanquam magnum quendam, ſed popularem, & vt notum: quod his verbis ſignificat Euangeliſta, Et erat mater Ieſu ibi, & fratres eius: ac ſi dicat, quemadmodum illam & fratres, ita & Ieſum vocauerunt. *Et deficiente uino, dicit mater Ieſu ad eum: Vinum non habent.* Dignum hoc in loco quæſitu eſt, vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio conie-
*Supra*.1 d ctari: nullum enim adhuc ſignum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ. Quod ſi quis diceret, non idoneum hoc argumentum, quod primum ſignum fuerit, quoniam additum ſit in Cana Galilææ: ac ſi diceret, non omnium primum, ſed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc reſpondebimus, quod ſuperius inquit Ioannes: Ego neſciebam eum, ſed vt manifeſtetur Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam ſi antea miracula feciſſet, non indiguiſſet Iſrael, qui ipſum manifeſtaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modo, ſed & Syris, & longinquiora incolentibus, cognitus eſt tribus annis duntaxat: imò ne tribus quidem, ſed quamprimum nomē eius in omnes diffuſum. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia,

ſantia, ſi ea feciſſet: fuiſſet enim maiori admirationi, vtpote puer, quàm vir, neque tandiu in obſcuro latuiſſet, ſed nihil à pueris operatus eſt. Vnum autē duntaxat Lucas teſtatur, quod annorū duodecim ſediſſet in tēplo medius doctorum, & audiens, & interrogans fuiſſetque ſummæ omnibus admirationi. Nec īmerito à teneris annis Ieſus à miraculis abſtinuit, arbitrati enim eſſent ſe prꝙſtigia videre. Nā ſi annorū acceſſu, & ætate maturo multi id ſuſpicati ſunt, quid de puero crediſſent? Præterea maturius eū propter inuidiam crucifixiſſent, & generatio eius non fuiſſet credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio? Manifeſtari iam cœperat & Ioānis teſtimonio & ex his quæ diſcipulis prædixerat, & ante omnia ipſa natiuitas, & quæ eo tēpore euenerant, maximam de puero opinionē concitarant. Audiebat enim, inquit, omnia de puero, Et cōſeruabat ea in corde ſuo. Sed quid antea nihil eiuſmodi dixit? Quoniam vt dixi, iam manifeſtationis tempus aduentabat, antea enim cum tanquam ex medio vulgo aliquis conuerſatus eſſet, nihil adhuc tale mater auſa fuerat: verum cum Ioannem ad perhibendum de eo teſtimonium veniſſe audiſſet, & diſcipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habēt. Optabat enim vt iam hominum gratiam conciliaret, & ipſa clarior filij grtia efficeretur, & fortaſſe aliquo humano afficiebatur affectu quēadmodum & fratres eius cum dixerunt: Oſtende teipſum mundo: cupidi eius miraculis ſibi famam comparare, idcirco aſperius reſpondit. *Quid mihi & tibi Mulier? Nondum uenit hora mea*, Nam quod matrem reuereretur, teſtatur Lucas quod ſubditus erat parentibus, & hic Euangeliſta quantam paſſionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parētes nihil diuina impedirent myſteria, nil offenderent, æquum & neceſſarium erat filio parere, neque negare ſine magno periculo potuiſſet: contra ſiquidem cum intempeſtiuum, & quod ſpiritalibus eſſet impedimēto petiiſſent. Que eſt mater mea, & fratres mei, aiebat. Siquidē nō adhuc debitam de ipſo opinionem habebant, ſed more matrum Maria, iure omnia filio ſe præcepturam cenſebat, cum tanquam dominum colere, & reuereri liceret, ideo in hunc modum reſpondit.

*Luc. 2. g.* *Luc. 2. g.* *infr. 7. g* *Luc. 2. g.* *Mat. 12 d* *Mar. 3. d* *Luc. 8. c.*

Conſidera

Conſidera quàm indignum erat, vniuerſo adſtante populo, & ad eum, & eius doctrinam audiendo, ſuſpenſo, illam in medium accedentem, publicam impedire vtilitatem, & de priuatis rebus habere ſermonem, & extra eiuſmodi concionem euocare? Inquit igit. Quæ eſt mater mea, & fratres mei? non quod matrem contemneret, abſit: ſed vt maximè vtilitati conſuleret, neque occaſioné daret vt quiſpiam de ipſo abiectum aliquid coniectaretur: nam ſi aliorum curã habebat, & digna ſe opinione illos imbuere moliebatur, lõge magis id in matre curaſſet. Cum enim cõſentaneum ſit Mariam vtpote matrem, priores ſibi partes védicaſſe: ideo matrem veniſſe nunciantibus ita reſpondit, neque aliter ipſam ex humili ad illam altitudiné erexiſſet, ſi ſemper tanq̃ à filio honorari exiſtimaſſet, & non tãquam dominum habuiſſet. Hac gratia & hoc in loco inquit. Quid mihi & tibi mulier? Alia pręterea cauſa afferri poteſt, non minus neceſſaria, ne qua ſuſpicio oriretur: ab indigétibus enim, nõ à matre id quærendum erat. Quid tandem? Quoniam quæ familiarium precibus impetrantur, quanuis magna, rarò tamen eorum prædicationibus augentur: indigentium laudes cũ quid impetrarint, omni vacant ſuſpicione, nihil ab his ſimulat, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim ſi vel optimus medicus, qui multos ægrotos curauerit, neque ab ipſis, neq; eorũ familiarib⁹, ſed à ſua tantũ matre laudaret, ſuſpecta ſane eſſet laus illa & moleſta, ne præſentium quiſpiã magnũ de eo aliquid, vel egregiũ opinaretur, præterea aſperius locutus: Quid mihi inquit, & tibi mulier? eam admonens, ne idem amplius tentaret. Curę enim ipſi erat maternus honor, ſed longe magis animarum ſalus, & commune in multos beneficium, cuius gratia humanam carné accepit. Non ſunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, ſed diuinæ diſpenſationis verba, vt admoneret pro dignitate miracula facienda. Quod enim vehementer ipſam, & præ cæteris amaret, & reuereretur, aſperiora hæc verba, & indignatio demonſtrat: quonam pacto, in ſequentibus dicemus. Verùm quum audieris mulierem illam dicentem:

*Luc. 11. d* Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti: deinde ipſum reſpondentem. Quinimo, beati qui audiunt verbum dei, & cuſtodiunt illud. Ea ſentétia dictum exiſtima, non

quòd

quod matrem negligeret,ſed nihil ei vtilitatis matris nomen allaturum oſtenderet,niſi bonitate & fide præſtaret. Quod ſi MARIAE nihil ſine virtute materna charitas erat profutura,longe minus nobis patris,fratris,matris,filij bonitas,niſi aliquid noſtrum afferamus.Frater,inquit,nō redimit,redimet homo.In nullo nāque alio,niſi in ſolis ſuiipſius virtutibus,poſt diuinam gratiam de ſalute cuipiam ſperandum eſt. Nam ſi id profuturum erat per ſe Mariæ, profuiſſet etiam Iudæis,quorum conſanguineus erat Chriſtus ſecundū carnē,profuiſſet ciuitati in qua natus eſt,profuiſſet fratribus:Atqui dum fratres rerum ſuarū curam habuerunt, nihil eis propinquitatis nomen profuit, ſed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autem admirationi eſſe cœperunt, quando propria claruerunt virtute:patria vero nihil inde conſecuta cecidit, & incēdio aſſumpta eſt, conciues miſerè interempti periere,conſanguinei ſecundū carnē nil ad ſalutem baccati ſunt,deficiēte virtutis patrocinio. Verùm apoſtoli ante omneis clariſſimi euaſerunt,cū ſe ad veram & expetendam eius familiaritatem,conſuetudinémque per obedientiam contulerunt.Hinc intelligim' fide ſemper nobis opus eſſe & vita,quæ virtutibus luceat, hæc duntaxat ſaluos nos facere poterit.Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt,cum ne eorum quidem nomina teneamus, apoſtolorum autē & vita, & nomina vbique terrarum decantantur.Nolimus igitur ob terrenā nobilitatem in ſuperbiam efferri,licet longam progenitorum & quidem clariſſimorum ſeriem numeremus,eorum virtutes ſuperare contendamus,ſciētes aliorum nobis opera nō modo nihil in futuro iudicio profutura,verū grauiter nos condemnatura,cum optimorum parentum liberi,& domeſticis exēplis eruditi nihil profecerimus.Hoc ideo in præſentia dico,quoniam multi Gentilium ad fidem & Chriſtianam religionem à nobis hortati,ad cognatos, progenitores,& familiares ſuos confugiunt, quod fideles & Chriſti fuerint aſſertores. Quid ad te miſer & infœlix ? hoc te magis condemnat,quoniam tot progenitorum ,tot familiarium exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt.Alij fideles quidem,ſed vitæ nūllam curam adhibētes,cū ad virtutem hortātur, idem in ſuam adducunt

Pſal.84.b.

*lucrati

ducunt excuſationem, quod pater, auus, atauus pietatẽ maximè coluerint. Id te accuſat, quod ex talium virorum ſe-
Oſee 12. d. mine his te indignum præſtiteris. Audi prophetam ad Iudæos loquentem: Seruiuit Iſraël in muliere, & in muliere
Infr. 8. b. ſeruatus eſt. Audi Chriſtũ: Abrahã pater veſter exultauit vt videret diem meũ, vidit & gauiſus eſt. Ita ſemper bona progenitorũ opera non modo nulli ad laudẽ, ſed ad crimẽ longe quidẽ grauius ius aſcribit. His igitur animaduerſis, noſtris ipſorũ operibus ſalutem conſequi totis virib⁹ adnitamur, ne ſpe noſtra fruſtrati, tũ deũ intelligam⁹ cum nulla nobis pœnitentiæ erit vtilitas. In inferno enim, inquit,
Pſal. 6. b. quis cõfitebitur tibi? Quãobrẽ in hac vita flagitiorũ nos pœniteat, vt ſempiterna bona cõſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti per quẽ, & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpũi ſctõ, nũc & ſemp, & in ſecula ſecu. Amẽ.

## HOMILIA XXI. EX CAP. II.

*Quid mihi & tibi mulier? nondum uenit hora mea.* Laborioſum ſanè eſt orationem habere, quod & Paul⁹ his verbis teſtatur: Qui bene præſunt presbyteri
1. Tim. 5. c. duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Verũ vos & leuare hunc laborẽ, & grauiorem facere poteſtis. Nam ſi orationem noſtram neglexeritis, vel etiam non neglectam, re tamen non adimpleueritis: laborioſum nobis profecto erit, eo quod incaſſum laborauerimus: ſin autem attentionem præſtabitis diligentem, & re ipſa audita exequimini, nullus nos labor grauabit: Fructus enim qui in laboribus comparatur, non ſinit quicquã graue aut oneroſum videri. Quamobrẽ, ſi animũ noſtrum excitare, & prõptiorem in dicendo reddere placet: quem fructum faciamus oſtendite, vt lætis inſpectis ſegetibus, prouentus ſpe allecti, vtilitatis magnitudinem reputantes, laboremus. Neque enim parua nobis hodierna die proponitur quæſtio. Nam cum mater dixiſſet, Vinum nõ habent: reſpondit Chriſtus, Quid mihi & tibi mulier? Nõdũ venit hora mea. Et licet ita reſpõderit, maternis tamẽ votis obtẽperauit. Hęc nulla ex parte minor eſt quęſtio quã ſuperior, de qua non immerito ſit dubitandum. Eum igitur ipſum, qui miraculũ operatus eſt inuocãtes: ad huius loci expoſitionem veniamus. Neque hoc tantum in loco dictum

dictum eſt, Nondum venit hora mea, ſed & alijs, nam cum capere eum Iudæi non poſſent, inquit Euangeliſta: Nondum venerat hora eius: & iterum: Nemo miſit in illũ manum, quia nondum venerat hora eius. Et iterum: Venit hora, clarifica filium tuũ. Quidnam iſta ſignificant? Idcirco plures in eandem ſententiam textus adduximus, vt vna omnibus ſolutio afferatẽ. Quæ igitur ea eſt? Nulli temporũ neceſſitati Chriſtus ſubiectus eſt, nec ob temporis obſeruationem nondum horam ſuam veniſſe dicebat. Anne temporum opifex, & author ſeculorũ tempora obſeruaret? Oſtendit autem omnia debito tempore nõ ſimul operari quoniã inordinata quædam cõfuſio fuiſſet, niſi opportunè omnia trãſegiſſet, ſimúlq; generationẽ, reſurrectionem iudicium miſcuiſſet. Conſidera, quæſo, oportuit facere creaturã, non vniuerſam ſimul, non virum & mulierem vno condidit momento. Oportuit morti damnatum & reſurrectum iri propter humanum genus, multum inter vtrumque abfuit. Sic enim opus fuit, oportuit dari legem, ſed non ſimul & gratiam, ſed vtrunque debitis diſpenſari temporibus. Nulli igitur Chriſtus ſubeſt temporum neceſſitati, ſed ipſe temporibus ordinem impoſuit, quoniam author eorũ eſt, quare hoc in loco, inquit. Nõdum venit hora mea hoc eſt, nõdum cognitus ſum: neq; enim ipſum quiſquam præter Andream & Philippum ſequebãtur, neq; hi verè adhuc ipſum cognoſcebant, non mater, nõ fratres. Siquidem poſt multa miracula, inquit, Euãgeliſta, Neq; enim fratres eius credebãt in eũ, nemo qui nuptijs adeſſet: quippe qui ſi cognouiſſent, ſine dubio ad eũ in ſuis cõfugiſſent neceſſitatib⁹: propterea inquit. Nondũ venit hora mea: id eſt nondũ cognitus ſum præſentibus, nondum ſciunt vinum deeſſe. Sine, id primum intelligant, ſatis non eſt quod ſola referas, mater es & ſuſpicioſum miraculũ faceres. Oportet indigentes rogent, non quod hoc ipſe indigeam, ſed vt miraculum vniuerſis appareat. Quippe egeni cum beneficium accipiunt plurimã habent gratiam: qui non indigent, non itidem eã intelligunt. Cur autem cum nondum horam ſuam veniſſe dixerit, impleuit tamen matris voluntatem? Maximè quidem: vt contradicentibus & temporũ momentis eum ſubiectum exiſtimantibus, palam non rectam eorum ſententiam

*Infr. 7. d*
*Ibidẽ. 8. c*
*Inf. 17. a*
*Infr. 7. a*

tiam oſtenderet: nã ſi tempori ſubiiceretur, quo pacto immaturè idfeciſſet? Pręterea vt matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, tot præſentibus, néue impotentiæ argueretur. Etenim MARIA ad filium miniſtros duxit. Siquidem cum Cananææ dixiſſet Chriſtus, Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus: dedit tamen nimia eius ſedulitate permotus: atqui etiam dixerat, Non ſum miſſus, niſi ad oues quę perierunt domus Iſraël, & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur, quod etiam beneficio indigni, aſſidua efflagitione eo digni efficimur. Idcirco mater & expectauit, & palàm miniſtros accerſiuit, vt à pluribus rogaretur, & addidit.

*Mat. 15. c*

*Ibidem.*

*Quodcunque dixerit uobis facite.* Norat non eſſe imbecillitatis excuſationem, ſed ne faſtu quodam temere id ſuſcipere videretur, quamobrem miniſtros adduxit. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas, uel ternas.* Dicit eis Ieſus. *Imple te hydrias aqua.* Et *impleuerunt eas uſque ad ſummum.* Et dixit eis Ieſus: *Haurite nunc, & ferte Architriclino.* Et *tulerunt*, Non temere dictum eſt ab euangeliſta, ſecundum purificationẽ Iudęorũ: ſed ne quis infidelium ſuſpicari poſſet aliquo fortaſſe craſſiore vino in eis inſidente, deinde infuſa aqua limpidiſſimum vinum effectum. Quare illa particula. Secundum purificationem Iudæorum: nũquam in his vinũ fuiſſe oſtendit. Nam cũ Palæſtina inopia aquarum laboret (rari enim illic fontes ſcaturiunt) hydriæ illæ aqua ſemper plenæ ſeruabantur, ne ſi quando immundæ fierẽt, longius flumina petenda eſſent, ſed prope purgarentur. Sed quanam gratia antequam implerẽtur, nõ fecit miraculum, quod longe fuiſſet admirabilius? Siquidem aliud eſt ſubiectæ materię qualitatem mutare, aliud ipſam ſubſtantiam ex nihilo facere. Hoc profecto mirabilius, nõ tamen ita credibile, & quod tã facile potuiſſet multitudini perſuaderi, hac gratia miraculorũ nonnunquam magnitudinẽ cõſulto imminuit, vt facilius crederentur. Sed cur ipſe hydrias aqua nõ impleuit, deinde in vinum vertit, ſed miniſtris implendas mandauit? Ipſam eandem ob cauſam, vt miraculi ipſos teſtes haberet, qui aquam hauſiſſent, ne qua fraus, ne quod præſtigium putaretur. Nam ſi contumaciores fuiſſent ad

credendum

credendum,potuiſſent miniſtri teſtimonium perhibere ſe aquã hauſiſſe,& hydrias impleuiſſe. Accedit ad hoc quod hæreticorum dogmata in eccleſia pullulantia propter hoc euertuntur. Nam quum ſint nonnulli qui alterum mundi opificem ,quæ videntur opera condidiſſe aſſeuerãt,horum quoq; inſaniam cohibens,plura facit miracula ex ſubiectis ſubſtantijs. Nam ſi ipſe deo contrarius opifex fuiſſet, non vtiq; alienis vſus eſſet Chriſtus ad propriæ virtutis demõſtrationem:hoc autem miraculo manifeſtè oſtendit ſe eum eſſe,qui vineas irrigat,pluuiam per vitis radicem in vinum vertit,quum quod in planta longiori temporis ſpacio efficitur,id repentè in nuptiis operatus eſt.Cùm autẽ impleſſent hydrias,inquit: *Haurite nunc,& ferte architriclino Et tulerunt. Vt guſtauit architriclinus aquam uinum factum,& non ſciebat unde eſſet: miniſtri autem ſciebãt qui hauſerant,uocat ſponſum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonum uinũ ponit, & quum inebriati fuerint,tũc id quod deterius eſt: tu autẽ ſeruaſti uinum bonum uſque adhuc.* Rurſus hoc in loco nonnulli calumniantur hunc ebrioſorum fuiſſe conuentũ de guſtu diſſerentium,corruptis homines moribus,nec idoneos qui miraculum iudicarent,vtpote qui non viderint aqua an vinũ eſſet. Si quidem ipſe architriclinus,inquit, quum inebriati fuerint,maximè hoc ridiculũ. Veruntamen hanc ipſorum ſuſpicionem tollit Euangeliſta:non enim conuiuas,inquit de miraculo tuliſſe ſententiam, ſed architriclinum,qui ſobrius nil adhuc guſtauerat. Etenim nemo ignorat huiuſmodi in conuiuijs munera, maximè ſobriis & temperantibus demandari,quorum ſolum officium eſt,vt debito ordine & apparatu omnia diſpẽſentur.Idcirco ſobrium virum in miraculi teſtimonium adduxit.Nõ enim dixit Chriſtus vt recumbentibus miſcerent, ſed ferrent architriclino. Vt autem guſtauit architriclinus aquam vinum factum,& nõ ſciebat vnde eſſet:miniſtri autem ſciebant, vocat ſponſum architriclinus.Et quanam gratia nõ vocauit miniſtros?ita enim miraculum manifeſtius fuiſſet: quoniam neque ipſe Chriſtus manifeſtum fecit, ſed lentè & pedetentim miraculorum ſuorum virtutem cognoſci voluit:ad hoc ſi miniſtri tunc id narraſſent,nemo eis crediſſet,ſed inſanire potius arbitrati eſſent,quum de homine opinione omniũ hu-

mili & abiecto id perhiberet teſtimoniũ, ſed re ipſa cogno uerunt. Neq; enim qui ſibiipſis nõ crederent, alij fuiſſent crediturі. Propterea non omnibus reuelauit miraculũ, ſed maximè idoneis certiorem cognitionem in poſterum reſer uauit, vt poſt aliorum ſignorum certitudinem hoc etiam
Infr. 4. f. crederetur. Si quidem in filij reguli curatione oſtendit Euangeliſta, hoc manifeſtius potuiſſe: hac enim maximè gratia regulus Chriſtum vocauit, quod illud ſignum audierat quod his verbis ſignificatur: Venit Ieſus in Cana Galileę, vbi fecit aquam vinum. Neq; ſimpliciter vinum, ſed optimum. Eiuſmodi enim Chriſti miracula, vt quę natura perfecta ſunt, quàm longè pulchriora, melioraq; reddãtur: ita & alia, diſtortũ membrum q̃ ſana validius reddebat. Quod autem vinum & vinum optimum eſſet factum, nõ miniſtri tantũ, ſed & ſponſus, & architriclinus perhibuere teſtimonium: q; à Chriſto factũ fuerit, miniſtri qui aquã hauſerãt. Itaq; quàuis tũc occultatũ eſſet miraculũ, nõ tamẽ diutius ſileri poterat, ſic multos & neceſſarios teſtes ſibi in poſterum aſciuit, & ſanè credibile eſt ſponſum nõ prorſus in his ſiluiſſe. Verùm Euãgeliſta expoſito miraculo ad magis neceſſaria properat: neceſſarium nanq; erat, vt aqua vinum & vinum bonum factum ſciretur, non autem quod Architriclino ſponſus dixerit. Multa enim ſigna prius obſcura progreſſu tẽporis manifeſtata ſunt ab his qui à principio viderunt: tunc Ieſus vinum ex aqua fecit, tunc atq; etiã in pręſentia laſciuas & infirmas hominũ voluntates mutare non deſinat. Sunt enim pleriq; hominum nulla aqua meliores, frigidi, fluentes, ſemper mutabiles, huiuſmodi homines ad dominũ adducendi ſunt, vt eorũ voluntates in vini ſimilitudinem transferat, ne amplius labantur, ſed pręteritorum cõpuncti ſibi & proximo lætitiæ efficiantur authores. Sed quinam ſunt hi frigidi? Qui fluxis præſentis vitæ rebus incumbũt, qui non contẽptis humanis ſeculi deliciis, gloriæ, potẽtiæ diuitiarum ſunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca ſunt, & nuſquã cõſiſtentia, quæ in præceps ſemp̃ celeri impetu deferũtur. Si quidẽ qui hodie diues eſt, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, lictoribusq;, & apparitoribus comitatus magiſtratũ gerit, poſtridie nõnunq̃ in carcerem intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit.

Qui

Qui in deliciis vitam agit, qui conuiuijs diſſoluitur, penè crapula ventrem dirumpit, ne vna quidē die poteſt in eadem ſatietate permanere, ſed concocto cibo iterū ad id cōpellitur, nihil à torrente differēs. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio ſuperincūbente vrgetur, ita & nos alio poſt alium cibo īdigemus. Huiuſmodi eſt omnium huius ſeculi rerū natura, vt quæ ſortita eſt, retinere nunquā poſſit, ſed ſemper fluant, ſemper trahātur: in deliciis autem & conuiuiis non ſolùm fluxus, ſed difficultates multæ, & mala deprehenduntur. Illa nanq; ſatietas tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluuialium fluctuum vis ripas excedere & conuellere ſolet, vt deliciæ, laſciuiáque bonam valetudinem, & vires omnes facilè ſubtrahit. Quod ſi medicos percontaberis, omnium propè morborū cauſas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & ſimplex menſa bonæ valetudinis mater eſt, ita eam medici appellarunt: & non ad ſatietatem crapulari, ſanitatem & ſanitatis parentem: contra ſatietatem morborum ipſa medica arte incurabilium dixerunt: quod perſpicuum eſt. Si quidem pedum, capitis, oculorum, manuum ægritudines, paralyſis, hydropiſis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahuntur: neque enim vacat in præſentia omnes enumerare, qui non ex modico & temperato victu, ſed voracitate & crapula ingenerātur. Quod ſi vis animi quoque morbos hinc prouenientes, intelligere, auaritia, iactantia, bilis, deſidia, luxuria omnis denique incontinentia hinc ducit originem, nec ſecus ac aſini animæ immodicis menſis & tot beluis diſtractæ luxuriant. Perſtringam & dolores, anxietatésq;, quibus qui ſe his addixerunt, afficiuntur: omnes quidem enumerare non poſſumus, in ſumma breui totum explicabo: varia nāque & precioſa menſa nunquam auidè, nunquam cum voluptate fruuntur. Vt enim tenuis menſa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater eſt: & crapula vt morborum, ita faſtidij & fons eſt, & radix. Vbi enim ſatietas, ibi auiditas eſſe nullo pacto poteſt. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea non tantùm prudentia & valetudine proſpera præſtare diuitibus pauperes videmus, ſed & lætitia. Quibus manifeſtè cognitis, ebrietatem deliciáſque fugiamus,

mus, non in menſis modò, ſed quæcunque in rebus ſecularibus capiuntur, ea omnia ſpiritalium voluptate mutemus, & ſecundum prophetam: Delectare in domino, & dabit tibi petitiones vt cordis tui, præſentibus & futuris bonis fruamur gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quem, & cvm quo patri gloria, & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA XXII. EX CAP. II.

HOC *fecit initium ſignorum* IESVS *in Cana Galilææ.* Plurimum nos diabolus vrget, plurimum noſtræ inſidiatur ſaluti. Inuigilandum eſt igitur, & contra illius impetus vnumquenq; ſe omni ex parte præmunire oportet: nam vel nimio aditu viam ſibi quã latiſſimam patefacit, paulatim vires accipit. Quod ſi qua nobis ſalutis noſtræ cura eſt, ne minima quidem in re eum nobis præualere permittamus, ne mox in moribus præualeat. Summæ nanq; amẽtiæ eſt, vt quum ille tantopere animarũ noſtrarum perditioni inuigilet, nos contra pro noſtra ipſorũ ſalute non eandem adhibeamus diligentiam. Hũc ergo non temerè in pręſentia ſermonem aggreſſus ſum: Timeo ne in medio etiam templo aliquando hic lupus deliteat nõ præuiſus à nobis, & inſidiis ſuis & noſtra deſidia, ouis aliqua à grege & hac cõcione aberrans diripiatur. Nam ſi eius vulnera ſenſu deprehẽderentur, ſi corpus offenderetur, nõ ſanè eſſet difficile eius inſidias præcauere: verùm quũ anima inuiſibilis inuiſibiles plagas accipiat, ſũma nobis opus eſt vigilantia. Nec tantũ vnuſquiſque ſeipſum probet. Nemo enim nouit hominem, vt ſpiritus hominis qui in ipſo eſt.
1.Cor.2. d. Oratio omnibus in medium proponitur, cõmunis indigentibus medicina. Vnumquẽq; auditorum, quod ad morbum ſuum facit, accipere oportet. Neſcio qui ægrotẽt, qui bene valeãt, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt ſibi quiſq; accommodatã medicinam inueniat. Nunc in auaritiã, nũc in delicias, nunc in luxuriã inuehimur, rurſus virtutes laudamus. Timeo enim nequãdo vni nobis morbo vacãtibus, alij quo magis laboret, medicinam non adhibeam. Si vnus hic eſſet, non tam neceſſariũ ducerem multiplicem habere ſermonẽ, ſed in tanta cõcione plurimos eſſe affectus credibile

bile eſt. Quamobrem non immeritò hac vtimur orationis varietate,quę in omnes diffuſa,quo quiſque indigeat,inueniet: hac gratia & ſcriptura varia eſt, & varia loquitur, cũ in omnem hominem naturam conditionemq́ue diffunditur,in qúa omnes reperiri affectus neceſſe eſt: licet non omnes in ſingulis his nos purgati ſumma cũ attentione,quę nobis hodie propoſita ſunt, audiamus. Hoc, inquit,fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilęæ. Diximus quoſdam dicere,nõ fuiſſe hoc initium ſignorum,quæ illic facta ſunt.Ego non contendo hoc. Illud affirmo, poſt baptiſma Chriſtũ miracula facere cœpiſſe,ante nullũ: hoc ſiue aliud primum fuerit poſt baptiſma, non admodum quæſitu neceſſarium ducimus. *Et manifeſtauit gloriam ſuam.* Quonam pacto? Non enim multi affuerunt, ſed miniſtri tantùm, Architriclinus,ſponſus. Quo,inquam,pacto manifeſtauit gloriam ſuã? Ex parte licet,& non tunc,ſecutis tamen temporibus manifeſtauit,cum omnes id miraculũ eſſent audituri. Hactenus nanq; prædicatur, neq; vſpiam latet: nam quod in illa die nõ omnes ſciuerint,ex ſequentibus cõſtat, ſiquidem cũ dixerit, manifeſtauit gloriam ſuam: addidit, *Et crediderunt in eum diſcipuli eius.* Qui etiam antea admirati eum fuerũt. Vidés ne tunc ſigna maximè fuiſſe neceſſaria,quando idonei eſſent diſcipuli, & præſto ad miracula accipiẽda? Facilius enim crediturì erant,quorum prędicatione vniuerſus orbis ſecutis tẽporibꝰ in Chriſtũ credidit. Et quonam modo ſine miraculis eius quiſquã habuiſſet cognitionem?doctrina,prophetia,miraculũ,ſufficientia fuerunt, quæ omnium animos arriperent. Itaque iam anima familiarior magis idonea facta eſt,quæ ſignis & miraculis moueretur,Quare ſæpe euangeliſtæ nihil operatum Chriſtum dicunt,quandoquidem præſentes ad id accipiendum non eſſent idonei. *Poſt hæc deſcendit in Capernaum ipſe, & mater eius, & fratres, & diſcipuli eius, & ibi manſerunt non multis diebus.* Quanam gratia cũ matre abiit in Capernaum? neque enim illic vllum fecit miraculum, neque incolæ rectè de ipſo ſentiebant,ſed multis flagitiis laborabãt,vt ipſe Chriſtus oſtendit: Et tu Capernaum,vſque ad cælum delata, vſque ad infernum defereris. Quoniam vt mihi videtur, qũum paulo poſt eſſet Hieroſolymam aſcenſurus,

*Luc.*10. c

ante Capernaum petiit, ne quocunque fratres ſecum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterum miracula aggreditur. Propterea inquit, quod non multo poſt aſcendit Hieroſolymam, paucis itaque ante Paſcha diebus baptizatus venit Hieroſolymam, vbi rem miram aggreſſus eſt. *Venit in templum, & uidentes oues, boues, columbas, & nummularios ſedentes eiecit.* Alius euange-
Mat.21 b liſta eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris
Luc.19.g mei ſpeluncam latronum: hic autem inquit, *Domum negotiationis*. Non vt inuicem diſcordent ſed quod bis eos eiecerit, non eodem tempore: ſed hoc in operum ſuorum initio, illud iam paſſionis tempore appropinquante: quare vehementiori caſtigatione vſus latronũ ſpeluncam appellauit, nunc in ipſo principio remiſſius agit, ex quo veriſimile eſt illud iterum factum. Preterea quęſitu dignum eſt, qua gratia adeo Chriſtus hic indignatus eſt, & maximè quum alias iniuriis contumeliiſque affectus Samaritanus & dæmonium habens appellatus, nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello, verbis etiam in eos inuehitur? Cõtra, cur Iudæi qui in collatis beneficiis Chriſtum accuſabant & perſequebantur, quum credibile eſſet tam acri caſtigatione grauius excandeſcere, æquo animo tulerunt? Nulla enim in eum contumelia vſi ſunt, ſed quod ſignum, inquiunt, oſtendis nobis quia hæc facis? Animaduertis inuidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant? Sed cum ſpeluncam latronũ ab his templum fieri dicit, oſtendit, quæ vendebantur, à furto, rapina, auaritia, & alienis calamitatib⁹ comparata: quum autem domum negotiationis: impudentes eos in negociando ſignificat. Sed qua gratia hoc fecit, cum morbos eſſet ſabbato curaturus, & alia facturus, quæ illis tranſgreſſio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri contrarius exiſtimaretur, id fecit, vt eorum tolleret ſuſpicionem. Non enim par erat, vt qui pro templi honore tantam oſtendiſſet indignationem, ab eius domino alienum animũ haberet. Sufficientes ſanè erant ſuperiores anni quibus legi paruerat, qui eius erga legiſlatorem reuerentiam oſtenderent, quodque non præuaricaretur: at qui quum credibile eſſet ſuperiorem vitam aut obliuioni mandatam, aut

inco-

incognitam, vtpote in paupere & vili caſa educati, & cum vilibus conuerſati, iam in omni frequentia prope diem feſtum, quum multi concurrerent, hoc ſui facit experimentum. Neque tantùm illos eiecit, ſed euertit menſas, diſperſit argentum, vt illi ſecum reputarent, quod qui ſe pro domus honore periculis exponeret, eius dominū minimè cōtemneret. Neque ſimulationem in ipſo quiſpiam poterat coniectari, cum non verbotenus monuiſſet, ſed periculis & contumeliis in medio vulgi & ſacerdotum furori ſe obieciſſet, rem minimè contemnēdam peregit. Hoc ſanè non ſimulantis, ſed nihil pro diuini templi honore recuſantis officium fuit, hac gratia operi verba cōſenſerunt. Non enim dixit domum ſanctam, ſed patris mei. Patrem appellat, neque Iudæi indignantur: ſimpliciter nanq; patrem acceperunt. Quum autem in poſterum expreſſius ſe illi æqualem oſtendit, tunc exacerbati ſunt. Quid igitur illi? *Quod ſignū oſtendis nobis, quia hæc facis?* O ſummam dementiam, quonam ſigno opus erat, cum malefacta corriperet, & dei domum tāta purgaret ignominia? Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis ſignum, quod boni aduerterunt. *Recordati nanque ſunt diſcipuli eius tunc, quia ſcriptum eſt, Zelus domus tuæ comedit me.* Illi autem prophetiæ non meminerunt, ſed ſignum quærebant, dolebant turpe lucrū auferri, & vt eum ab incepto auerterent, ad miraculum trahere adnitūtur, ideo à ſignis abſtinuit, vt antea cum idem peterent: reſponderat enim, Generatio mala & adultera ſignum quærit, & ſignum nō dabitur ei, niſi ſignū Ionę prophetæ: Sed tunc quidem manifeſtius, nunc latentius, ob nimiam eorum ſtultitiam. Neq; enim qui primum non petētibus ſignum dederat, petentibus negaſſet, niſi prauam & fraudulentam eorum mentē cognouiſſet. Intellige, quęſo, quid ſtatim rogauerint: intellige malitiæ plenam percontationem, conſentaneum erat, vt Chriſtus eam curam ſuſciperet, & tandem domus ignominia commoueretur: illi autem accuſant, & vendere ſibi licere contendunt, neque à vendendo deſiſtendum, niſi ipſe ſignum oſtenderet. Quid ad hæc Chriſtus? *Soluite inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Multa tunc obſcura ad eos locutus eſt, quæ ad implendam prophetiam erant futura clariſſima,

*pſal. 68 b*

*Mat. 16 a*

*& Lu. 11 d*

k iiij vt nunc

vt nunc cõtigit. Nam cum reſurrexiſſet, inquit, à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc dicebat de corpore ſuo: & crediderunt ſcripturæ & ſermoni quem dixit Ieſus. His verbis alii dubitabant, ali reſponderunt: *Quadraginta ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Secundam templi ædificationem meminerunt, prima nanque viginti annis abſoluta eſt. Sed qua gratia dubitantibus non aperuit, ſe templum carnem ſuam appellare? Euangeliſta id interpretatur, Chriſtus tacuit. Qua, inquam, gratia? quoniam ipſius verbis fidem non adhibuiſſent: quod ſi diſcipuli non erant idonei, qui ea audirent, multo minus turbę. Inquit enim, *Cum ſurrexiſſet à mortuis, tunc recordati ſunt, & crediderunt ſermoni & ſcripturæ.* Duo nanque eis proponebantur, alterum reſurrectio, alterum longè maius, an deus in ipſo eſſet: vtrunque his verbis ſignificauit, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quod & Paulus non paruũ eſſe diuinitatis ſignũ

Rom. 1. a oſtẽdens, inquit: Qui prędeſtinatus eſt filius dei in virtute ſecundum ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorũ Ieſu Chriſti. Quare & hic & alibi ſæpenumero hoc

Infra. 8 d ſignum in medium affert: Cùm exaltaueritis, inquit, filium

Ionę. 2 & hominis tunc cognoſcetis quia ego ſum, & iterũ: Non da-

Mat. 16 a bitur vobis ſignum, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et hic iterum: In tribus diebus excitabo illud. Quoniam hoc vel maximè argumento ſe non eſſe purum hominem, & mortem ſibi ſubeſſe, & eius vim & bellum grauiſſimum mox ſoluturum oſtendebat, idcirco inquit, Tunc ſcietis, Tunc, quando? quando, videlicet, in reſurrectione orbem terrarum ad me traham, tunc ſcietis me vt deum & dei filiũ dilectiſſimum, ad paternã vlciſcendam contumeliam hoc feciſſe. Quid tandẽ? Non dixit quibus ſignis à negociatione mala abſtinere oporteret, ſed daturum promiſit, quoniam id eos magis irritaſſet, hoc autẽ magis exterruit. At illi nihil reſponderũt, cum id incredibile videretur, & vt impoſſibile percõtari neglexerũt. Quod ſi ſanę mentis fuerunt, quod tunc incredibile viſum erat, poſt tot ſigna & miracula profectò quęrere & percontari debuiſſent, vt eam ſoluerent dubitationẽ: ſed ſtulti, aut eius verbis aures non adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabãt: propterea Chri-

Chriſtus obſcurè ad eos locutus eſt. Eſt autem hoc in loco quęſitu dignum, quomodo diſcipuli Chriſtum à morte reſurrecturum ignorabant? Quoniam adhuc ſpiritali gratia indigni erant. Ideoque cum frequenter eis Chriſtus reſurrectionem prędixiſſet, nihil tamen manifeſtè intellexerũt, ſed quid id eſſet inuicē percontabãtur. Videbat enim haud quaquam credibile, quod ſeipſum poſſet aliquis ſuſcitare, & ita ſuſcitari. Nec aliam ob cauſam Petrus reprehēſus eſt, quàm quod cũ nihil de reſurrectione ſciret, inquit: Abſit à te domine. Neque Chriſtus ante rem ipſam hoc manifeſtè diſcipulis reuelauit, ne ſcilicet, à principio tanquam rei maximè incredibili diffiſi perturbarentur: neq; enim adhuc planè norant quis eſſet. Manifeſtis nanq; operibus nemo non credidiſſet: ſolo autem verbo non ita fides pręſtari aſſolet. Hac ratione obſcurè primum locutus, cum re ipſa fidem confirmauit, tunc & verbis prudentiam, & tantam ſpiritus gratiam infudit, vt repente omnia ad ſe traheret. Ille vobis commemorabit omnia, inquit. Nam ſi vno duntaxat veſperi pudore abiecto diſcipuli fugientes, Chriſtum negauerunt: minimè ſuperioris temporis operum & verborum eſſent recordati, niſi ſpiritus ſancti gratiã ſuperne affati accepiſſent. Quod ſi à ſpiritu, inquiet quiſpiã, audituri erant: quid oportuit Chriſtum id prius communicare, præſertim cũ non intelligerent? Quoniam non docuit eos ſpiritus, ſed Chriſti doctrinam in memoriam reduxit, quod non parum in eius gloriam ceſſit. Spiritus itaque gratiæ infuſio, tam larga, tã exuberans à dei gratia ortum habuit, inde ſua ipſi virtute donum conſecuti ſunt. Vitæ enim honeſtate atque ſapientia effulſerunt, magnos ſubierunt labores, & præſentem contempſerunt vitam, nullius eam momenti arbitrati, hinc ſuper omnes elati, tanquam aquilæ leues altè volantes, operibus ſuis in ipſum cælum euaſerunt. Hinc ineffabilem ſpiritus ſancti gratiam conſecuti ſunt. Hos & nos dilectiſſimi imitemur, neque extinguamus lampades, ſed eleemoſyna clariores reddam*. Huius ignis lux ita ſeruatur ſi in vaſa oleum dum hanc vitã viuimus, colligamus: quod nobis neq; poſt hinc migrationem amplius, neq; niſi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus, inquam, abunde, ſi cum ſponſo ingredi volumus: ſin mi-

Mat. 16 c

Infra. 14 d

ſin minus, excludemur. Impoſſibile enim, impoſſibile, inquã, eſt, etſi innumera faciamus bona, ſine eleemoſyna cœleſtis regni vel veſtibulum quidem attingere. Quamobrem multa in pauperes vtendũ eſt liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis, quæ vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA XXIII. EX CAP. II. ET III.

Q*Vum autẽ eſſet Hieroſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius.* Chriſti temporibus alii in errore perſtabant, alii veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò poſt deſerebant, hos Chriſtus ſeminibus comparauit, radices tantùm in ſuperficie diffundentibus, quæ quamprimum areſcunt. Hos nobis Euangeliſta in præſentia ſignificat.

*Cum autem eſſet Hieroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, uidentes ſigna quæ faciebat. Ipſe autem* IESVS *non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet eos.* Firmiores erãt diſcipuli, non ſignorum tantùm gratia, ſed doctrinæ Ieſum ſecuti. Qui craſſiori erant ingenio, ſignis trahebantur: acutiori verò, prophetis & doctrina: quibus qui crediderant, ſignis deinde magis confirmabantur, hos

*Infr.20 g* Chriſt⁹ beatos appellauit. Beati qui nõ viderũt & crediderunt. Quod autem hi non verè crederent, ex ſequentibus oſtendit: Ipſe enim, inquit, Ieſus non credebat ſeipſum eis. Quare? Eo quod ipſe noſſet omnes, & quia ei opus nõ erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine, hoc eſt, non curabat exteriora verbo, qui in ipſos animos ingreditur, qui in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorem mox infrigeſcere cognoſcebat: neque ac ſi perfecti eſſent diſcipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinam tanquàm fidelibus credebat. Humanorum autem cordium cognitio ſolius dei

*Acto.1. d* eſt, qui ea formauit. Tu enim, inquit, cognoſcis corda ſolus. Nõ opus erat Ieſu teſtibus, ad eas quas formarat mẽtes cognoſcendas. Norat igitur eorum infirmitati non credendum. Homines enim, vtpote qui neque præſentia, neque

neque futura intelligunt, cum fraudulentis & inſtabilib⁹ ſæpenumero res ſuas ſine ſuſpicione cõicant: Chriſtus aũt abſcõdita cordiũ manifeſtè intuebatur. Tales multi ſunt his quoque tẽporibus, qui ſibi fidei nomẽ vendicant, facile ad credendũ adducuntur, his neque nunc Chriſtus fidit, plurima occulit: & quemadmodũ nos nõ eodẽ modo amicis nomine & re credimus, ita neq; deus. Audi quid diſcipulis dicat: Nõ iá vos dico ſeruos. Vos amici mei eſtis. Vnde, & quamobrẽ? Quia quæcũque audiui à patre, nota feci vobis. Hac gratia nulla Iudæis ne petẽtibus quidem ſigna oſtendebat quoniá tẽtandi gratia percontabantur. Nónne & nunc quoq; ſignorũ petitio tentantiũ eſt? Sũt ſanè & hac noſtra ætate qui quærant, quare & nũc ſigna non fiunt? Si fidelis es, vt oportet: Si Chriſtũ diligis, vt diligendus eſt, non indiges ſignis: ſigna enim incredulis dantur. Cur igitur, inquis Iudæis nõ data ſunt? Sũt inquá, maximè. Quod ſi petentes aliquãdo nõ acceperunt, ideo factũ eſt, quoniá non vt ab incredulitate deſiſterẽt, ea quærebant: ſed vt magis malicia ſua obdureſcerent.

Infr. 15. b

Ibidem c.

## CAPVT TERTIVM.

*Erat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum hic uenit ad Ieſum nocte.* Hic in euangelicę narrationis progreſſu Chriſto opitulatur: dicit enim, Lex noſtra nõ iudicat quemquam, niſi prius audiat ab eo & cognoſcat quid faciat. Aduerſus hunc Iudæi indignati dicebant: Interroga & vide, quod propheta ex Galilęa non ſurrexit. Hic etiá poſt paſſionẽ multum diligentiæ in ſepulturam dominici corporis adhibuiſſe perhibetur. Venit enim, inquit, & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primum, ferens mixturá mirrhę & aloës quaſi libras centum: hic nunc afficiebatur quidem Chriſto, non tamẽ vt oportebat, neq; quo debebat animo, ſed adhuc Iudaica imbecillitate, detinebatur, ideo nocte venit, quia interdiu formidabat. Sed clemẽtiſſimus deus, neq; tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgauit, neque indignum ſua duxit doctrina, ſed multa cũ manſuetudine eum alloquitur, & arcana aperit, obſcurè quidem, aperit tamen: quippe qui longe magis venia dignũ exiſtimauit

Infr. 7. g

Ibidem.

Infr. 19. g

mauit, q̄ qui malicia percontabantur. Illi enim nullo pacto poterant excuſari: hic etſi reprehenſioni, non tantæ ta-
Infr, 12.f men erat obnoxius. Quomodo igit̃ Euãgeliſta nihil tale de Nicodemo dixit, quẽadmodum alibi, quod ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudæos autẽ nõ cõfitebantur, ne extra ſynagogam fierent? Quia id totum ex nocturna ꝓfectione ſignificauit. Quid ergo inquit? *Rabbi, ſcimus quod à deo uenisti, nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis: niſi fuerit deus cum eo.* Adhuc humi vertitur Nicodemus, adhuc humanam de Chriſto habet ſententiã, & tantũ de propheta loquitur, nihil altũ propter ſigna cõiectatus. Scimus, inquit, quod à deo veniſti magiſter. Quid ergo noctu venis, & clanculum, ad eũ qui diuina loquitur qui à deo venit? Quid nõ apertè profiteris? Sed hoc neque
Eſa 42.a dicit, neque reprehendit Ieſus. Calamum enim contritum
Infr.12.g non confringes, inquit, & linum ardens non extingues. Non dicet, inquit, neque clamabit. Et iterum: Non veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluum faciam. *Nemo poteſt hæc ſigna facere que tu facis, niſi fuerit deus cum eo.* Adhuc ſecundum hæreticos loquitur, qui dixerunt Chriſtum in operibus ſuis alterius indiguiſſe auxilio. Quid ad hoc Chriſt⁹? Cõſidera, quæſo, humilitatẽ incredibilem. Noluit dicere ſe nullius egere auxilio, omnia ſuapte facere poteſtate, eſſe dei dilectiſſimũ filium & eiuſdẽ qua pater potẽtiæ eo quod difficile creditu videbatur. Quod enim ſemper dixi, & nũc dicã, curæ erat Chriſto a principio non tam quis nam eſſet oſtendere, quàm vt crederetur nihil cõtra patris facere voluntatem. Ideoque verbis ſæpenumero humilioribus locutus eſt, re autem quid poſſet, oſtẽdit: Miracula virtute ſummã operatus eſt. Volo, inquit, purgare. Tabitha ſurge. Ex-
Lucæ.5.c tende manum. Dimittuntur tibi peccata tua. Tace, obmu-
Act.9.g. teſce. Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Ti-
Mat.12 a bi dico malum dæmonium exi ab hoc. Fiat tibi vt vis. Si
Mar.2.a quis vobis aliquid dixerit, dicite quia domino his op⁹ eſt.
Ibidẽ.4 d Hodie mecum eris in paradiſo. Audiſtis quia dictum eſt
Ibid.2.b. antiquis, Non occides: ego autem dico vobis, quia omnis
Luc.8.d. qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Venite poſt me,
Mat.15 c faciam vos piſcatores hominum. Sic in omni euangelio
Ibid.21.a ſummam eius deprehendimus in rebus authoritatem. Et quonam

quonam pacto ei quiſpiam credidiſſet,niſi ſecundum iuſſa res finem aſſecutę eſſent?Potuiſſent inania derideri præcepta. Verùm cum euenerit,etiam inuitis ſilentium impoſuit. Ex ſolis enim verbis Iudæi, vt erant impudentes,ſtultitiam eius arguere potuiſſent. Quamobrem hoc in loco Nicodemum alloquēs,nihil altum attingit,ſed obſcurè ex humili ad ſuperna erigit,admonetq́ue ſe ſibiipſi ſufficientem ad facienda miracula. Perfectum enim ipſum genuit pater nullius indigentem,nullius rei humilis aut abiectę participem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Dixerat Nicodemus. *Rabbi.ſcimus quia à deo uenisti magiſter, & quod nemo poteſt facere quæ tu facis,niſi fuerit deus cum eo.* Exiſtimauit ſe magnum aliquid dixiſſe. Quid Chriſtus? Vt oſtenderet nondum veræ cognitionis veſtibulum attigiſſe, ſed extra regiam aberrare & ipſum, & quicunque eadem eſſet eſſentia, reſpondit: *Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo,non poteſt uidere regnum dei.* hoc eſt,niſi iterum naſcaris,& vera imbuaris doctrina,longe à regno dei aberras. Sed obſcure dixit,& vt ęquiori animo toleraret:non aperte ad ipſum ſermonē vertit, ſed indefinito vtiť verbo: Niſi quis renatus fuerit tantū:non dicens ſiue tu, ſiue quis alius,talē de me habet opinionē,in regnū non recipiętur. Quod niſi hac ratione dixiſſet,nihil ſane ad propoſitum id reſponſum. Hoc ſi Iudęi audiſſent irriſiſſent profecto,& abiiſſent. Nicodemus autem & in hoc diſcendi ſtudiū pręſe tulit,& propterea obſcure aliquando loquitur Chriſtus, vt audiētes attentiores reddat. Siquidē clarū & manifeſtū verbum fugit nonnūquam auditorē,obſcurū autem etiam diligentiorem efficit. Sentētia autem eſt. Niſi genitus fueris denuo,hoc eſt niſi ſpiritus per regenerationis lauacrū particeps efficiaris, non poteris veram de me opinionem cōcipere. Iſta tua nō ſpiritalis,ſed animalis opinio eſt. Nō tamē his verbis vſus eſt:noluit enim pro viribus,& cognitione ſua loquentem perterrere,ſed ad maiorum cogitationem ſine ſuſpicione erigit. Niſi quis renatus fuerit denuo. Denuo,hoc in loco,alij è cælo,alij iterū exponunt. Quippe qui non ita naſcitur,non poteſt videre regnum dei. Regnum dei ſeipſum ſignificat,oſtendēs non eſſe id tantum quod videtur,ſed aliis opus eſſe oculis vt videatur. Adhæc Nico

Lu.23.f. Exo.20.c & Mat.5 d. Matt.4.

Nicodemus: *Quomodo, inquit, poteſt homo naſci cum ſit ſenex?* Rabbi eum appellas, & à deo veniſſe dicis, & eius verba non intelligis? eo etiam verbo vteris, quod multam affert perturbationē. Ea enim particula, quomodo, non multum

Ge. 18. b credentium, ſed adhuc terrena ſapientium eſt. Nam & Sara propterea riſit, quia quomodo parere poſſet cogitauit, & alij multi hoc verbo fide exciderunt. Hæretici quoque hinc in ſua perſtant opinione, alij quidem quomodo natus eſt Chriſtus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis ſuæ imbecillitati immenſam illam & ineffabilē ſubiiciunt ſubſtantiam, quę importuna curioſitas ſapientib⁹ fugiēda eſt. Neq; enim qui quomodo percōtātur, id ſciēt, & à vera excident fide. Propterea Nicodemus cum dubitaret, modum inquirit: id enim ſibi dici intelligebat, perturbatur, & rem non intelligit. Nā cum ad Chriſtum tanquā ad hominem veniſſet, audiretque q̄ ab homine longe maiora, & quæ nemo vnquā audierat: primū ad id mētem erigit, caligine tamen perſtringitur, neque perſtat in fide, rei difficultate huc illucq; diſtract⁹. Ideo nō poſſe id fieri primū aſſerit, inde apertius ſibi declarari rogat. *Nūquid, inquit, poteſt in uentrē matris ſuæ iterato introire, & renaſci?* Animaduertite quonam pacto, qui humanis rationibus ſpiritalia admiſcet, ridicula loquitur & delirat tanq̄ ebrius, quoties diuinorū ſenſum perſcrutatur, neq; eū accipit. Audiuit generationē, ſed ſpiritalē nō intellexit, ſed ad carnis traxit vilitatē, & tā admirabilē profundāq; doctrinā naturali neceſſitati cōglutinauit, deliramenta & ridiculas ꝓponit du

1. Cor. 2. d. bitationes: idcirco Paulus inquit, quod aīalis homo nō ſuſcipit ea quæ ſpūs ſunt. Verū Nicodem⁹ Chriſtū reuerēter alloquitur, nō intellexit quæ diceret, & impoſſibile id arbitratur, hoc tamen conticet. Duo ei dubitationē faciebant, & generatio talis & regnum, neq; enim regni nomē auditum erat a Iudæis vnq̄, neq; huiuſmodi generatio. Primū autem priorem partem aggreditur, quæ maximè eius mentem mouerat. Nos autē horum nō ignari, diuina myſteria perſcrutari caueam⁹, neque rerū humanarū neceſſitate illa agi exiſtimemus, ſed pietate ſumma omnia intelligam⁹, ſcripturis fidē adhibeamus. Curioſus nanq; & nimi⁹ rerū diuinarū pſcrutator nihil ꝓficit, nihil inuenit præter vltimum

mũ ſuppliciũ. Audis natum Chriſtum, crede: quomodo, no li diſquirere: neq; propter hoc tollas generationẽ quod vltimæ ſtultitiæ eſt. Nã ſi Nicodemus generatione non illa ineffabili, ſed hac, quæ ei gratia prouenit audita, quoniam nihil magnum animo concepit, ſed terrenis tantũ inhæſit, tenebris perfuſus eſt: quãto hi digni ſupplicio, qui admirãdã illã & oẽm ſuperãtẽ rationẽ & intellectum tanto ſtudio quærunt, inueſtigãt, perſcrutantur? Nihil enim tã obſcuris obducitur tenebris, quã humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cælitus lumẽ accipere, viliſſima profectò & ad lutum omnia referens: ideo ſuperna nobis aqua op᷒ eſt, vt abluti & quãtũ fieri poteſt, mundi cęlum petamus, & cæleſtibus imbuamur diſciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitę rectitudiue aſſequimur, neq; enim intempeſtiua inueſtigatione duntaxat, ſed corruptis quoque moribus humana mens in tenebris verſatur. Quare Paulus ad Corinthios, inquit, Lac vobis potũ dedi, non eſcam. Nondum enim poteratis, ſed ne nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis. Cum ſit inter vos zelus & cõtentio, nónne carnales eſtis? Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorũ dogmatum cauſam Paulum afferentem quiuis videre poterit, Anima enim affectibus implicita nequit profectò magnũ aliquid, aut generoſum intueri, ſed tanquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris verſatur. Mentis igitur oculos a tam grauiſſimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter ſpinas ſemen iacere. Quænam hæc ſpinarum copia noſtis, & ſi tacemus, ſæpenumero audiſtis Chriſtum præſentis vitæ ſolicitudines & diuitiarum fraudes, ſpinas appellaſſe, & meritò ſanè. Nam quemadmodum ſpinę ſteriles ſunt, ita & diuitiæ, quemadmodum illæ qui tangunt, lacerant: ita harum cupiditas. Quemadmodum facilè igni comprehenduntur, & odio habentur, agricolis: ita huius ſeculi negocia. Poſtremò vt inter ſpinas feræ, viperę, ſcorpij deliteſcunt: ita in fraudibus diuitiarũ. Verũ enimuero dilectiſſimi, ſpiritus ſancti igne & ſpinas conſumamus, & beſtias effugemus: vt agricolæ agrũ purgatũ reddamus, inde ſpiritalibus aquis irrigem᷒, plãtemus oliuam fructiferam, plantam vtiq; mitiſſimam & ſemp virentẽ, quæ illuminat, quæ nutrit, quæ bonã facit valetudinem

1.Co.3.

valetudinẽ: hæc eleemoſynæ ſunt officia, quę tãquã ſignaculũ eſt eã poſſidentibus. Hæc planta ne morte quidẽ areſcit, ſed ſemper viret, mentem illuminat, animi vires nutrit ac etiã robuſtiores efficit. Hanc ſi perpetuo amplectemur: fidenter & ſponſum adire, & thalamũ ingredi poterimus: cui⁹ vtinã omnes fiamus participes gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto, nũc & ſemp, & in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

## HOMILIA XXIIII EX CAP. III.

*R Eſpondit Ieſus, & dixit: Amẽ amen dico tibi, niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ dei,* Pueri ſingulis diebus ad magiſtros ꝓficiſcentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant, nunquam vacantes, vt ſcientiæ poſſeſſionem adipiſcantur, interdũ noctes diebus iungunt, & adhuc pro caducis & fluxis rebus ſæpenumero illos cogitis, nos autem à vobis qui perfectiori eſtis ætate, non tantum exigimus, quantũ vos à liberis veſtris: non enim ſingulis diebus, ſed duobus tantũ, & breui eorũ parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi noſtræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis ſcripturarũ dicta decerpimus, vt facile accipere, in mentis veſtrę theſauris recondere, memoriæ mãdare, mãdata aliis diligẽter exponere poſſitis: quod ꝓfecto aſſequimini, niſi perquã ſomnolẽti, & deſidiæ dediti: & puerulis lõge hebetiores ſitis. Accipiatis igitur dilectiſſimi quæ heſternã concionem ſequuntur. Hæſitabat Nicodemus, & de huius ſeculi generatione locutũ Chriſtũ arbitratus. *Impoſſibile, inquit, ſenem naſci denuo.* Animaduerte nunc quomodo iterum Chriſtus quã generationẽ dicat manifeſtius oſtendit: difficilem quidẽ ei qui ſecundũ animam tantũ percontabat̃, potentẽ tamen à terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorẽ. Quid ergo dicit? Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpũ ſancto, nõ poteſt introire in regnum dei. Tu impoſſibile dicis ego tam neceſſarium, vt aliter qui ſaluus eſſe non poſſit, quippe quę maximè neceſſaria ſunt, ea etiam facilia fecit deus. Terrena & ſecundum carnem generatio ex puluere eſt, ideo recondita ſunt ei cæleſtia. Quid enim commune terræ cũ cęlo? Spiritalis cæleſtes nobis portas perfacile aperit, intelligitis quot veſtrum in tenebris ſitis? Exhorreſcite

horreſcite,gemite,formidoloſę minę ſunt,formidoloſa ſen tentia. Non poteſt,inquit,qui nō renatus fuerit ex aqua & ſpiritu introire in regnum cęlorum. Non ita ſentiebat Nicodemus. Nihil enim peius eſt,quam humanis rationibus ſpiritalia ſubiicere. Hoc illum impedit,ne quid magnum, ne quid profundum contemplaretur. Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationum vilitate contēpta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent bonorum cogitationem hauriamus. Quod ſi Nicodemus intellexiſſet,nō ſanè impoſſibile dixiſſet,qua vt abduceretur ſen tentia,quam diceret generationem Chriſtus oſtendit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnū dei. Voluit eum minis perterrere,& ad credendum allicere,ne impoſſibile arbitraretur,& vt carnalis generationis opinionem tolleret,aliam,inquit,Nicodeme generationem dico. Quid ad terram deuolueris? Quid hāc naturali ſubiicies neceſſitati? Alius partus hic & excellentior nihil cū terrenis cōmunicat nomine tantum hæc gene ratio conuenit,re longè differt. Reiice cōmunem conſuetu dinem:alium partū induco,quo homines renaſci volo:aliū generationis modum affero. Formaui ex terra & aqua,non vtile vas euaſit, ſed deterius factum eſt:non amplius aqua & terra fingendū eſt,ſed aqua & ſpiritu. Quod ſi quis interroget,quomodo ex aqua:rurſus ego illum,quomodo ex terra? Quomodo lutum in aliam tranſiuit materiam? Quomodo vnius ſpeciei ſubiectū,terra enim ſola erat, varia & diuerſa effinxit? Vnde oſſa,nerui,arteriæ,venæ? Vnde mēbrana & vaſa organica? vnde hepar,ſplen,cor, vnde cutis, ſanguis,phlegma,cholera? vnde tot operationes,tot colores? hæc enim non terræ ſunt,neq; luti. Quomodo terra accepto ſemine germinat, caro acceptū corrumpit? Quomodo terra commiſſa nutrit,caro his nutritur,nō nutrit? Terra collecta aqua vinū facit, caro id ſæpenumero acceptū in quā vertit. Vnde igitur caro ex terra eſt, quum contrariam terrę operationē oſtendat? Sanè ratione inuenire non poſſumus,fide ſola poſſumus. Quod ſi quæ quotidie videmus & tangimus,fide indigent: quanto magis arcana illa & ſpiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires ac-

cepit: ita ſpiritu & ſenſibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedentia cogitationem facilè exoriuntur. Noli igitur, quoniam hęc non vides, diffidere: neque enim animam vides, tamen animam eſſe, & eam te habere, & aliquid præter corpus eſſe non dubitas. Verùm Chriſtus non hoc, ſed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidē anima incorporea eſt, Nicodemus verò craſſioribus adhuc cogitationibus verſabatur. Medium igitur adduxit exemplum, quod nō ad ſolidi corporis naturam, neq; ad incorpoream aſcendit, hoc eſt vēti impetus: & primùm ab aqua orditur, quæ tenuior eſt quàm terra, craſſior quàm ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra ſubiecta eſt, totum autem opificis dei fuit: ita hoc in loco elementum aqua ſubijcitur, veruntamen totum ſpiritalis eſt gratiæ: & tunc quidem in animā viuentem factus eſt homo, nunc in ſpiritum viuificantem. Verùm magna eſt differentia: anima enim vitam alicui non dat, ſpiritus autē non modò per ſe viuit, ſed alijs vitam largitur: ita mortuos ſuſcitarūt apoſtoli. Et tunc quidem poſt factam creaturam homo formatus eſt, hic autem contra. Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus naſcitur, & tūc mūdus trāſfiguratur. Et quemadmodum à principio totum formauit,
*Gene. 2. c* ita nunc totum creat. Et tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium: hic minimè. Quippe qui ſpiritusſancti gratiam accipit, nulla alia re indiget. Qui in Chriſti corpore perficitur, quonam alio ei opus eſt auxilio? Tūc ad dei imaginē fecit hominem, nunc deo familiarem reddidit. Tūc piſces & feras homini ſubiectos fecit, nunc ſupra cælos noſtrum propagauit imperium. Tūc paradiſi incolam conſtituit, nunc cælum aperuit. Tunc ſexta die factus eſt, nūc prima & ipſo principio vnà cum luce. Ex quibus omnibus conſtat, quod ad aliam meliorem, & nullum finem habituram vitam hęc efficiebantur. Prima igitur formatio ex terra, hoc eſt Adę: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex ſemine, vt Abel. Verùm nullam harum quomodo, & qua fiant ratione, aſſequi poſſumus, quāquam craſſiora ſint. Quonam igitur pacto de intellectuali per baptiſmum generatione, & tam admirabili partu rationē reddemus, quæ longè altiora ſunt, & ſubtiliora? Nā & angeli qui affuerunt tam inenarrabilis

enarrabilis

enarrabilis operis modum minimè enarrare poſſent. Affue runt duntaxat,& viderunt,nihil tamē operati ſunt,ſed pater tantū,& filius,& ſpiritusſanctus. Pareamus igitur diuinæ ſententiæ,quæ ſenſu ipſo viſus certior eſt. Viſus enim ſæpenumero fallitur,illa minimè. Nam quū omnia quæcūq; ſunt deus effecerit,dignus ſanè eſt cui fides adhibeatur,cū de ſuo quicquam aſſerit opificio. Quænā ergo diuina ſentētia eſt? Quod generatio eſt res perfecta, quod ſi quis quomodo percōtabitur,ſilentiū ei diuino imponas teſtimonio, quod maxima eſt & certiſſima demōſtratio. Sin iterū rogabit,qua ratione aqua abluimur: rogemus rurſus & nos,cur vniuerſa terra principiū in hominis formationem retulit? Nam quod ſine terra homo fieri potuiſſet, nemini dubium eſt. Sed,inquiet quiſpiā,à terra corpus habuiſſe,ab aqua autem nihil. Verū in hac re aqua nō parùm confert. Quāobrē noli curioſius inueſtigare. Nā quod perneceſſaria ſit aqua, vel inde perſpicuū eſt,quod quū ante aquam ſpiritus inſpiraſſet: in hoc tamen nō quieuit Apoſtolus,ſed ad aquæ neceſſitatem oſtēdendā ait: Nūquid aquā quis prohibere poteſt,vt non baptizētur hi qui ſpiritū ſanctum acceperūt, ſicut & nos? Quænam ergo aquæ neceſſitas? Iam abſconditū vobis myſterium aperiam. Sunt & alia,nūc verò ex omnibus vnum expoſuiſſe ſufficiat: primùm diuina in hoc conſummantur iudicia,ſepultura,mortificatio,reſurrectio,vita,& hæc ſimul omnia. In qua enim tanquam in ſepulchro caput immergentibus vetus homo ſepelitur,emergentibus nouus reſurgit inde. Vt facilè nobis eſt immergi, & emerſos reſpirare: ita deo veterem ſepelire hominem,& nouum induere. Præterea hinc patris & filij & ſpiritusſancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne coniectura à me: ſed vero ſenſu dictum intelligas, audi Paulum: Cōſepulti,inquit,ſumus cum illo per baptiſmum. Et iterū: Noſter vetus homo ſimul crucifixus eſt. Et iterum: Complantati facti ſumus ſimilitudini mortis huius. Non ſolùm autem baptiſma crux dicitur,ſed crux baptiſma. Baptiſmo enim,quo ego baptizor,inquit,baptizabimini, & baptiſmo habeo baptizari, quod vos neſcitis. Nam quemadmodum facilè baptizamur & emergimus,ita ipſe moriēs quum voluit reſurrexit, imò longè facilius, quanuis triduum diuini

*Act. 6,g.*

*Coloſ. 2.b*

*Rom. 6.d*

*Ibidem a.*

*Mar. 10. f.*

ni myſterij diſpenſatione in ſepulchro iacuerit. Quum igitur tantis myſterijs nos deus dignatus ſit, vitam dono conſentaneam exhibeamus, vitam, inquam, optimam. Quod ſi autem non adhuc digni eſtis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus, vt ſimus fratres. Donec enim diſſentientibus, ſiue patrem, quis habeat, ſiue filium, ſiue fratrem; nemo ſanè vera propinquitate deuinct⁹ inuenitur, ſpiritale propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, niſi cõiungamur & ſpiritu? Quid nobis terrena confert cognatio, ſi in cælis ſumus alieni? Alienus eſt catechuminus à fideli, non habet idem principium, non eandem ciuitatem, non eundem parentem, non victum, non veſtitũ, nõ menſam, non caſtrum non domum, nihil commune. Etenim terrena catechumeni, cæleſtia fidelis ſunt: huic Chriſtus rex eſt, illi autẽ peccatum & diabolus: huic cibus Chriſtus eſt, illi quod corrũpitur. Et rurſus huic veſtis tinearum opera, illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cælum patria. Itaque quum nihil communicemus, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrem habemus, eodem partu nati ſumus. Nihil hoc ad veriſſimæ cognationis comparationem. Studeamus ſupernæ ciuitatis ciues fieri: quouſq; ab ea peregrinamur. Oportet veterem repetamus patriam, neq; enim paruis rebus periclitamur. Nã ſi inopinata & repentina mors, quod abſit, nos inuaderet, & cæleſtium ignari hinc migraremus: nihil nobis innumera huius ſeculi bona ad ſalutem proficerent, quin nos gehẽna, vermis venenoſus, ignis inextinguibilis, & catenæ maneant indiſſolubiles: Sed abſit, vt auditorum meorum quiſpiam eo damnetur ſupplicio: quod euitabimus, ſi ſanctis dignati myſteriis, aurum, argentum, lapides precioſos ſuper fundamento, ſecundum Apoſtolum,
1.Cor. 3.c ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites apparebimus, ſi pecunias non hic relinquemus, ſed per pauperum manus ad perpetuos trãsferamus theſauros. Si Chriſto mutuabis, cui multa debemus, nõ quidem pecunias, ſed peccata. Mutuemus itaq; pecunias, vt veniam accipiamus peccatorum. Ipſe enim eſt qui iudicat. Nolimus enim deſpicere in hoc ſeculo eſurientem, vt in futuro nos nutriat. Hic eum veſtimento operiamus, ne ſuo nos auxilio nudos deſtituat.

Si ei

Si ei potum dederimus, non dicemus cum diuite: Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aqua, vt refrigeret linguam meam. Si hic domi hoſpitem accipiemus, multa nobis in regno ſuo habitacula præparabit. Si in carcerem intruſum viſitabimus, ipſe nos vinculis liberabit. Si peregrinum colligemus, nos cæleſtis regni peregrinos non deſpiciet, ſed ſupernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam pręſtabimus, quã primum noſtras curabit infirmitates. Parua igitur ſaltem exibeam⁹, vt pro paruis maxima accipiamus, maxima mercemur: Dum tempus eſt ſeminemus, vt metamus antequã hyems adueniat, dum mare nauigari poteſt, dum huius negociationis ſumus domini. Sed quando erit hyems? Quando magnus ille & tremendus dies aduenerit, tunc non amplius mare hoc ſpatioſum & immenſum nauigare nobis licebit. Mari nanq; pręſens hæc vita comparatur. Nunc ſerendi tempus eſt, tunc meſſis & prouentus. Qui non ſementis tempore, ſed in meſſe ſeminarit, eſt ſanè ridiculus. Sementis nunc tempus: non igitur nunc colligendum, ſed diſpergendum eſt. Diſpergamus, vt congregemus, non congregemus, vt meſſem amittamus: hoc enim, vt dixi, tempus ad ferẽdum nos vocat, vt diſtribuamus, non colligamus: erogemus, non recõdamus. Nolimus tempeſtiuũ tempus contemnere, ſed vbertim ſemen iaciamus, nec vlla ex parte noſtris parcamus facultatibus, vt multiplicem dei in nos remunerationem, liberalitatemque experiamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Luc. 16. f

## HOMILIA XXV. EX CAP. III.

Q*Vod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.* Magnis nos myſteriis dignatus eſt vnigenitus dei filius, magnis, inquam, & diuinis: non qualia nos accipere, ſed qualia ipſum exhibere decet. Nam ſi merita noſtra reputabimus, nõ modo munere nullo, ſed ſupplicio digni ſumus. Sed non hoc reſpiciens benignus deus, non modo nos ſupplicio liberauit, ſed & vitam multo priori potiorem largitus eſt: alium nobis mundum, aliam condidit creaturam. Si qua enim in

Chriſto eſt, inquit, noua eſt creatura. Quænam? Audi ipſum, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnum dei.* Terra excideramꝰ, haud digni quibus hic habitationem concederet, in cælum tamen nos extulit. Principio inuidos nos deprehendit, & maiora largitus eſt. Ab vno ligno nō abſtinuimus, & ſupernas delicias impartitus eſt: in paradiſo permanere non potuimus, & cę-
*Rom.* 11 d los nobis aperuit. Non immeritò igitur Paulus, O altitudo inquit, diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei. Non amplius mater non enixus, non ſomni neque concubitus, non amplexus, nouū iam naturæ noſtrę intexitur opificium à ſpiritu ſancto & aqua. Aqua autem accepta eſt, partus genito factū. Quod enim eſt matrix embrioni, hoc & fideli aqua. Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nam primum di-
*Gene.* 1.b ctum eſt, Producant aquæ reptile animæ viuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingreſſus eſt Chriſtus, nō amplius reptilia animarum viuentium, ſed animas rationales & ſpi-
*Pſal.* 18.b ritales aqua producit. Et quod de Sole dictum eſt, Tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo: hoc longè maius de fidelibus in præſentia dici poteſt. Multo nanque quàm ille chariores diffundunt radios. At quod in matrice formatur: tempore indiget: quod in aqua, minimè, ſed momento omnia perficiuntur. Siquidem vbi caduca vita eſt à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanque natura corporis eſt, vt tēpore perfectionem ſuam accipiat, ſed non ita in ſpiritalibus. Quid tandem? Quoniam perfecta ab ipſo principio opera ſua facit ſpiritus. Sed cū Nicodemus his verbis perturbaretur, vide quomodo Chriſtus ei tanti myſterii arcana aperit. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natū eſt ex ſpiritu, ſpiritꝰ eſt. Ab omnibus eum quæ ſenſu percipiuntur abducit, neq; ſinit corporeis oculis myſteria perſcrutari. Non diſputamus de carne, inquit, Nicodeme, ſed de ſpiritu. Et è veſtigio hoc verbo ad ſuperna eum erigit: ne quid ſenſu ſubiectum perquirat, quum his oculis ſpiritum nemo poſſit intueri. Noli arbitrari, quod carnem ſpiritus pariat. Quomodo ergo dixerit quiſpiā, CHRISTI caro parta eſt? Non à ſpiritu tantùm, ſed & à carne, quod
*Galat.* 4 a Paulus ſignificat: Factum ex muliere, factum ſub lege.

Spiri-

Spiritus illam formauit, non tamen ex nihilo (quid enim opus fuiſſet matrice?) ſed ex carne virginali. Quonam autem pacto factum ſit explicare nõ poſſum: ſed factum eſt, ne quis à natura noſtra partum illum alienum putaret. Nam quum etiam ſic nonnulli huic generationi non credant, niſi virginalis carnis particeps fuiſſet: in quam impiam prolapſi eſſent opinionem? Quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Animaduertis ſpiritus dignitatem? Dei nãque efficiens opus apparet: ſuperius enim inquit, ex deo natos, nunc ex ſpiritu. Quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Natiuitatem autem hoc in loco non ſecũdum ſubſtantiam, ſed honorem & gratiam intelligit: quod ſi filius hoc pacto natus eſt, quid in eo quàm in cæteris hominibus qui ita nati ſunt excellẽtius inuenietur? Quomodo eſt vnigenitus? Etenim ego ex deo natus ſum, ſed non ex eius ſubſtantia. Quod ſi neque ipſe quid differt à nobis, fortaſſe autem hoc pacto ſpiritu minor inuenietur. Nam huiuſmodi generatio ex ſpiritus gratia facta eſt. Nunquid igitur vt ſit filius, ſpiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Quum ergo dixiſſet Chriſtus, Qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: & his verbis etiam perturbaretur Nicodemus, rurſus ad ſenſibile exemplum deſcendit: *Ne mireris, inquit, quia dixi tibi, oportet uos naſci denuo. Spiritus, ubi uult ſpirat.* Hoc verbum, mireris, eius animi perturbationem ſignificat: perturbabatur enim quod non intelligebat. Qui natus eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Qua particula ab omni eum corpore CHRISTVS abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ craſſitudini omnino ſubiectum eſt, deſcendit, puta incorporea, omittit quæ ille capere non poterat. Inuenit igitur medium quoddam inter corpus & incorporeum, hoc eſt venti impetum, hinc eum excitat, quum inquit: *Vocem huius audis, ſed neſcis unde ueniat, aut quo uadat.* Quod autem dicit, Vbi vult ſpirat, non loquitur ac ſi voluntate aliqua feratur ventus, ſed liberum eius à natura impetum ſignificat. Mos enim eſt ſcripturæ, ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum quum inquit: Vanitati creatura ſubiecta eſt nolens, Signifi- Rom. 8. d

 cat igi-

cat igitur non poſſe contineri, & quocũque vult diffundi, neque poſſe prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocẽ eius audis, hoc eſt ſonitum: ſed neſcis vnde veniat, aut quo vadat. Ita vſu venit his qui ſpiritu generantur. Hæc concluſio eſt. Nam ſi huius, inquit, ſpiritus quem auditus ſenſu accipis, & tactu impetũ intelligis, ne viam quidẽ noſti: quonam pacto diuini ſpirit⁹ operationem perſcrutaberis? Prętεrea vbi vult ſpirat ad paracleti potentiam oſtendendam dixit. Nam ſi vẽtum nemo cohibet, quin quo vult, feratur: quanto magis ſpiritus operationẽ nullę naturę leges, nulli corporeæ generationis fines, nulla alia huiuſmodi vis poterunt cohibere? Quod autem de vento loquatur, inde perſpicuum eſt, quum inquit: Et vocem eius audis. Non enim infideli, & ſpiritus operationem neſcienti, de ſpiritu dixiſſet, Et vocem eius audis. Senſus igitur eſt, quod quemadmodum ventus non videtur, ſentitur tamen: ita ſpiritalis generatio corporeis oculis non comprehenditur. Verum ventus corpus eſt, quanuis tenuiſſimum. Nam quod ſenſui obiectum eſt, corpus eſt. Quod ſi non doles, quum corpus nõ videas, & eſſe eum credis, quid hoc ſpiritali ſermone perturbaris, & tam curioſe rationes exigis, quum idem in corpore non facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate perſiſtit, quum tam manifeſtum exemplum acceperit, petitque: *Quomodo poſſunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Chriſtus: *Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?* Non malitiæ hominem, ſed ſtultitiæ potius & ſimplicitatis accuſat. Quod ſi quis percontaretur, quid hæc generatio cum Iudaica communicet: rurſum

*Gene.2.d* quid non communicet, rogabo. Etenim primi hominis, &

*4.Reg.* ex latere eius mulieris formatio, & ſterilium, & omnium

*3.b.* 4. quæ per aquas perfecta ſunt, conſummatio. Heliſæi præ-

*Reg.6.a* terea miraculum, qui ex fonte ferrum reuocauit, tranſitus Iudæorum per rubrum mare, piſcinæ ab angelo commotio. Naaman Syri à lepra in Iordane mundatio: hæc omnia generationem, & purgationem futuram, tanquam in fi-

*Pſal.21 g* gura præmonſtrarunt. Ad hæc prophetarũ dicta hanc ge-

*Ibidem.* nerationem annunciant. Annunciabitur domino gene-

*102.a* ratio ventura, & annunciabunt cæli iuſtitiam eius populo,

*Eſa.60 a* qui naſcetur, quem fecit dominus. Et, Renouabitur vt aqui

læ iu-

læ iuuentus tua. Exurge, illuminare Hieruſalem, Ecce rex tuus venit. Et, Beati quorū remiſſæ ſunt iniquitates. Iſaac *Pſal. 31. a* etiam figura huius fuit generationis. Dic quæſo, Nicodeme, quomodo natus eſt Iſaac? Nunquid ſecundum naturæ legem? Minimè. Verum inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniam ex coitu: hanc quoniam nō ex ſanguinibus facta eſt. Neque prędicta hæc tantùm, ſed virginis etiam generationē prædixerunt. Nam cum nemo facilè crediturus eſſet virginem parere, ſteriles primum inde etiā anus pepererunt: quanuis longè mirabilius ſit ex viri latere genitam, quàm ſterilem parere. Sed quum illud antiquiſſimum, & iam obliteratum fuiſſet, nouus pariendi modus ſecutus eſt, & ſterilium partus virginalis partus fidem præceſſit. Hæc omnia Ieſus Nicodemo in memoriam reducens: *Tu es, inquit, magiſter in Iſrael, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod ſcimus loquimur: & quod vidimus, teſtamur, & teſtimonium noſtrum nemo accipit.* Hæc autem dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora deſcendens, orationem ſuam magis credibilē faciat, Ideo inquit: Quod ſcimus loquimur: & quod vidimus teſtamur. Siquidem cum apud nos ſenſus viſus certiſſimus ſit, quum perſuadere quid volumus, ita loqui ſolemus. Non audiſſe nos, ſed vidiſſe. Idcirco Chriſtus more hominum loquens ſibi fidem cōciliat. Quod tamen neque ſenſibilem viſum, neque quicquam aliud intelligat, inde perſpicuum eſt, quum dixiſſet: Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt: addidit, Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur. Hoc autem nondum natum erat: quomodo igitur inquit, quod vidimus? Nōne conſtat quod de certa generatione & quæ aliter ſe habere non poſſit? Et teſtimonium noſtrū nemo accipit. Quod autem inquit, ſcimus, vel de patre & ſe, vel de ſe tantùm dicit, Illam verò particulam, Nemo accipit: nō indignantis eſt, ſed verum enarrantis. Nō enim eos ſtultitię coarguit, quod tam manifeſta non acciperent, ſed re & verbis ſummam præ ſe fert manſuetudinem: quam nuda & leui veritatis annunciatione nos etiam edocet, ne quempiam ſi non perſuademus quæ volumus, maledictis proſequamur, néue excandeſcamus. Neq; enim ſic mouemus auditorem, ſed magis ad in-

ad incredulitatem prouocamus. Abſtinendum igitur ab ira eſt, adnitendumque vt orationem noſtram probabilem faciamus, nulla non modo ira, ſed ne voce quidem altiore, quæ irę indicium eſt. Impediamus igitur equum, vt deiiciamus vectorem. Incidamus pennas iræ, ne augeſcat, velox enim affectus eſt & grauis, quo facilè decipimur: propterea vndique ei aditus obſtruendus. Abſurdum nanque eſt, vt feræ manſuefieri poſſint, noſtram autem animam efferatam condemnemus. Ira vehemens ignis eſt, omnia conſumit, quippe quæ corpus corrumpit, animam coinquinat, triſtitiam affert, turpis viſu. Quod ſi iratus ſeipſum intueri poſſet, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim irato turpi⁹. Ebrietas quædam ira, vel potius ebrietate grauior & dæmone miſerabilior. Verum ſi clamori modũ imponere curabimus, optimam ſapientiæ viam inueniemus.

Ephe. 4 g Propterea Paulus non iram tantùm, ſed & clamorem tollit. Pareamus igitur totius ſapientiæ magiſtro, & quando ſeruis noſtris ſuccenſemus, eorum delicta cognoſcamus, & vna eorum nos manſuetudinis pudeat. Quum enim contumelias tuas ſilentio tolerat, cùm tuis nõ perturbatur maledictis, hinc exemplum capias. Eſt enim homo, licet ſeruus, & anima immortali, s& iiſdem quib⁹ tu apud communem dominum donis atque beneficiis præditus. Quod ſi in maioribus & ſpiritualibus rebus par nobis eſt, & humanæ cuiuſdam & vilis prærogatiuæ gratia tam manſuetè nos tolerat, quanam venia, qua excuſatione digni ſumus, qui diuino metu nõ poſſumus, vel potius nolumus, vt ille noſtro philoſophari? Hæc animo agitemus dilectiſſimi, peccata noſtra & humanæ naturę cõmunitatem reputemus, ad omnes mãſuetè loquamur, vt cordis humilitate animis noſtris & præſentem & futuram requiem inueniamus: Quam vtinam omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cũ quo patri gloria, ſpirituique ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXVI. EX CAP. III.

S*I terrena dixi uobis, & nõ creditis: quomodo ſi dixero uobis cæleſtia, credetis? Et nemo aſcendit in cælũ, niſi qui deſcẽdit de cælo, fili⁹ hominis qui eſt in cælo.*

*Et ſicut*

*Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipſo, non pereat, ſed habeat uitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum ut filium ſuũ unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æternam.* Quod ſæpenumero dixi, id in præſentia, & frequenter repetã neq; ceſſabo. Quid hoc eſt? Cum profundiſſimarum rerum doctrinam narraturus eſſet. Ieſus, & locus hic exigeret, propter auditorum imbecillitatem plerũque abſtinet, neque magnitudinem ſuam dignis proſequitur ſermonibus, ſed potius perſuaſibilibus. Alta enim & magna etiam ſemel narrata, pro auditorum captu illam poſſunt oſtendere dignitatem, humiliora autem & humano intellectui propiora, niſi frequenter repetantur, non facilè humilem auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, quàm alto ſermone verſatur, ſed ne hoc aliud afferat detrimentum, & humi diſcipulum detineat, non ſimpliciter poſuit: ſed cauſam affert, cur tam humiliter loquatur. Cum enim de baptiſmate & terrena ſecũdum gratiam generatione verba feciſſet, vt dictum eſt: voluit & ſuam illam arcanã & ineffabilem adducere: omiſit tamẽ, & cauſam affert, craſſitudinẽ & imbecillitatẽ auditorum, quam his verbis ſignificauit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo ſi dixero vobis cæleſtia credetis? Itaque eius ſermonum humilitas auditorum imbecillitati adſcribenda eſt. Terrena autem hoc in loco nõnulli de vẽto dictũ arbitrantur: hoc eſt, ſi exemplum à terrenis ſumptum non creditis, quonam pacto altiora credetis? Verum terrenũ potius baptiſma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad ſuæ ipſius ineffabilis generationis cõparationẽ ita appellat. Nam etſi cæleſtis ipſa generatio ſit, ad illã tamẽ verã ex patris ſubſtãtia comparata terrena eſt. Et nõ dixit, non intelligitis: ſed, non creditis. Siquidẽ qui intellectu difficilia non intelligit, meritò ignorantiæ accuſat: qui verò quę nõ ratione, ſed fide intelliguntur, nõ accipit: non amplius ſtultitię, ſed incredulitatis arguitur. His igitur Nicodemo admonito, ne id rationibus perſcrutetur, vehementius eius incredulitatẽ accuſat. Quod ſi generatio noſtra fide credenda eſt, quonã digni ſunt ſupplicio, q vnigeniti generationẽ rationib⁹ inquirũt? Sed fortaſſe dicet

Numeri 21.c.

cet quiſpiã, qua gratia hæc dicta ſunt, ſi nõ erant homines crediturì? Quoniam etſi ipſi non crediderunt, futuri tamẽ homines credituri erant, & fructũ accepturi. Itaque Ieſus Nicodemum corripiens non ſolum ea ſe, ſed alia plura & longe maiora cognoſcere, hac adiectione oſtendit: Nemo aſcendit in cælũ, niſi qui de cælo deſcendit filius hominis qui eſt in cælo. Et quænam à prędictis conſequentia? Maxima quidem & valde cõſentanea. Nam cum ille dixiſſet, Scimus quia à deo veniſti magiſter, cum nunc coarguit, ac ſi dicat Ne arbitreris ita me magiſtrum eſſe, vt multi prophetarũ qui à terra ſunt. Ex cælo venio, quo nemo prophe ta aſcẽdit, ego illic habito. Vides vt quod quammaximum videtur, id eius præſtantia ſit indigniſſimũ? Non enim in cælo tantũ eſt, ſed vbique omnia implet. Verùm adhuc pro auditoris captu loquitur, vt paulatim altius eum erigat: filium autem hominis hoc in loco non carnem, ſed à maiori ſubſtantia totum ſeipſum, vt ſic dicam, intelligit. Hic nãque ei mos eſt vt nũc à diuinitate, nũc ab humanitate totũ

Num. 21 c nuncupet. *Et ſicut Moſes exaltauit ſerpentem in deſerto*, inquit, *ſic exaltari oportet filium hominis.* Hoc quoque videtur & ſuperioribus alienũ maximè autem conſentit. Nam cum incredibilem ſuam erga humanum genus per baptiſma liberalitatem oſtẽdiſſet, addit huius cauſam, neque illa minorem, hoc eſt per crucem. Quemadmodũ igitur Paulus ad Corinthios hęc ſimul iungit beneficia, inquiens: Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Siquidem hæc duo maximè ineffabilem Chriſti in nos amorem præ ſe ferunt, & quod pro inimicis paſſus ſit & mortuus, & per baptiſmum integram peccatorũ veniam largitus. Sed quanam gratia non manifeſtè ſe crucifigẽdũ aperuit, ſed ad veterẽ figuram auditores relegauit? Primùm quidem, vt veterum ad noua cognationem intelligeret? deinde vt intelligas nõ inuitũ ad paſſionẽ veniſſe: & præterea nullum ſibi ex eo damnũ, ſed multorũ ſalutem ſecuturã. Ne igitur quiſpiã diceret, quomodo poſſunt in crucifixũ credentes ſalui fieri, cũ ſe a morte nõ liberauerit? veterem in mediũ adducit hiſtoriã. Nã ſi ad ærei ſerpentis ſimulachrum aſpicientes Iudęi, morte liberabantur: quanto maiori, qui in crucifixum credunt benificio fruentur?

neque

neq; enim quod crucifixus eſt, idcirco eũ imbecillitatis arguas, neq; Iudæos ſuperiores dixeris, ſed mundũ de⁹ amauit. Ideoq; aĩale ei⁹ tẽplũ crucifixũ eſt, vt omnis qui credit in ipſum, nõ pereat, ſed habeat vitã æternam. Vides crucis cauſam, & ex ea ſalutẽ? Vides vt figura veritati cõſentiat? Illuc mortem fugerunt Iudæi, ſed temporalem, huc ſempiternam fideles. Illic ictus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanauit, hic incorporei ſerpẽtis plagas Ieſus cruci affixus curauit, illic corporeis oculis ſuſcipientes corporis ſalutem, hic incorporeis omniũ peccatorũ remiſſionẽ cõſecuti ſunt. Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpẽtis effigiem, hic dominicũ corpus à ſpiritu formatũ. Serpens illic mordebat, & ſerpẽs ſanabat: hic mors perdidit, & mors ſaluũ fecit: Ad hæc qui interimebat ſerpens, veneno ſæuiebat, qui liberabat nullo, itaq; perdidit mors peccatũ, tanq̃ ſerpẽtis venenũ habuit, domini mors id omne vt æreus ſerpens venenum abſtulit. Peccatũ enim, inquit, nõ fecit, neq; inuentus eſt dol⁹ ĩ ore eius. Hoc eſt quod ſignificauit Paulus: Expoliãs principatus & poteſtates traduxit confidenter palàm triumphans illos in ſemetipſo. Quẽadmodũ enim cũ fortis athleta hoſtẽ altè erectũ pſternit, clariorẽ facit victoriã: ita Chriſtus toto orbe ſpectante, hoſtiles conat⁹ euertit: & qui in ſolitudine formidabãt, eos ab omnib⁹ feris in cruce ſuſpẽſus tutatus eſt. Sed nõ dixit, ſuſpẽdi: ſed exaltari, vt neq; auditoribus ignominioſum, neq; à figura abhorrens videretur. *Eſa. 53. c.* *Colloſ. 2. c*

*Sic enim dilexit, inquit, deus mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat uitam æternam*, Quod autẽ dicit, huiuſmodi eſt. Ne mireris quod exaltari debeam vt ſaluemini, ita enim patri videtur, qui adeo vos dilexit, vt pro ſeruis, & quidem ingratis, filiũ daret. Atqui neque pro amico, neque pro iuſto ſponte quiſpiã id fecit, quod Paulus his verbis oſtendit. Vix enim pro iuſto quis moritur. Sed longiori hic ſermone vſus eſt, quoniam fideles alloquebatur. Chriſtus breui, quoniam Nicodemum, verum ſignificantius. Etenim ſingula verba magnam vim habent. Nam illud verbum. Sic dilexit: & illud, Deus mundum: immenſam amoris ſignificant vehementiam. Magna enim inter hæc differentia eſt, & minimè cõferenda. Qui enim immortalis eſt & nullo fine cõprehẽditur *Rom. 5. a*

tur,qui potentiſſimus ex terra & cinere factos & innumeris peccatis obnoxios, & male de ſe meritos,& ingratos dilexit. Quæ præterea ſequuntur,magnam vim habent: Vt filiũ ſuũ vnigenitũ,inquit,daret. Non ſeruum,non angelũ non archangelũ. Nemo vnquam pro filio tantã præ ſe tulit charitatẽ,quantã pro ſeruis & ingratis ſeruis de⁹. Paſſionẽ itaque non apertè,ſed in vmbra prædicit. Ex ea autẽ emolumentũ manifeſtius enarrat. Vt omnis qui credit in eũ,non pereat,ſed habeat vitam æternam. Et cũ ea particula. Exaltari oportet:moriturum ſe ſignificaret,ne Nicodemus humanis affectibus perturbaretur, & omnino interiturum putaret:vide quo pacto auferat dubitationẽ. Nam cum dei filiũ datum dicat,& vitæ,& ſempiternæ vitæ authorem eum eſſe profiteretur:& profectò qui morte ſua vitã aliis elargitur,perpetua in morte minimè eſt futurus. Nam ſi credẽtes in crucifixũ nõ pereũt, multò minus ipſe crucifixus,qui alios ab interitu, longe magis ſeipſum vẽdicat. Qui vitã aliis,eã ſibi poti⁹ elargiet. Animaduertis ſemper fide opus eſſe. Fontẽ vitę crucifixũ dixit, hoc nõ facile humanę mẽti perſuadet, vt ex gẽtilib⁹ apparet,qui adhuc eũ irridẽt,& cõtẽnunt. Verũ enimuero fides per quã facilè humanę menti imbecillitatẽ ſuperans ad credendũ nos illuminat. Vnde autẽ tantopere dilexit deus mundum? Sola charitate,eã ne dilectiſſimi contẽnemus. Pudeat tã immẽſæ nõ reſpondere dilectioni. Ipſe ne vnigenito quidẽ filio noſtri gratia pepercit, nos pecuniis in noſtrũ parcim⁹ detrimentũ. Ipſe dilectiſſimũ filiũ pro nobis obtulit, nos ꝓ eo,imò ꝓ nobis argentũ offerre nolumus: & quanam hæc venia digna ſunt? Si hominum quempiã pericula & mortẽ noſtri gratia ſubeuntẽ videmus, eũ omnibus præferimus, in primis amicum adnumeramus,& omnia noſtra ei credimus,neque adhuc eius nos meritis reſpondere arbitramur. Erga chriſtum autem eum gratitudinis modum minimè ſeruamus. Sed ipſe animã pro nobis poſuit,& precioſũ ſanguinem fudit,neque propterea nos ſibi conciliare potuit,qui neq; pro nobis pecunias erogamus, ſed ipſum nudum & hoſpitẽ pro nobis mortuũ contẽnimus:& quiſnam quæſo,à futuro nos ſupplicio liberabit? Nã ſi non de⁹ nos ſed noſmetipſos damnamus, nónne contra nos ſentẽtiam

ferimus

ferimus?non ne gehennam in nos prouocamus, cũ qui pro nobis animam poſuit eum fame pereuntem contemnimus? Et quid ego pecunias memoro,cum etiam ſi innumeræ animæ nobis eſſent,omnes pro eo ponere oporteret? neque etiam ſic pro acceptis beneficiis gratiam retuliſſemus. Nã qui prior beneficiis eſt maximum prę ſe fert bonitatis indicium. Qui beneficiũ accipit,quandocunq; reddit,non gratiam init & maximè cũ qui primũ exhibuit,inimicos beneficiis proſecutus ſit, qui verò accepit,gratiam refert, rurſumque accipit. Sed minime his mouemur ingratiſſimi,ſeruos mulos,equos auro exornamus,dominum nudũ,errantem,oſtiatim mendicãtẽ deſpicimus, & toruo nonnunquã oculo indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat. Eſuriit vt deliciis perfruaris:nudus erat,vt incorruptionis veſtẽ induaris:nihil tamen exhibetis,ſed veſtimenta veſtra partim à tineis corroduntur, partim arcæ oneri ſunt & ſuperfluę curę poſſeſſoribus. Ille & hæc,& alia vobis metuẽs,nudũ ſe exhibet:ſed vos nõ in arca veſtes recõditis ſed induimini,vt ornati appareatis: cur,niſi vt vulg⁹ vos admiretur? Verũ nõ tam his indutos veſtibus,q̃ ſua in digẽtibus erogantẽ, multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos veſti,ita etiam innumeri te plauſus proſequentur. Tunc & deus te & homines laudabunt,veſtibus aũt conſpicuũ,nemo: inuidebunt potius oẽs, cũ corpus ornatũ animã neglectam intuebuntur. Huiuſmodi cultus corporis meretrices excolant:quibus veſtimenta quã anima chariora ſunt,ornamenta animæ virtutis duntaxat amici amplectantur. Hęc ego frequenter repeto, repetámque,nec ceſſabo,non tam pauperum quàm veſtrarũ animarum gratia. Illi enim,& ſi nihil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti conſequuntur. Et ſi nullum conſequuntur, ſed fame pereant, nõ multũ capiunt detrimentũ. Quid enim nocuit Lazaro paupertas? quid fames? Vos autem nemo à gehenna eripiet, niſi pauperum eleemoſinæ opitulẽtur,ſed cum diuite perpetuis cruciatibus damnabimini. Verũ abſit,vt quiſquã tã dirã audiat ſententiam, ſed in ſinu Abrahæ oẽs recipiamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti per quẽ,& cum quo patri,& ſpiritui ſancto gloria ,in ſecula ſecula ſeculorum, Amen. *Luc. 16. c*

HOMI.

*NOn enim miſit deus filium ſuum in mũdum ut iudicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum. Qui credit in eũ, non iudicatur. Qui autem non credit, iam iudicatus eſt: quia nõ credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc eſt autem iudicium quia lux uenit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem: & non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius. Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut manifeſtentur opera eius, quia in deo ſunt facta.* Magna peccantium pars in ſcelerum ſordibus diuinæ viſa clementię, nullam gehennã nullũ eſſe ſuppliciũ, omnia deum peccata dimittere aſſeuerat, quorum os Sapiens his verbis obſtruit. Ne dicas miſeratio eius magna, multitudinis peccatorũ meorum miſerebitur: miſericordia enim & ira ab illo cito proximant. In peccatores reſpicit ira eius, & ſecundum magnitudinẽ miſericordiæ eius multa reprehenſio eius. Vbi igitur dei clementia eſt, ſi pro peccatorum noſtrorum meritis accipiemus? Quod autem ita ſe res habeat, audi prophetã & Dauid dicentem, alterum quidem: Tu retribues vnicuique ſecundum opera eius. Quod autem in hoc multa dei clemẽtia oſtendatur. hinc conſtat. Duas vobis vitas deus conſtituit, præſentem & futuram. Pręſentem in certamen poſuit: futuram in certaminis præmium. Quanam ratione? Multa & grauia commiſimus, neque à pueris in vltimam vſque ſenectutem abſtinuimus, quin innumeris animam ſceleribus coinquinaremus, nullã eorũ à nobis rationem exegit, ſed per regenerationis lauacrum his nos abſoluit, iuſtitiam & ſanctificationem largitus eſt: quid ergo qui a cunabulis diuinis myſteriis initiatus deinde multa in peccata prolapſus eſt? Is profectò maioris re' eſt ſupplicij: ex ipſis nãq; peccatis poſt myſteriorũ initiationẽ lõge grauius affligimur, quod Paul' his verbis ſignificauit: Irritã quis faciẽs legẽ Moſi, ſine vlla miſeratione duobus, vel tribus teſtib' moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui filiũ dei cõculcauerit, & ſanguinem teſtamẽti pollutũ duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratię contumeliam fecerit? Maiori igitur ſupplicio hic obnoxius verũtamẽ etiã huic pœnitẽtiæ portas aperuit, & multas abluẽdi

Eccle. 5. b

Pſal. 19. b

Rom. 2. b

He. 10. e

peccati vias prębuit. Conſidera, quæſo, quanta hæc ſint benignitatis exempla, vt poſt lapſum à gratia peccanti, & reo non ſupplicium, ſed emendationis ſpacium, diuina largiatur clemētia. Propterea inquit Chriſtus Nicodemo: Non miſit deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mūdum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Duo enim ſunt Chriſti aduentus, & præteritus, & futurus, ſed non iiſdē de cauſis, ſed præteritus non vt iudicaret, ſed vt dimitteret: futurus contra, non vt dimitteret, ſed iudicaret. Propterea de præterito inquit: Non veni vt iudicem mundum: ſed vt ſaluum faciam mundum. De futuro: Quum venerit filius in gloria patris ſui, ſtatuet oues quidem à dextris, hœdos autem à ſiniſtris: & alias quas in hanc ſententiam parabolas locutus eſt. Atqui & prior aduentus iudicij erat ſecūdum iuſtitiæ rationem. Quamobrem? Quoniam ante ipſum naturalis lex fuit, & prophetæ: propterea lex ſcripta & doctrinæ, ſigna, & alia plura quæ nos admonuiſſe poterant: quorum ratio non iniuria fuiſſet exigenda, ſed immenſa benignitate ſua hæc non inquirit, ſed parcit: nam ſi peccata iudicaſſet, omnes repentè periſſent. Omnes enim peccauerunt, inquit, & egent gloria dei. Vides ſummam dei clementiam? Atqui ſi tunc non venit, vt iudicaret mundū: quo pacto qui non credit, iam iudicatus eſt, ſi nondum adeſt iudicij tempus? Aut igitur, inquit, ipſam incredulitatem ſine pœnitētia ſupplicium (ſiquidem priuatio lucis per ſe ſuppliciū maximum eſt) aut futurum prænūciat. Nam quemadmodum homicida, etſi iudicis ſententia ſit indēnatus, damnatur tamen ipſius rei natura: ita & incredulus: ſiquidem & Adam qua die comedit à ligno mortuus eſt, ea enim lata eſt ſentētia, In quacūq; die comederitis à ligno, morte moriemini. Atqui viuebat, quomodo igitur mortuus eſt? Diuina ſentētia, & rei natura: quippe qui ſeipſum ſupplicio facit obnoxium, ſub ſupplicio eſt: ſi non re, tamen ſententia. Sed ne quis quum audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret: hanc tollit opinionem, inquiēs: Iam iudicatus eſt. Nam cū multo poſt tempore futurū eſt iudicium, eius iam formidinem incutit, quod incredibilem ipſius præ ſe fert humanitatem: quod non ſolùm filiū daret, ſed iudicij quoq; tēpus differret

*Aduentus Chriſti duplex.*

*Mat. 25. c.*

*Rom. 3. c.*

*Gen. 2. c.*

ret in longum, vt abluẽdi criminis poteſtas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filiũ, non iudicatur. Qui credit, non curioſius inueſtigat, non percontatur diligentius. Quid igitur ſi immundam vitam viueret, ſi non rectè

*ad Titum 1.d.* operaretur? hósne verè quidem fideles eſſe Paulus inquit? Confitentur te ſcire nomine deũ, factis autem negant: veruntamen in hac vita propter hoc ipſum non iudicari, ſed operum grauius poſtmodum ſuppliciũ daturum dicit, in fidelitatis autem cauſa, eo quod ſemel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrendis principiis in eandem rurſus

*Suprà a* rationem deſcendit? Primũ inquit, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non introibit in regnum dei: nũc autem, Qui nõ credit in filium, iam iudicatus eſt. Noli, inquit, arbitrari quicquam ei dilationem conferre. Iam reus eſt, niſi mutet ſententiam: nihil autem me liori cõditione erit infidelis, quàm qui iam damnati ſunt, & ſupplicio affecti. Hoc eſt autem iudicium, Quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Cuius particulæ hęc eſt ſentẽtia: Idcirco plectũtur quod tenebras dimittere, luci obuiam fieri, noluerunt. His verbis omnem affert infidelibus excuſationem. Nam ſi ad operum rationẽ exigendam, & errata punienda veniſſem, poſſent ſanè excuſari, ſi me non ſequerentur: ſin verò ad diuidendam lucem à tenebris, quiſnã eius miſerebitur, qui cognita luce in tenebris potius degere perſeuerat? Quum enim nulla in re nos accuſare poſſint, ſed innumera à nobis acceperint benefi-

*Pſal. 34 c* ficia, reſiliunt tamen quod alibi ſignificauit: Oderunt, in-

*& 68. a.* quit, me gratis. Et rurſum: Si non veniſſem, & locutus non

*Infr. 15. d* fuiſſem eis, peccatum nõ haberent. Siquidẽ qui in tenebris verſatur, deficiẽte lumine, aliqua fortaſſis venia dignus eſt: qui verò adueniente luce tenebras ſectatur, mali profectò prauíque animi præ ſe fert argumentum. Sed quum multis hoc incredibile videatur, vt quiſpiam luci tenebras præferat, adducit cauſam quare ita affecti ſint: *Erant, inquit, eorum mala opera. Omnis autem qui male facit, odit lucem, & nõ uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius.* Et profectò nõ ad iudicandum, neque ad inquirendum venit, ſed ad dimittẽda peccata, & ſalutẽ per fidem largiendam. Qua igitur ratione fugerũt? Si iudicaturũ veniſſet, aliquid habuiſſent ex-

cuſationis

cuſationis. Qui enim alicuius ſibi culpæ conſcius eſt, iudicem fugere ſolet: indulgenti autẽ errantes quoq; obuiam fiunt: quod ſi ad indulgendum venit, cõſentaneum erat, vt plurimorum criminum conſcij prompto animo ſe exhiberent, quod multi fecerunt: etenim publicani & peccatores Ieſum ſequebantur. Quid ergo his verbis ſignificauit? qui ſemper in malitia perſeuerant. Ipſe idcirco venit, vt vetera peccata dimitteret, & in poſterũ cautiorem hominẽ redderet: verùm quum nõnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi ſint & imbecilles, vt quũ vita malitiæ ſtudeant, nunq̃ ſe abſoluere curãtes, eos hoc in loco Chriſtus ſignificauit. Nam cũ Chriſti aſſertor, ad doctrine rectitudinem vitam etiam ſanctã addat, ideo ad me venire formidant, inquit, quoniam à recta formidãt vita. Qui enim gentiliũ errores ſectatur, à nemine liberè reprehẽditur: quippe qui eiuſmodi deos colunt, & ipſis turpes, & ridiculos, quales ipſi ſunt; honores exhibent, nõ aliena à doctrina ſua opera præ ſe ferunt: qui autẽ dei ſunt, & deſidioſè viuũt, omnes & expoſtulant eos, & accuſant: tãtæ etiã apud inimicos admirationi eſt veritas. Vide igitur q̃ diligenter omne proſequitur, Nõ enim, inquit, qui malè facit, non venit ad lucem: ſed qui in malis perſeuerat operibus, hoc eſt qui ſemper in perditionis vitiorũ luto verſatur, neq; vult meis ſubijci legibus, ſed his præuaricatis, fornicatur licẽter, & cætera quę prohibẽtur, exequitur: huc enim tanquã in lucẽ prodiens, fur manifeſtus deprehẽditur, idcirco ſub ditionẽ meam venire recuſat. Multi gentiliũ inueniũtur, qui ideo Chriſtianę religioni ſe inhærere nõ poſſe cauſantur, quoniã ab ebrietate, fornicatione, & cæteris huiuſmodi affectibus nequeant abſtinere. Quid igit? Nõne & Chriſtiani malæ & perditæ vitæ; gentiles verò philoſophiæ ſtudioſiſſimi inueniũtur? Quod multi Chriſtiani perditè viuant, nõ ignoro: quod autẽ Gẽtiles rectè faciant, hoc adhuc mihi non ſatis cõſtat: neq; tu mihi natura ipſa mãſuetos, & modeſtos adduxeris, hoc enĩ nõ eſt virtus: ſed eos qui cũ affectibus trahũtur fortiter reſiſtunt, hos tamẽ nõ habes. Futurorũ bonorũ ſpes, & gehẽnę metus, & alia huiuſmodi vix hominẽ in virtute cõtinẽt: quibus enĩ nihil horũ perſuadẽt, hi minimè virtutẽ amplectuntur: ſi qui autem ſimulãt, gloriæ cauſa ſimulant: & qui

ita affectus eſt,cum latere opera ſua poſſe confidet, minimè à prauis cupiditatibus abſtinebit. Verùm ne cuipiam contentioſi eſſe videamur, contendamus ex Gētilibus eſſe qui rectè viuant, neque hoc poſitioni noſtræ contradicit. Quod enim frequenter, non quod rarò contingit, intelligendum eſt.Conſidera autem quo pacto aliunde etiam omnem aufert Gētilibus excuſationem. In mundum lucem veniſſe dicit: num eam quæſierūt inquit? num laborarunt? num adnixi ſunt vt eam inuenirent? Venit ad eos lux,neque obuiam facti ſunt: quod ſi Chriſtianorū nonnulli malè viuunt,reſpondebimus nō de his intelligi qui Chriſtiani nati ſunt,& à maioribus ſuis pietatem didicerūnt, licet hi ſæpenumero doctrina vitioſa vitam mutauerint: ſed de his,vt arbitror,qui Gentilium, vel Iudæorum profeſſiōne contempta, veram fidem complectuntur. Oſtendit etiam errantium neminem fidei ſe ſubiecturum,niſi prius rectam ſibi vitam perſuadeat,& neminem niſi prorſus malitiæ deditus in incredulitate perſiſtere: neque mihi dixeris eum, neque incontinentem eſſe,neque raptorem:non enim hæc ſola virtus eſt. Quid hæc illi proſunt, ſi inanis gloriæ ſeruus ſit,& amicorum ſodalitatem veritus,in errore permaneat? Hoc non eſt rectè viuere : neque enim gloriæ ſeruus minus peccat quàm fornicator, imò longè plura & grauiora committit.Sed da mihi apud Gentiles aliquem omnibus affectibus,& malitia liberum:non inuenies.Nam qui apud eos magni habētur,& pecunijs,& ventri dediti: vt inquit, maximè omnium hominum gloriæ ſeruierunt : quod malorum omnium eſt cauſa. Hinc & Iudæi in perfidia māſerunt,quos arguens Chriſtus inquit:Quomodo poteſtis vos

*Infr. 5. g.* credere,qui gloriam ab inuicem accipitis? Et quid tandem ad Nathanael, cui etiam veritatem teſtatus eſt, hæc verba non habuit,neque longiori ſermone vſus eſt? Quoniam nō eo ſtudio venerat: hic enim hoc ſibi faciendum conſtituerat,& quod alij quieti,hic auditioni tempus exhibuit : ille ab alio perſuaſus,non tamen quin admoneret,præterijt.Si

*Suprà 1. g* quidem inquit, Amen amē dico vobis,videbitis cælū apertum,& angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filiū hominis. Huic nihil tale, ſed de generatione & vita æterna,diuerſo ſermone ſecūdum ſubiectā materiā locutus eſt.

Nam

Nam cum ille prophetarum dicta proculdubio crederet, tantum audire ſatis habuit: hic autem cũ adhuc dubitaret, non quidem manifeſtè omnia ei Chriſtus aperuit:ſed eius mouit mentẽ,vt timore timorẽ eiiceret,cũ non credentẽ iu dicari,& nõ credere à parua cõſciẽtia ꝓficiſci diceret. Humanã nãq; gloriã magnifaciebat, & pluris quã ſuppliciũ. *Infra.12.f* Multi enĩ,inquit,ex prĩcipibus crediderũt in eũ,ſed ꝓpter Iudæos nõ cõfitebãtur:pręterea eũ coarguit,cũ dicat nulla alia ratione hominẽ nõ credere, quã quod vitã immũdam viuit: & in ſequentibus inquit,Ego ſum lux:hic autem,Ve *Infra.8.b* nit lux in mundũ: in principiis enim obſcurius,inde apertius locutus eſt. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur,quamobrem debitam fiduciam habere non poterat.Fugiamus igitur inanem gloriam, quę cæteris eſt affectibus violentior: hinc auaritia, hinc pecuniarũ amor, hinc odium, bella,pugnæ. Quippe qui plura amat, minimè conſtare poterit,amat autem nullam aliã ob rem,quam inanem gloriam. Et quanam gratia,dic,quæſo, eunuchorum, & mancipiorum gregibus,& huiuſmodi rebus friuolis,& inanibus multi ſtipari volunt? non neceſſitatis gratia, ſed vt importuni huius affectus obuios omnes teſtes habeant,horum caput eſt inanis gloria:quod ſi abſcindem*, reliqua malitiæ mẽbra interibunt,& nil prohibuerit,quin terram vt cælum incolamus:neque ad malitiam tantũ quos capit animos impellit inanis gloria,ſed & virtutibus ſe inſinuat:à quibus cũ nos abſtrahere non poſſit, in ea maiorẽ in modum nos offendit,multis nos laboribus ſubiicit, quorum omnem fructum penitus aufert. Siquidem qui inani gloria mulcetur,ieiuniorum,orationum,miſericordiæ omnem mercedem amittit,Quid hoc damno miſerius,cũ fruſtra verberemur,& ridiculi fiamus, & ſuperna excidamus gloria? Neque enim vtrunq; & deſiderare,& conſequi poſ ſumus: ſed ſi vnam optauerimus,cælorum, videlicet, gloriam,vtranque conſequemur. Quamobrem ſi gloriam volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam dũtaxat proſequamur:hoc pacto & hanc,& illam adipiſcemur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, perquem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

*P*ost hæc uenit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæã terrã, & illic demorabatur cũ eis, & baptizabat. Erat autem & Ioannes baptizans in Aenõ iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & ueniebant, & baptizabantur. Nondum enim miſſus fuerat Ioannes in carcerem. Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Ioannis cũ Iudæis de purificatione.* Nihil veritate clarius, nihil potentius, nihil mendacio imbecillius, & ſi innumeris obtegatur operimentis, nam etiã ſic deprehẽditur, & effluit facilè: veritas autẽ nuda omnibus ꝓponitur, volentibus eius pulchritudinem intueri: neq; latere vult, nullũ timet periculũ, nullas inſidias tremit, nullã deſiderat multitudinis gloriã, nulli hoĩm eſt obnoxia, oĩa excedit: & ſi innumeris circũueniatur inſidiis, tuta permanet, & qui ad eam confugiunt, tanquã firmiſſimo & tutiſſimo muro eius viribus cuſtodiuntur, & latentia omnia & abſcondita in medium proponit: quod Chriſt⁹ ad Pilatũ his verbis ſi-
*Infr. 18 d* gnificauit: Ego palam locutus ſum mũdo, ego ſemper docui in ſynagoga, & in tẽplo quo omnes Iudæi cõueniunt, & in occulto locutus ſum nihil: hoc tunc locutus eſt Ieſus, nunc autem fecit. Poſt hæc, inquit, venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur, & baptizabat. Erat autem Ioannes baptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant & baptizabantur. In ſolemnitatibus in ciuitatem veniebat Ioannes, vt in mediũ dei doctrinam proponeret, & ex miraculis vtilitatem, inde ſæpe Iordanem petebat: nam & illuc multi concurrebãt: ſemper autem frequentioribus locis verſabatur, non oſtentationis aut ambitiõis gratia, ſed ſtudio vt prodeſſet quãplurimis. Atqui proſequitur Euangeliſta, non Ieſum, ſed diſcipulos baptizaſſe: vnde conſtat hoc etiam in loco ita intelligi. Et quanam gratia ipſe non baptizauit in ſpiritu ſancto & igne? Spiritus enim nondum erat deus: meritò autem non ipſe, ſed diſcipuli baptizarunt, cum vellent plurimos ad ſalutarem doctrinam allicere. Et quid tandem diſcipulis Ieſu baptizantibus Ioannes baptizare non deſtitit, ſed quouſq; miſſus fuit in carcerem id exercuit miniſterium? Illa enim particula, *Nondum miſſus fuerat in carcerem Ioannes:* in eum vſq; diem eum baptizaſſe ſignificat: atqui

qui

qui Ieſu diſcipuli longè viſi forent clariores, ſi iis baptizare incipientibus Ioannes diſtitiſſet. Quanam igitur gratia baptizauit? Ne diſcipulos ſuos in maiorem contentionem adduceret. Nam ſi ſæpenumero clamitando,& prioribus ſemper Chriſto conceſſis partibus,ſe inferiorem prędicando non perſuadebat,vt ad eum accederent: ſi hoc etiam addidiſſet,longè in maiorem contentionē prouocaſſet:propterea Chriſtus tunc maximè prædicationi ſuæ fecit initium,cū Ioannes longè aberat. Puto autem & propterea citiorem eius mortē permiſiſſe, vt omnes multitudinis animi ad Chriſtum cōuerterentur, neque amplius circa vtrunq; eorum ſcinderentur ſententiæ. Præterea inter baptizandum Ioannes nō ceſſauit frequenter admonere, & maxima & clariſſima de Ieſu oſtendere,nil aliud dicēs, quā vt in eum qui poſt ipſum vēturus erat,crederent. Qui igitur hoc prædicabat,quo pacto diſcipulorū Chriſti præſtantiam demonſtraſſet,ſi à baptiſmate ceſſaſſet? Contrarium viſum eſſet, vel æmulatione,vel ira id facere,cū autē prædicando perſtiterit,ea vehementiora oſtēndit: neque enim ſibiipſi gloriam comparauit, ſed ad Chriſtum miſit auditores: neque minus quā diſcipuli illi fiunt, imò longè magis. Quanto minimè ſuſpectum eius erat teſtimonium & maioris apud omnes authoritatis,hoc Euangeliſta Matthæus ſignificat,quod exibat ad eum Hieroſolyma, & omnis Iudæa,& omnis regio circa Iordanē,& baptizabantur in Iordane ab eo,confitentes peccata ſua. Diſcipulis autem baptizātibus,multi nō perſiſtebant,ad Ioannem percurrentes,quod ſi quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptiſmate q̄ diſcipulorū fuerit,nihil,reſpōdebim⁹. Vtrunque enim ſimiliter ſpirit⁹ expers erat,& vnam eandemq; baptizādi cauſam habebat,vt,ſcilicet,Chriſto conciliaret baptizatos:vt enim non ſemper peragrando credituros congregarent,oportebat: quod & in Simone frater, & in Nathanael Philippus,baptizare conſtituerant,vt per id omnes ſine labore adducerentur,& ad futurā fidem prępararentur. Quod autem nihil eorum baptiſma præſtaret, ſequentia manifeſtant. Quænam? *Facta eſt autem quæſtio, inquit, ex diſcipulis Ioannis, cum Iudæis & de purificatione.* *Mat. 3.b*

Contēdebant ſemper cum Chriſti diſcipulis diſcipuli

Ioannis,apud ipſum etiam Chriſtum. Quum enim viderēt eos baptizare,cœperūt aduerſus baptizatos loqui,ac ſi Ioannes apud ipſos baptizādo Chriſti diſcipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis perſuadere ei conabātur, non tamen perſuaſerunt, nam quod ipſi acceſſerint,non ille quæſierit,audi quo pacto Euangeliſta ſignificauit. Non enim dixit Iudæum aliquem eos interrogaſſe,ſed quæſtionem ex diſcipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Conſidera autem euangeliſtæ lenitatem: non enim in quemquam inuehitur,ſed pro viribus crimen extenuat, quum quęſtionem factam ſimpliciter dicit. Nam quod cōtenderint, ex ſequentibus patet, quæ etiam lenius exequitur. *Et uenerunt,inquit, ad Ioannem,& dixerunt ei: Rabbi,qui erat tecum trans Iordanem, cui teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat,& omnes ueniunt ad eum.* Hoc eſt, quem tu baptizaſti,quem clarum & conſpicuum reddidiſti,is eadem quę tu audet: non tamen dixerunt quem tu baptizaſti,ſiquidem oportuiſſet eos & ſupernæ vocis,& ſpiritus ſancti aduentus meminiſſe: ſed, Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti: hoc eſt,qui in diſcipuli loco habitus eſt,qui nulla ex parte nobis ſuperior erat,is abs te diſcedens, baptizat. Non autem verbis eum tantùm dolore afficere,ſed opera ſua ſuperari arbitrabantur. Omnes enim,inquit, ad eum veniunt: vnde conſtat quod Iudæo cum quo diſceptabant,ei minimè perſuaſerunt. Hęc autem animi inbecillitate, & ambitione quadam loquebantur. Quid ad hos Ioannes? non eos coarguit,veritus ne ſe relicto aliud quid mali aggrederentur. *Sed non poteſt homo,inquit, accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de cælo.* Si meum prorſus teſtimonium accepiſtis, inquit, & verum id arbitramini, diſcite vel ex eo, non me,ſed illum in honore potiorem. Vos me audiſtis, vos mihi teſtimonium perhibetis, quod dixerim, Non ſum ego Chriſtus, ſed miſſus ſum ante illum: quod ſi teſtimonii mei memores eſtis, dixiſtis enim, Cui tu teſtimonium perhibuiſti, non modo ex eo non minuitur, ſed augetur plurimum: præterea non meū, ſed dei teſtimonium fuit. Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante illū miſſum profeſſus ſum. Vides quo pacto paulatim diuinam vocem fuiſſe oſtendit? ac ſi dicat,

minister

miniſter ſum & mittentis mandata nuncio, neque humanam aucupor gratiam, ſed eius patri, qui me miſit miniſterium exhibeo: non ergo ad captandam gratiam teſtimonium perhibui, ſed ad quod miſſus ſum, id annunciaui: quare nolite me propterea magnum exiſtimare: hoc enim illius oſtendit magnitudinem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui habet ſponſam ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem ſponſi.* Et quamobrem qui dicit: Non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam calceamenti: amicum ſe eius in pręſentia dicit? non vt extollat ſe, neque vt laudet, ſed vt hāc maximè curam habere, neq; inuito ſe, & ægrè ferente id fieri, ſed cordi ſibi & quàm gratiſſimū eſſe oſtendat: & hæc ſunt quorum gratia maximè omnia fecit, quæ omnia amici appellatione ſignificauit: non enim tam miniſtri ſpōſi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo paritatem, abſit, ſed voluptatis magnitudinem demonſtrare voluit, ſimul & eorum imbecillitati indulgens, amicum ſe dicit: nam & miniſtrum ſe dixerat, cum inquit: *Miſſus ſum ante illum* Præterea quoniam ægrè ferre Ieſu opera putabatur, ſponſi ſe amicum appellauit, vt oſtenderet non modo non ægrè ferre, ſed maiorem in modum lætari. Hoc enim effecturus, veni, inquit, & tantùm abeſt, vt modeſtè eius opera feram, vt tum maximè dolerem, ſi non fierent, ſi ad ſponſum ſponſa nō accederet, dolore tunc afficerer: nō autem nūc cū teſtimonium noſtrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cum id quod voluimus contigit, & ſponſa ſponſum cognoſcit, & vos hoc teſtimonio perhibetis, cum dicitis quod omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cùm verò in præſentia contigiſſe videam, gaudeo & exulto. Sed quid ſignificat illa particula, Qui ſtat, & audit eum? ex ſimilitudine ad propoſitum venit. Cùm enim ſponſi & ſponſę meminiſſet, quomodo ſpōſalia fiant oſtendit, per vocem videlicet & doctrinam: ita eccleſia conciliatur deo, quamobrem Paulus, inquit: Fides ex auditu, auditus autem per vocem dei, hac ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui ſtat: non temerè poſuit, ſed vt res ſuas compoſitas, & iam ſibi ſtandum, & dantem illi ſpōſam audiendum oſtendat, & quod ſeruus ſit, & miniſter, & ſpes,

*Supra. 1 d & Lucæ. 3. d*

*Ro. 10. d*

& ſpes, & gaudium ſuum re euenerit, proſequitur. *In hoc ergo gaudium meum impletum eſt.* Perfectum eſt, inquit, opus, & officium meum, nec amplius habens quod faciamus. Deinde non præſentem tantùm, ſed futurum mœrorem prohibens, & futura ex dictis & factis confirmat.

*Illum, inquit, oportet creſcere, me autem minui.* Hoc eſt, meũ feci officium, iam ceſſabo. Illius opera nunc augẽtur: quod enim nunc formidatis, non in præſentia tantùm erit, ſed maius indies fiet, quòd maximè res noſtras claras oſtẽdet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniam Chriſtus magnum accepit incrementum, & ea euenerunt? quorum gratia omnia fecimus. Animaduerte quàm leniter, quàm ſapiẽter illorum ſedauit affectus, & inuidiam extinxit, & fruſtra id eos tentare demonſtrat, quibus verbis maximè eorum ſedat malitiam. Idcirco enim adhuc eo viuente, & baptizante hæc tractata ſunt, vt Chriſti excellentiam teſtaretur, neque quiſpiam incredulitatis excuſationem haberet: neque enim à ſeipſo hæc dixit, neque aliis interrogantibus: ipſi & percontatores erant, & auditores. Nam neque ſponte ſua id dicenti ita credidiſſent, vt poſt interrogationem. Quum enim reſpõdentem audirent, eius certam habuerunt ſententiam. Iudæi autem eo quod ad ipſum miſerunt, & eius non crediderunt teſtimonio, idcirco meritò ſibi omnem præciderunt excuſationem. Quid igitur hinc erudimur? Quod omnium malorum cauſa eſt gloriæ inſania, hæc illos in contentionem traxit, hæc temerario auſu excitauit, vt ad Ieſum venientes dicerent: quare diſcipuli tui non ieiunant? Fugiamus hunc affectum dilectiſſimi, vt gehennam fugiamus: hic nanque maximè eius ignem accendit, hic diaboli vndique ditionem propagat, hic ętatem & dignitatem omnem ſæuiſſimo premit imperio, hic eccleſias huc illuc diſtrahit, hic ciuilia opera corrumpit, domos funditus, ciuitates, populos, gentes euertit: & ſi in deſertum venerit, multam & illic vim oſtendit. Nam qui ſępenumero pecunias, & mundi illecebras, & violentiores corporis voluptates valere iubent, hi nonnunquam inani gloria capti, omnia perdiderunt. Qui multũ laborauit, propter hunc affectum non laborantis, ſed grauiter peccantis pręmiũ accipiet. Phariſęus quã publicanus propter

*Mat. 9. b & Mar. 2. c.*

propter inanem gloriam minus meruit. Verùm hanc accuſare nullus labor, omnes enim cõſentiũt, id aũt quærẽdum quo pacto vincam⁹. Quomodo igitur poſſumus? Si gloriã gloriæ comparabimus. Quemadmodum enim terrenas diuitias contemnimus, cum alias ſperamus diuitias: ita & huius vitæ gloriam, cùm longe maiorẽ & veram gloriam cõiectabimur, contẽnemus. Hęc nanq; inanis & ſtulta eſt, & nomine tantũ, non, re gloria: illa vero cæleſtis, vera, quæ non homines, ſed angelos, & archangelos, & angelorũ dominũ, imò & cũ his etiam homines laudatores habet. Si illud ſpectaculum contemplaberis, ſi illas coronas noueris, ſi ad illum plauſum te transtuleris, nunquam aduerſum te terrena poterunt preualere: neq; hęc magnifacies, ſi habebis: ſin minus, nõ quæres. Etenim in huius ſeculi regiis nemo ſatellitũ, iis omiſſis quibus coronato regi, & in ſolio ſedẽti placeat, graculorũ voces, muſcarũ & culicũ obuolantiũ ſtridorẽ proſequitur, neq; enim iis vlla ex parte potiores hominũ laudes inueniũtur. Humana igitur intellecta miſeria omnia in tutiſſimos recõdam⁹ theſauros, & manẽtẽ & incorruptibilẽ gloriã inquiram⁹. Quã vitam omnes conſequamur, Gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA. XXIX EX CAP. III.

Q*Vi de ſurſum uenit, ſuper omnes eſt: qui eſt de terra: terra eſt, & de terra loquitur.* Graue quiddam eſt gloriæ amor, graue inquam, & multarum ipſa ſpinarum plena gloria, & quæ difficile tolli poteſt fera, & multorũ capitũ beſtia, & in eos quibus fouetur, quib⁹ ſuſcipitur armata. Quẽadmodũ enim vermis ligna ex quib⁹ naſcitur, & rubigo ferrum conſumit, ita inanis gloria altricem ſui animam perdit. Quare multa opus eſt diligentia, vt hunc tollamus affectum. Conſidera quid hoc in loco diſcipulis ſuis hoc morbo affectis dicat Ioãnes, & vix eos placat. Ad ſuperiora etiam hoc addit. Qui de ſurſum venit ſuper oẽs eſt, qui eſt de terra, terra eſt, & de terra loquitur. Cum meũ, inquit, vbique extollatis teſtimoniũ, & digniſſimũ fide eſſe dicatis, illud vos ſcire neceſſarium eſt, nõ licere, vt is qui ẽ cælo venit, à terreno homine fidem accipiat.

Quid

Quid autem illa particula. Super omnes eſt, ſignificat? & quid vobis per eã oſtenditur? Quod nulli⁹ indiget, ſed ipſe ſibi ſatis eſt, & omnium maximus: ſed ex terra & de terra loquentem dicit, non ex ſua, ſed ex Chriſti ſentẽtia. Si terrena, inquit, dixi vobis & non creditis. Baptiſma, terrena appellauit, non quod terrenum, ſit niſi ineffabilis generationis ipſius comparatione, ita nunc de terra loqui ſe dicit ſua diuinæ doctrinæ comparata. Nihil enim aliud, de terra loqui, ſignificat, q̃ paruas & humiles facultates ſuas, & quales credibile eſt terrenam accipere naturam, ſi cum dei magnitudine conferantur. Siquidem apud deum omnes ſapientiæ theſauri recõduntur. Quod autem de humanis rationibus non loquatur, inde conſtat: *Qui de terra eſt, inquit, de terra loquitur.* Atqui non totus erat ex terra, ſed pro parte, nam & animã habebat, & ſpiritus particeps erat, quæ minime de terra ſunt. Quomodo igitur de terra eſſe dicit? Animaduertiſne nihil aliud quàm paruũ ſe, & nullius fere momenti, vtpote humi reptantem, & in terra natum: Chriſtum autem cælitus nobis demiſſum ſignificari? His omnibus eorum affectum extinguens, iam audentius de Chriſto loquitur: antea enim ſuperuacaneum erat verba nullum in auditorum mentibus locum habitura effundere: cum autem ſpinas inciderit, merito iacit ſemina, inquiens:

*Qui de ſurſum uenit, ſuper omnes eſt, & quod audiuit, loquitur: & quod uidit, teſtatur: & teſtimonium eius nemo accipit.* Cum magnum quiddam & ſublime de Chriſto locutus eſſet, rurſus in humiliorem de eo ſermonem deſcendit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit, & vidit: magis ſecundum hominem dictæ ſunt. Non enim viſu, neque auditu norat quæ norat: ſed ſuapte natura perfectus ex patris ſinu procedẽs neque pręceptore indigens. Sicut, inquit, cognoſcit me pa-
*Infr. 10. c* ter, & ego cognoſco patrem. Quid autem ſignificat: Quod audiuit, loquitur: & quod vidit, teſtatur? Quoniam per hos ſenſus omnia certe cognoſcimus, & digni videmur quibus credatur, cum vidimus aut audiuimus, vt vtpote qui neque fingimus, neque mendacia dicimus. Idcirco vt rem cõfirmet, inquit Ioannes: Quæ audiuit & vidit, hoc eſt, ve-
*Infra. 5. c* riſſima: ita & nos ſępenumero ſciſcitamur. Vidiſtíne, an audiſti? quod ſi fatebitur, certum arbitramur teſtimonium.

Ipſe

Ipſe autem cũ dicit: Sicut audio iudico: & quæ audiui à pa- *Ibidẽ. 15 c*
tre meo loquor: &, quę vidim⁹, loquimur: & id genus alia,
nõ ea gratia dicit, vt aliunde eum accepiſſe intelligamus.
Id enim arbitrari, vltimæ amẽtiæ eſt: ſed vt omnẽ impudẽ
tibus Iudęis auferat ſuſpicionẽ. Cum enim nondũ debita
de ſe opinio haberetur, frequenter ad patrẽ confugit, inde
verbis ſuis fidem faciens. Et quid admiraris, ſi ad patrẽ cũ
& ad prophetas & ſcripturas ſæpe deſcẽdat, & eorum ad-
ducat teſtimoniũ? Illæ ſunt, inquiens, que teſtimoniũ per- *Infr. 7. f*
hibent de me. Nunquid prophetis minorem ipſum dice-
mus, cum eorum accipiat teſtimoniũ? Abſit: nam propter
auditorum imbecillitatem ita loquitur, & à patre audire
ſe dicit, quæ loquitur, non quod magiſtro indigeret, ſed vt
illi crederent non eſſe mendacium. Verba autem Ioannis
hoc ſignificant, mihi opus eſt audire ab illo, de ſurſum e-
nim venit, qui hæc nũciat, quæ ipſe ſolus manifeſtè nouit.
Ea namque verba videlicet, Audiuit & vidit: hanc ſignifi-
cant certitudinem. Et teſtimonium eius nemo accipit.
Atqui & diſcipuli & multi alij acceperunt, quomodo igi-
tur inquit: Nemo accipit: hoc eſt pauci, & hoc nunc: nam
ſi neminẽ dixiſſet qua ratione addidiſſet, qui accepit eius
teſtimonium? Signauit, quia deus verax eſt. Hoc & in loco
diſcipulos ſuos tangit, ac ſi non multum ei credituri eſſẽt.
Quod eñ neque deinceps ei crediderint, ex ſequentibus
cõſtat. Propterea cum eſſet in carcere, ad Ieſum eos miſit,
vt ei magis conciliarentur: illi autem vix tunc crediderũt:
quod Chriſtus ſignificans dicebat, Beatus qui non fuerit *Mat. 11 a*
ſcandalizatus in me: & propterea nunc dicebat Ioannes, *& Luce,*
Et teſtimoniũ ei⁹ nemo accipit: diſcipulos ſuos erudiẽs, & *7. d.*
tantum non dicens quod pauci eſſent ei credituri, & idcir
co verbis eius non creditis. Quæ enim vidit, loquitur: ſi-
mul & Iudaicam tangit inſaniam, atque dementiã. Quod
& Euangeliſta in principio his verbis coarguit: In pro- *Suprà. 1 a*
pria venit, & ſui eum nõ receperunt: hoc nõ venientis, ſed
non recipiẽtium peccatũ eſt. *Qui accepit eius teſtimonium, is obſignauit, quia deus uerax eſt.* Hic & eos perterret, cum
oſtendat qui Chriſto non credit, eum non modo non ip
ſi ſed ne patri quidem credere. *Quem enim miſit deus, inquit, uerba dei loquitur,* Loquitur enim, quæ ab illo accepit, & cre
dens

dens illi credit,& incredulus non credit. Signauit autem, hoc eſt,oſtendit. Inde his verbis timorem auget: Deus verax eſt. Neque enim aliter quiſpiam ea non crederet, niſi mittentem deum mendacij inſimularet,& cũ nihil aliud q̃ de patre loquatur Chriſtus,qui eum non audit,non audit mittẽtem patrem. Vides ne quantã formidinẽ eis incutiat? Primum Chriſtum infideles audire contemnebant, ideo periculi magnitudinem eis propoſuit,vt diſcerent, quod qui Chriſtum non audiunt,neque deum audiunt. Hac deinde ratione imbecillitatis eorũ magnitudinem exponit. *Non,inquit,ad menſuram dat deus ſpiritum.* Et vt dixi,rurſus ad humiliorem deſcendit ſermonẽ,eumq; & varium,& intelle&u facilem auditoribus reddit. Neque enim aliter incutere,& augere metũ poterat. Nam ſi de eo magnum & eximium dixiſſet,non vtique credidiſſent,ſed cõtempſiſſent potius:idcirco ad patrem omnia refert Rurſum tanquam de homine Chriſto diſputãs:quid autẽ inquit? Nõ ad mẽſurã dat de⁹ ſpiritũ? Nos oẽs,inquit,ad menſurã ſpũs operationẽ accipimus,nam ſpiritũ hoc in loco operationẽ dicit, Hæc enim eſt que diuiditur,ille ſine menſura & integram habet operationem: quod ſi operationem eius metiri nemo poteſt,longe minus ſubſtantiã: vides ne ſpiritũ infinitum? Sed quiſnam omnẽ ſpiritus accepit operationem? Qui dei opera nouit,qui dicit: Quod audiuim⁹,loquimur: & quod vidimus, teſtamur. Quid igitur iure dubitandum eſt? Nihil enim niſi quæ dei ſunt dicit,nihil niſi quæ ſpiritus. Et primum quidem de verbo Dei nihil loquitur, ſed à patre & ſpiritu doctrinæ ſuæ fidem cõparat. Quod enim deus eſſet,norant quod ſppiritus etiã intelligebant, quanuis non debitã de eo haberent opinionem, ignorabant autem filium: propterea ad patrem & ſpiritum ſemper confugit,& inde verba ſua confirmat: hac nanque abdita cauſa ſi quis per ſeipſum hoc conſideraret, valde Chriſti minueret dignitatem. Non enim propterea crediderũt,quoniam ſpiritus operationem haberet,neq; ei⁹ indiget auxilio,ſed ſibiipſi ſufficiens eſt. Verum imbecilliorum ſuſpicione cognita his vtitur verbis. Hæc autẽ dico,ne ſimpliciter ſcripturas prætereamus,ſed dicentis conſiderationem,& auditorum imbecillitatem,& alias in ſcripturis cauſas perſcrutemur

Margin notes: 1. Cor. (beside line 2); 1. Ioã. 1. a (beside "& quod vidimus")

temur. Non enim omnia vt volunt præceptores, ſed multa ſecundũ auditorũ imbecillitatẽ loquuntur. Quãobrẽ Paulus: nõ potui, inquit, vobis loqui quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus, tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potũ dedi, non eſcam. Volebam, inquit, tanquam ſpiritalibus loqui, ſed nõ potui: non quod ipſe loqui nõ poſſet, ſed quod auditores intelligere non poterant: ita & Ioannes maiora diſcipulos docere voluiſſet, ſed illi non patiebantur, hac gratia in humilioribus verſatur. Diligenter igitur inueſtiganda ſunt omnia. A ſcripturis enim ſpiritalia arma accipimus, verum ſi ea nos induere, & diſcipulos armare ignorabimus, ipſa quidẽ proprias habent vires, accipientibus autẽ nihil afferunt vtilitatis. Eſto thorax, & galea firmiſſima, & clypeꝰ & haſta, inde quis thoraca pedibꝰ, galeã pro capite oculis aptet, clypeo nõ pectꝰ, ſed pedes ꝓtegat: nũquid huic homini ea arma quid conferent, & non potius lędent? Plane hoc conſtat, non tamen armorũ culpa, ſed iis vti rectè neſcientis. Ita & in ſcripturis vſu venit, ſi earum ordinem confundemus, ipſæ quidem vim ſuam retinent, nobis autẽ nil conferunt. Hæc ego & priuatim, & publicè vos frequenter erudiẽs, nihil ampliꝰ proficio, ſed ſecularibus rebꝰ omne vos tẽpus affixos & implicitos video, Spiritalia vero ne in ſomniis quidẽ coniectamini: propterea negligimur & pro veritate certantes nõ multũ valemus, ſed ridiculi gẽtilibus, Iudęis, & Hęreticis efficimur, quod ſi vt in his, aliis quoq; rebꝰ, negligẽtia vteremini, nec ſic quidẽ vobis eſſet ignoſcendũ. Sed in ſecularibus negociis vnuſquiſque enſe acutior eſt, & ſumma diligẽtia artes exercet, & rempublicam gerit, in neceſſariis autem & ſpiritalibus quantáuis deſidia torpemus, ſuperuacuis tanq̃ neceſſariis vtẽtes, & neceſſaria arbitrãtes vtentes. An neſcitis non ſuperioris tãtum ætatis hominũ gratia ſcripturas editas, ſed noſtri? Nónne audis Paulum dicentem: Hæc ad noſtram doctrinã ſcripta ſũt, ad quos fines ſeculorum deuenerunt, vt per patientiam & conſolationẽ ſcripturarum ſpem habeamus? Et licet me fruſtra loqui non ignorem, nõ tamen ceſſabo: ita enim apud deũ excuſabor, quãuis nemo me audiat. Qui attentè audientibus loquitur, is laboris præmiũ habet auditorũ perſuaſionem. Cuius autẽ verba non audiuntur

1. Cor. 3 a

Rom. 15 a

diuntur

diuntur, neque tamen ceſſet, plurimi faciendus eſt, cū deo placere adnitatur, & nemine attendente ſuū impleat officium. Verū licet maius nobis ex contēptu noſtro præmiū proueniat, id tamen minus deſideramus modo ad veſtram aliquid ſalutem proficiamus, maximā mercedem probitatem veſtram ducētes. Hæc dicimus, non vt moleſtā & grauem veſtrā faciamus orationem: ſed vt affectum in vos noſtrum oſtendamus, & quo ob deſidiam veſtram dolore affiſciamur, vos non lateat. Qua deſidia vtinam omnes liberi, magna ſpiritalium cura ſuſcepta, cæleſtia bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXX EX CAP.. III.

P*ater diligit filium, & omnia dedit in manu eius: Qui credit in filium, habet uitam æternam. Qui autem incredulus eſt filio. &c.* Magna aſſiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus reb⁹ oſtēditur. Per eam enim artes meliores reddimus, cum repente omnia à magiſtris diſcere nequeamus, per eam paulatim ciuitates cōdimus, per eam vitam noſtrā ſuſtentamus. Neque admireris, ſi tantum in ſecularibus virium habeat, quandoquidem & in ſpiritalibus plurimum poſſit. Sic enim ab idololatria liberari Iudęi potuerunt paulatim, & in paruis & humilibus rebus à principio, neq; doctrinæ, neq; vitæ gratia eruditi. Sic poſt Chriſti aduentū, cū ſublimioris iam doctrinæ tempus eſſet, omnes acceſſerunt apoſtoli, nihil primū altū, vel arcanū locuti. A paruis Chriſtus multitudini exorſus eſt: ita & in pręſentia Ioannes, tanquam de homine quodam mirabili loquitur, alta autem & ſublimia per vmbram interſerit. Primū dixit: Nō poteſt homo a ſemetipſo accipere quicquā.
*Suprà. 3 d* Inde altius quiddā attingens: Qui de ſurſum, inquit, venit ſupra omnes eſt. Rurſus ad humilia deſcendens poſt alia multa. Nō ad menſuram, inquit, dat deus ſpiritum. Inde proſequitur. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Inde cum ſupplicij vim intelligeret, neque ita multitudinis animos bonorū promiſſione, vt ſuppliciorū formidine moueri, his verbis ſermoni ſuo finē imponit. Qui credit in filium, habet vitā eternam: qui autem incredulus eſt filio

filio, non videbit vitam, ſed ira dei manet ſuper eum. Rurſus ad patrem ſupplicij rationem refert: non enim dixit ira filij, quamuis ipſe ſit iudex: ſed dei, vt maiorem illis metum incuteret. Nũquid ergo ſatis eſt ad vitã æternam in filium credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnũ cælorum. Et peccatum in ſpiritum, vel ſolum eſt ſatis quod in gehennã detrudat: & quid de patre loquor? Nam ſi in patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum rectè credideris, non autẽ rectè vixeris, nulla tibi ad ſalutem vtilitas. Quum ergo dicit: Ipſa eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum deum: nolimus hoc nobis ad ſalutem ſatis arbitrari. Opus nãq; nobis eſt & vitæ, & morũ puritate pollere, & licet hoc in loco dicat: Qui credit in filium, habet vitam æternã. Nec bona tantùm, ſed ſuppliciorum quoq; formidinem proponit, quòd qui incredulus eſt filio, non videbit vitã, ſed ira dei manet ſuper eũ: non tamen dicimus ſatis eſſe ſolam fidem ad ſalutem, quod quæ de vita ſæpe in euangelijs dicuntur, oſtendunt. Cur enim non dixit, ipſa eſt vita æterna ſola: neq; qui credit in filium ſolum, habet vitã æternam: ſed in vtroq; vitam eſſe ſignificauit? Nam niſi mores ſequãtur, ſequetur ſuppliciũ. Et non dixit in eo: ſed, ſuper eum: hoc eſt, nunquam ab eo diſcedet. Siquidẽ ne temporalẽ fore mortem putares, cùm dicit: Non videbit vitam: id verbum poſuit, vt eius demonſtraret perpetuitatem. Quod fecit, vt per hæc verba eos ad Chriſtum traheret. Quamobrem non priuata, ſed cõmuni ad eos admonitione vſus eſt, vt facilius alliceret. Nõ enim, inquit, ſi credetis & non credetis, ſed in cõmuni loquitur, ne qua poſſet exoriri ſuſpicio, & vehementius q̃ Chriſtus. Siquidem Chriſtus: Qui non credit, iam iudicatus eſt: hic autem, Non videbit vitam, ſed ira dei manet ſuper eum. Et meritò ſanè. Neq; enim idem eſt aliquem de ſeipſo loqui, & de altero. Chriſtũ ambitionis cauſa ita loquutum & iactatũ exiſtimaſſent, Ioannes hac carebat ſuſpicione. Quod ſi poſtmodum Chriſtus vehementiori ſermone vſus eſt, ea poteſt ratio afferri, quod iam magnam de ipſo Iudæi opinionem conceperant.

*Mat. 7. c*

*Infra 17. a.*

VT *ergo cognouit* IESVS, *inquit, quia audierunt Phariſæi, quia* IESVS *plures diſcipulos facit, & baptizat quàm Ioannes:* Cap. IIII.

*quanquam* IESVS *non baptizaret,ſed diſcipuli eius: reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.* Ipſe quidem nõ baptizauit,ſed nuncij quum vellent auditores in eius odium excitare,ita ferebant.Sed quanam gratia diſceſſit?Non formidinis,ſed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nãque & inſultantes cohibere, ſed noluit hoc frequenter facere,ne de eius incarnatione diffiderẽt.Et ſi ſæpius impulſus fugiſſet, id etiam ſuſpicioſum multitudini fuiſſet: propterea multa more hominis operatus eſt. Quemadmodũ enim credi voluit deum eſſe,ita & carnem ſuſcepiſſe: hãc ob rem Petrum

*Mat.16.c.* corripit, dicentem: Abſit à te domine, non erit tibi hoc. Tantæ hoc ſibi curæ fuit.Nã in eccleſiaſtica doctrina non parua hęc portio eſt,& ſalutis noſtræ principiũ,cuius gratia omnia & facta,& perfecta ſunt.Sic mors ſublata eſt,& peccatum,& maledictum abolitum,& plurima vitę noſtræ collata ſunt bona:ideo maximè ſuam voluit incarnationẽ credi, quæ nobis principium & fons eſt innnumerabilium bonorum: hinc non humanitatem,ſed diuinitatem potius latere permiſit. Recedens ergo ad eos rurſum ſe contulit, vnde prius venerat.Neque ab re in Galilęam conceſſit,ſed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quæ deum deceret ſapientia, & vt nullam Iudæis ne impudentem quidem excuſationem relinqueret, quod Euangeliſta his verbis ſignificauit. *Oportebat autem eum tranſire per Samariam.* Vt oſtẽderet præter itineris rationem hoc feciſſe,cuius exemplum & apoſtoli ſequuti ſunt.Quemadmodum enim illi Iudæorum perſecutionibus tunc tẽporis agitati, ad Gẽtes profecti ſunt:ita & Chriſtus, quũ ab illis fugaretur,ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta ſunt,vt omnem Iudæis auferret excuſationem,ne dicerent ſe relictis,Chriſtum ad incircũciſos profectum.Idcir-

*Act.13.g.* co excuſantes ſe diſcipuli, dicebant: Vobis oportebat primum loqui verbum dei:ſed quoniam repellitis illud,& indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gen

*Mat.5.c.* tes.Et ipſe iterum:Non veni niſi ad oues quæ perierãt do-

*Ibidem.c.* mus Iſraël.Et iterum:Nõ eſt bonum accipere panẽ filiorũ, & dare canibus.Quum autem eum Iudæi expulerunt,portam gentibus aperuerunt:neque etiam ſic in Samariã principaliter profectus eſt Chriſtus,ſed per eã iter fecit. *Præteriens*

*teriens ergo, uenit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædiũ quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. Erat autẽ illic fons Iacob.*
Quanam gratia tanta hunc locum diligẽtia narrat Euan-
geliſta? Ne poſtmodum audiendo mulierem dicentem, Ia-
cob pater noſter dedit nobis hũc puteum, mireris. Etenim *Geneſis*
is locus erat, vbi pro Dina Leui & Simeon indignati gra- *34.d.*
uem illam cædem patrati ſunt. Et quoniam ad hoc ventum
eſt, non ab re fuerit ſubtexere vnde Samaritani originẽ ha
buerint. Locus is omnis Samaria appellatur. Vnde igitur *Samarita*
appellati ſunt? Samor mons à conditore dictus eſt, vt teſta- *ni unde di*
tur Eſaias, & caput Samororum Ephraim. Habitatores au *cti.*
tem non Samaritani, ſed Iſraëlitæ appellabantur: procedẽ- *Eſa. 7.b.*
te tempore deum offenderunt, & regnante Phacee ſurgens *4.Regũ*
Thelgamaſa, & multas ciuitates occupauit, & Ele ſubdi- *15.f. &*
dit, quo interẽpto Oſee regnum tradidit. In hunc inſurgẽs *2.Paral.*
Samanaſar, alias cepit ciuitates, & tributarias fecit. Huic *28.*
Oſee primũ paruit: inde defectione facta, Aethiopibus cõ-
fœderatus eſt: quod quum Aſſyrius rex intelligeret, gẽtem
illam obſeſſam cepit, neque amplius illic habitare permi-
ſit, veritus ne iterum deficerent, ſed Babylonem & in Me-
dos tranſlatis, collectitiam hinc inde multitudinẽ in Sama
riam habitatum miſit, vt in poſterum firmum ſibi imperiũ
familiaribus incolis confirmaret. His peractis volens deus
poteſtatem ſuam oſtendere, quodq; non imbecillitatis, ſed
peccatorũ gratia Iudæos Aſſyriis tradiderit, leones in Bar
baros emiſit, qui vniuerſam gentem perderẽt. His regi nũ-
ciatis, miſit ſacerdotem quẽdam, qui populo exponeret le-
ges dei: non tamen omnino, ſed ex parte impietatem exue-
runt. Procedente adhuc tempore idolorũ cultu abiecto, dei
cultum complexi ſunt. Quum ita ſe res haberent, reuerſi Iu
dæi, his vtpote alienigenis, & hoſtibus æmulabantur, & à
monte Samaritanos nuncuparunt, nec parua hinc inter eos
contentio, neq; enim omnes ſcripturas recipiebãt, ſed Moſi
duntaxat, prophetas paruipendebant. Nitebantur tamẽ in
Iudaicam ſe inſerere nobilitatem, ad Abraham & progeni
torũ, & genus ſuum referẽtes, vtpote qui Chaldęus fuiſſet,
& Iacob patrem appellabant, vtpote Abrahã nepotem. Iu-
dęi autẽ cum cæteris & hos abominabantur: vnde Chriſto
exprobrabant, dicentes: Samaritanus es tu, & dæmonium *Infr. 8.f.*
n ij habes.

habes. Et quum deſcendiſſet ab Hieruſalem Hiericho, hac gratia Chriſtus Samaritanum vilem, contemptumq; & abominabilem apud eos in ſe miſericordiam operātem: & in decem leproſis vnum alienigenam, propter hoc Samaritanum dicit, & ipſis diſcipulis ita mandauit: In viam gētium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Neq; hiſtoriæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit Euangeliſta, ſed vt Iudęos iamdiu repulſos oſtenderet. Siquidem progenitorū temporibus pro ipſis ea loca Samaritani occuparant: quæ enim eorum maiores cum ſua non eſſent, ceperant, ea hi ob deſidiam ſuam & iniquitatē iampridem poſſeſſa amiſerunt. Ita & nihil maiorum virtus confert, ſi nepotes degenerant. Barbari enim quum primùm leones experti ſunt, ad Iudaicum èveſtigio cultū redierunt: hi tot affecti ſuppliciis, mores ſuos minimè emēdarunt. Huc itaque Chriſtus venit, mollem & laſciuam vitam expellens, laborioſam autem & difficilem nos erudiens. Non enim iumentis vſus eſt, ſed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc ſemper admonet, vt ſibiipſi quiſque ſeruiat, neque quærat ſuperflua, neque multis indigeat. Adeò enim omni nos ſuperfluitate alienos voluit, vt multis neceſſariorum ſe fraudaret. Idcirco dicebat: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autē hominis nō habet vbi caput reclinet. Propterea plurimum in montibus verſatus eſt, & in deſertis, non perdius tantùm, ſed pernox. Hoc Dauid annuncians inquit, De torrente in via bibit: vt eius tolerantiā demonſtraret. Idem hoc in loco ſignificat Euangeliſta,

*Mat. 10. a. & Lucæ 10. f.* — *Mat. 8. c & Lucæ 9. g.* — *Pſalmo 109, b.*

*Fatigatus enim ex itinere, ſedebat ſic ſuper fontem: hora autem erat quaſi ſexta, uenit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. Diſcipuli enim eius abierant in ciuitatem, ut cibos emerent.* Hinc itineris ſtudium, & cibi contemptum intelligimus, quum tanquam re ſuperuacanea, vtatur, ita diſcipuli res ſuas diſpenſare didicerant. Non enim parabant viaticum, quod & alius oſtendit euangeliſta, quum de fermento Phariſæorum loquentem dicit, quod putabāt panes non ferre. Et eſurientes inducit ſpicas decerptas māducare, & ad ficum ob famem veniſſe: hæc nil aliud quàm vētris contemptum, & eius ſeruitiū paruipendere nos admonent. Conſidera, quęſo, hoc in loco nihil ferētes diſcipulos, neq;

*Mat. 16 a* — *Ibid. 12. a* — *Ibid. 21. b*

à principio

à principio diei vllam victus curam habentes:ſed quo tem pore omnes prandent,cibos emptum proficiſcuntur: non vt nos qui cũ primum mane exurgim⁹,ante omnia coquos aduocamus,& de parandis epulis & menſa diligenter verba facimus:inde aliis opera damus ſecularia diuinis prępo nentes,& quæ ſuperflua habenda eſſent,tanquã neceſſaria exequimur:ideo omnia præpoſterè aguntur. Contra auté ſpiritualium primũ rationem,& quidem maximam habere,quibus perfectis hęc alia deinceps attingere oporteret, Neque laboris ſtudioſus tantùm,ſed humilitatis,non fatigatus dũtaxat ex itinere ſediſſe, ſed relictus ſolus dimiſſis diſcipulis,hic Ieſus oſtéditur. Atqui poterat vel nõ omnes dimittere,vel alios ſibi miniſtros cõparare. Noluit etenim diſcipulos quoq; his moribus aſſuefecerat. Et quid mirũ, dixerit fortaſſe quiſpiã,ſi humiles erãt piſcatores & tento riorum opifices? Erant ſanè. Verũ repente ad ipſum cęlum euolarunt,& cũctis regibus clariores euaſerũt, digni habi ti,qui vniuerſi orbis domini familiaritate fruerentur,& eũ vbique admirabilem ſectarentur. Illud præterea non igno ratis, quod quãto quis humiliori gradu ad dignitates aſſumitur,facilius in ſuperbiæ inſaniã effertur, vtpote qui expers ſit repentini & inſperati honoris. In hac eos humilita te Chriſtus cõtinuit,& vt ab omnibus ſe abſtinerent, neq; miniſtris indigerét. Ipſe autem fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſuper fonté. Vides laboris,caloris,& diſcipulos expectandi gratia ſediſſe Ieſum? Norat enim quid apud Samaritanos eſſet euenturũ. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neq; ſi propterea nõ veniſſet,erat adueniens muliercula repellenda,quæ ſummã erat attentioné præſtatura. Iudæi enim ad ſe venienté expulerunt, Gentiles alio ꝓficiſcenté ad ſe trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabãtur,hi admirãtur,adorant. Quid igitur,erat tot hominum ſalus cõtemnenda? tam prõpti animi relinquédi? indignũ ſanè diuina fuiſſet benignitate. Quare cum debita ſapiétia cuncta ab eo diſponantur,ſedédo corpus reficiebat iuxta fonté. Erat dies medius, quod Euãgeliſta his verbis ſignificauit: Hora erat quaſi ſexta, & ſedebat ſic. Quid autem per hoc verbum,ſic,intelligitur? Non in ſella,non in loco honoratiori, ſed in terra, vt contingit. Ve-

nit mulier ex Samaria haurire aquam. Ecce mulierem propter aliud egreſſam ciuitatem, vt impudentibus Iudęorum obiectionibus ſilentium imponatur, & ne quis dicat eum ſuum ipſius præceptum tranſgredi, cũ mandet, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipſe eos alloquatur:
Mat.10 c Quod autem dicit, nõdum veniſſe diſcipulos, ea id gratia meminit Euangeliſta, vt multas ſermonis Ieſu ad mulierẽ occaſiones afferret. Quid ergo mulier? cum à Ieſu aquã peteretur, dicente: *Da mihi bibere. Quomodo tu inquit, Iudæus cum ſis, bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæum eſſe cognouit? Ex habitu fortaſſe & ſermone, Tu autem mulieris ingenium conſidera. Nam ſi cauendum erat, Ieſum quàm illam cauere potius decebat: Non enim dixit, non coütuntur Samaritani Iudæis: ſed Iudæi Samaritanis. Abſtinet tamen mulier à conſuetudine ne peccet, cũ alterum ſua cauſa peccaturum arbitraretur. Neq; tacuit, ſed ſenteutia ſua quod eſſet, præter legem corrigit. Sed illud poſſet quiſpiã dubitare, quanam gratia ab ea bibere petierit, cum lex nõ permitteret. Si quis diceret Ieſum præuidiſſe non daturã, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quod nihil iam referebat eiuſmodi obſeruationes præuaricari.
Qui enim alios ad præuaricationẽ inducit, ipſe longè ma-
Mat.15 b gis præuaricatur. Non enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animã, ſed quod procedit de ore. Non parũ autem Iudęos accuſat hic Ieſu ad mulierem habitꝰ ſermo. Illi enim ſæpenumero & verbis & re allecti minimè paſſi ſunt perſuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quãprimũ capitur, ipſe Ieſus ratione hac & via non inſtabat, Si qui accedebant, nõ prohibebat, quanuis diſcipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorũ ne intraneritis, ne accedentes offendatis. Id enim quàm indigniſſimum erat eius humanitate, quare reſpondet mulieri: *Si ſcires donum dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam uiuam.* Primum dignam quæ audiat, eam indicat, neque cõtemnendam: deinde quis ipſe ſit, celat. Nam ſi hoc ſciſſet, eueſtigio paruiſſet, quod de Iudęis haud dicendum eſt: qui cum admonerentur, nihil tamen petebant, nihil dicere cupiebãt, quod aliquid afferret vtilitatis,

litatis,ſed contumelia affectum expellebant. Mulier autē Samaritana quàm manſuetè reſpōdeat,quæſo animaduertete. *Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes aquam uiuam?* Iam omnem ab ea quod vilis eſſet, & vnus ex vulgi hominibus,ſuſpicionē amouit. Neque enim ſimpliciter hoc in loco dominū,ſed honorificè appellat,quod ex ſequentibus apparet. Non enim irriſit,non exprobrauit,ſed primū hæſitauit. Quod ſi nō continuo intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexerat: inquit enim, Quomodo poſſunt hæc fieri? Et iterum: Quomodo poteſt homo naſci,cū ſit ſenex? Et iterum, Nūquid poteſt in vterum matris iterato introire & renaſci? *Supra.3 a* Hæc autem mulier longè verecundius: Domine, inquit, neque in quo haurias habes,& puteus altus eſt, vnde ergo habes aquam viuam? Aliud Chriſtus dicebat,aliud illa intelligebat,tantùm verba accipiēs,neq; altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius reſpondere licuiſſet: Si haberes aquam viuam,non me peteres,ipſe eam acciperes: ſed te iactas. Verum nihil tale locuta, mā ſuetè à principio per omnē ſermonem reſpōdit: primum inquit, Quomodo tu Iudæus cum ſis,bibere à me poſcis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta eſt: Abſit, vt tecum homine alieni à gente noſtra animi & infeſti,quicquam cōmuniceem. Deinde cū magna loquentem audiret,& ea quę inimici maximè carpſiſſent, nō deriſit,non cauillata eſt: ſed, *Nunquid, ait, tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum hunc, & ipſe ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius?* Animaduerte quo pacto in Iudaicam ſe inſerit nobilitatē: hoc eſt, Ille hac vſus eſt aqua, nec habuit quod nobis maius daret. Oſtendit autem magnum quiddam & altum ex primo reſpōſo intellexiſſe. Ea nanq; particula, Ipſe ex eo bibit, & filii, & pecora, nihil aliud ſignificat, quā potiorem quandā aquam cōcepiſſe, eam tamen neq; inuenire, neq; manifeſtè cognoſcere. Vt autē apertius dicam: non potes, inquit, dicere, Iacob hunc nobis fontem dediſſe, alio autem vſum: nam & ipſe, & filii, & nepotes eius ex hoc biberūt, neq; bibiſſent, ſi habuiſſent potiorē. Tu ergo hoc potiorē aliū neque dare poteris, neque habes, niſi te quā Iacob maiorem profitearis. Vnde igiť quā te daturū polliceris aquā habes?

nit mulier ex Samaria haurire aquam. Ecce mulierem propter aliud egreſſam ciuitatem, vt impudentibus Iudęorum obiectionibus ſilentium imponatur, & ne quis dicat eum ſuum ipſius præceptum tranſgredi, cũ mandet, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipſe eos alloquatur:
Mat.10 c Quod autem dicit, nõdum veniſſe diſcipulos, ea id gratia meminit Euangeliſta, vt multas ſermonis Ieſu ad mulierẽ occaſiones afferret. Quid ergo mulier? cum à Ieſu aquã peteretur, dicente: *Da mihi bibere. Quomodo tu inquit, Iudæus cum ſis, bibere a me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæum eſſe cognouit? Ex habitu fortaſſe & ſermone. Tu autem mulieris ingenium conſidera. Nam ſi cauendum erat, Ieſum quàm illam cauere potius decebat: Non enim dixit, non coütuntur Samaritani Iudæis: ſed Iudæi Samaritanis. Abſtinet tamen mulier à conſuetudine ne peccet, cũ alterum ſua cauſa peccaturum arbitraretur. Neq; tacuit, ſed ſententia ſua quod eſſet, præter legem corrigit. Sed illud poſſet quiſpiã dubitare, quanam gratia ab ea bibere petierit, cum lex nõ permitteret. Si quis diceret Ieſum præuidiſſe non daturã, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quod nihil iam referebat eiuſmodi obſeruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationẽ inducit, ipſe longè ma-
Mat.15 b gis præuaricatur. Non enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animã, ſed quod procedit de ore. Non parũ autem Iudęos accuſat hic Ieſu ad mulierem habitꝰ ſermo. Illi enim ſæpenumero & verbis & re allecti minimè paſſi ſunt perſuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quãprimũ capitur, ipſe Ieſus ratione hac & via non inſtabat, Si qui accedebant, nõ prohibebat, quanuis diſcipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorũ ne intraueritis, ne accedentes offendatis. Id enim quàm indigniſſimum erat eius humanitate, quare reſpondet mulieri: *Si ſcires donum dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam uiuam.* Primum dignam quæ audiat, eam indicat, neque cõtemnendam: deinde quis ipſe ſit, celat. Nam ſi hoc ſciſſet, eueſtigio paruiſſet, quod de Iudęis haud dicendum eſt: qui cum admonerentur, nihil tamen petebant, nihil dicere cupiebãt, quod aliquid afferret vtilitatis,

litatis,ſed contumelia affectum expellebant. Mulier autē Samaritana quàm manſuetè reſpōdeat,quæſo animaduerte. *Domine neque in quo haurias habes,& puteus altus eſt:unde ergo habes aquam uiuam?* Iam omnem ab ea quod vilis eſſet, & vnus ex vulgi hominibus,ſuſpicionē amouit. Neque enim ſimpliciter hoc in loco dominū,ſed honorificè appellat,quod ex ſequentibus apparet. Non enim irriſit,non exprobrauit,ſed primū hæſitauit. Quod ſi nō continuo intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexerat: inquit enim, Quomodo poſſunt hæc fieri? Et iterum: Quomodo poteſt homo naſci,cū ſit ſenex? Et iterum, Nūquid poteſt in vterum matris iterato introire & renaſci? *Supra.3 a* Hæc autem mulier longè verecundius: Domine, inquit, neque in quo haurias habes,& puteus altus eſt, vnde ergo habes aquam viuam? Aliud Chriſtus dicebat,aliud illa intelligebat,tantùm verba accipiēs,neq; altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius reſpondere licuiſſet: Si haberes aquam viuam,non me peteres,ipſe eam acciperes: ſed te iactas. Verum nihil tale locuta, māſuetè à principio per omnē ſermonem reſpōdit:primum inquit, Quomodo tu Iudæus cum ſis,bibere à me poſcis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta eſt: Abſit, vt tecum homine alieni à gente noſtra animi & infeſti,quicquam cōmunicem. Deinde cū magna loquentem audiret,& ea quę inimici maximè carpſiſſent, nō deriſit,non cauillata eſt:ſed, *Nunquid,ait,tu maior es patre noſtro Iacob,qui dedit nobis puteum hunc,& ipſe ex eo bibit,& filii eius,& pecora eius?* Animaduerte quo pacto in Iudaicam ſe inſerit nobilitatē:hoc eſt,Ille hac vſus eſt aqua,nec habuit quod nobis maius daret. Oſtendit autem magnum quiddam & altum ex primo reſpōſo intellexiſſe. Ea nanq; particula,Ipſe ex eo bibit,& filii,& pecora,nihil aliud ſignificat,quā potiorem quandā aquam cōcepiſſe,eam tamen neq; inuenire, neq; manifeſtè cognoſcere. Vt autē apertius dicam:non potes, inquit, dicere,Iacob hunc nobis fontem dediſſe,alio autem vſum: nam & ipſe,& filii,& nepotes eius ex hoc biberūt, neq; bibiſſent,ſi habuiſſent potiorē. Tu ergo hoc potiorē aliū neque dare poteris,neque habes, niſi te quā Iacob maiorem profitearis. Vnde igit quā te daturū polliceris aquā habes?

At Iudæi non tanta vſi eſſent modeſtia, qui eadẽ de re ſermone habito, & eiuſdem aquæ mentione facta, nihil vtilitatis cõnſecuti ſunt. Cũ verò Ieſus Abrahę meminiſſet, lapidibus eũ perſecuti ſunt: mulier autẽ incredibili mãſuetudine in medio diei æſtu patienter & dicit & audit. Nec ei quicquã in mentẽ venit, quod Iudæus dixiſſet: Credibile eſt ipſum inſanire & delirare, me ad fontem expectauit, & verbis iactabundus nihil pręſtitit: ſed expectat & ſedet, dũ quod quęrit, inueniat. Quod ſi mulier Samaritana tantam adhibet diligentiã, vt aliquid vtilitatis cõſequatur, neque à Chriſto diſcedit, quãuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam cõſequemur qui eum nõ ad fontem, non in deſerto, non in meridie, neq; in ſolis æſtu ardentiſſimo, ſed ſub aurora, ſub hoc tecto ad vmbrã intuemur, nõ tamen quicquã audire patimur, ſed deſidemus? Illa ita Ieſu verbis attẽdit, vt alios aduocet: Iudæi nõ modo neminem aduocant, ſed accedentes prohibent, impediuntq́; dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eum, aut ex Phariſęis? Sed turba hæc quę nõ nouit legẽ maledicti ſunt. Imitemur igitur Samaritanam, alloquamur Chriſtum. Etenim medius noſtrũ in præſentia adeſt, & per prophetas & diſcipulos ſuos nobiſcum loquitur. Audiamus, & credamus, quandiu fruſtra & inutiliter viuemus? facere enim quæ deo nõ placẽt, id demũ eſt fruſtra & inutiliter viuere, vel potius perditè. Cùm enim datum nobis tempus in nullã impendimus vtilitatem, inutilis impenſæ vltimum daturi ſupplicium hinc migrabimus. Nunquid qui pecunias ad negociationem acceperit, eaſque prodegerit, ab eo creditor rationẽ exiget: qui autem vitæ munus perditè cõſumpſerit, impunè abierit? Non propterea deus præſentem nobis vitam præſtitit, non animam in hoc corpus infudit, vt hac tãtùm fruamur vita, ſed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præſenti duntaxat vſui ſunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitę præparationẽ omnia moliamur: equorum enim, boum, aſinorum, & aliorum huiuſmodi pecorum ſi quis vtilitatem roget, nullam præter in præſentis vitæ neceſſitatibus ſeruitium, vſumque inueniemus. De nobis nõ ita ſentiendũ eſt, ſed melius & præclarius domicilium poſt huius vitæ migrationem expectamus:

*Infra.* 8 g
*Infra.* 7 g

mus:ad quod vt clari perueniamus, omnia facienda ſunt, vt cũ angelis iubilemus,& ſemper regi aſſiſtam⁹: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurum largitus eſt, vt perpetuis cum ipſo bonis perfruamur: quod ſi terræ inniteris, quum tibi cęleſtia proponantur, conſidera quanta ignominia afficias eorum exhibitorem, quum contẽptis quæ tibi offert cęleſtibus, ea terrenis mutare non dubites: ideo gehennam minatur, vtpote contẽptus,vt intelligas quantis bonis priuas. Sed abſit, vt illud experiamur ſuppliciũ:ſed deo placentes ęterna bona conſequamur,gratia & benignitate domini Ieſu Chriſti,cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXXI. EX CAP. IIII.

R*Eſpondit Ieſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum: qui autẽ biberit ex aqua, quã ego dabo ei, non ſitiet in æternũ: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternã.* Spiritusſancti gratiã, nunc ignem, nunc aquam ſcriptura appellat, vt non ſubſtantię,ſed & operationis has intelligẽtias eſſe demõſtret. Non enim ſpiritus ex differentibus cõſtat ſubſtantiis,cũ inuiſibilis & vnius generis ſit: & Ioannes quidẽ dicit, Ipſe nos baptizabit in ſpiritu ſancto & igni. Chriſt⁹ autem: Flumina de ventre eius fluent aquę viuę: hoc autẽ dixit de ſpiritu ſancto quem erant accepturi, itidem & nunc ſpiritum appellat: Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternũ. Ita ſpiritũ ignem appellat, vt excitamentũ & feruorem gratiæ & peccatorum abſumptionẽ ſignificet: aquam autẽ, vt ablutionem & refrigerium, quibus ipſum accipientes animi fruuntur. Etenim tanquam hortũ virentẽ, & fructiferis & ſemper florentibus arboribus comãtem: ita prõptam animam diſponit, vt nulla anxietate, nullis ſatanæ inſidiis diſtrahi ſinat, ſed omnia ardẽtia malitiæ tela extinguat. Tu autẽ, quæſo, dei ſapientiam conſidera, quàm leuiter mulierculã allicit: nõ à principio dixit, Si ſcires quis eſt, qui tibi dicit, Da mihi bibere: ſed poſtquã occaſionem illi præbuit, vt ipſum Iudęũ appellaret, & criminaretur, hoc ꝓpulſans inquit: Si ſcires quis eſt, qui dicit tibi,

*Mat. 3. e*
*Infra. 7 f*

tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchę meminerit, Inde cum illa diceret: *Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob?* Nõ ſe maiorẽ dixit, viſus enim eſſet ſe tantũ iactare, nondũ cognitus, ſed latenter id ſignificat: nõ enim ſimpliciter dixit Dabo tibi aquam, ſed prius Iacob aqua neglecta, ſuam laudat, à munerũ natura dantium volens differentiã oſtendere, & quantũ ipſe patriarcham excelleret. Nam ſi admiraris, inquit, patriarcham, quod hanc aquã dederit: inde ego longè meliorem tibi dedero, ea accepta, me quã Iacob maiorem cõfitearis neceſſe eſt. Si cum dicas: Nunquid maior eſt Iacob, quoniam hãc aquam dederit? Si illa meliorem à me acceperis, profectò me maiorem dixeris. Intuere verũ mulieris iudicium, à re ipſa & de Chriſto & de patriarcha ferentis ſententiam: verum nõ ita Iudæi, ſed cum eiicientem eũm viderent dæmonia, non modo patriarchæ nõ prętulerunt, ſed dæmonium habere dixerunt: Samaritana au-
*Infr.* 10 g tem ſecundum Chriſti voluntatẽ iudicat, ab operibus ſcilicet: hinc enim ipſe iudicium requirit, dicens: Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere: ſi autem facio, & ſi mihi nõ creditis, operibus credite, ſic mulier fide adducitur. Proptea cũ audiſſet Ieſus: Nunquid maior es patre noſtro Iacob? eo omiſſo, de aqua ſic loquit̃: Omnis qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum. Et cõparationem non accuſandi, ſed excellentiam demonſtrandi gratia facit. Non enim aquam illam vilẽ & negligendam dicit, ſed naturam oſtendit. Qui autẽ biberit ex aqua, quã ego dabo ei, nõ ſitiet in æternũ. Audiuit aquã viuam mulier, ſed primũ non intellexit. Nam cũ aqua viua ſit, etiã quæ ſemper ſcaturit, huiuſmodi aquam Chriſtum dixiſſe arbitrata eſt: ideo apertius ex vtriuſq; cõparatione Ieſus ſuæ aquæ præſtantiã declarat. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nõ ſitiet in æternum. Hinc maximè ex ſequẽtibus excellentia dignoſcitur, horũ enim nihil habet aqua, quam ſenſu deprehendimus. Quid autẽ proſequitur? Sed aqua quã ego dabo ei, fiet in eo fons aquę ſalientis in vitam ęternam. Sicut enim, ſi quis fontem intus habeat, nunquam ſitiret: ita qui hanc aquam habuerit. Credidit cõtinuo mulier, longè Nicodemo ſapientior, ſed & fortior. Ille huiuſmodi pluribus

auditis

auditis neminem aduocauit, neq; ſibi confidit, hęc apoſtolico officio functa eſt, omnibus audita annuncians, & populũ extra ciuitatẽ ad Chriſtum aduocans ac trahẽs vniuerſum. Ille quomodo poſſunt hæc fieri, inquit: neque manifeſtũ ſpũs exẽplũ' à Chriſto abductũ accipit: mulier vero primũ parũper hęſitauit, mox nõ expectata confirmatione, ad eius ſermonem tanquam certum accipiendum properat, dicente enim Chriſto, Fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam, ſtatim ſubdidit: *Da mihi hanc aquam, ut non ſitiam, neque ueniam huc haurire.* Conſidera, quęſo, quàm paulatim ad verę doctrinę altitudinem adducitur. Primũ Iudęum quendam legis trãſgreſſorẽ ſuſpicata eſt: inde vt hoc crimẽ propulſauit, (abſurdum enim erat talẽ enim eſſe, qui tot bona cõprehenderet,) audita aqua viua ſenſu perceptibilem exiſtimauit, tandem ſpiritalem intelligens, credidit huiuſmodi aqua poſſe ſe tollere ſitis neceſſitatẽ, nõ tamẽ adhuc quęnã eſſet intelligẽs, ambigebat. Et ſuperius ſenſu perceptibilẽ credidit, certo tamen neſciebat: hinc autem diligentius intuens, nec eam penitus comprehens: Da mihi, inquit, hanc aquam vt non ſitiã neque veniã huc haurire. Primum patriarchæ Chriſtum prætulit, quod eo fonte non indigeret, ſi illam aquam acciperet. Conſidera quanto potiorem Chriſtum duxerit hoc gratæ & fidelis animæ indicium oſtendit, quam de Iacob opinionẽ haberet, nouit meliorem, mutauit ſententiam: non tamen nimium credula mulier, neque temere Chriſti verba accepit: diligenter inueſtigauit, nec incredula neq; pertinax, quod rogando oſtendit. Atqui Iudæis dixerat Chriſtus: Qui comedit de carne mea, nõ eſuriet: & qui credit in me nõ ſitiet. Verũ non modo nõ crediderũt, ſed & ſcãdalizati ſunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudęis inquit: Qui credit in me, non ſitiet mulieri craſſius. Qui biberit ex hac aqua, nõ ſitiet: Spiritalia nullo pręſcripta fine pollicebatur, ideo mulieris animũ pollicitationib' erigẽs, adhuc ſenſibilib' immorat quoniã nondũ ſpiritalia capere poterat. Nã ſi dixiſſet: Si credideris in me nõ ſities, nõ vtiq; intellexiſſet quid diceret. Sed quanã gratia nõ his ad Iudęos vſus eſt verbis? Quia multa ſigna viderãt: hęc nullũ, ſed tãtũ verba audierat propterea

*Supra 3.a*

*Infra 6.d*

pterea iam ſuam demõſtrat poteſtatẽ,eius,prædicãdo con ditionem & leniter reprehendendo: *Vade,inquit,uoca uirũ tuũ,& ueni huc.Reſpondit mulier,& dixit:Non habeo uirum, Dicit ei Ieſus.Bene dixiſti,uirum non habeo:quinque enim uiros habuiſti,& nunc quem habes:non eſt tuus uir,hoc uere dixiſti.Dicit ei mulier: Domine, uideo quia propheta es tu.* Pape quãta mulieris ſapientia,quã ęquo animo reprehenſionẽ paſſa eſt, & cur non paſſa dixerit quiſpiã? Cur,dic,quæſo?nónne & Iudęos ſæpenumero & grauiter increpuit?Non idẽ eſt,& quæ animo abſcondita ſunt,& rem clanculũ cõmiſſam in mediũ ꝓferre. Alterũ enim ſolius dei eſt, neq; enim alius quiſpiã hominis mentẽ nouit,quã qui mentem habitat: alterũ familiaribus cognitũ.Verũ Iudęi reprehenſi,moleſtè
*infr. 7 .c* ferunt: & dicente Ieſu,Quid me quæritis interficere, non ſolum nõ admirantur quẽadmodũ mulier,ſed maledicunt ei,& conuitiantur dicentes:Dęmoniũ habes, quis te quærit interficere?Atqui & ex aliis ſignis illũ cognoſcere poterãt Samaritana hoc dũtaxat acceperat,&nõ modo nihil maledicit,ſed admiratur & ſtupet,& prophetam autumat. At grauius hanc q̃ illos reprehendit:hoc enim vniꝰ peccatũ erat,illud cõmune pluribꝰ,neq; ita cõmunibꝰ vt ꝓpriis obiectis criminibus offendimur.Et illi magnum quid ſe facturos arbitrabantur,ſi Chriſtũ perderent: huius vero peccatum patebat omnibus,non tamen ægre tulit,ſed admiratione & ſtupore perculſa eſt.Hũc ordinem & cum Nathanael ſeruauit.Nõ enim primum prophetauit,neque dixit:
*Suprà.1 g* Vidi te ſub ficu. Sed cum ille dixiſſet,Vnde me noſti? Id reſpondit.Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occaſionẽ ab his qui ad ipſum ſe cõferebant capere, vt magis ſibi tribuerent,& inanis gloriæ ſuſpicionem tolleret:idem hoc in loco facit.Nam ſi primo eam quod virũ non haberet,increpuiſſet,& graue viſum eſſet,& ſuperfluum:ſed nactus ab ea occaſionem rectè omnia proſecutus eſt,& audientẽ manſuetiorẽ reddidit. Et quomodo ꝓſequitur orationem hanc,dicet quiſpiam: Vade voca virũ tuum?De domo ſermo habebatur,& gratia humanam accedente naturam inſtabat mulier,& eam efflagitabat.Dicit Ieſus:Vade,voca virum tuum:quaſi opus eſſet cum eo communicare.Illa accipiendi cupida,putãs hominẽ alloqui

qui, vt ſuam celaret turpitudinem, non habeo, inquit, virũ. Hinc nactus occaſionem chriſtus, tempori eam reprehen dit, vtrunque explicans, & quot viros habuerit, & quẽ in præſentia celabat. Quid ad hoc mulier? non ægre tulit, nõ abiit, non in contumeliam accepit, ſed magis admiratur & perſtat. *Video enim, inquit, quia propheta es tu.* Et intuere eius prudentiã, non è veſtigio in ciuitatẽ accurrit, ſed obſtupeſcens conſiderat. Video inquit: hoc eſt, videris mihi propheta eſſe, quod cum opinaretur, non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem, non pecunias, non opes, ſed tantum doctrinam: *Patres noſtri, inquit, in monte adorauerunt.* Abraham ſignificans, qui filium illuc oblaturus duxiſſe dicitur. *Et quomodo dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus ubi adorare oportet?* Animaduertis enim q̃ breui altiora aggreditur? Nam cui modo de ſedanda ſiti cura erat, iã doctrinæ præcepta perquirit. Chriſtus autem non ſoluit, neque enim hoc ei propoſitũ erat, ſed ſimpliciter reſpondet: altius tamen mulieris animũ erigit, non tamen priuſquam ſe prophetã profiteretur, vt maiorem verbis ſuis fidem faceret, ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubeſcamus, quinque virorum mulier & Samaritana, tantã in diſcendo adhibet diligentiã, vt neque diei tẽpore, neque aliis occupationib⁹ à Ieſu doctrina abducere tur, nos vero nõ modo nihil ad diuinarũ rerũ eruditionẽ inquirim⁹, ſed in omnibus ſecurè & eodẽ modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis noſtrũ, quæſo, repetita domo, aliquod Chriſtiano dignũ op⁹ aggreditur: Quis ſcripturarũ ſenſus perſcrutatur? Nemo ſanè ſed alueolos & talos frequẽter inueniem⁹, libros q̃ rariſſimos: quos ſi qui habent, ac ſi nõ haberẽt, clauſos in ſcriniis ſeruãt, vel omne ſuum ſtudiũ in membranarum tenuitate, in literarũ characteribus q̃ pulcherrimis cõſumunt: non vt legant: non vt vſum inde aliquem conſequantur, ſed vt diuitias vt ambitionem oſtentẽt, in his ſtudent. Tanta eſt inanis gloria, nullũ ambitioſum audio, qui librum intelligat, ſed aureas tantũ literas admiratur. Quid quæſo hoc lucri? Nõ propterea, nobis ſcripturæ datæ ſunt, vt in libris duntaxat habeamus, ſed cordi inſculpamus. Itaque hæc librorum poſſeſſio Iudaicæ ãbitionis eſt, quibus in literis præcepta data ſunt nobis

Ge.22.a.

nobis non ita,ſed in tabulis cordis carneis.Non autem libros comparari prohibeo,ſed admoneo & maiorẽ in modũ rogo,vt eos cõparemus:ita tamẽ, vt & literas & ſenſus frequẽter animo repetamus,vt hoc pacto mundus efficiatur.Nam ſi in quacunque domo euangelium eſt,illuc diabolus ingredi non audet:quanto minus animã ei aſſiduis lectionibus familiarẽ, neque dęmon,neque peccatum attinget?Sanctifica igitur animã,ſanctifica corpus,hoc cõtinget,ſi euangeliũ ſemper & animo habueris & lingua. Quod ſi linguę obſcœnitas animã coinquinat, ſi dęmones vocat,perſpicuũ eſt ſpiritali lectione eã ſanctificari,& gratiam ſpiritus ſancti affatim infundi. Diuini cãtus ſunt ſcripturę,hinc nobis & animæ noſtrę affectib⁹ remediũ petamus,cuius vtilitatẽ ſi intueremur,incredibli ei attentione vacaremus. Hęc ego frequenter dico. An nõ perquam abſurdum eſt vt fori homines,aurigarũ & ſaltatorũ noĩa, genera ciuitates,actiones,mores necnon equorum virtutem & quid ſinguli poſſint memoriter teneant: qui autem huc ſe conferunt,omnium penitus ignari diſcedant, immo & liberorum ſuorum numerum ignorẽt? Quod ſi voluptatis gratia illa proſequeris, longe maiorem in his oſtendam. Quid enim iucũdius,quæſo,quid mirabili⁹? Hominémne cum homine,an cũ diabolo hominem ſpectare certãtem? Et corpus cum incorporea potentia congredi, & genus ſuum victoriam referens intueri?Has pugnas,hæc certamina contemplemus,hæc inquam,quæ imitari & pulcherrimum & vtiliſſimũ eſt,in quibus coronam accipere licet nõ in illis,quorũ ęmulatio ignominioſa eſt:illã cũ dęmonibus pugnam,hanc cum angelis,& angelorum domino ſpectabis.Dic,quęſo,ſi tibi regum & principum conſeſſu ſpectaculis adeſſe liceret,nõne tibi honorificum duceres? Huc vbi cum angelorum regi diabolũ deuinctis poſt tergũ manibus,& conatibus ſuis nihil præualentẽ ſpectare licet:non curris,& incredibili voluptate hoc ſpectaculum nõ proſequeris?Et quonam pacto hoc fiet,inquies?Si librũ in manibus frequẽter habueris. Illic enim diaboli foſſas, lõga curricula,laqueos,captiones,artẽ deprehẽdis: inde & pugnare cum eo,& ſuperare didiceris,dęmonũ ſunt,nõ hominum ſecularia ſpectacula.Quare vos hortor,vt a Sa

*Euãgelio ſanctificatur anima.*

tanę

tanq̧ feſtis abſtineatis:nam ſi in idolorum templis nephas eſt ingredi,longe magis in dæmonũ ſolennitatibus: his ego vos frequenter,admonitionibus obtundo,dũ aliquid proficiam. Mihi quidem non moleſtũ eſt,inquã,vobis autem ſecurũ neq; grauis vobis ſit,oro, hortatio mea:nam ſi grauiter ferendũ eſſet,mihi potius eſſet,qui nõ auditus in hoc vobis ſæpenumero conſeſſu verba facio, q̃ vobis qui tãtum aures adhibetis,nunquã proficitis. Sed abſit,vt vobis moleſtus ſim:ſed hac culpa vacui,ſpectaculo ſpiritali digni futura gloria perfruamini,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti cum quo patri,gloria ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

## HOMILIA XXXII EX CAP. IIII.

*Dixit ei Ieſus: mulier,crede mihi,quia uenit hora quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod neſcitis,nos adoramus quod ſcimus: quia ſalus ex Iudæis eſt.* Vbique fide nobis opus eſt dilectiſſimi, fide, inquam, bonorum matre, ſalutis medicina,ſine qua nullam magnarum rerum doctrinam percipere quiſpiam poteſt, ſed illis ſimilis qui ſine naui pelagus trãſnare aggreſſi,parũ prouecti laſſatis manib⁹, pedibúſque,fluctibus cõtinuo obruuntur,neq; aliter qui ſuis nitũtur rationib⁹ ante cognitã veritatẽ,vt Paulus ait, naufragium faciunt,quam quidem repellentes circa fidẽ naufragauerũt. Quod ne nobis accidat,ſacræ ancoræ,qua chriſtus in præſentia Samaritanam confirmauit innitamur. Nã cũ illa dixiſſet. Quomodo vos dicitis,quia in Hieroſolymis eſt locus in quo oportet adorare? Reſpondit Ieſus: Mulier,crede mihi quia venit hora quãdo neq; in Hieroſolymis,neq; in mõte hoc adorabitis patrẽ. Maximam huic reuelauit doctrinam,& quam neque Nicodemo, neque Nathanael: Hæc ſuam potiorem q̃ Iudaicam maiorũ authoritate commentabatur. Chriſtus nihil ad hoc reſpõdit, tanquam ſuperuacaneũ cognitu, quare patres in mõte Iudæi Hieroſolymis adorarent:tollit tamen vtriuſq; loci cultũ,& illius mẽtẽ excitat,edocetq; neque Iudæos, neq; ipſos aliquid de ſe magnũ in poſterũ poſſe polliceri ,& tũc differẽtiã adducit,præſtantiores tamẽ Iudæos ſignificat, non

1.Tim.1 d

non loci ratione,ſed cognitione:ac ſi dicat,loci gratia nil contendendum eſt,ſed in cultu Iudæi pręferendi ſunt Samaritanis. Vos inquit,adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus. Et quonam pacto neſciebant Samaritani quod adorarent? Quoniã in certo & circunſcripto loco eſſe & quaſi diuidi poſſet, deum arbitrabantur, ita eum colebant,ita ad Perſas mittentes, non eius loci,deum ſibi iratũ nunciarunt nihil de eo amplius hoc pacto quàm de idolo arbitrati:quare & dæmones & ipſum adorabãt,& quæ miſceri non poterant,confundebant. Iudæi autẽ hac vacabãt opinione,& totius orbis eũ norant deum eſſe, quanuis nõ omnes,propterea inquit:Vos adoratis quod neſcitis, nos adoramus quod ſcimus. Neque tibi admirationi ſit Ieſum ſe Iudæis annumerare:nam ſecundum mulieris loquitur opinionem,tanquam Iudęus propheta:ideo inquit, adoramus. Adorantis officium omnibus conſtat. Adorare eñ creaturæ, adorari non creaturæ,ſed domini eſt. Sed primo quaſi Iudæus loquitur. Nos,hoc in loco Iudæos ſignificat. Iudaicam ergo religionẽ extollit,tamen verbis ſuis fidẽ comparat,amouens ſuſpicionẽ,ne affectu quodã ſuã præferat gentem : nam qui præcipuum cultus locum ,& quem ipſi plurimi faciebant,negligit,tollitque , eum perſpicuum eſt nullius ad gratiam locutum, ſed verè & propheticè: & cũ rationes nõ adduxerit inquiens: Crede mihi mulier,& quæ ſequũtur addidit,Quia ſalus à Iudęis eſt Hoc eſt,vel quod orbi terrarum bona inde prouenerunt: nam & dei cognitio,idolorúmque contemptus,& cætera dogmata,& noſter cultus,quãuis nõ recte, a Iudæis tamẽ ortum habuit ſalutẽ,inquam,vel hoc,vel ſuum aduentum appellat,vel vtrumque potius ex Iudæis proueniſſe teſtatur,quod etiam Paulus:ex quibus inquit, Chriſtus ſecun-

Rom. 9. a dum carnem,qui ſuper omnia benedictus deus in ſecula. Vides enim,vt veteri fauet teſtamẽto,idq; bonorũ demõſtrat originẽ,& nulla ex parte legi contrarium? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuiſſe dicit. *Sed ueniet hora, & nunc eſt,quando ueri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & ueritate.* Hic & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus,& quanuis meliores Iudæos,venturis tamen longe deteriores,quanto figura veritate inferior eſt, iudica-

iudicauit:eccleſia autem ſignificat, quoniam verus & debitus deo cultus ipſa eſt. Etenim pater quærit tales adoratores: ſi ergo tales iampridem quærebat, non omnino hũc illis moré conſtituit: permiſit tamẽ propter hoc, vt eos quoque ad verum induceret. Qui igitur ſunt veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circunſcribunt, qui deum in ſpiritu colunt, ſicut & Paulus: Cui ſeruio, inquit, in ſpiritu, in euangelio filij eius. Et iterum: Obſecro vos fratres per miſericordiam dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiã viuentem, ſanctam, deo placentem, rationabile obſequium veſtrum· per ſpiritum autẽ incorporeum ſignificat. Opus eſt enim incorporei hunc cultum eſſe, & per incorporeum quod eſt in nobis: hoc eſt, per animã & animæ mundiciam offerri, idcirco ait: *Et adoratores eius in ſpiritu & ueritate adorare oportet.* Nam quum & Iudæi & Samaritani contempta anima, munditiæ corporis plurimum ſtuderẽt, non ablutione, inquit, & ornatu corporis, ſed incorporea noſtri parte adorandum: quamobrem non pecora, non vitulos, ſed te totum deo offeras ſacrificium, ſic viuentem hoſtiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet: nã quæ ſuperiori tẽpore figura erant, circuncíſio, holocauſta, ſacrificia, incenſum, non ſũt amplius, ſed omnia veritas. Non enim caro, ſed malæ circuncidendæ ſunt cogitationes, & nos ipſos crucifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet: his mulier verbis implicita, & eorum ſe ſenſum aſſecutam non confidens: Scio, inquit, quia Meſſias venit, qui dicitur Chriſtus: quum ergo venerit ille, annũciabit nobis omnia. Dicit ei Ieſus: *Ego ſum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani Chriſti aduentum expectabãt, quum ſolum Moſen reciperent? Ex ipſo Moſe, qui in principio filium reuelauit: illud enim: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: ad filium dictũm eſt, & Abrahæ in tabernaculo filius loquitur, & Iacob de eo prophetizãs, dixit: Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittẽdus eſt, & ipſe erit expectatio gentiũ. Ipſe præterea Moſes inqnit: Prophetã de gente tua, & de fratribus tuis, ſicut me ſuſcitabit tibi dominus deus tuus, ipſum audies, & quæ de ſerpente & virga Moſi, & de Iſaac & oue, & alia multa licet ſtudioſis colligere, quæ Chriſti aduentũ

Marginal notes: *Rom.1.b* · *Ro.12.a.* · *Gen.1.d.* · *Ge.49.b* · *Deut.18.d.*

teſtâtur. Et quanam gratia, inquies, his mulieri rationibus non perſuaſit Chriſtus, vt Nicodemo, cui in mediũ ſerpentem attulit, & Nathanael cui prophetauit? Quoniã hi viri erant, & in huiuſmodi verſati: Samaritana rudis & abiecta mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea de ſcripturis verbum facit, ſed aquę tantũ pollicitatione, & prophetia eam allicit, ideoq; in ſui mentionẽ eam adducit, & ſe iam qui ſit, manifeſtat: quod ſi nõ rogatus feciſſet, creditus eſſet delirare, & ſe iactare. Nunc pedetẽtim & modeſtè nactus occaſionem, omni ſe ſuſpicione abſoluit, & quidem Iudæis frequenter rogantibus. Quouſque animã noſtram tollis? Dic nobis ſi tu es Chriſtus, non palàm, vt huic mulieri, ſe Chriſtum eſſe profeſſus eſt: fidelior hæc erat illis, qui non diſcendi, ſed arguendi gratia rogabant: nam ſi diſcere voluiſſent, verborum, ſcripturarumque & miraculorum ſufficiens eis fuiſſet doctrina. Samaritana integra & ſimplici mente petiit, vt ex ſequentibus facilè poteſt intelligi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendũ traxit, & in omni re eius diligentia, & fides integra dignoſcitur. *Et continuò uenerunt diſcipuli eius.* Et quidẽ tempeſtiuè, quum iam nihil amplius ad dicendũ relinqueretur, O rem mirabilem, mulier Samaritana huiuſmodi loquitur: *Et cõtinuo (inquit Euangeliſta) uenerunt diſcipuli eius, & mirabãtur quod cũ muliere loquebatur, nemo tamẽ dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?* Sed quid mirabãtur? Facilitatẽ & incredibilem Chriſti humilitatẽ, quod tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benignè alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarunt, adeò diſcipulorũ mores imbiberant, adeò magiſtrum & timebant & reuerebantur plurimum: atqui nonnũquam audentiores viſi ſunt, & quũ Ioannes ſupra pectus eius recubuit, & quum acceſſerũt ad eum dicentes: Quis putas maior eſt in regno cælorũ? & cũ Zebedęi filii rogant, vt alter à dextris, alter à ſiniſtris ſedeat, quid igitur hoc in loco ſiluerunt? Quoniam illic res ſua agebatur, ideo neceſſariò percõtati ſunt: hæc tanta res nihil ad eos accedit, quod Ioãnes multò pòſt tempore ſuper Ieſu pectus recubuit, ſuper ipſum finem quum iam Chriſto eſſet familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Ieſus. Quid huic beatitudini par, dilectiſſimi?

*Ioã. 10. a*

*Mat. 18. a.*

*Marci 10. c.*

*Infr. 19. c*

ctiſſimi? Nolimus tamen ea contēti eſſe, ſed totis conemur viribus vt nos beatorum numero adſcribamur, & imitemur euangeliſtā, & tātæ dilectionis cauſam cōtēplemur. Quænam ea eſt? Reliquit patrē & nauiculā, & rhete, & ſecutus eſt Ieſum: verū hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij itē apoſtoli. In quo ergo excelluit, quod tantam ſibi Ieſu conciliauerit dilectionē? Nūquid inuenimus? Ipſe de hoc nullam facit mentionē, ſed quòd tantū diligeretur: dilectionis cauſam & modeſtè quidē ſubticuit, ſed quin eximiè à Chriſto diligeretur, ambigit nemo: non tamen neq; loquendo, neq; rogādo præcipuā quandā apud Ieſum authoritatē habuiſſe apparet, vt ſæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, niſi ſemel tantū quum obſequi & obtēperare condiſcipulo voluit: nam quū ipſorum princeps ei innuit, tunc Ieſum quis ipſum eſſet traditurus, rogauit: Immenſo nanq; hi duo diſcipuli, & mutuo ſe amore pſequebātur, in templū ſimul aſcendiſſe, & ſimul loquentes ambos legimus. Atqui ardētius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demū audit Chriſtū dicētē: Petre, amas me magis his? Qui autē præ cæteris diligebat, proculdubio & præ cæteris diligebatur: verū alterū amaſſe Ieſum, alterū à Ieſu amatū ſatis conſtat. Quid igitur hanc præcipuā dilectionem conciliauit? Incredibilis arbitror Ioannis māſuetudo & lenitas, qua remiſſior ſæpenumero videbatur: quæ quāta ſit virtus, ex Moſe manifeſtū eſt, quippe quæ tantum & talē præſtiterit: nihil enim humilitati cōparādum. Hinc Chriſtus beatitudini principiū fecit, tanquā enim quoddā immenſi ædificij fundamētum, humilitatē primū iecit, ſine qua nemo ſalutē conſequitur: ſed ſiue quis ieiunauerit, ſiue oraverit, ſiue ſuas pauperibus erogauerit facultates, ſine humilitate hęc & huiuſmodi omnia nihil afferūt vtilitatis: cōtra ipſius cōdimēto gratiora omnia, iucūdioraq; reddūtur: humiles ergo & māſuetos nos exhibeamus dilectiſſimi, ita haud difficile eſt bene operari. Quid ſtulte ſuperbis? Non intelligis humanæ naturæ imbecillitatē, & inanes ſpes noſtras? qui te exitus maneat cōſidera, intuere multitudinem peccatorū: ſed forſitā opera te tua efferunt, his intumeſcis, hoc pacto omniū mercedē amittis, q̄obrem nō adeò peccatis obnoxiū, vt virtutis ſectatorem moderatione vti decet.

*Act.o.3.a.*

*Infr.12:c*

*Abſq; humilitate pietatis ò pera mortua.*

o ij Quid

Quid tandem? Quoniam ille conſciētia retrahitur: hic autem niſi ſe diligēter contineat, continuò quaſi vento quodam tollitur,& euaneſcit,quemadmodũ Phariſæus. At pauperibus ſubuenis? non ex tuis,ſed domini facultatibus quæ conſeruis communes ſunt. Quocirca humilitate vtendum eſt,& in tui generis calamitatibus res tuas,& naturã tuam in illis te conſiderare oportet,fortaſſe & nos talibus ſumus orti progenitoribus. Quod ſi tranſiere ad nos diuitiæ, &
3. aliquando nos deſerturas credibile eſt. Quid autem omnino ſunt diuitiæ? Vmbra iners, fumus qui citò euaneſcit, flos fœni,vel etiã viliores. Quid in fœno magnifacis? Nõne & latronibus,& perditis hominib*,meretricibus, ſacrilegis accedunt diuitiæ? Intumeſcis quod cum talibus illas communices? Sed honoris cupidus es? Verùm nil honoratiorem te reddet,quàm eleemoſyna. Diuitiarum honores, & potentiæ coacti ſunt,& inuidioſi: hi voluntarij, & vero honorantium iudicio proueniunt, quare nunquam remittuntur. Quod ſi homines tantum honorem,tantã reuerentiam, miſericordiam ſibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur,conſidera queſo,quàm à clementiſſimo & benigniſſimo deo remuuerationem,quam vicem ſint accepturi. Has igitur quæramus pecunias ſemper duraturas,vt in hac vita magni, in futura glorioſi æterna bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria,& ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

## HOMILIA XXXIII. EX CAP. IIII.

R *Eliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcũq; feci: nunquid ipſe eſt Chriſtus?*

Multo nobis feruore opus eſt,multo ſtudio,quibus excitemur,alioquin impoſſibile eſt, vt promiſſa nobis bona con-
Mat.10.g. ſequamur: quod ſignificans Chriſtus nunc quidem ait: Qui non accipit crucem ſuam,& ſequitur me,nõ eſt me dignus:
Luc.12.f nunc verò,Ignem veni mittere in terram,& quid volo niſi accendatur? Quibus verbis flagrantẽ & incenſum diſcipulum, & in omne periculũ promptiſſimum nobis proponit. Qualis enim fuit hæc mulier? Adeò enim audito Ieſu incẽſa eſt,vt relicta hydria & aqua, cuius gratia eo cõceſſerat,

in ciuitatem properaret,& ad Chriſtum vniuerſum populum traheret. Venite,inquit,& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcũq; feci. Conſidera mulieris ſtudiũ,conſidera ſapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia,& cum verum fonté inueniſſet,contempſit alterũ,vt nos exemplo licet paruo admoneret, ſpiritualiũ gratia ſecularia omnia eſſe nobis cõtemnenda,neque eorum niſi ad neceſſitatem vllam rationem habendam: quod & apoſtoli fecerunt, & hæc in præſentia mulier. Siquidem illi à Ieſu vocati, retia reliquerunt,hęc ſpõte ſua reliquit hydriã, & ſuperna prouemente gratia apoſtolico munere fungitur: neq; vnum aut alterum,vt Andreas & Philippus, ſed vniuerſam aduocat ciuitatem,& populum ad Chriſtum adducit. Et cõtemplare mulieris prudentiam,nõ dixit, Venite,videte Chriſtum:ſed ea qua ipſa allecta eſt humilitate, allicit populares ſuos Venite,inquit,& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcũque feci. Atqui aliter dicere potuiſſet, Venite,videte prophetã: ſed cũ anima diuino igne exardeſcit, nihil amplius terrenum curat,nõ gloriam,nõ decus,ſed eius flammę feruore tantũ mouetur. Nunquid ipſe eſt Chriſtus? Animaduerte iterum immenſam mulieris ſapientiã, neque affirmat Chriſtum eſſe,neque reticet. Noluit huius ſe opinionis authorem,ſed ſuo ipſorũ auditu inductis, hoc ipſis perſuaderi,quod lõgè futurum erat probabilius, ſed non omnem vitam ſuam à Chriſto acceperat,ex his tamen quæ dixerat,& cętera credidit. Neque dixit, Venite & credite:ſed,videte:quod & leuius erat & perſuaſibilius. Animaduertis mulieris ſapientiam? proculdubio intelligebat, modo illum fontem guſtarent, eadem de eo quæ & ipſa ſenſuros: quod ſi quis craſſiori eſſet ingenio, vt cognoſcere eum nõ poſſet,vitam ſuam à Chriſto patefactam in medium adducit,vt vel hinc omnes alliciat. *Interea rogabant eum diſcipuli eius,dicentes: Rabbi,manduca.* Hoc non improbitate quadam,ſed amore & ſtudio in magiſtrum dicebãt, cum itinere & æſtu fatigatum viderent, quibus Chriſtus:

*Ego,inquit,cibum habeo manducare,quem uos neſcitis. Dicebant ergo diſcipuli ad inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare?*

Quid mirum, ſi mulier aquæ appellatione,aquam eſſe opinabatur, quando & diſcipuli eodem in errore deprehenduntur,

*Mat. 4. c*

 duntur,

duntur, neque adhuc ſpiritalia intelligunt, ſed ambigunt? Solitum tamen magiſtro honorem tribuunt, & mutuis inuicem ſermonibus eum percontari non audent: quod & aliâs fecerunt, cum etiam cuperẽt interrogare. Quid Chriſtus? *Meus cibus eſt ut faciam uoluntatem eius qui miſit me, & perficiam opus eius.* Hominum ſalutem hoc in loco cibum appellat, vt quanta ſalutis noſtræ cura & deſiderio teneatur, oſtendat: ſicut enim nos cibum, ita Chriſtus humani generis ſalutem deſiderat. Accipe autẽ quo pacto non omnia ſemper palam ante oculos ponit, ſed primùm obſcuritate quadam inuoluit auditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborãs, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor: quamobrem non primum dixit, Meus cib⁹ eſt, vt faciam voluntatem patris mei: quod etſi non manifeſtum erat, tamen intellectu facilius, quàm ego cibum habeo mãducare, quem vos neſcitis. Primum igitur, vt dixi, obſcuriori ſermone attentiores reddit, & vt melius quę dicturus erat intelligerent, aſſuefacit: quæ verò ſit voluntas patris, iam interpretatur. *Nonne uos, inquit, dicitis quod adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis uenit? Ecce dico uobis, leuate oculos ueſtros, & uidete regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem.* Ecce iterum familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam ſibi appellatione nihil aliud, quàm futuram hominum ſalutem demonſtrat: regionis autem & meſſis, animarum multitudinem, quæ in ipſius prædicatione erant crediture: oculos autẽ & mentis & corporis ſignificat. Iam enim venientium Samaritanorum turbam videbat, quorum feruorem & prõptiſſimam voluntatem albas regiones appellat. Sicut enim ſpicæ flaueſcentes meſſem indicant, & iam manus poſtulant, ita illi properabant ad ſalutem. Et quid non apertius dixit prõ pto eos animo venire, vt & docerẽtur & crederẽt, & à prophetis perſuaſi fructum redderent, ſed regionem tantùm & meſſem appellauit? Quid ſibi hæ volunt tranſlationes, quibus non hic tantùm ſed per totum vtitur euangelium? Itidem & prophetæ plurimum his vti aſſolent. Quanam hoc gratia? Neque enim temere ſpirituſſanctus ita inſtituit, duabus rationibus: primum vt ſignificantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim familia-

rium

rium rerum imagine concepta, magis ſuſcitatur, & tanquam in pictura rẽ ipſam magis amplectitur. Deinde vt iucũdior eſſet narratio, & diutius animo immoraretur. Non tam facilè ſententia capitur, neq; ita trahit auditorũ multitudinem, vt rerũ narratio, & per ea maximè quorum periculum fecimus deſcriptio: ſimilitudo quoq; multam præ ſe fert ſapientiã. Et qui metit, mercedẽ accipit, & congregat fructum in vitã æternam: huius terrenæ meſſis fructus ad æternam non peruenit vitã, ſed in hac fluxa & caduca cõſumitur, ille autem perpetuo nos comitatur. Animaduertis enim verba quidem ſenſibilia, ſenſus verò ſpiritales: & quo pacto terrena à cæleſtibus ſeparat? Quod enĩ de aqua more ſuo dixit, quòd qui biberit ex hac aqua, nõ ſitiet: hoc & nunc dicit, quod congregat fructum in vitam ęternam: vt & qui ſeminat, ſimul gaudeat & qui metit. Quis ſator? quis meſſor eſt? Prophetæ ſatores, non meſſuerunt tamen, ſed apoſtoli: atqui non propterea voluptate & fructu laborum priuantur, ſed vobiſcum gaudent, quanuis vobiſcum vnà non meſſuerunt: neque enim meſſis ſerẽdi habet difficultatem, & in meſſe minus laboris eſt, & plus voluptatis. Ad hoc vos ſeruaui, non ad ſerendum vbi plurimum laboratur. In metendo autem & prouẽtus vber, & labor remiſſior. Hinc prophetarum voluntatem fuiſſe demõſtrat, vt humanum genus ad Chriſtum allicerẽt, hoc per legem communicatam: propterea ſeminaſſe, vt hũc parerent fructum, & ſe eos miſiſſe, & magnam inter vetus & nouum teſtamentum eſſe cognationem, quæ omnia hac ſimilitudine oſtendit. Meminit autem prouerbii, quod in ore multorum eſt: in hoc enim eſt verbum vetus, quia alius eſt, qui ſeminat, & alius eſt qui metit. Hoc frequens dictum erat, quando alius labores, alius fructum reportaret: quod prouerbium hic maximè verum deprehendi dicit: Laborarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis, neque dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, ſed fructus fuit, hoc & Daniel fecit, etenim ipſe prouerbii meminit dicentis: exiit ab iniquis peccatum. Et Dauid etiam in fletu ſuo eius mẽtionem facit, propterea hoc præoccupans Ieſus inquit: Vt & qui ſeminat ſimul gaudeat & qui metit. Cum dicẽdum eſſet: alius ſeminauit, *Danie. 9*

alius metit, & neque quis, vt diximus, prophetas merce-de fraudatos putaret, nouum quiddã, & præter opinionẽ, & ſenſibus abhorrens, ſed in ſpiritualibus egregium narrat: ſiquidem in his terrenis, ſi alium ſeminare contingit, alium metere, non ſimul gaudent, ſed alteri dolent: vtpote qui pro aliis loborem ſuſceperint, ſoli autem meſſores gaudent: hic autem qui non metunt quæ ſeminarunt, eadem qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perſpicuum eſt eos mercedis eſſe participes. *Ego miſi uos metere quod uos non laboraſtis: alii laborarunt, & uos in labores eorum intraſtis.* His eos verbis magis hortatur. Quum enim laborioſum videretur orbem terrarum peragrare, & prædicationibus inſiſtere: eius facilitatẽ oſtẽdit. Laborioſior erat ſatio, & maiori egebat ſolicitudine ſemina ſpargere, & ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit, ne ad prædicandum dimiſſi, tanquam maximum onus ſubeuntes perturbarentur, magis enim prophetę laborauerunt, quod ratione confirmat: quoniam facilius ipſi opus ſuſceperint. Sic quidem vt in meſſe facilè fructus colligitur, & breui impletur area, neque tempora expectantur, non hyems, nõ ver, non pluuiæ: ita nunc opera ipſa clamãt. Dum hęc diceret, exierunt Samaritani, & mox coctus eſt fructus, propterea inquit: *Leuate oculos ueſtros, & uidete regiones, quia albæ ſunt.* Verba res ipſa cõfirmauit: ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorũ, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Videbant enim non ad gratiam locutam, neque qui peccata ſua narrarit admiratam, neque vt alterius ſibi amorem conciliaret, ſuam manifeſtam vitam faceret. Hanc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quę commiſimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, vt decet, formidemus, qui & nunc opera noſtra videt, & tunc quos in præſentia non pœnitet, damnabit. At nos contrà futurum iudicem minimè timemus, ſed qui nihil nobis poſſunt officere, eos & horreſcimus, & pudore tremimus: idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita ſolo hominum pudore afficiuntur, deum vniuerſa ſpectantem minimè curant: qui in omnia ſcelera prolabuntur, quos nihil pudet, qui non mutantur,

tur, hi in die illa non vno præſente, vel altero ſed vniuerſo mundo teſte manifeſtabuntur. Nam quod bonorũ operum, & malorum magnum illic ſpectaculum pateat, ouium & hœdorum ſimilitudo edocet: & beatiſſimus Paulus his verbis teſtatur: Omnes enĩ nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis prout geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum. Cõmiſiſti aliquod ſcelus, aut animo agitaſti, homines celas, nõ deum, & nihil curas, oculos hominũ formidas: intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquã celaturum: omnia nanque oculis noſtris repræſentabuntur, vnuſquiſq; ſingulorũ ſcelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri licet, qui cũ Lazarum pauperem, & iam ſæpenumero à ſe cõtemptum, & maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquam digito linguam ſuam refrigeret, obſecrat. Vos autem hortor dilectiſſimi, vt etſi nemo opera noſtra videat, vt ſinguli ſuam conſcientiam ingrediantur, & iudicem ſibi rationem conſtituant, errata ſua in medium adducant, niſi velint in die illa horrẽda vniuerſo orbi ea manifeſtè patere: ſanentur iam vulnera, ſumatur pœnitentis medicina. Poteſt etiam qui innumeris ſit cõfectus vulneribus ſanus euadere. Si dimittitis, inquit, dimittetur vobis, & ſicut in baptiſmate abluta peccata non amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur, ſi pœnitere voluerimus. Ea demũ eſt pœnitẽtia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur, ſimilis eſt cani ad vomitum redeũti. Oportet igitur & operibus & animo omni ſcelere vacuum eſſe: & vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapuiſti, & ditatus es, pone modum rapinę, & eius vulneri eleemoſyna medearis. Scortatus es, huic vlceri caſtitatis imponatur medicina. Fratrem calumniatus es, & offendiſti: ceſſa à maledictis & charitatem amplectere, & ita per ſingula faciamus, quæ perperam cõmiſimus, neque ſimpliciter his abſtineamus. Inſtat iam, inſtat, inquam, tempus exigendæ rationis: ideo Paulus ait, Dominus prope eſt, nihil ſoliciti ſitis. Qui in anxietatibus, laboribus, miſeriis, qui in rapinis viuũt, qui in deliciis graues daturi pœnas, nõ hoc, ſed illud meritò audiant, Dominus prope eſt, nihil ſoliciti ſitis. Non enim longè à fine abſumus, ſed iam mũdus properat:

*1.Cor.5 b*

*Luc.16.c*

*Luc.6.f*

*1.Pet.2.d*

*Phil.4.a*

perat: hoc bella, hoc afflictiones,hoc terræmotus,hoc extincta charitas ſignificat. Quemadmodũ enim corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur,& domus prope caſum in rimas fathiſcit:ita orbis terrarum ad finẽ properans,tantis vndique malis cõteritur. Nam ſi Pauli temporibus dominus propè erat, nunc profectò propius:ſi ante trecẽtos annos finem temporum Paulus eſſe dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cum maximè ſit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta ſunt euentura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, ſed menſem triginta dierum ſpatium dicim⁹: ſic tot annorum etiam ſi quadringentos annos finem dixerimus, non errabimus: quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Cohibeamus igitur dilectiſſimi affectus noſtros, exerceamur in dei timore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiſo dei aduentus aderit,quod his verbis Chriſtus ſignificat: Sicut factum eſt in
Mat.24c diebus Noë, & in diebus Loth, ſic erit. Et Paulus: Cum
1.The.5a dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus,ſicut dolor in vtero habentis. Sed quid per hanc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauidæ mulieres inter ludendum & edendum, dum balneis,dum ſpectaculis oblectantur, repentinis torquentur doloribus: hac & nos in hac vita conditione verſamur. Simus ergo ſemper parati,non ſemper hæc audiemus,non ſemper habebimus
Pſal.6.b benefaciendi poteſtatem. In inferno,inquit,quis confitebitur tibi? dum hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis propicium reddamus, & veniam conſequamur peccatorum, gratia & benignitate domini Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXXIIII. EX CAP. IIII.

*C Vm ueniſſent ergo ad illum Samaritani,rogauerunt eum,ut ibi maneret: & manſit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter ſermonẽ eius, & mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt uere ſaluator mundi, &c.*

Nihil

Nihil inuidia nocétius,nihil inani gloria grauius,ipſa innumera bona corrumpere conſueuit. Nam quũ Iudæi maiorem q̃ Samaritani dei cognitionem haberent, & in prophetarum eſſent lectionibus educati,hinc longè inferiores apparuerunt. Samaritani mulieris teſtimonio fide adhibita, nullo ſigno confirmati, Chriſto obuiam fiunt, rogant apud ipſos moretur. Iudæi tot miraculis admoniti,nõ modo non retinent,ſed expellere contendunt. Atqui eorũ gratia in mundũ venit,ipſi expulerunt: hi vt maneat,rogant. Num ergo non accedẽdum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contẽnendi,& apud inſidiantes & expellentes moram trahere, amicis & volentibus ſe nõ exhibere decuit? Indignũ ſanè,& à Chriſti benignitate alienũ. Eorum itaque obtemperauit voluntati,& manſit apud eos duos dies: ipſi autẽ ſemper eum apud ſe habere voluiſſent, vt ſignificat euangeliſta,quod rogauerunt eum, vt ibi maneret,quod ipſe noluit,ſed manſit duos dies, quibus multo plures crediderunt in eum, non tamẽ credibile erat, quum nullum ſignum viderint credituros,maximè quum Iudęos odio haberent: veruntamen quum verba eius & veritatem reputarẽt,nihil curarũt amplius,ſed altius q̃ quæ impediebant,contẽplati ſunt,& Chriſtũ admirari,& venerari maiorem in modum contẽdebãt. Dicebãt enim mulieri, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audiuimus,& ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mũdi Chriſtus. Diſcipuli magiſtrum ſuperarũt,hi Iudæos haud iniuria & credendo & accipiendo accuſare poſſent,ſiquidem illi frequenter Chriſtũ lapidibus perſequuti ſunt,quorũ ipſe gratia omnia fecerat: hi neque ad ſe venientem ſecum manere hortabãtur: illi viſis ſignis & miraculis pertinaciter obduruerũt, hi ſine ſigno aliquo plurimam in eum fidem præ ſe tulerũt. Hi de fide contendũt,illi ſigna efflagitare non deſinunt: ita ſemper fideli animo opus eſt,quã veritas, modò accipiatur,facilè illuſtrat: ſin minus,non veri imbecillitas, ſed volẽtis perfidia culpanda eſt. Nam & ſol puros oculos nactus facilè illuminat: ſin minus,oculorũ culpa, nõ Solis eſt. Audi igitur quid hi loquãtur: Scimus,inquiũt,quia hic eſt vere ſaluator mundi. Quàm breui Ieſum orbẽ terrarum conuerſurum nouerũt,quod ad communem omnium ſalutem

*Infr. 9. g. & 10. f.*

tem venerit, quod nō ſolis Iudæis eius prouidētia præſcriberetur, ſed vbiq; terrarū verbum ſuum eſſet diſſeminaturus: non ita Iudęi, ſed quærentes propriam iuſtitiam confirmare, iuſtitiæ dei non paruerunt. Hi autē omnes in culpa eſſe confitentur, illud apoſtolicū ſentientes quod oēs
Rom.3 c. peccauerunt & egent gloria dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Cum enim dicerent ſaluatorē eſſe mūdi, intellexerunt perditi, nec ſimpliciter, ſed in rebus maximis ſaluatorem. Venerunt enim multi, vt ſaluos facerent & prophetæ & angeli: ſed hic vere ſaluatorem inquiunt, qui verā ſalutē elargitur, non breui, ſed perpetuo duraturā: hoc ſyncerae fidei argumētū. Vtrinque enim admirabiles extiterunt, & quod crediderunt, & quod ſine ſignis & miracu
Inf. 20.g lis, quos & Chriſtus beatos dicit: Beati qui nō viderūt & crediderūt, & quod ſyncerè crediderint, inde cōſtat, quod cum mulier dubiè loqueretur: Nunquid hic eſt Chriſtus? nullā præ ſe tulerunt dubitationē, ſed ſcire eū eſſe proculdubio aſſeuerauerunt, neque vnū quēdam ex medio vulgo Chriſtum, ſed verè ſaluatorē confeſſi ſunt. Atqui quem ſaluum feciſſe viderāt? verba audierant tantum & tam certe locuti ſunt. Quid ſi miracula vidiſſent? Nónne plura & maiora dixiſſent? Quanam autem gratia, quæ & quanta locutus ſit non narrant euangeliſtæ? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab euentu autem omnia demonſtrāt: perſuaſit nāque populo & vniuerſæ ciuitati: vbi autem nō perſuaſum eſt, quæ dixerit exponere coguntur: ne auditorum ignauiam in oratorem quiſpiam duceret referēdam.
Lu.14.d *Poſt duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam.* Ipſe enim Chriſtus teſtimonium perhibuit, quia propheta in ſua patria honorem non habet, quare addidit, quod non in Capernaum, ſed in Galilęam & in Cana abiit. Ne percon teris, quare nō apud ſuos potius quàm apud Samaritanos manſerit: cauſam hic affert, quoniā ſui ipſum non audirēt non ergo eo ſe contulit, ne grauius iudicarentur. Puto eñ hoc in loco patriā Capernaum ſignificare: Nā quod in Capernaum nullum honorē aſſecutus ſit audi ipſum dicentē:
Mat.11.c Et tu Capernaum nunquid vſq; in cælum exaltaberis, vſq; in infernum deſcēdes? Patriam autem appellat, in qua carnē acceperat, & in qua diutius verſatus eſt. Quid inquiet

quiſpiam

quiſpiam? nónne videmus multos in popularibus ſuis magni nominis, & authoritatis? Videmus inquit, raro tamen: neque per ea quæ raro contingunt, ſententia ferenda eſt: & qui domi ſuæ honorantur, longe magis alienæ, conſuetudo enim contemptũ facere cõſueuit. *Cum ergo ueniſſet in Galilæam, exceperit eum Galilæi, cum omnia uidiſſent, que fecerat in Hieroſolymis in die feſto, & ipſi nõ uenerant ad diẽ feſtum.* Ecce qui reprehenſi ſunt, hi maximè Chriſtũ accipere inueniuntur. Nam apud hunc euangeliſtam dicitur: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilęa nõ ſurgit: quod in cõtumeliã dicebant. Cõmunis enim opinio erat, Chriſtũ Nazarenũ eſſe, ei tamen tanquam Samaritano exprobrabant. Samaritanes, inquiunt, & demonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilæi credunt in ingnominiam Iudæorum. Sed Samaritani vehementiorem præ ſe tulerunt fidem, cũ mulieris tantum teſtimonio in Ieſum crederent, Galilæi non niſi miraculis cõfirmati. *Venit ergo Ieſus iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam uinum.* Miraculum in memoriam reducit, ad maiorem Samaritanorũ laudem. Signorum nãq; gratia quæ Hieroſolymis, quę apud ipſos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tantum: quod autem in Cana Galilęæ venerit, dicit, Quanam gratia, ſubticet. In Galilæã propter Iudæorum inuidiam conceſſit: in Cana verò quamobrem? Primũ vocatus ad nuptias, nunc arbitror, vt præſentia ſua ſuperioris miraculi fidem confirmaret, & ſpontaneo acceſſu magis alliceret, cum relicta patria eos potiores ducere videretur. *Et erat quidã regulus, cuius filius imfirmabatur Capernaum. Hic cum audiſſet, quia Ieſus aduenirer à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut deſcenderet, & ſanaret filium eius.* Siue quod regio eſſet genere, ſiue quod alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur, nonnulli eundẽ hunc eſſe opinãtur, & qui eſt apud Matthęum, ſed alter profecto videtur nõ modo dignitatis nomine, verum & fide: ille quidem volente Ieſu ad ipſum ire ſe indignũ cẽſet, hic domum trahit. Ille, Nõ ſum inquit, dignus, vt intres ſub tectum meum: hic vt, deſcendat priuſquam moriatur filius, enixe orat. Tunc cũ de monte deſcendiſſet Ieſus, intrauit Capernaum, ſed in Cana

Suprà 1 g

Inf. 7. g.

Infra 8. f

Mat. 8. b

Cana Galilææ ingreſſo acceſſit regulus. Illius prӕterea filius paralyſi laborabat, huius febribus: & rogabat cũ vt deſcẽderet, & ſanaret filiũ eius, incipiebat enĩ mori. Quid ad hũc Chriſtus? *Niſi ſigna, inquit, & prodigia uideritis, non credetis.* Atqui & quod venerat, & qđ rogabat, ei⁹ fidei eſt argumẽtũ. Prӕterea hoc teſtatur euãgeliſta. Nã cũ diceret Ieſus *Vade filius tuus uiuit, credidit homo ſermoni, & ibat.* Quid ergo ita Chriſtus reſpondit? vel quia Samaritanos, qui ſine miraculis crediderunt admiratur, vel ciuitatem Capernaum, vnde ille gentilis erat reprehendit. Siquidẽ cũ alius apud

*Mar. 9. d* Marcum diceret. Credo domine, adiuua incredulitatem meam: iterum his verbis vſus eſt. Itaque licet hic crediderit, non tamen firmiter, neque integre: quod ſciſcitãdo ſeruos demonſtrauit, qua hora reliquerit filium febris. Voluit enim cognoſcere an ſponte ſua an Chriſti prӕcepto diſceſſerit. *Cum uero audiuit quia heri hora ſeptima: credidit & ipſe, & domus eius tota.* Vides tum demum in fide confirmatum, cum ſeruorum de valetudine filiis teſtimonium accepit? Quamobrem hominis animũ intuitus arguit, vt magis in fide confirmaret, neque enim ante ſignum admodum credebat: quod ſi venit & rogauit, minime mirum eſt. Ob incredibilem enim in filios amorem non modo quibus cõfidunt medicis, ſed & quoſlibet compellare parentes ſolẽt, ne quid in aduerſa filiorum valetudine omittant. Nã quod non multum ſpei in Chriſto haberet, conſtat, quoniam veniente Ieſu in Galilæam acceſſit: quod ſi vere Chriſti poteſtatem credidiſſet, nõ vtiq; in tanto filij periculo Iudæã petere neglexiſſet: quod ſi timuerat, neq; quidẽ ſatis erat cauſæ. Conſidera igitur ipſius verba, quantã viri infirmitatẽ indicãt. Debuerat enim, ſi nõ prius, at ſaltem poſt reprehenſam ipſius animi ſententiam, magnã quandã de Ieſu opinionẽ, concipere. Audi quantum adhuc humi trahatur. Deſcende, inquit, priuſquam moriatur filius meus, ac ſi mortuũ ſuſcitare nõ potuiſſet, & neſciret vt ſe puer haberet: idcirco eũ reprehẽdit, & animũ arguit, oſtendẽs ſigna maximè aĩæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrẽ animi morbo laborantẽ quam filium curat, ſuadẽtq; nõ ſigna nobis, ſed doctrinam ipſius attendendã. Signa enim infidelibus: & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij

doloſe

dolore affectus non multum tunc Ieſu verbis attendit,ſed in ſolius filij cura verſabatur,poſtmodum ea reputaturus, & inde multum vtilitatis conſecuturus.Quod autẽ Centu *Mat.* 8.*a* rioni ſe iturũ vltra pollicitus eſt,regulo autẽ ne rogatus quidã.Quoniam in illo perficiebatur,ideo ſe iturũ dixit, vt viri fidem cognoſceremus:at regulus adhuc imperfectus erat,ꝓpterea omni ſtudio Chriſtũ ĩpellebat, vt deſcẽderet,neq; adhuc norat abſentẽ quoque curãdi habere poteſtatem.Quid ergo poſſet oſtendit,vt quod per ſe Centurio ſentiebat,hic nõ accedẽte Ieſu erudiretur. Cũ itaq; dixit.Niſi ſigna & prodigia videritis,non credetis: debitã de ſe eos fidem nõ habere, ſed adhuc tanquam prohetã opinari ſignificauit. Quocirca rem indicat,& ſine miracu *Infr.*14.*b* lis credendum admonet, quod & Philippũ admonuit:Nõ *Ibid* 10 *g* credis,quia ego in patre,& pater in me eſt? Et, ſi mihi nõ vultis credere,operibus credite. *Iam autem eo deſcendendente,ſerui occurrerunt ei,& nunciauerunt dicentes, quia filius eius uiueret, Interrogabat ergo horã ab eis,in qua melius habuerit,& dixerunt ei.Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.Cognouit ergo pater ,quia hora illa erat in qua dixit ei Ieſus:Vade, filius tuus uiuit.Et credidit ipſe,& domus eius tota.* Vides quo pacto miraculum manifeſtatur? Non enim per ſucceſſionem: & diuturnitatem conualetudinis ,vt aſſolet, liberatus eſt,ſed repente,ne naturalis valetudo,ſed Chriſti ooperatio videretur.Nam qui in ipſum mortis articulũ venerat,patris teſtimonio dicentis.Deſcende priuſquã moriatur filius meus,ẽ veſtigio in proſperam reſtitutus eſt valetudinem.Serui autem fortaſſis non vt nunciaturi tantũ, ſed vt ſuperfluum Chriſti aduentum,obuiam ierant.Sciebant enim iam aduentare,quare in itinere eum conuenerunt.Regulus ergo iam timore depoſito fidei incũbit, vt oſtenderet profectionis ſuæ gratia id contigiſſe,& iam ſe non fruſtra profectũ delectatur,hac gratia ſummã in percõtado adhibet diligẽtiã. Et credidit ipſe , & domus eius tota. Iam nihil amplius erat dubitãdũ:qui eñ neq; affuerant,neq; audierãt Chriſtũ,neq; tẽpus norant, hi in dño ſuo tẽpus cognoſcẽtes,Chriſti poteſtatẽ quã certiſſimã habuerũt,ideo crediderũt.Quid ergo hinc hodie reportabimus?nõ expectanda miracula,neq; diuinę virtutis pignora

ra efflagitanda. Video enim & nunc multos, quum in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decens autem eſt etiam non exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eumq́; laudibus proſequi: hoc fidelium ſeruorum eſt, hoc conſtantiæ, hoc pietatis, quali in dominũ affecti eſſe debemus: vt nõ ſolùm cùm clementer nobiſcum agit, verumetiam quum indignatur, quum flagellat, ad eũ percurramus: hoc enim diuina opeHeb. 12. b ratur prouidentia. Siquidem quem diligit, caſtigat: flagellat quẽcunq; filium ſuſcipit. Qui autem quum votum aſſequitur, deum colit: non multa præ ſe fert dilectionis argumenta, neque ſyncerè Chriſtum amat. Et quid ego valetudinem dicam? Quid pecuniarũ copiam? quid paupertatẽ? quid morbũ? Et ſi gehennam, ſi quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis ſunt laudes remittendæ, ſed omnia & facienda, & ferenda, eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium ſeruorum eſt, hoc conſtantis animi: & qui ita affectus eſt, præſentia facilè perferret, & futuris bonis fruetur, & plurimũ deo fidere poterit: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXXV. EX CAP. V.

Cap. V. HOC *iterum ſecundum ſignum fecit Ieſus, quum ueniſſet à Iudæa in Galilæam. Poſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Quemadmodum in auri metallis, ne minimã quidem venam quiſpiam, qui rem intelligat, omittere patitur, vtpote quæ ad augendas diuitias plurimũ faciat: ita in diuinis ſcripturis ne vnũ iota, aut vnus apex, ſed ne dimidium quidem prætermittẽdum eſt, ſed omnia diligentius inueſtiganda: nam à ſpiritu ſancto omnia proueniunt, neque in his quicquã ſuperfluũ, nihil non neceſſarium. Conſidera, quæſo, quid in hoc loco dicat euangeliſta: Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Ieſus, quum veniſſet à Iudæa in Galilæam Secundũ non temerè addidit: ſed adhuc Samaritanos admiratur, quũ poſt alterum ſignum Galilęi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionẽ perueniſſent. Poſt hæc erat dies feſtus Iudęorum. Quinam? vt mihi videtur Pentecoſtes. Et aſcendit

Ieſus

Ieſus Hieroſolymam. Frequenter in ſolennitatibus ciuitatem petit, tum vt videatur ipſe quoque cum reliquis feſtos dies celebrare, tum vt ſimplicē ad ſe multitudinē alliciat. Maximè enim huiuſmodi diebus melius diſpoſita eſſe cōſueuerat. *Eſt autem Hieroſolymis probatica piſcina quæ cognominatur Hebraice Bethſaida quinq; porticus habens: in his iacebat multitudo languentiū, cæcorum, claudorum, aridorum, expectātium, aquæ motum.* Quis hic curationis modus? Quid per hoc nobis myſterium ſignificatur? Non temerè, nec ab re hæc, ſed futura nobis tanquā imagine & figura quadā deſcribūtur, ne res nimiū incredibilis, & inexpectata, accedēte fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quęnā igitur hęc deſcriptio? Futurum erat baptiſma plenum maximè poteſtatis & gratiæ, purgaturū peccata, pro mortuo viuum eſſe ecturum. Quemadmodum hæc in figura & piſcina huic, & aliis pluribus adſcribuntur, & primum quidem datur aqua quæ corporum maculas, & non veras, ſed apparentes pollutiones, hoc eſt à morbo alios, alios à lepra, & aliis huiuſmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri teſtamēto per aquam mundata ſunt. Veruntamen ad propoſitum nobis ſermonem in præſentia redeamus. Primū igitur pollutiones corporum, inde varia morborū genera per aquam ſanantur: ſiquidem quum vellet deus appropinquantis baptiſmatis fidem nos erudire, nō ſolùm peccata, ſed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptiſmate & in paſſione, & in aliis certiores fuerūt, quam vetuſtiores. Nā ſicut regij familiares, haſtatis honoratiores ſunt, ita & propiores figurę. Et deſcēdēs angelus, motę aquæ ſanādi virtutē largiebatur, vt intelligerēt Iudæi longē magis angelorū dominū omnia animæ impedimēta ſanare poſſe. Et quemadmodū huius aquæ natura per ſe nō ſanabaţ, ſiquidē ſemper ſanaſſet, ſed duntaxat cū ab angelo mouebatur: ita & in nobis non ſimplex aqua operatur, ſed quum ſpiritus gratiā accipit, omnia abluit peccata. Iuxta hanc piſcinā iacebat multitudo lāguentiū, cæcorū, claudorum aridorum, expectantiū aquæ motū. Verùm tunc infirmitas corporis ſanari volentē impediebat, nūc vnuſquiſq; poteſtatē habet accedendi. Non enim angelus aquam mouet, ſed angelorū dominus totum perficit: non habet excu-

ſationis locũ infirmus, non habere ſe hominẽ qui ſibi opituletur, neq; dum venit, alium deſcẽdere: ſed licet vniuerſus mũdus accedat, nõ conſumitur gratia, neq; virtus deficit, ſed eadẽ ſemper permanet. Vt enim ſolares radij ſingulis diebus illuminant, neq; ex nimia copia vis eorũ minuit: ita, imò longè minus ſpiritus operatio ob accipientiũ multitudinem remittitur. Hoc autem factũ eſt, vt qui in aqua corporis morbos ſanari poſſe didiciſſent, in eo aliquandiu exerciti animæ morbos per aquam curari poſſe facilius crederent. Et quanã gratia Ieſus contemptis aliis ad eum, qui octo & triginta annos ægrotauerat, venit? Quid præterea interrogat: *Vis ſanus fieri?* Nõ quòd dubitaret, eſſet enim abſurdum: ſed vt illius oſtenderet tolerantiã, vt intelligamus quare poſthabitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? *Volo domine, ſed hominem nõ habeo, ut quum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum enim uenio ego, alius ante me deſcendit.* Hac gratia, inquit, vis ſanari? vt ſcilicet hæc intelligeremus. Neq; dixit, Vis vt te ſanem? nondum enim tanta de ipſo habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerantia octo & triginta annos, vt ſanaretur nunquam diſcedens expectauit: quod niſi patientiſſimus fuiſſet, ſi non præterita, ac futura ſaltem inde eum abducere potuiſſent: quoniã incredibile erat reliquos ægrotos priorẽ illum ingredi dimiſſuros. Neq; enim certo tempore aqua mouebatur, ſed claudi quidem & contorti tempus obſeruare poterant, cæci verò minimè, niſi fortaſſe motum auribus percepiſſent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectiſſimi, & incredibilem ſocordiam noſtrã deploremus: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabatq;, neq; eius impletum eſt deſiderium, neq; negligentia ſua non ſanabatur, ſed præuẽtus ab aliis, neq; propterea deſperauit: nos autem ſi vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepeſcimus: hominibus verò quàm diligẽtiſſimũ exhibemus miniſterium in malitia, in difficultatibus ſeruientes, tandẽ frequẽter omnẽ ſpem amittimus: dominũ autem noſtrum vbi

*Rom. 5. a* ſine dubio merces ſequitur, longè laboribus amplior. Spes enim non cõfundit, inquit, debito ſtudio & diligẽtia proſequi non patimur: & quonã hoc ſupplicio dignum? nam ſi nihil accepturi eſſemus, ipſius tamen frequens conſuetudo

nónne

nónne innumera nobis bona attuliſſet?ſed laborioſa eſt aſſidua oratio:& quid non laborioſum,quod à virtute proficiſcatur?Hoc ipſum,inquiet quiſpiã,me maximè ambiguũ reddit,quod malitiam voluptas,virtutem labor conſequitur.Et multos quęrere arbitror,quænam ſit cauſa.Dederat nobis à principio deus liberã omni cura & laboribus vitã, eo turpiter munere abuſi ſumus,& inertiæ dediti, paradiſũ amiſimus:idcirco laborioſam nobis vitã inſtituit, quaſi ſe humano generi excuſans diceret: Dedi vobis à principio delicias, facti eſtis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutaui. Qui quum neque vos continerent, lex & præcepta ſucceſſêre,tãquam repagula & frenũ equo indomito,quibus eius aduerſus rationem inſultus compeſcerentur:ita equorum domitores aſſolẽt.Vita igitur laborioſa inſtituta eſt,quoniam quies & ocium vitam & mores corrumpere conſueuit: natura enim humana deſidiam non patitur,ſed ab ea facillimè ad malitiam declinat. Eſto nõ opus eſſe labore continẽti,neq; fieri laboribus melioré, ſed in ocio perfectũ eſſe:quonã pacto hac vtemur indulgẽtia?nónne in ſtultitiam & ſuperbiã conuertemus? ſed quãobrem,inquit,tanta malitiam voluptas,tantus virtutem labor comitatur?& quænã tibi gratia habenda,quod prẽmiũ acciperes,niſi laborioſum tibi opus iniungeretur? Multos etenim poſſum in prẽſentia oſtẽdere,qui ſuaptè natura mulierum abhorrent conſuetudinẽ,eáſq; vt abominabiles fugiunt:hóſne,dic quæſo,continẽtes appellabimus?hos laudibus proſequemur?Minimè.Continentia eſt voluptatum ſtimulos ſuperare, & in bellis maxima certamina clariſſimos triumphos pariũt,non quando nemo reſiſtit.Sũt multi natura remiſſiores,hóſne manſuetos dicemus?Minimè. Idcirco dominus tribus caſtrationis modis propoſitis,duos tanquam nulla laude dignos omiſit:vnum in cęlum extulit. Sed quid opus eſt malitia? Ita & ego ſentio. Et quiſnam malitiæ opifex?quis alter niſi voluntaria deſidia? ſed bonos tantũ eſſe oportet:& quidnam boni propriũ? Conti nentẽ eſſe & vigilare,an dormire & ſtertere? & quãobrem hoc bonũ non videatur,vt quis ſine labore rectè faciat?Im peritè loqueris,& eorũ more qui ventri dediti,ipſum deum arbitrantur. Nam quod non rectè ſentis,reſponde quæſo: *Mat.19. b.*

Sit rex & dux,rex in lecto,& voluptatibus vitam agat:dux verò aſſiduis belli laboribus fortiter hoſtes fuderit,cui victoriam adſcribemus? vter rerũ geſtarũ voluptate fruetur? Vides quãto illa magis nobis placeant, quæ ſudoribus cõparantur? Propterea deus labores virtuti immiſcuit,vt nos illi familiares redderet:propterea etſi non ſecundũ virtutẽ viuimus,eam tamen admiramur, vitium autẽ licet ſuauiſſimum,accuſamus. Quod ſi dixeris quid natura bonos non potius admiramur,quàm voluntate?Quoniã æquum eſt laborantẽ non laboranti præponere. Qua enim gratia laboramus?Quoniam indulgentiam & ocium nõ moderatè ferimus,imò ſi quis diligenter inquirat, maiorem in modum pigritia corrũpimur, & nimios deinceps labores ſubimus. Quod ſi placet aliquem epulis q̃ lautiſſimis ſub cuſtodia in ocio deſidẽtem nutriamus, ne exercere neue operari quicquam poſſit,ſed in menſę & lecti deliciis contabeſcat:quid hac vita miſerius?Sed aliud operari eſt,inquies,aliud laborare. Eſt igitur non laborioſum opus ſuſcipiendũ? quid ni? hoc & deus voluit,tu verò non paſſus es.Statuit vt paradiſum coleres,opus tibi ſine labore iniunxit: neq; tamen ſi à principio laboraſſet homo,vitio ei datum fuiſſet:ſtat enim ſimul & operari,& non laborare, quemadmodum angeli.

*Pſalmo 102.d.* Nam quod operẽtur, audi quid dicat: Potentes qui facitis verbum eius. Quod ſi nunc remiſſiores vires maiorẽ afferunt laborem,tunc non idem continget,quippe qui in dei

*Apoc.4 c* requiem cõcedit: Requieſcit,inquit, à laboribus ſuis,neq; deſidiã,ſed quietẽ ſignificat : nam & deus adhuc operatur

*Hic infrà c.* Chriſti teſtimonio,dicentis:Pater meus vſq; nũc operatus eſt,& ego operor. Propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtutem cõplectamini.Malitiã nanq; voluptas breuis,dolor perpetuus ſequitur:contra virtutem labor breuis,gaudium ſempiternũ. Hæc ante præmiũ ſectatorem ſuũ omni labore liberat,futurorũ ſpe alens:illa ante ſupplicium,conſcientiæ ſtimulis præteritorũ torquet,omnia in ſuſpicionem adducit, quod ipſis etiam laboribus, & anguſtiis grauius reperitur. Quod ſi tãtùm voluptas eſſet, quid ea vilius?quid abiectius?quæ ſimul & venit, & abuolat,langueſcit,fugitq; antequã cõprehendatur:& ſiue corporum dixeris voluptatẽ,ſiue deliciarũ,ſiue pecuniarũ,ne

diem

diem quidem firma perſtat: cum autem & pœna,& ſuppli cium eã comitetur,quid eius ſectatoribus miſerius? Cũ igitur hæc intelligamus,omnia virtutis gratia toleremus: ita vera perfruemur voluptate, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,& cũ quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXXVI. EX CAP. V.

VIs ſanus fieri? Reſpondit ei languidus: *Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam.* Maximum diuinarum ſcripturarum præmium, maxima vtilitas: quod Paulus teſtatur inquiens, Quæcunque ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt,ad quos fines ſeculorum deuenerunt, vt per patientiam & cõſolationem ſcripturarum ſpem habeamus. Omnium enim medicinarum theſaurus diuinæ ſcripturæ ſunt,& ſiue ſtultitiam exuere, ſiue affectus ſedare, ſiue pecuniarum cupiditatem expellere, ſiue dolores contemnere, ſiue fortem animum induere, ſiue aduerſa æquo animo tolerare velimus, quàplurima hinc remedia inuenire poſſumus. Quis enim ſiue extrema paupertate, ſiue diuturno morbo vexatus,ſi propoſitũ hodie nobis locũ legeris,non maiorem in modum conſoletur, quum intellexerit hunc octo & triginta annos languentem,& ſingulis annis alios ſanitati redditos vidẽtem,non tamẽ animo lapſum deſperaſſe,licet ſola pretereuntium deſperatio omni eum ſpe deiicere poterat? Audi ergo & verba eius,& miſeriam,cum enim dixiſſet Chriſtus, Vis ſanus fieri? Domine,inquit,hominem non habeo,vt cũ turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Quid hoc miſerius? quid calamitoſius? Vides hominem longo languore cõfectum? vides humilitatem? Non maledixit, vt nonnullos audimus, non execratus eſt diem ſuum,non ſe irrideri arbitratus eſt,rogatus an vellet ſanus fieri: ſed perquàm manſuetè,& humiliter: Domine inquit. Atqui ignorabat percontantem, & ſe ſanatum iri neſciebat, nec quicquam poſtulat,vt qui medicum rogant,ſed tantùm morbum ſuum narrare contentus eſt. Videbatur ei fortaſſe idcirco Chriſtum interrogare, vt ipſum in piſcinam mitteret: hac gratia eum ſibi mi- Rom. 15 a

ſericordia conciliare vult. Quid tum Chriſtus? *Surge: tol-*
*Mat.9.a* *le grabbatum tuum, & ambula.* Quidam eundem hunc, &
quem Matthæus meminit eſſe arbitrantur. Non eſt tamẽ,
quod pluribus rationibus conſtat: primum ille multos ha-
bebat, qui ſumma cura ipſum ferebant, hic neminem: qua-
re inquit, Hominem nõ habeo. Deinde ille nihil locutus
eſt, hic ſuam narrat miſeriam: illius curationis diem non
meminit Euangeliſta, hic in die feſto ſanatus eſt: ille do-
mi, hic iuxta piſcinam: illi, remittũtur tibi peccata tua, in-
quit, huius prius corpus, deinde animam curauit: illi libe-
rè dimittit peccata, Remittuntur tibi, inquit, peccata tua:
hunc admonet & minatur, vt ſibi in poſterum caueat. Iam
noli peccare: inquiens, ne deterius tibi aliquid contingat.
Accedit ad hæc differens Iudeorum calumnia: hic ſabbati
præuaricationem, illic blaſphemiam accuſant. Tu autem
immenſam dei ſapientiam contemplare, non enim ſtatim
ſanauit, ſed primum rogando ſibi familiarem reddidit, ad
futuram fidem inſinuans: neque tantùm ſanauit ſed vt le-
ctum auferat iubet, vt miraculum crederetur: & nemo fal-
ſum & ſimulatum opinaretur. Niſi enim firmis & robuſtis
membris, id ferre non potuiſſet. Seruat hũc morẽ ſæpenu-
mero Chriſtus, vt maiorem in modum impudentibus ſilẽ-
*Mat.14.c* tium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne
*& Mar.* quid ſuſpicionis oriretur, non tantùm miraculum fecit, ſed
*6.f & 8.a* voluit vt multæ fragmentorũ reliquiæ ſupereſſent, & mun
*Luc.5.c* dato leproſo: Vade, ait, oſtende te ſacerdoti. Simul vt mira
culo certam fidem faceret, & calumniantium ipſum legem
dei præuaricare impudentia ora comprimeret: idem in nu
ptiis fecit: non enim vinum ſimpliciter oſtendit, ſed ferri
architriclino imperauit, vt qui id neſciret, confitendo in-
dubitatum perhiberet teſtimonium, hac gratia Euangeli-
*Supra.9.b* ſta inſcium architriclinum, vnde id vinum eſſet demõſtra-
uit, vt incorruptum iudicium oſtenderet, & cum mortuum
*Mar.5.d* ſuſcitauit: Date, inquit, ei manducare, vt certius reſurre-
ctionis ſignum præberet: quibus omnibus manifeſtè indi-
cat vulgo, non fallacem ſe, neque deceptorem, ſed ad cõ-
munem omnium ſalutem veniſſe. Sed cur ad hoc? Vt ab a-
liis fidem non requirat. Quoniam ab his qui ſuam vide-
rant poteſtatem, meritò requirit vt credant: ab ignaris
autem

autē minimè, niſi prius admoneatur. Propterea circa principium Matthæus multos curaſſe, & nemini poteſtatem ſuam prænunciaſſe narrat: Tu autem paralytici fidem cōſidera, qui audiens dicentem Ieſum: Tolle grabbatum tuum, & ambula: non riſit, non admiratus eſt inquiens. Angelus deſcēdit, & turbata aqua vnū duntaxat in bonam reſtituit valetudinem: tu homo ſolo verbo angelum ſuperare confidis? nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus eſt, ſed ne cogitauit quidem: ſed audiuit ſimul & ſurrexit, & ſanatus, medici præceptum non recuſauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autem mirabile fuit, non quod à principio non crederent Iudæi, ſed quod poſt miraculum Chriſtum perſequerentur, calumniarentur, deteſtarentur, dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuum.* Hic autem nihil eorum curaret inſaniam, ſed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compeſceret. Hoc profectò magnæ fortitudinis indicium eſt. *Erat enim, inquit, ſabbatum Iudæorum in illa die, & dicentibus illis: Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabbatum tuum:* Audi qd reſpōdit: *Qui me ſanū fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatum tuum, & ambula.* Tantum non dicens eos deliros & inſanos, quum præciperent ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipſum liberauerit, mandatis pareret, & magiſtrum ſectaretur. At ſi malignius reſpondere voluiſſet, poterat non ſponte ſua, ſed alterius iuſſu id facere: neque id ſuum, ſed imperantis peccatum, & depoſito lecto acceptum occultare beneficium. Norat enim, non tam propter ſabbati præuaricationem, quàm propter morbi curam Iudęos id reprehendere. Verum neq; beneficium ſiluit, neq; deprecatus eſt, ſed clara voce quid acceperit, profitetur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (conſidera, quæſo, hominum malignitatem) non dixerunt, Quis te ſanum fecit? ſed hoc omiſſo in calumnia aſſiduè verſantur: *Quis eſt homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula? his autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet.* IESVS *autem declinauit a turba conſtituta in loco.* Quare declinauit? Primum, ne ſe abſente ſuſpicioſum videretur teſtimonium: qui enim ſe ſanum intelligebat, certior accepti beneficii teſtis erat futurus. Inde ne illorū inſania vehemētius accēderet.

Neque ignarus erat inuidioſi ſolùm præſentiam non paruam inuidorum animis furoris ſcintillam excitare. Diſceſſit igitur, vt ipſi inter ſe de miraculo quærerent, deceptarentque, ipſe nihil de ſe, ſed qui ſanatus fuerat, & ipſi calūniatores loquerentur. Ipſi enim iam miraculum teſtantur, cū non dicerēt, cur fieri ea in ſabbato pręciperet, ſed cur faceret: neque præuaricationem ægrè ferrent, ſed paralytici inuiderent ſanitati. Atqui quantum ad humanum opus, paralyticus magis legem ſoluerat, quàm Chriſtus, qui tantùm præceperat: ille re ipſa legem præuaricatus eſt. Alibi
*Infra. 9 b* ipſe Ieſus operatus eſt, cùm cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem non in legis contemptum, ſed augmentū, ſed de his aliâs: neque enim ſemper eodem modo de ſabbati tranſgreſſione ab illis accuſatur, quod diligenter eſt obſeruandum. Verum iam videamus, quantum mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriam ſalutem perſtringat. Nam quemadmodum inſani aduerſus ſeipſos nonnunquam ſententiam ferunt: ita & inuidi ſolam inuidioſi miſeriam diſquirentes, eius ſalute & fœlicitate anguntur. His feris ſæuiores: illę enim fame impulſæ nos appetunt, hi beneficos nōnunquam inimicorū loco habēt. Feris, inquam, ſæuiores, dæmonibus pares, & fortaſſe iniquiores. Ipſi nanque aduerſus nos nullo amicitiæ fœdere hoſtiliter perſequuntur, ſuo generi minimè inſidiantur. Quorum exemplo in Iudæos Chriſtus inuectus eſt, cū in Beelzebub eum eiicere dæmonia dixiſſent: homines autē neque naturæ ſuę participes reueriti, eos infeſto animo impetunt, atque ſeipſos prius, quàm quibus inuidēt ſupplicio afficiunt, animumque perturbationibus & anxietatibus temere cruciant. Quamobrem, miſer, proximi tui commodis perturbaris? dolendum eſt cum malis afficimur, non cum proximi fœlicitatem intuemur. Idcirco omnis venia inuido deſperanda eſt. Nam ſcortator voluptatis ſtimulos in excuſationem affert: fur paupertatem, homicida furorem, friuolas quidem, neque admittendas, qualeſcunque tamen excuſationes: tu verò quam affers quęſo? nullam profectò, niſi animi prauitatem, atq; malitiam. Nam ſi inimicos amare iubemur, quamnam pœnam ex amici odio daturos nos arbitramur? Et ſi amicos diligendo nihil gentilem ſuperamus:

peramus: ſi nihil de nobis mali meritos perſequimur: quã merebimur veniam? Audi Paulum. Etſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodeſt. Quod autem inuidia charitatem prorſus tollat, perſpicuum eſt. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipſo authore conſumitur, inuidię autem vis vniuerſos populos perdidit, vniuerſum orbem terrarum coinquinauit, ipſa cædis mater, ipſius ſuaſu Caïn fratrem interemit, ipſi Eſau in Iacob, fratrum in Ioſeph, diaboli in humanum genus, odium & inſidiæ tribuendæ ſunt. At tu neminem interficis, sed longè grauiora patraris, cum fratris ignominiam concupiſcis, quum vndique laqueos tendis, cum perſequeris ne virtutibus inuigilet, cum ægrefers orbem terrarum debitum deo exhibere ſeruitium. Nõ igitur cum illo, ſed per illum cũ deo bellum geris, deo iniuriam facis, cum tuum honorem ipſius honori præferas: & quod grauiſſimum eſt, aliis peccatis ſimile hoc videtur. Verum licet miſericors ſis, licet in vigiliis aſſiduus: ſi fratri inuides, omnium malitiã exceſſeris, quod vel inde conſtat. Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emendauit. Caïn fratri inuidendo, nunquam odium poſuit: ſed quanto frequentius à deo admonitus eſt, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbus, qui niſi magna adhibita diligentia, non facilè remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, ſciẽtes quod quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita cõgratulando ei gratificamur, & participes non facimus bonorum, quæ rectè operantibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cũ gaudentibus, flere cum flentibus, ex vtroque enim magnum lucrum conſequimur. Intelligentes igitur, quod etſi nihil laboremus, itidem tamen cum proximis affecti præmiorum participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulati, præſentia & futura bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

*1.Cor.13 b* — *Ge.4.a.b* — *Ibidẽ.27 & 37.* — *2.Cor.2 b* — *Rom.12 c*

HOMI-

P *Oſtea inuenit eum* IESVS *in templo, & dixit ei: Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.* Res profectò grauis eſt peccatum, grauis animi ſordes, vt nonnunquam vi & exuperantia ſua corpora quoque inficiat. Sed cùm grauiter ægrotante anima nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo ſumma diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis ſupplicio, melior ad quærendum remedium conuertatur. Ita Corinthium fornicatorem Paulus corrigit interitu carnis, & ſectione corporis animi morbum coërcens, tanquam optimus medicus, qui cum hydropiſim vel ſplenem potionibus, & leuioribus medicinis ſanare non poſſit, extrinſecus ferro & igni vtitur: hanc artem Chriſtus in paralytico exercuit, quod ſignificans dixit, Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi alquid contingat. Quid hic admonemur? Primũ, quod ex peccatis morbi generantur, inde quod verum eſt, apud gehennam maximum & perpetuum eſſe ſupplicium. Vbi nũc ſunt qui dicunt, breui ſpacio hominem interfeci, breui adulterium cõmiſi, ob admiſſum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus ſum? Ecce hic nõ tot annis peccauit, quot pœnas dedit, breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna ſunt. Non enim tempore peccata, ſed peccantium animus iudicatur. Illud præterea conſiderandũ, quod ſi grauem priorum ſcelerum pœnam dedimus, deinde hiſdẽ inciderimus, dabimus longè maiorem, & meritò ſanè. Qui enim ſupplicio non fit melior tanquã ſtupidus quidem & contemptor, grauiorem ſibi pœnã præparat. Ipſum nanq; peccatum ſemel lapſum, ſatis ſuperque cohibere, & ſapientiorem reddere debebat, ne iterum in idem prolaberetur. Verum cũ neque ſupplicium ſontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quod ſi poſt datas pœnas in eadem iterum crimina prolapſi, grauiori pœna afficimur: quid his ſperandum eſt, qui in ipſo ſupplicio in iiſdem ſceleribus pertinaciter perſeuerant? Et qua gratia, inquies, nõ omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem ſceleſtiſſimos, bona corporis valetudine, & proſpera fortuna laſci-

1.Cor.5 c

laſciuiētes, nolimus propterea eos admirari, ſed deplorare poti⁹: quod enim in hac vita nihil aduerſi patiūtur, maioris in futura ſupplicij eſt argumentū. Hoc & Paulus his verbis ſignificauit. Dū iudicamur a domino, corripimur, vt nō cū hoc mundo damnemur, hic enim correctio eſt, illic ſuppliciū. Quid ergo? omnes morbi propter peccata? Nō omnes: ſed plerique. Siquidem & ex deſidia, & nimio cibo ebrietate, ocio, nonnulli generantur. Vnū autem vbique conſeruandum eſt, vt æquo animo: & cum gratiarum actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter peccata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniunt & probandæ patiētiæ cauſa: vt Iob dicitur, Noli putare me aliter retractaſſe, q̄ vt iuſt⁹ appareas. Sed quæ huic paralytico morbi cauſa? Peccata. Chriſti teſtimonio. Nam & illic cuius Matthęus meminit, Cōfide inquit, fili, remittuntur tibi peccata. Et huic, Ecce ſanus factus es, iam noli peccare. Haud ignarus ſum quoſdā opinari hunc paralyticū accuſaſſe Chriſtum, & idcirco ab eo admonitū, ne peccaret, ſed quid de illo apud Matthæū, qui eadē fere admonitus eſt dicemus? Cōſtat igitur non ea cauſa, ne peccaret admonitum, quod & aliunde cognoſci licet, cū inuenit eū Ieſus in tēplo, magnæ profectò & reuerētiæ & pietatis ſignum: non enim in forū, non in porticus conſeſſit, nō voluptati, non ocio indulſit, ſed in templo verſatur, & quanuis omnium in ſe imperium & maledicta expectaret, nihilominus à templo auerti nō potuit. Itaque cum inueniſſet eū Ieſus, & poſtquam Iudæis loquutus eſt, nihil tale in eo reprehendit: dixiſſet enim, Adhuc cū iiſdē verſaris, neque in bonā reſtitutus valetudinē factus es melior, ſed tantum in poſterum cautiorē reddit. Quin igitur, cum claudos & cæcos curauit, id non admonuit? Ita mihi perſuadeo, ſuū hunc morbum propter peccata, illos corporis imbecillitate proueniſſe: ſiue per os, & horum admonitionem & illos corripit. Cum enim hic morbus grauior ſit, per eum & minoribus remedium præbet: ſicut enim cum ſanato alij iuberet dare gloriam deo non illum tantū, ſed omnes idē admonuit, ita per hos cæteros hortatur & conſulit, vt peccatis abſtineāt. Ad hæc norat eius animi fortitudinem, & tanq̄ mādati ſeruatorē, q̄d facturus ſit, admonet, & benefi

1. Corint. 11. g.

Iob. 33. d.

Mat. 9. a

cij memoria,& futurorũ malorum metu in ſanitate confirmat. Et intuere Chriſti humilitatem,non dixit, ſanum te feci:ſed,ſanus factus es iã noli peccare.Neq;,ne tibi quid deterius faciam:ſed,ne deterius tibi aliquid contingat. In neutro perſonam adducit,oſtenditque gratia & benignitate potius,quã meritis in ſanitatem reſtitutum:quod niſi ita eſſet,dixiſſet. Ecce dediſti debitã peccatorũ pœnam, iam caueas:verum inquit, Ecce ſanus factus es ,iam noli peccare. Hæc &nobis frequẽter in ore ſint verba, his & alter alterum admoneamus:Ecce ſanus factus es,iã noli peccare. Quod ſi in peccatis perſiſtendo nullã pœnam dede-
Rom.2.a ris,illud apoſtolicum meminerimus.Quod benignitas dei ad pœnitentiam te adducit:ſecundum duritiam autem tuã & impœnitẽs cor tuum,theſaurizas tibi irã in die iræ.Neque ſanando duntaxat corpus,aliũde etiã magnum præ ſe tulit Chriſtus diuinitatis argumẽtũ.Illa enim particula,Iã noli peccare,omnia ipſum vidiſſe indicat,quæ ille ſuperiori tẽpore cõmiſit,vnde in poſterũ ſibi fidẽ cõparauit. *Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Ieſus eſſet,qui fecit eũ ſanũ.* Intuere hominẽ in pietate perſeuerantẽ, nõ dixit Ieſum præcepiſſe,vt grabbatum tolleret,& cum illi creditũ ſemper crimẽ adducerent, hic ſemper excuſationẽ,& medicũ profitetur & prędicat, vt populum ad eius cognitionẽ & familiaritatem alliciat:non enim tam ſtupidus erat,neq; tam inhumanus, vt tanti beneficij oblitus, maleuolo id animo loqueretur. Beneficium nanque & metus facile,vel inhumaniſſimum poterat cohibere: nam cum manifeſte minas accepiſſet,timuit ſane peiora,& maximè cum minãtis poteſtatem eſſet expertus.Adhæc, ſi accuſandi gratia id dixiſſet,nõ ſanitatẽ,ſed mãdati transgreſſionẽ meminiſſet:ſed profecto magno & fideli animo medicũ,& acceptũ beneficiũ profeſſus eſt,quẽadmodũ & cęcus,cũ inquit,
Infr.9.a Fecit lutum,& vnxit oculos meos:ita & hic Ieſus eſt qui fecit me ſanum. *Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat in ſabbato.* Quid Chriſtus? *Pater meus uſque*
Luc.6.a. *modo operatur ,& ego operor.* Quando pro diſcipulis reſpondebat eorum conſeruilis Dauid teſtimonio vtebatur, Nunquid legiſtis,inquit,quid fecerit Dauid quando eſuriuit? Pro ſe verò ad patrẽ confugit, cui ſe in oĩbus ſimilẽ indicat

indicat:& cum priuatim patrē appellat, & cum eadem operari oſtendit. Et quare non meminit, quæ apud Hiericho facta ſunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de te ipſo tanquā homini, ſed deo & legiſlatore ſentirent. Quod niſi verus filius, & eiuſdē eſſet ſubſtātiæ, excuſatio excuſatione maior eſſet. Neq; eñ princeps regiū inſtitutū abrogans, & in iudiciū vocatus, ſi à rege idem abrogatū in defenſionē ſuā adduceret, abſolueretur, ſed maiori crimini eſſet obnoxius, verū cū dignitates, vt in hoc loco æquales ſūt proculdubio cōparatio conuenit. Quibus inquit, criminibus deū, hiſdem me abſoluitis. Ideo primū patrē appellauit, vt etiā inuitis eadē ſibi concedi perſuaderet, paternā charitatē reueritis. Quod ſi percontareris, & quomodo pater operatur, cū ſeptimo die ab omni opere ceſſauerit, accipe quomodo prouidet, cōtinet, tēperat omnia quæ fecit. Cum igitur Solem orientē lunæ curſum, ſtagna, fōtes, fluuios, naturæ vim ſeminibus in noſtris, & brutorū corporibus progreſſum, cætera oīa quibus hoc totū cōſtat, vides: intellige ꝑpetuā patris operationē, qui Solē ſuū oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Et iterū: Si autē fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanū mittitur, deus ſic veſtit: quantomagis vos minimę fidei: Et de volatilib⁹, Pater me⁹ inquit, cæleſtis paſcit illa. Vbi igitur verbo dūtaxat operatur in ſabbato à ſacrificiis & his quæ illi faciebāt crimini obiecta purgat, vbi verò operari præcipit, vt ex gratia hoc in loco. Tolle grabbatū tuū: vt nō graue quiddā eſſe ſabbati præuaricationē oſtendat, altiora loquit, vt paterna authoritate illos perterreat, & ad ſupernā trahat contēplationē. Qua de cauſa cum de ſabbati tranſgreſſione diſceptaretur, vt nō tantum homo. neque vt tantū deus, ſed alterutrū commiſcēdo obiecta cōfutat, voluit enim vt vtrūque crederetur, & incarnationis humilitas, & excellentia diuinitatis. Nam ſi ſemper vt homo locutus eſſet, omnes in eadē perſtitiſſent humilitate: hac gratia patris meminit, cū & creaturæ in ſabbato operantis meminiſſe potuiſſet. Nam & ſol ab Oriēte in Occidentem fertur, flumina labuntur: fontes ſcaturiunt, pariūt mulieres: ſed vt ipſum nō creaturam intelligeres, non attulit creaturæ operantis exemplum ſed, *Pater meus inquit, modo*

*Mat.5.g*
*Ibidē 6 d*
*Luc.12.d*

*modo operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non ſolum ſoluebat ſabbatum, ſed & patrem ſuum dicebat deum, æqualem ſe faciens deo.* Neque dixit dicens: ſed, faciens: non enim verbotenus, ſed frequẽtius operibus ſe deo æqualem oſtenderat. Quin tãdẽ? quia in ſolis verbis inſolentiam accuſare potuiſſent, operũ autem veritate & potentia perſpecta vel contradicere cogebantur. Sunt tamẽ qui perperã & impie Chriſtum non ſe æqualem deo feciſſe, ſed ſuſpicatos Iudæos intelligant. Quamobrem ſuperiora tranſigamus: perſequebãtur ipſum Iudæi, an non? Perſpicuum eſt, perſequebãtur nũquid hac gratia perſequebantur, an alia? In hoc quoque cõuenim⁹. Soluit ſabbatum, an nõ? neque in hoc diſſidemus. Patrem ſuum deum appellauit an non? Neque hoc dubium. Cætera igitur in hunc modum conſequuntur. Quemadmodum igitur quod patrem ſuũ deũ dixerit, quod ſabbatũ præuaricatus ſit, quod Iudęi ipſum & hac, & illa magis ratione pſequerentur, nõ erat opinio, ſed veritas: ita cum ſe æqualẽ deo facit quod ex ſuperioribus conſtat manifeſtius. Pater meus inquit, operatur, & ego operor. Hæc verba ſunt æqualem ſe patri faciẽtis. Nulla enim in his verbis differẽtia eſt. Non dixit, Pater operatur, ego ſubminiſtro: ſed idẽ verbũ, Operor. Quod ſi aliter ſenſiſſet, ſed Iudæi ſic perperam intellexiſſent, falſam correxiſſet opinionem: neque id Euãgeliſta ſilentio pretermiſiſſet: quẽadmodũ alio in loco, cũ videret particulã illã: Soluite templum & in tri-

Suprà 2. d bus diebus excitabo illud? aliter à Chriſto dictam, hoc eſt de carne ſua: aliter à Iudęis intellectam, de ſuo, videlicet, tẽplo, ideoq; dixerint: Quadraginta & ſex ãnis ædificatũ eſt hoc tẽplum, & tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem, inquit Euangeliſta, dicebat de tẽplo corporis ſui: ita ſi hoc in loco aliter Chriſtus ſenſiſſet, q̃ illi eſſent ſuſpicati: profecto dixiſſet Iudęos quidẽ credidiſſe Chriſtũ æqualem deo ſe facere. Ipſum aũt nõ de eiuſmodi æqualitate locutũ. Neque hoc in loco, neque hic duntaxat ſed alibi alius Euangeliſta hunc ſuſpicionis corrigendæ morem ſeruat. Cum enim dixiſſet diſcipulis Ieſus. Cauete vobis a fer-

Mat. 16. a. mento Phariſęorũ, & Saducęorũ: & illi cogitaſſent inter ſe dicẽtes quia panes non accepimus: Ieſus autẽ pro fermẽto doctri-

doctrinā caperet, Ipſe Ieſus eos arguēdo ſuā ſententiā exponit: Quid cogitatis intervos modicę fidei? Nōdū intelligitis, nō quia de pane dixi vobis? hic vero nihil corrigit. Atqui contra Arrianos, inquiēs, corrigit cū inquit: *Non poteſt filius à ſeipſo quicquā facere.* Omnino cōtra: nō enim vt tolleret, ſed vt magis cōfirmaret æqualitatē, id dixit. Verū perquam diligenter attēdite, nō enim parua eſt quæſtio, hāc particulā, A ſe, frequēter in ſcripturis & pro Chriſto, & pro ſpiritu ſancto poſitā inuenimus: & vis eius intelligēda eſt, ne in grauiſſimū errorē incidamus, nam ſi eam ſimpliciter, & vt primū ſe nobis offert quiſpiā accipiat, quātus error ſequeretur, animaduertite. Non dixit alia à ſe poſſe facere, alia non poſſe? ſed generaliter non poteſt filius facere. At maximum bonorū fecit. & Paulus clamat. Qui cum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formā ſerui accipiens. Et ipſe Chriſtus: Poteſtatem habeo ponendi animam meam, ſed ego pono eam a meipſo. Vides enim eum & mortis, & vitę poteſtatē habere, & tantam rem a ſeipſo operātē? Et quid de Chriſto dico? Nos quibus nihil vilius vel abiectius, ſæpenumero à nobiſipſis operamur malitiā reiecta virtute deligimus. Quod ſi nullam haberemus poteſtatē, neque peccando gehennæ ſupplicio torqueremur, neque regnum cęlorū bene operando cōſequeremur. Quo modo ergo intelligitur nō poteſt fili⁹ à ſeipſo quicquā facere? Quoniam quod nulla in re eſt patri contrarium nihil ab eo alienū poteſt facere: quod maximam ęqualitatem, & conuenientiā oſtendit. Et quanam gratia non dixit, nihil ſe contrariū facere? Vt hinc indiſcretionē, & veram equalitatem demōſtret. Neque enim hęc particula imbecillitatis eū arguit, ſed poteſtatis immenſę. Nā & alibi de patre inquit Paulus, vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mētiri. Et iterū. Si negauerimus, & ille negabit nos. Si nō credim⁹, ille fidelis manet, negare ſeipſū nō poteſt. Etenim illud quod impoſſibile dicit, nō imbecillitatis eſt, ſed poteſtatis, & quidem immenſæ: quod ita intelligendū eſt: adeo illam ſubſtantiā incomprehenſibilem eſſe, & talem vt cum deum peccare impoſſibile dicimus, non imbecillitatē arguimus, ſed ineffabilem eius quandā poteſtatē confitemur

*Ibidem.*
*Phil. 2. a.*
*Infr Io. d*
*Heb. 5. g*
*2. Timo. 2. b.*

confitemur ita hoc in loco. Non poſſum à meipſo facere quicquã hoc eſt, impoſſibile eſt vt patri cõtrariũ faciã. Et vt hanc ſententiam intelligas, ex his quæ ſequuntur conſi deremus, vtrum Chriſtus comprobarit. Tu dicis illam par ticulã Chriſti auferri poteſtatem, & viriũ defectũ, arguere: ego indiſcretã æqualitatem, & ſententię & poteſtatis ſi gnificare, ipſum percontemur, & vtrã cõfirmet ſententiã videamus. Quid dicit? *Quæcunque ille fecerit, hæc & filius ſimiliter facit.* Vides quomodo veſtram prorſus tollit ſententiam, & noſtrã cõfirmat? Nam ſi à ſeipſo nihil facit, neque pater à ſeipſo facit quicquam, ſi quæ pater & ipſe facit. Quod ſi à ſeipſo omnia faciet pater, & filius faciet, vt ſtet ſimilitudo: quod niſi ita eſſet, aliud ſequeretur, quod abſurdiſſimũ. Non enim dicit, quæ vidit patrem facere, ea facit: ſed, niſi quod viderit facientem, tẽporis continuatio nẽ ſignificãs, veſtra autẽ ſententia ſemper eadẽ diſcet. Vides ſenſus profunditatẽ, verbi aũt humilitatẽ? quæ tamen & impudentiſſimos, & detrectantes cogit, vt nihil vile, nihil abiectius dignitate abhorrens, alienúmue ſuſpicetur. Quis adeo ſtultus, adeo infœlix eſt: qui dicat filium ſingu lis diebus diſcere, quæ facere oporteat? Quomodo illud cõ
*Pſal.* 101. d. ſtaret. Tu autẽ idem ipſe es: & anni tui nõ deficiẽt? quomo do omnia per ipſum facta ſunt & ſine ipſo factũ eſt nihil?
*Supra* 1. *a* ſiquidẽ quæ pater facit eadem ipſe viuens imitatur. Vides quomodo his quæ dicta ſunt, & adhuc dicuntur, eius authoritas demonſtratur? Quod ſi humilius quædam loquitur, noli admirari, nam cum expuliſſent eum Iudæi, quod altiora loqueretur, & deo contrarium arbitrarẽtur, verbis tantum paulum ad humiliora deſcendit: rurſus tamen & exurgit, & rurſus deprimitur, ſuam variãs orationẽ, vt facilius intelligeretur. Et animaduerte, quæſo, cum dixiſſet: Pater meus operatur, & ego operor, & ſe deo æqualem oſtendiſſet, rurſus dicit: Non poteſt filius à ſe quicquã face re niſi quod viderit patrem facientem. Et inde rurſus altius erigitur. *Quæcunque fecerit ille, hæc & ſimiliter filius facit.* Et rurſus in humilitatem declinat. *Pater enim diligit filium, & omnia demonſtrat ei quæ & ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilem humilitatẽ & merito ſanè. Quod enim & dixi, & dicere nunquã ceſſo id

ſid repetam: quum aliquid de ſe humile & abiectum Chriſtus loquitur, per exuperātiam loquitur, vt & ſtultis & temerariis perſuadeat, non verba, ſed piè ſenſum intelligendum. Aliter conſidera, quæſo, ex ipſis verbis quàm id abſurdum ſit & ridiculū. Nam quum diceret: Et maiora his demonſtrabit ei opera, inuenietur nondum multa didiciſſe. Quod ne de apoſtolis quidē dicendū eſt, qui accepta ſemel ſpiritus gratia, repentè omnia & nouerūt, & potuerūt, quæ & ſcire & poſſe eos oportebat: hic autem multa ſcitu neceſſaria nōdum didiciſſe deprehēdetur, quo nihil abſurdius. Quid illud igitur, maiora his demōſtrabit? Quum ſanaſſet paralyticum, & mortuū eſſet ſuſcitaturus, inquit: Miramini me paralyticum liberaſſe, maiora his videbitis: ſed humilius quodāmodo locutus eſt, vt eorum placaret temeritatē. Et vt intelligas illud verbum, Demonſtrabit, non propriè dictum, audi quæ ſequuntur. *Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos uult uiuificat.* Atqui nihil poteſt à ſe facere, ſi facit quod vult, cōtradicit: nam ſi quos vult viuificat, poteſt à ſe facere, velle enim poteſtatis eſt: quod ſi non poteſt à ſeipſo, iam quos vult non viuificat. Illa enim particula, Sicut pater ſuſcitat mortuos, indiſcretam poteſtatem: illa autem, Quos vult, æqualē demōſtrat. Intelligis quomodo nō poteſt à ſe facere? non tollit, ſed potētiam & voluntatem æquiparat. Ita & illud verbum Demōſtrabit, eſt intelligēdū. Etenim alio in loco ait: Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Et iterū, vt non aliūde vim operādi ſe accipere oſtēdat: Ego, inquit, ſum reſurrectio & vita. Et ne quis diceret mortuos tantū quos vult ſuſcitare & viuificare: alia autem in ſua non eſſe poteſtate, hanc præripit ſuſpicionem inquiens: Quæcunq; enim ille fecerit, hæc & filius ſimiliter facit: vt & omnia quæ ille, & vt ille facere intelligatur, ſiue mortuorū reſurrectionem, ſiue corporū opificiū, ſiue peccatorū remiſſionē, ſiue quiduis aliud, ſimiliter patri operatur. Sed omnia hæc negligunt, qui ſuam negligunt ſalutē: tantū officit potioris loci cupiditas, & prçlatio: hæc hæreſes peperit, hæc gentiliū confirmauit impietatem. Deus enim inuiſibilia ſua per huius mundi creaturā intelligi voluit: illi hanc doctrinā ſectari dedignati, aliam excogitarunt, verā neglexerunt. Iudæi autē gloriæ huma-

Infr. 6. d.
Ibid. 11. c

næ ſtudio diuina contemnentes credere noluerunt. At nos dilectiſſimi, quanta poſſumus diligentia morbum hunc fugiamus: nã licet innumera bona opera egerimus, ſufficiẽs eſt inanis glorię lues, quo omnia deleat. Si laudũ deſiderio tenemur, à deo eas perquiramus. Humanæ laudes quâleſcunq; ſint, ſimul & apparẽt & euaneſcũt, nihil afferũt vtilitatis, & pręter veritatẽ ſępenumero iudicantur. Quid enim in hac noſtra gloria admirabile eſt, quã ſaltantes iuuenes, impudicæ mulieres, auari raptores conſequentur? Qui verò apud deum glorioſus eſt, nõ tales laudis ſocios, ſed ſanctos prophetas, apoſtolos, & angelicæ vitę præceptores habet. Quod ſi coronis hominum cingi, & conſpici deſideramus, quid id ſimpliciter ſit cõtẽplemur. Nihil ꝑfectò in eo dignũ inueniem⁹. At ſi multitudinẽ deſideras, angelos quęras: quorũ ope formidoloſus dæmonibus efficieris: ita homines paruifacies, & humana omnia tanquã lutum peſſundabis. Tunc manifeſtè cognoſces, nihil ita labefactare animam, ꝙ gloriæ cupiditatẽ: quã qui affectat, nullo pacto in hac vita & doloribus, & cruciatu carere poterit: quemadmodũ qui peſſuudat, etiã plurimos peſſundat affectus. Qui humanã laudẽ vincit, inuidiã vincit, auaritiam vincit, graues omnes affectus vincit. Et quonã pacto? Si aliam ſpectabimus gloriam, hoc eſt cæleſtem, quam hæc auferre nobis conatur: illa in hac vita claros facit, ad futurã perducit, omni nos carnis ſeruitio liberat. Carni enĩ ꝙ miſerrimè ſeruimus, quũ & terræ & terrenis rebus tanto ſtudio inuigilamus. Si in forũ te conferes, ſi domũ ingredieris, ſi egredieris, ſi nauigabis, ſi villam, ſi hoſpitiũ, ſi regiã, ſi ſenatum, ſi iudicia petes, omnia ſeculariũ curarũ plena: venientes, abeuntes, manentes, nauigantes, qui rura, qui ciuitates habitant, omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænã igitur nobis ſalutis ſpes, quando à deo datam terrã habitãtes, nihil diuinũ ſapimus: ſed quum iubeamur eſſe huius mundi hoſpites, hoſpites cæli ſumus, & mundi ciues. Quid huic ſtultitiæ æquiparandum? Quotidie de iudicio, de cælorum regno audimus: Noë autẽ ac Sodomorũ ætates imitamur, & volumus experiri. Atqui propterea illa ſcripta ſunt, vt ſi quis futuris diffidit, ex præteritis futurorũ accipiat certitudinem. His igitur cognitis, dilectiſſimi pauluiũ

ſaltem

ſaltem hoc graui ſeruitio leuati, aliquando de anima cogitemus, vt & præſentia, & futura bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XXXVIII. EX CAP. V.

N*Eq; pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio: ut omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrẽ.*

Summa nobis in omnibus vtendũ eſt diligẽtia dilectiſſimi, quia reddenda ratio eſt & verborum, & operũ, & proculdubio pœna ſubeunda. Non enim in præſenti vita finis nobis eſt: ſed alia nobis conditio expectanda, formidoloſo iudicio aderimus. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; propria corporis, prout geſſit, ſiue bonũ ſiue malum. Hoc iudicium ſemper præ oculis habeamus, ita ſemper virtuti vacare poterimus. Nam ſicut qui diei illius obliuiſcitur, tanquã freno abiecto in præcipitium defertur. Inquinatę ſunt viæ illius in omni tempore, & cauſam affert: Auferuntur iudicia tua à facie eius. Ita quem continuus hic percellit timor, modeſtè viuendi viã ingreditur. Recordare, inquit, nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nũc miſerando, is tum iudicãdo pandet. Qui ꝓpter nos mortuus eſt, is vniuerſæ naturæ iudex apparebit. Iterum, inquit, ſine peccato videbitur ſuſcipientibus eũ ad ſalutem. Quamobrẽ hoc in loco inquit: Neq; enim pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium, ſicut honorificẽt patrẽ. Igitur patrem præponemus, inquies? Abſit: propterea enim dixit filiũ, vt manentem filium tanquã patrẽ honoremus. Qui enim patrem ipſum dicit, non iam filium tanquã patrem honorat, ſed totũ confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita ſentiunt, omne iudicium dedit filio, vt ſaltẽ metus in eius honorẽ trahat. Illud autẽ verbũ, Omne: & puniẽdi, & honorãdi quoſlibet poteſtatẽ habere ſignat. Dedit autẽ, ideo dixit, vt neq; ingenitũ filium, neq; duos patres ſuſpicareris. Quicquid enim pater eſt, idem eſt & filius genitus, & manẽs ineſſe filius. Et vt intelligas hãc particulam, Dedit: idẽ quod, genuit, ſignificare: audi quid alio in loco dicit. Sicut pater habet vitã in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere

Marginalia: 2.Cor.5 b (beside "oportet ante tribunal"); Pſal.9.c. (beside "Inquinatę ſunt viæ"); Eccle.7.d. (beside "Recordare"); Infrà d. (beside "Sicut pater habet").

bere vitam in ſemetipſo. Quid igitur?prius ipſum fecit,inde vitam dedit?Qui enim dat vitam,alicui dat: erat igitur ſine vita genitus?Hoc neq; dęmones ipſi ſuſpicarentur.Simul enim cum impietate maxima ſtultitia deprehenditur. Quemadmodum enim illud verbum,Dedit vitā:quod eum vitam fecit,ſignat:ſic,Et dedit iudiciū:quod eum iudicem fecit,intelligendum eſt.Vt enim audiendo eum authorem patrem habere,non propterea mutatam ſubſtantiam,& diminutum honorem crederes, ipſe te iudicatū venit,& hinc ſuam præ ſe ferens excellentiam. Qui enim & honorandi & puniendi quos vult,habet poteſtatem,is eadē poteſt quę pater.Quod ſi hoc nō eſſet,ſed poſterius factus honorem accepiſſet: quæ cauſa fuit quin poſterior honoraretur?Vnde in hāc venit dignitatis prærogatiuā? Nónne vereris humanos hos,& indignos deo intellectus immortali,& nihil nobiſcum communicanti naturæ tam impudēter tribuere? Sed cur ita loquitur?vt magis crederetur, & ad maiora auditorū animos præpararet,& ideo hæc miſcet.Conſidera à principio:Pater meus operatur,& ego operor.Aequalitatē oſtendit,ſed voluerunt eum Iudæi interficere. Quid ergo? Verbis altioribus abſtinet,ſenſus ſeruat.Nō poteſt filius à ſe facere quicquā,inde altius aſcendit:Quæcunq; ille fecerit,hæc & filius ſimiliter facit.Rurſum ad humiliora deſcēdit:Et pater diligit filium, & omnia demōſtrat ei quæ ipſe facit,& maiora his demonſtrabit ei opera.Deinde:Sicut & pater ſuſcitat mortuos, & viuificat : ſic filius quos vult, viuificat.Et rurſum vtrunque complectitur:Neq; enim pater iudicat quenquam,ſed omne iudicium dedit filio: inde erigitur,Vt omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrem.Vides quomodo viciſſim & humi repit, & altè tollitur,vt & præſentes melius intelligerent,& futuri temporis homines non offenderentur,& debitè de ipſo ſentirent? Quod ſi nulla eſſet cauſa,neque vt facilius perſuaderet ita locutus eſſet:quanam gratia hæc cōmiſcuit? Qui enim magna de ſe polliceri poteſt,ſiquidem humilius & præter dignitatem ſuā dixerit aliqua cauſa meritò poteſt excuſari: qui autem nihil habet quod iactet, quanam gratia quàm præſtare poſſit magnificētius de ſe loquitur?Sanè ſtultiſſimum & impiiſſimū eſt. Quāobrem meritò nos humilia de

nobis

nobis polliceri,&modeſtè loqui decet. Et hinc promiſſam nobis ſalutem cõparamus,quod ipſe Chriſtus alio in loco his verbis ſignificauit: Hoc autem dico vobis, vt vos ſalui ſitis. Nam cum ſuo omiſſo, ad Ioannis teſtimonium confugeret,idque ſua excellentia eſſet indignum,tantæ humilitatis cauſam affert,ſe id dicere,vt ipſi ſalutem conſequerẽtur. Vos autem cum filium non eandem quam patrem habere poteſtatem dicitis:quid eius verbis reſpõdebitis,quibus ſe æqualem patri poteſtatem,virtutem, gloriam habere profitetur? *Qui non honorificat filium, non honorificat patrẽ qui miſit illum.* Ecce quomodo filii honor paterno honori confunditur. Et quid?nónne in apoſtolis iiſdem fere verbis vſus eſt? Qui ſuſcipit, inquit,vos,me ſuſcipit. Sed illic diſcipulos rebus ſuis adnumerat, hic autem vnã dicit ſubſtantiam,& vnam gloriam: ideo de diſcipulis non inquit, vt honorificent. Nam ex duobus regibus altero contumelia affecto,& alter læderetur: maximè verò ſi filius læditur, & ſui militis ignominia: non tamen itidem,ſed vt mediator, illic ipſa dignitas læditur: Præterea id pręoccupauit,vt honorificent filium,ſicut honorificant patrẽ,vt honoris æqualitatem intelligas. Non enim ſimpliciter dixit, Qui non honorificat:ſed,qui non ita honorificat,non honorificat patrem. Et quomodo eiuſdem ſubſtantiæ eſt,qui mittit,& qui mittitur? Iterum in humana prolaberis,neq; vlla alia cauſa hæc omnia dici intelligis, quàm vt authorẽ cognoſcamus, neque in Sabellii errorem incidamus: hoc etiam pacto Iudæorum imbecillitati occurrit, ne alium deum opinẽtur. (dicebant enim, Hic non eſt à deo, hic à deo non venit.)quàm vt tolleret opinionem,nõ ita in magnis, vt in humilibus verſatur: ideo frequenter ſe miſſum dicit:non vt vlla ex parte eum minorem ſuſpiceris, ſed vt illis ſilentium imponeret: hac gratià ſæpenumero ad patrem confugit,& interim propriam interſerit dignitatem: ſiue enim in omni ſermone Ieſus magnificè locutus eſſet, non ſanè intellexiſſent Iudæi:quãdoquidem paucis etiam verbis eum perſequebantur, & lapidabant: ſiue eorũ gratia ſemper humi procubuiſſet,multum futuri homines detrimentum accepiſſent. Confundit igitur doctrinam ſuã, & verborum vtilitatem ſenſus ſplendore apud prudentiores

Hic infr. f

Luc. 9. f

res minimè ſibi conuenire oſtendit. Miſſum autem tranſlationis verbũ eſt: vbique enim præſens eſt deus, quare ergo miſſum ſe dicit? Craſſiori hoc verbo eiuſdem cum patre voluntatis ſe eſſe demonſtrat, quod & ſequentia confirmant: inquit, enim, *Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet uitam æternam.*

Ecce quàm frequenter idem repetit, vt ſuſpicionem tollat, & in hoc loco, & ſæpe in ſequentibus, & metu, & præmii promiſſione, vt ſibi credatur, admonet, & hic rurſus ad humilia deſcendit. Non enim, inquit, Qui audit verba mea, & credit mihi, arroganter nanque dictum exiſtimaſſent: nam cum longo poſt tempore, poſt tot ſigna & miracula cũ eiuſmodi diceret, id opinati ſunt, & prophetę mortui ſunt, longè magis in præſentia, tunc enim dixerunt:

*Infra.* 8 g Abraham mortuus eſt, & prophetæ mortui ſunt: & tu dicis, ſiquis ſermonem meum ſeruabit, mortem non guſtabit in æternum. Vt ergo tunc nõ exaſperarentur, inquit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me miſit, habet vitam æternã. Hoc non difficile erat perſuaſu: quæ tamen ſi prõptè accepiſſent, in reliquis facilius erudiri potuiſſent. Hæc itaque magnorum, & humilium confuſio perquàm vtilis eſt, hic ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, ſed tranſibit à morte in vitam. His duobus fidem ſibi conciliat, cum & patri credendum, & credẽti tantum præmii propoſitum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc eſt non punietur. Mortem autem non huius ſeculi, ſed æternam intelligit, quemadmodum & vitam. *Amen amen dico uobis, quia uenit hora, & nunc eſt, quando mortui audient uocem filii dei: & qui audierint, uiuent.* Verba re cõprobat. Nam cum dixiſſet: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur ſuperbè & arroganter loqui, etiam operum veritatem enarrat, cum, inquit, Venit hora: quam ne longo poſt tempore futuram arbitreris, ſubdit: Et nunc eſt, quãdo mortui audient vocem filii dei, & viuent. Intueris incredibilem eius poteſtatem? Sicut in reſurrectione, ita & nunc erit, inquit: tunc enim audita imperantis voce, reſurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui reſurgent. Et vnde conſtat non perperam dictum? quoniam nũc adeſſe dicit.

cit. Nam ſi futura tantum annunciaret, non immeritò eſſet dubitandum: ſed ſe in terris cum ipſis conuerſante hęc ventura dicit. Neq; enim niſi poteſtatem habuiſſet: id polliceretur, ne ridiculus omnib⁹ eſſet. Inde firmiſſima ratione comprobat: *Sicut pater habet uitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio uitam habere in ſemetipſo.* Ecce quomodo in nullo prorſus differunt, prærerq̃ quod alter pater eſt, alter filius. Verba hanc tantũ videntur facere differentiã, cætera ęqualia & indiſcreta, vnde perſpicuum eſt, tam potẽter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater, propterea ſtatim additur, vt ex hoc illud intelligam⁹. Quid nam? *Et poteſtatem dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia reſurrectionem & iudicium frequenter meminit? Sicut pater, inquit, ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neque pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio: & ſicut pater habet vitã in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo. Et iterum: Qui audiunt vocem filii dei, viuunt. Et hoc in loco poteſtatem dedit ei iudicium facere. Quænam, inquam, tam frequens iudicii, vitæ, reſurrectionis commemoratio? quoniam hæc omnium maxima ſunt, & quæ poſſunt difficilem etiam auditorem ad credẽdum adducere. Qui enim credit reſurrectionem, & ſcelerum pœnas, etiam ſine aliis ſignis hoc ſolo aſſentietur, & beneuolum ſibi iudicem reddere curabit. *Quia filius hominis eſt, nolite hoc admirari.* Paulus Samoſatenſis non ſic legit: ſed poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt: quod minimè ſequitur. Non enim propterea accepit iudicium quia homo eſt, nã nihil prohibuiſſet omnes homines iudices eſſe: ſed quoniam ineffabilis illius ſubſtantię filius eſt, ideo iudex. Quãobrem ita legendũ, Quia filius hominis eſt, nolite hoc admirari. Nam cũ videretur id repugnare, & nihil aliud quã purum hominẽ eſſe arbitrarẽtur, verba autem ſupra hominem, ac etiam angelos, & ſolius dei: hanc tollens obiectionem: addit: Nolite mirari hoc, quia filius hoĩs eſt: *Quia uenit hora, in qua omnes qui in monumẽtis ſunt, audient uocẽ filii dei & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem uitæ: qui uero mala egerunt, in reſurrectionem iudicii.* Et quanam gratia non dixit, Nolite mirari, quia filius hominis eſt: etenim

dei quoque eſt, vt ſuperius, Audiēt vocem filii dei: ſed reſurrectionis tantùm meminit? Ne admireris nullā hic dei mentionem habitam. Qui enim quod propriū dei eſt narrat, ſatis admonet auditores, vt reliquū intelligāt: quod ſcilicet, & deus, & dei filius eſt. Nam ſi verbis frequenter repetiſſet, quod miraculis oſtendebatur viſus eſſet cauſæ tāquam imbecilliori diffidere. Etenim qui ſyllogiſmos faciunt, poſitis partibus ſine concluſione, ſępenumero apertè demōſtrant, quod quęritur, & cum attentiores auditores reddant, & magis laudentur, ipſum repugnantem in ſuam adducunt ſententiam. Itaq; præſentes melius iudicium ferre poſſunt, cum aduerſarii ſe victos profitentur. Et Lazari reſurrectionem memorans, iudicium tacuit, nō enim propterea ſuſcitatus eſt. Huic autem vniuerſali reſurrectioni addidit: Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii. Hac iudicii appellatione Ioannes auditorem compellit, vt ſibi perſuadeat: quod qui credit filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus eſt: ita & in hoc loco & iudicii, & malorum ſupplicii meminit. Nam cum dixiſſet, Qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, non iudicatur, ne quis hoc ſolum ſatis eſſe ad ſalutem arbitraretur, & opera addidit: Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii. Et cū orbem terrarum ipſius voce reſurrecturum, & redditurum rationem, nouum quidem, nec facilè credibile, etiam fidelioribus, nedum Iudęis videretur: audi quonam id pacto confirmat, rurſum in auditorum deſcendens imbecillitatem: *Non poſſum ego a meipſo facere quicquā, ſed ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: quia non quæro uoluntatem meam, ſed uoluntatem eius qui miſit me, patris.*

Atqui non paruum iam reſurrectionis dederat argumentum, cum paralyticum ſanaret, quamobrem noluit pri⁹ de ea verbum facere, quā quod non multo ęrat reſurrectionè inferius, operatus eſſet: & cum paralyticum confirmauit, tunc iudicii fecit mentionem. Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Verūtamen & Lazari, & orbis terrarum reſurrectionem prædicit: ſed Lazari mox, orbis diu poſt futuram: & hanc per paralyticum,

cum,& Lazari reſurrectionẽ oſtendit. Venit hora,& nunc eſt. Ex his quæ facta ſunt,nondum facta demonſtrat, quẽ vbique morem ſeruare deprehenditur,quod duabus vel tribus rebus prædictis à factis ſemper futura confirmat. Sed tot & tantis verbis & operibus ſuis Ieſus cum adhuc imbecilliores eſſent non contentus,aliis etiam eorum pertinaciam mollire adnititur,dicens: Non poſſum ego à meipſo facere quicquam,ſed ſicut audio, iudico, & iudicium meũ iuſtum eſt: quia non quæro voluntatem meam,ſed voluntatem eius qui miſit me. Nam cũ aliena & à prophetarum ſententia differentia,dicere videretur. Illi enim dicebant, quod deus iudicat terram omnem, hoc eſt humanum genus. Et Dauid: Iudicabit populos in ęquitate. Et: Deus iudex iuſtus,fortis,& patiens. Et idem prophetæ omnes, & Moſes. Chriſtus autem: Pater non iudicat quenquam, ſed ego ſum qui iudico. Hoc facilè Iudæum perturbare, & in ſuſpicionem adducere poterat, vt à deo alienũ Chriſtum arbitraretur: quamobrem ad humilia deſcendit, quantum eorum imbecillitas poſtulabat,vt penitus quæ inde ſuboriebatur opinio tolleretur. Ego,inquit,nõ poſſum à meipſo facere quicq̃: hoc eſt,nihil à deo alienum vel differens, nihil quod nolit pater factum à me videbitis,nihil dictum audietis. Et vt ſuperius cũ dixit,quia fili⁹ hominis eſt,oſtẽdit ſe hominem exiſtimatum:ita & in hoc loco,& quemadmodum cum inquit: Quod audiuimus,loquimur:& quod vidimus,teſtamur,& Ioannes: Quod vidit teſtatur,& teſtimonium eius nemo accipit:de certa vtrũq; cognitione,nõ de auditu & viſu locutus eſt. Ita & hic per auditũ nihil aliud intelligitur,quã nihil aliud poſſe quàm quod pater:verum non tam manifeſtè,quoniam primũ fidem non adhibuiſſent,niſi humiliter,& vt homo locutus eſſet. Sicut audio,iudico. Neque dicit,ſicut diſco:ſed,audio: nõ tamen quod audire indigeat. Neq; enim vlla tantùm doctrina indiget,ſed ne auditione quidem:ex quo vnã & eandem ſententiã demõſtrat:quaſi dicat,ita iudico,ac ſi pater ipſe iudex ſit. Inde proſequit̃: Et noui quod iudicium meum iuſtum eſt,quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me,patris. Quid dicis? Habes aliam à patre voluntatem? Etenim alibi: Sicut ego & tu vnum ſumus, de vo-

*Pſal. 95. c*
*Ibidẽ. 7 c*
*Supra. 5 b*
*Ibidem.*
*Infr. 18. b*

de voluntate & concordia loquens: da eis vt & ipſi in nobis vnum ſint: hoc eſt, in fide noſtra. Ecce quod quæ maximè humilia videntur, in his ſenſus latet profundiſſim<sup>9</sup>, his enim non aliam patris, aliam ſuam eſſe voluntatem ſignificat: ſed ſicut vnius mentis vna voluntas eſt, ita patris & filii. Neque admireris tantam patris & filii conuenien-
1.Cor.2.c tiam, quandoquidem de ſpiritu idem dicit Paulus, Quis ſcit hominum, quæ ſint hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? Ita & quæ dei ſunt nemo cognouit, niſi dei ſpiritus: quod nihil aliud ſignificat, niſi non aliam eſſe filii à patre voluntatem, ſed eandé. Sed ſi quid inquit, pater vult, & ego volo: ſi quid ego, & pater: & quemadmodum nemo patrem reprehendet iudicantem, ita neque me: eadem enim vtriuſque ſententia eſt, quod ſi humilius hęc: & hominis more dicta ſunt, noli admirari: hominem enim adhuc, ac etiam vilem arbitrabantur. Quamobrem non modo in his quid dicatur, ſed quid auditores ſenſerint, inquirédum eſt: & ſecundum eorũ opinionem verba metiéda ſunt ac ſi ad ea reſponderit, aliter multa ſequerentur abſurda. Conſi-
c. dera, quæſo, non quæro voluntatem meã, ergo diuerſæ eſt voluntatis, & longè inferioris, nec inferioris tantũ, ſed inutilis? Nam ſi ſalutaris eſt, cur non quæris? homines meritò hoc dicerent, qui multa pręter dei voluntatem ſentiunt: tu autem qua gratia hoc inquis, cum in omnibus patri ſimilis ſis? Hæc neque diligentis hominis, neque grauis verba eſſe quis diceret. Nam ſi Paulus ita ſe diuinæ conformat vo-
Gala. 2.d luntati, vt dicat: Viuo auté iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Quomodo omnium dominus non ſuam, ſed eius qui ſe miſit voluntatem quærit, ac ſi diuerſa eſſet? quid ſibi vult hic ſermo? Tanquã homo & ſecundum auditorum opinionem loquitur. Cùm enim ſuperius partim vt deus, partim vt homo verba fecerit, hoc iterum in loco ad humanitatem deſcendit. *Iudicium, inquit, meum iuſtum eſt.* Vnde id conſtat? quia non quæro voluntatem meam, ſed eius qui miſit me, patris. Sicut enim homines, qui omni in ſe affectu liberi ſunt, de iniuſto iudicio accuſari nequeunt: ita neque ego. Qui enim ſui amore ducitur, non immeritò ſuſpectus eſt, ne ea gratia iuſtum tranſgrediatur: qui verò nullam ſuiipſius curã habet, quid eum impedire poteſt, ne

iuſtam

iuſtam ferat ſentētiam? hac ratione in me vtimini. Nam ſi non miſſum me a patre dicerem, neq; operū meorū gloriā ad illū referrem: potuiſſet fortaſſe aliquis ſuſpicari ad aucupandum gloriam, talē me falſo predicare: ſin in aliū gloriam refero, vnde poteſt aliqua oriri ſuſpicio? Animaduertis rationem, & vnde iudicium ſuum iuſtum confirmat? Vides (vt ſæpius dixi) quam apertè intelligatur, ſed quid dixi? Nimiā verborū humilitatem maximè intelligentibus perſuadere, non quæ in promptu & prima frōte ſententia occurrit, eā accipiendā, ſed altiorē ſenſum inueſtigandū, neque humi immorandū. His igitur rationibus, dilectiſſimi nolimus verba Chriſti temere trāſigere: ſed in omnib' ſcripturis ſedulā inquirendi diligentiam quare dicta ſint adhibeamus. Neque exiſtimemus ſatis nobis ad excuſationem eſſe ignorantiam, & ſimplicitatem, non enim bonos tantū nos eſſe iuſſit Chriſtus, ſed & prudentes. Vtamur ergo cum ſimplicitate prudentia in doctrina, & vitę integritate: & nos ipſos in hac vita iudicemus, ne poſtmodū cum mundo iudicemur: & tales erga conſeruos nos exhibeam' qualem erga nos deum cupimus. Dimitte, inquit, nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Mat. 6. b*
Et profecto ſcimus non æquo animo caſtigationes tolerare, verūtamē, ſi nō reprehenſoris, ſed noſtrę conſuli vtilitati intelligemus, omnē indignationē deponemus. Etenim qui cētum denarios nō dimiſit, non conſeruū, ſed ſeipſum læſit, & tot milibus talentorum, quę ſibi dimiſſa erant, obnoxium reddidit. Igitur cum aliis non dimittimus: nō dimittimus nobis. Quāobrem nolimus deo dicere, ne memineris peccata noſtra, ſed alter alteri, ne memineris conſeruorum inuicem peccata. Nam tu prior in te cōmiſſa iudicas, inde in ſe deus. Tu legem ſcribis de venia & pœna, tu fers ſententiam, & an deus tuorum peccatorum recordetur, tui iuris eſt, tu dominus. Propterea Paulus dimittere iubet, ſi quid aduerſus aliquem habet, quod quęratur: atque ita, vt ne reliquiarum quidē minimum relinquatur. Si quidem Chriſtus non ſolum noſtra peccata in medium non protulit, neq; obiecit, ſed dimiſit, & deleuit chirographum: neque delicta noſtra reputauit, vt meminit Paulus, hoc & nos ſequamur exemplum, offenſas omnes animo deleamus *Ibid. 18 d* *2. Cor. 16 c. & Col. 5. c* *Colloſ. 2 c*

deleamus:officia duntaxat reputemus ,nullũ odij veſtigiũ relinquat,quod ſi nihil in nos officij proximus cõtulerit, tanto magis dimittẽdo merebimur,& magis laudabimur: Alij vigilãdo,in nuda humo dormiendo carnẽ aſſiduis laboribus macerãdo delẽt peccata:tibi faciliori via ,nemini ſuccẽſendo idẽ cõſequi datur. Quid cõtra te enſem,vt inſanus & furens ſtringis?Quid culpa tua futura gloria fraudaris,cum ad eam conſequendã totis viribus contendẽdũ ſit?Nã ſi præſentis vitæ gloria tantopere optãda eſt,quid de futura dicendũ,vbi nullus dolor,nulla triſtitia , nullus luctus,nullus mortis met⁹,nullus bonorum finis? Beati,& ter & ſæpius, inquã, beati , qui ſuperna illa ſede fruuntur, quẽadmodum miſeri,& ſæpius miſeri,qui ſe ea priuãt.Sed quid illã nobis vitã largiatur,audi Ieſum ipſum adoleſcẽ-
*Mat. 9.c* ti dicentẽ,quid factur⁹ ſis. Nã cum ille rogaret,quid boni
*& Mar.* faciam,vt habeam vitam æternam?Cum alia mandaſſet,in
*10.b. &* proximi tandem dilectionem euaſit. At fortaſſe audito-
*Luc.18.d* rum quiſpiam ſecundum diuitem illum dixerit, ſeruamus noſtra,non furamur,non occidamus,non fornicamur, ſed quod proximum diligas,vt diuitem decet,minime dicere poteris.Nam niſi & inuidia,& maledictis affecto proximo opem tuleris,niſi indigẽti opes tuas impartiaris, nõ diligis.Verũ Chriſtus nõ ſola hac dilectione contẽtus:Vẽde inquit,omnia quæ habes & da pauperibus,& veni ſequere me. Quo verbo operũ imitationẽ ſignificauit. Quid hinc diſcimus?quod qui hæc omniá non operatur,ſupremã illã ſedem conſequi non poteſt.Nam cum ille dixiſſet,omnia feci,tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem,inquit: Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes,&da pauperibus,& veni,& ſequere me.Hoc primũ diſcendum,ſecundo in loco quod illum reprehẽdit fruſtra ſe gloriantẽ Qui enim in tanta copia rerũ videbat & pauperes intuebatur,quonam pacto proximum diligebat?decipiebatur ergo.At nos& illud & hoc faciamus,& ſumma diligẽtia noſtras in pauperes erogemus facultates,cælum nobis emamus. Nam ſi pro huius ſeculi dignitate omnia noſtra nõnunquã exponimus,pro dignitate inquã,in hac dũtaxat vita duratura:immo quę interdũ paulopoſt etiam viuẽtes deſerit:ſi multi pro ea vitã quoq; ponere nõ dubitarunt

tarunt, quid nobis miſerius eſt, qui pro illa quæ in æternū permanſura eſt gloria, quæ nunquā auferri poteſt, ne parua quidem, & quæ paulo poſt: vel in hac vita velimus nolimus, relicturi ſumus, dare patimur? Quanta hæc, quæſo, inſania quæ nobis inuitis eripiuntur, ea in præſentia ſponte dare, poſtmodum largiter recipere nolumus? an ſi quis morti damnatus, omnibus ſuis facultatibus vitā redimēdi optionē acciperet, nónne ad gratiā adſcriberet? nunc autem cum vel dimidio rerum noſtrarū a gehenna liberari poſſimus, eius ignibus torqueri quàm quicquam erogare malumus, ac; ſi omnia amittamus. Quam ergo excuſationem, quam veniam merebimur, cum tam facili ad vitam via præciſa, nullo nobis fructu propoſito deferamur in præceps, præſentibus & futuris bonis ſponte iam priuemur, cū vtriſq; facile perfrui poſſemus? Quod ſi in hunc vſque diē noſtram ſpreuimus vtilitatem: nunc tandem ad nos reuerſi, res noſtras ad neceſſaria dirigamus, vt futura bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA. XXXIX EX CAP. V.

*I ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meū*
S *non eſt uerū. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me, & ſcio quia uerum eſt teſtimonium eius. &c.* Qui metalla fodere aggreditur, artis ignarus auri venas non inuenit, ſed confunditur, & laborem ſubit incaſſum, ita qui diuinarum ſcripturarum ordinē non intelligunt, qui earum proprietates, qui leges nō diſquirunt, ſed omnia ad verborum ſonum accipiunt aurū terræ confundentes, nunquam reconditum in his theſaurum aſſequūtur. Hoc mihi in mētem venit, quoniā propoſitus nobis locus eſt multi auri plenus: quod tamen non omnibus in promptu eſt, ſed arcana quadā obſcuritate obrutū: quamobrem effodiēdo, & diligenter purgando, ad verū ſenſum perueniendum eſt. Quis enim non ſtatim perturbaretur, audiens Chriſtum dicentem: Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimoniū meum non eſt verum? Nam multis in locis de ſeipſo teſtimonium perhibentem videmus, ſiquidem Samaritanæ dixit, Ego ſum Chriſtus. Et cæco. Qui loquitur tecum, ipſe eſt

Suprà 4 c
Infr. 9 .b

*Ibid* 10 *f.* eſt. Et Iudęis: Quomodo vos dicitis: quia blaſphemas, quia dixi filius dei ſum? Et alibi ſæpenumero. Si ergo hęc omnia mendacia ſunt, quę nobis ſalutis ſpes futura eſt? vnde verũ inueniemus quando ipſa veritas dicit. Teſtimonium meum non eſt verũ? Hoc autem non modo cõtrarium videtur, ſed & aliud non minus. Nam & alibi. Si ego teſtimonium, inquit, perhibeo de me, teſtimonium meum verum eſt. Vtrum horum vt verum recipiam, vtrum vt falſum reiiciam? Si verba ipſa ſimpliciter accipiantur, neque perſonam, neque cauſam perſcrutabimur. Si enim teſtimoniũ eius non eſt verum, neque hoc verum: vtrumque ergo falſum. Quid ſibi vult hic ſermo? Diligenter inuigilandum vel potius diuina gratia opus eſt, ne nudis verbis inſiſtamus. Ita hæretici in errorẽ incidunt, neque ſententiã neq; audictis habitũ inquirẽtes. Niſi enim tẽpora, locos, auditorem, & alia huiuſmodi cõſideremus, multa ſequerẽtur abſurda. Quænam ergo ſententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu teſtimonium perhibes de teipſo, teſtimoniũ tuum non eſt verum, idcirco præoccupauit Ieſus, quaſi dicat fortaſſe dicetis vos mihi nõ credituros, nemo qui repente de ſeipſo, teſtimoniũ perhibet, habet apud homines authoritatẽ. Illa autẽ particula, Nõ eſt verũ: nõ eſt temere legenda, ſed ad illorũ opinionẽ referenda: hoc eſt, vobis nõ eſt verũ. Non enim ex authoritate ſua, ſed pro auditorũ ſuſpicione loquitur, quam arguit, eorum adducens obiectionẽ. Verum cum dicit, Si ego de meipſo teſtimonium perhibeo, verũ eſt teſtimonium meum, qui ſit, & qualis exiſtimari debeat, oſtendit & de ſe loquens. Cum enim mortuorum reſurrectionem, & iudicium annunciaſſet, & quod qui credit in ipſum non iudicatur, ſed venit ad vitam: quod ſedebit ab omnibus rationem exacturus, quod æqualem habeat patri poteſtatem, atque virtutẽ: hæc omnia confirmaturus, neceſſario eorũ primum obiectionẽ poſuit. Dixi, inquit: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. Dixi, neque pater iudicat quenquàm ſed omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium ſicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem, dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, non veniet in iudicium, ſed tranſiet de morte in vitam quod

*Infr.* 8 a

quod vox mea mortuos ſuſcitabit, & qui ſunt futuri, & quod peccatorum rationem exigam ab omnibus & iuſte, & pro vniuſcuiuſque meritis iudico. Cum igitur hæc omnia quidē magna aſſeruiſſet, neq; Iudæi credidiſſent, obſcuriora prius adducit, mox rem cōfirmaturus quaſi ita dicit: Dicetis fortaſſe de meipſo teſtimoniū perhibere, neque fidē mihi adhibendā, quibus verbis eorū ponens obiectionē, ſoluit, oſtenditq; eorū mentis abſcōdita nō ignorare. Ita primùm virtutē ſuā indicat, inde probationes affert perquā manifeſtas: triplex teſtimoniū ad verborū ſuorum probationē adducens, opera ſua, patrē teſtē, Ioannis præconiū, & primum imbecillius. Cum enim dixiſſet, Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: ſubdidit, *Vos miſiſtis ad Ioannem, & teſtimonium perhibuit ueritati.* Quod ſi non eſt verū teſtimonium eius, quomodo dicit: Scio quod verū eſt teſtimonium Ioannis, & teſtimoniū perhibuit veritati? Ecce manifeſte conſtat, cum dixit teſtimonium meum non eſt verum ſecundū illorū opinionem locutum. Quid ſi ille ad gratiam teſtatus eſt? Ne hoc dicerent, non inquit Ioannes teſtimonium perhibuit de me: ſed prius vos miſiſtis ad Ioannem. Nō miſiſſetis, niſi dignū arbitraremini, cui fides eſſet adhibenda. Et quod maius eſt, non miſerunt interrogatū de Chriſto Ioannē, ſed de ſe ipſo. Cui' igitur in propriis rebus teſtimoniū fide dignū putabāt, lōge magis in alienis. Siquidē nō ita de ſeipſo locutus, vt de altero quiſpiā creditur. Ioannes autē tantæ apud Iudæos erat opinionis, vt de ſe alterius nō indigeret teſtimonio. Non enim qui miſſi ſūt, dixerūt, quid dicis de Chriſto? ſed tu quis es? Quid dicis de teipſo? adeo ipſum admirabantur. Hoc totū ſignificauit Ieſus his verbis. Vos miſiſtis ad Ioānē, ꝓpterea euāgeliſta non miſſos tantū dixit, ſed miſſorū perſonas diligēti' exponit: nō ex infima plebe viros: nō abiectos & viles, nō qui corrumpi & decipi poſſent: ſed ſacerdotes & phariſæos, qui ſanè eius verba intelligerēt. *Ego autē non ab homine teſtimoniū accipio.* Quā ergo gratia Ioānis adducis teſtimoniū? Non erat hominis Ioānis teſtimoniū, Qui miſit me inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit, Erat itaq; dei, non Ioānis teſtimoniū. Nā ab eo id didicerat, ſed ne dicerēt: vndè à deo didicit? & reprehēderent maiorē in modū

ad

ad eorum ſuſpicionem reſpicieńs, imponit ſilentium. Neque enim credibile erat, multos ſcire id Ioanné à deo accepiſſe, ſed tanquam ipſe ex ſe diceret, fidé ei adhibebát: ideo inquit, Ego non ab homine teſtimoniũ accipio. Sed ne dicerent, Si nõ accipis ab homine teſtimonium, cur adducis? Vide quo pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico, ut uos ſalui ſitis.* Hoc eſt, ego hominis non indigeo teſtimonio quum deus ſim: verùm quum Ioannes tantæ apud vos authoritatis ſit, quum tãquam prophetam admiremini (etenim ciuitas omnis ad Iordanem ipſum auditũ effundebatur:) mihi autem & miracula facienti non creditis, idcirco eius vobis teſtimonium in memoriam reduco. *Ille erat lucerna ardens & lucens: uos autem uoluiſtis exultare ad horam in luce eius.* Ne diceret, Quid ad nos, ſi ille teſtimonium perhibuit? Id nos non recipimus, recepiſſe oſtendit. Neq; enim contemnendos miſerunt nuncios, & voluerunt exultare: adeò illũ admirabantur, neq; poterant contradicere. Illud auté verbũ, Ad horam, facilem eorum mutationem, & fluxum & infirmum ſtudium indicat. Ego autem habeo teſtimoniũ maius Ioanne. Nã ſi velletis rem ipſam, & opera conſiderare, ipſa longè magis vos adducerent ad credendum, quum voletis, ad Ioannem vos relego: non quod ego indigeam, ſed quoniam omnia facio, vt vos alliciam, vos ſaluos faciã. Habemus enim operum teſtimonium Ioanne maius, tamé quod vobis proprius eſt & familiarius, quod vos magis admiramini, vtor. Lucernam autem Ioannem appellauit, vt ex ſe lucem non habere, ſed à ſpiritus gratia demõſtraret, quod ad ſui differétiam poſuit: ſed non ita manifeſtè dixit, quod eſſet Sol iuſtitiæ, ſed tãtum eos acrius tetigit, quod quemadmodum illum contempſerunt, ſe quoq; contémnerent. Etenim quem tanti faciebant, ad horam admirati ſunt: quod niſi feciſſent, quamprimum Chriſto illius perſuaſione credidiſſent. Vt igitur eos omni venia indignos oſtendat, addidit: Ego habeo teſtimonium maius Ioanne. Quale? Operum. *Opera enim, inquit, quæ dedit mihi pater ut perficiam ea, ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia pater me miſit.* Hic paralytici & filij reguli ſanati, & aliorũ plurium meminit. Nam diceret fortaſſe quiſpiam, magnifica Ioannis verba de Ieſu ad gratiam dicta: quanuis neq; huiuſmodi

iuſmodi de Ioanne viro optimo, & tãtæ apud Iudæos admirationis, ſuſpicio oriri poſſet. Verùm opera etiã inſanis perſuaderent, ideo eorum adduxit teſtimonium, & reſpondet obiectioni, quod non eſſet à deo, qui ſabbatũ non cuſtodit. Hac gratia, inquit: Opera quæ dedit mihi pater, atqui ſuapte authoritate ea operabatur, ſed ad maius indiciũ quod nihil contra patris voluntatem faceret, humilius locutus eſt. Sed quamobrem non dixit: Opera quæ dedit mihi pater, teſtantur me æqualẽ patri? Vtrunq; enim ex operibus oſtendiſſet, & ſe æqualem patri, quod alio in loco his verbis confirmauit: Si mihi non creditis, operibus credite, vt cognoſcatis quod ego in patre, & pater in me eſt. Vtrũque, inquam, oſtendiſſet, & ſe ęqualem patri, & minimè illi contrariũ. Quamobrẽ ergo non ita dixit, ſed potiori parte relicta, minorem poſuit? quoniam id nimiũ à principio viſum eſſet. Nam ſi lõgè minus eſt credi à deo veniſſe, quàm deo æqualem eſſe: alterum enim etiam prophetarum erat, alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam, intelligens quod ſi hoc auditores reciperent, reciperent etiam alterum, & maius memorãs teſtimoniũ quod minus eſt poſuit, vt & id reciperetur. *Et qui miſit me pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me.* Et quonam pacto? Hic eſt filius meus dilectus (in Iordane) ipſum audite, ſed hoc probatione indigebat: Ioannis verò teſtimonium manifeſtum erat. Ipſi enim ad eum miſerant, nec inficiari poterãt, & ſigna ſimiliter viderant, & ipſum ſanatũ audierant, & crediderãt, & propterea eũ accuſabant. Relinquebatur ergo, vt patris teſtimoniũ demõſtraret, quod cõfirmaturus, inquit: Ioã. 10. g

*Nec uocem eius unquam audiſtis.* Et quomodo Moſes dicit: Deus locutus eſt, Moſes autẽ reſpondit: Quomodo Dauid, linguam (inquit) quam nõ nouerat audiuit? Iterum Moſes: Si eſt gens talis, quæ audiuit vocem dei. *Neq; ſpeciem eius uidiſtis.* Atqui & vidiſſe eam Eſaias, Hieremias, Ezechiel, & alij complures teſtantur. Quid ergo inquit Chriſtus? In philoſophicam paulatim introducit diſciplinam, oſtendẽs deum, neque vocem habere, neque ſpeciem, ſed eſſe omni figura, omni voce ſuperiorem. Nam ſicut dicendo, Neque vocem eius audiſtis: Non vocem quidem proferre, inquit, ſed non audiri: ita neque ſpeciem eius vidiſtis: Nõ formam Exod. 19. & Pſalmo 80. 4.

habere & non videri, verum neutrum id habere intelligit. Etenim ne ſe iactatorem appellarent, & tantum ad Moſen
Infr. 9. f. deum locutũ dicerent, vt dixerunt: Nos ſcimus, quia Moſi locutus eſt deus: hunc autem neſcimus vnde eſt, inquit, neque vocem Deũ habere, neque ſpeciem. Et quid hoc dico? Non modo neque audiſtis deum, neque vidiſtis, ſed quod maximè gloriamini, quæ accepiſtis à deo præcepta, ea habere non poteſtis gloriari, ait ergo: *Et uerbum eius non habetis in uobis manens.* Hoc eſt, inſtitutiones, præcepta, legẽ, prophetas: nã licet ea deus inſtituerit, non tamẽ apud vos ſunt, quoniam mihi non creditis. Nam ſi vbique ſcripturæ mihi neceſſariò credendum teſtâtur: vos autem mihi non creditis, eius vocem à vobis longe abeſſe perſpicuum eſt. Ideo ſubdidit: *Quia quem miſit ille, huic uos non creditis.* Deinde ne dicerent, & quo pacto ſi vocẽ eius non audiuimus, tibi teſtmonium perhibuit? his verbis occurrit: *Scrutamini ſcripturas, quia uos putatis in ipſis uitam æternã habere. Illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.* Scripturarum teſtimonium adducit, atqui & apud Iordanem, & in monte perhibuit Deus teſtimonium: non tamen hoc adducit, non enim fortaſſe credidiſſent. Vocem nanque ex monte non audierant, apud Iordanem audierant, quod non tamen attenderant: idcirco relegat eos ad ſcripturas, vbi ſit Patris teſtimonium, prius tamen antiqua tollit, in quibus gloriabantur, tanquam deum viderint, & audierint. Quum enim conſentaneum eſſet Iudæos, quæ in monte facta ſunt non credituros, eorum primò ſuſpicionem reprehendit, & conſentire ſcripturis demonſtrat, ad quarum eos teſtimonium relegat: hoc nos exẽplo aduerſus hæreticos hinc ar-
2. Timot. 3. d. ma ſumamus. Omnis enim ſcriptura diuinitus inſpirata, vtilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corrigẽdum, ad erudiendum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo dei ad omne opus bonum inſtructus: non alijs abundet, alijs careat, hic enim non eſt perfectus. Quæ vtilitas, dic quæſo, quũ quiſpiam intentè orationibus vacat, nõ autem affatim calamitoſis miſeretur: vel ſi miſeretur, cupidũs tamen eſt, & violentus: vel ſi his abſtineat, ad oſtentationem abſtinet: vel ſi optimo animo miſeretur, inde poſtmodum in ſuperbiam effertur: vel ſi humilis ſit, & ieiunijs ſe macerat, auaritiæ

ſtudijs

ſtudijs & terræ incumbit? Radix enim & mater omnium malorũ auaritia eſt, hanc formidemus, hanc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarum perdidit, hoc omnia confudit, hoc à fœliciſſimo Chriſti ſeruitio nos abduxit. Non enim poteſtis, inquit, ſeruire deo & mammonæ, quia contraria Chriſto præcipit. Siquidem Chriſtus dicit, Da indigentibus: mammona, rape ab indigentibus. Chriſtus, Inſidiantibus & calumniantibus ignoſcas: mammona, qui tibi nullam iniuriam intulerunt perſequaris. Ille, pius eſto & māſuetus: hic, crudelis & immanis: nihil te moueant lachrymæ pauperum, vt in illa die ſeuerũ nobis iudicem non cōciliemus: tunc enim omnia opera noſtra in omnium conſpectum proferentur, & quos iniuria affecimus, quos ſpoliauimus, omnem nobis auferent excuſationem. Nam ſi Lazarus diuitem, non quod vllam ab eo iniuriam acceperit, ſed quod non inuenerit miſericordiam, tam acerrimè accuſauit, vt nullam conſecutus ſit veniam: quamnam hi conſequentur, qui non modò nulla in calamitoſos miſericordia vſi ſint, ſed vim inferunt, & pupillorum diripiunt facultates? Si qui Chriſtum eſurientem non paſcunt, tantum eos manet ſupplicium: quid de his æſtimandũ eſt, qui rapiunt aliena, qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniuſtè? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectiſſimi: cauebimus autem ſi iniuſtos homines, & iniuſtè locupletatos, qui iam obierunt, conſiderabimus: quorum pecunijs & laboribus alij fruuntur, ipſi verò igni & ſuppliciis cruciantur intolerabilibus. Et quænam dementia in hac vita anxiè ſemper, & in ſummis laborib⁹ viuere, vt mortui pœnis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in deliciis, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeò parit, quàm eleemoſynæ cōſcientia: & cum hinc migrabimus, vitiorũ ſordibus vacuos, bona aſſequi ſempiterna. Nam ſicut malitia & viuentes & mortuos affligit, & torquet: ita virtus ante cæleſtis regni participationem ſectatores ſuos & ſpe bona, & incredibili fouet voluptate: quam vt & in hoc, & futuro ſeculo cōſequamur, bonis operibus muniamur: ſic futuram nobis coronā comparabimus, gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, cũ quo patri & ſpiritui ſancto gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

*Mat. 16. d.*

*Luc. 16. e*

*Crutamini ſcripturas, quia uos putatis in ipſis uitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibẽt de me: & non uultis uenire ad me, ut uitam æternã habeatis.* Longam ad vos de ſpiritalibus rebus orationem habemus, dilectiſſimi, neq; tamen eam nobis ſatis eſſe ad ſalutẽ arbitramur, etiã ſi pro viribus inſiſtamus. Nam ſi in rebus ſecularibus, & in comparandis diuitiis nemo ſibi ſatisfacere videatur, quum his præter rationem & modum vtatur, longè magis in ſpiritalibus id vſu venerit. Si quidẽ longè hæc maiori indigẽt ſtudio. Propterea Chriſtus Iudæos ad ſcripturarum non ſimplicem, & nudam lectionem, ſed ad inueſtigationem perquã diligentem relegauit. Non dixit, Legite ſcripturas: ſed, ſcrutamini. Diuina enim ſumma indigẽt diligentia: in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus eſt. Idcirco effodere profundius iubet, vt quæ altè deliteſcunt, inuenire poſſimus. Nõ enim rem in ſuperficie, & in promptu poſitam effodimus, ſed quæ tanquam theſaurus profundè reconditur. Qui enim huiuſmodi quærit, niſi ſummam adhibeat diligentiam & laborem, nunquã quæſita inueniet: quamobrem inquit, Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in eis vitã æternã habere. Non, inquit, habetis: ſed, putatis habere: Vt demõſtraret nihil eos ſola lectione proficere, niſi fides accedat. Dicit igitur: Nunquid ſcripturas admiramini? Nunquid inde vitã conſequi arbitramini? Illę de me perhibent teſtimonium, & non vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis. Non immeritò inquit, putatis: quoniã ipſi credere nolebant, ſed in ſola lectione gloriabantur. Deinde ne nimio ſtudio gloriæ ſuſpicionem incuteret, & id dicere putaretur, vt ſibi authoritatẽ conciliaret: etenim Ioannis & patris teſtimonium, & opera ſua meminerat, & omnia conatus eſt, vt eos alliceret ad credẽdũ: ne, inquam, credibilẽ multis ſuſpicionem incuteret, ſubdit:

*Lectio ſacrarũ literarũ abſque fide nõ ualet.*

*Claritatem ab hominibus non accipio.* Hoc eſt, non egeo humana gloria, ſol enim à lucerna lucẽ non accipit. Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt ſalui ſitis, vt ſuperius inquit, ſignificauit tamen & hic etiã, quum dixit, Vt vitã habeatis. Affert autem & aliam cauſam. Sed cognoui vos, quia dilectionem dei nõ habetis in vobis: quũ tãquam dei amatores

Iudæi Chriſtum perſequerentur, quod ſe æqualem deo fa ceret, ſciretque non eſſe credituros, ne quis percontaretur cur id diceret, vt vos reprehendam, inquit, quod non pieta te in deũ me perſequimini. Nam ſi ipſe & operibus, & ſcripturis mihi perhibet teſtimonium, quẽadmodum antehac me deo contrarium arbitrati, expuliſtis: ita ex quo vobis veritatem oſtendi, recipere deberetis, ſi deum diligeretis: ſed non diligitis: propterea hoc locutus ſum, vt temerè vos elatos oſtendam, & inuidiam obtegere: quod etiam ex ſequentibus confirmat. *Ego enim ueni, inquit, in nomine patris mei & non accepiſtis me: ſi alius uenerit in nomine ſuo, illum accipietis.* Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc ſe miſſum & à patre accepiſſe iudiciũ, & nil poſſe à ſeipſo facere profitetur, vt omnem tollat incredulitatis excuſationem. Sed quemnam non in nomine patris venturum dixit? Antichriſtum, & perfidiam eorum ſine contradictione demonſtrat. Nam ſi tanquam dei amatores me perſequimini, lõgè magis Antichriſtũ perſequi oportuerit. Ille enim neque ſe miſſum à patre, neque eius voluntate venire dicet: ſed omnem ſibi poteſtatem vendicabit, ſe omniũ deum profitebitur, vt Paulus inquit, In omnibus dicentem ſe deum, aut quod colitur: oſtendentem ſeipſum deum eſſe, hoc eſt quod proprio nomine venerit: ego autem me in nomine patris mei venire ꝓfiteor. Satis id indicare poterat, quod deum non amarent, cum ab ipſo miſſum non reciperent. Verum eſt ex Antichriſto etiam eorũ impudentiam coarguit, cum eum qui ſe à deo miſſum prædicat, non recipitis: coletis autem, qui ſe deum neſcire, & ſe maximum deorum eſſe gloriabitur. Perſpicuum erat quod inuidia ipſum perſequebantur, ideo duas affert ſermonis ſui cauſas, & prius vtiliorem. Vt ſalui ſitis, & vitam habeatis. Et licet non eſſent audituri, grauiorem tamen ponit, vt aſſolet. Et quidem Paulus de Antichriſto diſputans, prophetauit, quod mittet illos deus in operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritatí, ſed conſenſerunt iniquitati. Chriſtus autem non dixit venturum: ſed ſi venerit: vt remiſſius auditores offenderet, nam propter ſummam eorum perfidiam, Antichriſti aduentum tacuit. Paulus autem intelligentibus aperte

*2.Theſ.2 b*

*Ibidem. c*

eum manifeſtauit, quod illos inexcuſabiles facit. Deinde incredulitatis cauſam his verbis exequitur: *Quomodo poteſtis uos credere, qui gloriam inuicem accipitis: & gloriam quæ a ſolo deo eſt, non quæritis?* Hic iterum oſtēdit, nullam eos diuinorum conſiderationem habere: ſed eorum prætextu proprium affectum obtegere: tantùm autem à quærenda dei gloria abeſſe, vt humanam potius quàm diuinam optarent. Qua ergo ratione tantùm odii pro dei gloria ſuſciperent: quam adeo contemnebant, vt etiam humanam præponerent? Cùm itaque ſimulatam eorum in deum dilectionem arguiſſet, & ex his quæ in ſe facerent, & quæ in Antichriſtum eſſent facturi, oſtendiſſetque nulla venia dignos iterum Moſen, qui eos accuſat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accuſaturus ſum uos apud patrem: eſt qui accuſat uos Moſes, in quo uos ſperatis. Si enim crederetis Moſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit. Si autem illius literis non creditis, quomodo meis creditis uerbis?* Hoc eſt, ante me ille vos veſtri in me animi reprehendit. Moſi enim magis creditis quàm mihi. Ecce quomodo omnem eis aufert excuſationem, deum vos diligere profitebamini me perſequendo, oſtendi quod eius odio hoc facitis. Dicebatis me ſabbatum ſoluere, legem tranſgredi: purgaui calumniam, contra me hæc audere aſſerebatis, vt Moſi crederetis: demonſtraui hoc vos pacto maximè legi Moſi contradicere. Tantùm enim abſum, vt Moſi legem repugnem, vt nemo alius ęque vos accuſaturus ſit, quàm ipſe qui legem condidit. Vt igitur de ſcripturis, inquit, in quibus putatis vitam æternam habere: ita & de Moſe in quo vos ſperatis, vbique ipſorum armis eos confodiens. Et vnde conſtat Moſen accuſaturū, vt te iactare non credamus? Quid tibi cum Moſe? ſabbatum ſoluiſti, quod ille obſeruandum mandauit. Quo modo nos accuſaturus eſt? Quo vteris argumento, quod in alium ſui ipſius nomine veniētem ſimus credituri? ad hæc nullum adducis teſtimonium. Atqui omnia hæc ex ſuperioribus confirmantur: quum enim ſe à deo veniſſe ab operibus, à Ioannis & patris teſtimonio aſſeueret, conſtat Moſen eos accuſaturum. Quid ille inquit? Si quis venerit ſigna faciens, & ad deum adducens, & futura verè prædicens, ei promptiſſimo animo parere oportet. Chriſtus omnia

mnia hæc fecit, ſigna veriſſima operatus eſt, ad deum omnes traxit: & quæ prædixit rerum euentu confirmata ſunt. Quod autem ob Chriſti odium alium ſuſcepturi ſint, inde perſpicuum eſt: quoniam qui diuina voluntate venientem fugant, contrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi ſit, quod moſi adducat teſtimonium, cum ab homine ſe teſtimonium non accipere dixerit: non enim ad Moſen, ſed ad diuinam eos ſcripturam relegat. Verum cum ſcripturis minus mouerentur, ſe ad ipſum refert legislatorem qui eos accuſat, & expreſſius metum incutiens, ſingula eorum verba coarguit, Conſidera quæſo. Dicebant quod dilectionis in deum gratia Chriſtum perſequebãtur, oſtendit cõtrarium, quod odii. Dicebant quod Moſen defenderent: oſtendit quod oppugnant, & quia ei non credunt, id faciunt. Nam ſi legis aſſertores eſſent, oportebat vt qui legem impleret, probarent: ſi deum diligebant, ei credere qui ad deum eos traheret: ſi Moſi credebant, quem Moſes prædixerat, adorare: quod ſi illi qui ante me fuit, fides non adhibetur: minimè mirum ſi me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui ſe Ioannem admirari arbitrabantur, eos potius cõtemnere ex his quæ in ipſo facerent, demonſtrauit. Itidem & in Moſe vſu eis venire oſtendit, & ſemper in eorum caput omnia quæ pro ſe adducere opinabantur, retorquet. Tãtùm enim abſum, inquit, vt à lege Iudaica vos abducam, vt ipſum legiſlatorem contra vos teſtem adducam. Dicit ergo ſcripturas de ipſo teſtari, vbi autem nõdum aperuit, vt maiorem eis formidinem incuteret, & ad inueſtigandum interrogandũq; excitaret. Nam ſi non rogatus dixiſſet, facilè contempſiſſent: hoc autem pacto eos rogare, & diſcere oportebat, ſi attentionem præſtabant. Ideo non in demonſtrationibus tantũ, ſed in ſententiis, & minis vehemens eſt, vt vel hoc ſaltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacẽt. Talis enim malitia eſt, quicquid dicatur, ſiátue, non exurgit, ſed propriũ ſeruat venenũ: ſed omnis ab animo eiiciẽda eſt, nec vlli inneciẽdus dolus ad prauos enĩ prauas vias deus mittit: & ſpiritus ſanctus ſapiẽtiæ fugiet dolũ, & diſcedet à rationibus imprudentium. Nihil enim tam ſtultos hoĩes facit, quã malitia. Fraudulẽtus enĩ perfid⁹ ingratus

hæ nanque malitiæ ſpecies ſunt) cũ non lædentem lædit, cum nectit dolos, cum beneficiorum obliuiſcitur, nónne ſummæ præ ſe fert ſtultitiæ indicium? Nihil ſapientiores reddit, quam virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, manſuetos, lenes, cæteris virtutibus præditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix ſapientiæ, virtus, nõ ſecus ac malitia omnis ex ſtultitia oritur. Siquidem ſuperbus & iracundus, quoniam ſapientia carent,
Pſal.37 b his affectibus abſumuntur, ideo inquit propheta: Non eſt ſanitas in carne mea à facie inſipientiæ meę, vt omne peccatum è ſtultitia ortum habere demonſtret: nam qui virtuti ſtudet, qui deum timet is ſapiẽtiſſimus eſt. Initiũ, inquit,
Eccle.1.b ſapiẽtiæ, timor domini. Quod ſi ita eſt malus, qui dẽi timorem nõ habet, ſine dubio non eſt ſapiẽs: qui hac vera caret ſapientia ſtultiſſimus eſt. Atqui multi malos admirantur, quod & iniuriã facere, & offendere poſſint: nõ intelligentes eos maximè miſeros exiſtimãdos qui cũ alios ſe lędere arbitrentur, in ſe enſem ſtringunt: quod vltimæ eſt dementiæ, vt ſeipſum lædendo quis non cognoſcat, ſed ſibi alium
1.Cor.6 b lędere videatur. Quod Paulus ſentiens, inquit: Quare non potius iniuriã accipitis? quare nõ magis fraudẽ patimini? Non accipere iniuriã in non ferẽdo eſt, ſicut nõ pati malũ in non faciendo malè, quãuis multi ambigãt, nec ſapientiã amplecti velint. Hæc cõſiderantes dilectiſſimi, nõ qui accipiunt, ſed qui inferunt iniuriã, eos miſeros dicamus, deploremusq́; cũ ipſi maximè accipiant, & cũ deo bellum gerant, cum omniũ contra ſe ora aperiant, cum in hoc ſeculo mala laborent fama, & in futuro perpetuũ ſibi pariant ſupliciũ: qui autem accipiunt, & magno animo oĩa perferũt, deum propitiũ habeant, oẽs eis cõmiſereãtur, oẽs laudent, oẽs benigne ſuſcipiãt. Ipſiq́; in hac vita maximũ ſapientię exẽplum præbeant, & in futuro gloriam expectent ſempiternam: quã vtinam omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XLI. EX CAP. VI.

*P*Oſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis, & ſequebatur eum multitudo magna, qui videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur,*

*ter, &c.* Nolimus dilectiſſimi prauos & maledicos homines proſequi, & inſectari ſed eos & eorum malitiam tolerem mus, cũ nihil ab his virtus noſtra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omnis eorũ impetus frangitur. Et quemadmodum ſagittæ in durum aliquod ſignũ immiſſæ, magno impetu huc illuc diſperguntur, molliusverò aſſecutę, figuntur, & deſinunt: ita & maledicos & feros repugnãdo magis exaſperamus, cedendo mitigamus facilè, & eorũ mollimus inſaniã. Idcirco Chriſtus, cũ audiſſent Phariſæi ipſum plures quã Ioannis diſcipulos habere, & baptizare, abiit in Galilęam, vt eorũ inuidiam & furorem quem ſe ex audito ortum credibile erat, extingueret, nõ tamen eundẽ locum quem antè petiit: nõ enim in Cana Galilęę, ſed trãs mare conceſſit. Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat. Quænam? cur non enumerat? Quoniam hic euangeliſta plurimum in Chriſti ſermonibus, & doctrina verſatur, conſidera in toto anno: etenim nunc in feſto paſchæ nõ aliud quã paralytici, & filii reguli nobis ſignum expoſuit. Neque enim omnia narrauit neque potuiſſet, ſed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eũ multitudo magna, quia videbant ſigna quę faciebat. Nam philoſophicis admodum ſubtilitatibus vtitur: ad tantam enim doctrinam magis ſignis adducebantur, & rudiores maximè. Signa, inquit, nõ fidelibus, ſed incredulis, ſed non huiuſmodi apud Matthæum populus, verũ ſtupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tanquã poteſtatem habens. *Quid autem montem ſubiit, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis?* Propter futurum ſignum. Quod autem ſoli cum ipſo diſcipuli aſcenderunt, multitudinis non ſequentis deſidiam coarguit. Ad hoc etiam non admonet à perturbationibus & tumultu diſcedendum. Idoneus ſiquidem ad philoſophiam locus ſolitudo: aliquando Chriſtus ſolus montem aſcendit & orat: vt oſtẽdat qui deo vult frui, eum ab omni cura & ſolicitudine vacare, & quietum locum quærere oportere. Erat autem proximũ paſcha dies feſtus Iudæorum. Quanam gratia omnibus ad ſolennitatem Hieroſolymam properantibus, ipſe in Galilęam, & inde in Capernaum: non modo abiit: ſed & ducit diſcipulos? Vt paulatim legẽ ſoluat, cum Iudęorum malitia occaſio-

caſionem acceperit. *Cum ſubleuaſſet Ieſus oculos, & uidit quod multitudo magna uenit ad eum.* Non ab re cũ diſcipulis ſedere oſtendit, ſed aliquid diligentius & magna omniũ attentione diſſerere. Ex quo Ieſu ſtudiũ & humilitatẽ in diſcipulos videre licet. Sedebant intentis in magiſtrũ oculis. Inde cum ſubleuaſſet Ieſus oculos, & vidit multitudinem veniẽtem, alii euangeliſtæ dicũt diſcipulos obſecraſſe Ieſum, ne ieiunos dimitteret: Ioannes autem, Ieſum Philippũ rogaſſe. Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud, quã hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippũ interrogat? Norat qua diſcipuli magis doctrina indigerent. Hic eſt, qui poſtmodum ait: Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Propterea eũ rogauit, vt magis appareret miraculũ, & coactus cõfiteri penuriam, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quã ſi ſimpliciter id feciſſet. Ait ergo: *Vnde ememus panes, ut manducent hi?* Sic & in veteri teſtamento, non prius ſignũ fecit deus quã Moſen interrogaret: Quid eſt hoc quod tenes in manu tua? Nam cum admirabile aliquid & repentinũ priorum nõnunquã obliuionem facere ſoleat, primũ eũ propria confeſſione alligari voluit, vt nullo ſtupore obliuiſci iam poſſit. Vult præterea cõparatione ſigni magnitudinem intelligi. *Ducentorum denariorum panes, inquit, non ſufficiunt his, ut unuſquiſque modicũ quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.* Quid ſignificat, Tentans eum? Num quid eſſet reſpõſurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri teſtamẽto licet intelligi, vbi inquit. Quæ poſtquam geſta ſunt, tentauit deus Abraham. Ille reſpondit, Adſum Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quẽ diligis Iſaac. Non dixit hoc, vt an pareret experiretur, cũ omnia deus videat priuſquam fiant: ſed hominis more vtrũq; dictum eſt. Sicut enim cum dicit. Scrutatur corda hominum, non ignorationis eſt, ſed certiſſimæ cognitionis: ita tentauit, nihil aliud quàm certam ſcientiam ſignificat, vel quod probatiorem ipſum fecit. Vt ergo Abraham: ita & Philippum interrogando admonet, vt miraculum diligentius conſideret. Ideo euangeliſta ne quid his verbis abſurdum de Chriſto ſuſpicareris & in magnũ prolabereris errorẽ. Ipſe (inquit) ſciebat quid eſſet facturus. Vt igitur hoc loco euãgeliſta diligẽter hoc notat,

*Mat. 14. & Lucæ. 9. b* — *Infr. 14 b* — *Exod. 4 a* — *Gen. 22 a* — *Rom. 8. e*

notat,ne decipiamur:ita cum inquit, Propterea magis quę *Inf.7.a.*
rebant eum Iudæi interficere:quia non ſolũ ſoluebat ſab-
batum,ſed & patrem ſuum dicebat deum , æqualem ſe fa-
ciens deo:Niſi ea eſſet Chriſti operibus confirmata ſenten
tia ,eam quoque correxiſſet ſuſpicionem.Nã ſi in Ieſu ver
bis timet euangeliſta,ne quid perperam ſuſpicemur: mul-
tomagis in aliorum ſermonibus,ſi non verum ideo opina-
ri intelligeret.Sed nihil dixit,norat enim eam fuiſſe Chri
ſti ſententiam quod eſſet æqualis deo, nec eos perperã opi
natos.*Cum igitur interrogaſſet Philippũ,dixit Andreas frater Si-
monis:Eſt puer unus hic qui habet quinq; panes ordeaceos & duos
piſces:ſed hæc quid ſunt inter tantos?* Prudentior q̃ Philippus 4.Reg.
Andreas,nõ tamen penitus rem intellexit. Puto autẽ eum 4.g.
adductum prophetarum miraculis: vt Heliſæi ex panibus,
præceſſit ergo Andreas Philippũ,non tamen in ipſum ca-
cumen euaſit. Hinc deliciis dediti intelligãt quid magni
illi viri & admirabiles comederint, q̃ vilis & modica eorũ
mẽſa fuerit.Intueamur eorũ in omnibus abſtinentiam. Cũ
dixiſſet,Habet quinq; panes ordeaceos:ſubdidit,Sed quid
hæc inter tantos?Putabat enim ex paucioribus pauciora,
ex pluribus plura facturum miraculorũ authorem,in quo
decipiebat̃.Similiter enim & ex pluribus & paucioribꝰ pa-
nes multiplicare poterat:neque enim ſubiecta materia in
diget deus. Sed ne creatura ab ipſius ſapientia aliena vi-
deretur,vt ſecuti homines Marcionis opinione infecti ca-
lũniati ſunt,ipſa vſus eſt creatura in miraculorũ ſubiectũ.
Et cum ambo diſcipuli nihil ſperarent,ſignũ oſtendit : ita
prius rei difficultate confeſſa,maius lucrum conſequitur.
Diuina enim demonſtrabatur potentia,& cum ſignũ ſupe
riori tẽpore à ꝓphetis factũ,licet nõ eodẽ modo facturus
& gratias prius acturus ne ſtultè eiꝰ imbecillitatẽ opinarẽ
tur.Conſidera quonã pacto ex omnibus mentes erigit,&
differentiã demõſtrat. Siquidẽ nõdũ viſis panibus,vt in-
telligas quę nõ ſunt,ſicut ea quę ſunt ei ſubdita eſſe:vt Pau
lus teſtatur,Vocãs quę nõ ſunt,tanq̃ ea quæ ſunt tãq̃ para- Rom.4.c
tis epulis præcepit illos ſtatim diſcumbere,vt hinc diſci-
pulorũ animos excitaret.Cũ enim ex ſermone illo lucrati
eſſent,continuò paruerunt,neq; perturbati ſunt dicentes:
Quid hoc eſt?q̄d iubes diſcũbere?nihil eſt paratũ.Sed an-
te mira-

te miraculũ credere cœperunt. Et qui paulo antè deo diffi debant, vt vnde emerent panes neſcirent, iam fidẽter diſcumbere turbam faciunt. Sed quid tandem cum ſanatur* eſſet paralyticum, cum ſuſcitaturus mortuũ, cũ maris ſedaturus tempeſtatem, non agit gratias, hic agit? vt oſtendat ante cibum gratias deo agendas. Accedit ad hoc, quod in minoribus maximè gratias agit, vt non indigentiã intelligas. Nã ſi indiguiſſet, lõge magis id in maioribus feciſſet, quæ ſi authoritate virtute propria operabatur, & illa operatum conſtat. Præterea & multitudo magna aderat, quã perſuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quãobrẽ cum ſola facit ſigna, nihil eiuſmodi dicit: præſente autem multitudine ne deo & patri aduerſari putaret, gratias agẽdo omnẽ penitus aufert ſuſpicionẽ, & dedit diſcũbentib* & impleti ſunt. Ecce inter dominũ & ſeruum differentia. Illi enim ad menſurã habentes gratiã, dimenſa faciebant miracula: Deus autem abſoluta poteſtate perquàm abunde operatur. & ſuperfuerunt inquit, fragmenta quæ fuerunt ſuperflua, ſed ideo factũ ne imaginatio quædam exiſtimaretur. Et idcirco ex ſubiecta quoq; materia operatus eſt. Sed quanã gratia nõ dedit turbæ, vt ferrent, ſed diſcipulis? Quoniã hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magiſtri erant futuri. Multitudo enim parum emolumenti è miraculis erat conſecutura: mox nanqne obliti ſunt, & petunt aliud ſignũ. Diſcipuli plurimã conſecuti ſunt vtilitatẽ. Erat autem & hoc non parum ad Iudæ damnationẽ, qui cophinũ portabat. Sed quod eorum eruditionis gratia id fecerit, in ſequentibus in memoriã his verbis reducens ſignificat. Nõdũ ſcitis quot cophinos accepiſtis? & quod æquali numero diſcipulis fuerint cophini fragmẽtorum: aliàs vero cũ nõ amplius admonendi eſſent, nõ duodecim cophini, ſed ſeptem ſportæ ſuperfuerũt. Ego autem nõ panis modo copiam & multiplicationem admiror, ſed quod tantum quæ duodecim ſportulæ caperẽt fragmenta ſuperfuerunt, quod præuiderit quantũ eſſent conſumpturi: tantum enim ſupereſſe voluit, quod profecto ineffabilis potentiæ eſt. Cõfirmarũt igitur fragmẽta miraculũ vtrunq; indicantia: neque imaginationem eſſe & ex illis quæ comederant ſupereſſe. Piſciũ reliquiæ nullæ ſuperfuerũt, ſed

poſt reſurrectioné non amplius eſt ſubiecta materia: quã-obré? Vt intelligas nunc materia vſum, nõ propter neceſſitatem nõ quod ea pro fundaméto indigeret, ſed hæreticis ſilentium imponeret. *Turbæ autem dicebant, Quia hic eſt uere propheta.* O gulæ incredibilem auiditatem. Maiora his miracula, & quidem innumera operatus eſt Ieſus, neq; hoc vnquam confeſſi ſunt, niſi nunc exaturati. Vnde conſtat quod prophetam aliqué eximium expectabãt. Etenim illi dicebant, Tu es propheta. Et hi: *Hic eſt uere propheta, qui uenturus eſt in mundum. Ieſus autem cumcognouiſſet, quia uenturi erãt, ut raperét eum, & facerent regem ſeceſſit iterum in montem ipſe ſolus,* Proh quanta gulæ vis quàm mutabilis ſententia iam nõ amplius calũniantur, nec ſabbati tranſgreſſionem curant, neque dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt, propheta erat, regem volebant: Chriſtus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatũ contemptus nos admoneret, vt oſtẽderet nullis ſecularib⁹ rebus indigere. Qui enim vilia elegerat, matrem, domum patriam, victum, veſtimenta, quid terrena appeteret? cæleſtia illuſtria erant & magna angeli, ſtellę, pater & ſpirit⁹, teſtimonium perhibentes, prophetæ ipſum iampridé annunciantes: terrena omnia ei vilia erant, vt hoc pacto clarius eius poteſtas appareret. Seceſſit igitur in monté eruditurus nos, vt ſecularia contemnentes neque huius vitæ claritudiné admiraremur: ſed contemptis his omnibus futura optaremus, cõplecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur nulli erit in cælis admirationi. Quocirca inquit Pilato, Regnum meum non eſt de hoc mũdo: ne videretur humano metu, & viribus ad perſuaſionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit manſuetus, & ſedens ſuper aſinã. Regnũ ſuum non huius ſeculi, ſed cæli dicit: propterea inquit, Gloriã ab hominibus non accipio. Aſſueſcamus igitur dilectiſſimi, huius ſeculi honoré conté nere, neq; eum deſideremus, honorati ſumus honore maximo. Cui hic cõparatus infamia, nugæ, ignominia eſt: ſicut mundi diuitiæ ſupernis illis collatę, paupertas, & vita hæc ſine illa mors eſt. Dimitte, inquit, mortuos. Hãc igitur gloriã aucupari nolimus, qué qui exhibent vmbræ ſunt, & ſomnium, & longe ipſa gloria viliores. Gloria, inquit, homi nis

Supra 4 c
Infr. 18. g
Zach. 9 b
Supra 5 g
Mat. 8. c

nis tanq̃ flos fœni. Quid flore fœni corruptibili? Sed eſto ſit diuturna quid aiẽ cõferret? Nihil ſanè, verũ maiorẽ in modum officit, quippe quæ ſeruos efficiat, & quid emptis viliores ſeruos nõ vni addictos dño, ſed duobus, tribus, innumeris, quib⁹ diuerſa imperãtib⁹ parẽt: quanto melior libertatis cõditio eſt quã ſeruitutis: dei ſeruũ ab hominum ſeruitio liberemus: at ſi omnino gloriã quæris immortalẽ aucupare, quæ longe vtilior eſt, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo ſuam quærunt vtilitatem: Chriſtus contra centuplũ reddit quàm dederis, & tandem vitã ęternã elargitˉ. Quid ergo ſatius, quid expetibilius, in terra an cælo, hominibus an deo admirabilẽ apparere? dãnũ an lucrũ cõſequi ad vnã diẽ, an ad ſempiterna ſecula coronari? Da indigenti, nõ hiſtrioni, ne cũ tuis pecunijs & animã illius perdas. Tu eñ ſtulta ambitione perditionis eius cauſa es. Siquidẽ qui ſe in orcheſtra exercẽt, ſi artẽ ſuã ſine lucro futurã ſcirẽt, iãpridẽ deſtitiſſent: verũ cũ te plaudentẽ accurrentẽ, multa largientẽ videãt, etiã ſi artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si ſcirẽt neminẽ laudaturũ, non amplius irritos labores ſubirent, verũ cũ omnibus ſe admirationi eſſe intelligãt, multitudinis laude alliciuntur. Abſtineamus dilectiſſimi his impẽſis, quę nullã afferunt vtilitatem: diſcamus in quibus & quando conſumere oporteat, ne vtrinque deũ ad ira prouocemus, & congregãdo vnde non licet, & diſpergendo in quæ non licet. Qua enim in re ira qua vindicta indignus ſis, cũ in meretricẽ eroges, mẽdicum expellas: nã etiã ſi iuſti laboris mercedẽ ſolueres, nónne crimini tibi adſcribendum eſſet, mercedẽ ſceleri, & pro merita pœna honorem impendere? Cum ſpoliatis orphanis & viduis impiorũ luxuriã foues, cõſidera qui ignis quod te ſuppliciũ maneat. Audiſti Paulũ, Non tantum qui hec faciunt, ſed laudant facientes. Fortaſſe acrius vos arguimus, quod ſi nõ argueremus: operum tamen ſupplicia manent eos qui nunquam emendantur. Quid vtilitatis, ſi ad veſtrã loquerer volũtatem, cum punienda ſint ſcelera? probas ſaltantẽ, laudas, admiraris: nónne illo peior efficeris? Siquidẽ eum inopia excuſat, cui omnia videntur licere tu hac cares excuſatione: ille rogatus cur aliis omiſſis artibus huic ſe dediderit, non negabit turpẽ, & iniuſtam eſſe,

ſed

ſed multa paruo labore lucrari dicet, tu rogatus, quare luxurioſum ſordidum infamẽ admireris, nõ itidem poteris excuſari, ſed opus erit, vt deiecto vultu erubeſcas. Quod ſi nobis quam reddas ratione non habes, quomodo apud horrendum illud tribunal, & iudicium inexcuſabile, vbi cogitationum, verborum operum omnium redditurí ſum' rationem conſtabimus? quibus oculis iudiciũ intuebimur? quid dicemus? quam cauſam, quam excuſationem aptam aut ineptam ſaltem excogitabimus? quã inutilis impenſæ, quam voluptatis, quam proximorum quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris ſine dubio, & quidem quod omni caret ſine ſupplicio. Quod ne accidat, ſummo ſtudio caueamus, vt ſpe firma hinc migrantes, ſempiterna bona cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto: in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XLII. EX CAP. VI.

V*T autem ſero factum eſt, deſcenderũt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcendiſſent nauim, uenerũt trãs mare in Capernaum. Et tenebræ iã factæ erant, & nõ uenerat ad illos Ieſus. &c.* Nõ præſens tantũ diſcipulis ſuis Ieſus, ſed à lõge abſens, eorũ ſtudet vtilitati: etenim cũ vbique affluere & operari poſſet, & contrariis idem effecit. Contemplare igitur, dimiſſis diſcipulis Ieſus aſcendit in montem. Vt autem ſero factũ eſt deſcenderunt diſcipuli eius ad mare, & ad veſperũ vſq; Ieſu reditũ expectarunt: inde ob immẽſum in eum amorem adhuc ipſum quærere non ceſſant. Non dicunt. Veſper eſt tenebræ nos comprehendent. Quo ibim'? loca periculoſa ſunt, periculoſum tempus: ſed magiſtri deſiderio nauẽ aſcendunt. Neq; ab re euangeliſta tempus ſignificauit, vt ex eo vehementiſſimam eorum dilectionem oſtẽderet. Quãobrẽ aũt dimiſit diſcipulos Ieſus, & rurſus apparet ſolus ſuper mare ambulãs? Vt eos erudiret, quàm graue ipſis eſſet ſolos relinqui & maius ſui faceret deſideriũ, necnon & ſuã demõſtraret poteſtatem. Sicut enim nõ omnem doctrinã eis cum multitudine communicauit: ita neque ſigna. Oportuit eñ eos aliter initiari quibus cõmittenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberent

rent

rent. Priuatim ergo ipſi transfigurationem in monte, nunc ſuper mare ambulantem: multa & mirāda poſt reſurrectionem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerunt autem in Capernaū, non quod ibi eum eſſe ſcirent, ſed inuenire vel internauigandum opinati. Timuiſſe autem eos ſignificat euangeliſta, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempeſtate, quia mare magno flatu exurgebat: & à loco, quia longe à terra receſſerant. *Cum remigaſſent quaſi ſtadia uigintiquinque, aut triginta:* & à re incredibili. *Vident enim Ieſum ambulantem ſuper mare, & perturbatis eis dixit: Ego ſum, nolite timere.* Sed qua gratia ita apparuit? vt componēdæ tempeſtatis authorē ſe eſſe oſtenderet. Hoc ſignificat euangeliſta cum inquit: *Voluerūt ergo accipere eum in nauē, & ſtatim fuit nauis ad terram quam ibant.* Nō enim tutū duntaxat, ſed & ſecundū ventū præſtitit. Multitudini autē ſup mare nō apparuit: nam maius ſignū erat q̃ eorū imbecillitas pateretur: ſed neq; diſcipulis diutius ſe ita videndum prębuit, ſed ſimul & viſus eſt & euanuit. Quod autē apud Matthæum ſignū eſt, alterum fuiſſe arbitror, quod multi-
*Mat.* 14 c pliciter conſtat. Sæpe etenim ſimilia fecit ſigna, non tan-
*& Mar.* tum vt admirarentur, ſed tanquā noui ſpectatores firmiter
6, g. crederent. Ego ſum, nolite timere. Verbo timorem pellit,
*Mat.* 14. non ita alias cū dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te.
*d.* Sed vnde tūc non ſtatim crediderūt, nūc crediderūt. Quoniam tunc tēpeſtas manebat, & agitabat nauem, nunc vna cū voce ſedata eſt. Vel illud prius ſignū oſtendit, cuius exemplo hoc facilius crediderūt. Quid autem nauē nō aſcendit? Vt maius appareret miraculum, & ſuam apertius reuelaret diuinitatem: neue videretur neceſſitate, ſed benignitate & gratia ad eos veniſſe. Et permiſit poteſtatem oriri vt ab eis inquireretur: ſedauit, vt virtus & poteſtas cognoſceretur: non aſcendit nauem, vt clarius eſſet miraculum. *Altera autem die turba quæ ſtabat trans mare, ut uidit quia nauicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet ibi cum diſcipulis ſuis Ieſus in nauem, ſed ſoli diſcipuli eius abiiſſent.* Qua de cauſa tanta in hoc narrando diligentia vtitur Ioannes? Vt licet non tam manifeſte, admoneat tamen turbam miraculum intelligere potuiſſe. Vidit inquit, vnam duntaxat nauiculam, qua diſcipuli traiecerant, & Ieſum cum diſcipulis

pulis non fuiſſe,& abeũtes inuenerunt eũ in Capernaum. Quid aliud hinc erat exiſtimandũ,quàm quod mare pedibus vadauerat?non enim alia naui traieciſſe poterat, tum vna cũ diſcipulorũ appuliſſet. Verùm nihil de tanto miraculo percontati ſunt: Quomodo huc veniſti?ſed tantũ quãdo venerit,rogarunt:niſi quãdo, pro quomodo, quis velit intelligi,Operæpreciũ autem hoc in loco cõſiderare inſtabilem multitudinis volũtatẽ:qui enim paulò antè dixerãt: Hic eſt vere propheta,qui eum rapere & facere regem volebant,iam refriguerant,& obliti miraculi nõ amplius admirabantur,ſed quærebant arbitror,alias cibum accipere. *Hic ſuprà b.* Tranſierunt duce Moſe mare rubrũ Iudæi, ſed magna differẽtia:ille tanquã ſeruus ſupplicando, Ieſus propria & abſoluta poteſtate tranſiuit: illi Auſtro tunc ſpirante paruit aqua,& aridã præbuit tranſeũtibus,Ieſum nihil à ſua natura motum mare, vt dominum admirabilius prætulit illud teſtatũ:Ambulans ſuper mare tanquã ſuper pauimentũ.Iure àutem venturus in Capernaum gentẽ duram & minimè perſuaſibilẽ,ſignum panis operatus eſt:nõ ſolũ incolis,ſed peregrinis admirantibus,vt eorũ molliret incredulitatem. Siquidem cũ tanta turba tanto feruore & ſtudio conueniſſet,nónne vel lapis moueri debuiſſet, nõ tamen moti ſunt; iterum cibum quærebant, ideo à Ieſu reprehẽduntur. Nos autem his cognitis,tum ſenſibilium,tum ſpiritualium gratia munerum gratias deo agamus: Sic enim ipſe vult, & propter hæc illa dat. Imperfectiores ſenſibilibus allicit,& præmonet cum his ádmodum adhuc inhient, quibus acceptis cum altius erigi negligunt,grauiter accuſantur. Nam & paralytico illud primũ dare voluit,ſed nõ paſſi ſunt. Si quidem quum diceret, Remittuntur tibi peccata tua, blaſphemiã calumniabantur.Idem nos ſentire nolimus,ſpiritalium nobis potior ratio ſit. Nã ſi ſpiritalia aſſequimur, amiſſis corporeis nullum patimur detrimentũ, ſine illis autem quæ nobis reliqua ſpes eſt? quod ſolatiũ? Quocirca ſpiritalia nobis à deo petẽda & optanda ſunt. Hæc nos poſtulanda docuit,& ſi recuſemus, in ea oratione quã nobis inſtituit,nihil ad carnem,omnia ad ſpiritũ pertinentia inuenimus? & ſiquidem in ea ſenſibile eſt, id quodammodo fit ſpiritale. Nam ſi nihil amplius quærimus q̃ panem cõſubſtantialem;

*Exod. 13. & 14. c d*

*Mat. 9. a*

f

ſtantialem, hoc eſt quotidianum, ſpiritalis animi, & ſapien
Mat. 6. b tis eſt. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra: omnia ad ſpiritum referuntur, Et poſt illam particulã, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: ad ſpiritum redit, Dimitte, inquit, nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, ſed animæ tãtùm vtilitatem poſtulandam: non terrena, ſed cæleſtia petenda mandauit. Nam ſi ſecularibus abſtinere iubemur, quæ miſeria, quæ amentia eſt ea à domino poſtulare, quæ habita abiicienda: deſiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniuſta petimus, ideo nihil proficimus. Et quomodo, inquis, mali, iniuſti, raptores, auari diteſcunt? Nõ deus id exhibet, Abſit: ſed rapina & cupiditate diuites efficiun-
Luc. 16. f tur. Cur deus permittit? Quoniam permiſit & diuiti, vt ad maius eum reſeruaret ſuppliciũ. Audi quid ei dicatur: Fili, accepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic cõſolatur, tu autẽ cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis ſeculi laſciuientes, ne ſubeamus ſupplicium, veras nobis comparemus diuitias, & veram ſapientiam complectamur, vt promiſſa bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XLIII. EX CAP. VI.

*Respondit eis Ieſus, & dixit: Amen amen dico uobis, quæritis me, non quia uidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus & ſaturati eſtis. Operemini nõ cibum qui perit, ſed qui permanet in uitam æternam.* Non ſemper clementia vtendum eſt, & lenitate: ſed ignauus diſcipulus, & ingenio pinguior, acrioribus magiſtri ſtimulis ab ignauia excitandus eſt: quem morem & hic, & alibi ſæpenumero dei filius ſeruauit. Accedentibus enim turbis, & applaudentibus. *Rabbi quando huc ueniſti.* Vt humanã ſe gloriã contẽnere, & eorum tantũ ſalutis curã oſtendat, aſperius reſpondet, neq; tam hac q̃ eorum animi detegendi gratia, vt pateret omnibus. Amen, inquit, amen dico vobis, quæritis me, nõ quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Modeſtius coarguit, non gulæ & ventris ſeruos appellauit:

pellauit:non tot miracula,quæ neque ſecuti erant neq; ad-
mirati,exprobrauit:non tam alia quàm pauló antè factum
miraculum meminit,quod non admirabantur:ſed quia ſa-
turati erant,ſequebantur,vt iterum ſaturarentur, & ea gra
tia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres noſtri com-
ederunt manna in deſerto. Quod eos corporeo cibo inhia-
re indicabat,rem ſanè maximè reprehendendam. Ieſus au
tem non reprehẽſioni tantùm immoratur, ſed doctrine in-
cumbit. Operemini,inquit,non cibũ qui petit,ſed qui per-
manet in vitam æternam,quem filius hominis dat vobis.
Hũc enim pater ſignauit deus. Hoc eſt,nolite corporis ci-
bum curare,ſed ſpiritus. Nõnulli autẽ ignauiæ & deſidiæ
dediti, his verbis abutuntur, ac ſi Chriſtus laborum opera
tolleret. Quibus neceſſariò reſpõdendũ eſt. Totam enim,
vt ſi dicam,Chriſtianam calumniãtur religionem,vt ſuam
ſocordiam tueantur. Sed audiant Paulũ: Recordamini do- *Act.*20 d
mini dicentis,Beatius eſt dare quàm accipere. Atqui vnde *Luc.*10 g
poteſt dare.qui non habet?Quid Marthæ inquit Ieſus?So *Mat.* 6.d
licita es,& turbaris erga plurima, porrò vnum eſt neceſſa-
rium,Maria optimam partem elegit:& iterum,Noli cura-
re de craſtino. Hæc omnia ſoluenda ſunt,non ſolùm vt pi
gros excitemus, ſed ne pugnare videatur diuina ſcriptura. 1.*Theſſa.*
Etenim alibi inquit Paulus: Rogamus autẽ vos fratres, vt 4.a.
abundetis magis, & operam detis,vt quieti ſitis, & vt ve-
ſtrum negocium agatis,& operemini manibus veſtris,ſicut
præcepimus vobis, vt honeſtè ambuletis, ad eos qui foris
ſunt. Et iterum:Qui furabatur,iam non furetur: magis au- *Ephe.*4.f
tem laboret operando manibus ſuis,quod bonum eſt,vt ha
beat vnde tribuat neceſſitatem patienti. Hic Paulus non
ſimpliciter præcipit operari,ſed ita,vt indigẽti ſubueniat.
Et alibi: Et neceſſitatibus meis,& eorum qui mecum ſunt, *Act.*20.f
miniſtrãt manus ipſæ. Et ad Corinthios:Quę eſt ergo mer 1.*Corint.*
ces mea?vt euãgelium prædicans,ſine ſumptu ponã euan- 9.a.
gelium,& in ciuitatem illam veniens manſit apud Aquilã *Act.*18.e
& Priſcillam,& operabatur,erãt enim ſcenofactoriæ artis.
Hæc omnia,quantum ad verba,pugnare maximè vidẽtur.
Sũt ergo exponenda. Sed quid dicemus?Nõ curari,& non
operari intelligendum eſt , ne toto animo ſecularibus re-
bus inhiemus,neque de quiete craſtina, tanquam ſuperua-

cua cogitemus. Non licet aliqua huiuſmodi cura operantem perturbari. Neq; enim idem eſt cura & operatio, Neque vt operi confidat quiſpiam operetur,ſed vt communicet indigenti: Quod autem ad Martham locutus eſt Ieſus non in operando reprehenſionem dixit, ſed quod tempus conſiderandum ſit & diſtribuendum,ne audiẽdi verbi dei occaſio in carnaliũ rerum cura conſumatur.Non ergo deſidiam laudat Ieſus,ſed ad audiendũ allicit. Veni,inquit, vt vos neceſſaria docerẽ,tu autem circa prandium occuparis.

3.c Variis ciborum generibus me vis accipere, aliũ cibum para. Sermonibus meis attende, ſororis deſiderium imitare. Neq; coarguebat Ieſus hoſpitalitatem. Abſit,ſed doctrinę tempore aliis non eſſe vacandum negociis admonebat. Illa autem particula,Operamini non cibũ qui perit,non in deſidia viuendum ſignificat: hic enim cibus eſt qui maximè perit,ſiquidẽ omnis malitiæ fomes eſt deſidia: ſed operandum & erogandũ indigẽtibus,qui cibus minimè perit. Qui pigritiæ deditus,ventri viuit,deliciis vacat, is cibũ operatur qui perit: qui verò ex labore ſuo Chriſtũ nutrit, potum dat,veſtit: quis adeò ſenſu caret, vt eum cibum pereuntem dicat operari,per quẽ & cæleſte regnum,& illius bona nobis promittuntur? Hic cibus perpetuus eſt. At Iudæi quum nullam fidei rationẽ haberent,quũ nihil cogitarent, vnde, & qua virtute ille cibus veniſſet: ſed tantũ nihil operando ſatietatem quærerent, meritò huiuſmodi qui perit, cibum appellauit. Paui vos,inquit,vt inde permanentẽ cibũ quæreretis,quo nutriretur animus,vos terreno attenditis. Ideo hunc vobis vilem dare nolo, qui caducam & fluxã vitam, ſed qui ſempiternam præbeat,qui non corpus,ſed animam paſcat. Sed quum magnificè de ſe locutus eſſet daturũ ſe cibum pollicendo,ne iterum calumniandi illis materiã præberet,vt ſibi fidem faceret,in patrem id refert. Nam quum dixiſſet: Quẽ filius hominis vobis dabit,ſubdit: Hũc enim pater ſignauit deus. Propterea miſit qui hunc vobis cibum ferret. Quod & aliter poteſt interpretari. Alibi inqt Chri-

Suprà 3.d ſtus qui audit hoc,Me ſignauit quod deus verax eſt: hoc & manifeſtè oſtendit. Quam mihi ſignificationẽ,& in hoc loco habere videtur hæc particula,Signauit pater: hoc eſt,oſtendit,& ſuo reuelauit teſtimonio. Etenim ipſe ſe oſtẽdit,

&

& Iudæos affatus patris in medium protulit teſtimonium. Ea igitur dilectiſſimi dominũ poſtulemus, ea oremus, quæ iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim & ſi con tigerit, minimè noxia ſunt: ſi verò ditabimur, hic tantũ de liciis fruemur, ſi pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem neque quæ aut optanda in hac vita, aut modeſta videntur, ad voluptatem aut triſtitiã vim vllam habere debent, ſed vtraq; contemnenda. Defluunt enim quàm celerrime: quare viæ appellãtur à deo, altera lata & facilis, altera anguſta & aſpera. Vtraq; vita immortalis futura, & ſupplicii, & gloriæ. Ad alteram fugiendam, alterã aſſequendã, ſum mam adhibeamus diligentiã. Quęnam ſeculariũ, quęſo, vo luptatũ vtilitas? Hodie ſunt, cras elabuntur: hodie flos pulcherrimus, cras aridus puluis: hodie ignis ardẽs, cras cinis extinctus: ſpiritalia autẽ perpetuo clara, floridaq;, & indies ſplẽdidiora permanent. Nunquã illę ceſſant diuitię, nunq̃ transferuntur, nunquam deſinunt, nunquã ſolicitudinem, inuidiã, calumnias afferunt. Non perdunt corpus, nõ corrumpunt animum: quæ omnia in his rapiuntur diuitiis. Gloria illa non in ſuperbiæ ſtultitiã tollitur, nõ tumet, nũquam ceſſat, nunquã fit obſcurior. In cælo voluptas & deliciæ ſempiternę, immortales, nullo fine, nullo termino cõ prehendendæ. Has deſiderio proſequamur, præſentia omnia præ futuræ beatitudinis ſpe, vt ridicula, etiam in regum aulas & familiaritatem acciti, contẽnamus. Quibus licet nihil beatius videatur, parua tamen & vilia, & nulli momenti ducunt, qui cæleſtia animo cõplectuntur. Quicquid finem habet, nõ admodũ precioſum eſt: quicquid ceſſat, & hodie eſt, cras deſinit, etiã maximũ, quàm viliſſimũ eſt exiſtimandum. Nõ igitur quæ fugiunt & elabũtur, ſed quæ permanent & nunquã mutantur, bona proſequamur. Vt omnes ea cõſequi mereamur, gratia & benignitate do mini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 7. b

## HOMILIA XLIIII. EX CAP. VI.

*DIxerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera dei? Reſpondit Ieſus, & dixit eis: Hoc eſt opus dei, ut credatis in eum quem miſit ille. Dixerunt*

*ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum, ut uideamus & credamus ti-*
*Gulę uitiū* *bi? Quid operaris?* Nibil gula pernicioſius, nihil ignomi-
*excæcat* nioſius eſt: hæc obtuſum & craſſum ingenium, hæc carna-
*ualde.* lem animam reddit, hæc cæcat intelle&ú, nec ſinit vt quicquam perſpiciat: quod vt in Iudæis vſu venerit intuere queſo. Cùm enim gulæ inhiarent, cũ ſecularibus affixi, nihil ſpiritale contemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multum ſuadet, neque tamen excitantur, ſed adhuc humi iacent. Dixerat enim: Quæritis me, nõ quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis: reprehenſione eos perterruit, quinam quærendus eſſet cibus oſtendit. Nam dicendo, operamini non cibũ qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obſtabat occurrit, quod à patre miſſus ſit. Quid illi? Tanquã nihil audiſſent: quid faciemus inquiũt, vt operemur opera dei. Quod dicebãt, non vt diſcerent & facerent, ſed vt iterum ſaturarentur vt ex ſequentibus apparet. Quid adhæc Chriſtus? Hoc eſt opus dei, vt credatis in eum quem miſit ille. Adhæc illi: Quod ſignum facis, vt videamus & credamus? *Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto.* Nihil his ſtultius, nihil inſipientius, cũ ſignum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit rogãt, quod ſignum facis? neque in eius poteſtate ſignum relinquunt, ſed neceſſariò ei præſcribunt, vt nullũ aliud faciat, quàm quod maiorum ſuorum temporibus factum eſt. Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto. Hoc exemplo moueri Chriſtum arbitrati vt idem faceret, quo carnaliter paſcerentur. Sed quidnam nullum aliud ex operibus ſignis meminerunt, cum plurima tunc temporis in Aegypto in mari, in deſerto facta eſſent, ſed hoc dũtaxat? Quia hoc maximè impulſu ventris deſiderabant. Quid autẽ qui prophetam eum appellaſtis, & regem facere voluiſtis, poſt viſum ſignum, ac ſi nil fecerit, ingrati & perfidi facti eſtis, & ſignum quæritis paraſitorum & famelicorum more loquentes? Nunc vobis manna admirationi eſt: non adhuc anima veſtra debilitata eſt? Et aduerte irriſionem. Non dixerunt, Moſes ſignum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur: ſed adhuc honorificè loquuntur, cibi expectatione: neque dixerũt, deus hoc fecit, ne huic æqualem, illo

humilio-

humiliorem facere viderentur, ſed medium quoddam tenuerunt, Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto. Et profecto ad hæc Chriſtus dicere potuiſſet, ſe maius feciſſe miraculum, non virga, non precibus eguiſſe, ſed propria omnia feciſſe virtute, quod ſi manna meminiſtis, ecce panem vobis præbui. Verum non erat nunc his verbis locus, ſed vnum curabat, vt ad ſpiritalem cibum eos adduceret: & cōſidera immenſam Chriſti prudentiam, quo pacto reſpondeat: *Non Moſes dedit uobis panem de cælo, ſed pater meus dat uobis panem de cælo uerum.* Sed quid non dixit, nō Moſes dedit, ſed ego: ſed pro Moſe deum, pro manna ſeipſum poſuit? quia magna erat auditorum imbecillitas, vt ex ſequentibus conſtat. Etenim ita dicendo, non tamen cohibuit. Atqui primū dixit: Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis: non tamen illi reprehenſi deſtiterunt. Verum cū Samaritanæ ſe aquam daturum pollicitus eſt, patris non meminit: ſed, Si ſcires, inquit, donum dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam: & iterū, Aquam quā ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminit, vt quanta fuerit Samaritanæ fides, quanta Iudæorum imbecillitas, intelligeres. Non de cælo erat manna, quomodo ergo de cælo dicitur? Quemadmodum, Volucres cæli: &, Tonuit de cælo deus. Panem autem ſimpliciter, & non verum illum appellat, non quod falſum eſſet in manna miraculum, ſed quod figura eſſet, non veritas. Et cū Moſi meminiſſet, ſed illi nō contulit, neque ſe adhuc illi præponit, cum maiorē adhuc de illo haberent opinionē. Ideo, inquiens, Non Moſes dedit, non ſe, ſed patrem dediſſe teſtatus eſt. *Tum illi Da nobis panem hunc.* Adhuc enim ſenſibile quiddā ſuſpicabātur, adhuc ventrē implere expectabāt: ideo quamprimum obuiam facti ſunt. Quid Chriſtus? Alliciens eos paulatim inquit, Panis dei eſt qui deſcendit de cælo, & dat vitam mūdo: non Iudæis tantū, ſed vniuerſo orbi: neque ſimpliciter cibum, ſed alteram quandam vitam, & legem diuerſam. Vitam autē dicit, quoniam omnes mortui erant: illi humi incumbentes, Da nobis inquiunt, hunc panem. Cū autem intelligeret Chriſtus, quod donec ſenſu perceptibilē mēſam

*Supr. 4. b*
*Ibidem.*
*Pſal. 8. b*
*Ibid. 17 b*

arbitrarentur, cōcurrerent: cum ſpiritualem, diſcederent: *Ego, inquit, ſum panis uitæ, qui uenit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet unquam. Sed dixi uobis, quia & uidiſtis me, & non crediditis.* Hoc & Ioānes ſuperius prædixit: Quod nouit loquitur, & quod vidit teſtatur, & teſtimonium eius nemo accipit. Et ipſe iterum: Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & non creditis mihi. Quod facit, præoccupans eos & oſtendens non propterea perturbari, neque gloriam deſiderare, neque cordis arcana ignorare, neque præſentia, neque futura. Ego ſum panis vitę. Iam in myſteriorum traditionem deuenturus eſt, & primum de diuinitate ſua ſic diſputat: Ego ſum panis vitæ. Neque enim de corpore hoc dictum eſt, de quo circa finē, inquit, Panis quem ego dabo, caro mea eſt: ſed adhuc de diuinitate. Etenim illa propter deum verbum panis eſt, quemadmodum hic panis propter aduenictem ei ſpiritū panis cæleſtis efficitur: hic autem non vtitur teſtibus, quemadmodum in priori diſputatione: habebat enim ipſum panum op⁹ in teſtimonium, quanuis credere diſſimularent: illic contradicebant & arguebāt, ideo hoc in loco ſuam decernit ſentētiam: illi verò cum corporis cibum, ſperarent: non ſunt perturbati, quoad ſpe deciderunt: neque tamen tacuit, ſed arguit vehementer. Qui enim cum panem comederent, prophetam appellabant, & regem facere volebāt, hoc in loco indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari, quod de cælis deſcendiſſe diceret: nō tamen hæc erat cauſa, ſed quod corpus non paſceret: quod ſi verè indignabantur, rogare eos oportebat, quomodo panis vitæ eſſet, quomodo de cælo deſcendiſſet. Nunc autem minimè hoc rogans, ſed murmurant, & quod hoc eos nō perturbaſſet, inde perſpicuū eſt. Dicente enim Ieſu, Pater meus dat vobis panē: non dixerūt, roga vt det, ſed da nobis panem. Atqui non dixerat, ego do: ſed pater meus dat. Ea enim erat cupiditas cibi, vt inde ſe ſaturati poſſe arbitrarentur. Quo dato, quomodo poſt modum ſcandalizari debebant, & maximè cū patrem dare intelligerent? quę nā ergo cauſa? Cū audirent non amplius edēdum, incredulitatis prętextum inuenerunt, quod altius loqueretur. Propterea dixit: Et vidiſtis me, & non creditis: Cū ſignatum ſcripturarum

[Margin notes: Ibidem. (beside "Ego, inquit"); Supra. 3 b (beside "& non crediditis"); Ibidem. (beside "nouit loquitur"); Hic infr. f (beside "quem ego dabo"); Hic ſup. b (beside "guit vehementer"); Supra. 5. f (beside "xit: Et vidiſtis")]

rum teſtimonia ſignificant: Illæ enim ſunt, inquit, quæ te- *Ibidem.* g
ſtimonium perhibēt de me: & quod veni in nomine patris *Ibidem.*
mei, & nō accipitis me, & quomodo poteſtis credere, qui
ab hominibus gloriā accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet, & eum qui uenit ad me, non eiiciam foras.* Vide quomodo omnia ad hominū ſalutem conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curioſus eſſe, & fruſtra hæc dicere videretur. Sed quid hoc ſignificat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt reſuſcitē illud in nouiſſimo die? Qua gratia cōmunis reſurrectionis, cuius & impii participes ſunt, vt præcipui credentiū in ſe muneris meminit? quoniā non ſimpliciter reſurrectionis, ſed talis meminit. Nam cū prius dixiſſet: nō eiiciam, & nō perdam ex eo, mox ſubdidit reſurrectionem. In reſurrectione enim alii eiiciuntur: vt inquit, Tollite eū & mittite in tenebras exteriores. Alii perduntur: Timete, inquit, magis eum, qui poteſt animam & *Mat.22 b*
& corp⁹ in gehennā perdere: & illud, Vitam æternam do, hoc ſignificat. Ibūt enim qui mala egerunt, in reſurrectio- *Luc.12. a*
nem iudicii: qui verò bona in reſurrectionē vitæ. Hāc hoc in loco reſurrectionem oſtendit, quæ eſt bonorū. Sed quid ſibi vult ea particula, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet? Eorum tangit incredulitatem, oſtendens quod qui non credunt, non ſe tantū, ſed & patrem offendunt, & eius tranſgrediuntur voluntatem: non tamen tam aperte id dicit: vt ſemper facit: quod ſi hęc ei⁹ volūtas eſt, & propterea venit, vt ſaluum hominē faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cū enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eū ad me venire: & alibi, Nemo poteſt venire ad me, *Hic infr. e*
niſi pater traxerit eum. Et Paulus: Ipſe tradidit eos patri. *1.cor.15 c*
Cum enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando nō ſe priuat, ita & filius tradēdo. Dicitur aūt tradidiſſe, quod per ipſum acceſſum habuimus. Illa autem particula, Per quem, etiā de patre dicitur: vt illic, Per quē, *1.Cor.1.b*
vocati eſtis in cōmunicationem filii eius, & per voluntatē patris: & iterum: Beatus es Simon Bar. Iona, quia caro & *Mat.16 c*
ſanguis nō reuelauit tibi. Quod ſignificat nō paruam rem eſſe fidem, ſed ſuperno indigere auxilio: quod per totum euangelium generoſę cuiuſdam animæ, & inſpirationis diuinę eſſe contendit. Sed dicit fortaſſe quiſpiam, Si omne quod

quod dat pater venit ad me, & quoſcũq; traxerit: & nemo poteſt venire ad te, niſi datum ſit ei deſuper: quibus pater non dat, hi nullo crimine tenentur. Verba hęc inania & friuola: opus eſt enim voluntate noſtra. Doceri enim credere voluntatis eſt: hic aũt nihil aliud oſtẽdit his verbis, Quod dat mihi pater, quàm non paruum quiddam eſſe credere, atque humanã cogitationem ſuperna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud: Qui venit ad me ſaluus fiet, hoc eſt, multam adhibebit diligentiã, Pro his veni, & carnẽ & ſerui formam accepi: Deinde ſubdit: *Deſcendi de cælo, non ut faciam uoluntatem meã, ſed uoluntatem eius qui miſit me.* Quid dicis? Aliáne tua, alia illius volũtas eſt? Ne igitur hoc quiſpiam ſuſpicaretur, addidit: Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me, vt omnis qui videt filiũ, & credit in eum, habeat vitam ęternam. Hæc nũquid voluntas tua eſt? Et cur alibi dicis, Ignem veni mitte-
Supra. 5 d re in terrã, & quid volui niſi vt iam ardeat? Quod ſi tu hoc vis, conſtat vnã eſſe voluntatem. Etenim alio in loco, Sicut pater, inquit, ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & filius quos vult viuificat. Quæ eſt voluntas patris? ne perdam ex eo
Mat. 23 d quẽquam: hoc & tu vis. Nõ eſt igitur alia voluntas & alia.
& Lucæ. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & noluiſti.
13. g Quæ ergo hæc eſt ſententia? Hoc eſt, non veni vt aliud
Infr. 17 b facerem, quã patris volũtatem, neq; ego aliud ſentio. Omnia enim quę patris ſunt mea ſunt: & quę mea, patris. Si igitur patris & filii omnia cõmunia ſunt, nõ immeritò inquit, Non vt faciam voluntatẽ meã. Sed hoc in loco non ita inquit, ſed in finem remittit. Alta enim & ſublimia, vt dixi, adhuc tegit, & obũbrat. Nam ſi dixiſſet, voluntas mea hæc eſt, cõtempſiſſent illi. Dicit itaq; ſe operam eius voluntati pręſtare, vt eos magis perterreret: quaſi dicat, Quid putatis? an quod me irritatis? Niſi credetis, patrẽ meũ in indignationẽ mouetis. Hoc enim ſignificat volũtatẽ eius qui miſit me. *Vt omne quod dedit mihi pater, non perdam ex eo.* Vbi ſe eorum non indigere obſequio, neq; vt ſibi miniſtraretur aduenisse ſignat, ſed propter eorum ſalutem, quod in ſuperiore dixit diſputatione, Gloriam ab hominibus non
Supra. 5 g accipio. Et iterum: hæc dico, vt vos ſalui ſitis. Hoc e-
Supra. 5. f nim omnibus modis cõtendit perſuadere, quod eorum ſalutis

lutis gratia aduenerit, quod patris gloriam quærat, vt nulla de ſe aboriatur ſuſpicio: & quod hoc dicat, in ſequentibus manifeſtius indicauit. Qui voluntatem ſuam quærit, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam eius qui miſit illum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt. *Hec eſt enim uoluntas patris mei, ut omnis qui uidet filium, & credit in eum habeat uitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Frequẽter reſurrectionis meminit, ne præſentibus tantum rebus diuinam præſcribant prouidẽtiam: vt ſi his non fruantur, non propterea pigriores fiant: neue quod in hac vita non puniũtur, ideo contemnant, ſed futuram expectent. Verum illi nihil lucrati ſunt, nos vero lucramur, cum frequenter noſtris auribus reſurrectio inſonat: & ſi diteſcere, ſi rapere, ſi abſurdũ aliquid facere voluerimus, è veſtigio dies illa & iudiciũ animo inſcribatur, & omni freno vehementius abſurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atq; inuicẽ, & nobiſcũ ſemper dicamus: Reſurrectio eſt, & horrendum illud nos iudicium manet. Et ſi quẽ geſtientem viderimus, & præſentibus bonis inflatum, idem dicamus: & reducamus in memoriam omnia hic remanſura: & ſi alius dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoque iiſdẽ verbis vtamur, doceamusq; has miſerias finẽ aliquãdo habituras. Inertis aũt & pigri auribus inſonemus deſidiæ ſuæ pœnas daturũ. Sufficiẽs hoc verbũ quod omni medicina noſtra animã vehemẽtius curet. Eſt enim reſurrectio nõ lõge ſed in portis. Adhuc modicum, iamiã veniet, & nõ tardabit. Et, omnes oportet nos manifeſtare ante tribunal Chriſti, & malos & bonos, illos, vt meritò ignominia afficiantur: hos, vt in gloria effulgeãt. Quẽadmodũ enim in hac vita iudices: malos ſupplicio, bonos honore publice afficiunt: ita & illic, vt malos maior ignominia, bonos clarior gloria conſequatur. Hæc nos ſingulis diebus noſtris mẽtibus ſubſcribam⁹, hęc ſemper aĩo verſemus. Hoc pacto nulla nos præſentiũ cura poterit pturbare: nã quæ vidẽtur, caduca ſunt: quę non videntur æterna. Hæc inquam frequenter nobiſcum loquamur, & cum aliis. Reſurrectio eſt, & iudiciũ & operum examina. Et quicũq; fatũ eſſe arbitrãtur, hoc dicãt, & mox hui⁹ morbi tabe curabũtur. Nam ſi reſurrectio eſt & iudiciũ nõ eſt fatũ, quis

*Heb.10 g*
*2.Cor.5 b*
*Fatum negat Chryſoſtomus.*

plurimi

plurimi id contendant. Atqui Chriſtianos reſurrectionis admonere erubeſco. Qui enim docendus eſt eſſe reſurrectionem,& ſibi non omnino perſuadet, quod non neceſſario,& ſimpliciter & vtcunque contigerit, res ferantur: is profecto non eſt Chriſtianus. Quamobrē hortor vos, & oro, omni nos malitia mundos reddamus,& omnia faciamus, vt veniam conſequamur, & excuſatio noſtra admittatur in illa die. Sed dicet fortaſſe quiſpiam, Et quando finis? Quando erit reſurrectio? Ecce quātum temporis præteriit,& nihil tale contingit. Sed erit, credite. Etenim ante diluuiū & hos īcredulos reprehēdit: q credidit, is ſo-
*Gene.* 9. lus operatus eſt. Et tēporibus Loth dirā illā plagā nō ex-
*Ibidē* 7 *a* pectabāt, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderunt, Neq; his, neque tēporibus Noē ne minima quidem futurorum malorū particula contigit: ſed quemadmodum cum deliciis & ebrietati indulgentes, meritum repente ſupplicium oppreſſit: ita& reſurrectio non in principio ſed in medio fœlicitatis ſuperueniet. Ideo Paulus inquit,
1. *Theſ.* 5 Cum enim dicent pacem & ſecuritatē, tunc repentinus eis
*a.* ſuperuenit interitus: ſicut & dolor in vtero habētis, & nō effugiēt. Hoc autem fit, vt ſemper ſimus in timore, & nūquam confidamus. Quid dicis non expectandam futurā
*Mat.* 8. *d* reſurrectionem & iudicium? Dæmones hæc confitentur, & tu confiteri erubeſcis? Veniſti, inquiunt, huc nos cruciare ante tempus? Qui futurum cruciatum dicūt, & iudiciū,& examen,& ſupplicium futurum intelligūt. Nolim' ergo prouocare deum ſtulta audendo, reſurrectioni diffidentes: quemadmodum in aliis nobis principiū fuit Chriſtus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quod ſi reſurrectio nō eſt, quomodo primogenitus eſſet mortuorū cum nemo poſt ipſum reſurgeret? Quomodo dei iuſtitia ſeruarēt, tot malis in fœlicitate, tot bonis in miſeria, vitam degentibus: vbi quiſq; ſecūdū merita remunerabitur? Nemo recte viuentium reſurrectioni diffidit, ſed quotidie precantur, ſanctam illam vocem pro
*Mat.* 6. *b* ferentes: Adueniat regnū tuū. Qui ſunt igitur qui reſurre-
& *Lu.* 11 ctioni nō credunt? qui ſceleſti inquinatā vitam & impurā
*c.* viuūt, vt Propheta inquit. Inquinatæ ſunt viæ eius in om-
*Pſal.* 9. *c.* ni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non poteſt,

ceſt, non poteſt, inquam, homo pure viuere, qui non credit reſurrectionem, vt qui nullius ſibi conſcij ſunt criminis, eam non modo profitetur, ſed & volunt & credunt, vt remunerationem accipiant. Nolimus ergo deum prouocare, ſed & audiamus dicentem, Timete eum qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam, vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cælorum digni efficiamur: quod vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſempiterno viuificantique ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen. Mat. 10 c

## HOMILIA. XLV. EX CAP. VI.

M*urmurabāt ergo Iudæi de illo quia dixiſſet: Ego ſum panis uiuus qui de cælo deſcendi, & dicebant: Nonne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, &c.* Quorum deus venter & gloria in ignominia eorum inquit, Paulus de Iudæis: quod ex prædictis cōſtat, & ex ſermone quem ad Chriſtum accedentes habuerunt. Nam cū pane ſaturati ſunt prophetā appellabāt, & regē facere cogitabant: cū vero ſpiritalem, cibū, & vitā æternā edocti, & à ſenſu abducti, reſurrectionem & altiora acceperūt: cūq; maxime admirari eos oportuerat, tunc murmurabāt & reſiliebant. Atqui ſi hic eſt propheta, vt dicebatis: Hic eſt, de quo inquit Moſes: Prophetam vobis ſuſcitabit dominus deus de fratribus veſtris, tāquam meipſum audite: oportuit ipſum audire dicentem, De cælo deſcendi: non tamen audiebant, ſed murmurabant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis ſignum, ideo non manifeſtè contradixerunt, ſed murmurando indignationem præ ſe tulerunt, quod cibum non accepiſſent, quem cupiebāt. Murmurabant ergo & dicebant: Nónne hic eſt filius Ioſeph? Ex quo perſpicuum eſt, quod nondum admirabilē eius norant generationem, idcirco adhuc Ioſeph cum filium dicūt. Neq; negat CHRISTVS quod eſſet, ſed nondum illi tantam rem audire poterant, neque ſecundum carnem quidem, quod ſi non hāc longe minus ſupernam illam & ineffabilem generationē. Si rem humiliorem non aperuit, multo minus illam. Atqui hoc eos maxime perturbabat, quod vili patre & fabro natus

Philip. 3 c

Deut. 8 d

tus eſſet. Non tamē Chriſtus rem ipſam ſubticuit, ne alio ſublato aliud ſcandalū excitaſſet: ſed quid murmurātibus illis Chriſtus? *Nemo poteſt uenire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum.* Hic inſurgunt Manichæi nihil nos ex nobis ipſis poſſe huius particulæ teſtimonio contendentes. Sed plane nos poſſe quæ volumus per hoc oſtenditur: in-

*Liberū arbitriū nō tollitur.* quiunt enim, Si quis venit ad eum, quid opus eſt vt trahatur? Verum hoc noſtrum non tollit arbitrium, ſed diuino egere auxilio oſtendit: & non inuitū, ſed omni conatu contendentē venire. Inde quo pacto trahat, ne quid ſenſibile de eo ſuſpicarentur: his verbis proſequitur. *Non quia patrem uidit quiſpiam: niſi is qui eſt a deo, hic uidit patrē.* Quomo

*Eſa. 54 d* do trahat inquit, hoc propheta prædixerat, quod erant oēs docibiles dei. Vides fidei dignitatē, quod nō ab hoīb' neq; per hominē, ſed per ipſum deū ea imbuēdi ſunt? Idcirco vt fidē verbis ſuis cōparet, eos ad ꝓphetas relegat, Nā ſi erunt oēs docibiles dei, quare aliqui nō credunt? Quoniam hoc de pluribus dictū eſt. Et præterea illud propheticum oēs volentes ſignificat Magiſter enim omnibus proponitur paratus ad docendū & cōicandū doctrinā ſuā. *Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Nō parua hoc in loco filij dignitas. Siquidē pater trahit, & hic reſuſcitat. Neque diuidit patris & filij opera. Quonam enim pacto? ſed pote-

*Supra 5. f* ſtatis æqualitatem oſtendit: vt in illo loco: Et qui miſit me pater, teſtimoniū perhibet de me. Quod ne rogādo inſiſterent, ad ſcripturas relegauit: ita hoc in loco, ne quid ſuſpicarentur, ad prophetas, frequenter oſtendens ſe patri non eſſe contrariū. Quid autē qui antehac fuerūt? nunquid docibiles erant dei? Quid hoc in loco eximium eſt? quod tūc homines per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitū & ſpiritū ſanctū: deinde inquit, *Non quia patrem uidit quiſpiā niſi is qui à deo eſt.* Non ſecundum cauſæ rationem hic loquitur, ſed ſecūdum modum ſubſtantiæ. Nam ſi diceret: Omnes à deo ſumus: vbi pręſtātia & differētia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitatē. Etenim ſi dicendo, de cælo deſcendi, tantū ſcandalizati ſunt: quid nā feciſſent ſi id addidiſſet? Panem autem vitæ ſeipſum appellat, quoniam vitam noſtram & hanc & futurā corroborat. Et inquit: *Si quis mādu cauerit ex hoc pane, uiuet in eternū.*

Panē

Panem verò ſiue doctrinam hoc in loco & ſalutem & fidem in ſe, ſiue corpus ſuum dicit. Vtrunque enim animam fortiorem reddit. Atqui alibi dixit: Siquis ſermonē meum audierit, mortem non guſtabit, & perturbati ſunt: hic non itidem, quia iam ob panis miraculum eum reuerebantur. Animaduerte autem quam faciat huius panis & inane differentiam, ab vtriuſque ſcilicet fine. Quod enim māna nihil magnum præberet, addidit: *Patres ueſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt.* Inde ſubdit maximam perſuaſionem, quod longè pluris, maioribus illis patribus Moſe & claris illorum temporum viris ipſi habiti ſint. Quum enim dixiſſet mortuos qui manna comediſſent, proſecutus eſt: *Hic eſt panis de cælo deſcendens: ut ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Ego ſum panis uiuus, qui de cælo deſcendi: qui manducat ex hoc pane, uiuet in æternum.* Illa præterea particula, In deſerto: manna non diu duraſſe, neque in terram promiſſionis veniſſe ſignificat. Hic autē panis non eſt eiuſ modi. *Et panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi uita.* Meritò hoc in loco dubitare quiſpiam poſſet, cur hæc nunc Chriſtus loqueretur, quum nihil proficeret, nihil ædificaret, imò eſſet ædificatis nocumento? *Ex hoc enim, inquit, multi ex diſcipulis ſuis retrò abierunt: &, Durus eſt hic ſermo quis poteſt eum audire?* Erant igitur hæc ſolis diſcipulis cōmunicanda, vt Matthæus priuatim cū ipſis loqui teſtatur. Quid ad hoc dicemus? Quænam horum verborū vtilitas? Magna quidē & neceſſaria, Quū enim in petendo cibo inſtarēt, & patribus ſuis datum memorarent, & manna tanq̃ magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbram fuiſſe, rerum autem veritatem pręſentem oſtendit. Ideo ſpiritalis cibi meminit. Sed erat, inquit, dicendū: Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, ego autem vobis panē præbui. Sed magna ſanè differentia: minus enim hoc q̃ illud viſum eſſet: Mānæ miraculum extuliſſet, ſuum de panibus depreſſiſſet. Quum ergo de cælo cibum quærerēt, ideo frequēter de cælo ſe deſcēdiſſe teſtatur. Quod ſi quis percontaretur, cur myſteriorū ſermonem adduxerit? Reſpondebimus quod horū nūc maximè tempus erat. Obſcurius enim dictū ſemper auditorē erigit, & attentiorē reddit. Nō ergo perturbari debebāt, ſed interrogare & quęrere, Sed abierūt.

Infrà 8.g

Quod

vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantium maximè eſt. Hoc Iob ſignificabat de ſeruis, à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes dicebant: Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Chriſtus fecit, vt maiori nos charitate adſtringeret, & vt ſuũ in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantũ videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ inſigni, & deſiderio ſui omnes impleri. Ab illa igitur mēſa tanquã leones ignem ſpirãtes, ſurgamus diabolo formidoloſi, & caput noſtrũ intelligamus, & quam in nos præ ſe tulit charitatē. Parētes ſæpenumero liberos ſuos aliis alendos dederũt, ego autē mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnib⁹ optimã de futuris ſpem præbeo. Qui in hac vita ita ſe nobis exhibet, multo magis in futura. Veſter ego frater eſſe volui, & cõmunicaui carnē propter vos & ſanguinem: & per quæ vobis coniũctus ſum, ea rurſus vobis exhibui. Hic ſanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic ſanguis pulchritudinē atque nobilitatem animæ, quã ſemper irrigat & nutrit, langueſcere nõ ſinit. Sanguis enim à cibo non fit repentè, ſed prius aliud quiddam: hic quamprimũ irrigat animã, eamq; vi quadã magna imbuit. Hic myſticus ſanguis dæmones procul pellit, angelos & angelorum dominũ ad nos allicit. Dæmones enim quum dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, angeli autē procurrunt. Hic ſanguis effuſus, vniuerſum abluit orbem terrarũ, de quo multa Paulus ad Hebræos proſequutus eſt. Hic ſanguis abdita & ſancta ſanctorum purgabat. Quod ſi eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in medio Aegypto liminibus aſperſus, longè magis veritas. Hic ſanguis aureum altare ſignificauit. Sine hoc princeps ſacerdotum in penetralia ingredi non audebat. Hic ſanguis ſacerdotes faciebat, hic ſanguis in figura peccata purgabat, in qua ſi tantam habuit vim, ſi vmbram ita mors horruit, quãtopere quæſo ipſam formidabit veritatem? Hic noſtrarũ animarũ ſalus eſt, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem noſtram mētem reddit, & auro ſplēdidiorem: Huius ſanguis effuſio cælũ peruiũ fecit. Admirãda ſanè eccleſiæ myſteria, admirabile ſacrariũ. Ex paradiſo fons ſcaturiit, à quo ſenſibiles

*Iob 31.*

*Exod. 12. d.*

fluuij emanarent. A mẽſa hac prodijt fons, qui fluuios ſpiritales diffundit: iuxta hunc fontẽ non ſteriles ſalices germinant, ſed quercus cælum ipſum attingentes, quę fructus tempeſtiuos & ſolidos ſemper producunt: ſi quis æſtuat, ad hunc fontem ſe conferat, & recreabitur. Mũdat ſqualorem & ſordes, æſtus mitigat, nõ ſolares, ſed quos ignitæ ſagittæ imprimunt. Etenim ortum ſuum ſupernè habet, inde radicẽ vnde irrigatur. Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit, & filius arbiter eſt, neque bibente, aut ligone viam facit: ſed animos noſtros aperit. Hic fons lucis diffundẽs radios veritatis, huic ſupnè adſtiterũt virtutes fluctuũ eius pulchritudinem inſpicientes. Nam manifeſtius quam nos illæ propoſitorũ virtutem & fulgorem inacceſſibilem intuentur. Quemadmodũ enim ſi quis liquefacto auro manum, vel linguã iniiciat, quamprimũ deauratur: ita hæc nobis propoſita animam auream reddũt. Reſurgit enim vehementius igne fluuius, neq; incendit, ſed abluit tãtum quicquid comprehẽderit: Hic ſanguis perſiguratus eſt ſemper in altaribus, in iuſtorum cædibus: hic orbis terrarum decus eſt, hic eſt quo Chriſtus emit, quo vniuerſam ornauit eccleſiam. Vt enim homo ſeruos auro emit, & ornat: ita nos ſanguine ſuo Chriſtus. Qui huius ſanguinis ſunt participes, cũ angelis & archangelis, & ſupernis virtutibus cõmorantur: ipſam regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti. Sed nihi dixi, imò ipſum induti ſunt regem. Sed ſicut magnum eſt, & admirabile: ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutẽ acceſſiſti: ſin praua conſcientia, ad pœnam & ſupplicium.

1. Cor. 11. g. Qui enim manducat & bibit indignè ſanguinem Domini, iudicium ſibi manducat & bibit. Nam ſi qui regiam puram coinquinãt, haud ſecus, quàm qui ſcindũt, puniuntur, quid mirum ſi qui immũda conſcientia Chriſti corpus accipiũt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clauis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam his minetur Paulus: Irritam quis faciens legem Moſi, ſine vlla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt? Cõſideremus igitur rem noſtram dilectiſſimi, cum tantis fruamur bonis, & cum turpe aliquod animum ſubit,

*Deut. 17 b. & Hebræ. 10. e*

cum

cum ira, vel re, vel verbis rapimur: quid mereamur quē ſpiritum acceperimus nobiſcum reputemus, & irrationabiles noſtros cohibeam⁹ affectus. Hæc cogitatio noſtra ſit. Quouſq; rebus prȩſentibus incumbemus? Quouſq; non excitabimur? Quouſq; nullam ſaluti noſtrȩ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia cōtulit Chriſtus. Gratias habeamus, glorificemus, non fide tantùm, ſed & operibus, vt futura bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quē & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA XLVI. EX CAP. VI.

D *Ixit ergo eis Ieſus Amen amen dico uobis, niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis, &c.* Cùm de rebus ſpiritalibus diſputamus, nihil ſeculare ſit in animis noſtris, nihil terrenū, ſed omnia huiuſmodi abeant, omnia relegenť. Diuinos duntaxat ſermones audiamus. Nam ſi adueniēte rege omnis ſedatur tumultus, multo magis ſpiritu nos alloquente, multo nobis ſilentio, multa admiratione opus eſt. Admiratione nanque digna ſunt, quæ hodie exponuntur. Amen, inquit, amen dico vobis, niſi manducaueritis carnē meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Etenim quum id fieri poſſe negarent, non ſolùm non impoſſibile, ſed & neceſſarium aſſerit. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitā æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Nam quum dixiſſet: Si quis manducauerit ex hoc pane, nō morietur in æternum: & credibile eſſet eos dicturos quemadmodū ſuperius: Abrahā mortuus eſt, & ꝓphetȩ mortui ſunt: & quomodo tu dicis, nō guſtabit mortem? Reſurrectionē ponit, *Infr. 9. g.*
per quā ſoluit quæſtionem, quod nō morietur in fine. Frequenter autē in myſteriis verſatur, & omnino id fieri oportere demōſtrat. Quid autē ſignat: Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus? Aut quod is eſt verus cibus qui ſaluat animā, aut vt eos in prędictis confirmet, ne obſcurè locutum in parabolis arbitrarentur: inde inquit, Qui manducat carnē meam, & bibit ſanguinem meū, in me manet ꝙ dicit, vt cū ipſo ſe admiſceri oſtendat. Quod autem ſequitur, nō bene ſuperioribus iungi videť. Quęramus igiť

quænam hæc ſit conſequentia. Quum dixiſſet: Qui mandu cat carnem meam, & bibit ſanguinē meum, in me manet: non abſurdè proſequitur, Sicut miſit me viuēs pater, & ego viuo propter patrē. Nam quum ſæpe repetiſſet vitam æternam, ad id confirmandū addit, In me manet. Si in me manet, & ego viuo: qui me ſumit, & victurum perſpicuum eſt. Inde inquit: Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Hæc comparatio eſt & ſimilitudo, hoc eſt, viuo ego & pater. Et ne ingenitū arbitrareris, addidit, Propter patrem: nō quod operationis alicuius neceſſitatem ad
Suprà 5. d. vitam habeat, ſuperius enim eam amouit ſuſpicionē. Sicut pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo. Quod ſi operatione indigeret, inuenietur aut pater non ita dediſſe, & falſa eſſet oratio: aut ſi ita dedit, nullo alio indigebat auxilio. Quid ergo ſignat propter patrem? Cauſam tantùm. Sicut viuit pater, ita & ego. Et qui māducat me, & ille viuit propter me. Vitam autem in hoc loco nō qualemcunq;, ſed probatam dicit: quod inde conſtat, quod & infideles omnes, & non initiati: & qui eius carnem non manducāt, viuunt tamen. Quare minimè dubium eſt, quin illam intelligit. Dicit ergo: Qui māducat carnem meam, in morte non peribit, neq; damnabitur. Sed non de cōmuni dicit reſurrectione (ſiquidem omnes reſurgent) ſed de clara illa & glorioſa, quæ præmiū meretur. Patres veſtri māducauerūt manna in deſerto, & mortui ſunt: qui manducat hunc panē, viuet in æternū. Frequēter idem repetit, vt auditorū animis imprimatur. Vltima enim hæc erat doctrina, vt reſurrectionis & æternæ vitæ fidem confirmaret. Quocirca poſt vitæ æternę promiſſionem, reſurrectionem proponit, poſtquā illam futurā oſtendit. Et vnde hoc conſtat? A ſcipturis ad quas eos ſemper relegat, vt inde erudiantur. Quum autem dare vitā mundo dicit, in æmulationē eos adducit: vt ſi aliorum bono mouētur, nolint ipſi excludi. Frequēter autē mannæ meminit, & differentiam conferēdo ad fidem allicit. Nā ſi poſſibile fuit, vt quadraginta annos ſine meſſibus & frumento, & alijs ad victū neceſſariis viuerent, longè magis nunc quū ad maiora venerint. Nam ſi in illis figuris ſine labore expoſitū colligebāt: nunc profectò magis, vbi nulla mors & veræ vitæ fruitio.

Vitæ

Vitæ aũt vbiq; meminit: nam eius trahimur cupiditate, & nihil ſuauius quàm nõ mori. Etenim in veteri teſtamento longa vita & multi dies promittebãtur: nunc verò nõ ſimpliciter vitę lõgitudo, ſed vita ſine fine promittitur. Simul & oſtendere vult, quod ex peccato ſupplicium: nũc reuocat & ſententiam illam mortis ſoluendo, & vitæ ſempiternę inducendo, contra ſuperiorum temporum inſtitutionẽ. Hoc dicit in ſynagoga docens in Capernaum, vbi multa miracula fecerat, quare maximè audiendus erat. Quanam autem gratia in ſynagoga docuit in templo? Cum vt multitudinem traheret, tum ne patri contrarium ſe eſſe oſtenderet. Multi ergo ex diſcipulis eius audientes dixerunt:

*Durus eſt ſermo hic:* Hoc eſt, aſper, difficilis intellectu. Atqui nihil tale dicebat. Neque enim de vita, ſed de doctrina diſſerebat, vt in ſui fidem traheret. Quid ergo dur⁹ eſt hic ſermo? Num quod vitam annunciat & reſurrectionem? Quod ex cælo ſe dixerit deſcendiſſe, an quod ſaluus fieri nemo poſſet, qui eius carnem non manducaret? Num hæc dura ſunt? Et quis dixerit? Quid ergo eſt durus? Difficilis intellectu, & quem capere eorum non poſſet imbecillitas, plenus formidinis. Putabant enim eũ ſupra vires ſuas loqui & dicebant: *Quis poteſt eum audire?* pro ſe reſpondẽtes, cum eſſent diſceſſuri. *Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum quia murmurabant de hoc diſcipuli eius:* Hoc enim eius erat diuinitatis argumentum, quod cordis ſecreta reuelaret, *Dixit eis: Hoc uos ſcandalizat? Si ergo uideritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius.* Idem & Nathanaël, Quia dixi tibi, inquit, vidi te ſub ficu, credis? maius his videbis. Et ad Nicodemum: Nemo aſcendit in cælum niſi filius hominis qui in cælis eſt. Quid igitur dubitationes dubitationibus annectis? Minimè, abſit hoc, ſed doctrinę magnitudine & copia eos allicere conatur. Si enim ſimpliciter dixiſſet, de cælo deſcendi, neque aliud addidiſſet, magis perturbaſſet auditores: cum autem addidit ſuum corpus mundi vitam eſſe: &, Sicut miſit me viuẽs pater, & ego viuo propter patrem: omnem ſoluit dubitationem, Nam qui magnum aliquod de ſe pręदicat, & fingendi ſuſpicio ſubeat: tollitur tamen ſi plura ad eius confirmationem colligantur. Omnia autem & facit & dicit, ne Ioſeph filius exiſtimetur, nõ

*Supra. 1 g*
*Ibidẽ. 3. b*

vt ſcandalum augeat,ſed vt tollat. Nam ſi Ioſeph filium putaſſent,nullā eius verbis fidem adhibuiſſent:ſi de cælo deſcendiſſe,& illuc aſcenſurū,audiſſent attentius: Inde aliam adducit ſolutionem: *Spiritus inquit,eſt qui uiuificat,caro non prodeſt quicquam.* Hoc eſt, ſecundum ſpiritum verba mea audienda ſunt. Qui ſecundum carnē audit, nihil lucratur, nihil vtilitatis accipit, Carnale eſt dubitare quomodo de cælo deſcendit,& Ioſeph filium arbitrari,& quomodo poſſit nobis carnem ſuā dare ad manducandum. Hæc, inquā, omnia carnalia, quæ myſticè & ſpiritaliter intelligenda ſunt. Et quomodo potuerūt intelligere quid eſſet carnem māducare? Expectare igitur eos oportuit,nō diſcedere: interrogare,non deſperare. *Verba quæ ego locutus ſum uobis ſpiritus & uita ſunt.* Spiritus,hoc eſt ſpiritalia,nihil carnale, nullam naturalē conſequentiā habentia,ſed omni hac terrena neceſſitate, & huius vitæ legibus libera. Eſt & alius ſenſus: Sicut in hoc loco ſpiritus pro ſpiritalibus poſuit,ita cum carnem dicit, non pro carnalibus,ſed pro carnaliter audire: eos ſignificans,qui ſemper carnalia deſiderabant, cum ſpiritalia deſiderari oporteat. Nā ſi carnaliter ea quis acciperet,nihil ſanè lucraretur. Quid igitur caro non prodeſt quicq̄? Nō de ipſa carne dicit. Abſit: ſed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur. Quid autem eſt carnaliter intelligere? Simpliciter vt res dicuntur,neq; aliud quippiā excogitare. Non enim ita iudicanda ſunt quæ vidētur: ſed myſteria omnia interioribus oculis conſideranda,hoc eſt ſpiritaliter. Qui non māducat carnem meam, & bibit meū ſanguinem,nō habet vitam in ſemetipſo. Quomodo nihil prodeſt caro,ſine qua nemo poteſt viuere? Vide quod ea particula, Caro nō prodeſt quicquam: nō de ipſa carne ſed de carnali auditione dictum eſt. *Sed ſunt quidam ex uobis qui non credunt.* Iterum pro ſua (vt ſolet) dignitate loquitur,& futura prædicit,oſtenditq; non illorum gloriæ deſiderio hæc dicere,ſed quod eorum curam haberet. Dicēdo autem, Quidam, diſcipulos ſubtraxit. Superius enim dixerat. Et vidiſtis me & nō credidiſtis mihi. *Sed ſunt quidam ex uobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent nō credentes, & quis traditurus eſſet eum. Et dicebat: Propterea dixi uobis nemo poteſt uenire ad me, niſi fuerit ei datum a patre meo.*

*Carnaliter intelligere quid*

*meo.* Spontaneam diſpenſationem hoc in loco Euangeliſta,& eius patientiam ſignificat. Et illa particula, Ab initio,non ſimpliciter hic ponitur,ſed vt eius præſcientiã intelligas,& quod ante hæc verba,non poſt eorũ murmurationem & ſcandalum,proditorem norat: quod diuinitatis erat. Inde inquit,Niſi fuerit ei datum à patre meo: ſuadés eis vt ſuum patrem deum,nõ Ioſeph arbitrarentur:& in ſe oſtendens nihil ſua intereſſe,ſi non crederent: quaſi dicat non mouent me,neque perturbant,qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierent,noui quibus dedit pater. Cùm autem audieris dediſſe patrẽ,noli ſimpliciter priuilegium arbitrari, ſed illi crede quod qui ſe accipiendi dignum exhibet,ipſe accipit. *Ex hoc multi diſcipulorũ abierunt retrò,& iam non cum illo ambulabant.* Rectè Euangeliſta non dixit, diſceſſerũt:ſed,abierũt retrò:hoc eſt,nõ proficiebãt in virtute,& quam iam habebant fidem perdiderunt,cũ ſe ſcinderent,ſed non duodecim. Quid ergo dicit ad eos?

*Nunquid & uos uultis abire?* Vt iterum ſe eorum miniſterio non egere oſtendat. Neq; eos laudauit. Quamobrem? Cũ vt magiſtri dignitatem ſeruaret,tum quod ita cõtineri magis oportebat:nã ſi laudaſſet, arbitrati ſe ei rem gratã facere,aliquo ſaltem humano affectu moti eſſent, cũ verò ſe eorum miniſterio egere minimè oſtenderet, magis eos continuit. Et animaduerte quã prudenter locutus eſt. Nõ dixit,abite,ne expellere videretur:ſed rogauit,num vellẽt abire:vt & vim omnem & neceſſitatem auferret,& ne pudore quodam nutarent,ſed etiam gratiam haberent. Neq; aperte eos accuſauit,ſed modeſtè tetigit, vt quid faciendũ eſſet,intelligerent. Nobis autem contrarium accidit, nec immeritò:quoniam propriç gloriæ cauſa omnia facimus, ideo familiarium ambitu nos & noſtra minui arbitramur. IESVS verò neq; adulatus eſt,neque expulit, ſed interrogauit, non vt eos contemneret, ſed ne vi teneri viderentur: nam ſi inuiti manſiſſent, haud ſecus ac ſi abiſſent fuiſſet. Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? uerba uitæ æternæ habes. Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius dei uiui.* Vides non verba,ſed temeritatem & perfidiam auditorum ſcandalum peperiſſe? Niſi enim ita dixiſſet,non deſtitiſſent cibum corporeũ efflagitare: & cũ

duodecim vnà cum illis eadem verba audiſſent, contrariè tameu affecti ſunt, dicentes: Ad quem ibimus? Quanti amoris verbum? quo & patribus & matribus, & omnibus rebus Chriſtus precioſior oſtenditur: quodq; qui ab eo diſcedunt, non habent amplius quo cōfugiant. Sed ne propterea, ad quem ibimus: dixiſſe videretur, quod non haberent, qui ſe acciperent: ſubdidit, Verba vitæ æternæ habes: quæ illi carnaliter, & ſecundum humanam rationem, hi ſecundum ſpiritum & fidem intellexerunt, idcirco dicebat: Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus ſunt. Doctrinam meā rerum cōſequentiæ, & neceſſitati ſubiacere ne arbitremini. Spiritalia terrenis legibus ſeruire non patiuntur, quod & Paulus inquit: Ne dicas in corde tuo, quis aſcendit in cælum? hoc eſt Chriſtū deducere. Vel quis deſcendit in abyſſum? hoc eſt Chriſtum ex mortuis reuocare. Verba vitæ ęternæ habes. Iam reſurrectionem acceperant, in qua quieſcebant. Et vide, quæſo, fratrum amatorem & ſtudioſum, pro omnibus reſpōdet. Nō dixit, cognoui: ſed cognouim⁹. Et conſidera eū de magiſtro, nō vt Iudæos locutum: ſiquidem illi dicebant, Hic eſt filius Ioſeph: hic autem, Tu es Chriſtus filius dei viui: &, Verba vitę æternæ habes, quia audierat magiſtrum dicentē, reſuſcitabo eum, & habebit vitam æternā. Ex quo præfert attentionē, qua eius verba acceperit, cū ea meminerit. Quid Chriſtus? Neque laudauit Petrum, neque admiratus eſt quanuis id alio in loco fecifſet: ſed, *Nonne ego, inquit, uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus eſt?* Cū enim dixiſſet Petrus, & nos credidim⁹, eximit ę numero Iudam. Alibi enim nihil de diſcipulis dixit, ſed cū Chriſtus diceret: Vos aūt quē me dicitis? Reſpōdit, Tu es Chriſtus filius dei viui: hic autem dicente eo, Et nos credidimus: meritò ex ipſorū numero Iudam exemit: hoc autem dixit, vt longè proditoris malitiā propulſaret, & cū nihil ei proficere videret, ei tamen conſulebat. Et intuere Chriſti ſapientiā. Neque eum manifeſtauit, neq; latere voluit. Illud, ne impudentius cōtenderet hoc, ne latere arbitratus, licentius auderet: quare in ſequentibus apertius reſpondebit. Prius ergo eū aliis annumerauit, cum diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credūt: quod his verbis cōfirmat Euangeliſta, Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent

Rom. 10 b

Mat. 16 b & Mar. 8. c

eſſent credentes,& quis traditurus eſſet eum. Cũ autem in malitia perſeueraret,vehementius eum arguit. Vnus,inquit,ex vobis diabolus eſt,quẽ tamen vt tegeret, omnibus metũ incuſſit. Hoc autẽ in loco non immeritò dubitandũ, cur nihil dicant diſcipuli,aliâs autem timent & dubitant, & inuicem ſe aſpiciunt rogantes. Nunquid ego ſum domine? Et Ioanni Petrus innuit, vt magiſtrum percontaretur quis eſſet proditor,Quænã cauſa eſt? Nõdum audierat Petrus,Vade retro ſatana,ideo non timuit:poſtquam autẽ increpatus eſt,& inde audiſſet,Vnus ex vobis me tradet meritò formidauit. Neque hoc in loco dicit, vnus tradet me: ſed,vnus eſt diabolus:quare non intelligebant quid diceret,ſed tamen malitiam ſuam reprehendi arbitrabantur. Quid aũt ſignificat, *Nõne ego uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus eſt?* Vt omni aſſentatiõis ſuſpicione careret. Nam cũ oẽs eum preter duodecim reliquiſſent, & Petrus eum cõfeſſus eſſet:ne quis aſſentationẽ ſuſpicaretur,ita locutus eſt: quaſi dicat,nihil mihi perſuadet ne malos arguam. Nolite putare me laudum veſtrarum gratia vobis adulaturum,vel vt me ſequamini malos non comprehenſurũ. Quod enim multo magis eſt ad perſuadẽdum, id mihi nõ perſuadet. Qui enim in amore perſtiterit, ipſe ſibi præbebit argumentum. Electus à magiſtro gloriam, reprobus ſtultitiæ apud ſtultos opinionem accipiet. Veruntamen neque hoc me à reprehenſionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Chriſto Gẽtiles frigide & ſtulte. Nõ enim vi & neceſſitate quadam deus bonos facere conſueuit, neque electio eius violenta eſt,ſed ſuaſoria. Vt intelligas,inquit,non cogi vocationem,multos vocatos perire continget. Quamobrem conſtat,in noſtro eſſe arbitrio, an ſaluemur,an perdamur. His igiť admonitionibus & ſobrii eſſe, & vigilare contendamus. Nã ſi is qui in ſanctũ illum chorum cõnumeratus erat,qui tantũ donũ cõſecutus,qui ſigna fecerat (etenim ipſe Iudas cũ aliis ad ſuſcitãdos mortuos, & mundandam leprã mittebatur, ex quo grauiſſimo auaritiæ morbo captus eſt) nihil ei neq; beneficia,neque dona, neq; Chriſti conſuetudo,non obſequium,nõ lotio pedum, non menſę participatio,non loculorũ cuſtodia profuit,ſed omnia hęc aditus ei ad ſupplicium fuerunt. Timeamus & nos,

Mat. 26 b
Mat. 16. & Mar. 8. d
Mat. 26 b

per auaritiam Iudam imitemur. Non qui tradit Chriſtum, ſed qui pauperem fame confectũ vel frigore contemnit, eiuſdem reus erit ſupplicii: & cũ indignè miſteria participamus, eodem modo quo Chriſti interfectores puniemur. Quando rapimus, quãdo opprimimus, inferiores, maximũ nobis ſuppliciũ adſciſcimus: & meritò ſanè. Quouſq; enim terrenorum amor nos detinet, quæ ſuperflua ſunt & vana? Diuitię enim ſuperfluæ ſunt & inutiles. Quouſq; huius mũdi ineptiis inhiabimus? Quouſq; ita grauati erimus, ne cęlum ſuſpiciamus? quouſq; non ſapiemus, neq; terrenarum rerum, atque fluxarum ſatietatem capiemus, neque experientia earum vilitatem intelligemus? Conſideremus qui ante nos diuites fuerunt: nõne omnia ſomnium? nõne vmbra & flos? nónne verba & fabulæ? Ille locuples, vbi nunc diuitiæ? perierunt, peccata autẽ quę in his cõparãdis patratus eſt, remanent, & propter peccata ſupplicium. Imò ſi nõ eſſet ſupplicium, non proponeretur & regnum. Quod idẽ genus & naturam cõmunicat, reuereri oportuit. Nunc autem canes quidem educamus, multi & onagros, & vrſos, & alia ferarum genera, hominem autẽ fame confectũ negligimus: & pluris alienum facimus, quàm cognatũ: & indigniorem domeſticũ, quàm incognitum ducimus. Sed ſplẽdidas domos ædificare, & familiariũ caterua ſtipari, & aurea laquearia iacẽtes ſpectare, quã pulcherrimum eſt, imò ſuperfluũ & inutile. Sunt ſplendidiores ædes, & longè his clariores: in his oblectare, & oculos paſce, nemo prohibebit. Vis tectum quã pulcherrimum intueri? Veſpere adueniente cęlum ſuſpicias. Sed non eſt meum, inquies. Verum magis tum quã illud. Siquidẽ propter te factum eſt, & commune cum fratribus eſt: hoc autem tectum non eſt tuum, ſed poſt mortem tuam hæredes occupabunt. Et cęlum quidem multum tibi vtilitatis afferre poterit, cũ per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem aſcẽderis: illud autem tectum plurimum oberit, & te maximè in die iudicii accuſabit, cũ ipſum auro vndiq; fulgeat. Chriſt⁹ ne minimum quidem habeat veſtimentum. Ne igitur tantæ ſtultitiæ arguamur, neq; fugientia proſequamur, neq; noſtrã prodam⁹ ſalutẽ: ſed futura ſperemus: ſiue ſenes, vtpote qui planè nos breui victuros intelligamus: ſiue iuuenes, tanq

planè

plane perſuaſi, quod non multum nobis temporis relinqua 1. Pe. 3. c
tur. Vt enim fur in nocte, ita dies ille adueniet. Et mulie-
res viros, viri mulieres hortentur: caſtigemus & iuuenes,
& virgines admoneamus. Ita alter alterum erudiamus, vt
contemptis præſentibus futura deſideremus, eaque conſe
qui poſſimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu
Chriſti, per quem & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui
ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA XLVII. EX CAP. VII.

P*Oſt hæc autẽ ambulabat Ieſus in Galilæam: non enim uole bat in Iudæam ambulare, quia quærebãt eũ Iudæi interfi cere. Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum.* Nihil
liuore, nihil inuidia grauius, per ea mors in mundũ venit.
Nã cũ hominẽ honorari diabolus cõſpexiſſet, eius boni im
patiẽs, omnia molitus eſt, vt eũ perderet: ſemperq; ex hac
radice hunc fructũ erupiſſe videri licet. Propter hãc Abel
interẽptus eſt, propter hanc Dauid cædis periculũ ſubiit,
propter hanc & alij multi perẽpti ſunt. Hinc iudæi Chri-
ſtũ interfecerunt. Quod his verbis Euangeliſta ſignificat.
Poſt hæc ambulabat Ieſus in Galilæã, nõ enim habebat po
teſtatẽ in Iudæã ambulare, quia quęrebãt eũ Iudęi interfi
cere. Quid dicis beate Ioannes? Nõ enim habebat poteſta
tẽ in Iudęã ambulare, qui poteſt oĩa quæ vult: qui cũ dice-
ret quẽ quęritis, repulit eos retro: qui præſto eſt & nõ vide
tur, is nõ habet poteſtatẽ? Quomodo autem poſtmodũ per Infr. 18. b
mediũ eorũ in medio tẽplo, & die feſto tranſibat, cũ pluri- Luc. 4. c.
mi cõueniſſent, & præſentibus illis diſputabat, quæ magis
eos irritarent, quẽ illi admirabantur, dicẽtes. Nõnne hic
eſt quem quærũt interficere? Et ecce palã loquitur, & nil
ei faciũt. Quænã hęc ænigmata? Abſit, ſed illud dicẽdũ eſt Infra. d.
partim diuinitatis, partim humanitatis opera demonſtra-
ri. Cũ enim nõ habere eũ poteſtatẽ dicit tanq̃ de homine
qui humanæ operaretur dicit, cum autẽ in medio eorum
ſtetiſſe, neque comprehenſum narrat, diuinitatis nobis po
tentia indicatur. Fugit tanquam homo, apparuit tanquam
deus. Vtrunque vere narratum eſt. Quod enim in medio
inſidiantium non eſſet comprehenſus, inuincibilem ſe at-
que inexpugnabilem ſignificauit, & quod delituerit in-
carnationẽ certo cõfirmauit. Vt neq; Paulus Samoſatẽũs,
neque

neque Marcion haberēt,quid dicerent,quorũ vtriuſque os obſtruit. *Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum ſcenophegia.* Poſtquam autem nihil aliud ſignificat, q̃ multum interea temporis proceſſiſſe:quod inde cõſtat. Cum ſubiit
Supr. 6 a Ieſus in mõtem inquit. Erat proximum paſcha diesfeſtus Iudeorũ. Hic autē ſcenophegiæ meminit,& in quinq; mē ſibus nihil aliud nobis narratur, neque nos aliud docuit, quàm quinque panum miraculum,& habitum cũ illis ſermonem. Quod autem neque ſigna facere,neque vnquam diſputare die,veſperi,ſæpe etiam noctu omiſerit,ita diſcipulis ſaltem conſtat,vt omnes euangeliſtę teſtentur. Quid tandem id omiſerunt? Quoniam non omnia dici poterāt. Præterea ea dicere properabant, in quibus vel accuſabāt, vel reſpõdebat Iudęis. Multa enim prioribus ſimilia fecit. Quod enim ægrotos curauerit,& mortuos ſuſcitauerit,& miracula fecerit,ſępe audiuimus. Cum autem aliquod nouum dicit,vel aliquid quod contra ipſum fore videatur occurrit,ea proſequuntur:quale nũc eſt,quod fratres eius in eum nõ credebant. Neq; enim parũ hoc reprehendi poſſe videtur, & dignum ſane eſt admiratione,quod tam aperte tam verè loquãtur, vt neque pudeat dicere quę magiſtro contumelioſa eſſent. Verum omniũ maximè ea narrare feſtinarunt. Et nunc multis ſignis & miraculis omiſſis, ad hoc quãprimũ venit euangeliſta. *Dixerunt, inquit, ad eum fratres eius: Tranſi hinc, & uade in Iudæã, ut diſcipuli tui uideāt opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipſe palam eſſe. Si hæc facis, manifeſta teipſum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum.* Et quodnam verbum incredulitatis protulerunt,ſi rogabāt vt ſigna faceret? Maxima quidē & aſpera & intępeſtiua quadam cõfidentia locuti ſunt:putabant enim cognationis gratia oportere ſe fidēter loqui. Et videtur quidē principiũ amicorũ eſſe: verũ aſperrime dicunt,Nam & formidinis & inanis glorię eũ inſimulant. Siquidem cũ dicunt,Nemo in occulto aliquid facit: & formidinis arguere,& ſuſpicari videntur,an quæ faceret Ieſus,vere faceret. Illa autem particula. Et quærit ipſe palam: habet inanis gloriæ ſuſpicionem. Tu autem Chriſti virtutem conſidera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus primus Hieroſolymorum epiſcopus ordinatus eſt, de quo Paulus

Paulus ait: Alium autem apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacobum fratrẽ domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuiſſe. Atqui hi in Cana affuerant: cũ aquã in vinum cõuertit: ſed nihil adhuc profecerunt. Vnde igitur eis tanta incredulitas? A voluntate & inuidia. Cõſanguinitas enim ſolet quodã modo inuidiæ haberi. Sed quos nã in loco diſcipulos appellat? Turbam ſequentẽ, non duodecim. Quid Chriſtus? vide quàm accommodate, non dixit, qui eſtis vos qui mihi conſulitis & me docetis? ſed, Tẽpus meũ nondum aduenit. Hic & aliud quiddã videtur poſſe ſignificari. Fortaſſe enim eũ tradere Iudæis cõſultabãt, & ob hoc reſpõdit: Tẽpus meum nondũ aduenit, hoc eſt, crucis & mortis. Quid ante tempus, vt moriar, properatis? *Tempus autem ueſtrum ſemper paratum eſt*. Vos et ſi ſemper cum Iudæis verſemini, non interficient vos, qui eiuſdem eſtis ſententiæ: mihi autem quamprimũ mortem machinabũtur. Itaque vobis quidem ſemper tempus eſt, cum non impendeat periculum, mihi autem tunc tempus erit cum ero crucifigẽdus, & moriturus. Et quod hoc intelligat, ex ſequentibus, perſpicuũ eſt. *Non poteſt mundus odiſſe uos*. Quomodo enim qui eadem vultis & ad idem tenditis? Me autem odit, qui reprehendo eum, quia mala ſunt opera eius. Hoc eſt tangere: & benigne reprehendere. Hinc iram vincere, & non indignari, etiam ſi abiecti ſint: qui nobis conſulant, erudimur. Nam ſi non credentium, & iniquum, & à charitate abhorrens conſilium æquo animo tulit, quã nos cõſequemur veniam qui terra ſumus & puluis, cum conſulentes iniquo animo ferimus, maximè ſi paulò abiectiores ſint, tanquã indignũ arbitrantes? Conſidera hic, quæſo, quam benigne illatam cõfutat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifeſta teipſum mundo: reſpondit, Me mundus odit*. Tantum enim abeſt, inquit, vt quæram ab hominibus gloriam, vt non deſiſtam eos reprehendere: & cum ſciam & odium ex hoc mihi & mortẽ comparari. Et vbi reprehendit, inquit? imò quãdo ceſſauit? Nónne dixit, nolite putare, quia ego accuſaturus ſum, vos apud patrẽ, eſt qui accuſat vos Moſes? &, Ego cognoui vos quia dilectionem dei non habetis: &, Quomodo poteſtis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quę à ſolo deo eſt nõ quæritis? Ex his & aliud innuit, quod

Galat. 1 d

Supra 5 g

Ibidem.

Ibidem.

ex

ex libera Chriſti reprehenſione,non ex ſolutione ſabbati Iudæorum odium in eum oriebatur. Sed quid eos ad diẽ feſtum mittit,cum dixit: *Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego non aſcendam adhuc?* vt ea ſe dixiſſe oſtẽderet non rogãdi,aut adulandi gratia,ſed vt eis Iudęorum cæremonias permitteret. Sed cur aſcendit,cũ ſe aſcenſurum negaſſet? Non dixit ſimpliciter,Nõ aſcendam:ſed,adhuc,id eſt vobiſcum:quia tempus meum nondum impletum eſt. Atqui in futuro paſchate crucifigẽdus erat. Cur ergo nõ aſcẽdit? Etſi quia tempus non erat nõ aſcendit,nullo pacto erat aſcendendum. Sed nõ propterea aſcendit vt pateretur,ſed vt doceret. Cur clam,cũ aperte poſſet in medio eorũ eſſe, iram & furorẽ ſedare,quod ſæpe fecit? Noluit frequenter hoc facere,fuiſſet ſane maius diuinitatis argumentum,ſed cũ metu remanſiſſe putaretur,& incarnationẽ & fiduciam confirmauit:quod cum paſſionis tempus pręuideret,id maximè eligeret, vt aſcenderet Hieroſolymam. Aſcendite ad diem feſtum:quaſi diceret,nolim arbitremini,quod nolentes cogere velim mecum maneatis. Ea autem particula *Quia nondum impletum eſt tempus meum.* ſignificãtis eſt oportere adhuc & ſigna fieri,& conciones haberi,vt per audiẽtiam & paſſionem eius plures crederent, & diſcipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitatem,hinc manſue-
*Mat.11 d* tudinem erudiamur dilectiſſimi, Diſcite,inquit,à me,quia mitis ſum & humilis corde:& omnem moleſtiam abſcindam⁹:& ſi quis nobis inſultauerit,humiliemur,ſi quis exaſperatur,mitigemus,ſi quis mordet & lacerat, & contumeliis proſequitur, nolimus commoueri:ne victi nosipſos perdamus. Etenim ira fera eſt vehemẽs, & furibunda. Incantemus eam diuinæ ſcripturæ carminibus: terra & puluis es,& quid ſuperbit terra & puluis? Et impetus iræ eius caſus ei. Et vir iratus immodẽſtus eſt. Nihil turpius aſpectu irati,nihil viſu grauius. Quod ſi aſpectus, multo magis anima. Quemadmodum enim cœnum:ſi contrectetur grauius olet:ita & anima cum perturbata eſt,& multis intrinſecus fluctib⁹ agitata. Sed nõ poſſum,inquis,inimicorũ cõtumelias tolerare. Qua gratia? Nã ſi vere accuſaris, etiã corã compungi deberes,& gratiã ei habere. Si falſò, deride:dixit pauperẽ,ride:dixit mẽdicum,ride: dixit degenerẽ

generem, vel ſtultum iam illũ defle. Nã qui dicit fratri ſuo fatue: reus eſt gehennæ ignis. Iniuria ergo affectus, in mẽ tem veniat, quod illi ſuppliciũ maneat: & non modo nulla in proximũ ira fereris, ſed deplorabis vicẽ eius. Neq; enim febribus laborãti, neq; tumido quiſquam iraſcitur, ſed his morbis affecti, ſui miſericordiam & lachrymas mouent: huiuſmodi eſt irati animus, qui ſi in te proſiliet, tace, & opportunam ei plagam infliges. Si cõtumeliam contume lia proſequeris, ignem excitabis. Sed puſilli animi arguemur inquies, ſi tacebimus, imò tuam admirabuntur ſapien tiam. Quod ſi contra contumelioſe reſponderis, materiam dabis vt vera putẽtur, quorũ argueris. Quare diues, ſi pau per appellatur, ridet? quoniã falſum id nouit. Itidẽ ſi nos iniurias ridebimus, magnum erit argumẽtum quod falſo reprehendamur. Adhęc quouſq; hominũ iudicia formidabimus? Quouſq; cõmunem dominum deſpiciemus, & carni vacabimus? Donec enim inter vos cõtentio eſt, & ęmulatio, & ſeditiones, nõne carnales eſtis? Fiamˀ igitur ſpiritales, & ſæuiſſimam hanc beluã freno cohibeamus. Inter irã & inſaniam nihil differt, ſed breuis quidem dæmon eſt, imò q̃ qui dæmonio vexatur grauior. Ille enim venia dignus eſt, iratus nulla, ſed ſuppliciis innumeris, ſponte ſua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehẽnam pœnas dat. Tumultu enim quodam & ęſtu intolerabili, die noctuque variis cogitationibus anxius iacta tur. Vt igitur & præſenti ſupplicio & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu omnes manſuetudinẽ induamus, & modeſtiam, vt in hac vita, & in regno cælorũ tandem animis noſtris requiem inueniamus. Quam vtinã omnes conſequi poſſimus: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

*Mat. 5 d.* *1. Cor. 3. a*

## HOMILIA XLVIII. EX CAP. VII.

H*Aec cum dixiſſet illis, ipſe manſit in Galilæa, Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum: non manifeſte, ſed quaſi in occulto.* Quæ ſecundum humanam imbecillitatẽ, à Chriſto facta ſunt, non tantũ incarnationem confirmãt, ſed ad virtutẽ inſtituunt.

Nam ſi omnia tanquã deus feciſſet, quid ſcire potuiſſemus in humanis rebus incidẽtes quid facere nos oporteret? Vt exempli gratia. Si hoc in loco homicidis Iudæis obuius iram ſedaſſet: & hoc frequenter feciſſet, nos autẽ idem nõ potentes, offenderemus: Vnde nobis conſtaret quid eſſet faciendum, vtrũ interimere eos an docere oporteret? Hoc nos Chriſtus docet, cũ inquit: Hæc cum dixiſſet Ieſus mãſit in Galilæa. Vt autẽ aſcenderunt fratres ei⁹, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtũ non manifeſtè, ſed quaſi in abſcondito. Hæc particula, Vt aſcenderunt fratres eius: oſtendit noluiſſe ſe cum illis aſcendere, & ideo manſiſſe. Neque palam cum eis verſatus eſt, vt volebant: ſed cum libere ſemper alias verſatus, hic quaſi in occulto aſcendit. Non dixit occulte: ſed, quaſi in occulto. Ita enim videbatur, quẽadmodum dixi, vt nos doceret. Preterea non erat par, iratis illis & excandeſcentibus ſe ita exponere. *Finito autẽ feſto iudæi quærbant ipſum, & dicebant: ubi eſt ille?* Bona quidem eorum opera. In die feſto in cædem ſemper ferebantur, & feſtis eum diebus capere tentabant. Nam & alibi videtis, inquit: Nunquid venit ad diem feſtum? Et dicebant, Vbi eſt ille? Ex nimio odio eum nominatim appellare non patiebantur. Diem feſtum maxime reuerebantur, & tamen capere conabantur. Et murmur multum erat de eo in turba. Ego autem loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudęos maximè irritatos timuiſſe arbitror, non tam iratos tranſeunti quàm veritos, ne aliud ſignum faceret. De eo autem vel inuiti prædicabant, & clarum reddebant. *Quidam dicebant, quia bonus eſt: alii autem dicebant*, *Non, ſed ſeducit turbas.* Illam puto multitudinis opinionẽ, hanc principum & ſacerdotum fuiſſe. Illud enim verbum, Nõ, ſed ſeducit turbas: hoc indicat. Sed quomodo ſeducit, quæſo? Nunquid pręſtingit aciem, vt ſigna facere videatur, re autem nulla ſint? Verũ contrarium experientia deprehenditur. *Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorum.* Vides vbiq; optimates quidem corrupto, turbã vero ſano fuiſſe iudicio, non tamen fortes, vt decebat, quod maximè multitudinis eſt? *Iam autem die feſto mediante, aſcendit* IESVS *in templum, & docebat.* Ob dilationem attentiores reddidit. Nam qui primis eum diebus quærebant repentè præſentem alij

bonum

bonum, alij malũ iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt comprehenderent. Illud autem verbum, Seducit turbas: propter eius doctrinam dicebãt, quum eam non intelligerent. Illud autem, Quia bonus propter ſigna. Eorum igitur iram molliens, ita inſtitit, vt verba ſua diligenter audirẽt, neque amplius indignati, aures obſtruerẽt. Quid doceret, ſilentio præterijt euãgeliſta. Quod autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit ſententiam, id tantum dicit. Nam quem turba ſeducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas ſciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam malitiæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neq; capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id ſciret, quum potius hinc cognoſcere debuiſſent, nihil humani in eo eſſe: ſed quum nollent hoc confiteri, ſed tantùm admirarentur: audi quid Chriſtus dixerit, *Mea doctrina non eſt mea.* Ad eorũ reſpondet ſuſpicionem, ad patrem id referens, vt eis ſilentium imponeret.

*Qui facit uoluntatem eius, is cognoſcet de doctrina, utrum ex deo ſit, an ego à meipſo loquar.* Ac ſi dicat, hanc amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane contra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoſcatis dei verè verba mea eſſe. Nũc hæc vobis tenebras infundunt, & rectum verumq; iudicium corrumpunt: quæ ſi reijceretis, non in hac eſſetis ſententia. Verùm non his verbis vſus eſt, ne vehementius eos irritaret, ſed hoc totum ſignificauit, quum inquit: Qui facit voluntatẽ eius, cognoſcet de doctrina, vtrũ ex deo ſit, an ego à meipſo loquar: hoc eſt, an alienũ aliquid, & ei contrarium, dicam: A meipſo autem, ſemper ad hoc refertur, quod nihil præter dei volũtatẽ loquitur, ſed quę pater vult. Qui autẽ facit voluntatẽ eius, cognoſcet de doctrina: hoc eſt, ſi quis ſit amator virtutis, verborum meorũ vim intelliget: ſi quis voluerit prophetias perſcrutari, an ſecundũ eas loquar, cognoſcere poterit. Et quonam pacto ſua eſt, & nõ ſua? Non enim dixit, Doctrina ipſa non eſt mea: ſed cũ ſibi eam tribuiſſet dicendo, Doctrina mea: addidit, nõ eſt mea. Quomodo idem eiuſdem poteſt eſſe & non eſſe? Eſſe, quia à nullo doctus loquebatur: nõ eſſe, quia patris docrina erat. Quomodo igitur dicis: Omnia quæ ſunt patris, mea ſunt: *Infrà 17.*
& quę mea, patris? Si quia patris doctrina eſt, propterea nõ

eſt tua, falſum illud eſt. Ideo enim tua eſſe debuit. At hoc verbum, Nõ eſt mea: maiorẽ in modum patris, & ſuã vnam eſſe doctrinã indicat: quaſi dicat, nihil habet diuerſum tãquam alterius. Quod ſi perſona alia ſum, idem tamen & dico, & facio: vt non exiſtimetis aliud à patre, ſed idẽ me dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradici non poteſt, humana quadam vtẽs conſuetudine. Qui propriam quandã doctrinam inſtituere vult, nulla alia ratione ſe velle dicit, ꝙ vt gloriam ſibi cõparet. Nam ſi ego gloriam meam quæro, quare propriã quandã doctrinam non conſtituo? *Qui à ſeipſo lquitur:* hoc eſt, propriũ quiddam & ſeparatũ loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ipſe aucupetur: ſed quia mittentis gloriã quæro, ideo eius doctrinã doceo. Vides cauſam cur nihil à ſemetipſo facere dicat? Vt neque gloriam, neque principatũ deſiderare credatur: propterea quum humiliter loquitur, *Ego patris gloriã quæro, inquit,* vt perſuadeat ſe gloriam nullam quærere. Sũt & aliæ cauſæ, ne ingenitus, ne deo contrarius, ne carnem noſtram non accepiſſe putaretur: vt auditorum imbecillitati conſuleret, vt denique eos modeſtiã ſeruare, & minimè ſe iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna dũtaxat cauſa inueniri poteſt, naturæ præſtantia. Nam ſi dicẽdo ſe ante Abraham fuiſſe, ſcandalizati ſunt: quidnam feciſſent, ſi ſemper magna audiſſent? *Nonne Moſes dedit uobis legem, & tamen nemo ex uobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Quam habet hoc à ſuperioribus cõſequentiam? Quid cum his communicat? Duo Iudæi in Ieſu reprehendebant: vnũ, quod ſabbatum ſolueret: alterũ, quod patrem deum diceret, & ei ſe æqualem faceret, non ipſorũ ſuſpicione, ſed propria Chriſti ſententia. Quod autem nõ vt multi ſolent, ſed eximiè & propriè patrẽ appellaret, inde conſtat. Multi ſæpe deum patrẽ ſuum dixerunt, quod ipſe vnus crearit nos, quod pater ſit omnium noſtrũ, non tamẽ propterea æqualis eſt populus deo. Quare nõ fuiſſent ſcãdalizati? Et quẽadmodum eum dicebant ex deo non eſſe, & ſabbatũ tranſgredi, ſæpenumero eorum reſpondit ſuſpicioni: ita ſi hoc illi eſſent ſuſpicati, ipſi autem id non ſentiret, eos falſò id opinari profectò docuiſſet, dixiſſetq;: Quid me deo æqualem arbitramini? Nõ ſum. Sed ſe omnino æqualem profeſ-

ſus

ſus eſt ex ſequentibus. Illa enim particula, Sicut pater ſuſci- *Supr. 5. d*
tat mortuos & viuificat, ſic & filius viuificat: & illa, Vt o- *Ibidem.*
mnes honorificent filium, ſicut honorificăt patrem: &, O- *Ibidem.*
pera quæ ille facit, hæc & filius ſimiliter facit. Hæc omnia
æqualitatem cōſtituunt. Et de lege ait: Nolite putare quia *Mat. 5. b*
veni ſoluere legem, aut prophetas. Hoc pacto malas è mē-
tibus ſuſpiciones notat euellere. Hic cum patre æqualitatē *Infr. 10. f*
cōfirmat. Quare alibi cū illi dicerēt, quia te deū facis: mini
mè ſe purgauit, ſed id eſſe aſſeuerauit inquiēs: Vt autē ſcia- *Mat. 9. a*
tis quod poteſtatem habet filius hominis dimittēdi pecca- *& Marc.*
ta in terra, dicit paralytico: Tolle grabbatū tuum, & ambu *2. & Ioā.*
la. Illud igitur primùm intendit, vt æqualem ſe deo faciat: *5. b.*
& quod non ſit contrarius, ſed idem quod ille & dicat &
doceat. Inde circa ſabbati tranſgreſſionem inſtat, dicens:
Nōnne Moſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis ſeruat
legem? Quaſi dicat, ſancit lex, nō occides: vos occiditis, &
me tanquam legis tranſgreſſorem accuſatis. Quare autem
dixit, nemo? Quoniam omnes quærebant eum interime-
re. Ego ſi ſolui legem, inquit, hominem tamē liberaui, vos
ad malum ſoluitis: Ego ſi tranſgredior, ſaluti conſulo. Ne-
que à vobis qui in grauibus rebus legem ſoluitis, me accu-
ſari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiā cer-
tat, atque quum multa & diu diſputauerit, tunc quidem al-
tius & ſecundum dignitatem ſuam, nunc autem humilius.
Quid tandē? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira au-
gebatur, & in cædē procedebat, qua re remiſſius loquitur,
& duobus his eos ſedat: arguēdo audaciam, cur ipſum vel-
lent interficere: & manſuetè loquendo, oſtendendo homi-
cidas indignos eſſe qui alios iudicent. Tu autem humilem
Chriſti interrogationem, & aſperum eorum reſponſum a-
nimaduerte. *Dæmonium habes, quia te quærit interficere?*
Verbum iræ, & furoris, & impudentiæ plenū, quum præter
opinionem reprehenderentur, & ipſum ſe perterrere exiſti
marent. Vt enim latrones in inſidiis, ne inſidiari videātur,
concinunt vt incuſtoditum aggrediantur: ita & hoc in lo
co Iudæi. Ipſe autē omiſſa reprehenſione, ne impudētiores
eos faceret, iterum de ſabbato ſe excuſat, à lege eos arguēs.
Et intuere prudentiā. Non mirū, inquit, ſi mihi nō auditis,
cùm ne legi quidē, quā à Moſe latā arbitramini, audiatis.

Quid ergo nouum, verbis meis nō acquieſcitis? Cùm enim dixiſſent: Moſi locutus eſt Deus, hunc auté neſcimus vnde ſit: oſtendit, quod illi etiam contumeliam inferunt: etenim legem ille dedit, & non audiſtis. *Vnum opus feci, & omnes miramini.* propterea vbi me excuſari oporteret, etiā vitio datis: Quod enim pater fecerit, non meminit, ſed ſuā inducit perſonam. Vnum opus feci, quo innuit, ſi non feciſſet, ſe legē ſoluiſſe, & multa eſſe magis propria quàm lex, & contra legem Moſen mandatum magis proprium accepiſſe. Si quidem circunciſio quàm ſabbatū, magis propria eſt, quāuis non legis ſit, ſed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm ſit circunciſio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quod ſacerdotes ſabbatū coinquinarent, vt iam dixit, ſed ex maiori abundantia locutus eſt. Miramini autem, hoc eſt perturbamini. Nam ſi legem firmam eſſe oportebat, non ſanè circunciſio magis propria fuiſſet, neque ſe circūciſione maius quiddam feciſſe dixit, ſed ſignificauit his verbis: *Si circunciſionem accipit homo in ſabbato.* Vides quo pacto tunc maximè ſtat lex, quum ſoluitur? & ſabbati ſolutio, legis ſeruatio eſt, vt niſi ſabbatum ſoluatur, neceſſarium ſit legem ſolui, quam ego cōſtitui. Et non dixit, mihi iraſcimini, quod circūciſione maius quiddam feci: ſed rem tantùm oſtēdit, illiſq; iudicium reliquit, an magis neceſſaria ſit totius hominis ſanitas, quàm circūciſio: vt intelligat homo nihil ad ſanitatem cōferre, ſoluitur lex: an quod tanto morbo liberatus ſit, indignamini. *Nolite iudicare ſecundum faciem.* Hoc eſt, nō propterea quod Moſes apud vos maioris eſt authoritatis, feratis ſentētiam, ſed à rerum natura: hoc eſt enim iudiciū. Quare nemo accuſauit Moſen? quare nemo credidit iubenti, ſabbatū addito extrinſecus legi mandato ſolueretur? Verùm ille mādatum non ſub lege, ſed extrinſecus inductum propria lege firmius ducit quod permiſū eſt: vos autem qui non legiſlatores eſtis, præter modum legem defenditis: ſed maioris q̄ vos authoritatis eſt Moſes, qui ſolui legem per mandatum non legitimū iubet. Illa autem particula, Totum hominē: particularem ſanitatem circūciſionem afferre oſtendit. Et quænam circunciſionis ſanitas? Anima inquit, hominis ſine circunciſione peribit. Ego autē non ex parte, ſed totum

Infrà 9.f

corruptum

corruptum ſanitati reſtituit. Nolite igitur ſecũdũ faciẽ iudicare. Hoc autẽ non illius ſeculi hominibus tantũ dictum eſt, ſed & nobis, vt nullo pacto iuſtitiam oppugnemus, ſed totis viribus eã defendere contendamus. Nullus ſit nobis reſpectus, an pauper quis ſit, an diues. Rem ipſam inueſtigemus. Non miſereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc eſt, noli flecti, noli moueri, inquit, ſi pauperẽ iniuſtum iudicaturus es, cui ſi non eſt ignoſcendum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantũ, ſed ad omnes homines orationẽ habeo, ne quis iuſtitiam transgrediatur, ſed integram ſeruet. Diligit enim iuſtitiam dominus. Qui autem diligit iniuſtitiã, odit animam ſuam. Nolimus, quæſo, odio habere animas noſtras, nolimus diligere iniuſtitiã, cui quãtulum lucri eſt? parũ, imò nihil: nam paulo poſt malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniuſtitia noſtra fruimur. Nõne ſi malè nobis conſcii ſumus, omnes delitiæ pœna ſunt, & ſuppliciũ? Amplectamur ergo iuſtitiã, cuius legem nullo pacto transgrediamur. Quem enim ex præſenti vita fructũ reportabimus, niſi hinc virtute præditi migrauerimus? Quid illic amicitiæ, quid neceſſitudines, quid clarorum virorũ gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuſpiã gratiã memoro? ſi Noë, ſi Iob, ſi Daniel nobis pater eſſet, nihil conferrent, ſi propriis meritis vacui reperiemur, ſed ſola animæ virtute opus eſt, ipſa nos ſaluos facere, & ſempiterno igni liberare ſola poterit, ipſa nos ad cælorum regnum tranſmittet. Quod vt omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Exo. 23. a

Pſal. 10 b

## HOMILIA XLIX. EX CAP. VII.

D*icebant ergo quidam ex Hieroſolymitanis: Nonne hic eſt quem quærunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid uere cognouerũt principes, quia hic eſt uere* CHRISTVS: *ſed hunc ſcimus unde ſit.* Nihil in diuinis ſcripturis temere poſitũ eſt, quippe quę ſpiritu ſancto prolatę ſunt. Quamobrem omnia diligenter inueſtigemus: etenim ex vna particula, totã poſſumus inuenire ſententiã, quæ nobis in præſentia proponitur. Multi enim ex Hieroſolymitanis dicebant: Nõnne

hic eſt quẽ quærũt interficere? Et ecce palã loquitur, & nihil ei dicũt: Cur ex Hieroſolymitanis dixit? Vt oſtẽderet euangeliſta, quod qui multa & magna videbant miracula, hi miſerabiliores erant. Qui maximũ diuinitatis ſignũ acceperant, perditorũ principum iudicium ſequebãtur: nõne maximũ fuit inſanientiũ homicidarũ, & inſidiãtiũ, & querentiũ ſe interimere, & iam comprehendentium furorẽ ſedare? Quis tantam facilè extinxiſſet inſaniam? Tamẽ poſt tot ſigna ſtultitiam eorum, atq; inſaniã intuere. Nõne hic eſt quem quærunt interficere? Vide quo pacto ſeipſos accuſant. Quærunt interficere, & nihil ei dicũt. Ecce palam loquitur. Quæ loquẽdi libertas magis eos irritabat, ſed nihil faciebant. Nunquid verè cognouerunt principes, quia hic eſt verè Chriſtus? Vobis aũt quid videtur? quã de eo fertis ſententiã? Contrariam inquit, propterea dicebãt: Sed hũc ſcimus vnde ſit. O malitiam, o pertinaciam, nõ ſequuntur principum ſententiã, ſed aliam corruptã afferunt propriæ ſtultitiæ cõſentaneam. Scimus huncinquit, vnde ſit. Atqui

Hic infr. f principes veſtri interrogati, dicebãt in Bethlehem naſciturum.

Infr. 9. b Et iterum quidam alii: Nos ſcimus quod Moſi locut⁹

Mich. 5. eſt deus, hunc autem neſcimus vnde ſit. Scimus vnde eſt,

& Infra. f & neſcimus, inquiunt: verba profectò ebrioſorum: & iterũ Nunquid ex Bethlehem caſtello? Ecce inſanorum ſententia. Scimus & neſcim⁹. A Bethlehem venit Chriſtus. Et cũ veniet Chriſtus, nemo nouit. Quid hoc magis contrariũ? Id enim tantùm ſibi perſuaſerant, ne crederent. Quid ergo adhuc Chriſtus. *Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis, & a me ipſo non ueni, ſed uerus eſt qui miſit me, quem uos neſcitis.* Et a-

Infr. 14 a lio in loco: Si me ſciretis, & patrem meum ſciretis. Quomodo ergo dicit, à Iudeis ſciri vnde ſit: & iterum: neq; ſe, neque patrem ab iiſdem ſciri? num contraria loquitur? Abſit, ſed valde ſibi conſtat, alteram autem dicit ſententiam, di-

2. reg. 2 c cendo: Neſcitis quemadmodum cum dicit: Filii Heli, filii

Eſa. 1. a Belial neſcientes dominum: & iterum, Iſraël autem me nõ

ad Tit. 1 d cognouit. Et Paulus: Confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant. Stat igitur, vt qui ſciat, neſciat. Inquit ergo, Si me ſcitis, ſcitis quia dei filius ſum. Illa autem particula, Vnde ſum, locum non denotat, vt ex ſequentibus conſtat. Et à meipſo non veni, ſed verus eſt qui miſit me, quem vos neſci-

nescitis. Ex quo notat operum inſcitiã, ſicut & Paulus inquit: Confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant. Neque enim inſcitiæ peccatũ erat, ſed praui animi, qui cũ ſcirent, ſcire nollent. Sed quænã hęc cõſequentia? Quomodo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cũ illi dicerent. Hunc autẽ ſcimus vnde eſt: addidit, Et me ſcitis. Quid enim dixerunt illi? quod neſcirent? Minimè, ſed ſe quoq; ſcire profitebantur, verũ ea ſententia quod ſolũ è terra eſſet, & fabri filius: ipſe autẽ in cælũ eos erexit, inquiẽs: Scitis vnde ſum, hoc eſt, nõ ex hoc mundo, vt ſuſpicamini, Mat. 13 g
ſed vnde ille qui miſit me. Dicendo autem, A meipſo non veni: ſignificat eos ſciſſe à patre miſſum, licet non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primum quidẽ quod ſecretè loquebantur in medium adducit, aperte eos confundens. Deinde etiã mentem eorũ aperit: quaſi dicat, Non ſum vilis, nõ ſum abiectus, ſed verus eſt qui miſit me, quem vos neſcitis: hoc eſt, ſi verus eſt, in veritate miſit. Si verus eſt qui miſit, verum eſſe & qui mittitur, non eſt ambigendum. Præterea & propriis eos conuincit rationibus. Cum enim dicerent, Chriſtus cum venerit, nemo ſcit vnde ſit: hinc oſtendit ſe eſſe Chriſtum. Etenim illi hanc particulam, Nemo ſcit: ad diſtãtiam localis cuiuſdam definitionis dicebant. Vnde ſe Chriſtũ eſſe, & à patre veniſſe profitetur, & ſemper ſibi dũtaxat patris cognitionem eſſe teſtatur dicens: Nõ quod patrem quis vidit, niſi qui eſt à patre, quibus verbis irritati ſunt. Dicẽdo enim. Neſcitis eũ & ſcitis, ſcire diſſimulatis: non immeritò eos tangebat & irritabat, *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo miſit in illum manum, quia nondum uenerat hora eius.* Vidẽs ne eos inuiſibiliter detentos, & furorẽ eorum cohibitum? Cur autem non aperte dixit, ſed tantũ, Nondum venerat hora eius? Humilius loqui voluit, vt homo crederetur. Cũ enim frequenter ſublimia de ſe loquatur, hac gratia hæc nonnunquã interſerit. Cũ autem dicit, Ab ipſo ſum nõ vt propheta, ſed vt qui eum viderit, & cum eo fuerit, loquitur. Noui eum, inquit, quia ab ipſo ſum. Vides quo pacto vndique id dictum cõfirmat? A meipſo non veni: & illud, Qui miſit me, verus eſt. Id contendens, ne deo alienus putaretur. Et conſidera quantùm in hac verborum humilitate exiſtat vtilitatis.

Poſt hæc multi, inquit, dicebant, *Chriſtus cum uenerit, nunquid plura ſigna faciet, quam quæ hic facit?* Quænam ſigna? Atqui tria tantũ ab Euangeliſta memorantur, vini, paralytici, & filii reguli. Ex quo conſtat, quod ſæpe aliâs dixi, multa prætermiſſa ab Euangeliſtis, & principum maledicta pluribus verbis enarrata. Quærebant ergo eum apprehendere & interimere: Quidam videlicet, nõ multitudo, quæ non affectabat principatum, neq; capiebatur inuidia, ſed ſacerdotes. Multitudinis ea erant verba, Chriſtus cũ venerit, nunquid plura ſigna faciet? Veruntamen non firma eorum fides, ſed qualis abiectę ſolet eſſe multitudinis. Illa enim particula, Cum venerit: non multũ credentium erat quod eſſet Chriſtus: aut ergo hac ſententia, aut per conceſſionem dictum eſt à turba, ac ſi conantibus principib⁹ ſemper perſuadere eum nõ eſſe Chriſtũ, ipſa diceret: Eſto non ſit Chriſtus, at cum venerit, num melior erit? Nam vt frequenter dico, qui craſſiori ſunt ingenio, non doctrina & oratione, ſed ſignis alliciuntur. *Audierunt ergo Phariſæi turbam murmurantem, & miſerunt miniſtros, ut apprehenderent eũ.*

Vides quod ſabbati ſolutionẽ cauſabantur? ſed quod maximè eos angeret, hoc erat. Nũc enim nihil habebãt quod accuſarent: neque re, neque verbis, propter turbam tamen eum apprehendere voluerunt. Ipſi autem propter periculum non ſunt auſi, ſed miſerunt miniſtros. O violentiam, ò ſtultitiam, vel inſaniam potius. Cum ſæpe conati eũ apprehendere non potuerint, miniſtris mãdarunt. Atqui multa apud piſcinam locut⁹ eſt, & nihil tale moliti ſunt. Quęſiuerũt quidem, nõ tamen tentarũt nunc nõ amplius perpetiuntur, cũ turba eum eſſet cõſecutura. Quid ergo Chriſtus? *Adhuc modicum tempus uobiſcum ſum.* Cùm poſſet & flectere, & perterrere audientes, quãtauis loquitur humilitate: quaſi dicat, Quid me interficere quæritis? quid me perſequimini? Modicum expectate, & nõ quærentibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortem arbitraretur, cum dixiſſet, Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, ita enim arbitrabantur: vt hanc tolleret opinionem, quia nemo poſt finem prohibet: ſubdit,

*Supra. 5 a*

*Et ubi ſum ego, uos non poteſtis uenire.* Nam ſi permãſurus fuiſſet in morte, ire ſanè potuiſſent, eo nanque omnes proficiſci-

ciſcimur. Simplicior autem multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, ſtudioſior feſtinabat ad audiẽdum, ac ſi breue ſibi tempus relinqueretur ad eius doctrinã percipiendam. Et non dixit, hic ſum: ſed vobiſcũ, hoc eſt, quãuis me perſequamini, quanuis exagitetis, non ceſſabo tamen quin vos ædificem, & quæ ſaluti vobis ſunt prædicẽ, & admoneã. *Et uado ad eum qui miſit me.* Hæc particula ſufficiens erat, quæ terrorem incuteret, & ſolicitudinẽ. Quod enim ſe indigerent, oſtendit. *Quæritis enim me, inquit,* non ſolum obliuioni non mandabitis, ſed quæretis me, *& non inuenietis.* Et vbi nam quæſierunt eum Iudæi? Dicit Lucas, quod plangebãt mulieres ſuper eo, ita & alios mul- *Luc. 23. d.* tos credibile eſt, & ſtatim captis Hieroſolymis, Chriſti & miraculorum eius meminiſſe, & eũ deſideraſſe debuerunt. Hæc autẽ ait Ieſus, vt eos alliceret. Quod enim modicum temp⁹ relinqueretur, & poſt abitũ ſuum deſideraretur: neque enim potuerit amplius inueniri, ſatis eos allicere debuiſſet. Nam ſi nõ erat futurũ vt deſideraretur, nihil perſuaſione dignum dixiſſet: ſi verò deſiderandus erat, & tamen potuiſſet inueniri nõ multum eos mouiſſet. At ſi diutius cũ his permanſurus fuiſſet, hoc etiam eos negligentiores reddidiſſet: his autẽ verbis plurimũ eos excitat, & perterret. Hæc autem particula, Vado ad eum qui miſit me: nihil ſibi detrimenti eorum inſidias allaturas, & ſpõte ſua ſe paſſionem ſubiturum ſignificat. Duo ergo prædixit, & ſe paulopoſt abiturũ, & illos ad ipſum non venturos, quod non fuit humanitatis vt finem ſuum prędiceret. Quare David: Notum mihi fac, inquit, finem meum, & numerũ die- *Pſal. 38. b.* rum meorum quis eſt, vt ſciam quid deſit mihi: & profectò nemo hoc nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autẽ hæc verba ad miniſtros dicta arbitror, vt eos maximè alliceret, oſtendendo ſe aduentus eorum cauſam intelligere: quaſi diceret, Expectate paululum, & abibo.

*Dicebant ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quo hic iturus eſt?* Atqui illi deſiderabant, & totis viribus nitebantur, vt abiret, ne eum viderent. Quamobrem non erat eis quærendum, quo eſſet iturus, ſed præferenda lætitia, & rogandum quando abiret. Verum mouentur his verbis, & ſecum ſtulte ſuſpicantur, quo abiturus ſit. *Nunquid in diſperſionem gentium?*

Hoc

r Hoc eſt, quod Iudæi diſperſioné gentes appellabant, quia vbique diſperſæ eſſent, & promiſcuo inuicé miſcerentur: quam ignominiã ipſi poſtmodum ſubierunt, ipſi nanq; facti ſunt diſperſio. Antiquitus enim Iudæorum natio in ſola Palæſtina, & nuſquam alibi inueniebatur. Propterea diſperſionem Gentiles vocabant eis exprobrãdo, ſe iactãdo. Quod autem dicit, Quo ego vado, vos non poteſtis venire: illis omnes tunc cõmixti erant, & vbique terrarum erãt Iudæi non ergo ſi Gentes ſignificaret, diceret: Quo vado, vos non poteſtis venire. Nam illis dicentibus, Nunquid in diſperſionem. Gentiũ iturus eſt? non vt offenderet, ſed vt doceret his vſus eſt verbis, quibus ſedata ira crediderunt, neque enim aliter quęſiſſent inuicem, quid diceret. Verum hæc illius dicta ſunt, ſed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quod vbi eſt, venire non poſſumus. Siquidem vita noſtra ſcelerũ plena eſt. De diſcipulis enim

*Infr.17 d* ait: Volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum. De nobis contra timeo, ne dicatur, Vbi ego ſum vos nõ poteſtis venire. Quomodo enim poterimus, cum cõtraria quàm præcipiãtur, operemur? Etenim inter ſeculi homines, ſi quis militum præter regis voluntatem facit, ad regem non admittĩ, ſed munere & dignitate exauthoratus, vltimo afficitur ſupplicio. Itidem & nos cum cupiditati ſeruimus, cum rapimus, cum vim inferimus, cum verberamus, cum non facimus eleemoſynã, illuc nullo pacto admittemur: ſed id nobis, quod & virginibus accidit, quibus ad ſponſum ingredi non licuit: ſed extinctis lampadibus, hoc eſt, gratia deficiente abierũt. Etenim ignem illum quem ſpiritus gratia

*Mat.25 a* ſtatim accipimus, modo velimus, augebimus: ſin minus, extinguetur, quo extincto ſolæ tenebrę animas noſtras occupabunt. Vt enim ardente lampade, lux vndique diffunditur: ita extĩcta occupãt tenebræ. Ideo inquit: Nolite ſpiritum extinguere. Extinguit enim cum oleum deficit, cum

*1.Theſ.5. d* vehementior quædam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctim cogitur. Sic enim ignis extinguitur. Cõprehenditur nanq; à curis ſecularibus, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil pręterea ita eũ extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quãdo enim olei defectui aquã etiam frigidam ſuperaddimus, hoc eſt, cupiditatem, iniuſtorum ani-

animas perdentem quomodo iterum poterit accendi? Cùm ergo hinc migrabimus,& cinerem & puluerem referemus, atque etiam fumum denſiorẽ,qui nos accuſabit, quod lampades extinxerimus. Vbi enim fumus eſt, neceſſariò illic ignis eſt extinctus: ſed abſit, vt hanc quiſpiam vocem audiat: Neſcio vos. Audiemus enim,ſi viſo paupere,itidẽ ac ſi non videremus afficimur: ſi eſurientem Chriſtum ignorabimus,ignorabit & ipſe nos,quũ miſericordia indigebimus:& meritò quidem,Qui enim miſerum negligit,qui nõ opitulatur indigenti:quo vultu aliena poſtulabit? Quamobrem curemus quæſo,adnitamur ne decidamus à miſericordia,ſed impleamus lampadas,ad ſponſum in thalamum ingrediamur: ad quem vtinam omnes admittamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ & cum quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum,Amen.

## HOMILIA L. EX CAP. VII.

*IN nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis, ſtabat Ieſus & clamabat,dicens: Si quis ſitit, ueniat ad me & bibat, &c.* Qui ad diuinã accedũt prædicationẽ,& fidei vacant,ſitientiũ eos deſideriũ prę ſe ferre oportet:ita enim quam audient doctrinã,poterunt fideliter continere. Etenim qui ſitiunt,poculum q̃ cupidiſſimè hauriũt ,& ita recreantur:itidem & qui diuinos ſermones audiunt,ſi ſitientes acceperint,nunquam fatigabuntur,quoad totum biberint. Quod enim ſemper eſurire & ſitire oporteat: Beati,inquit,qui eſuriunt & ſitiũt iuſtitiam. Et hoc in loco:Si quis ſitit,veniat ad me & bibat: Hoc eſt nemini vim facio,neminem traho:ſed ſi quis libẽs, & promptus accedit, ſi quis ardet deſiderio,hunc ego aduoco. Sed quanã gratia euangeliſta nouiſſimum diem magnum feſtiuitatis fuiſſe admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis conſumebantur. Cur igitur in nouiſſimo? Quia omnes conueniebant,non ita in primo & cauſam dixit fratribus:ſed neque ſecundo,neque tertio quicquam tale locutus eſt, ne irrita verba caderẽt cum deliciis vacaturi eſſent. Nouiſſimo autem quoniam domum erant redituri, præbet eis ad ſalutem viatica. Et clamabat,hoc eſt, fidenter loquebatur, & hoc propter magnam turbam. Et vt de

Mat.5.a.

de ſpiritali potu loqui ſe oſtenderet, addidit: *Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ ui-*
Pſal.39.b *uæ.* Vĕtrem cor dicit: vt alio in loco, Et legem tuā in medio ventris mei. Et vbi nam dicit ſcriptura, flumina de vĕtre eius fluent aquæ viuæ? Nuſquam. Quomodo igitur hic
a cr. textus intelligitur? Hoc in loco ita diſtinguendum eſt, vt hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, Chriſti ſententia ſit. Quum enim multi dicerent, Hic eſt Chriſtus, Chriſtus quando venerit, nunquid plura ſigna
b 21 faciet? rectam habĕdam cognitionem, neque ita ſignis, vt ſcripturis, credendum aſſerit: Nam multi cum mircula facientem viderent, Chriſtum tamĕ non arbitrabantur. Debebant nāque dicere Chriſtum à ſemine Dauid venire, vt frequĕter dicebant: quare vult innuere eorum ſe nō fugere aſſertionem. Ideoque ad ſcripturas iterum relegat. Superius enim dixerat. Scrutamini ſcripturas: & iterum: Scri
Supr. 6 a ptum eſt in prophetis. Et erunt omnes docibiles Dei: &,
& Iſa.1. Moſes vos accuſat. Et hoc in loco ſicut dicit ſcriptura,
54.d. & Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vt abundan-
Hie.13.f tiam & copiam gratię ſignificet: vt & alibi, Fons aquæ ſa-
Supra 5 g lientis in vitam æternam: Hoc eſt, multam gratiam conſe
Supr.4 b quentur. Alibi vitam æternam, hic aquam viuam dicit, hoc eſt, ſemper operantĕ. Spiritus enim gratia, cum mĕti illapſa eſt, eamque irrigarit, omni fonte vberius ſcaturit nunquam deficit: nunquam vacuatur, nunquam ſtat. Simul autem & in deficientem copiam & incredibilem operationem, & fontem & fluuios appellauit, & non vnū, ſed innumeros. Et illic ſaliĕtis, pro inundantis poſitū eſt quod facile quiuis deprehĕdere poterit, ſi Stephani ſapientiam, Pe-
a.b tri linguam, Pauli vim cōſiderauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannorum perſecutiones, non dæmonum inſidiæ, non quotidianæ mortes: ſed more fluminis, vehemĕti lapſu delati, omnia trahĕtes euaſerunt, *Hoc autem dixit de ſpiritu, quem acce pturi erant credentes in eum.* *Nondum enim erat ſpiritus datus.* Quomodo ergo prophetæ prophetarunt, & innumera operati ſunt miracula? Apoſtoli enim non ſpiritu, ſed eius
Mat.12 b virtute eiiciebant, vt ipſe. Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt

non

non omnes ſpiritu ante crucem: ſed ipſius virtute eiecisse oſtenderet. Sed cum dimiſſurus eos eſſet, tunc dixit: Accipite ſpiritum ſanctum, & iterum: Venit ſuper eos ſpiritus ſanctus, & tunc ſigna fecerunt. Cum autem miſit, non dixit, Dedit ei ſpiritum ſanctum: ſed, dedit eis poteſtatem, dicens: Leproſos mundate, dæmonia eiicite, mortuos ſuſcitate: gratis accepiſtis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus confeſſum eſt: ſpiritum ſanctum datum. Verbum ipſa gratia contracta & ſeparata erat, & à terra diſceſſerat, ex quo dictum eſt: Relinquetur domus veſtra deſerta, & ante illam diem iam deficere cœperant. Siquidem non amplius apud eos propheta erat, neque gratia eorum ſacra tuebatur. Cum igitur ſpiritus ſanctus cohibitus eſſet, tum iam diffundi largiter debuit, quod poſt crucem cœpit exordium, non tantum vt largius, ſed vt maioribus gratiis abundaret: etenim mirabilius donum erat, vt cũ dicit, neſcitis cuius ſpiritus eſtis, & iterum: Non enim accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis, ſed adoptionis. Nam & antiquitus ſpiritũ habebãt, ſed aliis nõ largiebãtur, apoſtoli autẽ innumeros implebant. Cũ autem hanc eſſent accepturi gratiam nondũ datam: ideo de hac inquit euangeliſta: *Nondũ enim erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus*, hoc eſt crucifixus. Cũ enim inimici & peccatores & diuino munere priuati, & odio digni eſſemus, gratia autem reconciliationis eſſet indicium: cúmque munus non inimicis, non hoſtibus, non odio habitis, ſed amicis & familiaribus detur, oportuit primum pro nobis ſacrificium offerri, & carnis inimicitias diſſolui, & deo amicos fieri, & inde mun⁹ accipere. Nam ſi hoc in promiſſione Abrahæ factũ eſt multomagis in gratia: quod ſignificans Paulus inquit. Si enim qui ex lege ſunt, hæredes ſunt, exinanita eſt fides. Lex enĩ iram operatur: hoc eſt, promiſit deus Abrahæ & ſemini eius daturum terram, & nepotes eius promiſſione indigni reperti ſunt, & propriis laboribus placere non potuerunt. Propterea acceſſit fides, res facilis, quæ gratiã adduceret, neque incaſſum caderent promiſſiones. Ideo ex fide dicit vt ſecundum gratiam firma eſſet promiſſio: ſecundum gratiam autem, quoniam labore ſuo non poterant. Sed quanã gratia cum inquit ſecundum ſcripturas, non adducit earũ teſti-

*Infr. 16 f*
*Mat. 10 a*
*Mat. 12 d*
*Luc. 9 g*
*Rom. 8 b*
*Rom. 4 c*

teſtimonium? Quoniam corruptæ erat ſententię. *Alii enim dicebant, Hic eſt uere propheta: alii dicebant, Seducit turbam, quidam: Nunquid ex Galilæa uenit Chriſtus? Nonne ſcriptura dicit, quia ex ſemine Dauid, & de Bethlehē caſtello?* Et varia erat ſententia, vtpote in turba. Neq; enim diligenter verbis eius attendebāt, neque vt diſcerent propterea nihil eis Chriſtus reſpondit, quāuis dicerent. Nunquid ex Galilæa Chri-
*Supra 1 g* ſtus venit? At Nathanael cōtumelioſius dicētē, A Nazareth
potest aliquid boni eſſe? laudauit, tanquā verū Iſraëlitam. Siquidē hi, qui ad Nicodemum dixerant: Scrutare, & vide qđ ex Galilæa non ſurrexit ꝓpheta: nō diſcēdi gratia quærebant, ſed vt Chriſti gloriā penitus euerterent: ille autē, deſiderio tantum veritatis, & diligēti veterū ſcripturarum ſcientia. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil reponit. Qui enim ſibipſis cōtraria loquebantur, & nunc neminē vnde veniret ſcire, nunc ex Bethleē eſſe aſſerebant, cōſtat etiā ſi didiciſſent cōtradicturos. Eſto enim locū ignorarēt qđ ex Bethlehē, quoniā eſſet educatus in Nazareth, nō tamē propterea excuſabātur. Nónne eñ illic natus eſt? Nūquid & genus ignorabant, quod ex domo & patria Dauid? Qūo ergo dicebant, Nūquid ex ſemine Dauid venit Chriſtus? Sed hoc illo modo abſcondere volebāt, & verſute omnia loquebantur. Sed qua gratia Chriſtū non interrogarūt, dicentes: Cum alia quidem omnia in te admiremur iubes autem tibi ſecundum ſcripturas credi, Dic nobis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethlehem Chriſtū venturum, tu autem ex Galilęa veniſti. Verum nullis huiuſmodi verbis vſi ſunt, ſed omnia peruerſe loquuntur. Quod enim nollēt quicquā diſcere, ſtatim ſignificat euangeliſta quod quidā ex ipſis volebāt eum apprehendere, ſed nemo miſit ſuper illū manus. Nam etſi nihil aliud hoc ſaltē eos cōpungere debuiſſet: verū nō ſunt cōpuncti: vt inquit pro-
*Pſal. 34. c* pheta: diſſipati ſunt, & non ſunt cōpuncti. Eiuſmodi enim malitia eſt nulli vult credere: ad vnū tātū reſpicit vt eū cui
*Pſal. 26 d* inſidiaͭ, perdat. Sed quid dicit ſcriptura? Qui fodit foueā
proximo, in eam incidit, quod vſu tunc venit. Ipſi enim volebāt Chriſtū interimere, vt prædicationē tollerēt: ſed cōtra euenit. Siquidē prædicatio Chriſti gratia floruit, illorū verò doctrina extīcta periit: patriā, libertatē, & licētiā,

& cultū

& cultũ veterẽ perdiderũt, & omni priuati ſũt fœlicitate, in ſeruitutẽ & captiuitatẽ adducti. Quibus admoniti, nulli in ſidias tẽdam⁹, ſciẽtes quod in noſipſos enſem acuimus, & maiorẽ nobis plagã infligimus. Sed ęgre tulit quiſpiã ſe oſ fẽdi, & vlciſci: noli quęſo, nõ vlciſcẽdo enim, vlſciſci poteris: vlciſcẽdo vero, nõ vlciſceris. Nec quæ dico nugas arbitrare, ſed veritatẽ. Quõ? qm̃ qui nõ vlciſcitur, deo relinquit vltionẽ: qui vlciſcitur, minime. Mihi enim, ĩquit, vindictã, & ego retribuã dicit dñs. Nã ſi ſerui noſtri rixãtes inuicẽ, Deu. 32 f nulla noſtri ratione habita, ipſi ad vindictã vertuntur, etſi ſępius poſtmodũ nos rogẽt, nõ ſolũ nõ eos vlſciſcimur, ſed indignamur, ſceleſtos & flagitioſos appellamus, & nobis id cognoſcẽdũ relinqui oportuiſſe dicim⁹. Cũ enim tibi vltionẽ pręſumpſiſti, nihil amplius in illũ indignatur dominus: hoc lõge magis deus dicet, qui nos admonet vt ſibi omnia permittamus. Quid enim non abſurdũ ſit, vt qui à ſeruis & pueris noſtris tantã modeſtiã, tantã obedientiam exigimus, eandem domino noſtro non exhibeamus. Hoc autem dico, quoniã tam prompte inuicem vlciſci cõtendimus: ſed vere philoſophantem hoc facere nõ oportet, ſed ignoſcere & dimittere quod in nos peccat, etiã ſi illud nõ eſſet magnũ præmiũ, veniã pro eo accipere. Sed dic quęſo, ſi peccantẽ reprehẽdis, cur ipſe peccas? cur eadẽ admittis? Iniuriã tibi intulit, noli cõtra inferre: perterruit, noli perterrere, cum nullã inde aſſequaris vtilitatẽ: mœrore te affecit, noli vicem reddere, nã illi ſimilis efficeris, & tu nihil lucraris, ſed ſi manſuete perfers, forte ipſum corriges: ita enim pudorẽ incuties, ita iram ſedabis. Nemo malo malũ ſanat, ſed bono malum. Hæc apud Gẽtes nonnulli philoſophãtur, qui cũ erroris ſtultitia tantã præ ſe ferãt ſapiẽtiam pudet nos, vt inferiores deprehendamur. Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt. Multi falſo accuſati, in vltionẽ nõ proruperũt. Inſidiatores beneficiis proſecuti ſunt. Non parum verendum eſt, ne apud illos, qui vita nobis præſtãtiores ſunt inueniantur, néue nos maiori cruciatui obnoxios faciant. Nã ſi qui participes ſumus ſpiritus, qui dei regnum expectamus, qui cœleſtiũ cognitionẽ habemusqui nõ formidam⁹ gehẽnã, qui angeli fieri iubemur, qui diuinis fruimur myſteriis, ne ea quidẽ qua illi virtute pollemus

mus: quid nobis ſperandum eſt? Quod ſi Iudæi nobis ſperandi ſunt: Niſi, inquit, abundauerit iuſtitia veſtra plusq̃ Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum, longè magis Gentiles: ſi Phariſæi, magis infideles. Si non ſuperantibus nobis illorum vitam, cælorum regna clauduntur: quomodo ea conſequemur ſi Gentilibus peiores inueniemur? Abiiciamus ergo dilectiſſimi omne odiũ, iram, indignationem. Eadem dicere mihi quidem non moleſtum, vobis autem tutũ. Etenim medici eadem ſæpe medicina vtũtur: & nos eadem veſtris auribus inſtillare, in memoriam reducere docere, hortari non ceſſamus. Etenim in magna ſecularium turba horũ obliuiſcimur. Quare ne incaſſum hic colligamus opere confirmentur, vt futura bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, per quem & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LI. EX CAP. VII.

V *Enerunt ergo miniſtri ad pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis eum? Reſponderunt miniſtri: Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic loquitur.*

Nihil veritate clarius, nihil ſimplicius, niſi maligni eſſe velimus: Quemadmodũ nihil malignis obſcurius, nihil verſutius. Ecce vt Phariſæi & Scribæ, qui ſapiẽtia præſtare videbantur, qui cũ Chriſto ſemper verſabantur, vt ei inſidiarentur, licet miracula viderint, & ſcripturas legerint: non modò nihil vtilitatis, ſed damni plurimum acceperũt: miniſtri autem, etſi nullam eiuſmodi materiam haberẽt, vno tantùm ſermone perſuaſi ſunt: & qui ad Chriſtum capiendum ierant, eius admiratione capti redierunt. Neq; eorum tantùm ſapientia admiranda eſt, quod ſignis non eguerũt, ſed quod ſola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula feciſſe: ſed, neminẽ vnquã ſic locutum. Nec ſapientia tantùm, ſed & audientia admiranda. Siquidẽ his qui ſe miſerant, ita loquũtur, Phariſæis videlicet qui omnia faciebant & conabantur, vt caperetur. Venerunt, inquit, miniſtri ad põtifices & Phariſæos, & dixerũt eis illi: Quare non adduxiſtis eum? Quod autem venerint, longè magis fuit q̃ ſi apud Chriſtum remanſiſſent.

Sic

Sic enim liberati fuiſſent eorum moleſtia, nunc præcones fiunt ſapientiæ Chriſti,& maiorem pṛę ſe ferunt animum: neque excuſant ſe propter turbam nō potuiſſe,quæ eū tanquam prophetā ſequuntur:ſed, Nunquā ſic locutus eſt homo:potuiſſent ſanè ita ſe excuſare,ſed animi oſtendūt rectitudinem. Neq; tantum ſe illū admirari,quàm qui ſe miſerant ad eum ligandum quem audire debuiſſent,accuſare viſi ſunt. Atqui breuem Chriſti audierunt orationē. Tāti enim veritas eſt, vt incorrupto animo longis ſermonibus minimè opus ſit. Quid ad hoc Phariſæi? Cùm compūgi & mutare ſententiam oportuiſſet,cōtra faciunt,inuicem eos accuſant,dicentes: *Nunquid & uos ſeducti eſtis?* Adhuc eis blandiuntur,neq; in eos grauius inuehūtur, veriti ne tandem diſcederent: tantū indignationem præ ſe & leuitatem ferunt. Sed interrogādum erat,quid admiratione dignum loqueretur:quod cauerūt, quippe qui ſine dubio ſe captum iri intelligebant. Perquam ſtulta autem coniectura dicūt: Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum? Ita Chriſtum accuſatis,& non incredulos. *Sed turba hæc quæ nō nouit legem,maledicti ſunt.* Hoc enim magis vos accuſat,quod turba credidit,vos verò minimè. Etenim illi cognoſcentiū legem opera faciebant. Quomodo ergo,nónne maledicti, qui non ſeruabant legem,& non illi qui legem ſeruabant? Oportebat autem non ab incredulis quæ non credebantur accuſare. Neq; enim rectus hic modus. Nam & vos nō credidiſtis deo,vt Paulus inquit: Quid enim ſi non crediderunt quidam? Nunquid incredulitas eorum fidem dei euacuabit? Abſit,etenim prophetæ ſemper eos accuſant, dicentes: Audite principes Sodomorū:&,Principes tui non credunt: & iterum, Non veſtrum eſt noſſe iudiciū? Et vbique vehementius accuſantur. Et quid: Chriſtū propterea quiſpiam accuſaret? Abſit:illorū enim hoc crimen. Quod autē aliud eſſe poſſet argumentum quod legem nō cognoſcitis, quam quod nō creditis? Quum enim dixiſſent, quod nemo principum credebat in eum,ſed qui legem ignorabāt, meritò eos arguit. *Nicodemus inquiens: Nunquid lex noſtra iudicat hominem, niſi audierit ab ipſo prius?* Oſtendit autem eos neq; ſcire legem,neq; ſeruare. Nam ſi lex iubet neminē interfici, niſi prius audiatur: ipſe autem ante auditā cauſam

*Rom.3.a* *Eſa.1.c.* *Thre.4 b* *Mich.3.a*

iudicabant,certè legis trãſgreſſores erant. Et quum dixiſſent neminem principũ credidiſſe in eũ,ideo innuit euangeliſta eum è principum numero fuiſſe,oſtendés etiam ex principibus crediḋiſſe. Nondum autem palàm facere audebant,erant tamen Chriſto familiares. Vide autem q̃ parcè arguit. Non dixit: Vos autem vultis eum interficere, & temerè hominem vt errantem accuſatis:ſed benignius,vt nimium eorum temerarium impetum, crudelémque ſedaret. Quamobrem ad legem ſuam vertit orationem,dicés: Niſi audierit diligenter,& cognouerit quid faciat? Quare non ſolus & nudus requiritur auditus, ſed diligens : quod hac particula ſignificatur, Et cognouerit qd faciat,quid velit, & quare,& cui,an tanquam hoſtis mores peruertat. Dubitantes ergo quum dixiſſent,neminé principum in eũ credere,neq; vehementer, neq; remiſſè ad eum ſe contulerũt. Et quænam hęc conſequentia,dic quæſo,dicente illo: Lex noſtra non iudicat quenquam,vt reſpondeat, *Nunquid tu Galilæus es?* Oſtendendum nanq; erat non abs re pro eo miſiſſe,vel ſi aſperius,minimè ei eſſet reſpondendũ. *Scrutare & uide,quia à Galilæa propheta non ſurgit.* Quid enim dixit homo? Quod propheta eſt,imò ꝙ non iudicatus non eſſet morti tradendus:illi verò contumelioſè,tanquam inſcio ſcripturarum reſpondent:ac ſi dicerent, acquieſce nobis & diſce:hoc enim innuunt dicentes, Scrutare & vide. Quid Chriſtus,quum multifariam de Galilæa & propheta locuti eſſent,vt hãc alienã tolleret ſuſpicionem,quod vnus prophetarum,& non mundi dominus putaretur?

CAPVT VIII. EGO,*inquit,ſum lux mundi.* Non Galilææ,non Paleſtinæ, non Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt uerum.* O inſaniam,ſcripturas vbiq; adducit,& dicũt: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes. Quod autem perhibuit teſtimoniũ? Ego ſum lux mũdi. Magnum dictu, & verè magnum ,ſed non nimiũ ipſi admirati ſunt. Quoniã non ſe patri æquiparauit,neq; ſe eius filium dixit, deq; deũ,ſed lucem,reprehendere tamen voluerũt:nã maius hoc erat q̃ diceſt. *Qui ſequitur me,non ambulat in tenebris.* Lucem & tenebras intellectu perceptibiles dicit, hoc eſt, non manet in errore. Vbi & Nicodemum allicit,vt valde promptum & fidẽtem,& miniſtros,laudat,qui id fecerint: hoc

hoc enim clamare ſignificat,& eos ad audiendũ confirmare vult:ſimul & eos dolos ſtruere, & in tenebris & errore verſari,neque lucem attingere oſtendit. Nicodemo preterea in memoriam reducit,quæ ante dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem : & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant: Cùm enim neminẽ ex principibus in eum credere dicerent,ideo inquit: Qui malè operatur,in lucem non prodire:nõ ex lucis defectu,ſed mentis vitio. Reſponderunt ei: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes:ad quod ille: Supr. 3. a

*Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimoniũ meum uerum eſt: quia ſcio unde ueni, & quo uado: uos autem neſcitis unde uenio aut quo uado.* Quod iã dixi,hoc Iudæi tanquam iam dictum proponũt,quod Chriſtus arguit,ſed id dixiſſe aſſeuerat,ꝓpter eorũ ſuſpicionẽ,qui purum eum hominẽ ſuſpicabantur. Ex deo ſum,inquit,& deus,& dei filius:deus autẽ ſibiipſi idoneus teſtis,vos autem neſcitis,& ſponte veſtra mali eſtis:& videntes diſſimulatis,& omnia ſecundum humanã ſententiam loquimini,neq; quicquã amplius q̃ quod apparet,intelligere vultis. Vos ſecundũ carnẽ iudicatis. Et quẽadmodum ſecundum carnem viuere,malè viuere eſt: ita & ſecundum carnẽ iudicare, iniuſtè iudicare. *Ego non iudico quenquam: & ſi iudico, iudicium meum uerum eſt.* Hoc eſt,iniuſtè iudicatis : etſi iniuſtè iudicamus, inquiunt, quid nos non arguis? quid non condemnas? Quia non veni ad hoc, ideo dicit ſe neminem iudicare: etſi iudicet verum eſſe iudicium ſuum. Nam ſi vellem, ex damnatorum numero eſſetis,hoc autem non quod iudicem dico,neque ideo nõ iudico,quod non fidam. Nam ſi iudicarem,vos ſanè cõuincerem quod iuſtè iudicarem : ſed nunc iudicij tempus non eſt. Significat futurum iudicium. *Quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me pater.* Vbi innuit, non ſolùm ſe iudicare, ſed etiam patrem: quod ſubtexit in teſtimonium eius inducens. *In lege autem ueſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium uerum eſt.* Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid CHRISTVS hominibus præſtaret, ſi hoc ſimpliciter acciperemus? In hominibus enim ita inſtitutum eſt, quoniam nemo per ſe fide dignus eſt:in Deo autem quomodo hoc eſſet conſentaneum? Quomodo ergo hæc particula intelligenda eſt: Nũquid quoniam duo,

an quoniam homines propterea duo? Nam ſi quoniam duo ſunt, qua gratia non confugit ad Ioannẽ? Nõ enim dixit, teſtimoniũ perhibeo ego de meipſo, & de me Ioannes: cur non ad angelũ, cur non ad prophetas? Inueniſſet enim & alia innumera teſtimonia, ſed voluit hoc tantùm ſignificare, non quod duo, ſed quod eiuſdẽ ſubſtantiæ. *Dicunt ei: Quis eſt pater tuus? Reſpõdit Ieſus: Neq; me ſcitis, neq; patrẽ meũ.* Quum enim ſcientes tanquã inſcij, & vt eũ tentarent percontarentur, indignos quibus reſpõderetur arbitratus eſt. Propterea iam omnia apertius & audẽtius loquitur: quippe qui à ſignis, & ſequentium ſe doctrina accipiebat teſtimonium, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, vnde venio quod non nimium eos offendit: quod autẽ addidit, Et quo ego vado, magis eos perterruit, ac ſi non eſſet in morte permanſurus. Sed cur non dixit, ſe ſcire deũ eſſe: ſed, vnde veniret? Quia ſemper humilia magnis admiſcet, eáque viciſſim cohibet. Nam quum dixiſſet: Ego teſtimonium perhibeo de meipſo, ídque oſtendiſſet: ad humiliora deſcendit, quaſi diceret. Scio à quo miſſus ſum, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quod contradicerẽt. Nihil enim falſi locutus ſum, inquit, quum inde venerim, & illuc ad verum deum vadam quem vos neſcitis, ideo ſecundum carnem iudicatis. Nam ſi poſt tot argumenta & ſigna adhuc verum non eſſe dicitis, & Moſen de aliis, & de ſe teſtantem fide dignum iudicatis, Chriſtum verò minimè, hoc eſt ſecundũ carnem iudicare. Ego nõ iudico quẽquam. At qui etiam patrem neminẽ iudicare teſtatur, quomodo hic dicit: Et ſi iudico ego, iudiciũ meum verum eſt, quia non ſum ſolus? Iterum ad illorum loquitur ſuſpicionem, hoc eſt iudicium meum patris eſt, neque aliter quàm ego pater iudicat: neque aliter ego quam pater. Sed quanã gratia patris meminit? Quia nõ dignũ filium cui crederetur, arbitrabantur, niſi patris præoccupaſſet teſtimonium. Aliter non ſtaret ſententia. In hominibus enim, cùm ſuper alieno negocio duo teſtificantur, tũc teſtimoniũ eſt verũ: hoc enim eſt duos teſtimoniũ perhibere, ſed hic non ſunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictũ, ꝙ vt patri conſubſtantialis, & alterius nõ egere teſtimonio, & nulla alia ex parte patri inferior oſtẽdat? Animaduerte præterea quãta

cum authoritate loquitur. *Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater.* Quod ſi ſubſtantia minor eſſet, non ſanè dixiſſet. Nunc autem ne numeri gratia id poſitum arbitreris, nihilo inferiorem poteſtatē intuere. Teſtimoniū perhibet homo cū fide dignus eſt, non cum teſtimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autē ab alio accipit, ipſi in re ſua non creditur: hic autem cōtra, in ſuo enim negocio teſtimoniū perhibens, & ab alio ſe habere aſſerens, dignum ſe fide dicit, vndiq; ſuam proponēs authoritatem. Sed qua gratia, cū dixit, Non ſum ſolus, ſed ego & qui miſit me pater. Et duorum hominum teſtimonium eſt verū: addidit, Ego ſum qui teſtimoniū perhibeo de meipſo? vt ſcilicet, quantæ eſſet authoritatis oſtenderet, & primū quidem ſeipſum poſuit, vt æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui ſe patrē ſcire, ipſum autem neſcire dicerent: & hanc cauſam dicit, quod ipſum cognoſcere nō velint. Ait enim impoſſibile ſine ſui cognitione quēpiam noſſe patrem, vt hoc ſaltem pacto ad ſe cognoſcēdum eos alliciat, ipſo enim contempto patrem ſemper quærebant, quare inquit: Nō poteſtis noſſe patrē ſine me. Itaque qui filio maledicūt, non ipſi tantùm, ſed & patri maledicūt. Hæc nos caueamus & glorificemus filium, quippe qui niſi eiuſdem eſſet naturæ, non ita dixiſſet. Quod ſi tantū admonuit, alterius autē non erat ſubſtātiæ, poterat etiam ignorans patrē cognoſcere: neque fuiſſet omnino cognoſcere, ſi patrem noſſet. Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelum: immò inquit, Etenim qui creaturā nouit, nouit & deū? minimè, multi enim, vel potius omnes homines creaturā norūt, norunt ſanè, & deū ignorant. Glorificemus ergo dei filium, non oris tantùm gloria, ſed operibus, ſine quibus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudęus cognominaris & requieſcis in lege, & glo- Rom. 2. c riaris in deo: qui ergo alium doces, teipſum non doces: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriātes, non exhibendo vitā fidei conuenientem, deum inhonoremus, mendacem eum facientes. Etenim orbis terrarū magiſter, fermentum, lucem, ſalem vult eſſe Chriſtianum. Quid ſignificat lux? vitę claritatem, nihil obſcuritatis in ſe

continentem:non lux ſibiipſi vtilis eſt,neque ſal, hæc fermentum,ſed in alios confert vtilitatẽ:ita nobis non noſtra tantũ vtilitas,ſed aliorum exigitur. Sal niſi ſalſum reddat, non ſal,ſed aliud eſſe deprehenditur. Nam ſi ipſi benefecerimus,aliis erimus benefaciendi exemplum. Quouſque à bonis operibus deſiſtemus, nihil aliis conferre poterimus: nihil fatuum apud nos,nihil molle ſit & ſolutũ,qua-
Mat.25 a lia mundi opera ſunt,& curæ ſeculares. Propterea virgines fatuæ ſunt appellatæ,quoniam circa fatuas mundi curas vacabant,hic cõgregantes,vbi minimè eſt reponendũ. Verẽdum ſanè ne id nobis accidat,ne ſordidis veſtibus eo accedamus,vbi mundas & nitidas omnes induti ſunt. Nihil enim peccato ſordidius, nihil immũdius,cuius naturã
Pſal.37 a propheta interpretatus clamabat:Putruerunt, & corruptę ſunt cicatrices meę. Quod ſi peccati placet cognoſcere turpitudinem,commiſſum conſidera,cũ liber non amplius eius perturbaris affectu,tunc id cognoſces. Conſidera iram cum ſedata eſt:auaritiam,cũ ea nõ afficeris:intelliges profecto nihil turpius, nihil ſceleſti⁹ rapina & auaritia. Ideo frequẽter repetimus,non vt vos perturbemus, ſed vt maiorẽ in modũ proſimus. Nã qui vna nõ corrigitur admonitione,corrigetur fortaſſe altera,& quem altera præterit, non præteribit tertia. Vtinam autem omnes omnibus malis li-
d beri,Chriſti ſuauitatem deguſtem⁹, cui gloria cum patre, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LII. EX CAP. VIII.

H*Aec uerba locutus eſt Ieſus in Gazophilatio, docẽs in templo. Et nemo apprehendit eum, quia non uenerat hora eius.* O Iudaicam dementiam, ante Paſcha Ieſum quærebant, & in medio inuentum, conati eum & per ſe,& per miniſtros fruſtra comprehendere, nõ tamen eius virtutem iterum formidarunt, ſed in malitia perſiſtebant. Quod autem id ſemper tentarẽt,inquit: Hæc locutus eſt Ieſus in Gazophylatio,docẽs in templo,& nemo apprehẽdit eum. In tẽplo loquebatur more magiſtri, quod magis eos mouere debuiſſet,& ad eos, qui ipſum reprehendebant,& calumniabantur,quod ſe patri æqualem faceret. Illuc enim duorum hominum teſtimonium verum eſt

eſt,hoc ſignificat. Veruntamen hæc, inquit, locutus eſt in templo tanquam magiſter,& nemo apprehēdit eum, quia nondū venerat hora eius: hoc eſt paſſionis.tēpus. Quamobrem cū paſſus eſt,non corū poteſtati,ſed diuinæ diſpēſationi adſcribendum eſt:ipſi enim iampridem voluiſſent, non tamen potuerunt: neque tunc potuiſſent,niſi ipſe per miſiſſet. *Iterum igitur,inquit, ad eos Ieſus: Ego uado, & quæritis me. Cur hoc frequenter repetit?* Vt eorum animos commoueat atque perterreat. Conſidera quantum hoc terroris incutiat, cum enim vellent eum interficere, quærunt tamen quo vadat,tantam de eo opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit non in eorum eſſe poteſtate, ſed iampridem præfiguratum dicit, & reſurrectionem iam his ſermonibus deſcripſit. *Dixerunt ergo Iudæi, Nunquid interficiet ſemetipſum?* Quam mox tollit ſuſpicionem. *Vos,inquit, deorſum eſtis, ego de ſuperius ſum.* Hoc eſt,haud mirum, ſi vos carnales homines hæc,& nihil ſpiritale ſuſpicemini,ego tamen talia non faciam. *Vos deorſum eſtis,ego deſuperius ſum. Vos de mundo hoc eſtis.* Iterum mundanas & carnales eorum aperit ſententias. Vnde conſtat illam particulam. *Ego non ſum de mundo hoc,* Non ideo dictam,quod carnem non acceperit,ſed quod longè ab eorum abeſſet malitia. Etenim diſcipulos de mūdo non eſſe dixit, habebant tamen carnem. Quemadmodum igitur Paulus,dicendo: Non eſtis in carne:non ſine corpore eſſe Roma. 8 b intelligit: ſic diſcipulos non eſſe de mundo,nihil aliud q̃ eorum ſapientiam teſtatur. *Dixi ergo uobis, quia ſi non creditis,quia ego ſum, moriemini in peccatis ueſtris.* Si enim propterea venit, vt tolleret peccata mundi, neque aliter tolli poterant,niſi per lauacrum:neceſſarium erat eum qui non crederet, cum vetere homine eſſe moriturum. Qui enim non vult ſeipſum mortificare per fidem,& ſepelire, mortificabitur in eo, & migrabit, priorum peccatorum pœnas daturus. Propterea dicebat:Qui non credit,iam iudicatus eſt:non ſolum quia non credit,ſed quia in peccatis morit̄. *Dicebant ergo ei: Tu quis es?* O dementiam, poſt tantùm temporis, tot miracula, & tantam doctrinam, quis ſit interrogant. Quibus Chriſtus: *Principium qui & uobis loquor.* Hoc eſt,ſanè indigni eſtis q ſermões meos audiatis,

& qui ſim intelligatis. Vos vt me tentetis ſemp loquimini,
mihi autē non attenditis, & in oībus vos reprehēdere nūc
non poſſum: hoc enim ſignificat, *Multa habeo de uobis loqui, & iudicare:* Non tantùm reprehendere, ſed punire.
*Sed qui miſit me:* Hoc eſt, pater, non vult hoc. Non enim
*Infr.12.g* veni iudicare mundum, ſed ſaluum facere. Nō enim miſit
*Supr.3. b* deus filium ſuum, vt iudicet mūdum, inquit, ſed vt ſaluum
faciat. Si ergo ad hoc me miſit, & ille verax eſt, meritò neminem ego impræſentiarum iudico: ſed ad ſalutē loquor,
non ad reprehenſionem. Hęc autem dicit, ne metu deſiſtere, néue eorum mentes introſpicere non putaretur. Illi autem de patre ſermonem haberi non intellexerunt. O dementiam, non deſiſtit de eo verba facere, neque aduerterunt. Præterea cum poſt multa ſigna & doctrinas nihil eis
perſuaſiſſet, iam de cruce ſermonem aggreditur, *Cum exaltaueritis filium hominis, tunc maxime quia ego ſum ſcietis.* Et
per ſigna & reſurrectionē & captiuitatem, quæ omnia ſufficientia erant eius virtutem demonſtrare. Cum videbitis,
inquit, me nihil per mortem paſſurum, tunc ſcietis quia ego ſum, videlicet Criſtus & filius dei, & qui cuncta & fero
& duco & non ſum contrarius illi: idcirco addit, *Et a meipſo non loquor.* Siquidem vtrunque cognoſcetis, & virtutē
meam, & cum patre conſenſum. Hæc enim particula, A
meipſo non loquor: indiſcretam cum patre ſubſtantiam,
& nihil contra paternam voluntatē ſe loqui oſtēdit. Cùm
enim à cultu excidetis, neque vobis ſolita ſacrificia permittentur: tunc diuinam in vos indignationem, vltionemque,
quia me non audiſtis intelligetis: quaſi dicat, Si mihi alienus eſſet & contrarius, adhuc contra vos indignaretur.
*Eſa.53.c.* Hoc & Eſaias inquit: Dabit impios pro ſepultura eius, &
*Pſal.2. b* Dauid: Tunc loquetur ad eos in ira ſua. & ipſe: Ecce relin
*Mat.23 d* quetur domus veſtra deſerta. & parabola: Quid faciet agri
*Ibidē.21d* colis dominus vineę illius? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum incredulitatem ſic loqui. Quod ſi ipſe
*Luc.19.d* eos perdet, quemadmodum perdet? Auferte, inquit, qui
me ſic regnare nolunt, & interficite. Cur nō ſuum id opus
ſed patris dicit? Quia tum ad eorum reſpicit imbecillitatē,
tum patrem ſuum reueretur: propterea nō dixit, Relinquā
domum veſtram deſertā: ſed relinquetur, non addita perſona.

ſona. Dicédo enĩ, Quoties volui cõgregare filios veſtros, *Luc. 13. g*
& noluiſtis: inde addẽdo, relinquet, ſed deſolatũ eã oſtẽ
dit: hoc eſt, cũ obſequiis & beneficiis cognoſcere me no-
luiſtis, ſuppliciis cognoſcetis q ſum. *Et pater mecũ eſt.* Et ne
hoc verbo, q miſit me, minor patre exiſtimaret, ſecũ eſſe di
cit. Aliud enĩ diſpẽſationis eſt, aliud diuinitatis. *Et non re-
liquit me ſolum, quia ego quæ placita ei ſunt, facio ſemper.* Rur-
ſus ad humiliora deſcẽdit, ad illud frequenter inſtãs, quod
dicebant ex deo non eſſe, neque ſabbatum ſeruare: ideo in
quit, Quæ placita ei ſunt, facio. Indicans ſabbati ſolutionẽ
præter eius non eſſe voluntatem. Ita & in paſſione: An pu- *Mat. 16 c*
tas quia non poſſum rogare patrem meum? Atqui dicẽdo *Infr. 18. b*
ſolùm, quem quæritis, reiecit eos retrorſum. Qua ergo gra
tia non dicit, non putatis quod poſſum eos perdere, cum
id re ipſa oſtenderit? Ad eorum deſcendit imbecillitatẽ:
id enim maiorem in modum adniſus eſt, vt minimè patri
contrarium ſe oſtẽderet ita hoc in loco humani⁹ loquitur.
Et vt dixit, Non reliquit me ſolum: ita &, Quæ placita ei
ſunt, facio ſemper. *Hæc illo loquente, multi crediderunt in eũ.*
Cùm enim ad humiliora deſcendit, multi ad credendum
adducuntur: & tu adhuc interrogas, qua gratia humiliter
loquatur, cum euangeliſta aperte his verbis demonſtret?
tantũ non clamãs: Noli perturbari, cum ad hãc verborum
humilitatem eum deſcendere audis. Siquidem qui ſuper-
na illa doctrina non ſunt perſuaſi, quod à patre ſit, meritò
humilia audierunt quibus crederent, & hac ratione poſt-
modum etiam huiuſmodi vſus eſt verbis. Crediderũt ergo
non tamen vt oportuit: ſed quodãmodo cũ intelligerent,
& acquieſcerẽt ſermonis eius humilitati: quod enim per-
fectam fidem non haberent, ex ſequentibus Euãgeliſta ſi-
gnificat, cum rurſus ei maledicunt: & quod hi iidem ſint,
ex ſequentibus conſtat. *Dicebat ergo Ieſus ad eos qui credide
runt ei ex Iudæis: Si uos manſeritis in ſermone meo.* Hinc enim
perſpicuum eſt, nondum doctrinæ inhærere, ſed tantũ ver
bis vacare: quare vehemẽtius locutus eſt, illic ſimpliciter.
Quæretis me: nunc maius quiddam addit, In peccatis ve- *Supra. 7 c*
ſtris moriemini. Ideo, ſcilicet, quod illuc migrãtes, me am
plius rogare non poteſtis hæc quæ loquor in mundo, hinc
ſe ad Gentes exiturũ oſtendit. Cũ non cognouerint, quod
de pa-

non aſpernatus eſt:hoc perſuaſus,nõ rapina,nõ cupiditate fereris,nõ proximi rẽ capies,ſed potius paupertatẽ amplexaberis,diuitias negliges,hac ratiõe oẽm propulſabis malitiã:ad hæc cũ videris Ieſum in pręſepio iacentẽ, abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro,aut argento lectum excolẽdi,abiicies ſane omnẽ cupiditatẽ:multa cõſequeris,quæ particulatim in præſentia dici nõ vacat:ſcient autẽ qui experientur,Quamobrẽ hortor,vt lectioni vacetis,ſenſus imbibatis,eósq; veſtris inſcribatis mẽtibus:quod cum Iudęi neglexerunt,libros manibus ferre iubebant. Nos vero non manibus,ſed domi habeamus immo cordib' vt oportet inſcribamus.Hoc enim pacto abſterſis præſentis vitæ ſordibus,futura bona conſequamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpũi ſancto,in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

## HOMILIA LIII. EX CAP. VIII.

*Dicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: Si vos manſeritis in ſermone meo,uere diſcipuli mei eritis,& cognoſcetis ueritatem,& ueritas liberabit uos.*

Multa nobis patientia opus eſt,dilectiſſimi,quã tunc profecto conſequamur, cũ ſacrarũ literarũ doctrina altius in cor radices egerit.Nam quẽadmodũ quercus altius demiſſis radicibus, nullius venti viribus ſternitur : ita animam diuino cõfixam timore,nullus tentationum vẽtus euellet. Idcirco inquit propheta:Cõfige timore tuo carnes meas, *Pſal.118.* ita & tu cõfigere quaſi clauo quodã ,& adhæreas:vt enim *d.* hi difficulter,ita aliter affecti facile decipiũtur , & in labẽ procidũt:ſicut contingit Iudęis,licet enim audierint,crediderintq; , rurſus ad deteriora prolapſi ſunt. Quamobrẽ Chriſtus vt eos in fide quãq̃ paruam haberent, cõfirmaret aſperius eos tangit. Eſt credentium facile reprehenſiones tolerare,ipſi autem quãprimum excanduerũt.Primũ ergo Ieſus eos admonet:Si vos permanſeritis in ſermone meo, vere diſcipuli mei eritis:& cognoſcetis veritatẽ & veritas liberabit vos. Tantum nõ dicens.Sũ altius inciſurus , ſed nolite agitari.Vel potius his verbis eorum ſedat ſuperbiã. A quo autem liberabit, dic, quæſo? A peccatis. Quid temerarij illi?*Semen abrahæ ſumus,& nemini ſeruiuimus unquã.*

Statim

Statim defecerunt,quoniam terrenis inhiabant.Si nõ mã-
ſeritis in ſermone meo : indicat cordis eorum cogitatio-
nes,quod crediderunt quidem non autẽ permanſerunt,&
magnum quiddam eos videlicet, futuros ſibi diſcipulos,
annunciat.Cum enim nonnulli ante diſceſſiſſent,eos no-
tat inquiẽs,Sed ſi mãſeritis:nã & illi audierãt,crediderãt,
diſceſſerant,quoniã nõ permanſerunt.Multi enim diſcipu
lorum eius abierunt retrò,& iam non cũ illo ambulabant.
*Supra 8 g* Cognoſcetis enim veritatem, hoc eſt me. Ego enim ſum
*infr.16 a* veritas.Iudaica enim dogmata omnia figura erant.Verita
tẽ à me intelligetis,quæ vos à peccatis liberabit. Quemad
modũ eñ illis dixit,In peccatis veſtris moriemini:ita his
liberabit vos:& non dixit,vendicabo vos à ſeruitute ,ſed
hoc eis cogitandũ reliquit.Illi autẽ,ſemen Abrahæ ſum⁹,
& nemini ſeruiuimus vnquã. Atqui ſi indignãdũ fuiſſet,
tolerabilius potuiſſent,cum dixit,Cognoſcetis veritatem:
dicendoque,Nunquid eã neſcimus?lex igitur & cognitio
noſtra falſa eſt:ſed de ſecularibus indignãtur,& mũdi ve-
rentur ſeruitutẽ. Sunt & hac ætate,ſunt,inquã,qui in reb⁹
non propriis,& mundi ſeruitute erubeſcunt,peccati ſerui
tium nil verentur, & optarẽt huic potius obnoxij frequẽ-
ter appellari,quam illi ſemel:tales illi erant,& aliud ſerui
tium ignorabant dicentes:Seruos appellas,qui ex ſemine
Abrahæ ſunt?qui generoſi,qui ſerui minimè ſunt appellã-
di.Nunquã ſeruiuimus. Huiuſmodi Iudæorũ iactationes,
Semẽ Abrahæ ſumus,Iſraëlitę ſumus.Nunquam propria
merita memorant,ideo in eos clamat Ioannes:Nolite pu
tare & dicere,patrem habemus Abrahã. Sed quare nõ re-
prehendit eos Chriſtus,ſiquidẽ ſæpe ſeruierant & Aegy-
ptiis,& Babyloniis & aliis multis?quoniã nolebat cũ his
contẽdere,niſi ad ſalutem tantum & beneficium, ad quod
tantũ properabat.Potuiſſet nanque in mediũ eorum qua-
draginta,inde ſeptuaginta, inde ſub iudicib⁹ nũc viginti,
nunc duorum, nunc ſeptem annorum afferre ſeruitutem,
præterea quod nũquam ſerui eſſe deſſerint:ſed eos nõ ho-
minum ſeruos oſtendere voluit,ſed peccati , quæ ſeruitus
eſt grauiſſima,à qua ſolus deus liberare poteſt.Dimittẽdi
enim peccatũ poteſtatem nemo habet prçter deum: quod
& ipſi confeſſi ſunt , ideo ad hoc eos adducit: dicitque,

*Qui facit*

*Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* vt quam ſeruitutē dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternū.* Placide per legē ſuperiora tollit, ne his ſe verbis tueātur. Sacrificia habemus, Moſes mandauit ille nos liberare poterit. Hac gratia addidit. Quam nā hęc conſequentiam habēt, Omnes enim peccauerunt, & egēt gloria dei, iuſtificati gratis gratia eius & ſacerdotes eius? Propterea inquit Paulus de pontifice: Quod dedit quemadmodum pro populo, ita pro ſemetipſo offerre pro peccatis, quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate: quod ſignificat dicendo: Seruus non manet in domo. Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & ſerui indicat differentiam: quaſi dicat, non habet poteſtatē ſeruus: quod per id verbum, manet, ſignificatur. Quid autem cum de peccatis ſermonem habet, domus meminit? Vt ſe tanquam dominum domus, ita omnium dominum oſtendat. Ea autem particula, Nō manet: hoc eſt, non habet largiendi quicquam poteſtatem, vtpote, qui nō eſt dominus: filius dominus eſt, quare manet in æternum ſecundum ſolitam nobis tranſlationem. Ne dicerent, Tu quis es? Mea ſunt omnia: ſum enim filius, & in domo patris mei manſiones multæ ſunt: cum enim de libertate & ſeruitute ſermo ſit, meritò hac vtitur trāſlatione, quod illi nullam habebāt dimittēdi poteſtatem. *Si ergo filius uos liberauerit.* Ecce eandem illi cū patre ſubſtantiam. Si filius, inquam vos liberauerit, nemo iam contradicet, ſed veram habebitis libertatem. Si deus iuſtificat, quis condemnat? Hic ſe mūdum à peccato oſtendit, & nomine tantum libertatem ſignificat, quam & homines dant illam autem ſolus deus: & per hoc ſuadet eis, ne propter hanc erubeſcant ſeruitutem, ſed propter peccatū, quo abiecto non ſunt amplius ſerui: vel potius ſeruos oſtēdit, eum futuros liberos dicit, ſignificat enim eam veram non eſſe libertatem. Inde ne dicerent, peccatum non habemus nam credibile erat hoc dicturos, conſidera quo pacto eos accuſat. Omiſſis nanque reliquæ eorum vitæ criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabant, profert in mediū, & ait: *Scio quia ſemen Abrahæ eſtis, ſed queritis me interficere.* Placide & pedetentim ab Abrahæ cognitione eos abſcindit, admonens nō eſſe propterea ſuperbiendum

Rom. 3. c

Heb. 5. a

ſuperbiendum : vt enim libertas & ſeruitus ex operibus, ita & cognatio iudicatur. Neque continuo reſpondit non eſſe ex ſemine Abrahæ homicidas iuſti, ſed primum aſſentitur: Scio quia ſemen Abrahæ eſtis. Sed hoc nõ eſt quod quærimus, & iam aſperius inuehitur. Etenim eſt, vt in pluribus obſeruãdũ, vt qui magnũ aliquid facturus eſt, poſtq̃ fecerit magis ſibi fidat, ac ſi operũ ſuorũ teſtimoniũ omnibus ſilentium imponat. Sed quæritis me interficere. Quid ſi iuſte? minime ideo affert cauſam. *Quia ſermo meus non capit in uobis.* Quomodo ergo, inquit, in ipſũ crediđiſſe? quia mutati erãt, vt dixi, quãobrẽ vehemẽtius eos tetigit. Nam ſi illius cognatione gloriamini, etiã & vitã prę vobis feratis oportet. Et non dixit. Nõ capitis ſermonem: ſed ſermo meus nõ capit in vobis, ad doctrinę magnitudinẽ ſignificandã: ſed nõ propterea interimẽdus fuit, ſed potius honorandus & colẽdus, vt diſcerẽt. Sed ne dicerẽt, à teipſo hæc loqueris, ideo addidit: *Quæ ego uidi apud patrẽ meũ, hæc loquor & uos quæ audiſtis apud patrẽ ueſtrũ facitis.* Quẽadmodũ inquit, ego & verbis & re oſtẽdo patrẽ, ita & vos, nõ enim eiuſdẽ tantũ ſũ cũ patre ſubſtantiæ, ſed & veritatis. *Dicũt ei Nos patrẽ habemus Abrahã, Dicit eis Ieſus: Si patrem habetis Abrahã, opera eius facite. Nunc aũt quæretis me interficere.* Frequẽter hoc in loco eorum animos cædis arguit, & Abrahæ meminit: quod facit, vt ab ei⁹ cognatione ipſos abducat, & gloriã tollat, perſuadeátq; nõ amplius in illo ſalutis ſpem eſſe reponẽdã. Nõ enim à natura cognatio, ſed à volũtate: hoc vt ad Chriſtũ accederẽt, ꝓhibebat. quod ſufficere ſibi ad ſalutẽ cognationẽ illã arbitrabãtur. Quã aũt veritatẽ dicit? qđ ęqualis eſt patri, ꝓpterea quærebant eũ Iudæi interficere. *Queretis me interficere quia ueritatẽ uobis locutus ſũ, quam audiui à patre meo.* Vt non cõtraria patri dicere videatur iterum ad patrem meum confugit. *Dicunt ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati, unum patrem habemus deum.* Quid dicitis? vos patrẽ deũ habetis, & Chriſtum hoc dicentem perſequimini? Vides pręcipuè eum dixiſſe patrem ſuũ eſſe deum? Cum ergo eos ab abrahę cognatione excluſiſſet, nõ habentes quid dicerent, aliud quiddã maius auſi, ſe ad deũ referunt, à quo etiã honore excludit eos Ieſus, inquiens. Si deus pater veſter eſſet, diligeretis vtique me. Ego enim

ex deo

ex deo proceſſi & veni. Neque a meipſo veni, ſed ille me miſit. Quare loquelā meam non cognoſcitis? quia non poteſtis audire ſermonem meū. Vos ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo. *Cum loquitur mēdacium, ex propriis loquitur: quia mendax eſt, & pater eius.* Excluſit eos à cognatione Abrahæ, & cum inde maiora auderent, maiorem etiā plagam infligit, quod non ſolum Abrahæ filij non ſint, ſed diaboli: ſecundū impudētiam vulnus incutiens, & teſtimonia reprehēſionibus miſcet. Interficere enim, inquit, diabolicæ malitię opus eſt. Neque enim ſimpliciter opera dixit, ſed deſideria: vt & illum, & eos maxime cædibus delectari, authore inuidia, ſignificet. Nam cum nullam haberet præter inuidiā cauſam, Adam perdidit: quod id verbum ſignificat, Et in veritate non ſtetit: hoc eſt, in vitæ rectitudine. Cum enim frequenter ipſum accuſarēt, quod ex deo non eſſet, hoc inde prouenire dicit. Ille nanq; primus mendacium peperit inquiens: In quacunque die comederitis, aperientur vobis oculi. Mendacio ergo primus vſus eſt diabolus: homines non tāquam proprio, ſed vt alieno vtūtur, ille vt proprio. *Gene. 3.a*
*Ego autem ſi ueritatem dico: non creditis mihi.* Vnde procedit, quod ſine vlla cauſa vultis me perdere, niſi quia inimici eſtis veritatis? ſin minus: dicite peccatum meum: ideo addidit, *Quis ex uobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non ſumus nati. Nónne multi illicito coitu miſcebantur? Tamē hoc omiſſo, illic inſiſtit. Poſtq̄ aūt nō ex deo, ſed ex diabolo eos eſſe oſtendit, quod interficere diabolicū eſt, & mendaciū dicere, quæ vtraque illi faciebant, iam contra oſtendit amorē, quod quis dei ſit eſſe argumentum. *Quare loquelam meam non cognoſcitis.* Cum enim ſemper dubitarēt, dicētes. Quid eſt quod dicit, Quo ego vado, vos non poteſtis venire? ideo inquit, Loquelam meā nō cognoſcitis. Nam mens veſtra humi repit, mei ſermones alte erigunt. Quid ſi nō poſſunt? Non poſſe hoc in loco, non velle eſt. In paruis eruditi eſtis, nil magnū aggredimini. Cū enim tanquā dei amatores ſe Chriſtū ꝓſequi dicerent, ideo vbique probare conatur ſui perſecutionem dei odio, contrarium amore prouenire. Vnum patrem habemus

bemus deum. Ex honoribus, non ex operibus gloriamini?
Incredulitas veſtra, nõ me alienũ a deo eſſe, ſed quod deũ
non cognoſcitis, eſt argumentum. Cauſa autem quod mẽ
tiri vultis, & diabolum imitari, quod puſilli animi indiciũ
1.Cor.3.a eſt, vt apoſtolus teſtatur. Cum enim ſit inter vos zelus &
contẽtio, nónne carnales eſtis? Quare autem non poteſtis?
Quia deſideria patris veſtri vultis facere. Curate, Contẽ-
dite, adnitimini. Ecce quod nõ poſſe, nolle eſt. quod Abra
hã non fecit. Sed quęnã ſunt eius opera? manſuetudo, mo-
deſtia, obſequium. Vos contrà immanes & crudeles eſtis.
Et quænam fuit audacia ad deũ confugere, qui Abraham
indigni eſſent? Cũ minus crimen euitare vellent, in maius
inciderunt. Exprobrante nanq; ieſu illis cædẽ, ad ſui excu
ſationem, vt deum defendant, id facere cauſantur. Quod
cõtra deum eſſe demonſtrat. Illud enim verbum, proceſſi
ipſum inde eſſe, & ad nos veniſſe ſignificat: nã cũ illi dice
re poſſent, eũ aliena quædã & noua afferre, ideo ſe à deo
venire dicit. Merito ergo non auditis eũ, inquit. cũ ex dia
bolo ſitis, qua gratia vultis me interficere. Quid in me re-
prehendere poteſtis? ſi hoc non eſt, cur mihi non creditis?
Ita ex mendacio & cæde, à diabolo eos eſſe oſtẽdẽs, infert,
& Abraham, & à deo omnino eſſe alienos: & quia odio ha
bent nihil iniuriantem, & quod eius ſermonem nolunt au
dire: & modis omnibus deo ſe non eſſe contrarium arguit,
neque propterea eos non credere, ſed quia ipſi contrarij
ſunt deo. Etenim qui peccatum non fecit, qui ſe à deo ve-
nire, & à deo miſſum dicit, qui veritatem loquitur, & ita
vt omnes in teſtimonium aduocet: ſi non creditur ei, con
ſtat auditorum vitio prouenire, quod carni dediti ſint. No
uit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccan-
dum: idcirco, inquit, Nã pigri facti eſtis auditionibus ve-
ſtris. Quoties enim terrena nequit homo cõtemnere, quo-
modo poterit cæleſtia contemplari? Quamobrẽ adnitamur
pro viribus dilectiſſimi, vt vitam noſtram dirigamus, vt
mentem expurgemus, vt nullæ nos ſordes impediant, au-
gete cognitionis lucem, neque iacite ſemen inter ſpinas.
Qui non intelligit malam eſſe auaritiam, quomodo ma-
iora cognoſcet? qui his nõ abſtinet, quomodo reſiſtet illis?
Bonũ eſt eſt rapere, non ea quæ pereũt, ſed regnũ cælorũ.
Quippe

Quippe quod vim patitur, neq; deſidia acquiri poteſt, ſed cura & diligentia. Sed quid ſignat, vim patitur? vi opus eſt multa: anguſta eſt via, robuſta anima opus eſt, & generoſa, raptores præoccupare adnituntur, nihil reſpiciunt, non accuſationem, non damnationem, non ſupplicium illud ſolum curant, vt præcurrant cæteros. Rapiamus ergo regnum cælorum, quæ rapina non crimini, ſed laudi datur: crimen eſt, ſi non rapitur. Non enim alterius damno diteſcimus, adnitamur ergo: & licet ira, & cupiditas nos perturbet, naturæ vim inferamus, manſuetudini aſſueſcamus, parum laboremus, vt perpetuo quieſcamus. Noli aurum rapere, ſed diuitias quarum comparatione aurum lutum eſſe apparet. Dic quæſo, plũbo tibi & auro propoſito, quid potius raperes? Nónne aurũ? vbi qui rapit punitur, maius honoras: vbi qui rapit honorat̃, maius prodis: quod ſi vtrinq; puniretur, num ſanè ad hoc magis veniſſes? Hic nihil tale in manibus eſt, ſed beatitudo. Et quomodo poteſt quis rapere, inquis? Diſperge quæ habes. Quouſq; enim ſeruas illa, rapere non poteris. Propone tibi hominẽ plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, niſi id prius proiiciat, & expeditus relinquat? Rapiẽtem bene expeditum eſſe oportet, ne quid eum impediat, ſi quidem etiam nunc contrariæ poteſtates ſunt obuiæ, vt id nobis auferãt. Quas fugiamus quæſo, fugiamus, & nullam extrinſecus anſam relinquamus, incidamus funes, nudi à ſecularibus emergamus, Quis vſus precioſarum veſtium? quouſque tãdem his ridiculis implicamur? quouſq; aurum defodiemus? Volebam ab his ceſſare admonitionibus, ſed vos non permittitis, qui mihi ſemper admonendi occaſiones & materias præbetis: ſed nũc ſaltẽ à vitiis deſiſtamus, vt vitæ exemplo alios erudientes, promiſſa bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, per quem & cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LIIII. EX CAP. VIII.

R*Eſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus, & dixit: Ego dæmonium non habeo.*

Impudens quoddam & temerarium malitia eſt, quæ quum

magis confundi deberet, magis irritatur, vt in Iudæis vſu-uenit. Oportuit enim vt Ieſu verbis placarentur, eius admi rari fiduciam, & verborum conſtantiam: ſed maledicũt ei, & Samaritanum & dæmoniacum appellant. Nónne bene dicimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Altior enim ſermo, ſtultitia apud ſtultos videtur. Atqui non meminit adhuc Euangeliſta Samaritanum Ieſum anteà à Iudæis appellatum: ex hoc tamẽ poteſt intelligi etiam ſæpius eo in Ieſum vſos vocabulo, dæmonium habes. Quis dæmonium habet? Num qui deũ honorat, an qui honoribus deũ proſequentem contumelia afficit? Quid Chriſtus? Manſuetudine & clementia ſumma: *Ego dæmonium, inquit, non habeo, ſed honorifico patrem meum, qui miſit me.* Nam vbi docere eos, & humilitatis admonere oportuit, ne quod Abrahæ ſemen eſſent ſe iactarent, vehemens fuit: vbi autem cõtumeliæ ferendæ erant, manſuetudine vtitur. Dicentibus enim illis, patrem deum & Abraham habemus: in eos inuectus eſt vehementius: quum habere dæmonium inſimulatur, leniſſimum ſe exhibet: ad nos erudiendum, vt quæ ad deum pertinent, maiorem in modum defendamus, quæ ad nos, contemnamus. *Ego non quæro gloriam meam.* Hæc dixi, inquit, quoniam non decet vt deum patrem appelletis quum ſitis homicidæ. Ob eius ergo honorem hæc locutus ſum, & propter illum hęc audio, & me inhonoratis. Sed nihili mihi curæ eſt hæc contumelia, illi pœnas debetis, cuius gratia hæc audio: ego non quæro gloriam meam, ideo omiſſa vindicta ad doctrinam vertor, & conſulo quæ faciatis, ex quibus non modò ſupplicium vitabitis, ſed æternam vitam conſequimini. *Amen amen dico uobis, ſi quis ſermonem meum ſeruabit, non uidebit mortem in æternum.* Hic nõ modò fides intelligenda eſt, ſed vitæ etiam puritas. Et ſuperius ait, Vitam ęternam habebit: hic, Mortem non videbit: ſimul ac ſignificat, nihil ſe ab eis poſſe accipere detrimenti. Nam ſi quis eius ſermonẽ ſeruat, non moritur, longè minus ipſe: Tunc Iudæi: *Nunc cognoſcimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & prophetæ mortui ſunt.* Hoc eſt, qui dei ſermonem audierunt, mortui ſunt: & qui tuum audierint, non moriẽtur? *Nunquid tu maior es patre noſtro Abrahã?* O inanem gloriam, iterũ ad eius confugiũt cognationem, atqui

Suprà 6. d.c.

atqui conſequẽs erat vt dicerẽt, nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt, maiores ſunt q̃ Abraham arbitrabatur? Primũ ergo eos homicidas arguit, hinc ab Abrahæ cognatione ſeparauit. Et quum perſiſterent, alia via aggreditur, oſtendens fruſtra eos laborare: & de morte nullũ facit verbum, neq; expoſuit quam mortẽ intelligeret. Admonet autem ſe quàm Abraham ſuperiorem, vt reuererentur, imò & qualiſcunq; eſſet, non tamen innocuũ morte eſſe mulctandum. Quod ſi veritatem vobis dico, & peccatũ non habeo, & à deo ſum miſſus, & melior quàm Abraham, nónne inſanitis? nónne fruſtra laboratis, quũ me tentatis interficere? Suprà 4. b.
Quid illi? nũc cognoſcimus quia demonium habes. Verùm non ita Samaritana, ſed tantùm: Nũquid tu maior es patre noſtro Iacob? Iudæi contumelioſi erant & ſuperbi: illa diſcendi cupida, ideo dubitauit, & debita cũ modeſtia reſpondit, & dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur, & dignus fide erat, non erat iniuria laceſſendus. Hi dæmonium habere dicũt: illa dubitantis, hæc incredulorũ & malignorum verba erant Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham? Itaque hoc maiorem eum facit, quàm Abraham. Quum autem abeuntẽ videritis, maiorem eſſe confitebimini: propterea dicebat, Quum exaltaueritis me, tunc cognoſcetis quia ego ſum. Hic ſuprà d.
Et intuere prudentiam. Primùm à cognatione eos abſcindit, & ſe maiorem illo oſtẽdit, vt ex multa excellẽtia prophetis quoq; maior intelligatur: cùm enim ſemper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus non capit in vobis. Illic nãq; dicebat, mortuos ſuſcitare: hic autẽ non viſurũ mortem qui credit: quod lõgè maius erat, quare magis exaſperati ſunt, dicentes: *Quẽ teipſum tu facis?* Et hoc cõtumelioſè, tu tibi blãdiris, inquiũt. Quibus Chriſtus: *Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt.* Quid hoc in loco dicunt hæretici? Interrogatus, nũquid tu maior es patre noſtro Abrahã: nõ auſus eſt palam affirmare, ſed latẽter innuit, quid igitur? Nihil eſt gloria eius? Ad illos nihil. Sicut enim quũ dicit, Teſtimoniũ meũ nõ eſt verum: ſecundũ eorum opinionẽ locutus eſt: ita hoc in loco, Supr. 5. e
*Eſt qui glorificat me.* Et cur non dixit, *Pater qui miſit me quẽ uos dicitis, quia deus ueſter eſt, & tamen non cognouiſtis eũ?* Voluit oſtẽdere, quod nõ ſolũ patrem ipſum ignorarẽt, verum

etiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque ſi me ſcire dicerem, non ſuperbus eſſem: ſi neſcire, mendax: vos autem qui eum ſcire profitemini, mẽdaces eſtis: *& itidem ego mẽdax eſſem, ſi eum me ſcire dicerem.* Si ego glorifico me. Quũ dixiſſent, Quem teipſum facis? inquit: Si quem me ego facerem, gloria mea nihil eſt: quemadmodũ ego eum certè noui, ita vos ignoratis. Et vt nõ omnino eos ab Abrahã ſeparauit, ſed inquit: Scio quod ſemẽ Abrahæ eſtis: vt magis in ipſos inueheretur: ita hic non totũ abſtulit, ſed inquit, Quẽ vos dicitis: & verbis gloriã tribuens, grauius crimen reddidit. Quomodo autẽ eum ignoratis? quoniam qui pro ipſo omnia & facit & dicit, vt glorioſum reddat, cõtumelia afficitis, quum ab eo ſit miſſus: hoc autem probatum non eſt, probabitur autem in ſequentibus: *Et ſermonem eius ſeruo.* Hoc, ſi quid habebãt, poterãt reprehendere: magnũ nanq; erat argumentum, ab eo miſſum. *Abraham pater ueſter exultauit, ut uideret diem meum: uidit, & gauiſus eſt.* Iterum illos Abrahæ alienos probat, ſi qui ex his quibus ille gauiſus eſt triſtãtur. Diem autem meum, hoc in loco crucem mihi ſi-

Gen.22 c gnificare videtur, quem in arietis oblatione Iſaac præfigurauit. Ad hæc illi: *Quadraginta annos nondum habes, & Abraham uidiſti?* Ac ſi propè iam ad eam accederet ætatem. *Dicit eis Ieſus: Priuſquam Abraham fieret, ego ſum. Et acceperunt lapides ut iacerent in eum.* Animaduerte quomodo ſe maiorem Abrahã cõfirmauit. Si enim gauiſus eſt videre diem

Matt.13. g. & Marci 6.a. eius, idq; operęprciũ duxit propter beneficium inde proueniens, gauiſum conſtat, & quod longè maior eſſet. Nam quum Iudæi fabri filium eum appellarent, neque amplius quicquam de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorem ſui cognitionem erigit. Quum ergo audierunt ſe deum neſcire, non ægrè tulerũt: quum autem, priuſquam Abraham fieret, ego ſum, perinde ac ſi ipſorũ nobilitas degeneraret, exaſperãtur, & lapides iaciunt in Ieſum. Vidit diẽ meum, & gauiſus eſt: ſignificans non inuitum ſe ad paſſionem venire, ſiquidem laudat qui in cruce delectatus eſt, quæ ſalus mundi erat. Illi autem lapides iecerunt, adeò proni erãt in cædes, & veritatem cognoſcere negligebant. Sed cur non dixit, Priuſquam Abrahã fieret, ego eram: ſed, ſum. Quemadmodum pater hoc verbo, ſum, vtitur ita & IESVS: ſignificat

gnificat enim perpetuò eſſe ab omni liberùm tẽpore propterea blaſphemum eis verbum videtur. Quod ſi ad Abraham comparationem, quanuis per vim non tulerunt, quomodo tuliſſent ad patrem? *Fugit ergo iterum Ieſus*, vt hominem præſtaret, *& abſconditur*, cum ſatis eos admonuiſſet: & impleto officio ſuo, *exiuit de templo*, Et ſe ad ſanandum cæcum contulit, per opera ſe ante Abraham eſſe confirmans. Sed dicet fortaſſe aliquis. Qua gratia eorum conatus non cohibuit? ita enim crediдiſſent. Paralyticum ſanauit, & non crediderunt, innumera operatus eſt, & in ipſa paſſione ſtrauit eos ſupinos, & viſum abſtulit, & non crediderũt: & quomodo ſi id feciſſet, credidiſſent? Animo enim deſperato nihil peius, quãuis ſigna, quanuis miracula videat, in eadẽ perſtat pertinacia. Etenim Pharao multis acceptis plagis, dum affligaretur tantùm ſapiebat, ad vltimum tamen diem idem perſtitit, perſecutus quos dimiſerat. Quare Paulus, vt obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnem ſenſum amittunt: ita & anima cũ multis detinetur affectibus, virtuti moritur: & ſi quid attuleris, non ſentit, ſed ſiue ſuppliciũ, ſiue quodcunq; aliud minaberis, nullo ſanè ſenſu mouetur. Quãobrem dum habẽmus ſalutis ſpem, dilectiſſimi, dum conuerti poſſumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam deſperãtes gubernatores naui ventis cõmiſſa, nihil ſibi opitulantur. Cũ enim inuidus, vt cupiditatem ſuam expleat, tantũ intuetur, etſi pœna impendat, ſi internecio, eo dũtaxat affectu poſſidetur: itidem & impudico & auaro vſuuenit. Quod ſi affectuum tanta vis eſt, longè maior virtutis: ſi propter illos mortem contemnimus, longè magis propter hanc: ſi illi animam ſuam contemnunt, quid nos pro ſalute noſtra facere oportet? quæ nobis erit excuſatio, ſi cum perditi homines tantopere perditioni ſuę incumbant, nos pro ſalute noſtra nullã adhibebimus diligentiam, ſed inuidia cõſumemur, qua nihil peius? Inuidus enim vt proximum perdat, perdit ſeipſum. Inuidi oculus conſumitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos exiſtimat, etiã nihil iniuriatos, dolet quod deus honoratur: his lætatur, quibus & diabolus honoratur apud homines: ſed hic non honor eſt. Noli

*Exo. 8 & ſeq. uſque ad. 15.*

*Heb. 3. c*

inuidere,ſi apud deum honoratur, æmulare illi, & ſimilis efficiaris:an nõ vis?quid ergo & teipſum perdis? quicquid habes proiicis,non potes ſimilis illi fieri, neque virtuti vacare. Cur malitia imbueris? Congratulandum eſt proximo, vt etſi in bonis operibus pariter laborare non poſſis, ex congratulatione ſaltem merearis.Sufficit nõnunquam

Ezec.35d voluntas ad magnum bonũ:ideo Ezechiel propterea Moabitas punitos dicit,quod lætati ſunt ſuper Iſraëlitis: & alios quoſdam ſalutem conſecutos,quod alienis malis condoluerũt. Quod ſi miſerentibus aliorum malis eſt aliquod meritum,multo magis aliorũ honoribus cõgratulantibus.

Reprehendit Moabitas, quod ſuper Iſraëlitis lætati ſunt quos deus vltus eſt:& quanuis ipſe puniat,non tamen vult vt eorum ſupplicio lætemur, neque enim vult eos vlciſci: quod ſi condolendum eſt vltorum ſupplicio, multo magis

Num.26. a honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuident clariores reddũt, ſeipſos torquent. Fera enim venenoſa inuidia eſt, fera immunda & morbus voluntatis, omni venia & excuſatione indigna, omnium malorũ & mater,& author:quamobrem radicitus eam euellamus,vt & præſentibus malis liberemur, & futura bona cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quẽ & cũ quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LV. EX CAP. IX.

*ET præteriens Ieſus, uidit hominem cæcum a natiuitate, & interrogauerunt eum diſcipuli eius, dicẽtes: Rabbi, quis peccauit,hic,an parentes eius, ut cæcus naſceretur?* Humaniſſimus dei filius, & noſtræ cupidus ſalutis,& vt ingratorum ora obſtrueret, neminem obuium omittit,quanuis nemo ei attenderet.Quod propheta intel

Pſal.50 a ligens,dicebat:Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis,&vincas cũ iudicaris.Propterea hoc in loco, cum ſermonum ipſius altitudinem non acciperent,ſed dæmonium habere dicerent,& interficere conarentur, egreſſus è templo cæcũ ſanauit,cum vt abſentia ſua eorũ iram ſedaret,tũ vt miraculi beneficio eorum duritiem & immanitatem placaret, tũ

Hic infr.f vt ſuam confirmaret orationem. Neque paruum operatur mira-

miraculum, ſed quod tunc primũ contingit. A ſeculo enim non eſt auditum, inquit, quod aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortaſſe quiſpiã oculos aperuit, ſed cæci nati adhuc nemo. Et quod egreſſus è templo ad illud dedita opera venerit, inde perſpicuũ eſt. Ipſe vidit cæcum, non ad ipſum cæcus acceſſit, & tam diligenter eum intuitus eſt, vt diſcipulos ad interrogandum conuerteret. Viſu enim Ieſu adeo in illum conuerſo interrogarunt: *Quis peccauit, hic, an parentes eius?* Abſurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus eſſet? Quomodo parentum peccatis punitus eſt? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationem? Antea ſanato paralytico, dixit: Ecce ſanus factus es, & noli amplius peccare. Cognoſcentes itaq; diſcipuli illum propter peccatum in paralyſim incidiſſe, dicũt, concedatur illum propter peccatum paralyticum: de hoc quid dicis? hic peccauit? quod eſt abſurdum, cum eſſet à natiuitate cęcus: an parentes eius? ſed neq; hoc, ſiquidem pro patre filius nõ punitur: Quẽadmodum igitur puerũ aliquo morbo affectum videntes, dicimus: Quid de hoc dicendũ eſt? quid commiſit puer? non rogando, ſed dubitando: ita nunc diſcipuli dubitant potius quàm percõtarentur: quid Chriſtus? *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Hoc nõ abſoluit eos à peccato. Nõ enim ſimpliciter dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius: ſed addidit, *Vt cæcus naſceretur, ut glorificetur filius dei.* Peccauit nanque hic, & parentes eius, ſed non propterea cæcus eſt. Hæc autem dixit, non quod hic propterea cæcus nõ eſſet, & alii quidam propter parentum peccata viſum amiſerint. Neque enim eſt peccante alio alium puniri: nam ſi hoc conceſſerimus, concedemus & ante natiuitatem peccaſſe. Vt ergo dicendo, Neque hic peccauit: nõ intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri. Ita dicendo, Et parentes eius: non eſt intelligendum, quod propter parentes puniendi ſint filii. Nam Ezechielis teſtimonio hanc tollit dubitationem, Viuo ego dicit dominus, ſi erit parabola hæc qua dicitur, Patres veſtri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obſtupeſcunt. Et Moſes inquit: Non morietur pater pro filio, Et de quodam rege inquit, quod propterea id nõ fecit, ſeruãs legem Moſi: quòd ſi quis diceret,

Supra.5 e

Ezec.18. d

deu.24.c

hominem audiſſent,ideo Chriſtus nunc oculum finxit. Si enim dixiſſet, Ego ex terra formaui hominem arduum viſum eſſet auditoribus,re autem oſtenſum iam negari non poterat, Quamobrem ipſe inſputo,& puluere cōmixto,abſconditam gloriam manifeſtauit:neq; enim paruum erat, vt creaturæ opifex putaretur, Ab hoc enī & alia aggreſſus eſt,& à parte totum eſt creditum. Maioris nanq; fides,minus etiā confirmat. Vniuerſæ enim creaturæ homo eſt pręſtantiſſimus,& inter membra noſtra oculus: propterea nō ſimpliciter,ſed hoc modo oculos effinxit. Nam licet portione paruus ſit,maximè tamen neceſſarius, vt inquit Paulus: Et ſi dixerit auris,non ſum oculus,non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore? Quæcunque enim in nobis ſunt,diuinæ ſunt ſapientiæ indicium: multo magis oculus qui totum corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantùm, ſed totum corpus. Oculus lucerna eſt omnium membrorum. Quod enim ſol mūdo,hoc oculus corpori. Extincto ſole omnia perdūtur & perturbantur:ita amiſſis oculis, pedes inutiles ſunt,& manus & anim⁹. Corrumpitur enim cognitio,his deum cognouimus. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi, per ea quæ ſunt intellecta conſpiciuntur. Non enim corporis lucerna tantùm oculus eſt,ſed animæ potius. Quare vt in regio quodam loco,in altiore corporis parte ſedē ſortit⁹ eſt,& cæteris pręfertur ſenſibus. Hūc igitur formauit Chriſtus,& ne materia eum nunc neque in principio luto indiguiſſe arbitraris:qui enim maiora,cum nihil eſſent,ſine materia effecit, longè magis & hæc effeciſſet. Vt ergo intelligas non neceſſitatis cauſa hoc feciſſe,ſed eſſe eorum quæ in principio facta ſunt opificem,illato luto inquit: *Vade & leuare*. Vt intelligas nihil mihi luto opus eſſe ad fingendos oculos, ſed vt manifeſtetur in eo gloria mea. Quod autem de ſe dixerit. Vt manifeſtetur gloria dei: addidit, *Me oportet facere opera eius qui miſit me*. Hoc eſt,manifeſtare meipſum, & facere eadem quæ pater:non ſimilia, ſed eadem: quod maioris eſt conuenientiæ,neque de his etiam,quæ vel minimum differunt dici poteſt. Quis ergo cōtradixerit,cum eadem quæ pater operatus ſit? Neque enim tantùm finxit oculum,aut aperuit,ſed viſum largit⁹ eſt:quod ſanè argumentum

1.cor.12 c

Rom.1.c

mentum eſt etiam animam inſpirandi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre poteſt. Quare & animæ vigorem, & membrum arteriis, neruis, venis, ſanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus noſtrum conſtat perfectum, largitus eſt. *Me oportet operari, dum dies eſt.* Quid hoc ſignificat? quam habet conſequentiam? Sanè magnum hoc eſt, Donec dies eſt, dum licet hominibus in me credere, dum hæc durat vita laborandum eſt. *Venit nox.* Hoc eſt, futurum tempus. *Quando nemo poteſt operari.* Non dixit, quando nõ potero operari: ſed, nemo poteſt operari: id eſt, quando non eſt amplius fides, neq; labores, neq; pœnitẽtia. Quod enim opus fidem appellet,
*Supr. 6. d* dicunt ei: Quid facimus, vt operemur opera dei? Reſpondet, Hoc eſt opus dei, vt credatis in eum quem ille miſit. Quomodo ergo hoc opus nemo poteſt tunc operari? quoniam fides nõ eſt, ſed velint nolint omnes acquiſcent veritati. Verũ ne quis ad ambitionẽ hæc referret, eorũ gratia omnia facere profitetur, qui in hac tantũ vita habent credendi poteſtatem, & nuſquam alibi quicquam ſibi poſſunt proficere. Ideo neq; accedentẽ ad ſe cæcum curauit. Nam quod curari mereretur, & ſi vidiſſet, credidiſſet, & procurriſſet ad Ieſum: neque ſi præſentem à quoquã audiſſet, accedere neglexiſſet, ex ſequentibus conſtat, ex eius, videlicet, fortitudine, & fide. Poterat enim ſecum cogitare, & dicere, Quid hoc? lutum fecit, & liniuit oculos meos & dixit, Vade, lauare, non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic me laui, & multi mecũ, & nihil profeci. Si quid poſſet, corã oſtendiſſet, quẽadmodũ
*4. reg. 5 c* & Naaman aduerſus Heliſæum dicebat. Iuſſus enim laua-
*Luc. 4. c* re ſe in Iordane non credidit, cum magna eſſet tunc Heliſæi opinio. Cæcus autem non diffidit verbis Ieſu, neque contradixit, neq; quicquã cogitauit huiuſmodi, Quid lutũ illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet: Quis vnquã hoc pacto curatus eſt? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prõpta. Venit nox. Quod indicat poſt crucẽ, impios ſibi curæ futuros, & multos alliciendos. Adhuc dies eſt, poſt quẽ penitus eos abſcindit, vt ſtatim ſignicauit. *Quandiu in mundo ſum, lux ſum mundi.* Quod & alio in loco dixit,
*Infr. 12. f* Credite donec lux vobiſcum eſt. Cur ergo Paulus noctem præſen-

præſentem vitam appellauit. Chriſtus dic idem dicit, non verbis, ſed ſentētia: inquit enim, Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Noctem præſentem vitam appellat, quoniam in tenebris verſamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Chriſtus autem noctem futurum tempus appellat, quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præſens vita appellatur, quia in tenebris ſunt, qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens, ait: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, ac ſi luce illa eſſent fruituri, & noctem veterem vitam intellexit. Abiiciamus, inquit, opera tenebrarum: Ecce quod illis noctem eſſe dixit: quare proſequitur, Vt in die honeſtè ambulemus, vt lucem illam conſequamur. Nam ſi huius ſeculi lux tam pulchra eſt, conſidera qualis illa futura ſit: quanto enim ſolaris lux lucernæ lumen excedit, tanto, imò longè magis illa ſolarem, quod inde ſignificauit: Sol obſcurabitur, ad illius, videlicet ſplendoris comparationē, vt non appareat. Quod ſi in hac vita vt ſplendidas nobis domos, & ſalubres comparemus, magnam pecuniarū vim ædificādo anxij conſumimus: conſidera qui nobis ſubeūdi ſint labores, vt clariſſimā nobis in cælis domū ędificemus, vbi lux illa ineffabilis. Hic enim & pugnæ & cōtentiones de terminis & parietibus illic minimè, nulla inuidia, nullus liuor, nulla de limitibus contētio: & hęc ſine dubio relinquenda, illa perpetuo permanſura ſunt: hæc tēpore cōſumitur, & multis ſubiecta eſt periculis, illa perpetuo manet: hanc pauper ſibi cōparare non poteſt, illam duobus poteſt obolis quiuis emere, vt vidua illa. Quamobrem ꝗ iam moleſtiſſimè fero, quod tot nobis bonis propoſitis deſidemus, animo deficimus: & vt hic ſplēdide habitemus, omnia facimus: vt autē in cælo paruum vel cōparemus: hoſpitiū, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæſo, vbi hic domum habere velles, in deſerto, an in aliquo paruo oppidulo? Nō puto, ſed in regiis & magnis ciuitatibus, vbi & rerū copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatē propono, cuius opifex & author deus eſt, in qua domū minori ꝗ hic ſumptu, minori labore cōdere atque ædificare poteris. Aedificant eam manus pauperum, hæc optima ædificatio ſumma ſapiētia, ſicut quam hic facimus ſumma demētia. Etenim ſi quis

*Rom.13.d.* *Ibidem.* *Luc.12.a*

quis te in Perſidem vlurum regionem ſiſtã, & mox reuer-ſurum duceret, iuberétque vt illic domum ſtrueres: nónne eius amentiam reprehenderes, acſi inutilem ſuaderet impenſam? cur non idem in hoc mundo facis: quẽ paulopoſt relinques? Sed filiis relinquam, inquies: at illi paulopſt te etiam ſequentur, nonnunquam præcedent, itidem & eorum poſteri, quod etiam te anxium reddet, cum hæredes tuos non diutius poſſeſſuros videas: Illic autem nulla huiuſmodi ſuſpicio, ſed immutabilis & tibi, & filiis, & nepotibus manet poſſeſſio, ſit eandem virtutem imitabuntur. Illam domum Chriſtus ædificat, quo ædificante, non opus eſt alium opificem accerſere, neque vlterius laborare. Cum deus opus faciendum ſuſcipit, quid amplius curãdũ? Ille neceſſaria colligit, ille opus erigit, neque hoc tantum mirandum, ſed quod etiam ſatis, ſupérque optimũ & ſupra quam optare poſſis ædificium, conſtruit quippe qui optimus opifex eſt. & maximè tuæ ſtudet vtilitati. Et ſi pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nulllam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicillium intuetur, ſed angeli tuis bonis lætantur, nemo illud contẽnere poterit, nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vicinos ibi ſanctos, Paulum. Petrum, prophetas, martyres, angelorum cœtus & archangelorum habebis. Quibus rationibus omnia noſtra in pauperes conferamus, vt illa habitacula conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ, & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LVI. EX CAP. IX.

*HAEc cum dixiſſet, expuit in terrã, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit lutum ſuper oculos eius.* Qui aliquam ex lectionibus vtilitatem conſequi volunt, nihil his pretermittendum eſt, propterea ſcrutari iubemur ſcripturas. Multa enim quanuis in his facilia videantur, magnã

Supr. 5. f. tamen ſententiæ profunditatem habent latentem. Conſidera propoſitum textum: Hæc cum dixiſſet, expuit in terram. Cur hoc? Vt manifeſtetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui miſit me. Non enim ab re quę dixerat, reduxit nobis in memoriã euangeliſta, & ſubdidit, expuiſſe: ſed vt verba ſua operibus cõfirmaſſe oſtẽderet

deret. Et cur non aqua,ſed ſputo vſus eſt? Miſſurus cũ erat in Siloam,ne quid ergo fonti adſcriberetur,ſed ex ore ei' virtutẽ proceſſiſſe intelligeretur, qui illius oculos & finxerit, & aperuerit, inſpuit in terram, hoc Euangeliſta ſignificans inquit: Et fecit lutum ex ſputo. Inde ne ex terra eam ꝓceſſiſſe virtutẽ ſuſpicaretur,lauare iuſſit. Propterea vt cæci fides pateret,& perfidiam Iudçorum argueret. Nã credibile erat à pluribus abeuntẽ illitis luto oculis viſum, & re inſolita omnium in ſe oculos conuertiſſe. Cum enim non facile eſſet creditu cçcũ viſum recuperaſſe,multos viç lõgitudine teſtes,& diligẽtiores ſpectatores rei inſolẽtia cõparat,vt attẽtiores facti, iam non poſſent,an is eſſet dubitare. Præterea veteri legi ſe non repugnare oſtendit, cũ ad Siloam mittit. Neque illud erat ſuſpicandum, an aquæ illius virtute viſum acceperit. Multi enim ſæpe illic oculos lauerant,nullam gratiam conſecuti, ſed tũc fuit virtus Chriſti,quæ id operata eſt: ideo interpretatus eſt euangeliſta Siloam,quod eſt miſſus,vt intelligas illic a Chriſto curatum,vt Paulus inquit: Bibebant autem de ſpiritali cõſequente eos petra,petra autem erat Chriſtus. Quemadmodũ ergo Chriſtus petra erat ſpiritalis,ita & Siloa erat ſpiritalis, Mihi autem videtur repentinam aquæ efficaciã arcanum nobis ſignificare myſterium. Quod nam? Admirabilem,& præter omnium ſpem apparitionẽ. Sed intuere cæci animum in omnibus parentem præbuit os, nihil ſolicitus an lutum eſſet, an ſputum , & quid ſibi Siloa opus eſſet,etſi hoc,cur illo? Nõ cur lutum liniret ſuper oculos, aut cur lauari præceperit,nihil tale reputauit: illud duntaxat curauit, vt parẽret in omnibus imperanti , & in nullo perturbatus eſt. Quod ſi quis rogaret,quomodo abluto luto viderit,me modum neſcire profiteor : & quid mirum ſi neſcimus? Neque enim euangeliſta,neque ipſe qui curat' eſt, norat: ſed factum vidit,modum deprehendere nõ potuit,quod interrogatus reſpondit. *Lutum impoſuit oculis meis & laui,& uidi.* Rationem ignorauit,licet ſçpius interrogatus. Itaque vicini,& qui viderant eum prius,quia mendicus erat,dicebant: Nónne hic eſt qui ſedebat,& mendicabat? Alij dicebãt,quia hic eſt. Magnitudo rei ad incredulitatem trahebat,licet tot modis eſſent ad credẽdũ allecti.

Siloa. 1.Co.10 a

Alij

ximo in crimine Chriſtũ deprehẽdiſſent, ita mouent: quaſi dicerent, Ecce quę Ieſus operatur. Tu autẽ cæci conſtãtiam intuere. Quod enim primũ ab illis interrogatus dixerit veritatem, minime mirum eſt: nunc vero admirandum, quod perterritus neque negat, neq; prioribus verbis contradicit. Quid Phariſæi, vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum ſed contra euenit, manifeſtius quod nolebant intellexerunt, quod ſemper contingebat, vt apertius in ſequentibus oſtendemus. Quid Phariſęi? *Quidam (non omnes, ſed pertinaciores) dicebant: Hic homo non eſt à deo, quia ſabbatum non cuſtodit. Alii autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere?* Ecce quod ſignis alliciebantur. Nã qui antea miſerant, vt adduceretur: audi quid nũc, etſi non omnes, dicant. Etenim licet principes glorię cupiditate in incredulitate perſiſterent, multi tamen crediderunt, quanuis non cõfiterentur: populus autem inglorius erat, vtpote, qui nihil in ſynagoga poterat principes clariores difficilius acquieſcebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat: quare inquit, Quomodo poteſtis credere, qui gloriam ab hominibus accipitis? Et ipſi quidem qui iniuſte interficere conabantur, dei ſe eſſe dicebant. Qui cęcos curabat, eum ex deo eſſe non poſſe eò quod ſabbatum non ſeruaſſet, quod alij negant: quoniam peccator hæc ſigna facere non poteſt. Illi malignè omiſſo miraculo, quę videbatur tranſgreſſio, adducunt in mediũ. Non enim dicunt, in ſabbato curat: ſed ſabbatum non cuſtodit. Hi infirmè ſubticent, probandum nanque erat non ſoluiſſe ſabbatum. Ex ſignis tantum confirmãt: neque immerito, adhuc hominẽ eum arbitrabantur. Quod ſi deũ noſſent, aliter eũ excuſare potuiſſent, qđ videlicet ſabbati dominus eſſet, & illud fecerit: ſed nondum hoc ſentiebant. Nemo tamẽ audebat ſententiã ſuã palam facere, ſed dubitabãt, partim timore partim ambitione. Schiſma ergo erat inter eos quod prius in populo ortũ eſt, inde in principibus: & alij quidẽ bonum eſſe dicebant, negabant alij, quod deciperet turbam. Vides ſtultiores multitudine principes etiã ſe ſcindentes? Non tamen generoſum quicquã prę ſe tulerunt, cum Phariſæos inſtare intelligerẽt. Quod ſi omnino ſe ſcidiſſent, cognouiſſent fortaſſe veritatem:

*Supra 5 g*

poteſt

*Mat.10. d.* poteſt enim quis rectè ſcindi, idcirco inquit: Nō veni mittere pacem in terram, ſed gladium. Eſt & mala concordia, *Gen.11.a* & diſcordia bona. Siquidem qui turrim ædificabant, cōcordes erant in malo ſuo, inde etſi inuiti, ad bonū tamen diſ- *Num.16.* ſenſerunt. Et ſocij Chore malè conueniebant, ideo bene diuiſi ſunt. Et Iudas cum Iudæis praue conſenſit: eſt ergo bo- *Mat.5.c.* na diſcordia, & concordia mala. Quamobrem ait: Si oculus tuus ſcādalizat te, erue eum: & ſi pes, abſcinde. Quod ſi mēbrum malè coniunctū abſcindendum eſt, nónne longè magis praui amici? Quare concordia non ſemper bona, ſicut neque diſcordia mala. Dico hoc, vt malos fugiamus, ſequamur bonos. Nam ſi membrum inſanabile metu ne reliqua corrumpat incidimus, non quod illud negligamus, ſed vt ſeruemus cætera: quanto magis in his qui malè nobis iūcti ſunt, ita faciendū? Quod ſi eos meliores reddere poſſemus, & nobis non officeremus, omnia eſſent facienda: ſin incorrigibiles ſunt, & nos lædimus, abſcindendi ſunt à nobis. *1.Cor.5. d.* Sæpe enim hoc pacto magna proficiūt: vnde Paulus, Tollite malū de medio veſtrum: quod vt eiiceretur, ita feciſti. Grauis etenim, grauis eſt conuerſatio malorū, ſed non tam citò contagium ſequitur, aut detegitur, vt prauorum homi- *1.Cor.15. d.* num malitia. Corrūpunt enim bonos mores colloquia mala. Et propheta: Egredimini ex medio eorum, & ſegrega- *Hierem. 51.c.* mini. Nemo malum amicū ſibi conciliet. Nam ſi perditos filios emancipamus, neque veremur naturam, neque eius leges, neq; vllam neceſſitudinē: longè magis notos, & cōſuetudine deuinctos fugiemus, ſi mali erunt. Quāuis enim nullum inde nobis proueniat detrimentum, malas tamen ſuſpiciones vitare nō poſſumus: Alieni enim vitā noſtram non perſcrutantur, ſed à ſociis & conſuetudinibus iudicāt. *Rom.10. d.* Hæc eadē nuptas & virgines hortor. Præuidentes, inquit, bona non modò in conſpectu domini, ſed & hominū. Totis ergo viribus adnitamur, ne per nos ſcandalizetur proximus: Vita enim etſi rectiſſima ſit, ſi aliis erit ſcandalo, totū amittit. Et quomodo poteſt recta vita ſcandalizare? Cùm peſſimorum conſuetudo nō bonam homini inurit opinionem: cùm enim freti, vel ficti cum malis conuerſamur, etſi nos non offendimus, alios tamen ſcandalizamus. Hæc viris, vxoribus, & virginibus dicta ſint, quorum conſcientiæ

quæ

quæ inde mala proueniant, diiudicet. Ego nihil mali ſuſpicor, neq; alius fortaſſe perfectiorum: ſi ſimplicior frater in tua offendatur perfectione, oportet eius cōſulere imbecillitati. Quod ſi ipſe non offenditur, offendet tamen gentilis. Paulus autem iubet, vt ſimus ſine offenſione & Iudæis & Græcis, & eccleſię dei. Ego nihil mali de virgine ſuſpicor, diligo virginitatem. Dilectio malū non exiſtimatur. Maximè hanc veſtrā amo conſuetudinē, neq; poſſum abſurdum aliquid de ea cogitare. Sed quomodo externis id perſuadebimus? Debemus eorum rationē habere. Quamobrē ita res noſtras diſponamus, vt nemo infidelium noſtra cauſa iuſtè poſſit offendi. Nam ſicut qui rectè viuunt, deū glorificant: ita qui prauè, procliues ſunt ad blaſphemiam. Sed abſit, vt veſtrū aliquis ſit eiuſmodi: verùm ita luceant opera veſtra, vt glorificetur pater veſter qui eſt in cælis: & nos eius gloria perfruamur, gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

1.Cor.10 g.

Mat.5.b.

## HOMILIA LVII. EX CAP. IX.

*Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta eſt. Non crediderunt ergo Iudæi.* Scripturæ non ſimpliciter, neque temerè, ſed quàm diligentiſſimè legendæ ſunt, ne quis ſcrupulus oboriatur: etenim nō immeritò hoc in loco quiſpiam dubitaret, cur quum dixerint, Hic homo à deo non eſt, quia ſabbatum non cuſtodit: inde eum interrogarint, Tu quid dicis de illo, qui aperuit tibi oculos, & nō qui ſoluit ſabbatum? At excuſationem pro accuſatione poſuerunt. Quid ergo dicendum? Non ſunt hi qui dicebant, Hic non eſt à deo: ſed qui diſſentiebant, dicētes: Homo peccator nō poteſt hæc ſigna facere. Quum ergo magis vellent illis ſilentium imponere, ne CHRISTVM defendere viderentur, eum qui eius virtutem in ſe expertus erat, in medium adducunt, & interrogant. Tu autē intuere pauperis ſapientiam, quæ cæteros ſuperauit. Confeſſus eſt prophetam eſſe, neque prauum Iudæorum iudicium ipſum perterrere potuit, quū dicerent: Quomodo poteſt eſſe hic à deo, qui ſabbatum non cuſtodit? *Et non crediderunt Iudæi quod cæcus*

*fuiſſet, & uidiſſet, donec uocauerunt parentes eius, qui uiderat.* Tu autem conſidera quot modis miraculum tegere & abolere conantur. Verùm huiuſmodi eſt veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obtegitur, eo clarior euadit: aliter non eſſet hoc creditũ miraculum, quod perinde ac ſi omnes id prædicare conati eſſent, & Chriſti ſtudioſiſſimi fuiſſent, ita claruit. Etenim eum etiam poſtmodum calumniari tentarunt, dicentes: Quomodo aperuit tibi oculos? quaſi dicerent, nũquid magis aliqua? Quod alibi quum ſanandi modum intelli-
*Mat.12. & Lucæ 11.b.* gere nequiuiſſent, calumniati ſunt, in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia: hic ad ſabbati ſolutionem confugiunt, & quod peccator eſt. Atqui quũ ſuperius eum interficere, & opera eius arguere tentarent, audenter eos
*Supr. 8.f* interrogauit, Quis ex vobis arguet me de peccato? & nemo reſpondit, nemo eum blaſphemiæ arguit, quum ſe ſine peccato profiteretur. Quod ſi in aliquo argui potuiſſet, minimè tacuiſſent. Nam qui dicentem ſe ante Abraham eſſe, lapidibus petierũt, & à deo non eſſe, & ſe à deo eſſe gloriati ſunt, quum eſſent homicidæ: & tot miracula facientem, deo contrarium, & ſabbatum non cuſtodire obiecerunt: ſi vel vmbram aliquam criminandi habuiſſent, non ſanè tacuiſſent. Quod ſi propterea peccatorem vocant, quoniam ſabbatum ſoluere videretur, friuolum profectò hoc crimẽ, & multam eorum arguit temeritatẽ. Quamobrem his diſtracti rationibus impudentius quiddã aggrediuntur: *Non crediderunt, inquit, quod cæcus fuiſſet & uidiſſet:* Quomodo ergo accuſabant, quod ſabbatum non cuſtodiret? Certè tanquam credentes. Nónne multitudini & vicinis qui eum cognoſcebant credidiſtis? ſed vt dixi, mendacium etſi oppugnare veritatẽ videatur, ſeipſum tamen detegit, & veritatẽ reddit clariorem, vt in præſentia contigit. Ne quis enim diceret, nihil certi vicinos, & qui eum viderant attuliſſe, ſed fuiſſe aſſimilem aduocant parentes & inuiti miraculũ verũ confirmarunt. Nam parentes maximè eum norant, & cùm eum perterrere non poſſent, quin audenter acceptũ publicaret beneficium, per parentes infirmare miraculum arbitrati ſunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in medium parentibus, vt metum incuterent, vehemẽtia quadam

dam & indignatione interrogant, *Hic eſt filius ueſter?* Et non dicunt,qui cæcus fuerat:ſed,quẽ vos dicitis, quia cæcus natus eſt,ac ſi malè facerent,& opera Chriſti cõfirmarent. O ſceleſtos,& plus quàm ſceleſtos, & quisnam pater ita de filio mentiri optaret?tãtùm non dicentes, quem vos cæcum feciſtis,imò & vbiq; cæcum prædicaſtis,quomodo nunc videt?O dementiam:veſtra hæc malignitas,veſtrum commentum.Dupliciter ergo ad negandum eos impellere conantur,dicendo: *Et quem dicitis, & quomodo uidet?* De tribus itaque parentes interrogati,an filius eorum eſſet, ſi cæcus fuiſſet,& quomodo videt.Duo tantum confitentur, tertiũ ſe neſcire dicunt,vt magis veritas probaretur, vt nemo præter ipſum curatum, & maximè ad id teſtandũ idoneum,rem ipſam confiteretur.Et quonã modo ad gratiam locuti eſſent parentes,qui eorum quæ norant, aliqua cõticebant propter metum Iudæorũ?Quid ergo dicunt? *Quod hic eſt filius noſter ſcimus, & quod cæcus natus ſit: quomodo autem nunc uideat,aut quis aperuerit eius oculos,nos neſcimus.Ipſe ætatem habet,ipſum interrogate,ipſe de ſe reſpondebit.* Dignum fide ducunt ad ſui excuſationẽ, non eſt puer, neq; deſipit, poteſt de ſeipſo teſtimonium perhibere: hoc autẽ dicebant propter metum Iudæorum.Ecce quomodo iterum euangeliſta eorum mentem,ſentẽtiamq; exponit. Hæc dico,quia *Supr.5.c.* quum ſuperius dixerũt,quod æqualem ſe deo faceret,quod ſi ea non Chriſti, ſed Iudæorũ fuiſſet ſententia, addidiſſet ſanè Euangeliſta ita Iudæos intellexiſſe. Quum ergo parentes rurſum ad ſanatum eos remiſiſſent, iterũ inclamãt, & palam atque impudenter.Nonquidẽ dicũt, nega Chriſtum te ſanaſſe, ſed pietatis vmbra id tentant. *Da,inquiunt,gloriam deo.* Nam ſi parentibus dixiſſent,Negate filium veſtrũ eſſe,& cæcum natũ, perquam ridiculũ fuiſſet; itidem ſi huic negare ſuaſiſſent, manifeſta fuiſſet impudẽtia:quare nõ ſic dicunt,ſed alia aggrediuntur via,Da gloriã deo,confitere nihil Chriſtum in te operatum. *Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.* Quare ergo ipſum nõ reprehendiſtis,quum diceret,Quis me arguet de peccato?Vnde *Supr.8.f* eum ſcitis peccatorem?& quum ille nõ dediſſet, & obuiam Chriſto factus,non propterea reprehenſus eſt,ſed rogauit eum Chriſtus: *Credis in filiũ dei?* vt intelligas ita dari glo-

riam deo. Quod ſi non eſſet æqualis patri, nõ eſſet æqu alis gloria: ſed quum idem qui patrẽ honorat, honoret & filiũ, meritò non arguitur cæcus. Quũ ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerunt. Cùm verò nihil ſe ex eo conſecutos vident, iam peccatorem eſſe calumniantur. Reſpondet ille: *Si peccator eſt, neſcio: unum ſcio, quod quum cæcus eſſem, nũc uideo.* Nunquid timuit cæcus? minimè. Et quomodo qui prophetã aſſeuerat, nũc dicit: Si peccator eſt, neſcio? Nõ ita ſibi perſuadebat, neq; ſuis verbis purgando eum à criminibus; neq; propter acceptũ beneficium excuſandũ, ſed à re ipſa teſtimoniũ afferendũ ſatius ducit. Nã ſi poſt multa verba dicẽre eo, quod niſi eſſet dei cultor, nõ potuiſſet hęc ſigna facere: ita indignati ſunt, vt dicerent: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Si hoc à principio dixiſſet, in quã prorupiſſent inſaniã? Si peccator eſt, neſcio: quaſi dicat, nihil de hoc in pręſentia dico, nihil pronuncio: illud quidẽ manifeſtè noui, & affirmare poſſũ, ſi peccator eſſet, non hęc faceret. Quibus verbis neq; ſe, neque teſtimonium ſuum ſuſpectũ reddidit, quod ad gratiam loqueretur, ſed rem ipſam teſtificaretur. Neq; enim efficere poterant, quin miraculũ fecerit: illi autẽ iterum ad priora reuertũtur, modumq; curationis diligentius percõtantur, more canum venatione ſibi propoſita, nunc huc, nunc illuc diſcurrentes, & ad eundẽ redeuntes locum, vt aſſidua percontatione eum ad ſuam trahant voluntatem: & aiunt, *Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?* Ille confundens eos, acrius iam inuehitur: donec enim miraculum diſquiri & iudicari oportuit, verecundius locutus eſt: quum autem planè patuit, bona cauſa fretus, eos audacter aggreditur, aitq;: *Dixi uobis ſemel, & me non audiſtis, quid amplius uultis audire?* Conſidera mendici aduerſus ſcribas & Phariſæos fiduciam: tam valida eſt veritas, tam imbecille mẽdacium: illa enim etiam imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atq; debilitat: quaſi dicat mendicus, Verbis meis non attenditis, ideo nihil amplius dicam, neq; reſpondebo cùm me ſæpius fruſtra interrogaueritis: neq; vt rem ſciatis, velitis audire, ſed vt audita calumniemini.

*Nunquid & uos uultis diſcipuli eius fieri?* Iam ſe diſcipulis adnumerat: hoc enim ſignificat, Nunquid & vos? Eos præterea

terea arguit,& vituperat,& meritò ſanè. Cũ enim intelligeret hoc eos maximè lędere,ita locutus eſt: indicium ſanè fidentis animi,& ad ſuperna euolãtis,& illorum contẽnentis inſaniam. Ad hæc eius maximã oſtendit dignitatẽ, cui maximè fidit,& quod quẽ admirari & colere deberent, eũ contumelia afficiunt,ille tamen non afficitur, ſed quod ipſi ad contumeliã faciũt,honoris loco accipit. *Tu diſcipulus illius inquiunt,ſis, nos autem Moſi ſumus diſcipuli.* Sed non ſequitur,non enim Moſi,Nec Chriſti eſtis.Si Moſi eſſetis, eſſetis & Chriſti. Idcirco ſuperius inquit Chriſt⁹: Si crede retis moſi,crederetis & mihi,de me enĩ ille ſcripſit. Cũ enĩ ad hos ſemp ſermones cõfugerẽt: *Nos ſcimus, quod Moſi locutus eſt deus.* Cuius teſtimonio? Maiorum aiunt noſtrorum: ſed nõne maioris authoritatis eſt, qui hæc per ſigna confirmat, quã maiores veſtri? nam à deo venit,& cæleſtia loquitur, Et non dixerunt, Nos audiuimus,quod Moſi locutus eſt deus: ſed ſcimus. Et audita vos Iudæi ſcire aſſueratis, viſa autem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè ſcitis,ſed audiſtis: hæc non audiſtis , ſed ſcitis. Cæcus autem, *In hoc enim, inquit, eſt mirabile, quod uos neſcitis unde ſit.* Et talia ſigna facit,quum non homo inſignis apud vos, neq; clarus,neq; glorioſus hęc poſſit: vt ſit vbique manifeſtũ deum eſſe,neque vllo humano egere auxilio. *Scimus autem, quod deus peccatores non exaudit.* Cùm enĩ antea dixiſſent: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere, eorũ innititur ſententiæ, & eadem verba cõmemorat. Opinio mea,inquit,& veſtra cõſentit,in ea permanete,& intuere viri prudentiam. Semper in ore habet miraculum,quod cũ capere non poſſet,ab eo ratiocinatur. Vides illa verba,Si peccator eſt neſcio, non eſſe dubitantis? Abſit,norat enim non eſſe peccatorem. Ecce nũc tempori quomodo reſpondet. *Scimus quod deus peccatores non exaudit: ſed ſi quis dei cultor eſt, & uoluntatem eius facit.* Vbi nõ modo eum à peccatis abſoluit, ſed acceptiſſimum deo, & omnia dei opera facientem demõſtrat. Nam cum ſe Iudęi dei cultores dixiſſent, ideo addidit,& voluntatem eius facit: quaſi dicat. non ſatis eſt Deum cognoſcere. Inde miraculum extollit, *A ſeculo non eſt auditum, quod aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo cõfitemini deũ non exaudire pec-

*Supra. 5 g*

catores,& hic ſignum fecit,quale nemo vnquam alius,cōſtat omnia virtute aſſecutum, quæ humanam longè exuperat. Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Donec eum negaturum ſperarunt, dignum cui crederent exiſtimarunt,& ſemel atque iterum eum vocarunt, Quod ſi ei non credendum ducebatis, cur aduocaſtis? cur iterum interrogaſtis? Cū vera locutus eſt, & ideo maxima erat admiratione obſeruādus,tunc accuſant. Quid autem ſignat,In peccatis natus es totus? Exprobrant ei cæcitatē: ac ſi dicant,A prima ætate in peccatis es:quaſi ideo fuiſſet cæcus,quod nō ſequebatur quem conſolatus Chriſtus, ait: In iudicium ego veni in hunc mundum, vt non videntes, videant:& qui vident,cæci fiant. In peccatis natus es tot⁹, & tu doces nos? Et quid dixerat nunquid ſuā ſententiā attulerat,& non potius cōmunem,cum inquit: Scimus quod deus peccatores non exaudit? *Et eiecerunt eum foras.* Ecce veritatis præconē,quomodo ſapientiam non impedit paupertas. Vides quod audiuit à principio, & quod pertulit, & quomodo verbis & operibus teſtatus eſt? Hæc ſcripta ſunt ad imitationem noſtram. Nam ſi is qui Chriſtum nō viderat,ante eius hortationem tantùm confirmatus eſt,vt in conſpectu totius populi homicidę,furentis,inſani,& eius voce Chriſtum damnare cupientis,nec aſſenſus ſit,nec acquieuerit, ſed perquàm fidēter eorum os obſtruxerit: & expelli maluerit,quàm ſubticere veritatem:quanto magis nos, qui tandiu in fide viximus,qui per fidem tot miracula intuiti ſumus, qui maiora quàm ille accepimus beneficia,qui interioribus oculis arcana myſteria conſpicamur? Nos igitur in tantùm vocatos honorem incredibilem pro Chriſto fiduciam præ nobis ferre oportet,contra eos qui aliquid accuſare & loqui aduerſus Chriſtianos moliuntur: eorum linguæ cohibendæ ſunt,neque temere eis parcendum. Hoc autem facere poterimus,ſi cōfidemus, ſi ſcripturis operam dabimus,neque eas audire neglexerimus. Nam ſi quis attentionem huc ingreſſus adhibuerit, etiam ſine domeſtica lectione,annuo ſpatio ſatis proficere poterit. Neque enim hodie vnum,cras aliud legimus,ſed ſemꝑ idem. Veruntamen nōnulli tam miſere affecti ſunt,vt diutius audiendo ne nomina quidem librorum intelligant,

nec

nec pudet, nec verentur tã neglig'eter in dei concionẽ ingredi. Quod ſi citharœdus, vel ſaltator vel mimus aliquis ad ſcœnã aduocaret ciuitatẽ, oẽs frequẽter cõcurrerẽt, & admoniti gratias haberẽt, in quo ſpectaculo diei dimidiũ cõſumunt, nulli alii negocio vacantes: deo autem nos per prophetas & apoſtolos alloquente, oſcitamus, deſidemus, hallucinamur, & plurimum faſtidimus, quare in forum egredimur: in hyeme verò cũ pluuia, & lutum impediret, domi ſedemus, aut in theatris ſine tecto, quo à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vento, frigore, luto, viæ longitudine contempta, inſani perſtiterunt, nulla eos cauſa domi cõtinet, nulla quin ad ſpectacula frequẽtes cõfluãt, prohibet: huc ſub tectum ſine frigoris & pluuię iniuria, ad animæ ſuæ ſalutem nemo ea alacritate concurrit. Sunt ne hæc toleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in neceſſariis quàm pueruli imperitiores ſum⁹. Quod ſi quis te aut aurigam, aut ſaltatorem vocaret, cõtumeliam id duceres, eamque pro viribus propulſares: ire autem ad eorum ſpectacula non recuſas, & cuius artis nomen fugis, eam fere omnẽ, proſequeris: cuius autem & nomẽ & res, hoc eſt, eſſe & vocari Chriſtianus profiteris, quidnam ſit, non intelligis. Quid hac dementia peius? Hæc frequenter vobis dicere ſtatui, veruntamẽ veritus ſum, ne fruſtra, & ſine fructu mihi odium comparem. Video enim nõ iuuenes tantùm, ſed & ſenes inſanire, quorum gratia maiorem in modum erubeſco, cum video virum canicie venerabilem, eam labefactantem, & filium ſecum trahentem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam diſcit. Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opera à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multo his frigidiores, quos illorum non pudet, ſed pro re multa verba faciunt: quos ſi rogaueris quis Amos ſit, quis Abdias, quot prophetæ: quid reſpondeant, neſciũt: de equis, aurigis, ſophiſtis, rhetoribus, quã vis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum ſequatur, interrogãt. Propterea ingemiſco, quoniam quod ſit damnum, quod malum non intelligitis. Dedit tibi vitam de⁹, vt ſe coleres: tu eã incaſſum & inutiliter cõſumis. Quæris, quod ſit damnum? Si vel parum argenti amiſeris, id om-

id omnino damnũ appellas: ſin totos dies in diaboli operibus conſumpſeris, nihil omiſiſſe opinaris. Opus eſt in ſacrificiis, & precibus vitam omnẽ impendere: tu ad clamores, perturbationes, obſcœna verba, contentiones, intẽpeſtiuas voluptates, magicas, in tuũ conuertis detrimentũ: & cum hęc cõmiſeris, quod damnũ acceperis, interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quã tempus. Aurũ amittis, poterit recuperari: amiſſum tẽpus difficulter. Breue nobis in præſenti vita præſtatur, quo niſi in neceſſariis, vtamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quęſo, ſi cui filiorum tuorũ præciperes, vt aliquam artẽ diſceret, ille autẽ vel domi, vel alibi tempus fruſtra cõtereret, poſſétne apud magiſtrum excuſari? Nõne diceret, cõuenimus, tempus ſtatuiſti? Si tibi nõ curæ eſt, vt apud me arti incumbat filius, quomodo eum erudiemus? Hæc & vobis dicenda ſunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquit, tempus dedi vt pietatem, vt rectè viuendi artem erudiremini, cur incaſſum & inutiliter hoc tẽpus conſumpſiſtis? Cur pręceptorem frequenter non petiiſtis, neque doctrinę vacaſtis? Quod autem doctrina ſit dei cultus, audi prophetam cum inquit: Venite filii audite me, timorẽ domini docebo vos.
*Pſal. 33.c* Et iterum: Beatus vir quem tu erudieris domine, & in lege
*Ibid. 93.b* tua docueris. Cum verò tempus inutiliter conſumpſiſti, quam habebis excuſationem? Et qua gratia nobis breue tempus pręſcripſit deus? O ſtultitiam, o inſipientiam, pro quo maximæ gratię habendæ ſunt, quod labores nobis, & ſudores minuit, quod requiem nobis & ęternitatem largitur, id & reprehendis, & moleſto fers animo. Sed neſcio quomodo in tam longum ſermonẽ venim⁹, qui iam finem deſiderat. Noſtræ nanque imbecillitati & miſeriæ tribuẽdum eſt, quod longiuſculam faſtidimus orationem: in ſpectaculis autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis domũ reuertimur. Sed ne ſemper vos accuſemus, hoc nobis impendite beneficium, vt aliis omiſſis omnibus, his incumbatis. Veſtro enim lucro & nos lucrabimur gaudiũ, lætitiam, laudem pręterea & remunerationem. Omne autem lucrum veſtrum erit, quod tam ſtultè antehac ſaltationibus dediti, propter timorẽ dei & honorationem noſtrã, vos morbo illo liberaueritis, & vinculis ſolutis, ad deum

feſtina-

feſtinaueritis. Neque illic tantùm mercedem, verumetiam in hac vita veram conſequimini voluptatem. Eiuſmodi nanque virtus eſt, vt cum futuro præmio in præſenti quoque vitam nobis ſuauiſſimā ſuggerat. Pareamus ergo ſcripturæ diuinæ præceptis, vt & præſentibus & futuris fruamur bonis, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LVIII. EX CAP. IX.

*E*T *audiuit Ieſus quia eiecerunt eum foras: & cum inueniſſet eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Reſpōdit ille, & dixit, Quis eſt domine ut credā in eum?*

Qui propter veritatē & Chriſti confeſſionem malo & contumelia aliqua afficiuntur, hi maximè à deo honorantur. Vt enim qui propter deum pecunias diſpergit, is maximè eas inuenit: & qui odit animā ſuam, is vel imprimis amat, ita contumelia affectus propter deum, is plurimum honoratur à deo, quod cæco vſuuěnit. Eiectus eſt è templo à Iudæis, & à templi domino inuentus eſt. A peſtifero concilio liberatus, ſalutiferū eſt fontem conſecutus. Contemptus à contemptoribus Chriſti, ab angelorū rege honoratus eſt. Hæc ſunt veritatis præmia, ita & nos diſperſis his rebus, & pecuniis noſtris, illac fidenter proficiſcemur. Si hic inopi largiemur, quieſcemus in cælis. Si propter deum nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur. Eiectū è tēplo inuenit Chriſtus, quem Euangeliſta hac gratia veniſſe ſignificat. Et cōſidera quibus eū præmiis remunerat, ſummo omnium bonorum. Se enim ei notum fecit, à quo prius ignorabatur, eumq; diſcipulis ſuis annumerauit. Et intuere illius diligentiam: dicente enim Ieſu: Tu credis in filiū dei? reſpondet, Domine quis eſt. Nondum enim ipſum viderat, quanuis ſanatus: antea nāq; cęcus fuerat, ſanatus ad Iudæos adductus eſt, vt enim munerarius athletam victoria inſignem & coronatū, ita hūc Ieſus accipit. Tu credis, inquit, in filium dei? Quid hoc? Poſt tantam cum Iudæis controuerſiam, poſt tot verba & cōtentiones, an credat interrogat: non quod eius ignoraret animum, ſed vt notum aliis faceret, & eius ſe fidem plurimi facere demonſtraret,

Contumelia me tãtus populus affecit,inquit,ſed nihil im-
pendo,fides tua mihi curæ eſt. Pluris enĩ faciẽdus eſt vnꝰ,
qui domini facit volũtatem,quã multi tranſgreſſores. Tu
credis in filiũ dei?ac ſi pręſens quæ dixerat, accepiſſet,ro-
gat,& ſui concitat deſideriũ. Neque primum ait,crede,ſed
interrogauit. Quid ille? Et quis eſt domine,vt credã in eũ?
Deſiderantis & valde inquirentis animæ verbum,pro qua
tanta locutus eſt ignorat,vt veritatis amatorem eum intel
ligas. Dicit ei: *Et uidiſti eum, & qui loquitur tecum, ille eſt.*
Non dixit,ego ſum: ſed remiſſius adhuc,& vidiſti eũ. Du-
bium verbum,ideo manifeſtius ſubdit. *Qui loquitur tecum,*
*ille eſt. At ille ait: Credo domine: & procidens adorauit eum.*
Neque dixit ego ſum qui te curaui: qui dixi tibi, Vade,la-
*Luc.17 d* uare in Siloa:ſed his omnibus omiſſis,inquit:Credis in fi-
lium dei?ille affectum ſuum eueſtigio adorando prætulit,
quod pauci curati fecerunt, vt leproſi illi,& alii:hoc pacto
diuinam eius virtutem demonſtrauit, ne quis verbo tenus
dixiſſe arbitrari poſſit. Eo autem adorante,inquit Ieſus:
*In iudicium ego ueni in mundum, ut non uidentes, uideant: & qui*
*Rom.9.g* *uident, cæci fiant.* Hoc & Paulus inquit: Quid ergo dice-
mus,quod gentes non ſequentes iuſtitiam, acceperunt iu-
ſtitiam? iuſtitiam autem ex fide Ieſu: Iſraël autem ſequens
legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ non venerunt. His ver-
bis,in iudicium veni: magis illum in fide confirmat & qui
aderant excitauit: hoc eſt,Phariſęos qui ſequebantur in iu
dicium,id eſt in maius ſupplicium: oſtẽdens qui ſe tanquã
peccatorem damnarent,dãnatos eſſe, hoc in loco duos vi-
ſus,& duas meminit cæcitates:& quæ ſenſu,& que intelle-
ctu percipiuntur. Tum quidam ex Phariſæis ſequebãtur:
*Nunquid & nos cæci ſumus?* Vt in alio loco, Nemini ſerui-
uimus vnquam,& ex fornicatiõe nati nõ ſumus: ita his ſen
ſibilibus tantum inſiſtebãt,& huius pudebat cæcitatis. In-
de oſtendens melius fuiſſe eis cæcos eſſe,quàm videre,in-
quit, *Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum.* Quum cæci-
tatem ignominiam putarent, in eos inuehitur, quod pro-
pterea magis puniẽtur. Ita ſemper humani animi elationẽ
cõprimit,& ad magnorum & mirabilium erigit cognitio-
nem. Nunc vos videre dicitis,vt antea deum veſtrum eſſe
dicebatis,ſed non videtis: ita quod ſibi laudi arbitrabant̃,
id ſup-

id ſupplicio fore oſtēdit. Et à priori quidē cæcitate cęcum natum curauit, nunc de Iudæorum diſputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter ſuam cæcitatem, ad eum non accedere, ſed deceptorem vitare, huc omnem refert diſputationem. At non ſimpliciter Euangeliſta inquit audiſſe hęc Phariſæos, qui cum eo erant, & dixiſſe, Nūquid & nos cæci ſumus? Sed vt tibi in memoriā reducat, hos illos eſſe qui antea Chriſtum oppugnabāt, & lapidibus impetebāt. Sunt enim quidam in ſuperficie quidem ſectatores, qui facilè in contrariam mutantur ſententiam: vnde ergo nō deceptorē, ſed paſtorē probat, adducendo vtriuſque iudicia, et ſic eis rei veritatē inquirēdam relinquit. Et primū quis deceptor & fur ſit, demonſtrat inquiens: *Amen amen dico uobis, qui nō ingreditur per oſtium in ouile ouium, ſed aſcendit aliūde, ille fur eſt, & latro.* CAP. X. Ecce latronis ſigna primùm palàm non ingreditur, neque audet, inde non per ſcripturarum teſtimonium, quod per oſtium ſignificatur. Hic & qui fuerunt, & qui futuri ſunt notat, & Antichriſtū, & falſos Chriſtos, & Iudam, & Theudā, & alios huiuſmodi. Meritò autem oſtium ſcripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt, ipſæ oues faciūt ipſæ cuſtodiūt, neque lupos irrumpere permittunt. Tanq̄ enim oſtium firmiſſimum hæreticos arcent, & in tuto conſtituunt, neque nos, modò velimus, aberrare vnquā ſinēt. Et niſi hoc oſtium infringamus, nunq̄ nos inimici noſtri poterunt expugnare, per hoc oſtium & paſtores, & alij omnes ingrediemur, in ouile autē, hoc eſt, ad oues, & earū curā. Qui enim ſacra nō vtitur ſcriptura, ſed aſcendit aliunde: id eſt, non cōceſſa via, is fur eſt. Ecce cum patre conuenientiā, cum ſcripturas in medium proferat. Ideo Iudæis dicebat. Scrutamini ſcripturas. Et Moſen, & prophetas oēs Supr. 5.f. adducit in teſtimonium. Omnes inquit, qui audiūt ex prophetis, veniēt ad me. Et ſi crederetis mihi: hic idē p̄ trāſlationē ponit, Hac aūt particula. Aſcēdit aliunde, & ſcribas Ibidem.g ſignificat: qui cū docerēt, & faciēda pręciperent, ipſi legē Supr. 7.c transgrediebātur, qđ ipſe exprobrauit dicēs: Nemo veſtrū facit legē. Et recte inquit, aſcēdit, & nō ingreditur, nam furis eſt ſepem vel parietem aſcēdere, & cū periculo omnia moliri, Ecce quo pacto deſcripſit latronem. Cōſidera paſtoris

ſtoris ſigna. *Qui ingreditur per oſtiũ, hic eſt paſtor ouium, huic oſtiarius aperit, & uocẽ eius oues audiũt.* Et *proprias oues cũ emiſerit, ante eas uadit.* Hæc paſtoris eſt & furis differentia. Videamus quo pacto ſequentia cõueniãt: Huic, inquit, oſtiarius aperit. Manſit in tranſlatione, vt ſignificantius loqueretur. Quod ſi ad verba parabolam vis accõmodare, nihil ꝓhibet hoc in loco per oſtiariũ Moſen ſignificari, cui eloquia dei credita ſunt, cuius vocem oues audiũt. *Et proprias uocat nominatim.* Cum enim frequenter cũ deceptorem vocarent, idque ex incredulitate ſua confirmarent, dicentes:
Ibidem. g Quis principum credidit in eũ: nõ ex ipſorum pertinacia ſe, ſed illos deceptores putãdos: quod ſibi nõ crederent, & meritò ab ouiũ numero expellendos oſtendit. Nam ſi paſtoris eſt per ſolitũ ingredi oſtium, ipſe per hoc ingreſſus eſt, & omnes ſecuti poterunt oues eſſe: qui inde ſe auerterunt, non ipſos paſtor, ſed ipſi ſe ab ouium numero abdicarunt. Quòd autem ſe oſtium appellarit, nemo perturbetur: ſiquidem & paſtorẽ ſe, & ouem dicit: & variè ſuam prædicat diſpenſationem. Quando nos patri offert, oſtium: quum noſtri curam gerit, paſtorem ſe profitetur. Néue vt ipſum patri tantum offerre nos putes, etiam ſe paſtorem dicit. Et oues vocem eius audiũt, & proprias oues vocat, & educit eas, & ipſe ante eas vadit. At contrarium paſtores faciunt, ſequuntur non præcedunt, ſed vt ſe omniũ ad veritatẽ inueniẽdam ducem oſtendat, contrariũ paſtoribus morem ſeruat: quemadmodum cum oues per orbem dimiſit, nõ extrà, ſed in medio luporum miſit. Longe eñ admirabilior ars noſtra paſtoralis eſt. Videtur autẽ & cæcus hoc in loco ſignificari, quẽ è medio Iudæorũ vocauit, & audiuit vocẽ eius, & cognouit. *Alienũ oues non ſequuntur,*
Acto. 5. f. *quoniã eius uocem neſciunt.* Siue de Theudę & Iudæ aſſertoribus hic loquatur. Omnes, inquit, qui in eos credũt, diſperſi ſunt: ſiue de futuris qui à pſeudochriſtis decipiendi erãt. Et ne dicerent ipſum vnum illorum eſſe, plurimum ſe ab illis diuerſum oſtendit, & primum à doctrina ſcripturarum quibus eos adducit, illi aliunde: inde ab ouiũ obedientia, quę omnes ipſi non viuenti tãtum, ſed & mortuo paruerunt. illos quàmprimum dimiſerunt. Pręterea quod non paruum eſt, illi tanquã tyranni per ſeditionem omnia

omnia faciebant: à qua ſuſpicione tantum hic aberat, vt cũ vellent ipſum regem facere, recuſaret: & cum rogarent, an liceret cẽſum dari Cæſari, afferri præciperet, vt numiſma cognoſceret. Adhæc ipſe pro ouium ſalute venit, vt vitam haberẽt, & abũdantius haberent: illi etiam præſenti vita priuarunt, qui etiã tradiderunt ſibi cõmiſſos, & fugarunt. Hic à deo generòſe perſtitit, vt animã traderet: illi inuiti coacti, fugiẽtes quę paſſi ſunt pertulerũt, hic ſpõte omnia ſubiuit. *Hoc prouerbiũ dixit eis Ieſus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.* Et qua gratia obſcurius locutus eſt? Vt attẽtiores redderet: quod mox exponit, inquiens, *Ego ſum oſtiũ: per me ſi quis introierit, ſaluabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet.* Hoc eſt, ſecurꝰ erit & liber. Paſcua autem & pabulum, ouium poteſtatem atque libertatem ſignat, hoc eſt, nemo inde eũ expellit: quod & apoſtolis vſu uenit, qui audenter ingreſſi ſunt & egreſſi, tanquam vniuerſi orbis domini, & à nemine eiici potuerũt. *Omnes quotquot ante me uenerunt, fures ſunt & latrones, ſed non audierunt eos oues.* Non de prophetis hoc intelligendum, vt aiunt hæretici: illos enim audierũt, & per eos Chriſto crediderunt, ſed de Theuda & Iuda, & aliis ſeditioſis. Illud præterea verbũ, nõ audierunt, in ouiũ laudem dictũ eſt quod contra eſſet, ſi prophetas non audiſſent, fuiſſent enim maximè reprehendendi. *Fur non uenit, niſi ut furetur, & mactet & perdat.* Vt tunc vſuuenit, ſiquidem omnes mactati ſunt & deperditi. *Ego autem ueni, ut uitam habeant, & abundantius habeant.* Et quid quęſo, vita abundãtius? Regnum cœlorũ, ſed adhuc vitæ nomine tanquam eis noto contentus eſt. *Ego ſum paſtor bonus.* Hic iam paſſionem inſinuat, quod pro mundi ſalute moriturus eſt, neque inuitus. Inde iterum ad paſtoris & mercennarij parabolam venit. *Bonus enim paſtor animam ſuam ponit pro ouibus: mercennarius autem, qui non eſt paſtor, cuius nõ ſunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit, & uenit lupus, & rapit eas.* Hic ſuam paternæ æquiparat poteſtati. Siquidem paſtor ipſe eſt, & cuius propriæ ſunt oues. Intueris altiorem in parabolis ſenſum, vbi obſcurius loquitur, neq; auditoribus cauſam calũniãdi præbet. Quid ergo hic facit mercennarius? Videt lupũ venientem, & dimittit oues, & lupus venit, & rapit eas.

Hoc

Supr. 6 g
Mat. 12 b

Hoc illi faciebant,Ipſe contrà. Etenim cum comprehen-
*Infr.18 b* ſus eſt,inquit: Sinite hos abire,vt impleretur ſermo, quia
nemo ex ipſis periit.Hoc in loco poteſt & ſpiritalis lupus
*1.Pet.5.b* intelligi,quẽ nõ ſinit vt oues auferat.Hic nõ modo lupus,
ſed & leo eſt.Nã aduerſarius noſter diabolus,inquit, tanq̃
leo rugiens,circuit quærẽs quẽ deuoret,hic idem & ſerpẽs
& draco,ambulabitis enim ſuper ſerpentes & ſcorpiones.
Quare vos hortor dilectiſſimi,ſub paſtoris noſtri cuſtodia
in paſcuis maneamꝰ.Manebimꝰ aũt ſi vocẽ eiꝰ audierimꝰ,
*Mat.5.a.* ſi ei nõ parebimus ſi alienũ nõ ſequemur. Et quæ nam vox
eſt? Beati pauperes,beati mũdo corde,beati miſericordes.
Hoc pacto ſub paſtore manebimꝰ,& lupus ingredi nõ po
terit,& ſi ingrederet̃, detrimẽtũ acciperet, paſtorẽ nanq;
adeo nos amantẽ habemus: vt animã ſuã pro nobis trade-
ret.Cũ enim & poſſit & amet,quid impedit ne liberemur?
Nihil ſane,niſi noſmetipſi deficiamus,quod quomodo ac-
cidat ,audi ipſum dicentem, Non poteſtis duobus domi-
*Ibidẽ.8 d* nis ſeruire,deo & mammonę: cui ſi ſeruiemus,grauiſſimæ
ſubiiciemur tyrannydi.Omni enim tyranno grauior eſt
pecuniarum cupiditas, Nullam enim voluptatem habet,
ſed curas , inuidiam,inſidias,odia,calumnias,& innume-
ra virtutis impedimenta:deſidiam,luxuriam: auaritiam,
ebrietatem, quæ liberos penitus in ſeruitutem redigunt,
& numulariis peiores efficiunt: & non hominum tantum,
ſed gruiſſimorum affectuum & morborum animæ ſeruos.
Hic multa audet,quę neque deo, neque hominibus pla-
cent,veritus ne quis hanc ſibi auferat ſeruitutem.O ama-
rum ſeruitium,ò diabolicam poteſtatem. Hic omnium af-
fectuum moleſtiſſimus eſt,cũ tantis malis deuincti gaude
mus & catenas libẽter amplectimur,& tenebrarũ carcerẽ
habitantes,in lucem prodire nolumus : ſed malis inhære-
mus,malis oblectamur. Quare de nobis minime ſperandũ
eſt,vt reſipiſcamus,qui peiori quàm qui metalla effodiũt,
cõditione ſumus.Miſere enim ſine vlla mercedis ſpe labo-
ramus. Et quod grauius eſt.Si quis nos a captiuitate libe-
rare vellet,non pateremur,ſed ægre ferremus,& indigna
remur : in hoc nihil ab inſanis differentes,in aliis tamen
tanto miſeriores quod nolumus ab inſania liberari. Nun-
quid propterea in hũc mundũ veniſti? num propterea ho-
mo

mo factus es, vt æs & aurũ accumules? Non ideo te ad ſuã finxit deus imaginé, ſed vt ſibi placeas, vt futura bona cõſequaris, vt cum angelis pſallas. Quid hanc reiicis cognationem? Quid inhoneſtum te, & ignobilem, hac ſoluta neceſſitudine reddis? neceſſitudinem dico ſpiritalem. Fame ille tabeſcit, tu copia rumperis: frater nudo corpore oberrat, tu veſtes veſtibus addis, quę tineis cõſumuntur, & quãto ſatiꝰ foret, vt his egenorũ corpora tegerẽtur, quæ ſi hoc pacto cõſumerẽtur, illa te cura abſoluerẽt, & futurã tibi vitã largirentur. Quod ſi nõ placet, conſumptas tandem cõfer in pauperes, qui recte eas norũt excutere, etenim Chriſti corpus, quoniã arca honorabiliꝰ eſt & ſecurius, quippe quod non tantũ illas cuſtodit, & incorruptas cõſeruat, ſed pulchriores efficit. Arca nonnunquam cum veſtibus direpta magno te afficit damno: quæ pauperibus damus cuſtodiẽda, neq; morte amittentur, neque ſeris aut vectibus indigent, non ſeruorum vigilia, nulla huiuſmodi cautione omnibus inſidiis libera ſunt, & cuſtodia reponuntur, vt credibile eſt, quæ commendantur in cælis. Nulli enim maliciæ locus ille peruius eſt. His nos monitionibꝰ nunq̃ ceſſamus, neq; vos vnq̃ paretis, cauſa quod puſilli ſumꝰ animi & terrenis inhiamꝰ, & deorſum trahimur: immo abſit, vt vos oẽs damné, tanq̃ incurabiliter ægrotetis, Nã ſi diuitiis ebrij his admonitionibus aures obſtruũt, ſalté attẽdere poterunt. Et quid hæc ad pauperes, inquies? neq; enim aurũ habent, neq; tot veſtimenta, ſed panẽ tantũ, & aquã frigidam. Sed & duos obolos, & pedes vt viſitare poſſint infirmos, linguã etiã vt ſermone cõſolentur vulneratũ: domũ prætcrea vel tegetem, vt hoſpitem accipiant, habent. Non enim innumera talenta à pauperibus, ſed diuitibus exigimus. Quodſi ad pauperũ oſtiũ dominus noſter venerit obolum ab eo accipere hoc modo nõ pudebit, ſed maiora quã àmulta dãtibꝰ accepiſſe profitebit. Quod hic adſtãtiũ illo tempore fuiſſe optarent quo Chriſtus in carne terrã peragrauit, vt cũ eo verſati eſſent, & cõuixiſſent? Ecce nũc hoc nobis magis licet vocare eũ ad prandiũ, poſſumus & cum eo viuere, & magis proficere. Eorum nanque qui cum eo viuebant nonnulli perierunt, vt Iudas & huiuſmodi, eorum autem qui eum in domum ſuam aduocant, & do- Act.1.c

mum

mum & menſam communicant, vnuſquiſque maximè lau
Mat.25 c dabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite, inquit, benedi-
cti patris mei, poſſidete præparatum vobis regnum à con-
ſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi mandu-
care: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: peregrinus eram, & ſu-
ſcepiſtis me: in firmus, & viſitaſtis me: in carcere erã, & ve
niſtis ad me. Quamobrem, vt audire hoc mereamur, veſtia
mus nudum, colligamus hoſpitem, cibum demus eſuriẽti,
ſitienti potum, infirmos & carcere deuinctos viſitemus:
vt ſpe bona veniam conſequamur peccatorum, & illorum
bonorum quæ omnẽ ſenſum excedunt fiamus participes:
quæ vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate
domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium, in ſe-
cula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA LIX. EX CAP. X.

E*Go ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cogno-ſcunt me meæ, Sicut nouit me pater, & ego agnoſco pa-trem, & animam meam pono pro ouibus meis.* Ma-
gnum quiddam dilectiſſimi, magnum, inquam, eſt eccle-
ſiæ prelatio, & quæ multa indiget ſapientia, & fortitudi-
*Paſtoris mercennarii differentia.* ne: qualem Chriſtus propoſuit, vt nunquam oues deſera-
mus, vt lupo generoſè reſiſtamus. Hec enim inter paſtorẽ
eſt mercennarium differentia. Alter propriæ, cõtemptis
ouibus, alter ſua cõtempta, ouium ſemper ſaluti inuigilat.
Paſtoris ergo exemplo deceptores duos meminit, furem
mactantem & rapientem oues, & mercennarium permit-
tentem, neque defendentem commiſſas. Per illum Theu-
dam & eius aſſertores, per hũc Iudæorũ magiſtros ſignat,
qui nullam curam commiſſis ouibus adhibebant, quod ſu-
periori tempore Ezechiel his verbis inſectatus eſt: Væ pa
Eze.34 a ſtoribus Iſraël, nónne paſcebãt ſemetipſos? nónne greges
paſcuntur à paſtoribus? ſed illi cõtrariũ faciebãt, quod ma
ximę malitię genus eſt, pluribus rationibus: idcirco inquit,
Neq; quod abiectum erat, reducebãt, neq; quod perierat,
quærebãt: neq; confractũ alligabãt, neq; infirmũ cõſolida
bãt: quoniã ſe, nõ gregem paſcebant. Idẽ & Paulus ſigni-
Philip.2 c ficat: Omnes quę ſua ſunt quærunt, non quæ Chriſti Ieſu.
1.Co.10 c Et iterum: Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed proximi vnuſ
quiſq;. Verũ ab vtroque diſſidet CHRISTVS cum illis
qui

qui in peccatis erant, diceret propterea veniſſe, vt vitã haberent, & abundantius haberent: his autem qui oues à lupis rapi negligebant, ſe propter eas animã ponere, ne oues perirent. Nam quum Iudæi ipſum interimere vellent, non propterea deſtitit à doctrina, neq; credentes tradidit, ſed perſtitit & pertulit mortẽ, ideo frequẽter inquit: Ego ſum paſtor bonus. Quæ cùm nullo niti teſtimonio viderentur, quod enim poneret animam ſuam, non multũ poſt re monſtratum eſt: quod autem vitam haberent, & abundãtius haberent, poſt huius vitæ migrationẽ futurum erat, alterũ ab altero confirmat. Hoc eſt, quia dat animã, quod det etiam vitam: quod & Paulus dicebat, Si enim cũ inimici eſſemus, reconciliati ſumus deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati, ſalui erimus. Et iterum: Qui etiã proprio filio non pepercit, ſed pro omnibus nobis tradidit illũ: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nunc quoq; eum nõ accuſant, vt ſuperius: Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum. Quoniam ſæpenumero eos ſilere coëgerat, & à ſignis maiorem de ſe opinionem concitarat. Inde ne quis ad illã particulam, Et oues vocem eius audiunt, & ſequuntur eum: diceret, quid ad non credentes? audi quid addit: Et cognoſco oues meas, & cognoſcũt me meæ. Quod & Paulus his verbis ſignificauit: Nõ expulit deus populum ſuum quẽ præ-deſtinauit. Et Moſes, Cognouit deus qui erãt ſui: hoc eſt, quos prædeſtinauit. Ne autem ſimiliter & cognoſcere, & cognoſci crederes: Cognoſco, inquit, oues meas, & cognoſcunt me meæ, non tamen æqualiter. Aequalis eſt patris & filij cognitio, vt inquit: Sicut cognoſcit me pater, & ego cognoſco patrem. Quod niſi ſenſiſſet, cur ita dixiſſet? Quum enim nonnunquam multitudini ſe connumeraſſet, & non more hominis cognoſcere putaretur, inqt: Sicut nouit me pater, & ego cognoſco patrem. Tam certo ipſum ſcio, vt ipſe me. Propterea inquit: Nemo cognoſcit filium, niſi pater: & patrem, niſi filius: diſcretam quãdam cognitionem indicãs, qualẽ nemo alius habet. Ego pono animã meam. Hoc frequenter dicit, vt omnis deceptionis tollatur ſuſpicio. Nam & Apoſtolus quum ſe verum magiſtrum oſtẽderet, & falſos confundere apoſtolos vellet, pericula & mor-

*Rom. 5. b*
*Ibid. 8. f.*
*Suprà 5. e & 8. b.*
*Rom. 11.*
*2. Timot. 2. c.*
*Luc. 10. d*
*2. Corint. 11. c.*
*Supra 8. & 14. b.*

tes adduxit in medium. In plagis ſupra modum: in mortibus frequenter. Dicendo enim, Lux ſum & vita: ſuperbiam apud ſtultos arguere videbatur, velle autem mori, nullam inuidiam, nullum liuorem concipiebat. Propterea hoc in loco, nō dicunt eum de ſe teſtimoniū perhibere, & verum non eſſe: hoc autem verbo multam curā atque diligentiam indicat. *Etenim alias oues habeo, inquit, quæ nō ſunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Ecce iterum hoc verbū, oportet nō neceſſitatis eſſe, ſed futuri omnino ſignificatiuum: quaſi dicat, quid admiramini, ſi me hæ ſecuturæ, & vocem meam audituræ ſunt? cùm & alias me ſequi, & vocē meam audire videritis, tūc maiorem in modū admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, Quæ non ſunt ex hoc ouili.

1.Cor.7. d. & Galat.5.a. Differentia enim in lege duntaxat, vt inquit Paulus: Neq; circuncifio aliquid valet, neque præputium. Et illas oportet me adducere. Vtroſque diſperſos & mixtos, neq; habētes paſtorem, hos videt atque illos, nōdum bono aduenīete paſtore. Inde futuram eorū cognationē prædicit: *Et erit unum ouile.* Quod iterū Paulus his verbis ſignificauit: Vt duos condat in ſemetipſo in vnū nouum hominē, *Propterea me diligit pater, quia ego animam meā pono, ut iterum accipiam eam.* Et quid hoc verbo humilius? Siquidē propter nos dominus noſter amādus eſt, quoniā pro nobis moritur. Quid igitur, dic quæſo, ſuperiora tempora non amauit, ſed nunc amare incepit, & nos primum eius amorem cōciliauimus? Quid hoc ſibi vult? Cùm alienū eum à patre, & deceptorē eſſe, & in detrimentū & iacturā veniſſe dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc ſaltē mihi perſuadet, vt vos diligā, quod eo quo me amore vos pater proſequitur, & hac gratia pro vobis morior. Præterea & illud intendit, quod nō inuitus moritur. Neq; enim fuiſſet charitatis officium, & quod ea maximè eſt patris ſententia. Quod ſi tanquā homo hoc loquitur, noli admirari. Sæpenumero enim cauſam expoſuimus, idem repetere & moleſtū eſt, & ſuperfluum. *Ego pono animā meam, ut iterū ſumam eam: & nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à meipſo. Poteſtatē habeo ponendi eā, & poteſtatē habeo iterū ſumendi eam.* Cùm voluiſſent aliquādo eū interimere, indicat, niſi ipſe vellet, incaſſum eos laborare: & à primo ſecundū confirmat, à morte videlicet reſurrectionem: hoc enim

enim admirandũ eſt. Siquidẽ vtrunq; nouum fuit, & præter cõmunem conſuetudinẽ. Attendamus ergo diligenter: Poteſtatẽ habeo, inquit, ponendi animã meam. Et quis nõ habet hãc poteſtatẽ? Quiſq; enim poteſt ſe interimere: ſed non ita intelligitur. Quomodo ergo? Sic habeo ponẽdi poteſtatem, vt nemo me inuito id facere poſſit: quod nõ contingit nobis, nos tantũ interimere noſmetipſos poſſumus: ſed ſi in latronum inſidias incideremus, non habemus liberam faciendi quod volumus poteſtatem, velimus nolimus, nos interficiunt. Chriſtus autẽ etiam inſidiis circũuentus, ſui iuris erat moriẽdi, necne. Et cùm dixiſſet, Nemo tollit eam à me: addidit, Poteſtatẽ habeo ponendi eam: hoc eſt, ego ſolus habeo hanc poteſtatẽ, quæ vobis non eſt. Etenim alij multi, vitæ noſtræ ſunt domini: quod à principio non dixit, neq; enim creditũ eſſet, ſed cùm à re ipſa teſtimoniũ confirmarit, quum multis circũuentus inſidiis cõprehendi non potuerit: ſæpius enim ex eorum manibus elapſus eſt, tunc inquit: Nemo tollit eam à me. Quod ſi verum, & illud ſequetur, ſponte ad hoc veniſſe, per quod & aliud cõfirmatur, quandocunq; voluerit vitã ſumere, poſſe. Nã ſi ita mori humanas vires excedit, non eſt reliquum dubitandum. Quod enim ſolus eſſet, vitam ponendi dominus, etiam ſumendi in ſua eſſe poteſtate oſtẽdit. Ecce quomodo à priori ſecundum cõfirmat, & à morte indubitatam oſtendit reſurrectionem. Hoc præceptũ accepi à patre. Quodnam? Mori pro mũdo. Prius ergo accepit, inde paruit. Prius quid eſſet faciendũ intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodum ſuperius dicẽdo, Propterea me diligit: ſpontaneam indicauit voluntatẽ, & contrariam amouit ſuſpicionem: ita hoc in loco præceptũ à patre ſe accepiſſe dicens, nihil aliud oſtendit, q̃ idẽ patri videri, quod ipſe facit: ne poſtmodũ eum crucifixũ putarẽt derelictum à patre atq; traditũ, néue exprobrarent, quæ tamen exprobrauerunt. Alios ſaluos fecit, ſeipſum nõ poteſt ſaluum facere. Mat. 27. Et ſi filius dei es, deſcende de cruce. Neq; propterea deſcẽdit, quoniã filius eſt dei. c. Inde ne audiẽdo mãdatum eum à patre accepiſſe, id à ſe alienũ eſſe exiſtimares proſequitur: Paſtor bonus animã ſuã ponit pro ouibus ſuis. Hinc ſuas oues, & quicquid rectè factũ eſt ſuũ opus eſſe, & præcepto

non indigere oſtendēs: Quod ſi indigeret, quomodo à ſeipſo ponere dixiſſet? Qui à ſeipſo ponit, præcepto nõ indiget: & cauſam cur faciat affert, quod ſcilicet paſtor ſit, & bonus paſtor. Bonus autem paſtor ad ouium cuſtodiã hortatore non indiget. Quod ſi in hominibus vſuuenit, multo

Phil. 2. a. magis in deo. Ideo Paul⁹ inquit, quod ſeipſum exinaniuit. Nihil autem aliud hoc in loco præceptum ſignat, quàm cũ patre concordiam. Quod ſi humiliter & humanè locutus eſt, auditorum imbecillitati tribuendum. *Diſſentio itaque facta eſt inter Iudæos, propter ſermones hos: Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet, & inſanit, quid eũ auditis? Alii dicebãt, Hæc uerba non ſunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium habens poteſt cæcorum oculos aperire?* Quum enim ſupra hominem, neque ſecundum communem conſuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebant: & quater hoc iam nomi-

Supr. 7. c ne eum appellarunt: ſiquidẽ ſuperius etiam dixerunt, Dæ-

Ibid. 8. f. monium habes, quis te quærit interficere? Et iterũ: Nónne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmoniũ habes? Et hoc in loco, Dæmoniũ habet, & inſanit, quid eum auditis? Imò & ſæpius ea verba dixiſſe vel inde cõſtat, cùm inquiunt: Nónne bene diximus, quia dæmoniũ habes? Alij dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire? Quum à verbis eos conuincere non poſſent, ab operibus eum dæmonium non habere demonſtrant. Imò ne à verbis quoq;. Nã ſi verba vobis perſuadere non poſſunt, opera reuereamini. Quod ſi dæmonium habentis non ſunt, ſed ſupra humanã virtutem, conſtat diuinæ cuiuſdam eſſe potentiæ. Ecce ſyllogiſmum. Quod ſupra hominẽ operetur, inde cõſtat quod inquiunt, dæmonium habere. Quod dæmoniũ non habeat, ex operibus manifeſtat. Ad quæ in præſentia nihil dicit. Iã enim ſuperius ſe dæmonium non habere reſponderat, nũc autem minimè. Siquidem cum re oſtẽdiſſet qualis eſſet, de cætero conticet. Neque enim digni erant quibus reſponderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Chriſto arguerentur, quum inuicem ipſi diſſiderent, & ſe reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hac tantùm gratia,

ſed

ſed vt nos erudiret māſuetudinem & patientiā. Hunc nos imitemur: neq; enim tantùm conticuit, verumetiam iterū adeſt, & interrogatus reſpondet, & ſuam indicat prouidentiam: & dæmoniacus & inſanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non ſemel aut iterum, ſed ſæpenumero, non modo nō vltus eſt, neque remiſit beneficia, ſed pro his animā ſuam poſuit, & crucifixus patrem pro his rogauit. Hæc nobis imitanda ſunt. Hoc pacto Chriſti erimus diſcipuli, ſi manſueti erimus, & mitis ingenii. Vnde autem tales erimus? Si noſtra frequenter peccata reputabimus, ſi lugebimus, ſi flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps irritari, atque iraſci patitur: vbi fletus, ira eſſe non poteſt: vbi dolor & cōtritio, longè omnis abit irritatio. Mens enim dolore perculſa non ſtudet elationi, ſed amarè ingemiſcit, amarius flet. Scimus nonnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere nō deſino: fletus enim hoc tempus eſt, planctusque & lamentationum. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem, & igneum fluuium recipitur, & quod omnium grauiſſimum eſt, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiam riſu, & delitiis diſſolueris, & domino tuo irato & minante nihil curas, nihil vereris, ne tibi ipſi ſuppliciū aſciſcas? Non audis quid quotidie clamatur? Eſurientem me vidiſtis, & non dediſtis mihi manducare: ſitientem, & non dediſtis mihi bibere. Diſcedite in ignem paratum diabolo & angelis eius. Hoc ſingulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquies. Quando & quoties? Decem & viginti dies: ſed per totam vitam egenos paſcas oportet. Nam & virgines oleum habebant, ſed non ſuffecit eis ad ſalutem, etenim ipſę accenderūt lampades, excluſæ tamen ſunt à ſponſo, & meritò ſanè: ſciuerunt enim vt ante ſponſi aduentum extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opus eſt. Audi prophetam: Miſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Ita & nos propinquorum miſereri oportet, ſecundum miſericordiam magnam. Quales enim erimus erga proximos noſtros, talem dominū in nos experiemur. Sed quænam magna eſt miſericordia? Quando non ex his quæ ſuperfluunt nobis, ſed ex his quibus indigemus, egenis damus.

*Luc. 23. c* · *Mat. 25 d* · *Ibidem. a* · *Pſal. 50 a*

mus. Quod ſi ſuperfluum exhibendo, parum nobis ſperandum eſt: quid nobis erit? Quo confugere, vbi ſalutem inuenire poterimus, ſi virgines poſt tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis ſibi fidet, cum audierit formidoloſa & horrenda illa iudicis verba dicentis, atque exprobrantis: Eſuriui,& non dediſtis mihi manducare? Quandiu,inquit, non feciſtis vni de his minimis,neque mihi feciſtis. Neque de diſcipulis hoc tantùm, aut ſolitariam vitam agentibus, ſed de omnibus fidelibus intelligitur, qui ſiue ſeruus ſit,ſiue in foro mendicet, ſi in deum crediderit,meritò fouendus, & cõplectendus eſt. Si nudum, eſurientemque deſpexerimus,hæc audiemus verba:nec iniuria. Quid enim graue quid moleſtum poſtulat?quid nõ facillimum?Non,inquit,infirmus eram,& non me ſuſtentaſtis:ſed non viſitaſtis:neque,in carcere eram,neque eduxiſtis:ſed,non veniſtis ad me. Quanto ergo faciliora nobis præcipiuntur,tanto his contẽptis grauiuspuniemur. Quid enim leuius,quã captiuos viſitare? quid facilius? Cũ enim hos ligatos pannis,illos & ſqualore obſitos, alios laboribus confectos, alios fame, & ad pedes canum more accurrentes, alios perfoſſo latere, alios ex foro ligatos adduci tota die mendicando,ne neceſſarium quidem victum inueniẽtes,veſperi verò à cuſtodibus tam malè & crudeliter acceptos videris,etiã ſi lapideus eſſes,humanior efficereris: & ſi vel perditiſſimus eſſes, humanas in alienis malis calamitates reputando, mouereris. Subueniet tibi tremendus ille dies,& futura ſupplicia. Hæc animo volutans & frequenter agitans,& cupiditatem omnem,& voluptatem,& ſecularium omnium amorem dubio procul abiicies, & omni portu tranquilliori animo frueris: de iudicio cogitabis, cũ tantopere prouidendum, curandum, formidandum ſit ab

Rom. 13 a hominibus,longè magis à deo intelliges. Nulla poteſtas eſt,niſi à deo:qui ergo tanta principibus ordinanda committit,multo magis ipſe exequetur. Quod niſi hic nos timor contineret,omnia ſanè perirent. Cum enim in tantorum ſuppliciorum metu multi malitiam complectuntur: qui hęc cogitabit,& ad eleemoſynam promptior erit,longè maiori quàm qui ſpectaculis adſunt,fruetur voluptate. Illi nanque libidine incenduntur, cum aduolãtes in ſcœna mu-

na mulieres vident, & innumera inde accipiunt vulnera, non ſecus ac iactatum ventis mare perturbati. Oberrat e-nim eorum oculus, oris figura, ornatus, verba, inceſſus, & cætera quæ antea viderat, quæ omnia eorum animum expugnant: qui verò ab hoc noſtro redeunt ſpectaculo, nihil tale patiuntur, ſed in ſumma quiete & trãquillitate verſantur: cõpungit nanq; animũ ligatorum, & calamitoſorũ aſpectus, & omnem extinguit ignem atque cupiditatem. Et ſi ſcortum vel laſciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunti, nihil eum mouebit. Tanquam enim iã ſimplicitatem quãdam edoctus, eius retibus & impudico non decipietur aſpectu, præpoſiti iudicii formidine: quare qui omne delitiarum genus contempſit, dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum riſus. Et qui in hac vita tantam præ ſe feret virtutem, illic maiorem in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contẽnere: licet enim nihil poſſimus eis conferre, neque cibum, neque argentum dare, conſolari tamen, & bono animo eſſe, hortari, & aliis multis opem ferre, nobis licebit. Affabimur captiuos, cuſtodes manſuetiores reddemus, & ſiue parum, ſiue multum, proficiemus tamen. Quod ſi dixeris, neque bonos illic neque manſuetos eſſe, ſed homicidas, fures, adulteros, incõtinentes & alios perditos homines. Etiam hinc neceſſariam mihi cauſam, vt eo te conferas, oſtendis. Non enim bonis miſereri, malos autem punire, ſed in omnes oſtẽdere humanitatem iubemur. Eſtote, inquit, ſimiles patri veſtro, qui eſt in cælis, qui oriri facit ſolem ſuũ ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Noli ergo alienos acrius inſectari néue ſis aſperior iudex, ſed humanus & placabilis. Etenim ſi nos neque fures ſumus, neq; adulteri, in aliis tamen peccamus, pro quibus magnis ſumus ſuppliciis obnoxii. Siquidem fratrem nonnunquam fatuum appellamus quod nobis gehennam parat: & mulieres impudicis oculis conſpicamur, quod adulterium ipſum arguit: & quod grauiſſimũ eſt: indigne myſteria participiamus quod reos nos facit corporis & ſanguinis Chriſti. Nolimus ergo aliorum opera moleſtius inueſtigare, ſed noſtra, & ita humaniores reddemur. Præterea & illud dicẽdũ eſt, quod & in carcere boni & manſueti viri, & inſtar totius ciuitatis nõnunquã

*Eccle. 7 a* *Mat. 5. d* *Gene. 39 & 40.*

reperiemus. Nam & cum Ioſeph in carcere multi fuerunt mali, quos omnes iuſtus ille curauit, & quis eſſet ignorabatur: & cum totius Aegypti inſtar eſſet, erat tamen in cuſtodia incognitus. Ita & hoc tempore multos bonos deuictos exiſtimandum eſt, quãuis non cognoſcãtur: qui ſi tibi curę erunt, ac ſi omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quod ſi nemo fuerit, hinc quoque multum præmium cõſequeris. Nam dominus tuus non cũ iuſtis tantùm conuerſatus eſt, immundos haud renuit: ſed & Chananęam quã benigniſſime accepit, & Samaritanam, & immundam & ſceleſtam mulierem, & meretricem (quod ei à Iudęis exprobratum eſt) & ſuſcepit & curauit, & pedes ſuos mulieris immundæ lachrymis aſpergi paſſus eſt, vt nos erudiat humane peccatores accipiendos: hæc maxima humanitas eſt. Quid dicis latrones & fures carcerem habitare? Dic quæſo, in ciuitate omnes iuſti ſunt? Nõne multi etiam peiores, & impudentius rapientes? Illi enim etſi nihil aliud deſerta ſaltẽ & tenebras petunt, & clam depredantur: hi autẽ omni abiecta perſona, aperta fronte violant, rapiunt, vim inferũt. Difficilè enim eſt purum hominem inuenire. Quod ſi nõ aurum rapimus, ſi non innumera terrę iugera occupamus: quandam tamen fallaciam & furtum in minoribus, & quę poſſumus exercemus. Nam cum in commerciis & emẽdis rebus debitum non reddere, aut aliquid ſubtrahere contendimus: nónne latrocinium, furtum, rapinam facimus? Neque te excuſaueris, quod domũ, aut ſeruum non aufers. Non enim ablatorum copia, ſed rapientium voluntate, iniuſtitia metienda eſt. Iuſtum nanque & iniuſtũ, in magnis & paruis rebus eandem vim habent: & ita tam furem appello, qui aurum ſurripit, quàm qui in emendis rebus iuſto precio vẽdentẽ defraudat: & qui alienũ parietem effodit, quàm qui iniuſtę cauſę fauet, & aliquid à proximo aufert. Nolimus ergo rebus noſtris omiſſis, alienarum iudices fieri. Neque dum humanitatis tempus eſt, malitiam proſequamur, ſed cognita priore vita, manſueti tandem & benigni efficiamur. Quæ enim noſtra vita fuit, audi Paulum:

ad Tit. 3 a Eramus enim & nos aliquando inſipientes, increduli, errantes, ſeruientes deſideriis, & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agentes, odibiles, inuicẽ odientes. Et iterũ:

Eramus

Eramus enim natura filii iræ: ſed deus cũ nos tanquã car- Ephe. 2. a
cere & catenis grauiſſimis deuinctos videret, ad carcerẽ
venire nõ erubuit, vt nos diſſolueret, & innumeris dignos
ſuppliciis, nõ modo eduxit, ſed in regnum ſuum adduxit,
& cælo clariores reddidit, vt exinde nobis eadem pro viri
bus facienda relinqueret. Inquit enim diſcipulis: Si ego la Infr. 13. b
ui pedes veſtros dominus & magiſter & vos debetis alter
alterius lauare pedes. Exemplũ enim dedi vobis, vt quem-
admodum ego feci vobis ita & vos faciatis. Neque hæc in
lauandis pedibus tantũ lex ſcribitur, ſed in omnibus aliis,
quę nobis propoſuit. Homicida eſt in carcere? Verum nos
benefaciendo nõ poſſumus accuſari. Fur eſt & adulter? ſed
nos non malitiæ, ſed calamitati miſeremur. Sæpenumero,
vt dixi, illic vnus inuenietur multorũ inſtar, & ſi frequen-
ter eo te cõtuleris, aliquid inde conſequeris emolumenti.
Quemadmodum enim Abraham quicunq; ad ſe venerant Gen. 18 a
hoſpitatus, angelos tandem hoſpitio accipere meritus eſt: & Heb.
ita & nos magnos viros conueniemus, ſi frequentius eo ac 13. a
cedemus. Quod ſi quid admiratione dignum dicendũ eſt,
non tãta laude dignum, qui magnum hoſpitio accipit, quã
qui paruum & miſerum. Illius enim fortuna non parua ma
teria eſt, vt humaniter accipiatur: abiectus autem & miſer
vnicum portum habet, miſerentis oleum, itaque in hoc pu
rior humanitas oſtenditur. Et qui in clarum & conſpicuũ
virum liberalis eſt, nonnunquam hominum oſtentationi
inſeruit: qui in abiectũ & incognitum, ſolius diuini pręce-
pti gratia mouetur. Quare ſi quem accipimus, claudos, cę-
coſque accipere iubemur: ſi eleemoſynam facimus, vilibus
& miſeris eſt facienda. Quandiu enim, inquit, feciſtis vni Mat. 25 d
ex minimis meis, mihi feciſtis. Cum ergo illic reconditũ
theſaurum intelligatis, eo frequenter conueniamus, illuc
ſtudium noſtrum conferatur, & ſpectaculorum curam in
hanc cõuertamus. Etſi nihil aliud habes quod eis afferas,
ſaltem cõſolare. Neque enim tantùm qui paſcit, ſed & qui
viſitat, ab eo remuneratur. Nam cum ingreſſus pauidum
& trepidum animum ſpe aliqua confirmaueris, hortando,
conſolando, opem ferendo, aliquid pollicitando, & ita pa-
tientiam docueris, non paruam hinc conſequeris vtilitatẽ:
extra multi delitiis affluentes, te ita loquentem ridebunt:
calami-

calamitoſi autem confirmati attente tuis vacabunt admo-
d 8.1qu? nitionibus, te laudabunt, & meliores euadēt. Nam & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam deriſerunt, deuincti autem ſumma attentione audiebant. Nihil enim adeò ad ſapientiam animum præparat, vt calamitas & tentatio, vt afflictiones, cum nos minimè fugiat, quid illis miſeris, quid boni nobis impendimus. Frequenter eis admixti & fori cõſuetudines, & intempeſtiuas occupationes illic cõſumamus, vt & eos lucremur, & nos lætitia afficiamus, & ad glorificandum deum parati, ſempiterna bona conſequamur, grātia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſtri, per quem & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LX. EX CAP. X.

F*Acta ſunt autem encænia in Hieroſolymis, & hyems erat. Et ambulabat Ieſus in templo in porticu Solomonis. Circundederūt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quouſq; animam noſtrā perdis?* Omnis quidem virtus bona eſt, maximè autē manſuetudo & clementia: hæc nos homines indicat, hæc nos angelis æquiparat. Idcirco Chriſtus frequenter de hac multa verba facit, cū manſuetos nos & clementes eſſe iubet: neq; verbis tantū, ſed & re, nunc alapas perferens, nunc maledictis, nunc inſidiis petitus tole-
*Supra. 8* rat. Qui enim dęmoniacum et Samaritanum Chriſtum appellarunt, & interficere ſæpe tentarunt, hi nunc circundederunt eum, et interrogarunt. Tu es Chriſtus? Neque eos poſt tales inſidias repulit, ſed multa manſuete reſpondet. Sed neceſſarium eſt altius hunc ſermonē repetere. Facta ſunt, inquit, encænia in Hieroſolymis et hyems erat. Magnus hic dies feſtus, et ſolēnis, quo videlicet tēplum fabricatum fuerat, cū redierit è diuturna Perſidis captiuitate. Hunc agebāt maxima cū diligentia, hoc die affuit Chriſt' ſolennitati. Iam enim appropinquāte paſſione, frequēter in Iudæam veniebat. *Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quouſq; animam noſtrā perdis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palam.* Non reſpōdit, Quid à me quæritis, quem dæmonium habere et inſanum, Samaritanum deo contrariū, deceptorem exiſtimatis: et nuper me de meipſo teſtimoniū perhi-

perhibente, teſtimonium meũ non eſſe verũ dixiſtis? Cur igitur me interrogatis, & vultis à me diſcere, cuius reſpui Supr. 8 b
tis teſtimoniũ? Nihil tale dixit, quàuis eorũ mentem intel ligeret. Nam cum eũ circundederint, & dixerint: Quouſq; animam noſtram perdis? charitate quadã, & diſcendi deſi derio dictũ videbatur: animus autẽ corruptus erat & ſubdo lus. Nam cum opera inſimulari non poſſent, verbis quære bãt eũ capere aliter q̃ ſuperius interrogãdo, ſic anſam aliquã captantes. Ideo dicebant. Dic nobis. Atqui ſæpenumero dixit. Nam & Samaritanę. Ego, inquit, ſum, qui lo- Supr. 4 c
quor tecum. Et cæco: Vidiſti eum, & qui loquitur tecũ, ille Supr. 9. g
eſt. Necnon & his quàuis aliis verbis. Nam ſi recte aduertere voluiſſent, ex verbis quoque ipſum confiteri debuiſſent. Nam operibus ſæpenumero oſtendit. Sed conſidera eorum prauitatem, cum verbis erudiuntur, dicunt: Quod ſignum oſtendis? cum autem operibus eius virtus demonſtratur, dicunt: Si tu es Chriſtus, dic nobis palam. Sic ope- Supra 2 c
ribus clamãtibus ad verba verbis autẽ ad opera cõfugiũt, & contrariis ſemper inſiſtunt. Nã quod diſcẽdi gratia nõ interrogarent, finis indicio eſt: quẽ enim tãtę authoritatis arbitrabantur, vt ipſius eſſet de ſe teſtimonio credẽdum, pauca locutum ſtatim lapidibus impetunt. Vnde conſtat, & quod eum circundederint & percontarentur, à prauo animo proueniſſe. Modus vero interrogandi, magnum eorum odium indicat, Dic nobis palã. Nónne palam omnia loquebatur? Nónne ſolẽnitatibus ſemper aderat? Ideo blã dioribus verbis vſi ſunt. Quouſq; animã noſtrã perdis? vt iterum aliquam calumniandi anſam inueniãt. Quod autẽ hac, & non diſcendi gratia interrogent, nõ hic tantũ, ſed multis in locis perſpicuum eſt, vt cũ rogarunt an liceret cẽ ſum dari Cæſari, & an lapidanda eſſet adultera, & cum de Mar. 22 c
ea quæ ſeptem viros habuiſſe deprehenſa erat percontati Supr. 8. a
ſunt in quibus nõ diſcendi ſtudiũ, ſed maleuolam mentem Mat. 22 c
prę ſe tulerunt, & tunc eos reprehendit. Quid me, inquit, tentatis hypocritę: vt cordis ſecreta ſe cognoſcere demonſtraret: hic minime, vt nõ ſemper fraudulẽtos arguendos ſed manſuete & benigne in multis tolerandos erudiret. Nam quod ſtultum eſſet operibus ipſum prædicantibus verborum quærere teſtimonium audi quomodo eis reſpõdet

det, quum ſuperflue eos, & non vt diſcerent interrogare, tum certiore verbis, hoc eſt operũ vocem protuliſſe ſignificans. *Sæpe enim, inquit, dixi uobis, & non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, illa teſtimonium perhibent de*
*Supra 9.c* *me.* Quod perfidi illi aliquando inuicem dicebant. Nõ po
*Supr. 3 a.* teſt homo peccator hæc ſigna facere. Et iterum: Non po-
*Supr. 7 c* teſt dæmonium cæcorum oculos aperire. Et, Nemo poteſt talia ſigna facere, niſi ſit cum eo deus. Et videntes ſigna quæ faciebat, dicebant: Nũquid hic eſt Chriſtus? Alij autẽ dicebãt: Quando venerit Chriſtus, nũ poterit plura ſigna facere, quàm hic fecit? Hi autem cum ei credere velle ſolo
*Supra 2.c* verbo ſimularẽt, dicentes: Quod ſignum oſtẽdis nobis, vt videamus & credamus tibi? Cum operibus non credidiſſẽt
*Hic inf. g* reprehendit Chriſtus eorum malitiam inquiens, Si operibus non creditis, quomodo verbis credetis. Quare ſuperflua interrogatio. *Sed dixi uobis, inquit, & nõ creditis mihi: quia non eſtis de ouibus meis.* Ego enim officium paſtoris feci, ſi vos me non ſequimini, nónne eo accidit, quod oues meæ non eſtis? Oues meæ, inquit, vocem meam audiunt, & ego
e. cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquã de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi, maior eſt omnibus & nemo poteſt eas rapere de manu patris mei. Ego & pater vnum ſumus. Animaduerte quomodo eos reiiciendo, vt ſe ſequatur, hortatur. Vos me, inquit, non auditis, neque enim eſtis oues. Qui ſequuntur, hi ſunt ex ouili. Hæc autem dicebat, vt oues fieri admiterentur. Inde cũ dicit, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι id eſt, & ſequuntur me, eos tangit & excitat, & in ſequendi cupiditatem impellit. Quid ergo ſi propter patris virtutem nemo rapit, tu ergo imbecillis es, & cuſtodire non potes? Minime. Nam vt intelligas illã particulam, Quia pater meus qui dedit mihi: propter illos dictam, ne iterum deo contrarium dicerent, cũ dixiſſet, nemo rapiet eas de manu mea, proſequẽs ſuam & patris manum vnam eſſe oſtendit: quod ni ita eſſet conſequẽs erat dicere, Pater qui dedit mihi, maior omnibus eſt, & non poteſt eas rapere de manu mea. Verum non ita dixit: ſed de manu patris mei. Inde ne arbitrareris, quod ſit imbecillis, eo quod virtute patris tutæ oues ſint: addidit,

Ego

Ego & pater vnum ſumus, quaſi dicat, nō propterea dixi neminē propter patrem eas rapturum, ac ſi ipſe imbecillis eſſem. Nam vnum ſumus, hoc eſt, ſecundum potentiam: nam de hac loquitur, quod ſi eadem eſt, conſtat etiam eandem eſſe ſubſtantiam. Cum enim omnia tentarent Iudæi inſidiādo, extra ſynagogā faciendo, dicit omnia fruſtra tētari, cū in patris ſui manib⁹ oues ſint, vt propheta inquit: *Eſa 49.c*
In manu mea depinxi muros tuos. Inde vnā manum aliquando ſuā, aliquando patris eſſe oſtendit. Cum autē manum audis, nihil ſenſibile ſuſpiceris, ſed virtutē atque poteſtatem. Quod ſi nemo ob patris protectionem eas rapuit, ſuperfluum erat addidiſſe, Ego & pater vnū ſumus. Nā ſi minor erat, nimis temerariū verbū eſſet, nihil enim aliud q̄ potentiæ paritatem ſignat: quod Iudæi intelligētes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Ieſus abſtulit ſuſpicionē quę ſi falſa fuiſſet, corrigenda fuiſſet, & dicendū: Cur hoc facitis? Nō parem meam dico, & patris poteſtatē ita intelligo. Sed nunc totum contrarium, eam cōfirmat, & maximè cum exaſperarentur, neque accuſat, ac ſi male dixiſſet, ſed illos reprehēdit, ac ſi malam habeāt de ſe opi- *Pſal.18.b*
nionem Cum enim dixiſſent, *De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia cum homo tu ſis, facis teipſum deum.* Audi quid dicat, *Nonne ſcriptum eſt in lege ueſtra, Ego dixi dii eſtis? ſi illos dixit deos, ad quos ſermo dei factus eſt, quomodo uos dicitis quia blaſphemo, quia dixi filius dei ſum?* Hoc eſt, ſi hi qui gratis hoc acceperūt, nō poſſunt accuſari ſi ſeipſos deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accuſari poterit? Nō tamē his verbis vſus eſt, ſed poſtmodū cōfirmauit: primum remiſſius loquitur, rem ipſis relinquens intelligendā, cùm inquit: *Quem pater ſanctificauit, & miſit in mundum.* Et eorum furore ſedato, tunc verā affert ſentētiam, Primum ergo, vt ſuā acciperēt rationē, humilioribus vſus eſt verbis: inde altiora aggreditur. *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi, ſin autē facio, etſi mihi non creditis, operibus credite.* Vide quomodo vt dixi cōfirmat, quod in nullo ſit patri inferior, ſed æqualis in omnibus: cum enim ſubſtātiam eius videre non ſit, ab operum qualitate eandē oſtendit cum patre poteſtatem. Et quid credemus, dic quæſo? Quod ego in patre, & pater in me eſt. Nihil ego aliud q̄

pater

pater manens, filius: Nihil ille aliud quàm ergo manens pater: & qui me nouit, nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quod ſi potentia minor eſſet, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam, neque ſubſtantia, neque potentia diſci poteſt. *Voluerunt ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans primum, & manſit illic. Et multi uenerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidem ſignum edidit nullum. Omnia autem quæcunq; dixit Ioannes de hoc uera erant.* Quum quidquam magnum & altum loquitur, quamprimũ abit, vt eorum furori det locum, vt abſentia ſua ſedetur, & quieſcat indignatio, vt in præſentia. Sed cur Euangeliſta locum notat quo abierit? Vt quę illic faceret, quæ diceret, quid teſtaretur Ioannes intelligas. Euntibus ergo illuc, ſtatim ſubit animo Ioannes, propterea oſtendit, quia Ioannes nullum ſignum fecit. Quid enim conſequens erat hoc dicere, niſi locus ipſe Baptiſtę, & eius teſtimonii eos admonuiſſet? Vide q̃ certam affert conſequentiam. Ioannes quidem ſignum nullum fecit, hic autẽ fecit, ergo huius excellẽtia oſtendit. Si illi qui nullum fecerat ſignum, crediderũt, longè magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo ſignum indignus teſtimonio videretur: ſubdidit, Signum nullũ fecit, tamẽ omnia de eo verá erant. Neq; amplius hũc ex illo, ſed illum ex his quæ hic fecit, dignũ fide oſtendũt. *Multi ergo crediderunt in eum.* Multis enim rationibus trahebantur ad credendũ. Nam recordati ſunt verba quę Ioãnes dixerat, cùm fortiorem eum ſe teſtificatus eſt, & lucẽ, & vitã, & veritatem, & alia multa vt vocẽ ſupernè delatam, & ſpiritum in ſpecie columbæ apparentẽ, & eum omnibus oſtẽdentem, & cum his miraculorum demonſtrationẽ, in quam aſpicientes cõfirmabantur. Quare dixerunt, ſi Ioanni credendũ eſt, longè magis huic. Si illi ſine ſignis, huic potius qui illius teſtimonio, & ſignis cõfirmatur. Vide quantũ eis locus, & à prauis ingenijs diſceſſio cõtulit. Ideo frequẽter ab illorũ cõſuetudine eos abducit: quod etiã in veteri fecit teſtamẽto. Iudæos enim ab Aegyptiis abducens, in eremo finxit, & erudiuit. In omnibus hoc idẽ & nos admonet, vt fora, turbas, & tumultus fugiamus, in cubiculo oremus. Nauis enim tempeſtatibus nõ agitata, ſecũdo vento nauigat: &

*Exod. 14 & ſeq.*

& anima ſecularibusq; abſoluta negociis, in portu quieſcit. Quare mulieres quã viros ſapiẽtiores eſſe oportet, quæ curę familiari, vt plurimũ incũbunt. Ita Iacob ſimplicior fuit cum domi habitaret, & exterioribus abſolueretur occupationibus. Neque id ſimpliciter dixit ſcriptura, habitans domũ, ſed & domi multa eſt ꝑturbatio: ſed cum tu vis, & ſponte tua curarũ turbam ſuſcipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tanquam quibuſdã fluctibus verſatur, mulier vero tanquam in quodã philoſophiæ gymnaſio domi ſedens, & mentẽ in ſe colligẽs, & orationibus, & lectionibus, & aliis bonis operib⁹ vacare poteſt, & more eremos habitãtiũ, qui ſe perturbet habet neminẽ, domi ſedet, vbi ſemper poteſt in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundũ eſt, nullam etiã perturbationis habet materiã: ſiue enim huc veniant, ſiue balneas petant, tunc neceſſariò egrediuntur, plurimũ autem temporis domi legitur, & poteſt virtuti incumbere, & virum perturbatũ lenire, admoneréque, ſuperfluas eius & moleſtiores cogitationes abſcindere, & ita dimittere, vt quaſcũque moleſtias è foro domum tulerit, deponat, et quę domi bona didicerit, ſecum in forum afferat. Nihil enim potentius muliere bona, ad inſtituẽdum, et informandũ virum quodcũq; voluerit: neq; tam leniter amicos, neque magiſtros, neq; principes patietur, vt coniugẽ admonentẽ atq; cõſulẽtẽ habet eñ voluptatẽ quandam ad monitio vxoria, cũ plurimũ amet, cui cõſulit. Multos poſſũ afferre viros aſperos et immites, per vxorẽ mites redditos et manſuetos: ipſa enim menſa, lecto, filiorũ cõmunicatione dicendis, tacẽdis, ingreſſu, exitu et in aliis pluribus cũ marito cõicans, et vt corp⁹ capiti cõiũcta, ſi prudẽs erit & diligẽs, oẽs vincet, et cõiugis ſuperabit diligentiã. Quãob rem admoneo vt hoc pacto fiat, et neceſſitati cõſulatur. Vt enim ad virtutẽ mulier, ita ad maliciã plurimũ poteſt. Mulier Abſalon, mulier Amnon perdidit: ipſa Iob perdere conata eſt: ipſa Nabal a cęde eripuit, ipſa vniuerſam gentẽ liberauit. Et Delbora, et Iudith, et alię multę imperatorũ fũctæ fũt officiis. Ideo Paulus inquit: Qui enĩ ſcis mulier, an virũ ſaluas? Et illis tẽporibus Perſida, et Mariã et Priſcillã apoſtolorũ ſcimus imitatrices, vt et nos imitari debeamus. Nec verbis tñ, ſed re ĩformãdus eſt cõiũx. Qũo aũt re ipſa eum

*2.Re.13. a. & e. Iob. 2.d. 1.Re.25. d. Iudic 4 a 1.Co. 7 c Rom.16.*

eum erudiemus? Quum te non malam viderit, non precioſis indutam, non ſuperflua expetentem, ſed neceſſarijs contentam viderit, tunc enim conſulentem patietur. Quod ſi verbis philoſophaberis, re cōtra feceris, nugas tuas reprehendet: ſed cùm verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tunc perſuaſus erit: Vt exēpli gratia, Quum aurum non quæres, neque margaritas, nec precioſas veſtes: ſed pro his modeſtiam, beneuolentiam, & te indueris, & ab illo exiges. Nam ſi ſtudēdum eſt, vt viro placeas, anima ornanda eſt, nō corpus corrumpendū. Neq; enim aurū adeò amabilem ac deſiderabilem vxorem reddet, vt modeſtia & charitas, & animus vitā exponendi pro marito. Hæc virum capiūt. Ille ornatus obſtat ei, pecunias exponit, & ſumptum & ſolicitudinem præbet, hæc mariti animum vxori copulant. Amor enim charitas, deſiderium, nullam affert moleſtiam, nullam impenſam. Sed è cōtrario & ille quidē ornatus vſu deterior fit, hic indies florētiorem animam reddit, & maiorē excitat charitatē. Quamobrem ſi viro placere vis, ornato animam pudicitia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam ceſſat, neque ſenectus hunc tollit ornatum, nō morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt Nā animæ bona præſtantiora ſunt, quàm corporis: huius ornatus inuidiā parit, & Zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret inani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & acceſſus facilis, cum auro non eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, ſed in neceſſaria cōferes, hoc eſt, in cibum ſeruorum, & filiorum curam neceſſariam, & alia quæ in vita requirūtur: quæ ſi defecerint, oculi ea requirūt, cor angitur: Quod lucrum? quæ vtilitas? Non ſinit hoc magnum videri, cum dolore torquetur. Noſtis enim quod etſi omnium pulcherrimā quis mulierem videat, niſi lætus ſit, exhilarari minimè poteſt. Qui enim delectari vult, primū lętetur oportet. Quum autē aurū omne in vxoris ornamētis collatum eſt, & anguſtia res familiaris laborat, quæ poteſt eſſe coniugij voluptas? Quamobrem ſi viris placere volumus, demus voluptatis materiam: quam dabimus, ſi ornatum & omne lenociniū auferemus. Hęc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quandam habere videntur, inde languefcunt.

languеſcunt. Nam quum cælum tam pulchrũ ſit, & ſol tam clarus, vt nullum corpus æquè clarum ſit, neque tamẽ eum propter conſuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par eſt. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu quem Paulus præcepit, non auro & margaritis, neq; variis veſtibus, ſed qui decet mulieres quæ dei cultũ profitentur, bonorum videlicet, operum, ornamenta. Sed foris placere vis, & laudari? Minimè pudicæ mulieris hoc deſideriũ. Veruntamen ſi vis, & hos habebis amatores, & pudicitiæ tuæ laudatores. Illam nanq; nemo modeſtus, nemo bonus laudabit, ſed incontinentes & luxurioſi: neque etiam hi ſed & maledicent, quum mulieris incontinentiã intuebũtur: hãc & illi, & hi omnes probabunt, vtpote, qui nihil ab ea mali acceperint, ſed continentiæ exemplum. Sic apud homines multum laudabitur, apud deum autẽ remunerabitur: Hunc igitur quæramus ornatum, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura cõſequamur bona: gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, cui honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

*1. Tim. 2. c.*

## HOMILIA LXI. EX CAP. XI.

ET *erat quidã languens Lazarus à Bethania caſtello Mariæ & Marthæ ſororũ eius. Maria autẽ erat ea quæ unxit dominum unguento.* Multi cũ aliquem bonum & deo acceptum mali aliquid, vt morbum, vt paupertatem, & huiuſmodi perpeti vident, perturbantur ſanè ignari hoc maximè dei amicis cõtingere. Nam & Lazarus, & amicus Chriſto, & ægrotus erat, vt ex mittentibus intelligitur: *Ecce quem amas, infirmatur.* Erat, inquit, quidam languens Lazarus à Bethania. Non ab re patriæ eius meminit. Quãobrem in ſequẽtibus dicet. Primum autem propoſitum aggrediamur, ſororum eius nos vtiliter admonet: Maria: inquit, erat quæ vnxit dominum vnguento. Hoc in loco nõnulli dubitarunt, cur Chriſtus id toleraſſet. Ad quod illud primum intelligendum, nõ fuiſſe hanc meretricem illam, de qua apud Matthæum & Lucam, ſcribitur, ſed aliam: illę meretrices & infames erant, hæc honeſta & ſtudioſa: quippe quæ Chriſtum recipere curabat, eúmque cum ſorore diligebat, & tamen permiſit Chriſtus Lazarũ mori. Sed quanam gratia non vt Centurio & regulus, ipſæ ad Chriſtum

*Mat. 26. a. & Lucæ 7. f.*

profectę ſunt,ſed miſerũt? Ob fiduciam & familiaritatem quam cum eo habebant: & mulieres erant infirmæ,& luctu detinebantur. Nam quod non contemneret, in ſequẽtibus indicatur. Quod igitur hæc illa non eſſet,cõſtat. Sed & illam cur ſe tangere permiſit? Vt eius mundaret malitiam,vt clementiam oſtenderet,vt intelligas nullum morbum eius vincere bonitatem. Noli igitur id ſolùm conſiderare quod permiſerit,ſed quomodo ad meliora conuerterit: Sed cur huius meminit hiſtoriæ euangeliſta? Vt eius in IESVM amorem oſtenderet:& frequenter dicit, Amabat Lazarum & ſorores eius: erudiens nos non ægrè ferendũ,ſi boni viri & deo amici aliquo morbo laborẽt. Ecce quem amas,infirmatur. Ad miſericordiam Chriſtum volunt adducere. Adhuc tanquam hominem alloquuntur, quod & inde cõſtat: Si fuiſſes hic,non fuiſſet mortuus. Neque dixit,ecce Lazarus infirmatur: ſed,quem amas. Quid Chriſtus? *Hæc infirmitas non eſt ad mortem, ſed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam.* Ecce quomodo iterum eandem ſuam & patris gloriam dicit. Nam quum dixiſſet,dei:ſubdidit, Vt glorificetur filius dei, hęc infirmitas non eſt ad mortem. Cùm enim eſſet illic biduum moraturus,remittit nũcium,vt hoc ſignificaret,in quo id admiratione dignũ eſt,quod audiẽtes ſorores infirmitatem illam non eſſe ad mortem, inde mortuum videntes non ſunt ſcãdalizatæ,quum contra accidiſſet quàm dixerat:ſed ei obuiam factæ ſunt,neq; mentitum putauerũt. Et illa particula,vt,hoc in loco nõ cauſalis eſt,ſed euentus:alia nanque fuit morbi cauſa,vſus eſt autem ad gloriam dei. *Et hæc dicens,manſit in eodem loco duos dies.* Qua gratia? Vt expiraret & ſepeliretur,ne quis poſſet dicere,quod nondum mortuum ſuſcitarit,quod ſopitus eſſet,quod diſſolutus,quod abalienatus,non mortuus: ideo tandiu moratus eſt,vt dicerent iam fœtere. *Dicit diſcipulis: Eamus in Iudæam,iterum.* Quid tandem præter ſolitum hoc prædixit Ieſus? Valde timebat,ideo prius admonet, ne repentino diſceſſu perturbarentur. *Dicunt ei: Modo illic eras, & quærebant te lapidare.* Timebant enim ei, vt debebant & ſibi: nõdum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: Eamus & nos, & moriamur cũ eo. Imbecillior enim erat cæteris,& magis incredulus. *Quomodo ergo eos cõfirmat Ieſus?*

Nonne

*Nonne duodecim horæ ſunt diei?* Aut hoc dicit,quod qui nullius ſibi ſceleris conſcius eſt,nullo afficietur malo, ſed qui malè fecerit. Quare minimè timendum eſt,quum nihil dignum morte cõmiſerimus:aut quod qui in lucẽ huius mũdi videt,ſecurus eſt.Si autem qui mundi lucem videt,multo magis qui mecũ eſt,niſi à me diſceſſerit. His verbis eos confirmauit, & eundi neceſſariam cauſam exponit , neque ſe ituros Hieroſolymam,ſed Bethaniam dicit. *Dormit,inquit,Lazarus,& uado ut eum à ſomno excitem.* Hoc eſt, non ad reprehendendum Iudæos,ſed amici cauſa. *Dicunt:Domine,ſi dormit, ſaluus erit.* Ac ſi non neceſſaria eſſet profectio.Dicit,inquiunt,dormire:nihil ergo nos ire cogit.Atqui propterea ipſe amicum appellarat, vt neceſſariam profectionem oſtenderet.Sed quum pigriores deprehenderet, tunc mortuum dicit. Primùm itaq; humilitatem prætulit, quum verò non intelligerent. *Mortuus eſt, inquit, & gaudeo propter uos,ut credatis,* quum abſens prædixerim:quod reſurrectionis meæ magnum erit argumentũ,ne quis dubitet.Vides adhuc imbecilliores,& adhuc eius potẽtiæ ignaros fuiſſe diſcipulos?quod metu accidebat,quo perturbabãtur:& quum dormire eũ dixiſſet, addidit: *Vado ut excitem eum.* Quum mortuum eſſe non itidem. Non enim verbis prædicere volebat,quod re erat confirmaturus.Sẽper enim nos admonet,vt inanem gloriam caueamus,& nihil de nobis temerè promittamus. Quod ſi Centurionem conſolatus,dixit: Ego veniam & curabo eum,voluit eius fidem oſtendere. Quod ſi quis roget, quomodo eum dormire putarint diſcipuli, neque his verbis mortuum intellexerint, quum diceret: Vado vt excitem eum?Stultum enim erat, ſi iturum IESVM quinque & decem ſtadia putârent,vt illum excitaret. Reſponderem, putaſſe eum in ænigmate, vt plerunque ſolebat, loquutum. Omnes enim Iudæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas,ideo inquit:Eamus,& moriamur cum eo. Quidam autem dicunt, & eum mori optaſſe. Sed profectò timorem id verbum arguit, & imbecillitatem, inde fortior factus eſt,& inſuperabilis : quod ſanè dignum admiratione eſt , vt qui ante crucem tam timidus erat,poſt magiſtri mortem & reſurrectionis fidem præ omnibus tanto feruore flagraret.Tanta

eſt CHRISTI potentia: nam qui cum Chriſto in Bethaniam ire non audebat, ſine eo poſtmodum ſolus terrarum orbem peragrauit, & in mediis populis inclamantibus, & mortem minitātibus intrepidus verſabatur. Quod ſi quindecim ſtadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia paſſuum efficiunt, quomodo erat quatriduanus Lazarus? Mãſit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo ſe vocari paſſus eſt, neque ipſe ſponte ſua venit, ne qua oriretur ſuſpicio. Neque ipſæ venerunt quæ amabantur, ſed alij mittuntur. *Erat autem Bethania iuxta Hieroſolymam, quaſi ſtadiis quindecim:* ob cuius vicinitatē, multos eas viſitaſſe par erat: quare ſubdit, *Quod multi ex Iudæis uenerant ad Mariam & Martham ut conſolarentur.* Quomodo conſolabantur Iudæi à Chriſto dilectas?
*Ioan. 9. c.* Edixerant enim, vt quicunque Chriſtū confiteretur, extra ſynagogam fieret, vel propter vulneris magnitudinem, vel quia nobiliores reuerebantur, vel quia non mali erant qui ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem dicit Euangeliſta, vt teſtimoniis Lazari mortem confirmet. Sed quid non aduocat ſororem Martha, cū obuiam Chriſto proficiſcitur? Vult ſola occurrere, & rem nunciare, quæ quum bonā ſpem habere iuberetur, tunc Mariam vocat, in medio fletu Chriſto fit obuiam. Vides amoris magnitudi-
*Luc. 10. g* nem? Ipſa eſt de qua inquit: Maria optimā partem elegit. Quomodo ergo vehementior hæc quę nihil audiuit? Martha imbecillior erat quippe quæ qū tanta audiſſet, inquit tamen paulò pòſt: *Iam fœtet, quatriduanus eſt.* Illa autem etſi nihil tale accepiſſet, tamen inquiens: *Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus.* Conſiderate mulierū ſapientiam, quanuis imbecillæ eſſent. Viſo enim Chriſto, nō ſtatim in planctus lamētationes proruperunt, vt vſu venit cum mœrore aliquo affecti, à notis viſitamur: ſed continuò magiſtrum venerantur, & crediderunt, licèt non perfectè vt decuit. Nōdum enim norant, & quod deus eſſet, & quod propria virtute & authoritate hæc faceret, ſed vtrunq; hic didicerūt. Illud enim ignorabant, quum dicerent: Si fuiſſes hic, non fuiſſet mortuus frater meus. Hoc autem dicendo: *Quæcunq; popoſceris à deo, dabit tibi deus.* Ac ſi de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Chriſtus?

ſtus? *Reſurget frater tuus.* Illud primum confutat, Quæcunque popoſceris à deo. Nō enim inquit, poſcam:ſed reſurget. Nam ſi dixiſſet, O mulier adhuc humi iaces, nō egeo alterius auxilio, à meipſo omnia facio : moleſtiora, & ſupra mulieris intelligentiam fuiſſent:dicēdo autem, Reſurget: medium tenuit, & in ſequentibus ea quæ dixi, ſignificauit. Dicente enim, *Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die:* apertius ſuam oſtendit authoritatem. *Ego ſum, inquit, reſurrectio & uita.* quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita eſt. Quod ſi alterius indigeret, quomodo ipſe & reſurrectio eſſet, & vita? Non ergo ita dixit: idem tamen ſignificauit: & ad illam particulam, Quæcunque popoſceris, inquit: *Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet:* ſe bonis abundare, & à ſe petēdum oſtendit. *Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantùm quęritur reſurrectio Lazari, ſed & hanc, & illam oportet intelligere reſurrectionem. Propterea autem verbis philoſophatur. Quod ſi reſurrectio ipſe eſt & vita, nullo in loco circunſcribitur, ſed vbiq; præſens ſanare potuit. Quod ſi dixiſſent, vt Cēturio, Dic verbo, & ſanabitur puer meus: itidem profectò reſpōdiſſet. Cum autem ad ſe vt veniret, rogarent, ideo aſſenſus eſt, vt eas à tanta humilitate erigeret, ſuā tamen abſentis oſtendit poteſtatē, ideo tardat. Non enim cognita eſſet gratia repēte præſtita, niſi corruptus eſſet, & fœteret. Et vnde mulier futurā norat reſurrectionem? Audierat Chriſtum multa de ea diſputantem, quam iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cū audiret, Ego ſum reſurrectio & vita: non reſpōdit, reſuſcita eū: ſed, ego credo quia tu es Chriſtus filius dei. Cui Chriſtus: Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus, hac ſcilicet morte, fuerit, viuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternum, illam videlicet mortem. Nam ego ſum reſurrectio. Noli perturbari, ſi mortuus eſt frater veſter. Hæc non eſt mors. Primū eam ab euētu cōſolatur, & bene ſperare iubet, dicendo: &, Reſurget frater: &, Ego ſum reſurrectio. Et quod reſurgēs etiam ſi moriatur, nihil patietur incommodi. Quamobrē non eſt huiuſmodi mors dolenda: hoc eſt, neque ipſe mortuus eſt, neque vos moriemini.

Mat. 8. a

eſt CHRISTI potentia: nam qui cum Chriſto in Bethaniam ire non audebat, ſine eo poſtmodum ſolus terrarum orbem peragrauit, & in mediis populis inclamantibus, & mortem minitātibus intrepidus verſabatur. Quod ſi quindecim ſtadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia paſſuum efficiunt, quomodo erat quatriduanus Lazarus? Mā ſit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo ſe vocari paſſus eſt, neque ipſe ſponte ſua venit, ne qua oriretur ſuſpicio. Neque ipſæ venerunt quæ amabantur, ſed alij mittuntur. *Erat autem Bethania iuxta Hieroſolymam, quaſi ſtadiis quindecim:* ob cuius vicinitatē, multos eas viſitaſſe par erat: quare ſubdit, *Quod multi ex Iudæis uenerant ad Mariam & Martham ut conſolarentur.* Quomodo conſolabantur Iudæi à Chriſto dilectas?
*Ioan. 9. c.* Edixerant enim, vt quicunque Chriſtū confiteretur, extra ſynagogam fieret, vel propter vulneris magnitudinem, vel quia nobiliores reuerebantur, vel quia non mali erant qui ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem dicit Euangeliſta, vt teſtimoniis Lazari mortem cōfirmet. Sed quid non aduocat ſororem Martha, cū obuiam Chriſto proficiſcitur? Vult ſola occurrere, & rem nunciare, quæ quum bonā ſpem habere iuberetur, tunc Mariam vocat, in medio fletu Chriſto fit obuiam. Vides amoris magnitudi-
*Luc. 10. g* nem? Ipſa eſt de qua inquit: Maria optimā partem elegit. Quomodo ergo vehementior hæc quę nihil audiuit? Martha imbecillior erat quippe quæ quū tanta audiſſet, inquit tamen paulò pòſt: *Iam fœtet, quatriduanus eſt.* Illa autem etſi nihil tale accepiſſet, tamen inquiens: *Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus.* Conſiderate mulierū ſapientiam, quanuis imbecillæ eſſent. Viſo enim Chriſto, nō ſtatim in planctus lamētationes proruperunt, vt vſu venit cum mœrore aliquo effecti, à notis viſitamur: ſed continuò magiſtrum venerantur, & crediderunt, licèt non perfectè vt decuit. Nōdum enim norant, & quod deus eſſet, & quod propria virtute & authoritate hæc faceret, ſed vtrunq; hic didicerūt. Illud enim ignorabant, quum dicerent: Si fuiſſes hic, non fuiſſet mortuus frater meus. Hoc autem dicendo: *Quæcunq; popoſceris à deo, dabit tibi deus.* Ac ſi de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Chriſtus?

ſtus? *Reſurget frater tuus.* Illud primum confutat, Quæcunque popoſceris à deo. Nõ enim inquit, poſcam:ſed reſurget. Nam ſi dixiſſet, O mulier adhuc humi iaces, nõ egeo alterius auxilio, à meipſo omnia facio: moleſtiora, & ſupra mulieris intelligentiam fuiſſent: dicẽdo autem, Reſurget: medium tenuit, & in ſequentibus ea quæ dixi, ſignificauit. Dicente enim, *Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die:* apertius ſuam oſtendit authoritatem. *Ego ſum, inquit, reſurrectio & uita.* quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita eſt. Quod ſi alterius indigeret, quomodo ipſe & reſurrectio eſſet, & vita? Non ergo ita dixit: idem tamen ſignificauit: & ad illam particulam, Quæcunque popoſceris, inquit: *Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet:* ſe bonis abundare, & à ſe petẽdum oſtendit. *Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantùm quęritur reſurrectio Lazari, ſed & hanc, & illam oportet intelligere reſurrectionem. Propterea autem verbis philoſophatur. Quod ſi reſurrectio ipſe eſt & vita, nullo in loco circunſcribitur, ſed vbiq; præſens ſanare potuit. Quod ſi dixiſſent, vt Cẽturio, Dic verbo, & ſanabitur puer meus: itidem profectò reſpõdiſſet. Cum autem ad ſe vt veniret, rogarent, ideo aſſenſus eſt, vt eas à tanta humilitate erigeret, ſuã tamen abſentis oſtendit poteſtatẽ, ideo tardat. Non enim cognita eſſet gratia repẽte præſtita, niſi corruptus eſſet, & fœteret. Et vnde mulier futurã norat reſurrectionem? Audierat Chriſtum multa de ea diſputantem, quam iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cũ audiret, Ego ſum reſurrectio & vita: non reſpõdit, reſuſcita eũ: ſed, ego credo quia tu es Chriſtus filius dei. Cui Chriſtus: Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus, hac ſcilicet morte, fuerit, viuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternum, illam videlicet mortem. Nam ego ſum reſurrectio. Noli perturbari, ſi mortuus eſt frater veſter. Hæc non eſt mors. Primũ eam ab euẽtu cõſolatur, & bene ſperare iubet, dicendo: &, Reſurget frater: &, Ego ſum reſurrectio. Et quod reſurgẽs etiam ſi moriatur, nihil patietur incommodi. Quamobrẽ non eſt huiuſmodi mors dolenda: hoc eſt, neque ipſe mortuus eſt, neque vos morie-

Mat. 8. a

mini. *Credis hoc? Ait illi, Vtique domine: ego credo, quia tu es Chriſtus filius dei, qui in hunc mundum ueniſti.* Videtur mihi Chriſti dictum mulierẽ non intellexiſſe: nouit tamen magnum eſſe, totũ non perſpexit: propterea aliud interrogata, aliud reſpondet, Illud tamẽ primũ conſecuta eſt, quod fletum cõpeſcuit. Eiuſmodi enim Chriſti ſermonis virtus, ideo illa præuenit, hęc ſecuta eſt. In magiſtrũ nanq; beneuolentia nõ multum præſentem calamitatẽ ſentire permittebat. Itaq; cũ gratia etiã mens mulieris philoſophabatur. Verũ enimuero etiã cũ aliis malis hic muliebris morb⁹ iã pręualuit, oſtentãt planctus & dolores ſuos, cruentãt brachia, ſcindũt capillos, laniant genas, partim ob dolorẽ, partim ad oſtentationem, alię animo impudico in medio foro brachia nudant, Quid facis mulier? Nudas te impudenter in medio foro, cum Chriſti membrum ſis, cum viri adſtẽt, & capillos vellis, & in miſeros prorũpis eiulatus, & ſaltas, & inſanarum mulierũ more iactaris? Nõne te deum offendere arbitraris? Quænam hæc inſania? Nónne ridebunt gentiles? nõne fabulam noſtram putabunt religionem? Dicent enim nullam eſſe reſurrectionem, illuſiões omnia Chriſtianorũ dogmata & fallacias putabunt. Haud enim aliter, quàm ſi nihil poſt mortẽ remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt ſcripturis, omnia illa figmenta ipſę credere videntur: ſiquidem ſi crederent mortuum non eſſe mortuum, ſed ad meliorem vitam trãſlatum, nõ vtique ipſum, tanquam nihil eſſe deplorarent, non adeo indignarẽtur, non tantas efferrent voces incredulitatis iudices. Nũquã te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam ſi principali bono ita diffidunt, multò magis aliis quæ aſſerunt. Non ita gẽtiles effœminãtur. Multi apud eos philoſophati ſunt: & cum audiſſet mater filium in prælio cecidiſſe, mox rogauit, quomodo ſe reſpublica haberet. Et alius philoſoph⁹ coronatus, cum audiret pro patria cecidiſſe coronam depoſuit: inde ſciſcitatus quomodo cecidiſſet, vt fortiter occubuiſſe cognouit, in caput ſtatim coronam repoſuit. Multi & filios & filias cædi dæmonas reueriti tradiderunt. Spartanæ autem mulieres hortantur filios, vt clypeum è prælio referant, aut ſuper eo occumbant: Ideo pudet me gentiles hæc ſapere, nos impudentes eſſe: qui de reſurre-

ctione nihil intelligunt,intelligentium opera faciunt:qui intelligunt,ignorantiũ:& quod propter deum non faciũt, homines reueriti faciunt ſæpenumero. Opulentiores fœminæ capillos non ſoluunt,brachia non nudant, quod & maximè reprehendendum : non quod nõ nudẽt,ſed quod non propter deum,ſed ne turpes videantur. Pudor luctum cohibet,dei metus non cohibet. Et quomodo hoc nõ ſummopere reprehendendum ? Quod diuites diuitiarum gratia faciunt,diuino metu pauperes faciant. Sed è contra euenit:illæ propter inanẽ gloriam philoſophantur,hę propter humilitatem præferunt impudentiam. Quid hoc abſurdius? Omnia propter homines,omnia propter præſentia facimus. Et ſtultè, & ridiculè loquuntur. Atqui dominus inquit: Beati qui lugent: peccata videlicet, quę nemo luget, nemo animæ ſuæ curat perditionem. Quod lugere non iubemur, id lugemus. Quid inquit ? cum homines ſimus, de morte hominis non eſt dolendum ? Nunquid ego hoc prohibeo? Minimè lugere,ſed impudenter lugere veto. Non ſum immanis, atque crudelis. Video naturam dolere, & quotidianam requirere conſuetudinem. Non licet nullo affectu moueri, quod & CHRISTVS oſtendit: lachrymatus eſt ſuper Lazaro, eius ſequere exemplum: lachrymare, ſed leniter & pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fundes, non reſurrectionis diffidentiæ argueris, ſed ægre ferre chariſſimi ſeiunctionem videberis. Nam & peregrè proficiſcentes lachrymis proſequimur, non tamen vt mortuos: ita & tu lugeas tanquam præmiſeris peregrinum. Hæc ego non vt præceptor,ſed vt permiſſor,humanę conſcius fragilitatis admoneo. Quod ſi peccator,& qui ſæpenumero deum offenderit moritur, is deflendus eſt, vel potius minimè, quum nihil illi afferat vtilitatis: ſed ea facienda, quæ ei aliquid conferre poſſint, eleemoſynas, oblationes: in hoc lætandum eſt, quod malitia eius abſciſſa eſt: quod ſi iuſtus, rurſus lætandum, quod in tuto collocatur,quod liberatus eſt futura formidine. Si iuuenis, quod ex medio malorum ereptus eſt: ſi ſenex, quod eo diutius vſus, quod maximè deſiderabile videbatur,vitę ſatietate migrauit. Tu autem horum omiſſa cõſideratione,ancillas cędis,

Mat. 5. a

ac ſi ita demum defunctum honoribus proſequaris: quod vltimæ eſt dementiæ. Honor enim mortuo, nō fletus eſt, non ciulatus, ſed hymni, & pſalmi, & vita optima. Ille moriens cū angelis euolabit, etiam ſi nemo exequiis interueniat: perditus autem, etſi in funere vniuerſam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mortuum honorare? alia via aggrediendum eſt. Fac eleemoſynas. Quæ tibi ex multis fletib⁹ vtilitas? Ego & aliud malum audiui, quod multę etiam amatores per fletus alliciūt, maritalis amoris opinionem, lamentationum vehementia de ſe confirmantes. O diabolicam mentem, o ſatanæ cogitationē. Quandiu & terra & puluis, quandiu ſanguis & caro erimus? Cælū tandem ſuſpiciamus, intelligamus ſpiritalem noſtri partem. Quomodo gentiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, conſolabimur? Quomodo cum his de reſurrectione diſputabimus? Quomodo de aliis ſapientiæ partibus? Qua ſecuritate viuemus? Ex dolore enim prouenit mors, Conſidera vim perſpectiuam animæ, nihil finit videre neceſſariorum inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neque nobis neque defuncto proſumus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam ſi non ſuccumbemus, continuo doloris reliquiæ abolentur. Si indignabimus, in miſeria relinquimur. Si gratias agemus, non mœrebimus. Et quomodo poteſt, inquit, non dolere, qui filium vel vxorem amiſit? Non dico, nē doleat: ſed ne immodicè. Nam ſi intelligeremus deū illum abſtuliſſe, quem mortalem virum: ac filium habebamus, mox cōſolaremur. Indignari enim maius quiddam ſupra naturam quærentis eſt, Homo natus & mortalis, quid doles, quod ſecundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris ſine cibo viuere? Ita & in morte, nūquid quęris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affligere, ſed ama quæ communi-
*Heb. 9. g* ter omnibus ſtatuta ſunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima ſapientia. Hæc ergo perpetuo defleamus, vt cæleſtem aſſequamur lætitiam, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui honor & gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMI-

N*ondum enim uenerat Ieſus in caſtellum, ſed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha.* Magnum bonum ſapientia eſt. Sapientia noſtra dico, non gentilium, quæ verba ſunt duntaxat, & fabulæ neque vllam habẽt ſapientiam: gloriæ nanq; cauſa omnia faciũt. Magnum, inquam, bonum ſapiẽtia, quæ nobis inde vicem reddit. Qui enim pecunias contemnit, iam hoc bonum cõſecutus eſt, quod ſuperfluis & ſtultis curis liberat⁹ eſt. Qui gloriam peſſundat, præmium inde accipit, quod nulli ſeruit, ſed vera libertate perfruitur. Qui cęleſtia concupiſcit, remuneratione non caret, cum nihil præſentia arbitretur, & facilè dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philoſophantem inde præmium conſecutam. Etenim omnibus aſſidentibus, dolens & plangens, non expectauit ad ſe venientem magiſtrum, neque decorum ſeruauit, neque luctu retenta eſt. Siquidem quę in luctu ſunt, cum aliis incommodis etiam tenentur affectu, quod à præſentibus affectant laudari: quorum nihil Marię accidit, ſed ſurgens è veſtigio, magiſtro obuiam facta eſt. IESVS autem nondum in locum venerat: lento enim paſſu ambulabat, ne ad ſignum faciendum feſtinare videretur, ſed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc ſignificare vult euangeliſta, aut quod citò accurrit, vt venienti occurreret. Venit autem non ſola, ſed omni Iudæorum turba ſubſequente: & perquam prudenter ſoror ei clam magiſtri aduẽtum ſignificauit, ne conſeſſum perturbaret: neque cur ſurgeret dixit: nam multi certè abiiſſent, Nunc verò tanquam fleturam ad monumentum ſecuti ſunt, & ex his iterum mortuũ Lazarum confirmatur. Et procidit ad pedes eius, vehemẽtius quàm ſoror amabat, neque turbam reuerita eſt, neque opinionem quam de eo Iudæi habebant. Erant nanque multi maleuoli, qui dicebant: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectum expulit, magiſtro præſente, cuius ſolius facta eſt honoris videlicet in dominũ. Et quid inquit? *Domine ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus.* *Supra. 9 c*

Sed quid nihil ad eam loquitur Chriſtus, vt ad ſororem? Turba aderat, neque verborum tempus erat, ſed mouetur huma-

humano affectu, quem tantùm primo voluit æſtimari. Nam cum ſignum magnum, quale raró fecit, eſſet factur*, ex quo multa erat prouẽtura vtilitas, ne turba abſente nihil lucraretur, doloris affectu multos teſtes allicit, ne prædam amitteret. Et primum humanam perfert naturam. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectum arguere. Illa enim particula, *Et infremuit ſpiritu*, motum illum cohibuiſſe ſignat: & ait, *Vbi poſuiſtis eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult feſtinare, ſed oĩa ab illis diſcere, & hortat* facere vt omni ſuſpicione careret miraculũ *Dicunt ei: Domine, ueni & uide. Lachrymatus eſt Ieſus.* Nullũ adhuc reſurrectiõis ſignũ oſtenderat, neque vt ſuſcitaturus, ſed vt lachrymaturus

*Supra.9a* venit, quod mox ſignificatur: ait enim: *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut & hic non moreretur?* Nec in calamitatibus à malitia abſtinebant. Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius eſt poſt mortem in vitam reuocare, quàm inſtantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admiranda, in eo IESVM calumniantur. Confitentur autem aperuiſſe oculos cæci nati, & quod rurſus debebant admirari calumniantur, ac ſi nihil feciſſet. Nec in hoc ſolùm eorum oſtendit malitiam, ſed cum nondum ad monumentum venerit, eum criminantur, non expectantes rei finem. Intuere corruptum eorum iudicium. Venit ad monumentum, & rurſum affectum arguit. Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus ſit meminit euangeliſta, & quod infremuerit? Vt intelligas verè naturam noſtram induiſſe. Cùm enim magna de eo loquatur, etiam in his quæ ad corpus ſpectant, hoc in loco multò humilius lo-

*Mat.26d* quitur. Nihil vt reliqui euangeliſtæ in paſſione quod in

*& Lucæ.* agonia eſſet, narrauit, ſed contra quod retrorſum ſupinos

*22.c* reiecerit. Quod ergo illic omiſit, hic per luctum implet.

*Supr.10d* Nam de morte diſputans, inquit: Poteſtatem habeo ponendi animam meam: & nihil ſubmiſſè loquitur. Ideo in humanitatis affectibus incarnationis veritatem oſtendũt.

*Mat.26d* Matthæus enim ab agonia, & tremore, & ſudore, hic à lachrymis humanitatẽ cõfirmat. Neq; enĩ niſi noſtrę fuiſſet natu-

naturæ,& ſemel,& iterum lachrimari coactus fuiſſet:neq; vllis reſpondet criminibus. Quid enim verbis imponere eis ſilentiũ oportuit,cũ mox rebus ipſis ad tacẽdũ cogerẽtur?quod grauius fuit,& maiorem incuſſit pudorẽ. Ait ergo. *Tollite lapidem.* Quid tandem abſens nõ idẽ iuſſerat,atque perfecerat?Quid non dimiſſo lapide ſuſcitauit? Poterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animã inſpirarat, multò magis lapidẽ mouere. Sed cur nõ fecit? Vt eos teſtes feciſſet miraculi,ne dicerẽt quod & de cæco. Hic eſt,nõ eſt. Manus enim & præſentia illorũ ipſũ eſſe teſtabantur. Illi enim vel imaginationẽ,vel præſtigiũ aliquod opinari potuiſſent, nunc cũ affuerint,cũ lapidem tulerint,cũ ligatus exierit,cum iuſſus ſit ſolui,cũ amici pręſentes ipſum viderint,& ex veſtibus agnouerint,cum ſorores fœtere,& quatriduanum eſſe dixerint:hæc omnia ſufficientia erant,quę vel impudentibus ſilẽtiũ imponerẽt cũ rei teſtes adeſſent. Ideo iubet vt lapidẽ tollant à monumẽto,oſtẽdẽs ſeipſum ſuſcitare. Ideo interrogat. Vbi poſuiſtis eũ?vt dicẽtes,Veni & vide.& ducentes ipſum,nõ poſſent dicere aliũ ſuſcitatũ,vt & vox,& manꝰ teſtificaretur. Vox, dicendo veni,& vide. Manus lapidẽ tollẽdo,& inſtitas ſoluẽdo. Et viſus & auditus. Hic,vocẽ audiendo:ille,vidẽdo exeuntẽ:& odoratus odore offenſus. Inquit eñ: *Iam fœtet quatriduanus eſt.* Meritò ergo dixi,quod minime norat mulier quid Ieſus diceret,cum inquit: Etiam ſi mortuus fuerit viuet. Conſidera ergo quid hęc dicat,tanq̃ iam impoſſibile eſſet. Erat enim admirabile,vt quatriduanum, & fœtidum mortuum ſuſcitaret. Diſcipulis enim inquit: Vt glorificetur filius dei per eum. Hic gloriã dei de patre, inquit, Animaduerte audientium imbecilitatẽ diuerſi ſermonis eſſe cauſam. Rememorat enim quæ ſuperius dixerat, arguens tanquam oblitam. Noluit iam præſentes perturbare,ideo inquit: *Nonne dixi tibi,quod ſi credideris, uidebis gloriam dei?* Magnum nanque bonum fides eſt,magnũ inquã, & bonorum multorũ cauſa,vt dei opera homines facere poſſint in nomine illius. Si enim credideritis,inquit,& dixeritis monti huic,vt transferatur, fiet:&, Qui credit in me maiora ſigna faciet quàm ego, in nomine meo. Quænam maiora? Etenim vmbræ ipſorum mortuos ſuſcitabãt.

*Hic ſup. a*
*Mat. 17 c*
*Infr. 14 b*
*Acto. 5. c.*

Sic enim

Sic enim prædicauit Chriſti poteſtas. Nõ enim tam mira-
bile fuit,quod viuus miracula faceret,vt ipſo mortuo alij
in nomine eius maiora operarentur. Neque dubitandum
fuit de eius reſurrectione,neque ſi viſa fuiſſet,ita eſſet cõ-
firmata. Qui enim reſurgẽtẽ vidiſſet, dicere poterat fuiſſe
phantaſma, qui vero ſolo eius nomine inuocato, maiora
miracula videt,q̃ cum in carne cũ hominibus verſatus eſt,
non ſanè incredulus eſſet niſi maiorem in modum deſipe
ret. Magnum igitur bonum fides,cum à vehementi amo-
re,et flagranti animo procedit:ipſa ſapientes nos indicat,
ipſa humanam detegit humilitatem,et inferius omiſſis ra
tionibus,de cæleſtibus diſputat:et quod humana ſapien-
tia inuenire non poteſt,in quo deficit, hoc fides:dirigit,
hoc docet. Hanc igitur complectamur,neque rationibus
diſtrahamur. Cur gẽtiles nihil inuenire poſſunt,,dic quę
ſo? Nónne externam omnẽ nouere ſapientiam? Vnde ergo
piſcatores,et tentoriorũ opifices.et indoctos ſuperare nõ
potuerunt? Quoniam illi rationibus,hi fide omnia perfi-
ciebãt:ideo et Platonẽ,et Pythagorã,et Philoſophos om-
nes,necnon et aſtrologos,et mathematicos,geometras,a-
rithmeticos,et omnis ſapientiæ profeſſores ſuperarunt,et
meliores facti ſunt. Quanto ſtultis illis et inſanis veriores
philoſophi euaſerunt? Hi enim ſtatim animam immortalẽ
eſſe, non tantum dixerunt,ſed et perſuaſerunt. Illi antea
nihil norant,quid eſſet anima,poſtquã autẽ inuenerũt,&
diuiſerũt eã à corpore, iterum in errorẽ prolapſi ſunt:ali-
qui corpus eam dixeruut,alij compoſitum,nonnulli cum
corpore diſſolui:necnon cælum animatum et deum. Piſca-
tores,autẽ dei opus profeſſi ſunt, & omnibus perſuaſerũt.
Quod autẽ gẽtiles rationibꝰ vſi ſint,minime mirũ : quod
autẽ q fideles videntur, hi animales inueniantur, eſt ſanè
ridiculũ, propterea decipiuntur. Et alij quidẽ qui dicũt ſci
re deum,vt ipſe ſeipſum nouit,quod nemo ne illorũ quidẽ
auſus eſt dicere. Alij nõ poſſe deũ ſine paſſione generare
neq; ei quicq̃ ampliꝰ à nobis habere permittũt. Alij quod
recta via nihil proficit. Sed tẽpus nõ eſt hæc in præſentia
reprehẽdẽdi. Quod aũt nihil ꝓficiat fides recta,ſi vita pra
Mat.7 c ua ſit & Chriſtꝰ,& Paulus pluribus oſtẽdit. Inquit enim:
Nõ oĩs quidicit mihi,dñe dñe, intrabit in regnũ cælorũ.

Et

Et, Multi dicent mihi in illa die. Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & dicam eis, Neſcio vos. Et iterũ: Nolite gaudere, quod dæmonia vobis obediunt. Qui hæc non attendũt facilè in vitia delabuntur, etiam ſi fidẽ rectá habeát. ſed nos hæc fugiamus, neque enim ſine vita recta deus videri poteſt. Pacem, inquit, perſequimini, & ſanctificationẽ, ſine qua nemo videbit deum. Sanctificationẽ cõtinẽtiam appellat, vt vnuſquiſque ſua contentus ſit vxore neque alienam quęrat. Qui ſua contentus non eſt, ſaluus eſſe nõ poteſt: ſed neceſſario peribit, etiãſi innumera bona opera fecerit. Fornicando impoſſibile eſt intrare in regnum cęlorum: imo non fornicatio hæc, ſed adulteriũ. Quemadmodum enim alligata viro, ſi alium cognoſcit, adulteratur: ita alligatus vxori: ſi aliã habet adulterij reus eſt: hic non hæreditabit regnũ cælorum: ſed in gehennam intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorum non morietur, neque ignis extinguetur. Nullam enim veniam conſequitur, qui capta vxore, poſt hoc carnis remedium alienę iniuriatur hoc iam laſciuia eſt: quod ſi ab vxore ſua multi ieiunij & orationis tempore abſtinent, qui ſua contentus nõ eſt, ſed alienã introducit, quantũ ſibi mali accumulat? Si ſuã repudiare, & alij vacare nõ licet (eſt enim adulteriũ) quãtũ ille accuſãdus eſt, qui ſuæ aliã addit? Nemo igitur hunc morbũ animę inſidere permittat, ſed radicitus euellat. Neq; enim tantũ vxorẽ, quãtũ ſeipſum offendit: hoc enim adeo apud deum ſceleſtũ videtur, vt ſi vxor ab idololatra viro ipſo nolente diſcedat, puniatur: ſi adultero minime. Conſidera ergo huius morbi malitiam, nam ſi qua fidelis, inquit, habet virum infidelem, & ipſe cõſentit habitare cũ illa, nõ dimittat virum. De fornicatione autẽ: Si quis dimiſerit vxorem ſuam præter rationẽ fornicationis, facit ipſam mœchari. Nam ſi conſuetudo vnum corpus facit, ſi quis meretrici admiſcetur, vnum cum meretrice corpus efficitur: quomodo ergo ornata accipietur, cum ſit membrum Chriſti? Quomodo ei iungetur corpus meretricis? Et intuere exceſſum, Quæ cum infideli habitat, nõ eſt immunda: Sanctificatus eſt, inquit, vir infidelis in muliere fideli. In fornicaria autem, nũquid membra Chriſti faciemus mẽbra meretricis? Illic ſanctificatio manet, ſi cũ vxore

*Ibidem.* *Luc. 10. c* *Heb. 12. d* *Matt. 5 c* *Eſa. 60 g* *1. Co. 7 e* *Mat. 5. c.* *1. Co. 7. c*

tes ſcandalizarētur. Illi nanque qui perfecti futuri erant, ex vno altè et magnificè dicto totum poterāt intelligere, hi autem cū rudes eſſent, niſi ſępenumero eadem audiſſēt, nullum cepiſſent emolumētū. Certe neque poſt tātam doctrinam perſtāt, ſed eum lapidibus petunt, & perſequūtur & interficere conantur, & blaſphemum appellant, cum æqualem ſe faceret deo. Et nunc dicunt, blaſphemare. Cū autem dixiſſet, Remittuntur tibi peccata tua, iterum dæmonium habere dicunt. Et cum mortem ſuperare, qui ver ba ſua audiret, & ſe in patre, & patrē in ipſo, & de cœlo ſe deſcendiſſe diceret, eum relinquūt, & perturbātur. Quæ ſi rarò dicta minime ferebant, longè minus ſi ſemper alte & magnifice locutus eſſet. Nam cū dicit: Sicut mandauit mihi pater, ſic loquor, & ego à meipſo nihil loquor: tunc credunt. Multi, inquit, crediderunt in eum. Quod ſi humilia fidē faciunt, ſublimia auferūt: nōne vltimę amētię eſt, non intueri humiliter propter auditores locutum? Nam & alio in loco cum magnum quiddā dicere vellet, & reticuiſſet, cauſam attulit ne ſcandalizarentur, Proiice hamum in ma re: quod & in hoc loco. Cum enim dixiſſet, Ego ſciebam quia ſemper me audis: proſecutus eſt, propter circunſtantem populum dixiſſe, vt crederent. Nunquid noſtra hæc verba ſunt. Num humana coniectura? Cum enim ex reb⁹ ipſis nos credam⁹ eos in magnis ſcādalizari, & ipſe dicat ſe ideo humilia loqui, ne ſcandalizarētur: quis deinceps à natura humiliter ipſum locutum ſuſpicabitur, & non eorum indulgentē imbecillitati? Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta eſt, ſed propter vos. Atqui mgnum decet multa de ſe humiliter prędicare, non aūt humilem & abiectū magnificè. Indulget auditorū imbecillitati, & humilitatē eos, & ſe carnem noſtram ac cepiſſe erudit: nēue deo contrariū, & non veniſſe à deo, & legem ſoluere arbitrarentur, vtque odiū populi auerteret, cū frequenter in veteri teſtamento dicatur: Dominus de⁹ tuus, domin⁹ vnus eſt. Quod eñ humilis & abiectus magnificè de ſe loquatur, nulla eſt cauſa, nec ratiōne aliqua nitit̄, ſed ſola amentia eſt & īpietas, & audacia nō tolerāda. Qua ergo gratia humilia loquit̄, qui arcanę illi⁹ & inenarrabilis eſt ſubſtantię? Et eorū quę diximus gratia, & ne etiam

Sup. 1 e g
Supr. 8. d
Mat 17 d
Mat. 17. a.
Deu. 6, a

1.Co.15 d etiã putaretur ingenitus. Nam & Paulus quid tale timuiſſe
ſe videtur cum ait: Præter eum qui ei cuncta ſubiecit. Impium enim hoc ſuſpicari. Nam ſi minor patre, & alterius ſubſtantiæ æqualis exiſtimatus eſſet, nõnne omnia feciſſet vt ea tolleret opinio? Nunc cõtrà facit, inquiens, Si nõ facio opera eius qui miſit me, nolite mihi credere. Et cũ di-
Infr.14 b cit. Ego in patre, & pater in me eſt: æqualitatem nobis ſignat. Erat hęc omnino tollenda opinio, ſi inferior fuiſſet,
Ibidem. & nullo pacto dicẽdũ, Ego in patre, & pater in me eſt, aut
Supr.10 f vnũ ſumus: aut qui videt me, videt & patrẽ. De virtute nãque ſermo erat, dicẽdo, Ego & pater vnũ ſumus. Et de po-
Supr. 5 d tentia. Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filiꝰ quos vult, viuificat. Quód qui alterius eſſet ſubſtantiæ, minime facere potuiſſet: quod ſi potuiſſet, non oportebat id dicere, ne quis vnam & eandẽ eſſe ſubſtantiam arbitraretur. Si enim ne ſuſpicarentur deo contrarium eſſe, etiã quę
Supra 5.b ſibi nõ conueniunt, de ſe nonnũquã loquitur longe magis
Ibidem. tunc. Dicere nanque, vt honorificent filium, ſicut & patrẽ & opera quæ ille facit, & ego ſimiliter facio: & ſe reſurrectionem eſſe & vitam, & lucem mundi: ęquiparantis eſt ſe ſe patri, & illorum confirmantis ſuſpicionem. Nunc autẽ quod legem non ſoluat, tot rationibus excuſat: opinionẽ autem æqualitatis ad patrem, no modo nõ tollit, ſed confirmat: & dicẽtibus illis, blaſphemias, quia te deũ facis: ex
Supra 10 operibꝰ æqualitatẽ demonſtrauit. Et quid filiũ hoc feciſſe
g. dico, cum pater nõ indutus carne, multa de ſe humilia di-
Gene.3.b ci paſſus ſit propter auditorum ſalutem? Adæ enim inquit, Vbi es? Et illud. Vt cognoſcam ſi forte ſecundum clamo-
Gen.22 c rem eorum perficientur: &, Nunc cognoui, quia times de-
Ezech 3 c um tuũ. Et ſi forte audiant, etſi intelligant: &, Quis daret
Pſal.85 b cor meum populi huius ſic eſſe? &, Nõ eſt ſimilis tibi inter deos domine. Et multa huiuſmodi in veteri teſtamento, ſi quis notaret, diuina maieſtate indigna inueniret. Et de Achab dictũ eſt. Quis decipiet me Achab? Et quoties gẽti
2.P,18 c libus dñs per cõparationẽ præponitur, ſemper indigna ſũt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur, quoniam tam clemens eſt, vt propter noſtrã ſalutẽ, etiã digna ſe verba contẽnat. Nã & quod homo filius factus ſit, & ſerui formam acceperit, quod humilia & loqueretur, & de ſe dici permi

ſerit

permiſit,indignum deo. Indignum ſanè,ſi quis eius conſideret maieſtatem: dignum rurſus,ſi immenſa eius benignitas,& clementia conſideretur. Eſt & alia tam humiliũ verborum cauſa,qua patrem norãt,& venerabantur,filiũ autẽ ignorabant. Ideo ad ipſum frequenter confugit tanquam confeſſum,vtpote,quum nõ adhuc ipſe eam haberet authoritatem: non ex ſe,ſed ex auditorũ ſtultitia,atq; imbecillitate. Ideo orat,& dicit: *Pater, gratias ago tibi, quoniã audiſti me.* Quod ſi quos vult viuificat,& ſicut pater ita viuificat, Sup.5.d.
quare orat? Sed vide iam in ipſum veniſſe locum. *Vt ergo tulerunt lapidem,Ieſus eleuatis ſurſum oculis,dixit: Pater,gratias ago tibi,quoniam audiſti me. Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis: ſed propter populum qui circunſtat dixi,ut credant,quia tu me miſiſti.* Interrogemus hic hæreticum,num preces ei quid contulerint ad Lazarum ſuſcitandum? Quomodo ergo alia ſine precibus fecit miracula? Tibi,inquit,dico dæ- Luc.11.b
monium egredere ab iſto: &, Volo,mũdare: &, Surge,tolle Mat.8.a
grabbatum tuum: &, Remittuntur tibi peccata tua: & ma- Mat.9.a
ri, Tace,obmuteſce. Quid autẽ præſtaret apoſtolis,ſi pre- Luc.5.d.
ces ei ad miracula opitularentur? Imò neque illi precibus Mar.4.d
omnia faciebant,ſed multa Ieſu nomine inuocato. Quod ſi eius nomen tantum poterat, quomodo ipſe precum auxilio indigebat? Quo ſi indigebat,non vtiq; nomẽ eius eam habuiſſet poteſtatem. Quum autem hominem fecit, quid precatus eſt? Nonne magna deprehenditur æqualitas? Fa- Gen.1.c.
ciamus,inquit,hominem. Quid autem imbecillius,ſi ei orandũ fuit? Sed videamus quid orat. Pater, gratias ago tibi,quia audiſti me. Et quiſnam vnquam ita precatus eſt, priuſquam quicquam diceret? Gratias ago tibi,inquit,oſtẽdens ſe non egere precibus. Omnia enim facis quæ volo, non tanquam non poſſet, ſed tanquam vna eſſet ipſorum ſententia. Sed qua gratia orationis forma vſus eſt? Nõ me, ſed illum cauſam dicentem audi: Propter circunſtantẽ populum,vt credant, quia tu me miſiſti. Non dixit,vt credãt me minorem, & quod diuino indigeam auxilio, ſine quo nihil facere poſſum, ſed quod tu me miſiſti. Hæc omnia preces oſtendunt,ſi ſimpliciter eas accipiamus. Non dixit, Miſiſti me imbecillum,ſeruitutis conſcium,à meipſo nihil potentem, ſed his omnibus omiſſis, ne quid horum ſuſpi-

careris, ponit veram orationis cauſam, ne me deo contrarium arbitrentur, ne dicant non eſſe à deo, vt ſecũdum voluntatem tuam hoc me feciſſe oſtendam: tantum non dicens: Si eſſem contrarius deo, res non proceſſiſſet. Audiſti me, & ad amicos dici ſolet, & æquales: Ego ſciebam, quia ſemper me audis: hoc eſt, vt fiat voluntas mea, non egeo precibus ad perſuadendum, vna enim volũtas eſt. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. *Et quum hæc dixiſſet, clamauit uoce magna.* Cur non dixit, In nomine patris mei, veni foras: aut, reſuſcita eum pater: ſed omnibus his omiſſis, orantis forma accepta, re ipſa ſuam præfert authoritatem? quia & hoc ſapientiæ ſuæ eſt, vt verbis humilitatem, re poteſtatẽ præ ſe ferat. Quum enim nulla alia de re Chriſtum poſſent accuſare, quàm quod non eſſet à deo, & ita multitudinem deciperent, hac gratia per exceſſum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter oſtendere inter ſe conuenientiã, ſed eo populus peruenire nõ poterat, & ait: *Lazare ueni foras.* Hoc eſt quod
*Eſa.5.c.* dixerat, Venit hora quando mortui audiẽt vocem filij dei: & qui audierint, viuent. Vt enim non exiſtimares ab alio virtutẽ accepiſſe, ſuperius te docuit, & nunc per opera oſtẽdit. Et non dixit, reſurge: ſed, veni foras, & mortuum tanquam viuentem appellat. Quid huic poteſtati par? Quod ſi non propria virtute hoc facit, quid in eo plus eſſet quàm
*Acto.3.b* in apoſtolis, qui dicebant: Quid nobis attenditis, tanquam propria virtute faciamus hunc ambulare? Quod ſi non ſua operabatur poteſtate, quid non id quod apoſtoli, dicebat? Et ita ipſi eſſent ſapientiores, qui gloriam propulſarent. Et iterum: Quid attendis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines ſumus. Præterea Apoſtoli quod nihil ex ſe facerent, totis viribus perſuadere conabãtur: ipſe autem quum eam de ſe concitaſſet opinionẽ, nónne abſtuliſſet, ſi falſa eius poteſtas crederetur? Quis hoc dixerit? Sed contrà ait: Propter circunſtantem populum, vt credat. Quod ſi crederent, nõ opus eſſet precibus. Si enim non erat indignum ſe precari, quare illis cauſam imputat? Quare autem non dixit, vt credant quod tibi non ſum æqualis? Oportuit enim in hãc ſuſpicionem venire. Sed cùm legem ſoluere exiſtimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite inquit,

inquit putare, quia veni ſoluere legem: nunc autem confir *Mat. 5. b*
mat opinionem. Omnino autem quid opus fuit tantis ambagibus, & obſcuritatibus? Satis fuerat dicere: Nō ſum par. Quid ergo non dixit, inquit, non facio voluntatem meam? Et hoc obſcurè, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione qua & orauit. Quid autē ſignificat, Quoniam audiſti me? hoc eſt, nulla in re tibi cōtrarius ſum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audiſti me? non ſignat quod ipſe non potuerit: non enim tantùm impotentia eſſet, ſed ſtultitia, ſiquidem ante preces neſciſſet eum ſibi aſcenſurū, & neſciebat quomodo dixit: Vado vt à ſomno excitē eum: & non dixit, vado vt rogē patrem vt excitet. Quemadmodum, inquam, id non imbecillitatis, ſed ſtultitiæ, ita & illa. Quia ſemper me audis: aut idem ſignat, aut ad illorum locutus eſt ſuſpicionem. Quod ſi neq; ignorabat, neque imbecillis erat, conſtat propterea humiliter locutum, vt ſaltē id per exceſſum dictum cogaris confiteri, nō ſecundū eius dignitatē, ſed vt auditorum deſcēderet imbecillitatē: ideo dixit, Quoniam me audiſti. Minimè inquies, ſed vt oſtenderet excellentiam. Atqui hoc pacto & nimiā humilitatē, & tātùm hominem eſſe indicabat. Neque enim precari dei eſt, & eius qui deo aſſidet. Vides nulla alia cauſa ad hoc veniſſe, q̄ propter illorum incredulitatē? Intuere rem ipſam eius poteſtatem teſtantem: *Prodiit ergo Lazarus ligatus.* inde ne imaginationem quandam eſſe putares. Prodire enim ligatum, non minus admirandū videbatur, quàm ſuſcitari.

*Iuſſit ſolui.* Vt tangentes & propius facti noſcerēt verè reſurrexiſſe: & inquit, *Sinite abire.* Intuere quod nullam gloriam expetat. Non ducit eum, non iubet ſecum eſſe, vt rem oſtentet facto miraculo. Alij admirabātur, alij Phariſæis annunciarunt. Quid igitur illi? Cùm admirari & obſtupeſcere eos oporteret, ipſum qui ſuſcitauerat, interficere voluerūt. O amentiā qui in aliis corporibus mortē vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt: *Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.* Adhuc hominem appellant, quum tale diuinitatis eius teſtimonium acceperint: quid facimus? Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius hominem exiſtimare. *Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent regnum noſtrum*

*& gentem.* Quid ſibi his verbis volunt? Populum concitare tanquam tyrannide periclitaturum. Si viderint, inquiunt, Romani turbam ipſum ſequentem, ſub tyrannide nos eſſe arbitrabuntur, & deſtruēt noſtram ciuitatem. Et quanam gratia, dic quæſo? Nunquid ſeditionē docebat Chri-
*Luc.20.c* ſtus? Num diſſuadebat cenſum dari Cæſari? Nónne regem
*Supr.6.b* ipſum facere voluiſtis, & tenuit? Nónne humilem & abiectam vixit vitā? nónne & domo & alijs huiuſmodi caruit? Hæc ergo ſine ratione vlla docebant, ſed inuidia tantùm. Verùm id ſibi contigit, cùm minimè expectarent, & ciuitatem & gentem ceperunt Romani poſtquam Chriſtum interemerunt. Erāt enim quæ faciebat Chriſtus minimè formidanda. Qui enim ægrotos ſanabat, qui optimā docebat vitam, qui principibus parere iubebat, non cōfirmabat, ſed propulſabat tyrannidē. Illi ſanè ſeditionem docebant, hic contra. Quid enim ſimile ſuboſtendebat? Num ſatellitibus ſtipabatur? Num ſe muniebat? Nū ſolitudines obſidebat? Sed ne affectu aliquo dicere viderentur: totam periclitari ciuitatem, & ſe reipublicæ conſulere, & de vltimo ipſorum periculo habendam rationē dicunt. Non hæc vobis captiuitatis cauſa fuit, ſed longè alia. Huius nanq; captiuitatis, & antè Babyloniæ & Antiochiæ nō fuit cauſa, quod apud vos boni viri, ſed quod mali & iniuſti, & deum prouocantes verſabantur. Verùm enimuero inuidia nihil videt, ſed cæcat animā. Nónne Ieſus māſuetudinem docuit? Nónne alapis cæſos non vlciſci? Nónne iniuria affectos tolerare? Nónne ad accipiendum, ꝙ ad inferendum aliis malū promptiores eſſe admonuit? Nūquid hæc tyrannidē cōſtituentis ſunt, quàm tollentis? Sed, vt dixi, grauis quidē affectus
*Inuidia* eſt inuidia, & plenus ſimulatione. Hic orbem terrarum in-
*omniū ma* numeris impleuit malis, hinc iudicia complentur, hinc li-
*lorum ra* uores, & pecuniarum amor, & principatus, hinc inanis glo
*dix.* ria, hinc viæ obſidentur, hinc mare piratæ percurrūt, hinc per orbem terrarum cędes, hinc genus noſtrum diſſipatur. Quodcunque videris malum, ab inuidia prouenit, iam in eccleſias irrepit, & à principio multa operata eſt mala. Hic morbus auaritiam peperit, quæ omnia confudit, iuſtitiam corrupit. Dona enim ſapientum oculos excæcant, & tanquam frenum ori, auertunt, & cohibent teſtimonia. Hæc

pro

pro liberis ſeruoſq; reddit. De hac quotidie loquimur,& nihil proficimus,feris peiores efficimur,orphanos nudamus & viduas,pauperibus vim inferimus , & eorum augemus miſeriā. Hac periit pietas è terra,& nihil nobis niſi fletus relinquūtur & hoc ſingulis diebus dicendū eſt: Nihil precādo,nihil cōſulēdo nihil admonēdo proficim⁹,relinquit flet⁹. Hoc & Chriſt⁹ fecit cū multa Hieroſolymis ſine profectu admonuiſſet,eorum lachrymatus eſt calamitatem. Hoc prophetæ faciunt,hoc & nos faciamus, fletus iam tēpus eſt,& lachrymarum,& lamentationum. Nunc dici poteſt, Vocate flentes,& ad ſapientes mittite,& loquantur. Hoc fortaſſe pacto morbum qui claras domos habitat, qui agros rapina complectitur:eiicere poterimus. Lugendi tēpus eſt,ſed opitulamini mihi, vos qui iniuriam accipitis, qui ſpoliati eſtis:opitulamini,lugete,& lachrymarū mearum ſocii eſtote. Verum nō nos,ſed illos lugeamus:nō nobis iniuriam intulerunt,ſed perdiderūt ſeipſos. Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehennam pro lucro aſſequuntur. Ideo melius eſt iniuriam accipere,quàm facere. Lugeamus eos non communi luctu, ſed quo ſacræ nos literæ docent prophetas luxiſſe. Lugeamus cum Eſaia dicente: Væ cōiungentibus domum domui, & agrum agro adiicientibus,vt à vicino aliquid auferant. Nunquid habitatis ſoli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitent. Lugeamus cū Naum,& dicamus cum eo: Væ qui ędificant in altum domū ſuam:imo lugeamus eos, Chriſtum imitati dicentem? Væ vobis diuitibus,quia ſitie tis,quoniam accepiſtis mercedem veſtram, & conſolationem. Lugeamus ſine intermiſſione, & niſi turpe ſit etiam plangamus, dicamus cum propheta : Nolite lugere mortuum, ſed raptorem,auarum,cupidum,inſatiabilem. Quāobrem mortuos lugemus , cum iam nihil proficere poſſumus? Hos lugeamus, qui immutari poſſunt. Sed nobis lugentibus ipſi fortaſſe rident: etiam & hoc lugendum,cum rident quod flendum eſſet. Si lamētationibus noſtris quid mouentur,ceſſandum eſt à luctu, tāquam corrigendi ſint. Verum cum nullo doloris ſenſu tanguntur, perſtemus in dolore. Lugeamus non diuites ſimpliciter ſed auaros,cupidos, raptores. Poſſunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter

Supra.5.d

Luc.6.d

Hier.22.c

expendi,cum in egenos eas conferimus, Auaritia autem criminãda eſt,atq; accuſanda. Lugeamus igitur, ſequetur fortaſſe aliqua emendatio. Et licet,qui in hũc morbũ inciderint,nõ liberentur: alii tamen in eum non incident,ſed mundi ſeruabũtur. Vtinam & ipſi liberentur,& nemo amplius tali peſte cõprehẽdatur,vt ſimul omnes promiſſis nobis bonis perfruamur,gratia &benignitate domini noſtri Ieſu Chriſtri,cui gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

## HOMILIA LXIIII. EX CAP. XI.

V*Nus autem ex ipſis Caiphas nomine,cum eſſet pontifex anni illius,dixit eis: Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis,quia expedit uobis ut unus moriatur homo*
Pſal. 9. c *pro populo, & non tota gens pereat.* Infixæ erant gentes in corruptione,quam fecerant in laqueo hoc, quem abſconderant, comprehenſus erat pes eorum:quod Iudeis contigit. Ipſi nanque dicebãt interimendum Chriſtum,ne Romani venirent, & tollerent eorum gentem, & ciuitatem: poſtquam autem interemerunt,ea perpeſſi ſunt,& quę eorum vitandorum gratia fecerant,in ea his patratis inciderunt: ſed qui interemptus ab illis eſt, cælum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui non hoc intendebant,ſed cogitauerunt eum, inquit, interficere ab illo die. Dixerũt enim. *Venient Romani, & tollent regnum noſtrum & gentem. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine,cũ eſſet pontifex anni illius, dixit.* Cùm cæteris eſſet impudentior. Vos,inquit, neſcitis quicquam: Quod illi dubitabant, & deliberandũ propoſuerant. Dixerunt enim: Quid faciemus? hic impudenter, & aperta fronte, & temerariè decreuit, *Vos neſcitis quicquam,neque cogitatis,quia expedit uobis,ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem a ſemetipſo non dixit: ſed cum eſſet pontifex anni illius, prophetauit.*

Vides quanta ſit pontificalis poteſtatis virtus? Cum enim pontifex eſſet, licet indignus, prophetauit, neſcius tamen quid diceret,& os tantùm gratia, non autem ſcele-
Dani. 2. a ſtum cor attigit. Multi præterea alii futura prædixerunt
Gene. 41 indigni, Nabuchodonozor, Pharao, Balaam, & omnium
Nu. 24. c cauſa manifeſta. Quod autem dicit, hoc eſt, Vos ſedetis adhuc: pigrius rem intuemini, & neſcitis vnius hominis ſalutẽ

ſalutem pro communi contemnendam. Vide quanta ſpiritus potentia? à mala mente verba prophetica,& admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei, gentes appellat euangeliſta, ab eo quod futurum erat. Quemadmodum & ipſe inquit, Et alias oues habeo, quas etiam à futuro ita appellat. Quid autem ſignat, Cùm eſſet pontifex anni illius? Cum aliis & hic etiam mos corruptus erat. Nō enim perpetuum iam ſacerdotium, ſed annuum dabatur, ex quo venales facti erant principatus. Verũtamen etiã ſic aderat adhuc ſpiritus. Poſtquam autem in Chriſtum manus extenderunt, tũc eos dereliquit, & abiit ad apoſtolos. Et hoc velum ſciſſum ſignat, & Chriſti vox dicentis: Ecce dimittetur domus veſtra deſerta. Et Ioſephus qui paulòpoſt fuit inquit, quoſdam angelos adhuc expectantes, viſos migrare, vt eos relinquerent: quouſque enim vinea perſtitit, omnia facta ſunt: ex quo autem hæredem interemerunt, mox perierunt. Et tanquam ſpecioſam veſtem à puero inutili Iudæorum accipiens deus fidelibus ſeruis ex gentibus tradidit, & deſertos illos dimiſit, & nudos. Nec parum fuit quod inimicus hæc propheta ſſet, ſed quod alios allicere potuit. Contra enim quàm vellet, euenit. Nam poſt Ieſu mortem futuro ſupplicio liberati ſunt fideles. Sed quid ſignat, *Vt congregaret in unum?* quod qui prope erant, & qui longè vnum corpus reddidit: qui Romę eſt, Indos corpus ſuum eſſe arbitratur. Quid huic congregationi ſimile? Et omnium eſt caput Chriſtus. *Ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum.* Atqui antea tentarant. Dicit enim: Propterea quærebant eum Iudæi interficere. Et iterum: Quid me quęritis interficere? Sed tunc quærebant, nunc ſuam confirmarunt ſententiam. *Ieſus autem iam non palam ambulabat apud Iudæos,* Iterum more hominis ſibi cauet, & frequenter hoc facit. Cauſam autẽ diximus propter quã ſæpenumero diſceſſit, & nunc iuxta deſertum in ciuitate, quæ dicĩ Euphrata, manſit cũ diſcipulis ſuis. Quo pacto diſcipulos perturbari arbitraris, videntes ſuum magiſtrum more hominis ſibi ſalutem quærere? Nemo iam eũ ſequebatur. Et cum propè eſſet dies feſtus omnes Hieroſolymam concurrebant, cum alii lætarentur, & celebritati ſtuderẽt, ſoli diſcipuli latẽt, & periclitãtur, tolerabãt tamẽ.

Supr. 10 c

Mat. 23 d

Supra. 5. e

Ibid. 7. e.

Etenim cum Paſcha eſſet & ſcenopegia, in Galilæam conceſſerát, inde in die feſto in fuga, & latibulis ſoli omnium in magiſtri beneuolentia perſeuerabant. Hinc Lucas eum
Luc. 22. c dixiſſe inquit: Ego pſeueraui in tẽtatiõibus. Hæc dicebat, vt oſtenderet auxilio ſuo vires eos accepiſſe. *Et aſcenderunt multi Hieroſolymam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarẽt ſeipſos. Et dederant pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognouerit, ubi ſit indicet, ut apprehendant eum.* Admirabilis ſanctificatio cum iniqua voluntate, cum homicida mente, cum ſanguinolentis manibus. Et dicebant: *Quid putatis, quia non uenit ad diem feſtum?* In Paſchate ei inſidias tendebant, & ſolennitatis diem in cædem conuertebant: quaſi dicant, Huc venturus eſt, tempus eum aduocat. O impietatem, cum magis virtuti eſt incumbendum, magis à ſceleribus abſtinendum, tunc innocentem capere conantur. Atqui cum iam idem tentarent, non modo nihil aſſecuti ſunt, ſed ridiculi apparuerunt, ideo frequẽter in eos Ieſus incidens euadit, & volentes ſe interimere cohibet, & dubios reddit, cum virtutis ſuæ demonſtratione quæreret, vt compungerentur. Et cũ captus eſſet, vt non propria ipſorũ virtute, ſed illius permiſſu eum cepiſſe intelligerent, reie-
CAPVT XII. cit eos retrorſum. *Ante ſex dies Paſchæ uenit Ieſus in Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, & Martha miniſtrabat. Lazarus uero unus erat ex diſcumbentibus.*

Quod vere reſurrectionis erat ſignum, cum poſt tot dies & viueret, & comederet. Vnde conſtat in domo eius prandere, vtpote amici qui Chriſtum acceperat. Multi dicunt in alia domo diſcubuiſſe. Maria autem non miniſtrat, ſed diſcipula hic etiam erat, & ſpiritalibus afficiebatur. Neque miniſtrabat tanquam vocata, neque communi vacabat miniſterio, ſed ſoli Ieſu honorem impendit, neq; tanquã homini adeſt, ſed tanquam deo. *Hac gratia diffudit unguentum, & capillis capitis ſui pedes terſit:* quæ non erant indicia, quod de Ieſu quicquã ſuſpicaretur, vt multitudo: quod Iudas ſub pietatis obtentu reprehendit. Tũ Chriſtus, *Bonum opus operata eſt in ſepulturam meam.* Quid autem diſcipulum in muliere non reprehendit, neque dixit, vt Euangeliſta, furem eſſe, voluit enim multa cum patientia arguere. Quod enim ſciret proditorem eſſe, ante nonnunquam arguit,

arguit, quod non omnes crederent, & vnum ex his diabolum eſſe. Demonſtrauit ergo, quod ipſum proditorem cognoſceret, non tamen manifeſtè reprehendit, ſed ei indulſit, vt à propoſito reuocaret. Sed quomodo alius inquit Euangeliſta omnes diſcipulos idē locutos? Sanè locuti ſunt, ſed non eodem animo. Quod ſi quis inquireret, quid tandem cum fur eſſet, loculi ei pauperum committebantur? Cur auarum feciſſet diſpenſatorem? Illud ſanè dicemus, deum arcanam intelligere rationem. Quod ſi quid & à nobis eſt coniectandum, vt omnem tolleret proditionis materiam, neq; enim poterat dicere pecuniarū id cupiditate feciſſe, ſufficientes enim loculi eſſe debebant, qui eius ſatisfacerent cupiditati, ſed ſola malicia. Chriſtus autē multa permittebat, ideo furem nō arguit, quanuis non ignoraret, & malam eius obſtruit cupiditatem, & omnem abſtulit excuſationem. *Sinite eam, inquit, in diem ſepulturæ meæ hoc fecit.* Quo verbo iterum proditoris meminit, quem minimè hæc reprehēſio tetigit, neq; placauit. Atqui hoc verbū facilè potuit eum in miſericordiā adducere: quaſi diceret, Moleſtus ſum & grauis, ſed expecta parumper, & migrabo. Huc enim reſpexit, cum diceret: *Me autem non ſemper habebitis.* Sed nihil horum ferū & inſanientem animū flexit, licet his multò plura & diceret, & faceret, & pedes eius eadem nocte lauiſſet, & ad menſam ſecum adhibuiſſet, quod & latronū animos mulcere aſſolet, & alia verba locutus eſt, quib⁹ etiā lapides molliri potuiſſent: nec multa ante, ſed eadem die, vt minimè obliuioni mandare potuerit: ſed aduerſus omnia perſtitit immobilis. Grauis nanq; morbus eſt auaritia, grauis, inquā, qui & oculos cæcat, & aures obſtruit, & fera ſæuiores reddit, nō cōſcientiam, non amicitiam, non cōſuetudinem, non propriȩ animæ ſalutem cognoſcere ſinit, ſed ſemel ab omnibus diſcedens, in ſeruitutem ſibi quos cepit, more ſæuiſſimi tyranni vendicat. Et quod in hac aſpera ſeruitute grauiſſimū eſt, quod etiā gratias ſibi habendas perſuadet, & quanto ei magis ſeruiunt, magis lȩtantur, & maiori afficiūtur voluptate. Et ita maximè incurabilis morb⁹, ita fera inſuperabilis efficitur. Hic Giezi pro diſcipulo & propheta, lepra perfudit: hic Ananiam, & Sapphiram perdidit: hic Iudam proditorem effecit:

*Supr. 6. g*
*Mat. 26 a*
*4. reg. 5 a*

cit:hic Iudęorum principes corrupit,cũ dona acciperẽt,&
*Act.5.a* furibus cõmunicarẽt:hic innumera bella indixit. Vias ſan guinæ,fletibus & lamentis ciuitates implet. Hic mẽſas ſce leſtas reddidit,& cibos iniquitate aſperſit. Ideo idololatriam eum appellauit Paulus, nõ tamen tam formidabilis
*Coloſ.2.d* eſt idololatria. Sed cur ita appellauit? Habent nõnulli pe-
*& Eph.c.b* cunias,& his vti non audent,ſed nepotibus reſeruãt,& intactas ad alios tranſmittunt,tũc & tanquam dona deo dedicata tangere minimè audent: quod ſi quãdo coguntur, tanquam ad nephas aliquod timidè veniunt: præterea tanquam quis idolũ lapideũ,aurum & clauſtris & vectibus co hibent,pro tẽplo arcam pręparantes,& argenteis vaſis recondentes. nõne ita aurum adoras,vt ille idolum? Ille & oculos,& animã traderet potius,quàm idolum. Non aliter affecti ſunt auri amatores. Sed non adoro aurum,inquies. Neque idolum dicet,ſed inhabitantem dæmonem. Ita & tu,licet non aurũ,eius tamen aſpectu & cupiditate, animæ
*Pecuniarũ cupiditas dæmone grauior.* inſidentem dæmonem adoras. Dæmone enim grauior eſt pecuniarum cupiditas,qua multi magis perſuaſi ſunt, quã illi ab idolis,quibus non omnia parent, huic verò omnia, & quodcunq; faciendum ſuggerit,obſequuntur. Quid dicit auaritia? Eſto omnibus inimicus,obliuiſcere naturam, contemne deum,ſacrificiũ mihi teipſum offer. Dicto citius
*1.cor.6.b* parent. Et idolis quidem boues ſacrificãt,auaritia offer mihi animam inquit,& perſuadet. Vide quas habeat aras:quę libamina accipiat. Regnum cælorum auari non poſſidebunt. Neq; has minas formidant,quãuis hæc cupiditas infirmiſſima ſit,quippe quę non inſita,nõ naturalis eſt: fuiſſet enim nobis à principio,ſed aurum iam non erat, neque quiſpiã aurum amabat. Sed ſi placet vnde malum hoc prouenerit,dicam,vnuſquiſq; maiori æmulatus, morbum hũc auxit,& nolentem pręoccupans irritauit. Cũ enim ſplẽdidas domos,diffuſos agros ſeruorum greges, argentea vaſa,veſtimentorum copiam intuerentur, vt hęc ſuperarent, pro viribus contenderunt. Itaque primi ſecundis cauſam ſecundi minoribus præbuerunt. Quod ſi continentes eſſe voluiſſent,nõ ſanè fuiſſet poſteris cupiditatis exemplum, imò neque vlla his excuſatio eſt. Sunt enim qui pecunias contemnunt. Et quiſnam inquies? hoc grauiſſimum eſt,

quod

quod impoſſibile videatur, vt quis vincat maliciam, neque quiſpiam rectus iudicetur. Adducam tamen multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficiemus? Neque enim propterea meliores euadetis. Sed non nunc nobis de hoc ſermo habetur, vt diuitiæ minuantur, velim ſanè. Verũ cũ maius vobis onus impendat, non cogam: ſed ne aliena cõcupiſcatis, & aliquid in egenos conferatis, admoneo. Multos autẽ inueniemus rebus ſuis cõtẽtos, ſua curãtes, & iuſtis viuẽtes laboribus: quid hos non imitamur, nõ æmulamur? Conſideremus maiores noſtros, num facultates eorum ſteterunt? Tantum eorum nomina durant, & incorrupta ſeruãtur. Num magni alicuius viri balneum, & diuerſorium, & ſuburbana aſpicientes, recordati quantũ laborem ſubierit, ingemiſcimus? Quanta rapuit, & nihil apparet? ſed alij in eius deliciis delectãtur, quod nunquã ille ſuſpicatus eſt, fortaſſe & inimici, vt magis puniatur. Huiuſmodi & nos manent. Proculdubio moriemur, & hic noſter finis. Quantam impenſam, quanta odia ſubierunt? Quid hinc emolumenti? Immortale ſupplicium & nullum malis remedium, neq; viuentes tãtũ, ſed & mortui ab omnibus accuſantur. Quid cũ multorũ imagines in domibus poſitas intuemur? Nónne magis dolem'. Vere bene inquit propheta: Verumtamẽ ſtultè perturbatur omnis homo viuens. Profecto harum rerũ cura perturbatio eſt: perturbatio, inquã, & anxietas ſuperflua qua omnino in æternis tabernaculis carebimus. Hic enim aliuslaborat, alius fructũ capit: illic laborum ſuorũ quiſque dominus eſt & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo poſſeſſionẽ ꝓperemus illic ędificemus, vt quieſcamus cum Chriſto Ieſu domino noſtro. Amen.

Pſal. 38

## HOMILIA LXV. EX CAP. XII.

*Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſſet: & uenerunt non propter Ieſum tantum, ſed ut lazarum uiderent, quẽ ſuſcitauit a mortuis.* Quẽadmodũ diuitiæ incautos perdere cõſueuerũt, ita & principatus: illę nanq; in auaritiam, hic in inſaniã hominẽ impellit. Ecce Iudæorum turba quę ſubdita erat bene ſentit, principes verò inſaniunt. Quod enim illi crediderunt, teſtantur frequenter

ter euãgeliſtæ: quod multi de turba crediderũt ei, ex prin-
cipibus minime: ſed inquiunt, Nunquid aliquis principũ
credidit in eum? Sed quid inquiunt de turba? Qui nõ no-
runt legem, maledicti ſunt. Qui credebãt, eos maledictos
dicebant: ſe autem qui negabant ſapiẽtes. Et in hoc loco,
multi cũ miracula viderent, crediderunt: principes autem
ſuis ſceleribus nõ contenti, etiã Lazarum interimere tenta
bant. Eſto Chriſtus ſabbatum ſoluerit, quod æqualẽ ſe pa-
tri fecerit, & propter Romanos, vt dicitis, eum velitis in-
terficere: quid Lazarum poteſtis accuſare, vt de eius cogi-
tetis interitu? Nunquid beneficium accipere, crimini dan-
dum eſt? Conſidera quantum cædi ſtudebant. Atqui mul-
ta ſigna fecerat Ieſus, ſed nullum ita eos efferauit, non pa-
ralyticus, non cæcus curati. Hoc enim natura admirabili'
erat, & poſt multa factum, & mirandum erat mortuũ qua-
triduanum ambulantem, & loquentem videre. Sane quidẽ
Non tamen feſti diei officia erant, cædibus coinquinare
celebritatem. Prętereà illic videbantur Chriſtum ob ſab-
bati ſolutionem accuſare, & hoc pacto turbam abducere:
hic cum nihil queri poſſent contra ſanatũ irritantur. Ne-
que poterant dicere, quod patrem oppugnaret: oratio em̃
Ieſu eis ſilẽtium impoſuit. Siquidẽ cum omnis reprehendẽ
di cauſa eis ablata, & ſignũ manifeſtiſſimũ eſſet, in cædem
feruntur: quod & in cęci miraculo feciſſent, niſi ſabbatum
habuiſſent, quod calũniarẽtur. Accedit ad hoc, quod igno-
bilis ille erat, & eiecerunt eum è templo: hic verò clarus,
quod conſtat ex multitudine eorum, qui ad ſorores eius
conſolandas venerant, & quod omnibus ſpectantibus mi-
raculum factum erat cum maxima omnium admiratione.
Idcirco omnes, etiam omiſſo feſto, Bethaniam, ad eum vi
ſendum concurrebant, hoc eos angebat: tentarunt ergo eũ
interimere, & nihil audere ſibi videbãtur, adeo erãt prom
*Exo.20.c* pti ad cædem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex. Non
*& deu.5* occides: & hoc propheta accuſat inquiẽs, Manus eorũ ple
*a.* næ ſanguine. Quomodo ergo cum non palã ambularet in
*Eſa.1.d.* Iudæa, & in deſertum ſeceſſiſſet, iterum audẽter reuerti-
tur? Quoniam eorum furorẽ abſentia ſua iam extinxerat.
Ad hæc multitudo pręcedens & ſubſequẽs, ſufficiens erat
quæ eos ne quid in Chriſtũ molirentur perterreret. Nul-
lum

lū enim miraculū adeo eos mouit, vt Lazari reſurrectio. Et alius euangeliſta inquit, quod ſtrauerūt ad eius pedes veſtiméta,& quod vniuerſa ciuitas commota, perquā honorificè acceperūt. Fecit autem hoc vt aliam prophetiā figuraret, aliam impleret:& idem alterius rei eſt principiū alterius finis. Illud enim, Lætare quod rex tuus venit tibi manſuetus, prophetiā implet: quod aſinum aſcéderit, futurum præfigurauit. Nā immundū gentiū genus ei ſubdi oportebat. Quomodo auté alij dicunt, quod diſcipulos miſit, dicens: Soluite aſinam & pullū hic auté tantum: quod aſino inuento ſedit ſuper eo? Vtrunque fieri potuit, ſolutā aſinam ducentibus diſcipulis, ſuper eā Ieſum ſediſſe. Ramos auté palmarum,& oliuarū,& veſtes ſtrauerant, oſtendentes maiorē iam de eo, quàm de propheta opinionē habere. Et dicebant, *Hoſianna, benedictus qui uenit in nomine domini.* Vides hoc maxime mœrore eos affeciſſe, quod omnes crederent, deo nō eſſe contrariū,& hoc maximè populū ſcindebat, quod à patre venire diceret. Sed quid ſignat Lętare filia ſion? cum omnes Iudæorū rēges vt plurimum iniuſti eſſent & cupidi, & multitudinem euerterent,& hoſtibus traderent, Confide, inquit, hic talis non eſt, ſed humilis & manſuetus quod ex aſino oſtenditur. Nō enim exercitu ſtipatus ingreſſus eſt, ſed ſolo aſino. Hoc auté cognouerūt diſcipuli eius primum, quod erat ſcriptū de eo. Ecce quod plura ignorabant, quoniam ipſe nōdum eis reuelauerat. Etenim cum inquit: Soluite tēplū hoc,& in tri duo ſuſcitabo illud: neque tūc intellexerunt. Et alius Euāgeliſta ait: Quod erat abſcōditus ſermo ab eis: & neſciebāt eum reſurrecturum à mortuis. Sed nō ab re abſcōdebatur: quare alius inquit Euangeliſta, quod audiendo dolebant, & erāt triſtes, quia reſurrecturū nō cognouerāt: & eorum ſuperabat ingenium. Sed cur id eis nō aperuit? Quoniam magnum erat. Et contemplare Euangeliſtæ ſapientiam, quod priorem ſuā ignorātiā prędicare nō erubeſcit. Quod enim ſcriptum eſſet, norāt quod de Chriſto ignorabant. Siquidem ſcādalizati eſſent ſi rex talia perpeſſurus, atque tradendus eſſet. Preterea nō continuo, quod regnum diceret, intellexerūt. Nam & alius inquit Euangeliſta de huius mundi regno eos arbitratos. Teſtificabatur auté turba

Luc.19.f Mat.21.a Mar.11.a Supr.2.d. Luc.18.f Mat.20.c.

Lazarum

Lazarum reſurrexiſſe. Non enim tot repentè cõuerſi eſſent, inquit, niſi crediridiſſent miraculo. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis quia nihil proficimus, ecce mũdus totus poſt ipſum abiit. Videntur mihi hæc eſſe verba rectè ſentientium, non audentiũ tam palàm loqui, ex euẽtu tamen illos conuincentes, quanuis fruſtra conarentur. Mundum autem in hoc loco iterum turbam appellat. Conſueuit enim ſcriptura mundum, & mundi creaturam, & vitioſos appellare. Illud quum inquit, proferent ſecundũ nu-
Supr. 7. a merum mundum ſuum: hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit. Quæ diligenter conſideranda ſunt, ne ex nominis æquiuocatione anſam præbeamus hæreticis. *Erant autem gentiles quidam ex his qui aſcenderant, ut adorarent*, cùm iam propè eſſet, vt proſelyti fierent, ad feſtum venerant. *Et quum Ieſu fama extenderetur, dicunt Philippo: Volumus Ieſum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ*, vtpote q prior erat, & rem ei cõmunicat. Sed neque ipſe ſimpliciter id recepit:
Mat. 10. a. audierat enim, In viam gentium non ambulaueritis: ideo cum diſcipulo loquutus, magiſtro refert: Vterque enim Ieſum affati ſunt. Qui reſpondit: *Venit hora ut clarificetur filius hominis. Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet.* Quid ſignificat, venit hora? Dixerat, In viam gentium ne abieritis: vt omnem tolleret à Iudæis impudentiæ occaſionem, eos à gentilibus cohibuit: ſed quum illi in pertinacia perſtarent, hi accederent, tempus iam paſſionis aduentare inquit, omnibus conſummatis. Quod ſi nobis his eſſet cõtumacibus inhærendum, illis penitus reiectis, hoc ſanè noſtra foret prouidẽtia indignũ: quum enim ad gentes diſcipulos poſt paſſionẽ eſſet miſſurus, iam inquit, tẽpus ad crucem aduẽtare. Non tamẽ prius eos dimiſit, vt eſſet in teſtimonium eis. Etenim antequã in Ieſum impetum facerẽt Iudæi, antequã crucifigerent, non
Mat. 10. a. dixit, Euntes docete omnes gentes: ſed, In viam gentiũ ne abieritis: &, Non miſſus ſum niſi ad oues quæ perierũt do-
Ibid. 15. c mus Iſraël: &, Non bonum eſt accipere panem filiorum, &
Ibidem. dare canibus. Quum autem odio à ſuis haberetur, & ita vt interficeretur, ſuperfluũ erat perſequentibus inhærere. Et-
Infra. 19. b. enim recuſarunt ipſum dicentes, Non habemus regem niſi Cæſarem: tunc eos dimiſit, quũ dimiſſus eſſet ab eis. Ideo

inquit,

inquit, Quoties volui congregare filios veſtros, & noluiſtis? ſed quid ſignat, Granum frumenti, niſi cadens mortuum fuerit? de cruce loquitur, ne perturbarentur. Quum gentiles acceſſerunt, tūc mortuum eſſe, hoc inquit maximè populos adducet, & mei augebit preconium. Inde cum nō ita verbis perſuaderet, rerum experiētia id aggreditur, inquiēs hoc in frumento contingere, vt mortuum maiorem fructū afferat. Quod ſi hoc in ſeminibus euenit, multò magis in me. Sed nō intellexerūt diſcipuli quid diceret: ideo frequenter idem repetit euangeliſta, excuſans quod poſtmodum fugerint. Talem, de reſurrectione diſputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebūt excuſationem, qui reſurrectioni nō credūt, cum in ſeminibus, & in plātis quotidie hoc videamus, ac etiā in generatione noſtra? Primum enim corrūpi ſemē oportet, inde fieri generationem. Omnino autē quū deus aliquid facit, nulla opus eſt ratione. Quomodo nos ex nihilo fecit? Hoc ad Chriſtianos dico, dicētes credendū ſcripturis. Ego autem & aliud dicam ab humanis rationibus: alij maliciam, alij virtutē ſectantur: ſed malitiæ ſectatorū multi fœliciter in vltimā peruenerunt ſenectutem, virtutis autē contrà. Quomodo ergo pro meritis vnuſquiſque accipiet? Quādo? Certe inquiunt, ſed corpora nō reſurgēt. Nónne audiūt Paulum dicentē. Oportet aūt corruptibile hoc induere incorruptionem? Neq; animā intelligit, quippe quæ nō corrumpitur, & reſurrectio de mortuo dicit. Cecidit corpus. Quare corporis reſurrectionē negas? An nō poſſibilis deo eſt? quod dicere ſummæ amentiæ eſt. An non decet? Quamobrem? Vt corruptibile quod & laboris eſt & mortis particeps in premiis communicet. Si non decuiſſet, neque à principio factū eſſet. Nónne carnem ipſe accepit? quod acceperit, & ipſam ſuſcitauerit, audi quid dicat: Infer digitū tuum huc & vide quia ſpiritus oſſa & neruos non habet. Quare Lazarum ſuſcitauit, ſi melius fuiſſet ſine corpore ſuſcitare? Quid inter ſigna & beneficia hoc adnumerauit? Quid cibos prębuit? Nolite dilectiſſimi ab hęreticis decipi. Eſt enī reſurrectio, eſt iudicium. Hæc tollunt, quicunque nolunt operum ſuorū rationem reddere. Etenim oportet reſurrectionē talē eſſe, qualis fuit chriſti. Primitiæ etenim ille eſt &

*Mat.23 d*

*1.Cor.15. g.*

*Infr,10 g*

& primogenitus mortuorum. Sed dicent: Reſurrectio, hoc eſt animæ purificatio, & à peccatis mundatio: Chriſtus autem non peccauit, quomodo ſurrexit? Quomodo nos à maledictione liberati ſum⁹, ſi ipſe peccauit? Quomodo dicit:
*Infra 14. d.* Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquã? Hæc enim non peccaſſe ſignificant. Igitur ſecundũ eorum ſententiam, aut non ſurrexit: aut ſi ſurrexit, peccauit ante reſurrectionem. Sed ſanè corpore reſurrexit: & praua hæc doctrina nihil aliud eſt, quàm inanis gloriæ filia. Hũc er-
*1. Cor. 15. d.* go morbum fugiamus. Corrumpunt, inquit, bonos mores confabulationes peſſimæ. Non ſunt hæc apoſtolorum do-
*Marcionis & Valentini hæreſis.* gmata. Marcion eſt, & Valentinus qui hæc inuenit. Fugiamus, inquam dilectiſſimi. Nihil prodeſt vita bona cum praua doctrina: vt contrà, nihil ſana doctrina, cum vita corrupta: Hæc gentiles pepererunt, inde auxerunt, ab externis accipientes philoſophis, & materiam ingenitam, & alia huiuſmodi aſſeruerunt: & vt rerum opificem non ſubiecta materia ingenita, ita & reſurrectionem negarũt. Nolimus his aures adhibere, quum immenſam dei poteſtatem intelligamus. Nolimus, inquam, aures adhibere: vobis, inquã, dico. Nos enim aduerſus eos bellum non recuſabimus, ſed inermis & nudus, ſi in imbecillos inciderit licet fortior, facilè capiet. Si enim ſcripturis attẽdiſtis, & quotidie in his acutiores euaſiſtis: non ſanè admonerem, vt bellum aduerſus eos detrectetis, ſed vt manum conſeratis. Fortis eſt veritas: quum verò ſcripturis vti neſciatis, congreſſum vereor, ne inermibus occurrentes ipſi vos ſaucient. Nihil illis imbecillius, qui à ſpiritus ſancti ſunt auxilio deſtituti. Quod ſi exteriori vtuntur ſapientia, minimè eſt mirandum: ſed ridendum potius quod fatuis vtuntur magiſtris, qui neq; de deo, neq; de creatura firmum aliquid, & ſolidum inuenire potuerũt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit, qui dixit animam fruticem, & piſcẽ, & carnem fieri, his ne opera danda eſt? & qua ratione nituntur? Magni ſunt in ciuitate, pulchros nutriunt capillos, & pallijs induuntur, hucuſq; eorum philoſophia extẽditur: quos ſi intrinſecus inſpexeris, puluis ſunt & cinis, in quibus nihil ſani, ſed ſepulchrum patens guttur eorum, plenum immunditia, & ſordium, & præcepta omnia vermiũ. Primus

eorum

eorum aquam deum eſſe dixit, qui ſecutus eſt, ignem: alius aërem, & ad corpora relati ſunt. Hos, quęſo, admirãdos du cis, qui nullã inuiſibilis dei cognitionem habuerũt? Quod ſi quam perceperunt, id euenit, ex quo in Aegypto cũ noſtris verſati ſunt. Sed ne vos nimiũ perturbemus, iam orationi noſtrę finẽ imponamus. Si enim eorũ opiniones proponere inciperemus, quid de deo, quid de anima, quid de corporibus ſentiãt, riſum moueremus. Neq; ipſi noſtra indigent reprehenſione, ipſi ſeinuicẽ confundunt. Qui contra nos de materia orationẽ ſcripſit, ſeipſum perdidit. Quare ne temerè vos auocem*, & verbis implicemur, his omiſſis, & diuinis literis attẽdatis vos hortabimur, néue ad nullam certemus vtilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quanuis ſapientiæ plenum & virtutis: Quare illi pareamus, & nugis abiectis, fraterni amoris opera cõplectamur. Eleemoſynæ rationem habeamus, vt promiſſa bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui honor & imperium in ſecula ſeculorum, Amen. 1.Tim. 4 d. & 6.a

## HOMILIA LXVI. EX CAP. XII.

*Qui amat animam ſuam, perdet eam. Et qui odit animam ſuam in hoc mundo, in uitam æternã cuſtodit eam. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur.* Dulcis pręſens vita eſt, & multæ plena voluptatis, non tamẽ omnibus, ſed qui terrenis rebus affigitur. Quod ſi quis cælum ſuſpiceret, & quę illic bona ſunt, contemplaretur: fortaſſe hæc contemneret, tanquam nullius momenti. Nam & corporum pulchritudo quoad pulchrius non deprehẽditur, in admiratione habetur: cũ verò melius apparuerit, illa prior deſpicitur. Quod ſi in illam pulchritudinem intueri voluerimus, & cæleſtis regni ſpeciem conſiderare, fortaſſe nos huius ſeculi vinculis diſſoluerimus. Vinculum nanque eſt terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Chriſtus, quid dicat, attẽde: *Qui amat animam ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in uitam æternam cuſtodit eam. Qui mihi miniſtrat, me ſequatur: & ut ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit.* Simile ænigmati hoc dictum videtur, non tamen eſt, ſed ſapiẽtiæ plenum: Et quomodo qui amat animam ſuam perdet eam? Qui abſurdis eius cupiditatibus obtẽperat, qui præter debitum ei indulget. Propterea admonet ille: Noli ambulare

in cupiditatibus animæ tuæ: ſic enim eam perdis, cũ à virtutis via abducis, quemadmodum ecõtrario, Qui odit eam in hoc mundo, cuſtodit eam: hoc eſt, qui non paret ei cùm aliquid perperam iubet. Et non dixit, qui nõ paret: ſed, qui odit. Quemadmodum enim quos odio habemus, ne vocem quidem audire, nec videre æquo animo patimur: ita & anima, ſi quid præter dei voluntatem nobis imperat, reiicienda eſt. Quum enim iam de morte ad eos verba facturus eſſet, de morte, videlicet, ſua: & præuideret eorum triſtitiam & exanimationem, per exceſſum locutus eſt inquiẽs: Quid dico ſi mortem meam generoſè nõ feretis? niſi vos ipſi moriamini, nullum vos ſequetur emolumentum. Et vide quomodo lenit ſermonem ſuum: grauius enim & moleſtius videbatur dicere, homini animam amanti eſſe moriendum. Et quid antiquitus dico, quando & nunc multos inueniemus libenter omnia tolerantes, vt hac vita fruantur, & maximè qui futuram credunt? qui quum vident ædificia, molesq; & machinas, lachrymantur dicentes: Quot homo, & quanta? & fit puluis. Sic magna præſentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Chriſtus diſſoluẽs inquit: Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternã cuſtodit eam. Quod enim ad eorum tollendum metum hæc diceret, audi quæ ſequuntur: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur: de morte locutus, & operum ſequelam, atq; imitationem exigit. Oportet enim omnino miniſtrum, eum cui miniſtrat ſequi. Et conſidera quando hæc loquitur, non quum perſequutionẽ patiebantur, ſed quum confidebant, quum ſe in tuto eſſe arbitrabantur, quod à multis honorarẽtur, colerenturq;: quando & conſurgere poterant, & audire: Et tollat crucẽ ſuam,
*Mat. 16. d.* & ſequatur me: hoc eſt. ſemper paratus ſis, inquit, ad pericula, ad mortẽ, ad terrena exilia. Inde quum grauia dixiſſet, præmium ponit: quod qui ſequetur ipſum, erit vbi ipſe eſt. Quibus verbis oſtendit reſurrectionẽ poſt mortẽ. Vbi ego ſum, inquit, illic & miniſter meus. Vbi Chriſtus? In cælis. Ergo ante reſurrectionẽ illuc anima & mente trãsferemur. *Si quis mihi miniſtrauerit, diliget eum pater.* Quare nõ dixit, Ego? Quoniam nondũ debitam vendicarat authoritatem, vt pater. Qui enim nondũ reſurrecturum ipſum ſciebant, quomodo poterant tantã de eo opinionem cõcipere?
Quamobrem

Quámobrē filijs Zebedæi inquit: Non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratū eſt à patre meo. Atqui ipſe eſt Iudex. Sed hic dilectū ſe filium oſtendit: tanquā enim dilecti filij miniſtros pater accipiet. *Nunc enim anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſaluifica me ex hac hora.* Atqui hæc nō ſunt verba ad mortē venire ſuadentis, imò maximè. Siquidē nē dicerēt ipſum cū humanis carere doloribus, facilè de ſubeunda morte philoſop hari, & in tuto nobis perſuadere, oſtendit: quod licet eam formidet, quū tamen vſus poſcat, non recuſat. Hæc autē diſpenſationis ſunt, nō diuinitatis, ideo inquit: Nūc anima mea turbata eſt. Neq; enim aliter hoc procederet: & dicēdo, Pater, ſaluifica me ex hac hora: ita perturbat⁹ eſt, vt etiā à morte abſolui cuperet, ſi licuiſſet, hæ ſunt humanæ naturę imbecillitates. Et quid dicam, inquit, quum mortē deprecer? Propterea veni in horā hāc: quaſi diceret, Licet moueamur & perturbemur, mortem tamen non fugimus: nā ita nunc perturbatus non recuſo, ferendū eſt quod inſtat. Nō dico enim, Libera me ex hac hora: ſed, Pater, clarifica nomē tuum. Et licet perturbatio me dicere cogat, contrariū tamen dico. Clarifica nomē tuum: hoc eſt, duc me iā ad crucē: quod apertè eius humanitatē, & humanis moueri affectib⁹ oſtēdit, & naturā ꝙ ęgrè ferret mortē, & viuere cuperet. Quēadmodū enim neq; eſurire neq; dormire crimini dandū eſt, ita neq; vitā præſentem optare. Chriſtus autē corpus omni peccati labe purū habebat, nō tamē naturalibus nō obnoxiū neceſſitatibus, ſiquidem nō fuiſſet corpus. Et ex his aliud nos admonet: quidnam? Vt ſi quādo affligimur, ſi quid timemus, nō ita reſiliamus à propoſitis. Pater, clarifica nomen tuū. Indicat ſe pro veritate mori, quod dei gloriā appellat, & hoc poſt crucis mortē contigit. Debebat enim orbis terrarū ad deū cōuerti, & in dei cognitionē venire, & ipſum colere. Verùm hoc non patris tantū, ſed & filij gloria: quod tamen tacet. *Venit ergo uox de cælo: Et clarificaui, & iterū clarificabo.* Quādo clarificauit? In præcedentibus ſignis, & iterū clarificabo poſt crucē. *Turba autē tonitruum opinati ſunt, uel angelum locutum.* Et vnde hoc? Nūquid manifeſta & clara fuit vox? Fuit ſanè. Verùm craſſior turba erat, & terrenis dedita, & parum attendens, & alij ſonum tantùm, alij vocem articulatam

Mar. 10. f.

audierunt,ſed nõ intellexerunt. *Tum Chriſtus: Non propter me uox hæc uenit,ſed propter uos.* Cur hoc dixit? Ad illud reſpiciens quod illi frequenter dicebãt, quod nõ erat à deo, qui à deo clarificatur: nónne à deo eſt,cuius nomen per eũ clarificatur? Propter hoc enim vox delata eſt. Quare & ipſe inquit: Non propter me vox hæc venit, ſed propter vos, non vt aliquid ab ea mihi ignóratum audiam,omnia enim patris noui, ſed propter vos. Quum enim vel angelum loquutum, vel tonitruum factum arbitrati eſſent, inquit, Propter vos: vt hoc ſaltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oſcitantes & ſtupidi,neque ſic perſuaſi ſunt,quum audirent id ad ſe pertinere. Neſcienti enim cui diceretur,ſanè non manifeſta vox videbatur. Propter vos vox venit. Vides vt res humiles eorum gratia fiãt,nõ quod Chriſtus ope indigeret? *Nunc iudicium eſt mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* Hæc particula quomodo procedit ad illud: Et clarificaui,& clarificabo? Rectè & cõſone. Quum enim dixiſſet, Clarificabo: modũ indicat, hoc eſt,princeps mundi eiicietur. Quid ſignat,Iudiciũ eſt mundi? quaſi dicat,examinabitur & punietur. Quo pacto? Perdidit ille primum hominem, & peccato fecit obnoxium. Propter peccatum enim venit mors, quod in me non inuenit. Et qua gratia inſiliit,& morti eum tradidit? qua gratia in animam Iudæ ingreſſus eſt? ne perderemur: neque mihi diuinam nunc attuleris diſpenſationem, quæ non eſt diaboli,ſed ſapientiæ ſuæ. Inquiratur primùm mala eius mẽs, quomodo iudicatur mundus in me,quaſi examine propoſito dicatur ad eum: Eſto,omnes interemiſti, eo quod ſubiecti erant peccato. Chriſtũ cur interemiſti? Nónne planè iniuſtè? Per Chriſtũ ergo omnis mũdus defendetur. Quod vt manifeſtius appareat,exẽplo vtemur. Sit violẽtus quiſpiam tyrannus,qui omnes qui manus ſuas venerint,plurimis malis afficiat: hic ſi vel regẽ, vel regium filiũ captum, iniuſtè interimat,illius mors etiam alios vlciſci poterit. Sit aliquis qui debitores poſtulet,verberet,in carcerẽ iniiciat, & hac inſania etiam nihil debẽtem coerceat: hic etiã eorũ quæ in debitores cõmiſit,dabit pœnã,interficietur ab illo. Non aliter in Ieſu vſu venit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus,propter ea quæ in Chriſtum auſus eſt,poſtulatus eſt

eſt ad ſupplicium,& quod ita intelligatur, audi quid dicat: Nunc princeps mundi huius eiicietur foras: per mortē ſcilicet meam. *Et ego ſi exaltatus fuero, omnes traham ad meipſum.* Hoc eſt, etiam gentiles. Et ne quis diceret, quomodo ſi te vicit eiicietur? Non vicit, inquit. Quomodo enim qui alios trahit, victus eſſe poterit? & non dicit reſuſcitabo: ſed maius, Omnes traham ad meipſum. Nam ſi dixiſſet, reſuſcitabo, non ſignificaret crediruros: ſed cum credituros dicit, & reſurrecturos cōfirmat. Si enim mortuus manſiſſet, & purus homo fuiſſet, nemo crediſſet. Omnes trahā ad meipſum. Quomodo ergo inquit patrem trahere? Quia trahente filio, pater etiam trahit. Traham, inquit, tanquam à tyranno detentos, & per ſe minimè potētes eius manus effugere vtpote repugnantis. Alio loco rapinam appellat. Nemo poteſt ſpolia fortis rapere, niſi prius alliget eum, & tunc rapiat. Hæc autem ad illius vim oſtendendam dicit, vt illic rapinam, hic tractionem appellaret. Quod cum intelligamus, reſurgamus, glorificemus deū, non fide tantū, ſed & vita: aliter non eſſet gloria, ſed blaſphemia. Non enim ita blaſphemat̄ deus ab impio gentili, vt à Chriſtiano. Quamobrem rogo vt omnia ad dei gloriā referamus. Vę, inquit, ſeruo illi per quē nomen dei blaſphematur. Hanc autem particulā, Væ, mox pœna ſequitur, & ſupplicium. Beatus autē per quem nomē dei glorificatur. Nolimus ergo tanquā in tenebris verſari, ſed oīa peccata euitemus, maximè verò quę publicè nocēt, in quibus pręcipuē deus blaſphematur. Quā enim veniā conſequemur, ſi cū aliis noſtra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quę nobis ſpes ſalutis? niſi eſurientē nutris, ſupplicio afficeris: ſi veſtitū ſpolias, quid tibi ſperandum? Hęc frequenter dicere nō ceſſamus, quoniā qui hodie nō audiunt, cras audient: & qui neque cras, perēdie. Quod ſi qui imperſuaſibiles ſunt, nos tamen non iudicabimur: noſtrum enim officiū impleuimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat, nēue poſſitis accuſari: ſed omnes Chriſti tribunali audēter aſtare, vt & nos in vobis gloriari poſſimus, & malorum aliquam capere cōſolationem, probationē videlicet veſtrā in Chriſto Ieſu domino noſtro, cū quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 12. e & Mar. 3. d

R*Eſpōdit ei turba: Nos aũ diuimus ex lege quod Chriſtus manet in æternum: & quomodo dicis, oportet exaltari filium hominis?* Manifeſtus error eſt, & imbecillis, quãuis extrinſecus callidè fucetur. Et quemadmodum qui putres, & ruinam minãtes parietes albo tectorio linunt, non tamen eos poſſunt dirigere: ita & mendaces facilè deprehendũtur. Quod hoc in loco Iudæis cõtigit. Cùm enim ad eos Chriſtus diceret, Cũ exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipſum. Nos audiuimus, inquiunt, à lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quomodo tu dicis quod oportet exaltari filium hominis? Quis eſt iſte filius hominis? Norant igitur Chriſtũ immortalẽ, & vitam habere ſine fine: vnde etiam quid diceret, intelligebant. Nam ſæpenumero in ſcripturis ſimul & paſſio, & reſurrectio ponitur: ſiquidem Eſaias vtrũque ſimul ponit.
Eſa. 53. c Tanquam ouis inquit, ad occiſionem ductus eſt, & quę ſequuntur. Et Dauid in ſecundo pſalmo, & pleriſque aliis
Pſal. 16. c coniungit hæc vtraque: & patriarcha cum dixiſſet, Procidens dormiuit vt leo: inde addidit, Et vt catulꝰ leonis excitauit eum ſimul & paſſionem oſtendit, & reſurrectionẽ. Sed hi arbitrati ſilentium ei imponere, & non eſſe Chriſtũ oſtendere, Chriſtum in æternum manere confitentur. Et vide quàm praue, non enim inquiũt: Nos audiuimus quòd Chriſtus nihil patitur, neque crucifigitur, ſed manet in æternum. Atqui neq; hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim paſſio non fuit impedimento. Hinc videre licet, multis eos intellectis ſponte ſua in malitia perſtitiſſe. Cùm enim de morte ſuperius verba feciſſet Ieſus, & eum illi exaltari audirent, id ſuſpicati ſunt: inde dicunt, *Quis eſt iſte filius hominis?* Et hoc maligne: noli, inquiunt, arbitrari quod de te hoc dicamus, neq; dicere quòd te propter odium oppugnemus. Ecce neſcimus de quo dicas, & tamẽ profitemur. Chriſtus autem eis ſilentium imponens, oſtẽdenſque paſſionem nulli eſſe impedimento, vt maneat in æternum. *Adhuc, inquit, modicum lumen in uobis eſt*: Indicãs mortem ſuam tranſlationem eſſe. ſiquidem Solis lumen non extinguitur, ſed breue ſecedens rurſum apparet.
*Ambulate dum lucem habetis.* Quod hic tempus dicit? An præ-

præſentem omnem vitam, an tẽpus ante crucem? Ego verò vtrunque arbitror, propter immenſam eius humanitatem: multi etiam poſt crucem crediderunt, hoc autem dicit, vt eos ad fidem impellat: vt ſuperius. Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum. *Qui ambulat in tenebris, neſcit quo uadat.* Quod nunc Iudæi faciunt quę neſciunt, ſed tanquam in tenebris verſantur? Videntur ſibi recta incedere, cum longè aberrent, ſabbatum cuſtodiunt, & legem ſeruant, & ciborum habent obſeruationes: neſciunt tamen quo vadant, ideo dicebat: *Ambulate in luce, ut filii lucis ſitis,* hoc eſt mei. & in principio, inquit, euangeliſta: Neque ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis: ſed ex deo nati ſunt, hoc eſt ex patre, Hic autem ipſe dicitur eos generare, vt vnam patris & filii operationem intelligas. *Hæc locutus eſt eis Ieſus, & abiit, & abſcondit ſe ab eis.* Quid nũc abſconditur? Neq; enim lapides cõtra ipſum tulerant, neque blaſphemarant, vt ſuperius: quare ergo ſe abſcondit? Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exaſperari, etiam ſi nihil dicerent: norat feruentes, & ad cædem prõptos, neq; expectauit dum rem aggrederẽtur, ſed abõſcditur, vt eorum placaret inuidiã. Conſidera quomodo id ſignat euangeliſta. Cũ autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non crediderunt in eũ. Quænam tanta? Ea prætermiſit euangeliſta, vt ex ſequentibus cõſtat: etenim cum diſceſſiſſet, & rurſum rediret, iterum placidè eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, ſed in eũ qui miſit me.* Vide quid facit: incipit ab humilibus, & cõfugit ad patrem, & iterum tollit ſermonem ſuum: & cũ eos efferari ĩtelligit, diſcedit, & reddit rurſum, & rurſus ab humilib⁹ orditur. & vbi hoc, vbi illud fecit, conſidera à principio. Sicut audio, iudico: inde altius, Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat. & iterũ: Ego nõ iudico vos, ali⁹ eſt qui iudicat: inde diſcedit, & prodit in Galilęam. Operamini, inquit, non eſcam quæ perit. Et cum de ſe magna locutus eſſet, quod de cælo deſcenderat, quod vitam æternam daret: iterum abiit, & reuertitur ad ſcenopegia. Hoc idem frequenter facientem videre poſſumus: ita doctrinam ſuã variat, præſentia, abſentia, humilibus, magnificisque ſermonibus: quod & hic facit. *Cum tanta ſigna feciſſet coram eis,*

Supra. 1 a
Supra. 5 e
Ibidem. d
Ibid. 8. b.
Ibidẽ. 6 d

*non crediderunt in eum,ut ſermo Eſaiæ prophetæ impleretur,quẽ*
Eſa. 53. a *dixit: Domine quis credidit auditui noſtro, & brachium domini cui reuelatum eſt? & iterum: Propterea non potuerunt,inquit,credere, quia iterum dixit Eſaias: Auditu audietis, & non intelligetis.*
Eſa. 6. c *Hæc dixit Eſaias, quando uidit gloriam eius, & locutus eſt de eo.*

Ecce iterum hanc particulam,Quia dixit:non cauſalem eſſe,ſed euentus. Neque enim quia dixit Eſaias,non crediderunt:ſed,quia non erant credituri,ideo dixit.Sed quare non ita dixit euāgeliſta,ſed incredulitatem à prophetia, nō prophetiam ab incredulitate eſſe dicit: & ſuperius hoc idem vehementius.Propterea nō potuerunt credere, quia dixit Eſaias? Hinc magnam vult ſcripturę certitudinē demonſtrare,&quod non aliter quàm prophetatum ſit,euenit. Ne quis enim diceret. Et qua gratia venit Chriſtus? neſciebat non credituros?Prophetas hoc nouiſſe inducit, Venit autem,ne peccati ſui vllam haberēt excuſationem: quæ prædixit propheta, tanquam omnino futura prædixit, niſi enim prorſus futura nouiſſet, non ſanè præ-
Mat. 18 c dixiſſet. Erant autem proculdubio futura, cum illi incurabiliter ſe haberent.Non potuerūt autem: hoc eſt noluerunt.
Supr. 7. a runt.Neq; te admiratio capiat.Alibi enim inquit:Qui poteſt capere,capiat.ita nonnunquā poteſtate pro voluntate vtitur,& iterū:Non poteſt mūdus vos odio habere,me autem odio habet,hoc & cōmuni ſermone vſurpatū videm*, cum quis dicit, Non poſſum aſperum hominem diligere: vehementiam voluntatis poteſtatem appellans,& iterum,
Hier. 13 d Non poteſt ille fieri bonus. & propheta: Si mutabit Aethiops pellem ſuā,& pardus varietatē ſuam,&populus hic poterit benefacere,qui didicit mala.Nō dicit,quod impoſſibile ſit ei bene operari: ſed quia nolunt,ideo nō poſſunt. Quod autem hoc in loco dicit euāgeliſta, ita intelligitur, quod impoſſibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impoſſibile erat, vt crederent:licebat enim etiā illis credentibus verum eſſe prophetā:non enim prædixiſſet,ſi fuiſſent credituri.Quid ergo,inquies,non ita dixit? Quoniam proprietates quaſdā habet ſcriptura, cui[9] legibus eſt concedendum: hæc autem dixit,quando vidit gloriam eius.Cuius? Patris. Quomodo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autem de ſpiritu?Non,inquam,confundentes perſonas,

ſonas,ſed vnam ſignificantes dignitatem:etenim quæ patris ſunt,ſunt & filii:& quę filii,ſpiritus ſancti. Atqui multa per angelos dixit,& nemo dixit,ſicut dixit angelus,ſed deus. Quæ enim per angelos à deo dicta ſunt,dei ſunt: nõ autem quæ dei,angelorum: hic autem ſpiritus dicit verba eſſe,& locutus eſt de eo, Quid locutus eſt? Vidi dominum *Eſa.6.a* ſedentem in throno alto:& quæ ſequũtur. Gloriã hic viſio nem illam appellat,fumũ,& arcana audiſſe myſteria, viſionem Seraphin,fulgur à throno deſiliens, in quod inſpi cere potentiæ illæ non poſſent,& locutus eſt de eo. Quidnam? Quod audiuit vocem dicentem:Quem mittã,& quis *Ibidem.* ibit? Et dixi,Ecce ego ſum, mitte me,& dixit: Auditu au- *Ibidem.* dietis,& non intelligetis:& videntes videbitis, & neſcietis, Excæcauit oculos eorũ,& indurauit cor eorum,vt non videant oculis,& corde nõ intelligant. Ecce aliam quęſtio nem. Non eſt tamen,ſi rectè conſiderabimus. Quemadmo dum enim ſol debilem oculorũ aciem perſtringit,non natura ſua:ita vſu venit in his,qui diuino non attendunt ſer- *Exo.10.g* moni, ita & Pharaonis cor indurauiſſe dicitur,ita his acci *&.14.b* dit, qui dei verbum oppugnant. Proprium hoc ſcripturæ, vt illud,& tradidit eos in reprobum ſenſum,& iterũ: Abiit *Rom.1.d* à gentibus,hoc eſt receſſit,eas dimiſit. Non enĩ hęc à deo, ſed ab aliorũ malitia ꝓuenire oſtẽdit. Cũ deſerimur à deo, tradimur diabolo:in cuius poteſtatem redacti, innumeris malis afficimur. Vt ergo auditorem perterreat,inquit,Indurauit & tradidit. Quod enim ipſe nõ ſolùm non tradat, ſed ne derelinquat quidem,niſi velimus audi quid dicat, Nónne peccata veſtra diuidunt me à vobis?& iterum,Qui *Eſa.59.a* longè diſcedunt à te pereunt. Oſee autem dicit, Oblitus *Oſee.4.b* es legis dei tui,& ego tui obliuiſcar,& ipſe in euangelio, *Luc.13.g* Quoties volui cõgregare filios veſtros,& noluiſtis? & ite- *Eſa.50.a* rum Eſaias,Veni,& non erat homo,vocauĩ,& nõ erat qui audiret: hæc autem dicit,vt noſtra cauſa deſeri nos, & nobis ipſis perditionis noſtræ,authores demonſtret: deus au tem non modo nos non derelinquere, & punire vult, ſed quoties punit,inuitus punit. Nolo, inquit, mortem peccatoris. Chriſtus autem cum peritura eſſet Hieruſalem, etiã *Eze.18g* lachrymatus eſt:quod nos in amicis facimus. Hæc ergo vi *Luc.19.g* dentes,omnia faciamus,ne nos deus derelinquat,ſed curã ani-

animæ & mutui amoris habeamus, neq; mēbra noſtra ſcin damus, quod inſanientium eſt, & alienatorum à mēte: ſed quanto magis à nobis alienos proximos videmus, magis in eos ſimus officioſi: etenim in corporibus multos ſæpe videntes incurabili morbo laborantes, imponimus medicamenta. Quid podagra peius? quid chiragra? Incidemus mēbra? Minime, ſed aliquod remediū diſquiremus, ex quo morbū ſoluere poſſumus. Hoc idem in fratribus faciamus, & ſi grauiſſimè ægrotent, curemus medicinam, & feramus inuicem onera: ſic implebimus legem Chriſti, & promiſſa bona cōſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſtri, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LXVIII. EX CAP. XII.

V*Eruntamen ex principibus multi crediderūt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut de ſynagoga non eiicerētur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam dei.* Omnia quidem nobis fugienda neceſſariò ſunt, quæ animam noſtram corrumpūt: ſed illa longè magis quæ plura peccata ex ſe pariunt. Vt exempli gratia: Auaritia per ſe grauis morbus eſt, longè grauior, quia radix eſt & mater omniū malorum: eiuſmodi eſt inanis gloria. Ecce hi propter glorię cupiditatem fidē contempſerunt. Multi, inquit, ex principibus crediderunt in eum, ſed propter Phariſęos non confitebantur, vt de ſy-

Supra. 5 8 nagoga non eiicerentur. Quod etiam ſuperius dixit: Quo modo poteſtis credere, gloriam ab inuicem accipientes, & gloriam quæ à deo eſt non quęrentes, Non ergo principes erant, ſed ſerui: ſeruiebāt enim vltimam ſeruitutem, verū tamen & hic poſtmodum metus abolitus eſt: minimè autē apoſtolos hoc affectu detentos videmus, etenim principes illis & ſacerdotes crediderūt, ſiquidē ſpiritus gratia ſuperueniēs, adamante eos firmiores reddidit. Cum igitur hoc ne tunc crederent impediret, audi quid dicat: *Qui credit in me, non crdit in me, ſed in eum qui miſit me.* quaſi dicat quid timetis in me credere? fides in deum per me aditum habet ſicut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus ſubſtantię indicet indifferētiam. Et nō dixit, qui credit mihi:

ne quis

iſe quis verba eius credi interpretaretur,quod & in hominibus dici poterat. Qui enim apoſtolis credit,nō apoſtolis credit,ſed deo.ſed vt intelligeres de fide in ſubſtantiā dicere,non dixit,Qui credit verbis meis:ſed in me. Atqui cur,inquit,nō è contrario: Qui credit in patrem,non credit in patrē,ſed in me? Quoniam iam ſe in patrem credere dixiſſent,& nō in ipſum:imbecilliores enim adhuc erant. Diſcipulos autem allocutus his verbis vſus eſt: Creditis in deū,& in me credite. Hos aūt cū infirmiores ad hęc audiēda noſſet,aliter allicit, oſtendens patri credi nō poſſe,niſi in ſe credatur. Et ne putares tanquam de homine dictum addit: *Qui uidet me,uidet eum qui miſit me.* Quid ergo,corpus eſt deus? Minime:ſed animi ſpeculationē intelligit, & hic conſubſtantialem ſignat, Et quid ſignat, qui credit in me? Ac ſi quis diceret, qui aquam è flumine accipit,non fluminis,ſed fontis accipit,immo infirmum hoc exemplū eſt, ad ſubiectā materiam. *Ego lux in mundum ueni.* Cum enim pater & in veteri,& nouo teſtamento frequenter hoc nomine vocetur etiam ipſe eodem vtitur. Ideo Paulus ſplendorem eum appellat,hinc accipiens:& multam habere oſtendit ad patrem conuenientiā, imò nullam differentiā, ſi quidem in ſe fidem,non in ſe,ſed in patrem eſſe teſtatur lucem autem ſeipſum appellat, quod errores pellat,& intellectus auferat tenebras, *Sed & ſi quis audierit uerba mea, & non cuſtodierit, ego non iudico eum: non enim ueni, ut iudicem mundum,ſed ut ſaluificem mundum.* Ne æſtimaretur propter imbecillitatē cotēptores dimittere,ideo inquit, Non veni vt iudicem mundum. Inde ne pigriores fierēt: intelligentes quod qui credit, ſaluatur,qui non credit,punitur,vide quàm formidoloſum eis iudiciū minatur. *Et qui ſpernit me, & non accipit uerba mea, habet qui iudicet eum.* Si pater neminem iudicat,& tu nō veniſti, vt iudicares mundum,quis eum iudicat? *Sermo quē locutus ſum, ille iudicabit eum.* Nam cum dixiſſent non eſſe ex deo, inquit quod tunc hæc dicere non poterunt. Verba que locutus ſum vos accuſant,& omnem auferūt excuſationem. Sermo quē locutus ſum. Quis ſermo? *Quod a meipſo non ueni,quia qui miſit me pater,ille dedit mihi mādatum quid dicam, & quid loquar.* Ergo hæc ꝓpter eos dicta ſunt,vt nullā prorſus haberēt excuſationem,

Infr. 14.

Heb. 1. a.

cuſationẽ,nã niſi ita ſe res haberet,in quo excederet Eſaiã
Pſal.50.c qui idem dixit: Dominus dedit mihi linguã eruditam, vt intelligam quando ſermonẽ dicere oportet. Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quãdo miſſus eſt, inſpirationem habuit. Quid de Ezechiele? qui præcipuũ caput deuorans, ita locutus eſt. Inueniebãtur præterea qui eſſent audituri quæ diceret, qui erãt cauſa cur ita loqueretur: quod ſi quãdo miſſus eſt, tunc accepit quid diceret, prius autẽ neſciebat. Quid his verbis prophanius? quid magis impium? ſi quis ea ita accipiat, & non intelligat eorũ humilitatis cau-
Rom.12.a ſam. Verũ Paulus ipſe etiam diſcipulos intelligere dixit, quę ſit voluntas dei bona, & bene placẽs, & perfecta fili⁹ autẽ neſciuit quoad mãdatũ accepit? Quanam hęc ratione nitũtur? Ecce quod propterea in humilitatis exceſſum ſermonem ſuũ, adducit, vt illos alliciat, & his qui vẽturi erãt, ſilentiũ imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc ſaltem modo neceſſario vilitatem verborum repudiarent, intelligentes non natura, ſed ob auditorum imbecillitatẽ ita locutum: *Et ſcio quia mandatum eius uita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mihi pater, ſic loquor.* Conſideras verborũ humilitatem? Qui enim mãdatum accipit, nõ ſui dominus
Supr. 5 d eſt, atqui ipſe inquit: Quemadmodum pater ſuſcitat mortuos, & viuificat: ſic & filius quos vult, viuificat. An ne ſuſcitandi quos vult habet poteſtatem dicendi autẽ non habet? Quid ergo hoc ſignat? Hoc eſt quod non ita ſe res habet, vt aliud ille, aliud ego loquar. Et ſcio quia mandatum eius vita æterna eſt. Hoc eos refutat, qui ipſum deceptorem dicebant, qui in ſordibus verſabantur. Cum autem dicit, Ego non iudico: hoc eſt, non ſum perditionis eorum cauſa, id ſed ipſi ſuæ, per hoc tantum non teſtatur diſceſſurum ſe ab eis, nec amplius redditurũ, quia nihil tanquã meum locutus ſum vobis, ſed tanquam à patre omnia, & propterea humili ſermone rẽ concludit, vt diceret ad finẽ vſq; idẽ ſe locutum. Sicut mãdauit mihi pater, ſic loquor.
Infr.14 d Quod ſi deo contrarius fuiſſem, etiã contraria eſſem locutus, aut ad me gloriam retuliſſem: nũc autem adeo omnia in patrem retuli, v nihil meum dicerem. Cur ergo non creditis dicenti me mandatum accepiſſe, & tanto ſtudio omnem auferenti ſuſpicionem, ne patrem oppugnem? Quẽ-
admodum

admodum enim qui mandatum accipiūt, neque facere neque dicere volunt, prætermittentis voluntaté, quouſq; mādatū impleant, ne quid trāſgrediantur: ita nec dicere, neq; facere aliud poſſum, quam patris voluntatem. Quæ ego facio, ille facit, quia mecum eſt, neque dimittit me ſolum pater. Animaduertis, vt ſemper vnanimem patri, & nullā inter ſe differentiam oſtendat? Et cum dicit. A meipſo non veni: nō poteſtatem, ſed diuerſitatem & cōtrarietatem tollit: nam ſi homines ſuiipſorum domini ſunt, longe magis vnigenitus filius. Et quod hoc ſit verum, audi Paulū, quod exinaniuit ſeipſum, & tradidit pro nobis. Sed, vt dixi, grauis res inanis gloria, grauis: ipſa enī & illos nō credere, & alios nō rectè credere adducit: & quæ ꝓpter illos humanitatis gratia dicta ſūt, ea in impietaté vertit. Hāc igitur beſtiā ſemp fugiam⁹. Varia nāq; eſt, & multiformis, & vbiq; ꝓpriū vir⁹ diſſeminat, & pecuniis, & deliciis, & corpis pulchritudine, hac gratia ſemp neceſſitaté excedim⁹, inde veſtimentorū copia inde & ſeruorū examé, inde omnis neceſſitas conténitur, in domibus, veſtibus, menſæ ſplendore exceſſus dominatur, vis frui gloria? Facias eleemoſinam, tūc te angeli laudabunt, tunc deus accipiet: nunc auté aurifices tantum & textores admirātur: tu inglorius circunferris, & nōnunquam maledicta in te audis, & reprehéſiones. Quod ſi quæ in veſtibus conſumis conferres in pauperes, multus te vbique plauſus, multæ laudes ſequerētur. Tūc ea haberes, ſi aliis dares: ſi tibi ſeruas, minime habes. Certus enim theſaurus eſt, pauperum manus. Quid corpus ornas, anima neglecta, & immunditiæ plena? Quid non tantam animæ, quantam corpori tribuis diligētiam? Certe illius maior habenda eſt. Verum enimuero dilectiſſimi, parem poſtulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregiū corpus, & bonæ habitudinis, & aliis ſpecie præſtans, vili tamen indutū veſte, an turpe, & morbis implicitum, ornatum tamen auro, & pulchritudine cultum malles: nónne naturalem corporis pulchritudinem veſtimentis preferres? In corpore hoc ſanè prefertur, in anima contrà: nam qui turpem, informem, & nigram habet: putat eā ſe auri ſplendore emēdare. Quænā hæc amētia? Interiorē ornatū cures velim, & hæc monilia animæ apponas: nā ſi his

Supr. 8. c

Philip. 2. a

his corpus ornetur, neq; ad bonã valetudinẽ, neque ad for mam quicquam conferet? Neque enim nigrum corpus album reddet, neque turpe ſpecioſum. Si animæ id addideris, è veſtigio eam pro nigra candidam, pro turpi formoſam reddes. Neq; meus hic ſermo, ſed ipſius dei dicẽtis: Si fuerint peccata veſtra vt coccinũ, quaſi nix dealbabũtur:
Iſa.1.c. &, Date eleemoſynam, & omnia vobis erunt munda. Nec
Luc.11.f. te mulier hoc animo ſolum ſed & virum ornabis: qui ſi hos ornatus deponentem viderit, nõ nimio ei ſumptu op erit. Qui non habent, deponãt habẽdi cupiditatẽ, ad eleemoſynam promptiores accedẽt, & vos magis poteritis eis neceſſaria perſuadere. Nunc aũt omnis huiuſmodi poteſtas ablata eſt, quibus oculis aſpicietis, quo ore quicquã petetis, cum plurima in corporis ornatum conſumatis? Tunc audenter poteris virum tuum ad eleemoſynam hortari, cũ tu tua abieceris ornamenta, & ſi nihil profeceris, tu tamẽ officium tuum feceris: imo impoſſibile eſt, ne eum lucreris
1.Co.7 c ſi re ipſa loqueris. Qui ſcis mulier an virum ſaluum factura ſis? Quemadmodum enim etiam pro illo orationẽ redditura es, ita ſi ab inanibus, & abſurdis eum opinionibus abduxeris, duplicem mercedem conſequeris, cum viro coronata & triumphans ſecula illa immortalia, & æterna bona conſecuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LXIX. EX CAP. XIII.

b A *Nte diem autem Paſchæ ſciens Ieſus quia uenit hora, ut tranſeat ex hoc mundo ad patrem: cũ dilexiſſet ſuos qui*
1.Co.11.a *erant in mundo, in finem dilexit eos.* Imitatores mei eſtote, inquit Paulus, ſicut ego Chriſti. Propterea eñ car-
Rom. 8.a nem ex maſſa noſtri corporis accepit, vt per eam nos virtutẽ erudiret. In ſimilitudinem, inquit, carnis peccati: & de
Mat.11 d peccato peccatũ in carne dãnauit. & ipſe inquit, Diſcite à
Supr. 8 f. me, quia mitis ſum, & humilis corde: quod nõ verbis tantum, ſed & re ipſa oſtendit. Siquidem & Samaritanum eũ
Mat.27. Iudæi, & dæmoniũ habentem, & deceptorem appellabãt:
g. & lapides in eum iecerunt. & nunc quidem miniſtros mi-
Supr. 8. g ſerunt Phariſæi, vt eum perderent, nunc alios qui ei inſidias

dias tenderent,& ipſi nonnunquam in contumelias prorũpebant,cum nõ modo nihil haberẽt quod accuſarẽt, ſed plurimis eſſent beneficiis affecti:neq; adhuc ceſſat à beneficiis aut verbo,aut opere: & cũ à ſeruo cæderetur, inquit: Si male locutus ſũ,teſtimoniũ perhibe de malo:ſi aũt bene quid me cædis? Et hæc aduerſus inimicos, & inſidiatores: videamus qualis in diſcipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduerſus proditorẽ? Qui enim maxime odio dignus erat, vt pote diſcipulus & familiaris,& qui miracula viderat,& omnibus intereſſe dignus habitus eſt,& grauius peccauit: Lapidẽs quidẽ in Ieſum nõ iecerat:neq; in cõtumelias ꝓrupit: hũc quã humanè accipiat,operepræciũ eſt intueri. Lauit ei⁹ pedes quo officio cohibere eũ à ſcelere illo voluit. Atqui ſi voluiſſet,poterat eum areſacere, quemadmodum & ficum ,& ſcindere,vt petras,& velum.Sed non neceſſitate,ſed voluntate propria volebat eum à proditione abducere,ideo lauat eius pedes,neque hoc infœlix ille reueritus eſt.Ante diem autẽ Paſchæ,inquit,ſciẽs Ieſus , quia venit hora.Nõ tũc ſciuit,ſed cũ fecit quod fecit. Vt tranſeat. Per quàm ſapienter euangeliſta tranſitũ eius mortem appellat. Cũ eos relicturus eſſet vehementiorẽ dilectionẽ oſtendit:hoc enim ſignificat.Cũ dilexiſſet ſuos,qui erant in mundo,in finem dilexit eos: Nihil omiſit,quod vehemẽter amantẽ deceret. Sed quid à principio hoc nõ fecit? Maiora poſterius reſeruat,vt eorũ in ſe charitatẽ augeret, animaretq;,vt futura mala forti animo ſubirent.Suos autem,ſecundum familiaritatis rationem,alios ſecundũ opificium appellat,vt cũ dicit:Et ſui eum nõ receperũt. Quid autem ſignat illa particula,In mundo?Quoniã etiam mortui ſui erant:vt Abrahã,Iſaac & Iacob, & alij plurimi,ſed hi non erant in mundo,vides & veteris & noui teſtamenti eum deũ eſſe? Quid ſibi vult ea particula,In finem dilexit eos? hoc eſt ſemper dilexit , cuius ſignum hoc dicit. Atqui ſæpe alias,inquit,ponere ſe pro amicis ſuis animã, ſed hoc nondum fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multo mirabilius erat , quando clarior apud omnes apparuit ,& non parum in diſceſſu ſuo conſolatus eſt. Cũ enim eſſent maiorem in modũ dolituri,æqualem illi dolo ri conſolationem affert. *Et cœna facta diabolus cũ iam miſiſſet in*

Infr.18. d.

Ioan.1.

*in cor,ut traderet eum Iudas.* Hoc perterritus addidit euangeliſta,quòd qui ſe iam tradere propoſuerat,lauerit:oſtenditque maximam Iudæ malitiam,quod ne menſæ quidē in cõmunicatio eum cohibuit, vt maximè ſolet,cũ ad vltimũ vſque diem eum magiſtrum habuerit, ſcirétque omnia ei tradita à patre,& quod à deo veniſſet,& ad deum iret, nihil inquit. Quod cum talis & tantus eſſet,& à deo veniret, & ad deũ iret,cum omniũ dominaretur,id molitus eſt,neque reueritus eſt tantam rē aggredi. Traditionem autem hoc in loco fidelium ſalutem appellari mihi videtur. Nam

Mat.11 d & cum dicit. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo: hac di

Infr.17 a cit traditione,ſicut cum inquit: Tui erant,& mihi eos de-

Supra6.e diſti,& iterum: Nemo poteſt venire ad me , niſi pater traxerit eum:& niſi datum ſit ei deſuper. Aut hoc , inquit, aut quod nihilo minor ex hoc eſſet futurus, qui à deo venit,& ad deum vadit,& omnia comprehendit, Cum verò traditionem audis,nihil humanum ſuſpiceris: honorem enim erga patrem & concordiã ſignat. Quemadmodum enim pater ei tradidit,ita & ipſe patri:& hoc indicat Pau-

1.Co.15 c lus inquiens, Cum tradet regnum deo,& patri,hoc autem hoc in loco humanius locutus eſt, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem pręſe ferens,tanquã familiares eos erudiens,bonorum matrem humilitatem,quam & principiũ,& finem,inquit,eſſe virtutis. Sed quid additur, A deo venit,& ad eum vadit? hoc eſt, digna eo facit ,qui inde profectus eſt,& eo reuertitur:& ſic omnem peſſundat ſuperbiam: *Et cum ſurrexiſſet a cœna,poſitis ueſtibus.* Conſidera quomodo non lauando tantũ,ſed & aliter humilitatem oſtendit : Non enim priuſquã diſcumberent,ſed poſt omniũ diſcubitum,ſurgit à cœna,inde non ſimpliciter lauat,ſed ponit veſtimenta,*ac etiam lintheo ſe præcinxit.* Neq; his contentus ipſe peluim impleuit,ipſe nemine iuſſo omnia fecit:exemplo docens non remiſſè & frigidè bona opera ,ſed quàm diligentiſſimè facienda . Mihi videtur primum eum proditoris lauaſſe pedes. *Cœpit,inquit, lauare & inde uenit ad Simonem Petrum, qui dicit ei. Tu mihi lauas pedes?* His,inquit,manibus,quibus oculos aperuiſti,leproſos mũdaſti,mortuos ſuſcitaſti: Habet enim hæc particula magnam ſignificationem,quare non oportuit aliud dicere,q̃

Tu

Tu, quod per ſe verbum ſufficiens fuit, quo omnia demonſtrarētur. Iure autem quiſpiam quæreret, quomodo nullus aliorum lauari recuſauit præter Petrum? Quod non parui amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quænam eſt cauſa? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauaſſe, inde veniſſe ad Petrū, à quo & cæteri admoniti ſunt quid eſſet faciendum. Quod enim alium quempiā ante lauerit conſtat, quum dicit? Venit ad Petrū. Sed non eſt vehemens in accuſando euangeliſta. Id enim verbum, Cœpit: alium ante lauaſſe ſignificat: quod & ſi Petrus primus erat, credibile tamen eſt proditorem impudenter ante apoſtolorum principem diſcubuiſſe. Nā & aliunde impudētia eius oſtēditur, quum intingeret cum magiſtro, & quū reprehēſus minimè cōpunctus eſt. Petrus autē ſemel antea increpatus, & nūc his dictis ita cohibitus eſt, vt titubaret, & tremeret, vt non deinde auderet ipſe Chriſtum interrogare, ſed alium ſubmittere. Iudā autē frequenter reprehenſum nihil pudebat. *Quum ergo ueniſſet ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Reſpondit Ieſus: Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea.* Hoc eſt, quod hinc ſequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplū, & quomodo expediat in omnem nos adduci humilitatem. Petrus autem adhuc renuit: *Non lauabis mihi pedes in æternum:* Quid facis Petre? oblitus es quæ ante dixeras? Nam dixiſti, Abſit à te: & audiſti, vade poſt ſatana: & adhuc non admoneris, ſed nimius es in refutando? Quid ni? inquit. Res magna eſt & admiranda: nam ob nimiam dilectionem ita locutus eſt, cui etiam Chriſtus vicem reddit, vt enim tunc valde eum increpitans, inquit, Scandalum milhes: ita & nunc: *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Quid tum Petrus feruore quodam incēſus? Mat. 16. d.

*Domine, inquit, non tantum pedes meos, ſed & manus & caput.* In recuſando vehemēs Petrus, & in permittendo vehemētior, vtrunque ex amore. Sed cur non dixit Ieſus quamobrem id faceret, ſed minatus eſt? Quoniam non acquieuiſſet. Nam ſi dixiſſet, Sine te lauem, vt vos humilitatis admoneam profectò ſine vllo exēplo ſe admonitū aſſeruiſſet: ſed nunc repulſæ minis perterritus, continuò paret. Ipſe enim erat qui frequenter quo iret, interrogabat, qui animā pro eo ſe poſiturū dicebat. Si enim quum audiret: Neſcis quod

ego facio,ſcies autē poſtea:non tamen parebat,longē minus ſi intellexiſſet: ideo inquit, Scies poſtea:haud inſcius ita etiam oppugnaturum. Neq; Petrus cauſam rogauit,ſed vehementius accenſus,ne paſſus eſt quidem doceri,ſed renuit: Tu mihi lauas pedes? Poſt minas autem ſtatim mollitus eſt. Quid autem ſignificat,Scies poſtea? Quādo? Quū in nomine meo dæmonia eiicies, quum in cælū me aſſumi ſuſpicies,quum à ſpiritu intelliges me ad patris dexteram ſedere,tūc cognoſces cur hoc faciam. Chriſtus autē quum dixiſſet Petrus: Non tantum pedes,ſed & manus,& caput: *Qui lotus eſt,inquit,non indiget, niſi ut pedes lauet, ſed eſt totus mundus. Iam uos mundi eſtis propter uerba quæ locutus ſum uobis.* At ſi mundi ſunt,qua gratia lauas pedes? Vt modeſtiā doceam,propterea vilius membrum elegit. Lotus autem, hoc eſt mundus. Nunquid ergo mundi non erant? Nondum à peccatis erant liberi,neq; ſpiritu ſancto digni habiti fuerant,peccato & maledicto adhuc regnāte, & chirographo non abolito,neq; oblata victima. Quomodo ergo mundos dicit? Ne proprerea arbitrareris,ideo mūdos dixiſſe,quod nullis eſſent peccatis obnoxij,addidit: Iam vos mūdi eſtis propter verba quæ locutus ſum vobis: hoc eſt,hac tantū ratione eſtis mūdi. Iam errore liberati eſtis Iudæorū,nam &
*Eſa.1.c.* propheta inquit: Lauamini,& mundi eſtote,abiicite malitiam ab animis veſtris. Itaque talis lotus & mundatus eſt, quum omnem animæ malitiam abiecerit, & ſyncera mente deo adhęſerit. Ideo ſecundum propheticum ſermonem inquit qui lotus eſt,iam mundus eſt. Neq; enim Iudaicam aquę lotionem,ſed opificij purgationem intelligit. Fiamus ergo & nos mundi,diſcamus benefacere. Et quomodo poſſumus? Iudicate pupillo,iuſtificate viduam,& venite diſputemus. Frequēter in ſacris ſcripturis mentio fit viduarū & orphanorum,ſed nobis nulla eorū ratio. Veruntamen audi
*Eſa.1.f.* quantum illic mercedis. Si fuerint peccata veſtra vt cocci-
*Ibidem.c.* num,quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus,velut lana alba erunt. Neq; enim habet defenſorē vidua,ideo multa de ea ratio habetur,quæ cū ſecundis nuptiis cōiungi ſibi liceret,dei timore viduitate multa perpetitur: eis igitˉ manus porrigamus omnes viri & mulieres,ne quādo viduitatis moleſtias ſubeamus: & ſi ſubierimꝰ,benignitatem

gnitatē in nos materiā benignitate noſtra cōparemus. Nō parua vis lachrymarū viduæ eſt, ſed ipſum poſſunt cælum aperire. Nolimuseis inſultare, ne augeamus calamitatem, ſed pro viribus opitulemur. Ita nos & in hoc, & in futuro ſeculo muniemus: neque enim in hac duntaxat vita, ſed in illa quoq; nobis aderunt, & ob noſtra in ſe officia maximā peccatorum noſtrorum partē præcident, atq; delebunt, & fidēter facient nos ante iudicis tribunal cōparere: quo vtinam omnes pertingere poſſimus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria ī ſecula ſeculorū, Amē.

## HOMILIA LXX. EX CAP. XIII.

P *Oſtquam ergo lauit pedes eorū, accepit ueſtimēta ſua: & cum recubuiſſet, iterū dixit eis: Scitis quid fecerim uobis?*

Grauiſſimū eſt dilectiſſimi, grauiſſimum, inquam, in profundū vitiorum decidere: ferè enim anima incorrigibilis redditur, ideo omnia faciēda ſunt, ne à præcipitio capiamur. Facilius enim eſt non cadere, q̄ poſt caſum reſurgere. Contēplare igitur poſtquā dilapſus eſt Iudas, quantū habuit auxiliū, & nunquā reſurrexit. Dixit ad eum Ieſus: Vnus veſtrū diabolus eſt, dixit, Nō omnes credunt: dixit, Supr. 6. g
Non de omnibus dico: &, Scio quos elegi, & nihil horum ſenſit. Poſtquā ergo lauit pedes eorum, accepit veſtimenta ſua, & quū recubuiſſet, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Non amplius Petrū, ſed omnes alloquitur. *Vos uocatis me magiſter & domine, & bene dicitis: ſum etenim.* Vos vocatis me, eorum iudicium proponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares addidit, Sum etenim: quum eorum ſermonem proponat, etiam verum oſtendit. Nam quod illi dicebant, ipſius confirmatione non ſuſpectum redditur. Sum etenim, inquit: Vides quomodo diſcipulos alloquendo, de ſe apertius loquitur? quemadmodum ergo dicit, Nolite vocare magiſtrum ſuper terram, vnus enim præceptor veſter eſt, ita inquit: Nolite vocare patrē ſuper terram. vnū autem nō de patre ſolùm, ſed de ſeipſo dicit. Aliter enim quomo- Mat. 23 a
do dixiſſet, Vt filij lucis ſitis? Et iterum, Sum enim? &, vnus Ibidem.
eſt veſter præceptor Chriſtus. *Si ergo ego laui pedes ueſtros* Supr. 12.
*dominus & magiſter, & uos debetis alter alterius lauare pedes.* f.
*Exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis.* Atqui non eſt idem: ipſe enim erat domi-

nus & magiſter, vos inuicem conſerui. Quid ergo ſignat hæc particula, Ita? ſecundũ poſſibilitatem: propterea enim à maioribus rebus accipit exempla, vt ſaltem minus faciamus. Etenim magiſtri pueris literas quãpulcherrimas ſcribunt, vt vel in deterius imitentur. Vbi nunc qui conſeruos deſpiciũt? Vbi qui honores expetunt? Proditoris pedes dominus lauit, ſacrilegi, furis, & ipſo proditionis tẽpore, cùm nulla eſſet ſperanda emendatio: mẽſam cõmunem poſuit, & tu elatis ſuperciliis intumeſcis? pedes inuicẽ lauemus inquit: nunquid & ſeruorũ? Et quid mirũ ſi ſeruorum? Siquidem inter nos ſeruus, & liber verbotenus differunt, differunt illic reipſa. Ipſe enim natura dominus erat, nos ſerui, neq; id recuſauit: nobis autem ſatis videtur ſi liberis vt ſeruis, & emptis mancipijs non vtimur. Et quid dicemus, quũ tanta patiẽtiæ exempla propoſita nobis ſunt, quæ minimè imitamur: ſed cõtra, & è regione elati, ne debitum quidem reddimus? Debitores enim nos conſtituit deus, quum incepit: nos lõgè inferiores exemplũ ſequi debemus. Ipſe enim dominus erat, nos hoc cõſeruis faciem⁹, ſi quid fecerimus: quod & ipſe ſignificauit, dicens: Si ego magiſter & dominus, ita & vos. Conſequens enim erat dicere, quãto magis vos ſerui: ſed reliquit hoc auditorum reputationi, & quam obrem? Debebãt enim alij aliis magis honorari. Ne igitur ſe inuicem iactarent, & dicerent, quis eſſet maior, néue inter ſe indignarentur, omnem tollit elationem: vt & ſi lõgè ſis maior, apud fratrem minimè in ſuperbiam efferaris, & nõ dixit quod maius erat: Si ego pedes ꝓditoris laui, quid mirum ſi vos alter alterius? Sed rem fecit, inde eam diſcipulis iudicandam reliquit, ideo dicebat? Quid faciet, & docebit, hic magnus vocabitur. Hæc enim vera doctrina eſt, qđ doces, id re efficere. Quem nam faſtum hoc non tolleret? quam temeritatem, quam non deprimeret elationem? Qui ſedet ſuper Cherubin proditoris pedes lauit: tu homo terra & puluis, effereris & intumeſcis. Et quo hoc dignũ ſupplicio? Quod ſi veram elationẽ cõcupiſcis, hic ego te viam docebo: non enim noſti qui præſentibus rebus & magnis inhiat, is vilis eſt, & abiecti animi. Itaque nunq̃ humilitas eſt ſine magnitudine animi, neq; ſuperbia ſine puſillanimitate. Quemadmodũ pueri viliũ rerũ ſpectacula admirãtur,

&

& obſtupeſcunt,pilis,trochis & talis inhiant,magnas autē res ne cognitione quidem capere poſſunt:ita & hic. Sapiēs non reputat præſentia,ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui ſapiens non eſt,cōtra afficietur, ad arachneas,& vmbras,& ſomnia,& his viliora conuertetur. *Amen amen dico uobis, non eſt ſeruus maior domino ſuo: neque apoſtolus maior eſt eo qui miſit illum: ſi hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea. Non de oībus uobis dico, ego ſcio quos elegerim, ſed ut impleat̄ ſcriptura: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum ſuum contra me.* Quod & ſuperius,idē,& in hoc loco arguendo dicit. Nam *Pſal.* 40
ſi ſeruus non eſt maior domino, neq; apoſtolus eo qui ipſum miſit, & ego hoc feci: multò magis idem à vobis faciendū̃ eſt. Inde ne quis diceret,quid tandem hæc dicis? non te intelligimus. Idem addidit,nō quod ignoraret,ſed vt re oſtenderet quid dicat. Scire enim omnium eſt, facere autem non omnium: propterea inquit. Beati eritis, ſi feceritis ea. Ideo frequenter hoc dico,& quidem ſcientibus vobis, vt ad opera vos alliciā: nam & Iudæi ſciunt, ſed non ſunt beati,cum ea non faciant. *Non de omnibus uobis dico.* O patientiam, nondum proditorem arguit, ſed tegit ſcelus,indulgens ei locum pœnitentiæ,& reprehendit, & nō reprehendit,ita inquiens: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum ſuum contra me. Videtur mihi illam particulam Non eſt ſeruus maior domino ſuo:ob hoc dictam eſſe, vt ſi quādo à ſeruis, vel ab aliis quibuſdā vilib⁹, & abiectis quicquam mali paterentur,non perturbarētur, ad Iudæ exemplum reſpicientes,qui multis à Ieſu beneficiis affectus, malè beneficium ſuum remuneratus eſt:ideo inquit, Qui manducat panem meum: & alia quæ ſequuntur,quæ ſatis poterant eum à tanto ſcelere retrahere:quaſi diceret, Qui apud me nutritus eſt,qui mecum manducat. hæc autem dicit, erudiens nos vt bonum pro malo reddamus, etiam his qui non ſunt corrigibiles,& dicendo, Non de omnibus dico: ne omnes formidarent , ſeparat eum ab aliis his verbis , Qui manducat panem meum: oſtendens illum miſerum non excuſari ignorantia, ſed rem omnem cognoſcere: quod maximè eum cohibere debuerat. Et nō dixit, tradet me: ſed, leuabit calcaneum ſuum contra me: vt dolum & fallaciam deceptoris oſtendat. Hæc autē ſcri-

pta ſunt,ne iniuriantibus nobis ſuccenſeamus,ſed vt eos arguamus,& deploremus: lachrymis enim digni ſunt,nõ qui afficiuntur,ſed qui inferunt iniuriam: nam ſeipſos maximè lædunt,cum rapiunt, cum calumniantur, cum aliud ſimile machinantur: nobis verò maximè proficiunt,ſi non vlciſcemur. Vt exempli gratia: Rapuit ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egiſti, & laudaſti deum,multũ illa gratiarum actione lucratus es quemadmodum ille immẽſum ſibi ignem præparauit. Quod ſi quis diceret: Quid enim, ſi iniurias vlciſci non potuimus? Illud reſpondebo, quod potuimus ſaltem ægreferre, & expoſtulare, imprecari, & maledictis proſequi iniuriantem,& apud omnes eum accuſare. Hæc enim in noſtra ſunt poteſtate:quæ ſi non feciſti etiam non vlciſcendi mercedẽ accipies: cõſtat enim quod ſi poſſes,non vlciſcereris:nam qui iniuria afficitur,quibus poteſt,armis vtitur:puſillanimus imprecationibus,& maledictis,& inſidiis vlciſcitur: his tu non ſolùm abſtineas,
*Mat. 5. g* ſed ꝓ eo precare,hoc pacto deo ſimilis efficieris, Orate:inquit: ꝓ perſequentibus vos, vt ſimiles efficiamini patri veſtro,qui eſt in cælis. Vides quàm magna lucremur ex perſecutionibus? Nihil adeò deum delectat, quàm nõ malum pro malo,immo pro malo bonũ reddere: ideo Chriſtus ſui proditorem beneficiis affecit,pedes lauit,clàm arguit, parce perterruit,admonuit,menſa & oſculo dignatus eſt, neque tamen ille factus eſt melior,ſed in propoſito perſtitit: ſed age & ſeruorum exemplo,qui plurimi in veteri habentur teſtamẽto te erudiamus, vt intelligamus nullam nobis eſſe ſuccenſendi materiam. Vultis Moſen? an altius repetamus?quanto enim vetuſtiora oſtendentur exempla, tanto magis vos conuincemus. Quid tandem?Quia tunc difficilior erat virtus: nondum enim illi leges ſcriptas habuerant, non vitæ exempla: ſed nuda per ſe erat natura nul-
*Gene. 6 b* lis auxiliis nitebatur: propterea cum laudaret Noẽ,nõ ſimpliciter perfectum appellauit:ſed addidit, in generatione ſua:hoc eſt, in illis temporibus,quibus multa erant impedimenta:nam poſt eum claruerunt alii, non tamen ipſe in
*Ibidẽ. 37* ferior,in temporibus enim ſuis perfectus fuit. Quis ergo
*& ſeque.* ante Moſen patiens? Beatus & generoſus Ioſeph,qui continentia clarus, non minus claruit & patientia, nihil iniuſte fecit,

fecit, ſed ſeruiendo, colendo, omnia ſeruilia munia agẽdo, fratrum odio minimè offenſus eſt: neq; expoſtulauit, cum patrem haberet amantiſſimum ſui, ſed tulit ad eos cibũ in deſertum, neque non inuentis maledixit, neque reuerſus eſt, quod haud immeritò poterat, ſi voluiſſet: ſed ad crudeles illos, & immanes properauit, verè fraternum ſeruãs affectum: inde carceri intruſus, rogatus cauſam, nemine accuſato, tantùm nihil ſe feciſſe, & ſe furtim ex Hebrçorum terra abreptũ dixit, poſt hęc in poteſtatem aſcitus, laborãtibus fame fratribus ſubuenit, eoſque multis liberauit calamitatibus: nam ſi boni erimus, nulla proximi malitia virtutem nobis auferre poterit. At illi contra in eius pernitiem accinguntur, in ſomniũ exprobrant, & acceptis ab eo cibis & vita & libertate ſpoliare eum machinantur, & dum comederent, circunſpectabant fratrem nudum in ciſternam demiſſum. Quid hac immanitate crudelius? quibus homicidis non erant immaniores? Inde cum barbaris, & feris hominibus, & ad barbaros euntibus venditum innumeris mortibus tradiderunt. Ille autem factus rex, non modò non vltus eſt, ſed crimen in ſe patratum excuſauit, quod dei diſpenſatione, non fratrum malitia factũ eſſet, & quod in eos fecit, non ira, ſed fratris gratia ſimulauit, & cum eos videret ſupplices conqueri, ſtatim abiecta omni ſimulatione in fletum prorupit, & tanquam optime de ſe meritos complexus eſt, qui ab eis iam, quantum in ipſis fuit, interemptus, & omnes in Aegyptum accerſiuit. Quam ergo habebimus excuſationem, poſt legem, poſt gratiam, poſt tantæ ſapientiæ traditionem, cum qui ante legem fuit minimè imitamur? Quis nos ſupplicio liberabit? neq; enim eſt quicquam iracundia grauius, quod in decem millium talentorum debitore ſignificatum eſt, qui prius debito à domino donatus, iterum ad ſoluendum coactus eſt, donatus domini liberalitate, coactus ad ſoluendum propria malilitia, cũ in conſeruum ira ferretur. Quibus nos intellectis nolimus proximos criminari immo beneficiis proſequamur, vt diuinam in nos beneficentiã experiamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 18 c

A *Men amen dico uobis: qui accipit, ſi quem miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.* Magna dei remuneratio in ſeruos, & cultores ſuos & merces nobis inde comparatur. Qui vos accipit, inquit, me accipit: & qui accipit me, accipit eum qui miſit me. Quid nunc Chriſti & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis, ſi feceritis ea: quod nũc dicit, qui accipit vos? Atqui optimè cõſequitur. Cum enim exituri eſſent in mundum, & multa paſſuri, dupliciter eos conſolatur, & à ſe, & ab ipſis. Si ſapietis, inquit, & me in memoria habebitis, & quæ paſſus ſum, & quę feci, animo frequenter voluetis, omnes æquo animo moleſtias tolerabitis: & ſuperius inquit, Si hęc ſcitis, beati eritis. Nunc aliter eos conſolatur, quod ſcilicet aliorum in ſe inuenturi ſint humanitatem, omnes enim domos eis aperuit. Itaque & à ſapientia, & à ſubuenientium charitate eis duplicem affert conſolationem: inde cũ eis vniuerſi orbis peragrationem imperauit, itelligens vtroque proditorem priuari, neq; vllum aut patientiæ in laboribus, aut accipientium benignitatis fructum conſecuturum, iterum turbatus eſt, & cauſam euangeliſta ſignificat inquiens: *Et turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit: Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet.* Iterum omnibus timorem incutit, cum non nominatim reum oſtenderet. Atqui nullius ſibi criminis conſcii, quàm conſcientiæ ſuæ, Chriſti ſententiam veriorem duxerunt, ideo aſpiciebant inuicem diſcipuli. Quod enim ad vnum proditio referebatur, hoc formidinem minuebat: quod addiderat, Vnus ex vobis: ſimul omnes perturbarat. Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus autem ſemper amore æſtuans Ioanni innuit. Cùm enim paulò antè increpitus eſſet, quod volentem lauare prohiberet (ſemper enim deſiderii, & amoris vehementia reprehendebatur) ideo veritus cum neque pati poſſet, neque loqui auderet, per alium id tentat cognoſcere. Illud autem haud immeritò dubitandum, cur omnibus dubitantibus, atque trementibus etiam ipſo apoſtolorum principe, Ioannes ſecurus, ac ſi in deliciis eſſet in gremio Ieſu recubuit, vel potius ſupra pectus. Neque hoc tantùm mirandum, ſed & quæ

quæ ſequuntur. Inquit enim, *Quem diligebat Ieſus*. Cur nemo aliorum hoc de eo dixit? Atqui & alii amabantur, hic autem præcipue. Quod ſi alii hoc de eo non dixerunt, ſed ipſe tantũ de ſe ipſo, nihil mirum. Facit autem hoc & Paulus, cum tempus exigeret, inquiẽs: Noui hominẽ ante an- 2.*cor*.12*a*
nos quatuordecim: & non paruas de ſe laudes intexuit. An parum tibi videtur audientem. Sequere me: è veſtigio di- *Mat*.4.*d*
miſſis retibus & patre, ſecutum: & cũ Petro aſſumptum in *Ibid*.17 *a*
mõtem, & præterea domum ſolùm ingreſſum? Ipſe autem quot Petri laudes proſequitur? Neque ſubticet Chriſtum dixiſſe, Petre amas me plus his. Et ſemper eiꝰ feruorem in Ieſum & Charitatem enarrat. Cùm autem inquit, Hic au- *Infr*.21.*d*
tem quid? ex magno locutus eſt deſiderio. & cur nemo alius hoc dixit? Quia neque ipſe dixiſſet, niſi in hunc incidiſſet locum: nam ſi cum dixerit Petrum innuiſſe Ioanni, vt interrogaret, nihil aliud addidiſſet, dubitari & quæri cauſa potuiſſet: ideo hanc affert, *Et recubuit ſuper pectus Ieſu*. An parum hic didiciſſe eum arbitraris, cũ tanta frueretur magiſtri benignitate? Quod ſi de hoc etiam cauſam quæris, amoris dicam: quare inquit, quem diligebat. Ego autem & alia ratione hoc dictum arbitror, ne nimium ſibi tribuere videretur. Cur enim aliâs non dixit, ſed cum apoſtolorum princeps innuit? Ne ergo arbitrareris tanquam maiori Petrum innuiſſe, amoris cauſam affert. Cur autem recubuit ſupra pectus? Nõdum debitam de eo conceperãt opinionẽ, præterea & mœrorem ita lenit. Credibile enim eſt tunc mœſtos fuiſſe: nam ſi animo, multò magis facie erant perturbati: eos igitur verbis conſolatus Chriſtus permittit vt Ioannes ſupra pectus recumbat. Et conſidera diſcipuli humanitatẽ, nomen ſubticet, tantũ, Quem diligebat, inquit, quemadmodum Paulus: Noui hominem ante 2.*cor*.12*a*
quatuordecim annos, tũc primum proditorem indicat Ieſus, neq; tamen nominatim, ſed illum eſſe cui intinctũ panem porrigeret, qui modus reprehenſiuus fuit, quod neq; menſæ communicationem reuereretur: quod ſi nulla, hæc panis porrectio quem non mouiſſet? Sed non Iudam, cuiꝰ impudentiam videns diabolus, in cor eius intrauit: donec enim in aliorum numero fuit, non eſt auſus in eum ingredi, ſed extra oppugnabat: poſtquàm verò palàm factus eſt,

licẽter

licenter iam irrupit,neque inemendabilis erat amplius in aliorum numero tolerandus,ideo iam eiicitur, quem mox diabolus comprehendit. *Erat autem nox,dicit ei Ieſus:Quod facis fac citius.hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium.* O amentiam.Quomodo non mollitus eſt? Quomodo non puduit, ſed impudentior factus exiuit? illud autem verbum, Fac citius:non imperantis eſt,neq; conſulentis: ſed exprobrãtis,& reuocantis ad emendationem: ſed cũ eſſet inemendabilis,dimiſit eum. Et hoc nemo intellexit diſcũbentiũ. Multum hic dubitari poſſet, cum dixiſſet, Cui intinctum panem porrexero,quomodo neſcierunt?ſed tam ſubmiſſa voce id Ioanni dixit,vt minimè ab aliis audiretur: etenim propterea Ioannes ſupra pectus recumbens, tantùm non ad aurẽ interrogat, ne palàm fieret proditor. Et IESVS ita reſpondit, ne adhuc nominatim manifeſtũ faceret, apertius tamen inquit ei,Quod facis, fac citius,Illi non intellexerunt. Hoc autem dixit, vt vera eſſe oſtenderet,quę
*Supr. 10 d. 5.* ad Iudæos de morte dixerat, cum inquit. Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo ſumen-
*Ibidem.* di eam: &, Nemo tollet eam à me. Quandiu ergo voluit, nemo contra valuit: cum autem permiſit, tunc facilè fuit auferri: quæ omnia ſignificans,inquit: Quod facis, fac citius. Neque eum tunc palam fecit proditorem : fortaſſe enim eum diſcerpſiſſent apoſtoli, fortaſſe Petrus tunc interemiſſet, ideo nemo recũbentium nouit quis eſſet.Nunquid & Ioannes?Neque ipſe,neque enim putauit diſcipulum in tantã prorupturum iniquitatem. Cũ enim longè à tali ſcelere abeſſent,neque de aliis ſuſpicabantur: & cum frequenter dixiſſet,non de omnibus dico, & neminem nominaſſet, etiam de alio dicere arbitrabantur. Erat autem nox quando exiuit. Cur tempus notas?Vt hominis intelligas temeritatem,cũ ne temporis quidẽ importunitate abduceretur : neque hoc illi animaduerterunt, timore enim perturbabantur.Quare veram verbi Ieſu cauſam non deprehenderunt ? Putabant,inquit, vt egenis aliquid daret dixiſſe. Multum Ieſu curæ erant pauperes, & hoc ad noſtram doctrinam.Hic enim loculos habebat,& pecuniam. Atqui nemo pecuniam Chriſto dediſſe narratur,ſed quod diſcipulæ victui neceſſaria præbebant . Quomodo enim qui ne-

qui neq; peram, neq; baculum ferri iubet, loculos ferebat? Ad pauperum miniſteriũ: vt intelligas quanta tibi inopum & miſerorum hac etiam parte cura impẽdeat. Multa enim Ieſus ad noſtrã fecit eruditionem, hoc dixiſſe Ieſum opinabantur diſcipuli, neq; ad vltimum diẽ voluit proditorẽ Ieſus palàm facere. Huius exemplũ nobis ſequẽdum eſt, neq; proximorum vitia etiam incurabilia publicanda ſunt. Etenim poſt modum ad ſe tradendũ venienti oſculum dedit, accepit, quum traderetur ad tormenta, ad crucem, ad mortem ignominioſam, vbi rurſus ſuam præ ſe fert benignitatem: hic clarificari ſe dicit, erudiens nos, nihil adeò turpe, adeò fœdum eſſe, quod non clariorẽ reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Quum ergo exiiſſet Iudas, dixit Ieſus: Nunc clarificatus eſt filius hominis.* Quo verbo labantes diſcipulorũ mentes erigit, & confirmat, vt non modò nõ contriſtẽtur, ſed & gaudeant, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quod morte quis mortem vincat, gloria maxima eſt: & hoc eſt, quod de ſeipſo dicebat: Quum exaltatus fuero, tũc cognoſcetis quia ego ſum. Et iterum, Soluite templũ hoc. Et iterum, Signum nõ dabitur vobis, niſi ſignũ Ionæ. Et quomodo nõ magna eſt gloria poſt mortem, qui ante mortem maior erat ſuperare? Vt enim crederetur reſurrectio, maiora poſtmodum operati ſunt diſcipuli: quod ſi non viuebat, neque erat deus, quomodo in nomine eius tanta facere potuiſſent? Et deus clarificabit eũ in ſeipſo: hoc eſt per ſe, non per alium, & continuò clarificabit eum vna cum cruce: neque enim diu poſt, neq; longum reſurrectionis tempus eſt expectandum, ſed continuò, in ipſa cruce mira apparebãt. Sol nanque obſcuratus eſt, petræ ſciſſæ & velum, & multa copora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt. Sepulchrum ſignatum erat, cuſtodes aderant, & clauſum lapide corpus ſurrexit. Poſt quadraginta dies aſcendit in cælum. Inde ſpiritus delapſa ſatietas eſt in apoſtolos, & omnes cõtinuò IESVM prædicarunt: hoc eſt, Et deus clarificabit eum in ſeipſo, & continuò clarificabit eũ: non per angelos aut archangelos, non per aliam aliquã virtutem, ſed per ſeipſum. Quomodo autẽ clarificauit per ſeipſum? Omnia ad filij gloriã operatus. Atqui omnia filius fecit. Vides quod filij opera ad patrem refert? *Adhuc modicum uobiſcum ſum.*

Mat. 10. b. & Lucæ 10. a.

Supr. 8. d

Supr. 2. d

Luc. 11. d

Quæretis

*Quæretis me, & non inuenietis, & ſicut dixi Iudæis, ubi ego ſum uos non poteſtis uenire, & uobis dico modo.* Iam incipit futuras poſt cœnam calamitates enarrare. Cum Iudas exiuit, non veſper, ſed nox erat. Cum veró paulopoſt capiendus eſſet opus fuit eis omnia commendare, vt recordarentur, vel potius ſpiritus omnia ſuggerebat. Multa enim erant edocendi, vtpote qui nunc primū audiebant, & tāta erant perpeſſuri: nam & ſomno grauabantur, vt alius inquit Euangelista: &: & triſtitia vt ipſe ait. Vt igitur omnia diligenter retinerent, ita tandem locutus eſt, quod non paruā eis ad dei gloriam attulit vtilitatem, cum poſtmodum recordati ſint, eadem manifeſtè iā ſe à Christo intellexiſſe. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiēs, Adhuc modicū vobiſcum ſum? Iudæis enim non immeritò hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiſcum agis, qua cum perfidis illis & ingratis? Minime. Qua ergo gratia inquis, ſicut dixi Iudæis? Reduxi in memoriam, quia nō nunc propter malorū præſentiam hæc dico, quæ à principio præuiderā, & teſtes vos qui audiſtis eſtis, quod ad Iudęos his etiā verbis locutus ſum: ideo addidit. *Filioli.* vt audientibus, ſicut dixi Iudæis, non itidem ad ſe dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratia ſed vt conſolaretur, his verbis vſus eſt, ne pręter ſpem moleſtia eis, & grauia narrādo perturbarētur. *Quo ego uado, uos non poteſtis uenire.* Oſtēdit mortē ſuam tranſlationem eſſe ad meliora, & ad locū corruptibilia corpora non admittentem, hæc dicit, vt ſui excitet deſiderium, & vehementius reddat. Noſtis enim cum aliquem chariſſimorum diſcedentem videmus, & eū maximè cum quo nobis non eſt accedere, maiorē in modū mouemur, atque incendimur. Iudæis ergo ad terrorem id dixit, quod hic ad augendū deſideriū. Talis eſt locus, quo vado: vt modo nullus illis, ſed ne vobis quidē acceſſus pateat, vbi ſuā demonſtrat dignitatē. Et vobis dico modo: Cur modo? Aliter quàm illis, id eſt, nō cum illis. Vbi nam quæſierunt eum Iudęi? Vbi & diſcipuli? Diſcipuli, quando fugierunt: Iudęi, quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperātia perpeſſi ſunt, vrbe eorum capta, & cœlitus in eos diuina ira vndiq; delata, illis ergo propter incredulitatē tunc ita locutus eſt, diſcipulis autē ne inexpectata

Mat. 26. d. Mar. 14. d.

pectata opprimerentur calamitate. *Mandatum nouum dedi uobis*. Cũ enim his verbis perturbari eos veriſimile eſſet, ac ſi deſerti relinquerentur, eos amore & charitate, quæ bonorum omniũ radix eſt, atque principium, cõſolatur: quaſi dicat, Me abeunte dolebitis: verum ſi vos inuicem dilexeritis, fortiores eritis: ſed cur non ita dixit? quoniam vtilius dixit. *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli*. Propter hoc ſimul oſtendit nullum ſecuturũ faſtidium, cum ſignum dederit, hæc autem poſt proditoris abitum verba fecit. Cur autem mandatũ dicit nouum, quod in veteri teſtamento poſitum eſt? Ipſe id nouum fecit modo, addidit ergo, Sicut ego dilexi vos, Non enim veſtris præcedentibus meritis debitũ perſolui, ſed ego incepi. Ita & vos decet amicis eſſe beneficos, & quibus non debetis, & omiſſis miraculis quę ipſe eſſet facturus, dilectionis eos ſigno notat. Quid tandem? Quoniam vel hęc, maximè ſanctorũ hominum eſt indicium: etenim omnis virtutis fundamentũ eſt, propter hanc in primis omnes ſalutem conſequemur: hoc eſt, inquit, eſſe diſcipulũ: ſic ab omnibus laudẽ conſequimini, cũ viderint vos meam imitantes dilectionẽ, ſed cur nõ potius miracula hoc oſtendunt? minimè. Multi enim dicent, Domine, nónne in nomine tuo dęmonia eiecimus? & iterũ gaudentibus ipſis, quod dæmonia ſibi parerent, inhibuit vt ideo gauderent, ſed quod eorum nomina ſcripta eſſent in cęlis. Atqui miracula orbem terrarum allexerunt, ſed cum dilectio præceſſiſſet, aliter nulla ſecuta eſſent miracula: hoc enim quãprimũ eos & bonos reddidit, & benignos, quod ſcilicet vnus erat animus omnibus, quod ſi varia fuiſſent ſententia, omnia perdidiſſent, neque illos duntaxat, ſed & omnes qui poſtmodum credituri erant, admonet. Nã & nunc nihil gentiles perturbat, q̃ quod nulla eſt charitas ſed & ſigna non fieri accuſant, nõ tamen itidem. In quo autem dilectionem oſtenderunt apoſtoli? Intuere Petrum & Ioannẽ, quanta concordia vixerunt, cum ad tẽplũ aſcenderunt. Intuere Paulũ, qualiter eius affectus fuerit, quod ſi aliis fulſerunt virtutibus multò magis dilectione bonorũ matre. Ab anima nanque virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exareſcit. Cum enim multiplicata eſt malitia, exareſcit dilectio. Et gentiles

*Mat. 7 c*

*Luc. 10. d*

*Act. 3. a.*

les non ita ſignis adducuntur, vt vita, quam nihil adeo vt dilectio commẽdat. Qui enim miracula faciunt, nonnunquã deceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non niſi bonum arguit. Cum ergo nondum prędicatio eſſet inſtituta, meritò ſigna animos allexerunt, nunc vitę bonitate alliciendi ſunt. Nihil enim adeo gentiles arguit, vt virtus: nihil adeò perturbat, vt malitia: quare cũ cupidũ, cum raptorem, miſericordiã & liberalitatẽ prædicantẽ, & humano genere tanquam beſtiis vtentem, inimicorum amorẽ pręcipientem viderit gentilis, delirũ eum, & amentẽ appellabit. Cum mortẽ formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cum ambitioſos, cum aliis affectibus addictos, magis in ſua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnũ autumans. Nos ſumus cauſa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iampridem doctrinã ſuam damnaſſent, & noſtrã approbaſſent, niſi vita noſtra traherentur. Verbis philoſophari perfacile, hoc enim multi apud eos fecerunt: ſed inquirũt operũ probationẽ. Verũ maiores noſtros ſibi proponant, inquies. Non credunt, ſed viuentes intuentur. Oſtende, inquiunt, nobis fidem tuam per opera. Cum autẽ grauius fera, proximi bona diſſipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non ſolũ eorũ quæ ipſi cõmiſimus, ſed quorũ authores fuimus, vt dei nomen blaſphemaretur. Quouſque tãdem pecuniis, voluptatibusque, & aliis inſeruiemus affectibus? Vendicemus

*Eſa.22.d* iam nos. Audi prophetã de quibuſdã ſtultis loquentẽ: Co-
*& 1.Cor.* medamus & bibamus, cras moriemur: de pręſentibus hoc
*15.d.* dicendũ non eſt, adeo nonnulli omniũ res complectũtur, quibus rurſus propheta his verbis exprobat: Nunquid ſoli
*Eſa.5.* habitatis terrã? Quamobrẽ vereor ne quid grauius accidat, néue iram dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam auertẽdam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona conſequamur, gratia & benignitate, &c.

## HOMI. LXXII. EX CAP. XIII. & XIIII.

*Icit ei Simõ Petrus, Domine quo uadis? Reſpondit ei Ieſus:*
D *Quo ego uado non potes ſequi modo, ſequeris autem poſtea.*

Magnũ quiddã dilectio eſt, dilectiſſimi, & igne ipſo vehementius ipſum cælum petit, cuius vim nihil retardare poteſt

re poteſt: quare ei⁹ feruore accẽſus Petr⁹, audito Ieſu, Quo ego vado vos non poteſtis venire, inquit: Dñe quo vadis? hoc autẽ dicebat nõ diſcẽdi tm̃, quã ſequẽdi eũ deſiderio: nõdũ em̃ ſecuturũ ſe dicere audebat, ſed quo iret rogauit. Chriſtus aũt nõ verbis ſed animo reſpõdit, quod em̃ id ſen ſiſſet Petrus, ex reſpõſo Ieſu planè cõſtat: ait em̃, Quo ego vado, nõ potes ſequi modò: & cum ſubderet, Sequeris poſt ea: neq; ſic deſideriũ cohibuit, quãuis bene ſibi ſperãdũ au diret, ſed cogitur reſpõdere, *Quare non poſſum te ſequi modo? Animã meã pro te ponã.* Cũ proditionis metũ abieciſſet, ſuũ in magiſtrũ amorẽ præ ſe ferẽs, aliis tacentib⁹ ipſe audẽter in terrogat. Quid dicis Petre? dicẽti, Nõ potes: te poſſe dicis? Experiẽtia cognoſces nihil eſſe dilectionẽ tuã ſine gratia diuina. Vnde cõſtat, hũc caſũ Ieſum pro ipſi⁹ vtilitate permiſiſſe. Nã cũ aſſertioni ſuę feruore quodã non ſtaret Petrus nõ quidẽ impulit ad negãdũ, ſed deſertum reliquit, vt ſuã ipſe intelligeret imbecillitatẽ. Dixit ſe tradẽdũ Ieſus, reſpõdit Petrus, Abſit à te. Reprehẽſus eſt, neq; admonet: ſed iterũ lauari ſibi pedes ꝓhibebat, Nõ lauabis mihi pedes in æternũ. Iterũ nũc audiẽs nõ poſſe ſequi, & negaturũ magiſtrũ ſuũ: & poſſe, & non negaturũ ꝓfitetur: ex quo cũ in amentiã prolaberet̃, & Chriſto cõtradiceret: ſuę admonetur fragilitatis. Hoc Lucas ſignificat cũ inquit Chriſtus Et ego pro te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc eſt, ne in fine pereas, in oĩbus humilitatẽ eũ erudiẽs, & humanã arguẽs naturã, qđ ex ſe nihil ſit. Cũ em̃ immenſa dilectione magiſtri dicto refragaret̃, cohibet eũ Ieſus, & admonet vt poſtmodũ emẽdet̃, cũ orbis terrarũ diſpẽſationẽ reciperet, & ſui recordatus, ſe agnoſceret. Et cõſidera caſus magnitu dinẽ, neq; enim ſemel tm̃ atq; iterũ negauit, ſed adeo ſtupuerat, vt breuiter negaret: vt intelligas, non tã dilexiſſe, quã dilectũ eſſe. Verũtamẽ poſt tantũ caſum rogauit, Diligis me plus his? Neq; enim frigiditate, ſed ſuperni auxilij derelictu cõtigit. Petri ergo dilectionẽ accipit, ex ea contradictionẽ proueniẽtẽ tollit. Nã ſi diligis, parere dilecto debes: dicit tibi, & cõdiſcipulis tuis, nõ poteſtis, quid tu cõ tẽdis? Nõ intelligis quid ſit dei negatio? cum hoc pacto nõ vis meę acquieſcere aſſertioni, negãdo cognoſces, quãuis per quã impoſſibile hoc tibi videbatur: hoc quidẽ neſcie

bas

Mat 16 c
Hic ſup. 4
Luc. 22. d

bas,ſed ille in anima tua habitabat,ſed tamē præter expe-ctationē accidit. Animā meā pro te ponā. Cùm enim audiſſet neminē maiorem habere charitatem, q̄ qui animam poneret,continuò ſummam affectauit. At Chriſtus re ipſa docuit ſui ſolius eſſe muneris eam exhibere: inquit enim. *Non cantabit gallus,donec ter neges.* Hoc eſt paulò pòſt,neq; enim lōgè aberat: intempeſtem noctem ſignificabat,& ſecunda iam vigilia agebatur. *Non turbetur cor ueſtrum.*

CAPVT XIIII. Credibile nanq; eſt eos hæc audiendo perturbatos. Si apoſtolorum princeps,& tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit,magnam quādam calamitatis expectationem animo concepiſſe,par erat,vt etiam adamantina corda mo ueri poſſent. Cū ergo hac reputatione,non immeritò percellerentur,conſidera quomodo eos conſolatur: Non turbetur cor veſtrum. Hoc pacto primùm diuinitatis ſuæ potentiam indicat,quod animi motus palàm faceret. *Creditis in deū,& in me credite.* Hoc eſt,quod omnia mala trāſibunt.Nam in me,& in patrē fides omnibus vos perſequentibus potentior eſt,& nihil vos ſuperabit,inde inquit: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Quemadmodū Petri mœrorem conſolatur dicens,Sequeris autem poſtea:ita & his ſpem ſuggerit, ne crederent illi ſoli factam promiſſionem. *In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Si quo minus dixiſſem uobis,quia uado parare uobis locum:* hoc eſt, ille vos locus manet,qui & Petrum. Magna illic manſionum copia, nec dicendū eſt præparatione opus eſſe: quum enim dixiſſet,Non poteſtis modò me ſequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futurā:addidit, *Vt ubi ſum ego, & uos ſitis.* Tantùm huic rei curam adhibeo,vt iam hoc feciſſem, niſi iam vobis paratum eſſet:oſtendens multum ipſis fidendū, & credendum.Inde ne fouendæ eorum ſpei gratia dicere videretur,ſed vt crederent ita eſſe,addidit: *Et quo ego uado ſcitis,& uiam ſcitis.* Demonſtrat enim eis non temere in hunc ſermonem veniſſe,ſed quia eos hoc iam animo quærere,vt diſcerent intelligebat.Petrus enim nō diſcendi,ſed ſequendi gratia ita interrogarat:ſed quum reprehenſus eſſet,etiā quod primū impoſſibile videbatur,poſſibile oſtendit:& quod impoſſibile videbatur,cupiditatem auxit,vt id certò cognoſceret:ideo ait, Et viam ſcitis. Quemadmodū

Supra 13. d.

enim

enim nemine quicquam locuto, negaturum Petrũ, & ſcrutatus corda, ne perturbarentur, admonuit: ita hoc in loco dicẽdo, Viam ſcitis: eorũ indicat cordis deſiderium, & dat eis rogandi occaſionem. Petrus quidem amoris gratia quo iret, interrogauit, Thomas autem metu, inquit: *Neſcimus quo uadis: & quomodo poſſumus uiam ſcire?* Et conſidera q̃ reuerenter, non dixit, Dic nobis locum: ſed neſcimus quo vadis. Hoc enim iam omnes ſcire geſtiebãt. Nam ſi Iudæi id audientes ſuſpenſi erant, & quidem quum abire eum cuperent: multò magis qui eo ſatiari nunquã poterant, quo iret intelligere volebãt, verebãtur tamẽ interrogare, ſed nimiũ vicit deſideriũ. Quid Chriſtus? *Ego ſum uia, ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem, niſi per me.* Quid ergo interrogatus à Petro quo iret, non cõtinuò reſpondit ſe ad patrẽ ire, & eos tunc nõ poſſe, ſed tot verborũ ambitu vſus eſt, & interrogationes mouit, & reſponſiones? Iudæis fortaſſe meritò non dixiſſet, cur diſcipulis? Dixit quidẽ & his & illis à deo venire, & ad deũ ire, ſed iterum manifeſtius q̃ prius. At Iudæis quidẽ meritò non dixit: quibus ſi dixiſſet, vos nõ poteſtis venire ad patrem, ſuperbiæ eum arguiſſent: nunc id ſubticens, dubios reddit. At diſcipulis, & Petro cur dixit? Norat Petri animũ, & quantũ perturbaretur, quod diſcederet. Aſſecutus ergo quod volebat, & obſcuritate ſermonis iterũ id reuelat. Cùm enim dixiſſet, Vbi ſum, nemo poteſt venire: addidit, In domo patris mei mãſiones multæ ſunt, ſed ad patrẽ nemo poteſt venire, niſi per me. Hoc autẽ noluit eis à principio dicere, ne in maiorẽ triſtitiam adduceret. Dixit autẽ poſtquã conſolatus eſt, ob Petri reprehẽſionem multũ mœroris abſtulit. Concepto enim metu, ne itidem ipſi reprehẽderẽtur, magis cauebãt. Ego ſum via: hoc eſt, quia per me venietis. Veritas, quia ſine dubio hęc erũt, neq; in me mendaciũ eſt. Vita, quia neq; ipſa mors prohibere poterit, ne ad me veniatis. Quod ſi ego ſum via, duce minimè indigetis: ſi veritas, nõ loquor falſa: ſi vita, etiã ſi moriemini, conſequimini quæ vobis pollicitus ſum. Quod de via dicebat, & intelligebãt, & confitebant̃, reliqua ignorabant: non tamẽ audebant ſciſcitari. Multũ autem conſolabãtur, quod viam eũ eſſe audierãt. Si enim, inquit, in mea poteſtate eſt, vt vos ad patrẽ ducã, omnino venietis. Neq;

Supr. 6. e enim alia veniẽdi via eſt. Et cùm dixiſſet: Nemo poteſt ve
Suprà 12 nire ad me, niſi pater traxerit eũ: iterũ inquit, Si ego exalta
e. tus fuero à terra, oĩa trahã ad meipſũ: & nemo poteſt veni
re ad patrẽ niſi p me, ſemp ſe patri ęquiparans. Quomodo
ergo cùm dixerit, Quo vado ſcitis: ſubdidit, *Si cognouiſſetis
me, & patrem meũ utiq; cognouiſſetis: & amodo cognoſcetis eũ, &
uidiſtis eũ.* Non quod ſibi cõtradicat, cognoſcebãt enim eũ,
non tamen vt oportebat: cognoſcebãt deũ, ſed nõdum patrem, poſt ſpiritus veniẽs, omniũ in eos cognitionem infudit: ergo dicit, Si meã noſcetis ſubſtantiã & dignitatẽ, noſcetis & patris: & amodo cognoſcetis eum, & vidiſtis eum. Alterũ futurum, alterũ præſentis, hoc eſt per me. Viſionem autem dicit mentis cognitionẽ. Quos enim videmus, & videre & ignorare poſſumus: quos cognoſcim⁹, ignorare nõ poſſumus: propterea inquit, Et vidiſtis eum, quemadmodũ ait. Viſus eſt ab angelis. Atqui ipſa ſubſtãtia videri nequit: ſed viſam dixit, ſecundũ eorũ poſſibilitatẽ: oſtendẽs, quod qui ipſum vidit, patrẽ vidit. Vidit autẽ ipſum non in nuda ſubſtantia, ſed carne veſtitũ. Alibi quoq; viſionẽ cognitio-
Mat. 5. a nem appellat: vt cùm dicit, Beati mũdo corde, quoniã ipſi deum videbũt: mũdi nõ tantũ à fornicatione, ſed ab omnibus peccatis. Omne nanq; peccatũ animã maculat. Adnitamur ergo, vt omnibus ſordibus animã mundemus. Mũdat autem primũ lauacrum, inde alię multæ, & varię viæ, quas benigniſſim⁹ deus nobis largitus eſt, quarũ prima eſt eleemoſyna. Eleemoſynis enim & fide purgãtur peccata: eleemoſynis inquã, non ex iniuſtè quęſitis: hæc enim nõ eleemoſyna, ſed crudelitas eſt & inhumanitas. Quæ enim vtilitas ſi alium ſpolies, vt aliũ induas? A miſericordia incipiẽdum eſt, nõ ab immanitate: nam ſi aliena damus nullũ no-
Luc. 19. b bis emolumentũ. Hoc Zachæus oſtendit, qui vt deum placaret, inquit: Si quid defraudaui, reddo quadruplũ. Nos autem multa rapiẽdo, pauca dãdo, putamus deũ placare, cùm magis irritemus. Dic, quæſo, ſi aſinum mortuũ & fœtidum è triuijs in ſacrificiũ offerres, nõnne te lapidarẽt, vt impiũ & ſceleſtum perſequerẽtur? Quid ergo ſi reprehendẽdam oblationẽ ex rapina, quæ etiã execrabilior eſt? Quã veniã merebitur? Eſto, aliqua pecunia ex rapina cõdatur, nõnne mortuo aſino grauius olet? Vis intelligere quantus ſit peccati

cati fœtor? Audi prophetā: Putruerūt,& corruptæ ſunt cicatrices meæ. Tu autem verbis deum latere cenſes quę cōmittis,ipſe autem rapinas tuas,& fraudes perpetuò remini ſcitur. Imponitur peccatū tuum ſuper altare. Nec hoc ſolū reprehenſione dignū,ſed illud etiā grauius,quod ſanctorum animas coinquinas. Siquidem hoc lapis eſt,& ſanctificatur,ille ſemper ipſum Chriſtū ferunt,& audes illuc tanto ſcelere cōparata offerre? Minimè,inquis. Neq; enim eas offero pecunias,ſed alia. Ridiculum hoc, neſcis quod licet in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodū ſi quis in limpidum fontem ſtercus iniiciat,totum immundū reddit: ita ſi diuitias auaritia attigerit,omnes fœtore ſuo corrumpit. Præterea ingreſſuri templum manus lauamus, nō autem corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba,in animam deus inſpicit. Nihil opus eſt munditia corporis anima coinquinata. Quæ vtilitas ſi manus exteriores lauas,& interiores ſordeſcunt? Hoc graue eſt,hoc omnia perdit,q̄d parua reueriti,magna cōtemnimus. Illotis enim manibus precari,nihil refert: illota conſcientia,hoc maximū malorum. Ideo Iudæis huiuſmodi immunditiis vacantibus inquit, Ablue à malo cor tuum: quouſq; erūt ſibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, ſed aqua mūdiſſima: eleemoſyna,non auaritia. Primum à rapina te vēdica,& tunc profer eleemoſynam. Declinemus à malo, & faciamus bonum. Contine manus à cupiditate,& ſic eleemoſynæ aſſuefacias. Quod ſi pauperes ſpoliamus,etiam, ſi non iiſdē alios induimus: non tamen effugimus, quin ſupplicij ſimus obnoxij. Materia nāq; placationis materia peccati efficitur. Satius enim eſt non miſereri, q̄ ita miſereri. Nam etiā Caïn melius fuiſſet, ſi nihil omnino obtuliſſet, quàm deteriora offerendo deū prouocare. Qui verò aliena offert,quo pacto deum nō prouocat? Ego tibi dixi,inquit, noli rapere,& tu ex rapina me honoras. Quid putas? an q̄d his gaudeat? Igitur dicet tibi, Putaſti quod eſſem ſimilis tibi arguam te,& ponā ante faciem tuā peccata tua. Sed abſit,vt quiſpiam hāc vocem audiat,ſed pura eleemoſyna,& claris lāpadibus ſponſo obuiā veniamus: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cui gloria in ſecula, Amē.

Pſal. 37. ... Pſal. 36. c. Gen. 4. a Pſal. 49. d.

D *Icit ei Philippus. Domine, oſtende nobis patrem, & ſuffi cit nobis. Dicit ei Ieſus: Tãto tempore uobiſcum ſum, & nõ cognouiſti me? Philippe, qui uidet me, uidet & patrẽ.*

Hier.3.b Propheta aiebat Iudæis: Aſpectus meretricis factus tibi, cui nullus pudor eſt: quod vt mihi videtur, non illi tantùm ciuitati dici meritò poteſt, ſed omnibus aduerſus veritatẽ impudentibus. Dicente enim Philippo, Oſtende nobis patrem: Reſpondit, Tanto tempore vobiſcum ſum, & nõ cognouiſti me? & tamẽ nonnulli ſunt, qui poſt hæc verba abſcindunt à patre filiũ. Atqui quam maiorẽ inquiris propinquitatẽ? Quidã enim ex hoc verbo in Sabellij hæreſim decidunt: verùm nos & his & illis omiſſis tãquam è regione contrariis dictorum veritatẽ perſcrutemur. Tãto tempore vobiſcum ſum, & non cognouiſti me? Quid enim, tu ne pater es, quem inquiro? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouiſti eum: ſed nihil aliud demonſtrans, quàm quod nihil aliud eſt filius, quàm quod eſt pater manens in eſſe filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? *Dixit, ſi cognouiſſetis me, & patrem meum utique cognouiſſetis.* & ad Iudæos huiuſmodi ſæpenumero vſus eſt verbis. Et aliquando Petrus & Iudæi, quis eſſet pater interrogarunt, atq; etiam Thomas, & nullus manifeſtè intellexit, ſed adhuc quid diceret, ignorabãt. Et ne ſibi gratia Philippus, & poſt Iudæos magiſtrum tentare interrogando putaretur: huic particulæ, Oſtende nobis patrem: addidit: Et ſufficit nobis: nihil aliud quærimus. Nã dixerat Chriſtus: Si cognouiſſetis me, & patrẽ meum vtiq; cognouiſſetis: & ita per ſe patrem oſtendebat. Philippus autem in contrarium ordinem vertit inquiens: Oſtende nobis patrem, tanquam Chriſtum certo cognoſceret: verùm nõ dimiſit eum Chriſtus, ſed ad viam dirigit, per ſe patrem cognoſci perſuadens. Ipſe autem carneis his videre oculis eum volebat, prophetarum forſitã recordatus, quod deum viderint, ſed permiſſio fuit

Supr.1.b. illa ô Philippe, inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Et

Ibid.6.e iterum: Omnis qui audit à deo, & diſcit, venit ad me. Neque vocem eius audiſtis, neque faciẽ eius vidiſtis. Et in veteri teſtamento: Nemo videbit faciem meã, & viuet. Quid Chriſtus vehementius arguit, *Tanto tempore uobiſcum ſum,*

&

*& non cognouiſti me?* & non dixit, vidiſti: ſed cognouiſti. Nunquid te noſſe volo, inquit? Patrem nunc videre quæro: tu auté mihi dicis, non cognouiſti me? Quanñ hoc habet conſequentiam? Magnam quidem. Cum enim hoc ſit quod eſt pater manés filius, meritò in ſe patrem oſtendit. Inde perſonas diuidens inquit: *Philippe, qui uidet me, uidet & patrem.* ne quis diceret, quod pater ſit ipſe filius: nã ſi ipſe eſſet pater, non ſanè dixiſſet, Qui videt me, videt patrem. Sed cur non eum admonuit, quod impoſſibilia, & ſupra hominem, & ſibi ſoli poſſibilia poſtularet? Cùm enim Philippus dixiſſet, ſibi ſatis eſſe videre patrem, neque ipſum Philippum vidiſſe Chriſtus oſtendit. Certè enim ſi illũ vidiſſet, etiam ipſum videre potuiſſet, ideo īquit: Philippe, qui videt me, videt & patrem. Si quis me videt & illũ videbit: hoc eſt, neque ego, neq; ille videri poſſumus. Philippus enim viſus cognitionem quærebat, & cum Chriſtum ſe vidiſſe arbitraretur, volebat eodem modo & patrem videre: vnde neque ſe videri oſtendit. Quod ſi quis dicat viſum hoc in loco cognitionem intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrem. Attamen non propter hoc dixit, ſed vt eandem ſubſtantiam demonſtraret. Qui meam ſubſtantiã videt, videt & patris. Et quare hoc? An ne qui creaturã videt, videt & deum? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deum non omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat. Num ſapiẽtiam patris: num benignitatem? Minimè, ſed quid eſſet deus, ipſam, videlicet, ſubſtantiam. Ad hoc ergo reſpondet Chriſtus: Philippe, qui videt me Qui autem creaturam videt, non tamen videt dei ſubſtantiam, Philippe, qui videt me, inquit, & patrem meum videt. Quod ſi alterius eſſet ſubſtantiæ, minimè hoc dixiſſet. Vt aũt pinguiori vtamur ſermone: Nemo qui aurum ignorat, in argento auri ſubſtãtiam videre poteſt. Non enim alia per aliam apparet natura: ideo bene reprehendit inquiens, Tanto tempore vobiſcum ſum, tantam accepiſti doctrinam, magna ſigna & propria diuinitatis, & quæ pater ſolus operatur, vidiſti, ſoluta peccata, arcana in medium prolata, mortem fugatã, operationẽ ex terra factam, & nõ cognouiſti me? Vidiſti patrẽ, noli amplius quærere vt videas: in illo enim me vidiſti, Si

 noui-

noui$ti me,noli amplius quęrere,ſiquidem in mę illum no uiſti? *Non credis,quia ego in patre?* hoc eſt,in illius ſubſtã-tia appareo. *Verba quæ ego loquor uobis, a meipſo non loquor.* Vides propinquitatis exceſſum,& vnius ſubſtantiæ exem-plum? *Pater in me manens ipſe facit opera.* Quomodo à ver-bis incipiens tranſit ad opera? Dici enim poterat,Ipſe lo-quitur:ſed duo hic ponit,doctrinã & ſigna,vel quod etiam verba erant opera. Quomodo ergo facit? Etenim alibi in-quit:Si non facio opera patris mei,nolite mihi credere.

Supr.10 g Quomodo ergo hoc in loco patrem facere atteſtatur? Vt planè oſtendat,inter patrem & filium nullam eſſe differẽ-tiam:hoc eſt non aliter pater,& aliter ego facio. Nam ali-

Supra.5 c bi & ſe patrem operari inquit:Pater meus vſq; modo ope-ratus eſt,& ego operor. Illic nullam operum diuiſionem, hic idẽ oſtendit. Quod ſi pinguior verborũ ſignificãtia hu militatẽ arguit,noli admirari. Prius enim cũ dixiſſet,non credis,ita proſecutus eſt,vt ipſum in fidem traheret:corda nanque eorũ ingrediebatur. Creditis,quia ego in patre,& pater in me eſt? Oportuit enim cũ patrem & filiũ audiſtis, nihil aliud in cognitionis ſubſtantiæ teſtimoniũ quærere. Quod ſi vobis hoc non ſatis eſt ad æqualitatem, & eandẽ ſubſtantiã oſtendendã,ſaltẽ ex operib⁹ intelligite. Et qui videt me,videt & patrem meum. Si de operib⁹ dictum eſt, non ſanè poſterius dixiſſet: ſin minus propter opera mihĩ credite. Inde ſe non ea tantũ poſſe, ſed & lõgè maiora per exceſſum oſtendit, Nõ enim maiora his poſſe ſe, ſed quod mirabilius eſt,ſe aliis dare poſſe maiorum poteſtatem pro fitetur. *Amen amen dico uobis,qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet: & maiora horum faciet, quia ego uado ad pa trem.* Hoc eſt,veſtrum iam eſt miracula operari, ego ab-eo. Inde cum ſermonem perfeciſſet, vt ratio exigebat, in-quit: *Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut in me glorificetur pater.* Vides iterum quomodo hoc fa-cit? Ego,inquit,faciam: & non dixit, vt glorificem patrẽ,

Supr.13 d ſed vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat,Deus glorificabit eam in ſeipſo:hic verò,ipſe glorificabit patrẽ. Cum enim filius magna poſſe apparet, in eo pater glorifi-

Act.3.a catur. Sed quid ſignat,in nomine meo? Quod apoſtoli di-cebant: In nomine Ieſu Chriſti ſurge,& ambula. Quæcũ-

que

quę enim ipſi operabantur, eorum author erat Chriſtus, & manus domini erat cũ illis: Ego faciam, inquit. Ecce eius authoritatem: quæ per alios fiunt, ipſe facit. Quæ per ſe facit, num ne ipſe non poteſt, ſed à patre operatur? Et quis nam hæc diceret? & qua gratia ſecundũ hoc ponit? Vt ſermonem ſuum confirmet, oſtendatq́ue ad priora illa noſtri gratia deſcendiſſe. Illa enim particula, Ad patrem vado: hoc eſt, non pereo, ſed in propria permanebo dignitate in cælis, quę omnia ad eos conſolando dicebat, Cũ enim credibile eſſet eos nondum reſurrectione intellecta, quadam affici triſtitia, aliis ipſos eiuſmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos conſolans, & quod non modo perpetuo manſurus ſit, ſed etiam maiora oſtenſurus. Eum igitur ſequamur, tollamus eius crucem: quod ſi non perſecutiõis aliud tamen mortis tempus eſt. Mortificate, inquit, mẽbra veſtra, quæ ſunt ſuper terram. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc eſt viuum ſacrificium, quod non in cinerem conſumitur, neque in fumum euaneſcit, neq; lignis eget, nõ igne, non gladio, quæ duo ſpiritus ſanctus habet. Gladio enim ſuperflua & aliena cordis abſcĩdit, aperit obturatum auditũ. Morbi enim & malę cupiditates ſolent ſalutaribus ſermonib⁹ aditum obſtruere. Siquidem auiditas pecuniarum non ſinit de eleemoſyna præcepta audire, & ſi præualuerit inuidia, charitatis doctrinam expellit: & alius quilibet morbus animã occupãs, ad omnia pigriorem reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod volũtas ſatis eſt, vt omnes extinguantur: neque conſideremus violentam eſſe pecuniarũ cupiditatem, ſed violentã deſidiam noſtram. Multi quid ſit argentum, neſcire ſe dicũt: non enim naturalis eſt eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipſo nobis infundũtur. Aurum autem & argẽtum etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo aucta eſt huiuſmodi cupiditas? Ab inani gloria, à ſumma deſidia. Cupiditatum enim alię neceſſariæ ſunt, alię naturales, alię neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque perfecto animali non deficiunt, ipſæ naturales ſunt, & neceſſariæ: vt edendi, bibendi, dormiendi. Corporum amor naturalis eſt, non neceſſarius, multi nanque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neque naturalis eſt.

Coloſ. 3. a

lis eſt, neq; neceſſaria, ſed ſuperuacanea, modo voluerim, neque à principio eam complectemur. Certè Chriſtus de
Mat.19 a virginitate diſputans, inquit: Qui poteſt capere, capiat: de
Luc.14 g pecuniis autem aliter: Niſi quis renunciauerit omnibus rebus ſuis, non eſt me dignus. Rem enim facilem admonebat, quod autem multos exuperat, voluntatis culpa eſt. Quid ergo omnem nobis de ea, excuſationem auferimus? Nam qui à vehementiore affectu vincitur, non multũ puniendus eſt: ſed qui ab imbecillo hoſte ſuperatur, minimè poteſt excuſari. Quid reſpondebimus dicenti: Eſurientem
Mat.25 d me vidiſtis, & non dediſtis mihi cibũ? Quomodo nos pur-
Mar.12 d gabimus? Adducemus paupertatem? ſed non ſumus vidua illa pauperiores: quæ duos obolos offerens, omnes ſuperauit. Neque enim quid offeras, deus aſpicit, ſed dantis voluntatem: hoc enim ſibi curæ eſt. Eius ergo benignitate perſpecta: quæ poſſumus offeramus, vt & in præſenti vita, & in futura diuinam gratiã conſecuti, promiſſis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LXXIIII. EX CAP. XIIII.

*S I diligitis me, mandata mea ſeruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiſcum in æternum: ſpiritum ueritatis quẽ mundus non poteſt accipere, quia non uidet eum, nec ſcit eum.* Semper nobis aliquid agendum eſt, ſemper operibus inuigilandũ, neque verbis tantũ. Dicere enim & promittere, omnino facilè eſt: operari autem, non itidem: quorſum hæc? Quoniã nunc multi ſunt, qui ſe deum timere, & diligere profitentur, re autem contra omnino faciunt. Deus autem per opera diligi quęrit, ideo ad diſcipulos dicebat: Si diligitis me, mandata mea ſeruate. Cum enim dixiſſet: Quodcunq; petieritis, ego faciam: ne ſimplicem petitionem valere arbitrarentur, addidit: Si diligitis me, tunc faciam. Et cum credibile eſſet eos etiam audiendo quod iret ad patrem, perturbari, inquit: quod nunc perturbemini, non eſt amoris indicium, ſed quod verbis meis fidem adhibeatis. Dedi vo-
Supr.13 d bis mandatum, vt diligeretis inuicem, & ita alter alteri faceretis, ſicut ego feci vobis. Hæc eſt dilectio, credere & parere dilecto. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis.*

*uobis.* Iterum ad audientium imbecillitatem deſcendit. Cùm enim par eſſet nondum ipſum intelligentes, vehementer illam inquirere ſubſtantiam, verbi ſecundum carnem aduentum & nullam abeuntis capere cõſolationem, inquit: Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis: hoc eſt, qualis ego ſum. Pudeat Sabellianos, & qui de ſpiritu non rectè ſentiũt: etenim hoc mirum eſt, quòd diuerſas è regione hæreſes vno ictu deiicit. Dicendo enim, Alium, perſonæ differentiam: dicendo, Paracletum, ſubſtantiæ cognationem demonſtrat. Sed cur, inquit, rogabo patrem? Quoniam ſi dixiſſet mittam, non ita fidem adhibuiſſent: nunc autem id ei curæ eſt, vt credant: poſtmodum ipſe ſe eum mittere ait, Accipite ſpiritũ ſanctum: hic patrem rogare, vt credibilem ſuam faciat orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quod de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterum. Ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni. Quid autem amplius haberet quàm apoſtoli, ſi ad mittendũ ſpiritum eſſet patrem rogaturus, quod illos nõnunquam etiã ſine precibus feciſſe apparet? Quomodo autem ſi precum gratia à patre mittitur, ipſe à ſeipſo infunditur? Quomodo ab alio mittitur, qui vbique adeſt, & diuidens propria vnicuique ſicut vult, & ſua ipſius authoritate dicit: Segregate mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo miniſtrabant miniſtri, tamen imperioſè in proprium eos opus vocauit, non quod ad aliud opus aduocaret, ſed vt ſuam oſtenderet poteſtatem. Quid ergo ſibi vult, rogabo patrem? aduentus tẽpus ſignificat. Quando enim eos per ſacrificium mundauit, tunc inſpiratus eſt ſpiritus ſanctus, Et quid tandem cũ ipſis non venit? quia nondum oblatum erat ſacrificium: cum autem iam peccatum deletum eſſet, & ipſi ad pericula mitterentur: & certaminibus ſe accingerent, hortatorem mitti oportuit. Sed cur non ſtatim poſt reſurrectionem ſpiritus venit? Vt expectationis deſiderio maiori gratia eum acciperent. Quouſque enim cum ipſis Chriſtus verſatus eſt, non affligebantur, eo abeunte, tanquam deſerti formidantes, maiorem in modum eum accipere auebant. *Vt uobiſcum maneat.* hoc ſignat, quod neque poſt mortem abiit. Et ne audiẽdo paracletum, aliam opinarentur incarnationem,

Marginal notes: *Infr. 20. f* — *Supr. 1. b* — *Mat. 3. e* — *Acto. 13. a*

nem,& oculis cũ cernere expectarent,inquit: *Quem mundus non poteſt capere,quia non uidet eum.* Nõ enim ita vobiſ-
cum erit,vt ego,ſed in veſtris animis habitabit:inquit enĩ,
*Et in uobis erit.* Spiritum autem veritatis appellat,per hoc
veteris teſtamenti figuras ſignificans. Vt vobiſcũ ſit,quod
& ipſe inquit, Quia ego vobiſcum ſum. Præterea & aliud
quiddam ſignat, non paſſurum quæ ipſe, neque diſceſſu-
rum: Quem mundus non poteſt accipere, quia non videt
eum. Quid enim,dic mihi,eſt ne aliâs viſibilis? Minimè:
ſed hic cognitionem dicit,addidit ergo: Neque cognoſcit
eum.Solet enim certam cognitionem viſionem appellare.
Cùm enim ſenſuum certiſſimus ſit viſus, per hunc ſemper
veram adducit cognitionem. Mundum autem hoc in loco
malos appellat: & vt hoc diſcipulos conſoletur, dando eis
donum præcipuum.Vide quantopere verbis ipſum extol-
lat.Dixit alium eſſe quàm ipſe, dixit non dimiſſurum eos,
dixit ad eos tantùm venire, Quemadmodum ergo ego in
vobis ſum,inquit, & ipſe erit: non tamen mœrorem ipſo-
rum abſtulit. Ipſum enim adhuc ac eius conſuetudinem
quærebant:quod reſpiciens,inquit: *Neque ego relinquam
uos orphanos, ueniam ad uos, nolite timere, inquit.* Non pro-
pterea dixi alium paracletũ me miſſurum,& apud vos mã-
ſurum,tanquam in finem ad vos non rediturus,& vos non
viſurus. Nam ipſe veniam ad vos. Non relinquam vos or-
*Hic ſup.a* phanos.Cum ſuperius filiolos appellaſſet, ideo orphanos
non relicturũ ſe pollicetur. A principio dixerat venturos
quo iret,& in domo patris manſiones multas eſſe:hic autẽ
cum illud diu poſt eſſet futurum, dat ſpiritum: ſed cum
quid diceret,non intelligerent,neque ideo multum conſo
larentur,nõ relicturum ſe eos orphanos dicit:quod illi ma
gis quærebant.Sed cum id verbum,Venio, præſentiam ſi-
gnificaret,ne iterum eam requirerent,vide quomodo non
quidem manifeſtè, ſed tamen ſignificauit. Cùm enim di-
xerit,adhuc modicũ,& mundus me iam nõ videt:ſubſequi
tur,Vos autem videbitis me:quaſi dicat, veniam quidem
ad vos,non tamen vt prius. Quotidie ego vobiſcũ ſemper
ero, & ne dicerent,quomodo ergo Iudæis dixiſti, Iam nõ
videbitis me? hanc ſoluit obiectionem,quod cum ipſis tan
tùm futurus ſit. Nam & ſpiritus talis eſt, *Quia ego uiuo,*

*& uos*

*& uos uiuetis*. Crux vos à me vſque ad finem non diuidet, ſed ad breue me abſcondet. Vitam autem mihi dictam videtur, non præſentem ſolã, ſed & futuram. *In illa die cognoſcetis, quia ego ſum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis*, In patre enim ſubſtantia, in ipſis concordia, & auxilio eſt. Et quam nam hoc rationem habet, dic quæſo? Magna ſanè, & incomparabilis differẽtia Chriſti & diſcipulorũ. Quod ſi ita verba iacent, noli admirari, ſolet enim iiſdem nonnũquam verbis & in deo, & hominibus, nõ eodem modo vti. Nam & dij dicemini, inquit, & filij dei, Quod verbum nõ eandem in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos, ſed longe aliter. & iterum: Vos Chriſti, & Chriſtus dei: non ſimiliter autem dei Chriſtus, & nos dei. Quid autem hoc ſignat? Cum reſurgam, inquit, tum me non alienũ à patre ſed eiuſdẽ poteſtatis eſſe cognoſcetis, & me ſemper vobiſcũ eſſe, rebus ipſis meum in vos auxilium clamantibus, inimicis repreſſis, vobis audenter loquentibus, moleſtiis propulſatis, prædicatione indies florente, omnibus piæ doctrinæ & verę religioni parentibus. Sicut miſit me pater, & ego miſi vos. Vides quod hoc in loco idẽ verbũ nõ eandem vim habet: nã ſi hoc ita acciperemus, nihil inter apoſtolos & Chriſtũ intereſſet. Sed quid, inquit, tunc cognoſcetis? quia reſurrexiſſe, & ſecũ verſari viderũt, tunc, certo crediderũt. Magna enim erat ſpũs vis, omnia eos erudiẽs. *Qui habet mãdata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me*. Non enim habere ſatis eſt, niſi diligenter ſeruentur. Sed quare idem ſępe repetit? Nã ſuperius: Si diligitis, inquit, me, mãdata mea ſeruate: & nũc Qui habet mandata mea, & ſeruat ea: &, Si quis ſermonẽ meum audiet, & ſeruabit eum, ille eſt qui diligit me: qui non audit ſermones meos, nõ diligit me. Puto ex hoc eorum mœrorem ſignificari: nam cum multa de morte diſputaſſet inquiens, Qui odit animã ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. &, Niſi quis acceperit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus: & alia plura dicturus eſſet: exprobras eis inquit, Putatis ex amore triſtes eſſe? contrà res ſe habet. Quod autem hoc ſemper intẽdat, id in ſequentibus repetit. Si diligeretis me, inquit, gauderetis vtiq; quia ad patrẽ vado, Nunc autẽ metu perturbamini

*Pſal. 81 b*
*1. Co. 3. c.*
*Infr. 20 c*
*Hic ſup. g*
*Supr. 12 c*
*Mat. 10. g.*

mini. Quod enim ita mortis formidine afficiamini, nō eſt mandat ũmeũ: oporteret enim vos crucifigi: ſi verè me di ligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibus meipſum manifeſtabo. Tum Iudas: *Quid factum eſt, inquit, quia manifeſtaturus es nobis teipſum?* Ecce quanta formidine tenebant: cōmotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in ſomniis, ita eum viſuros ſe arbitrabantur. Ad quā ſuſpicionem tollendam, audi quid reſpondeat: *Si quis diligit me ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus* tantũ nō dicēs: Sicut pater manifeſtat ſeipſum, ita & ego: neque hoc tãtum, ſed dicendo, Manſionē apud eum faciemus: aufert ſuſpitionē nō in ſomniis ſe manifeſtaturum. Tu autē contēplare perturbatum diſcipulum, neque apertè ſentētiam ſuam dicere audentem. Nòn enim dixit vę nobis quod morieris, & mortuus nobis appariturus es, ſed, quid factũ eſt, quod manifeſtaturus es nobis teipſum, & non modo? Dicit ergo ſe eos charos habere, quia mandatum ipſius ſeruant: vt enim viſum poſtmodum phantaſma non exiſtimarent, ideo hæc prædicit & ne ita, vt dixi, ſibi appariturũ putarent, affert etiam cauſam, quod ob mãdatorũ obſeruationē ſpiritus ad eos venturus ſit. Quod ſi tam diuturna cōſuetudine ipſius ſubſtãtiã ferre, imò ne intelligere quidē poſſunt, quid nã

Mat.14. futurum eſſet, ſi à principio ita eis apparuiſſet? Ideo cũ his

c. comedit, ne phantaſma putaretur. Nam ſi ſuper aquis ambulantem videntes id opinati ſunt, cum eum non multum diſtantem viderant, qui credi poterat, ſi repente reſurgentem vidiſſent, quem captum viderant, & ligatũ? Ideo frequenter eis ſe appariturũ, & quare, & quomodo prædicit ne phantaſma exiſtimaretur. *Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat: & ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed qui miſit me patris.* Itaq; nō me ſolũ non diligit, ſed ne patrē quidem, qui hęc verba non audit. Nam ſi amoris indiciũ eſt, mea audire mãdata quę patris mei ſunt: qui audit non filiũ ſolum, ſed & patrem diligit. Et quomodo ſermo hic tuus eſt, & non tuus? hoc eſt, quod nihil à patre loquor, neque aliquid quàm quod illi placitum eſt. *Hæc locutus ſum vobis apud vos manens.* Cum hæc obſcuriora eſſent, & partim nō

intelligerēt

intelligerent,partim & plura dubitarent,ne iterũ perturbarentur,& quæ mã data diceret ſciſcitarentur,hancamouit ſolicitudinẽ inquiens. *Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo,ille uos docebit.* Fortaſſe quæ dixi,non intelligitis,ſed ille manifeſtus magiſter erit. Illa auté particula. Apud vos,manebit ,ſignat quod ipſe abeat,quare ne triſtentur,ait,quouſq; ipſe apud eos maneat,& ſpiritus nõ veniat,nihil magnũ,nihil altũ poterunt intelligere. Quod dicit,vt ad ipſius abitum magno animo ferendũ eos diſponat,tanquã magnorum bonorum cauſam futurũ. Frequenter autem paracleti meminit, propter eam qua afficiebantur triſtitiam:& cũ his verbis perturbarentur intelligentes moleſtias,bella,magiſtri diſceſſum:vide quomodo iterum eos conſolatur inquiens. *Pacem relinquo uobis.* Tantum non dicens. Quid mundi perturbationibus mouemini ,cum pacem mecũ habeatis?Neque enim huiuſmodi eſt pax mũdi,quæ in malo fit ſæpenumero,& nihil ipſam habentib⁹ confert. Ego do pacem,vt inuicem eam habeatis & vos fortiores efficiat. Sed cum iterũ dixiſſet,Relinquo: quod verbum diſcedentis eſt, & par eſſet eos perturbari, ideo rurſus dixit: *Non turbetur cor ueſtrum,neque formidet.* Ecce quod partim amore,partim metu mouebanẽ. *Audiſtis quia ego dixi uobis,uado & uenio ad uos, Si diligeretis me, gauderetis utique,quia uado ad patrem:quia pater maior me eſt.* Et quod nam gaudium hos eis allaturum erat?quam conſolationem? Quid hoc ſignat? Nondum reſurrectionem intelligebant,neque debitam de eo habebant ſententiam: Et quomodo poterant,cũ nondum reſurrexiſſe vidiſſent? Patrem autem magnum eſſe exiſtimabant. Dicit ergo: Si mihi timetis,quod me defendere nequeam : neque confiditis, quod poſt mortem iterum vos videam: tamen audiendo,quod ad patrem vado, lætandum vobis eſt, quod ad maiorem vado,& qui omnia poteſt moleſta diſſoluere.

*Vos audiſtis,quia ego dixi uobis.* Quare hoc poſuit? quaſi dicat,vt intelligatis quantũ verbis meis tribuam cum prædicere non ſim veritus. *Hæc ergo & quæ futura ſunt,dixi uobis, priuſquam fiant,ut cum facta fuerint,credatis quia ego ſum.* quaſi dicat, Nõ ſciretis,niſi ego dicerem:neque dicerem, niſi mihi confiderem. Vides ſermonem imbecillitati acWcõmo- *Mat 26*

Mat 26 e commodatum? Etenim cum diceret, An putas,quia non poſſum rogare patrem meũ,& exhibebit mihi modo pluſq̃ duodecim legiones angelorum?ad auditorum opinionem locutus eſt. Neq; enim illud diceret quiſpiam vel ſtultiſſimus crederet,quod ſibi ipſe auxilio eſſe non potuerit, ſed angelorum eguerit,veruntamẽ cum tanquam hominẽ arbitrarentur,ideo dixit duodecim legiones angelorũ. Atqui ſimpliciter Iudęos interrogãs,reiecit retrorſum. Quod
Infr.18 d ſi quis maiorẽ filio patrẽ,inquantum principium,diceret, neque hoc contradiceremus:non tamen hoc alterius facit filiũ eſſe ſubſtantiæ. Quod autem dicit,hoc eſt, quoad hic ſum,par eſt vt vos periclitari arbitremini:ſi autem illuc abiero,confidite quia ſecuri ſumus,illum enim nemo vincere poteſt,quæ omnia ad diſcipulorum imbecillitatem dicta ſunt: ipſe enim cofido,neque curo mortẽ,ideo inquit: Hæc dixi vobis priuſquam fierent. Cũ enim nondũ hunc ſermonem capere poſſitis à patre, quẽ magnũ appellatis, vos conſolor,inde etiã triſtitia admiſcet. *Iam non multa loquor uobiſcũ.* Quare? *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi diabolum, & malos homines appellat. Non enim cælo & terræ imperat cum omnia ſtrauiſſet,imperat autem his, qui ſe ei in ſeruitutẽ tradunt,ideo & principem tenebrarum ſeculi & tenebras opera appellat. Quid ergo diabolus te perdit? Minime, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudęi interficiunt? Qm̃ volo, & vt cognoſcat mũdus quia diligo patrẽ, nõ enim quod ſim reus mortis,atque ei obnoxius, ſed ob meam in patrem dilectionem hoc patior, hoc ait,vt iterum eorum animos excitet,&intelligant non inuitum,ſedvltro mortẽ ſubire,& diabolũ contemnere,neque cõtentus fuit dicere Modicum vobiſcũ,ſed idipſum quod moleſtũ erat,frequẽter repetit,nec iniuria,quouſque enim triſtitiam eorũ molliat,& faciliorem toleratu reddat,lætiora annectit,idcirco ait, Vado & venio,&,vbi ego ſum,& vos ſitis:&,nõ poteſtis me ſequi modo,ſequimini autẽ poſtea:&,ad patrem
a.11 vado,& pater maior me eſt:& priuſq̃ fierẽt dixi vobis. Et nõ neceſſario hoc patior,ſed propter patris dilectionẽ vt cognoſcãt,quod nihil mali feci,niſi qđ valde eũ diligo,& qui diligiť,ita vult. ideo læta hęc triſtiorib⁹ frequẽter admiſcet

miſcet,eorũ mẽtẽ aperiẽs.Nã quod dixit,Apud vos manebit:oſtenditq; vtilem ſuum fore diſceſſum,eis conſolandi gratia dixit,propterea multa de ſpiritu locutus eſt: Et in vobis erit,& mũdus nõ poteſt accipere,& ille docebit oĩa & ſpiritũ veritatis,& ſpiritũ ſanctũ,& paracletũ,& ſuggeret vobis omnia,ne ęgreferrẽt,ac ſi parũ poſſent ꝑficere. Dicit aũt.Suggeret:oſtẽdẽs ſe eos ſpiritales effecturum,vt vſu veniſſe non ignoramus.Qui enim prius tremebant & formidabant,poſt ſpiritus acceptionem in media pericula proſilierunt, per ferrum,ignem, beſtias,pelagus, & ad omnem calamitatem ſe intrepidi expoſuerunt:& illiterati & idiotæ audenter diſputabant,vt auditores in admiratio nẽ adducerent,& ſtuporẽ:ex luteis ferreos,& in cælũ erigẽs,nulli humano affectui ſubiectos reddidit ſpiritus.Talis illa gratia,quæ mœrorẽ ſoluit, malas cupiditates cõſumit,formidinẽ pellit,nec ſinit ãplius hominẽ eſſe quẽ afflat.Sed tanquã in idipſum cælũ trãſlatus,omnia quę illic ſunt,contẽplatur.Quamobrem nemo aliquid ſuũ propriũ dicebat.In orationibus, lætitia ſimplicitate perſeuerabãt: hoc maximè opus eſt ſpirit9 ſancti.Fructus enim ſpũs,lætitia,pax,fides,manſuetudo. Sed triſtantur nõnunq̃ ſpiritales homines.Verũ triſtitia illa lætitia ſuauiſſima eſt:nã & Cain triſtatus,ſed mundi triſtitia:& Paulus ſed dei:Quicquid enĩ ſpiritale eſt,lucrũ habet maximũ:vt mũdana oĩa maximum diſpendiũ. Imploremus ergo inſuperabile ſpiritus auxiliũ,ſeruemus mandata,neque erimus angelis inferiores:neque enim illi,quoniam corpus non habent tales ſunt:ita enim nullus eorum malus fuiſſet, ſed volũtas omnium cauſa eſt.Propterea ex his qui corpore carẽt,etiã brutis peiores inuenti ſunt,& ex corporeis illis etiam peiores, & omnes iuſti qui terram habitant, qui corpori ſociantur recte faciunt,quæ faciunt: tanquam enim hoſpites & peregrini terram habitant,cælũ vt ciues. Noli ergo quod carnẽ habeas,de victoria,& labore pro virtute ſubeunda deſperare,Noli rerum opificem accuſare,ac ſi enim carnẽ ferre impoſſibile,ſanctorũ cœtus oſtendiſſet: neque enim carnis natura Paulo fuit impedimento, quin qualis fuit euaderet:nõ Petro,vt cęli claues acciperet, Et Enoch in carne trãſlatus,nuſquã apparuit,ita & Helias cũ carne raptus eſt,

Gal.5.d.

Heb.11.a

4.Reg. 2.b.

Ge.39.b. raptus eſt,& Abraham,Iſaac,& Iacob in carne clatuerũt. Ioſeph in carne impudicam mulierẽ ſuperauit. Et quid car
2 Tim.2 c nem dico?quam ſi etiam catenis deuincias,nihil ei nocueris. Nam ſi ligatus ſum,inquit Paulus,at ſermo dei non ligatur. Et quid vincula,quid catenas memini?Addas& carcerem,& compedes,nihil horum vllum affert virtuti impedimentum. Ita docet Paulus. Vinculũ animæ nõ ferrũ,ſed timor & cupiditas pecuniarũ,& animę paſſiones: hæc ſunt vincula,licet corpus ſolutũ ſit. Sed à corpore hęc veniunt, inquies. Nugę hæc,& mendacium,nam ſi ita eſſet,omnes iiſdẽ ſubderemur affectibus: Vt enim laſſitudinẽ,ſomnũ, famẽ,ſitim euitare nõ poſſumus,quoniã naturalia ſunt:ita & illa neminẽ immunẽ,& ſibi non obnoxiũ relinquerent. Quod ſi multi his non ſubiiciuntur,cõſtat pigritiæ noſtrę quicquid perperam faciamus adſcribendũ. Omnia igitur vitia abſcindamus,neque corpus accuſemus, ſed ſubiiciamus animæ gubernaculis,vt facilè ſempiterna bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri,ſimul & ſpiritui ſancto gloria,in ſecula ſeculorum,Amen.

## HOMILIA LXXV. EX CAP. XV.

*Surgite, eamus hinc. Ego ſum uitis uera, & uos palmites, & pater meus agricola eſt.* Timidam & effœminatã animam ignorantia effecit, quemadmodum magnam & ſublimem cæleſtis doctrinę eruditio: qua quæ nõ fruitur,meticuloſa eſt,nõ natura,ſed volũtate. Cum enim video quempiã iam fortẽ & impauidũ, inde timidũ effici, illam ego naturalem paſſionẽ nõ appello. Naturalia enim immutabilia ſunt. Rurſus cum video timidos repente fortitudinem ſumere,illud quoque voluntati tribuo: nam & diſcipuli timidiſſimi erant, priuſquam opportuna dicerẽt,& digni gratia ſpiritus haberentur, poſtmodum verò leonibus fortiores apparuerunt:& Petrus qui mulierculæ minas non pertulerat,in caput appenſus,& verberatus, & multa perpeſſus,non tacebat,ſed omnia tanquam ſomniũ perferebat: at non ante crucẽ a deo confidebat,ideo Chriſtus dicebat: Surgamus abeamus hinc. Qua gratia,dic quæſo?an ignorabat quando eſſet tradendus? an ne Iudas eo venire formidabat,néue priuſquã eos doceret, caperetur?

Longe

Longè hæc à diuina abſunt maieſtate. Si non timebat, cur hinc eos abducit,& poſt finitum ſermonem in hortū Iudæ cognitum ducit? Quod ſi āduenīſſet Iudas, nónne poterat viſum auferre,vt præſentibus fecit? Cur ergo diſcedit? Paſūper indulſit diſcipulis. Par enim erat vt tremerēt & formidarēt,vtpote,qui loco certo & manifeſto noctu eſſent, neque Ieſu verbis vacarent,ſed oculos circunferrēt,& ſemper ſe comprehēdi viderētur,& maximè cùm magiſtri ſermo timorem incuteret. Inquit enim non multa iam cū ipſis locuturum,& venire mundi huius principem. Quum ergo his & huiuſmodi verbis perturbarentur, ac ſi mox capiēdi eſſent,in alium eos locum ducit,vt ſe tutos arbitrati, fidētius audirēt. Erant enim maxima audituri:ideo inquit,Surgite eamus hinc:quib⁹ abductis,Ego ſum vitis,inquit,vos palmites. Quid vult hæc parabola ſignificare? Quod q̄ nō vacat doctrinæ,viuere nō poteſt,& qđ futura ſigna Chriſti virtute ꝓueniūt, Pater meus agricola eſt:quid? Auxilio indiget filius? Abſit. Neq; ſic intelligitur. Vide q̄ diligēter hanc parabolā exequitur:non enim radici, ſed palmitibus agricolæ curam conferre dicit. Radicis autē non alia cauſa hic meminit,quàm vt diſcerēt ſine ipſius potentia nihil fieri poſſe:& quod ita ipſi fide vniēdi ſunt, vt palmes viti.

*Omnem palmitem in me non ferentem fructum,tollet eum pater.* Hic ſignat vitam, oſtendens,ſine operibus neminē in ipſo eſſe poſſe. *Et omnem qui fert fructum,purgabit*: id eſt,incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circunfoſſione,& cultu primùm indiget:ſed nihil de ea nūc dicit, ſed de palmitibus,ſibiipſi ſe ſufficere oſtendens. Diſcipuli autem multa præceptoris cura indigent,etiā ſi ſtudioſi ſint:ideo inquit, Omnem qui fructum feret,purgabit eum : qui fructum nō facit,non poteſt eſſe in vite: qui fructum fert,eum reddet fœcundiorem. Hoc vrgentis mœroris gratia eos alloqutus eſt. Dicet aliquis,purgare palmitem,incidere eſt,vt fœcundiorem faciat: vnde oſtendit tentationibus effici fortiores,inde ne de quibus dicat interrogent, & iterum ſolicitarentur, inquit: *Iam uos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum uobis.* Vides qualem ſe palmitum curatorē profiteatur? Ego vos purgaui,inquit. Atqui ſuperi⁹ hoc patris officium oſtēdit:ſed nulla eſt inter patrē & filiū differentia

rentia, iam veſtra opus eſt diligentia. Inde ne ſe eorum miniſterij indigentia, ſed vtilitate hoc facere demonſtraret, addit: *Sicut palmes non poteſt facere fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in uite: ſic uos niſi in me manſeritis.* Vt enim metu laxato eorum animo, non diſcederent, eos cohibet, & ſibi cõglutinat, & bonam ſpem habere iubet, radix enim manet. Incidi autem & auferri palmitũ eſt. Ita vtrinq; aggreſſus, & à bonis & moleſtis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui manet in me, & ego in eo.* Ecce filium non minoris eſſe quàm patrẽ poteſtatis, ad diſcipulos excitandos. Pater purgat, filius in eo manet. Manere enim in radice, facit vt palmites fructũ faciant. Quod ſi non purgatus in vite palmes manſerit, fert quidem fructum, ſed non debitum: qui verò non manet in vite, nihil parit. Verũ purgare, filij eſſe oſtẽditur: manere in radice patris, qui ipſam radicem generat. Vides quomodo omnia cõmunia ſunt, & purgare & à radice virtutem habere? Magnum quidem detrimentum etiam nihil poſſe facere, verùm alterius pœna procedit. *Mittetur, inquit, foras.* neque amplius ab agricola curabitur: *Et areſcet.* hoc eſt, ſi quid habuit à radice, ſi quam gratiã, amittet, & omni inde auxilio & vita ſpoliabitur, & tãdẽ in ignẽ mittetur, ſed non talis, qui manet in vite. Inde oſtẽdit quid ſit in ea manere, inquiens: *Si uerba mea in uobis manſerint.* Vides quidem, ſuperius meritò dicebã ipſa opera Chriſtũ exigere. Quum enim dixiſſet, ſi quid petieritis, faciam, ad-

Supr. 14. b. didit: Si diligitis me, mandata mea ſeruate. *Si manſeritis in me, & uerba mea in uobis manſerint, quodcunq; uolueritis: petetis, & fiet uobis.* Hæc autem dicebat, oſtendens reprobos concrematum iri, ipſos autem fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert, & inuictos ipſos fore ſignat: quare inquit: *In hoc clarificatus eſt pater meus, ut plurimum fructum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.* Hinc ſermoni ſuo authoritatẽ facit: nam ſi ad patris gloriã fructus faciẽdus eſt, nõ eam cõtẽnet: & efficiemini mei diſcipuli, Vides? quomodo qui fructũ affert, ille diſcipulus eſt? Sed quid ſignat. In hoc clarificatus eſt pater? hoc eſt, lætatur cũ in me manetis, & fructũ fertis. *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos.* Hic iam magis ſecundũ hominẽ loquitur: tanq enim ad homines dictum vim propriã habet. Nam qui mori voluit, qui ſeruos, inimi-

inimicos,hoſtes,tanto honore dignat⁹ eſt,& in cœlũ addu xit: quomodo dilectionis menſurã oſtẽdit? Si ergo vos dili go,cõfidite,ſi patris gloria eſt fructũ facere,nihil mali ſuſpicamini. Inde ne negligentes faceret, vide quomodo eos rurſus excitat: *Manete in dilectione mea*:hoc in veſtra eſt po teſtate. Quomodo autem hoc erit? *Si præcepta mea ſeruaueritis,ſicut & ego præcepta patris mei ſeruaui*. Rurſum humano more loquitur:neq; enim legiſlatorẽ legi ſubditũ eſſe opor tet. Et quod ſemper dico,hoc in loco propter auditorũ ſuſpicionẽ locutus eſt,& in tuto eos eſſe, & inimicos eorum perditũ iri aſſerit:præterea quod quæcũq; habẽt, à filio habent:quodq; ſi purã vitam exhibuerint, nemo eos poterit ſuperare. Cõſidera autẽ quãta eos authoritate alloquatur. Nõ enim dixit,manete in dilectione patris:ſed,mea. Inde ne dicerent: Quãdo nos omnibus inimicos reddidiſti, tũc nos dimittis,tunc diſcedis:hoc negat,ſed ita eis, modò velint,cõglutinari dicit,vt palmes viti,rurſuſque ne fiducia hac pigriores redderẽtur,non duraturũ bonũ dixit,ſi id negligerẽt. Et ne ſi ad ſeipſum omnia referret,prõptiores ad caſum redderet,inquit: *In hoc clarificatus eſt pater*. Sẽper enĩ & ſuam,& patris in eo dilectionẽ oſtẽdit. Nõ ergo Iudæorum res gloria patris erat,ſed quæ ipſi erant accepturi. Inde ne dicerent. Patrias traditiones relinquimus,& nunc omniũ nudi deſerimur. In me inquit,reſpicite,diligit me pater,& tamen hæc mihi ſubeunda proponũtur. Non igitur ego vos,quia non diligã,in præſentia relinquo:nam ſi ego morior,nec tamẽ propterea nõ amari à patre cõiecturã facio,neq; vos perturbari oportet. Si in dilectione mea manebitis,nihil vobis horũ nocere poterit. Magnũ nãq; & inſuperabile quiddã dilectio eſt,quæ nõ nudis verbis, ſed re oſtẽdẽda eſt. Ipſe inimicos recõciliauit, nos in amore perſtemus:ipſe incepit,nos ſaltẽ proſequamur:ipſe nõ ſui cõmodi gratia(nullius enim eget)nos ſaltẽ ad noſtrã vtilitatem diligam⁹:ipſe inimicos,nos ſaltẽ amicos amore proſequamur: vt è cõtrario facimus. Quotidie enim blaſphemãt propter nos deus,propter rapinas, propter cupiditates: & fortaſſe quiſpiã veſtrũ dicet, Quotidie de cupiditate diſpu tas:vtinã & ſingulis noctibus liceret,vtinã in foro ꝓſequi & ad mẽſam: vtinã mulieres,amici,filij,ſerui,agricolæ,vi-

cini,& ipſum pauimentũ, & parietes, ſemper hac voce clamare poſſent, vt vel ſaltē hoc pacto acquieſceremus. Vniuerſum enim orbē hic morbus,& omniũ animos cõprehendit. Magna pecuniarum vis. A Chriſto redempti ſumus,& auro ſeruimus: alterius aſſerimus dominatũ,cuius præcepto dicto citius paremus,& eius gratia, genus, amicitiam, leges,omnia deniq; ignoramus. Nemo cælum contemplatur,nemo de futuro cogitat,ſed veniet tẽpus,quum hi ſer-
*Pſal. 6.g* mones nihil proficient. In inferno,inquit,quis cõfitebitur tibi? Deſiderabile aurũ, & delicias præbet, & honorabiles facit,non tamen eodẽ modo cælum. Diuitem enim multi & vitant,& odio habent: qui autem virtutẽ complectitur, eum & honorant,& reuerentur. Sed ridiculus eſt pauper, etiam ſi virtute præditus ſit,non apud homines,ſed carentes ratione. Neque enim ſi aſini in nos irrudãt,& inclangant graculi,ſapientes autem laudent,horum dimiſſo cõſenſu,ſtultorum clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud abſimiles,& aſinis peiores qui præſentia admirantur. Nam ſi terrenus rex te laudet, nihil multitudinis ſermonibus moueberis,etſi omnes irrideãt. Cũ autẽ omniũ dominus te laudat,de cantharidũ & culicum laudibus cogitas? Quouſque in cœno verſabimur? Quouſq; ſtultos, & gulæ deditos ſpectatores habebimus? Qui luſores,ebrios, ventri viuentes probare poſſunt: virtutem autem & vitium ne in ſomnis quidem imaginentur. Si quis te accuſet quod ducendarum aquarum ignarus ſis,nihil moleſtè ferres,ſed rideres qui tibi ignoratam artem proponeret: at ſi vis virtuti operã dare,eius ignaros tibi laudatores ꝓponis? Ideo nunquã eam aſſequimur. Non enim peritis,ſed ignaris res noſtras committimus: illi autem nõ ſecundum artis rationem,ſed ſecundum ignorantiam ſuam probant. Quare vos hortor,contemnamus multitudinem,imò nec laudes deſideremus,neque pecunias,neque opes, neq; malum paupertatem exiſtimemus: quippe quæ & continentiæ & formi-
*Luc.16.c* dinis,& omnis ſapientiæ magiſtra eſt. Nam & Lazarus in
*Ge.28.d* paupertate coronatus eſt,& Iacob ſolo pane contẽtus erat,
*Ibid.37.* & Ioſeph vltimam paſſus eſt egeſtatem,non tamen ſeruus,
*39.& ſequentibus* ſed dominus fuit, & propterea eum magis admiramur, & non tantis eum laudibus proſequimur, quod frumentum

diſtribuit,

diſtribuit, vt cum carcerẽ habitauit: nõ cum corona, quàm cum catena circundabatur: non cũ in ſolio ſedebat, quàm cum inſidiis periclitabatur. His omnibus, & horum certaminum præmiis conſideratis, nolimus diuitias, honores, delitias, poteſtates, ſed paupertatẽ, catenas, vincula ꝑpter virtutẽ ſuſcepta admirari. Finis nãq; illorum tumultu plenus eſt, & perturbationis, & hac vita finiũtur: horum autẽ fructus cælum eſt, & cælorũ bona, quę nulla auris audiuit, quæ vtinam omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſtri, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LXXVI. EX CAP. XV.

H*Aec locutus ſum uobis, ut gaudium meũ in uobis ſit, & gaudium ueſtrum impleatur. Hoc eſt præceptũ meum, ut diligatis inuicem, ſicut dilexi uos.* Omnia bona tunc mercedem habent, cum debitum finem conſequuntur. Quod ſi interim quis deciderit, naufragium incurrit: quemadmodum nauis innumeros vehens, niſi ad portum appellat, ſed in medio pelago ſubmergatur, nõ modo nihil ei longa proficit nauigatio, ſed tanto maiorem facit iacturam, quanto maiores labores ſubiit: ita quę in medio certamine corruunt animæ, grauiori caſu concutiũtur. Ideo Paulus gloriam, & honorem, & pacem eos ſequi ait, *Rom. 2. b* qui per bonorum tolerantiam currunt quod nunc Chriſt⁹ apoſtolos admonet. Cùm enim ipſo accepto gauiſi, inde propter paſſionem & verborum moleſtiam triſtitiam concepturi eſſent, poſt debitam doctrinam & conſolationem: Hæc inquit, locutus ſum vobis, vt gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur: hoc eſt, ne diſcedatis à me, néue à curſu deſiſtatis. Gauiſi eſtis in me, & quidẽ vehementer: ſed incidit triſtitia, hanc eximam, vt ad finem vſque lætitia perduret: oſtendens in præſentibus non mœrorem, ſed lætitiam capiendam. Vos ego perturbatos vidi, non contempſi, non dixi, cur non perſeueratis in fortitudine? ſed vos conſolatus ſum, & hãc dilectionem meam volo perpetuo ſeruetis. Audiſtis de regno, gauiſi eſtis, vt impleatur lætitia veſtra, hæc locutus ſum vobis, hoc eſt, præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos.

Intuere dei dilectioné, tanquã catena quadã noſtræ dilectioni connexã: idcirco nunc duo, nũc vnum mandatũ di-
Mat. 22 d cit: nemo enim primum ſine altero aſſequi poteſt. Nunc in
Ibidé. 7 b quit, in hoc & leges, & prophetæ pendent: nunc, quæ vultis vobis homines faciant, eadem & vos eis facite. Hæc eſt enim lex, & prophetæ, dilectio, vt hoc in loco teſtatur. Nam ſi perſeuerantia à dilectione, dilectio à mãdatorum obſeruatione prouenit. mandatum autem eſt, vt diligamus inuicem, perſeuerantia à mutua oritur dilectione. Neque ſimpliciter dilectionem dicit, ſed & modum docet diligédi. Sicut ego dilexi vos, inquit. Iterum oſtendit non odio
Supr. 10 c aliquo diſcedere, ſed dilectiõe. Quare magis admirari me debetis, pro vobis animam meã pono, vt ſuperius inquit, optimum paſtorem deſcribens: hoc autem in loco eos admonet, & & dilectionis ſuæ magnitudinem, & qualis ipſe ſit oſtendit. Sed qua gratia ſemper dilectionem extollit? quoniam hoc eſt diſcipulorũ argumentũ, hoc virtuté corroborat. Propterea Paulus tantopere dilectioné laudauit, vtpote verus Chriſti diſcipulus, qui eius vim ſit expertus.

*Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio uobis. Iam non dicã uos ſeruos, quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius: uos autem dixi amicos quia omnia quæ audiui a patre meo, nota feci uo-*
Infr. 16. c *bis.* Cur ergo inquit, Multa habeo vobis dicere ſed nõ poteſtis portare modo? Nihil aliud ex his verbis innuit, quã nihil alienum à patre locutum, cum maximi amoris indicium ſit, quod arcana patris cum eis & communicauerit & dixerit. Cũ autem omnia dicit, intelligendũ de his eſt, quę eos audire conueniat, inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non uos me elegiſtis, inquit, ſed ego elegi uos.* hoc eſt, in amore præcurri: neque hoc contentus. *Et poſui, inquit, uos:* id eſt, plantaui, vt me diligeretis: adhuc in vitis tranſlatione perſtat, *Vt eatis & fructum afferatis & fructus ueſter maneat.* Quod ſi fructus manebit, longè magis & vos manebitis. Neque vos tantùm amaui, inquit, ſed & multa contuli beneficia, palmites veſtros vbique terrarum propagans. Ecce quot modis ſuam proponit dilectionem, cũ & ſecreta patris eis aperuerit, cũ in amore præuenerit, cum pro ipſis tot mala patiatur, ex quo ſe perpetuo cum ipſis, qui allaturi ſunt fructũ, permanſurum oſtendit,

Neceſ-

Neceſſe nanq; vt diuino freti auxilio fructum faciant. *Vt quodcunq; petieritis patrē in nomine meo, det uobis.* Atqui eius qui petitur eſt facere: quod ſi pater petitur, quomodo filius facit? Vt nō minorē patre intelligas. *Hæc locutus ſum uobis, ut diligatis inuicē.* hoc eſt, non exprobrandi gratia dico me aīam meā ponere, quod amare prior cœperim, ſed vt in amorem meū vos trahā: inde cū perſecutionem pati multis moleſtū, & intolerabile videret, & par eſſet etiā generoſum animū deiici, ideo multis propoſitis & eorū placato animo ad hoc venit, & hæc eorū gratia, vt alia ex abūdantia dicta ſignificet. Vt enim ſuperius dixit, nō ſolū non dolendum, ſed lætādum, quod iret ad patrē, non deſerendi, ſed vehementis amoris gratia. ita & in hoc loco lætandū oſtendit. Et cōſidera quo pacto eos præparat, nō enim ait, Scio rem moleſtā: ſed, cū propter me hoc patiamini, ꝓpter me etiam perferatis. Nō enim ſufficiens cōſolationis cauſa hæc fuiſſet: quare ea omiſſa, alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc eſt argumentū, & contrariū eſſet dolendum, non quod odio nunc habeamini, ſed diligemini: hoc autē ſignificat, inquiens. *Si de mundo eſſetis, mundus quod ſuū eſſet, diligeret.* Quare ſi diligemini, malum de vobis præbetis argumentum. Inde cum his verbis rem non effeciſſet, iterū proſequitur: *Non eſt ſeruus maior domino ſuo: ſi me perſecuti ſunt, & uos perſequentur.* Oſtendit per hoc maximè futuros imitatores. Quouſq; enim Chriſtus fuit in carne: cōtra ipſum certabatur: poſt ſuā in cælum aſcenſionem, aduerſus diſcipulos pugnatū eſt. Et cū pauci tanti populi bellum ſuſcepturi perturbarent: eorū animos erigit, quod maximè eis lætandum ſit, ſi ab illis odis habeantur: ita enim paſſionis meæ participes eritis. Non ergo perturbari debetis, non enim me meliores eſtis: nam vt prędixi, Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Inde tertio eos conſolatur, quod pater vna cum ipſis iniuriam accipit. *Hæc omnia facient uobis, inquit, propter nomen meūm quia neſciunt eum, qui miſit me.* Hoc eſt, illum offendunt. Ad hæc omnem eis veniam aufert, & aliam affert conſolationem. *Si non ueniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatū non haberent.* & cauſam affert, quod iniuſtè & in ſe & eos facient. Sed quid in hęc nos mala adduxiſti? Nōnne perſecutionem & odium præuideres?

Sup. 14 d

Cui his verbis occurrit, *Qui me odit, & patrem meum odit.* Ex quo nō paruum etiam prædicit ſupplicium. Cum enim frequenter propter patrē Chriſtū perſequi dicerent, omnē nunc ipſis tollit excuſationem, quā ne haberent: primum, inquit, doctrinam propoſui, inde eam operibus confirmaui ſecundum Moſi legem, qui omnes præmonuit, vt ei parerent, qui talia faceret, & diceret, qui & dei cultum erudiret, & maximis clareret miraculis. Neque ſimpliciter ſigna dixit, ſed quę nemo alius fecit: & ipſi horū teſtes ſunt, cum

*Supra. 9 f* dicant: Nuſquam ſic apparuit in Iſraël: neq; auditum eſt à ſeculo, quod quis aperuit oculos cæci nati, & Lazari reſur-

*Supra. 11 f* rectio, & alia multa huiuſmodi, & modus ipſe miraculorū nouus, & admirabilis. Sed qua gratia & te, & nos perſequūtur? *Quia de mundo nō eſtis. Si de mundo eſſetis, mūdus quod ſuum erat, diligeret.* Pręcōmemorat eis verba, quę ad fratres ſuos dixerat, ſed illic quidem morali⁹, vt eos purgaret: hic contra totū aperuit. Et vnde cōſtat propterea odio nos habendos fore? Ex his quæ in me facta ſunt: quod factū, aut dictum attulerunt, ne me acciperent. Inde cū res ſtupenda nobis eſſet, adducit & cauſam, hoc contentus, prophetā adducit, oſtendens eum iampridem his verbis prædixiſſe.

*Pſal. 68 a* *Quia oderunt me gratis.* quod & Paulus faciebat. Multis e-

*34. c* nim admirantibus, quomodo Iudæi non crediderint, prophetarum nititur teſtimonio, quod malitia & ſtultitia eorum incredulitatis cauſa fuit. Quid ergo? Si ſermonem tuū non ſeruauerunt, neque noſtrum ſeruabunt: ſi te perſecuti ſunt, & nos perſequentur. Si ſigna qualia nemo viderunt, ſi verba qualia nemo audierūt, & nihil tamen profecerūt, ſi patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis? Quomodo apud eos vllam iam habebimus authoritatē? Quis gentiliū nobis aures adhibebit? Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert conſolationem. *Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre ſpiritum ueritatis, qui a prtre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me, & uos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.* Ille dignus fide erit, propterea non ſpiritum ſanctum, ſed veritatis appellauit. Illa autē particula, Qui à patre procedit: hoc eſt, qui omnia certo nouit, ſed de ſeipſo, inquit: Scio vnde ve-

*Supra. 8 b* nio, & quo vado: & cum de veritate loqueretur, quem ego mittam.

mittam. Ecce quod non pater ſolus, ſed & filius ſpiritũ mit
tit: & vos qui mecum fuiſtis, neq; ab aliis audiſtis, adhibe-
tis fidem: hinc apoſtoli confirmati dicebant, Qui cũ eo co
medimus & bibimus. Quod non ad gratiam dictum ſit, ſpi Act. 10. f
ritus dictis teſtimoniũ perhibet, *Hæc locutus ſum uobis, ut* CAPVT
*non ſcandalizemini.* hoc eſt, cum multos incredulos & vos XVI.
perſequentes videritis. Extra ſynagogam facient vos. Iam
enim hoc decreuerant, ſi quis Chriſtum confiteretur. *Sed*
*uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obſequium ſe præ*
*ſtare deo.* Si vos interficient, rem piam & deo gratam fa-
cturos ſe exiſtimabunt, Inde iterum conſolatur: *Et hæc fa*
*cient uobis, quia non nouerunt patrem, neque me.* Hoc vos ſatis Mat. 5. a
cõſoletur, quod propter me, & patrem hoc patiemini. Hic
iterũ eos beatitudinis admonet vt in principio: Beati eſtis
cum maledixerint vobis homines, & vos perſecuti fuerint,
& dixerint omne malum aduerſus vos, mentiẽtes propter Ibidem. b
me: Gaudete & exultate, quia merces veſtra copioſa eſt in
cælis. *Hæc locutus ſum uobis, ut cum hora uenerit, reminiſcami-*
*ni.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteri
tis me ad gratiam loqui, aut vt vos fallam. Neque enim de
cepturus, quæ mendacii argui poſſent prædiceret: ideo prę
dixi, ne in non expectata incidentes, perturbaremini, ac
etiam ne non præuidiſſe futura diceretis. *Reminiſcamini*
*ergo, quia ego dixi uobis.* Etenim ſemper Iudęi vmbra qua-
dam perſecuti ſunt diſcipulos, ac ſi mali eſſent, non tamen
perturbati ſunt, cum à magiſtro præſciuerint id futurum.
Sufficiens nanq; cauſa fuit, quę eos confirmaret. Ideo fre-
quenter hoc meminit, quod nõ nouerunt me: & propter me
facient, & propter nomen meum, & propter patrem, & pri
mus paſſus ſum, & non iuſta cauſa id auſi ſunt. Horum &
nos in tentationibus reminiſcamur, cum à malis homini-
bus aliquid patimur, in principem noſtrũ, & fidei perfecto
rem inſpiciamus, quod à malis, quod propter virtutẽ, quod
propter Chriſtũ mala patimur. Quod ſi animo voluemus,
omnia facilia, omnia tolerabilia nobis videbuntur. Nam ſi
quis pro chariſſimis aliquid paſſus etiam gloriatur: ſi quis
propter deum quid tolerat, quam ſentire moleſtiã putan-
dum eſt? Si ipſe crucem rem ignominioſam gloriam pro-
pter nos appellat, multò magis hoc in ipſum animo eſſe
debe-

debemus. Etſi mala ita nobis, cõtemnenda ſunt, multò magis pecuniæ & cupiditates. Oportet enim in reb⁹ grauibus & moleſtis, nõ labores, ſed præmia conſiderare. Quemadmodum enim mercatores nõ maris pericula, ſed lucrũ expectant: ita & nos cælum, & dei præſentiam. Et ſi tibi diuitiæ dulces videntur, id deum nolle tibi in mentem veniat, & cõtinuo diſplicebũt. Rurſum ſi moleſtũ eſt, pauperibus aliquid dare, noli impenſam dutaxat intueri, ſed transfer mentem ad ſeminis illius fructum. Et ſi graue erit alienæ vxoris amorem contemnere, præmium tibi ſuccurrat, & ę-quo animo perferes. Quod ſi hominum metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longè magis Chriſti deſiderium. Difficilis virtus, ſed magnas futurorũ promiſſiones ei cõparemus. Boni enim & ſtudioſi etiam ſine prẽmii reſpectu, ipſius pulchritudinẽ intuentur, & propterea eam complectuntur: & vt deo placeant, nõ propter mercedem rectè agunt, & magnifaciunt continentiã: non ne puniantur, ſed ne offendãt deum. Quod ſi quis imbecillior etiam in præmium, ſpectat: ita & nos in eleemoſyna faciamus, & gentilium miſereamur, neque fame confectos deſpiciamus. Quomodo enim nõ abſurdũ vt alii riſu, & deliciis ſoluti, ad menſam ſaturentur, aliorum autẽ mendicantiũ eiulatus audiant, neq; miſericordia moueãtur, ſed ægre ferãt, & deceptores appellent? Quid dicis homo? Propter vnum panem quis decipit? Quid ni, inquis? Propter hoc ergo hęc tollenda eſt neceſſitas. Quod ſi dare nihil placet, noli tamen maledictis proſequi, Si non vis naufragio liberare, noli in profundum demergere. Scias velim cũ accedentem pauperem expellis, qualiter tibi deum affectũ reddas. Qua

*Mar. 7 d* enim menſura menſurabitis, inquit, menſurabitur vobis.

Cõſidera quo ille animo repulſus abeat, oculos in humum deiectos, cõquerens à paupertate & iniuria plaga accepta. Nam ſi mẽdicare maledıctũ putatis, quæ ſi petit, nõ modo non accipit, ſed cõtumelia afficitur, conſidera quantũ perturbet. Quouſq; feris ſimiles erim⁹, & naturã noſtrã ꝑpter cupiditatẽ ignorabim⁹? Multi his verbis dolẽt. Nollemus ſed vt penitus miſericordiam cõplecterentur, animo voluentes diem illum quo Chriſti Ieſu tribunali adſtabimus, cum vt noſtri miſereatur rogabimus, cum his in mediũ aduoca-

uocatis Chriſtus ad nos conuerſus dicet, quod propter panem vnum & obolū tantis miſeriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excuſabimus? Quod enim illos in medium adducturus ſit, audi quid dicat: Quandiu non feciſtis vni de minoribus his, neq; mihi feciſtis. Neq; enim illi quicquā nobis amplius dicēt, ſed deus pro illis nos reprehendet. Nam & Lazarus à diuite viſus eſt, non tamen quicquā ei dixit, ſed Abrahā eius vices ſuſcepit: ita & pauperibus eueniet, qui nunc à nobis contēnuntur. Neq; enim ſupplices eorū manus, vel aliqua miſericordiæ ſpecie intuebimur, cū in gloria erunt, nos eorū ſpeciem induemus, & vtinā ſpeciē tantū, & nō longè grauius ſuppliciū. Neq; enī diues micis impleri illic deſiderabat, ſed ardebat, & cruciabatur miſerè, & audiuit: Recordare quia accepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nolim⁹ ergo, vt magnū quiddā diuitias admirari: hæ nanq; viaticum erunt nobis ſupplicij, niſi cauerimus: quemadmodū ſi cauerimus, paupertas & deliciarū, & requiei erit incremētū. Abluētur enī peccata, ſi æquo animo tolerabimus, & apud deum fidēter adeſſe poterimus. Nolimus ergo in hac vita ociū quærere, vt in cælo eo fruamur: ſed labores pro virtute ſubeamus, ſuperflua recidamus, & nihil aliud quęramus, q̄ in pauperes omnia noſtra diſpergere. Quæ nobis erit excuſatio, cū ipſe quidē nobis cælū pollicetur, nos ne panē quidē ei exhibemus? Cū ipſe tibi ſolē oriri facit, & omnis creaturæ miniſteriū tibi largitus eſt, tu nec nudū induis, neq; ei domum cōmunicas? Et quid ego ſolē & creaturā memini? Corpus tibi ſuum tradidit, & precioſiſſimū ſanguinē, tu nec potū das: at ſemel dediſti, non eſt hæc eleemoſyna. Niſi enim quouſq; habes, indigenti ſubueneris, nunquā debitum impleueris. Nā & virgines habentes lāpades, habebant oleū, ſed nō ad ſufficientiā. Opus eſt enim etiā de tuo nō tā parcum eſſe, ſed cùm domini tibi creditæ ſint facultates, cur tā tenax es? Vultis cauſam dicā huius inhumanitatis? Qui per auaritiam congregant, ad eleemoſynam pigri ſunt. Qui ita lucrari didicit, neſcit expēdere: Quomodo enim qui rapinæ inhiat, ad contrarium ſe formabit? Qui aliena accipit, quomodo ſua dare poterit? Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur, non bene poteſt gregem cuſtodire: idcirco

*Mat. 25. d.*

*Luc. 16. e*

*Ibidem. f.*

Idcirco paſtores eiuſmodi interficiunt. Quod ne nobis accidat, à tali guſtatu abſtineamus. Etenim carne veſcũtur, qui miſeros fame mori patiuntur, Nónne vides, quomodo omnia nobis communia ſtatuit deus? Nã ſi pauperes eſſe permiſit, etiam hoc diuitũ gratia factum eſt, vt per eleemoſynam peccata poſſint abluere. Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es. Vnde cõſtat, quod ſi in maiorib⁹ hác haberes poteſtatem, innumeros interemiſſes, & lumẽ, & vitam omnẽ excluderes. Quod ne fiat, opus eſt hanc excideres inſatiabilitatem. Quod ſi hoc audiẽdo ægrius fertis, ergo longe magis videndo. Quandiu tu diues, ille pauper? Vſq; ad veſperã, vlterius non licet, adeo breuis vita eſt, & oĩa in vltimis, & iam oĩa ſunt in ianuis, vt vel breuis hora oĩa exiſtimanda ſint. Quid opus eſt arca profluenti? Quid ſeruorũ & familiarium multitudine? Quare nõ poti⁹ multos eleemoſynæ præcones tibi comparas? Arca nullam emittit vocem, ſed latrones & fures allicit. Arcæ pauperum ad ipſum deum aſcendunt, & ſuauem vitam præſentem facient, & omne ſoluent peccatum, & gloriam à deo, honorẽ ab hominibus ferẽt. Quid ergo tibi tot bona inuides? Non enim illis, ſed tibi conſules longe magis. Illis largiẽdo in hac vita ſubuenis: tibi autẽ futuram gloriam, & fiduciam repones: quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA LXXVII. EX CAP. XVI.

*HAEc autem ab initio uobis non dixi, quia uobiſcum eram. Et nunc uado ad eum qui me miſit, & nemo ex uobis interrogat me quo uadis? Sed quia hæc locutus ſum uobis, triſtitia impleuit cor ueſtrum.* Magna triſtitiæ vis, & multa nobis opus eſt fortitudine, vt ei affectui generoſe reſiſtamus & vtilitatẽ inde, ſuperfluis abiectis, conſequamur. Cũ enim vel nos, vel proximi peccant, tunc triſtandũ eſt: cum autem in humanos caſus incidimus, inutilis tunc triſtitia. Quæ cũ diſcipulos nondũ perfectos oppugnaret, cõſidera

*Supr. 13 d* quomodo eos perterrẽdo arguit Chriſtus. Cũ enim multi

*Sup. 14 a* de hoc interrogaſſent: nã & Petrus dixit, Quo vadis? Tho-

*Ibidem.* mas, Neſcimus quo vadis, & quomodo poterim⁹ viã ſcire? Et Philippus, oſtende nobis patrẽ: nunc audientes, Extra ſynago-

ſynagogam vos facient,& odio habebunt vos:&,Qui interficit vos,arbitratur obſequium ſe præſtare deo: ita animo defecerunt vt ne loqui quidẽ poſſent,quod exprobrãs eis Ieſus,inquit:*Hæc autem ab initio non dixi uobis ,quia uobiſcũ eram: & nunc uado ad eum qui me miſit, & nemo ex uobis interrogat me,quo uadis?Sed quia hæc locutus ſum uobis , triſtitia impleuit cor ueſtrum.* Cuius nimietas grauis eſt,ad mortem viam parat:ideo Paulus dicebat,Nequãdo abũdantiori triſtitia abſorbeatur talis. Hæc ab initio vobis nõ dixi,inquit:Quare ab initio non dixi?Ne quis diceret à ſæpenumero contingentibus coniectatum eſſe . Et quid rem tam difficilem aggrederis?Sciebam inquit ab initio,& nõ quod ignorarem tacui, ſed quia vobiſcum eram. Et hoc hominis iterum more:quaſi dicat,Quia in tuto eratis,& licitũ erat interrogare,cũ volebatis , & in me totũ bellũ vertebatur , & ſuperfluum erat hæc à principio dicere,hoc ergo tunc nõ dixit.Nónne duodecim aduocãs,inquit,quoniam ad principes &reges ducemini,& flagellabunt vos in ſynagogis? Quomodo ergo inquit, ab initio nõ dixiſſe? Quoniã verba,& expulſiones prædixerat,non tamen quod mors eorũ videretur expetenda,vt obſequium arbitrarentur: hoc enĩ præ omnibus eos perterrere poterat:ſi quidem tanquã impij,& perditi homines erant iudicandi. Præterea illud dicendum eſt,quod tunc quidẽ quæ à gentibus paſſuri erãt dixit,Nunc vero quę à Iudęis,& per exceſſum maxime,& quod ꝓpe eſſet admonuit.Nunc vado ad eũ qui me miſit, & nemo ex vobis interrogat me,quo vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis,triſtitia impleuit cor veſtrũ. Nõ parua hæc conſolatio,qđ ſciret quanta triſtitia afficerẽtur,& qđ relinquerẽtur à Chriſto,& quod multa eſſent paſſuri. Formidabat enim,an forti ea animo eſſent toleraturi. Sed qua gratia in tanta perturbatione non acceperunt ſpiritum ſanctum? Vt iam ſatis confirmatos intelligeres. Nam ſi nõdũ accepto ſpiritu tanto metu ſuperati non reſilierunt,conſidera quales futuri eſſent gratia repleti? Quod ſi tunc conſtanter perſeueraſſent,ſpiritui adſcribendum eſſet:tunc verò ipſorum voluntatis fructus,& manifeſtũ eorũ in Chriſtum amoris augmentũ apparuit,cum adhuc gratia nudi eſſent. Sed ego veritatem dico vobis,expedit vt ego vadã.

2.Cor.2 b

Mat.10. b.

Ecce

Ecce quomodo iterum eos conſolatur, Non ego ad gratiã loquor, inquit, ſed licet maiorem in modum contriſtemini, quod expedit audiendum eſt. Vos vt adeſſem velletis, vſus aliud poſtulat. Diligentis autem eſt, cum vtilitatem cognoſcit, eam non prætermittere, vt ea dilecti priuẽtur. Si *ego non abiero paracletus non ueniet ad uos*: Quid hic dicũt, qui de ſpiritu nõ recte ſentiunt? Expedit dominum abire, & venire ſeruũ? Vides quanta ſit ſpiritus dignitas? Si abiero, mittam eum ad vos. Et quid hoc vtilitatis? Cum venerit arguet mundum: hoc eſt, non impune hoc facient, ſi venerit. Sufficientia enim erunt iam facta eis ſilentium indicere: cum autẽ per illũ & hæc fient, & doctrina perfectior, & ſigna maiora ſubſequẽtur, multò magis dãnabuntur, cũ tanta viderint in noĩe meo fieri, ex quo manifeſtior mea fiet reſurrectio. Siquidẽ nunc poſſent dicere me fabri filiũ eſſe, cuius patrem & matrẽ cognoſcant: at cum me mortẽ ſoluere, malitiam & dæmones fugare, vitia naturæ emendare, immẽſam ſpiritus plenitudinẽ mitti, & hęc omnia nõminis mei inuocatione fieri, intuebũtur, quid dicẽt? Teſtimoniũ perhibuit de me pater, & perhibet ſpũs: & quãuis à principio teſtificatus ſit, tamen & nũc teſtificabitur. Illud autem verbum. Arguet de peccato: hoc eſt, omnẽ auferet excuſationem, & ſine venia peccaſſe demonſtrabit. Et de iuſtitia, quia ad patrem vado, & iã nõ videbitis me: hoc eſt, quia irreprehenſibiliter vixi, cuius ſignum eſt quod vado ad patrem. Nam cum frequẽter Iudęi Chriſtum accuſarẽt quod à deo nõ eſſet, & proptercea peccatorẽ, & legis tranſgreſſorẽ dicerent: hinc omnis calumnia amouebitur, Nã ſi opinio quod à deo nõ ſim, me trãſgreſſorẽ oſtendit, cum ſpiritus me illuc abeuntẽ, neque ad horã, ſed permanentẽ oſtenderit: hoc enim per eã particulã, Iam non videbitis me ſignificatur. Quid nã dicẽt? Animaduerte his duobus omnẽ malã ſuſpicionẽ auferri. Neq; enĩ peccator miracula facere, neq; eſſe apud deũ ꝑpetuo poteſt, quare nõ poſſunt me amplius peccatorẽ, & à deo nõ eſſe dicere. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* Iterũ hoc in loco de iuſtitia verba facit, quia aduerſariũ ſuperabit. Neque enim peccatori poſſibile eſſet, quod nemo iuſtorum hominum valuit: quod autem propter me iudicatus

tus eſt, ſcient, quia cum in poſterum peſſundabũt, & reſurrectionem meam manifeſte videbunt, quod iudicantis eũ eſt: neque enim valuit me ſuperare. Nam cum dicãt, quod dæmoniũ habeo, quòd deceptor ſum, omnia hæc falſa deprehẽdẽtur. Nõ erũ illũ viciſſem, ſi peccato eſſem obnoxi' nunc & iudicatus eſt & eiectus. *Adhuc multa habeo uobis dicere, ſed non poteſtis portare modo. Expedit ergo ut uadam.* Siquidem tunc portabitis, cum abiero. Et quid? Maior ne te ſpiritus eſt, cum nunc non poſſumus, illo autem aduenien te portabimus? Num maior illius, & perfectior efficacia eſt? Minime, mea etenim dicet, ideo inquit. *Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur, & quæ uentura ſunt annũciabit uobis. Ille me clarificabit, & de meo accipiet, & annunciabit uobis omnia. Quæcunque habet pater, mea ſunt.* Cum dixiſſet, ille vos docebit omnia & ſuggeret, & in tribulationibus vos coſolabitur, quod ipſe nõ fecit: & expedit me abire: & non poteſtis portare modo, tunc autem poteritis, & docebit omnẽ veritatẽ, ne his auditis maiorẽ illum arbitrarẽtur, & in vltimã impietatem inciderent, propterea à ſe accepturum dicit: hoc eſt, quæ ego dixi, & ipſe dicet. Illa vero particula, Nihil à ſeipſo loquetur: nihil cõtrarium, nihil aliud quam ſe locuturũ ſignificat. Quemadmodum enim de ſe loquut' inquit: A meipſo nõ loquor: id eſt, nihil pręter patris voluntatẽ, ita & de ſpiritu. *De meo accipiet.* hoc eſt, quæ ego & ſcio, & cognoſco, vna enim mea, & ſpiritus ſcientia. *Et quæ uentura ſunt annũciabit uobis* Hoc eorũ animos excitauit. Ad nullã enim rẽ tã cupidũ eſt humanũ genus, q̃ ad futura cognoſcẽda. Ideo frequẽter interrogabant, quo iret, quæ eſſet via: quã ſolicitudinẽ tollit, cũ annunciaturũ omnia ſpiritũ pollicetur, nę incauti errarẽt. Ille me clarificabit. Quomodo? In nomine meo virtutẽ dabit. Cum enim aduenienté ſpiritu maiora ſigna eſſent oſtẽſuri, ideo iterum æqualitatẽ indicat, inquiens. Ille me clarificabit: & quomodo? Omnẽ veritatem dicet: etenim hoc ipſum teſtificatur, quod docebit veritatẽ. Ipſe enim Ieſus, & quia carnẽ indutus erat, & quia de ſeipſo dicere diſcipuli nõ putabãt & quia nondum manifeſte reſurrectionem norant, cum imbecilliores eſſent, & propter Iudæos, ne tanquam legis tranſgreſſorẽ punitũ arbitrarentur frequenter nihil

Supr 144

nihil de ſe magnum locutus eſt,neque apertè à lege diſſen-
ſit,& quum nondū confirmati eſſent diſcipuli,& multi cre
dituri,etiam à peccatis purgandi eſſent,& alij de ſeipſo di
cerent,meritò de ſe magna loqui abſtinuit:ne ei ſtultitiæ,
audientium imbecillitati adſcriberent. Ideo quum dixerit,
Docebit vos omnem veritatem: ſubdidit, Non loquetur à
ſemetipſo. Quod enim doctrina ſpiritus nō indigeat,audi
1.Cor.2 c Paulū: Quæ dei ſunt,nemo nouit,niſi ſpiritus dei. Et quē-
admodum ſpiritus hominis nō ab alio diſcit, ita & ſpiritus
ſanctus. De meo accipiet: hoc eſt,in nullo à me diſſentiet.
Omnia quæcunque habet pater,mea ſunt. Quum ergo mea
ſint illa,& ille à patre dicet,de meo dicit. Sed cur nō venit
ſpiritus ante Chriſti diſceſſum? Quia nondum maledicto
ſublato,neq; ſoluto peccato, ſed omnibus adhuc penè ob-
noxijs non veniſſet. Oportet,inquit,inimicitias prius diſ-
ſolui,& reconciliari vos deo,inde tunc donum illud acci-
pere. Sed cur,inquit,mittam eum? hoc eſt,ad eius vos acce-
ptionem præparabo. Quomodo enim qui vbique eſt mitti-
tur? Præterea & perſonarum differentiam oſtendit, quum
duas ponit:& quum ita inſeparabiliter ſe habeant,vt ſpiri
tum complectantur & colant, ſuadet. Poterat enim & ipſe
hæc facere,ſed propterea ſpiritū miraculis clarere permi-
ſit,vt eius intelligerent dignitatem. Sicut enim pater quæ
ſunt producere potuit, filius autē ea facere dicitur,vt eius
potētiam intelligamus:ita & hoc. Et ideo ipſe carnem ac-
cepit,ſpiritui operationem reſeruauit: & ita his ſilentium
impoſuit,qui inenarrabilis benignitatis materiam in im-
pietatis argumentum accipiunt. Quum enim dicant, pro-
pterea filium incarnatum,quoniam inferior erat patre: di
cemus ad illos,Quid de ſpiritu dicetis? Non accepit car-
nem,neque propterea filium maiorem aſſeretis. Ideo in ba
ptiſmate trinitas accipitur. Etenim pater totum facere po-
teſt,& filius,& ſpiritus ſanctus:ſed cùm nemo de patre,ſed
de filio & ſpiritu dubitaret,in initiatione accipitur, vt in
communicatione ſocietatis illorum arcanorum bonorum,
Mar.2.b & dignitatis communicationem intelligamus. Nam quod
filius per ſeipſum poſſit,quæ in baptiſmate cum patre po-
Supr.12f. teſt ſpiritus ſanctus,manifeſtè illinc patet. Iudæis enim di
ibidē 10b cebat,vt ſciatis quia pōteſtatē habet filius hominis in terra
dimitēdi

dimittendi peccata. Et iterum. Vt filij lucis ſitis: &, Ego vi Sup 12. f
tam æternam do eis. Et poſtmodum: Vt vitam habeant, & Ibid 10. b
abundantius habeant. Videamus & ſpiritũ hoc idem face- 1. Cor. 12
re. Vbi nanq;? Vnicuiq; autem manifeſtatio ſpiritus datur a.
ad vtilitatem. Qui ergo hæc exhibet, etiam magis peccata
dimittit: & iterũ, Spiritus eſt qui viuificat, & viuificabit per Rom. 8. b
inhabitantẽ ſpiritum in vobis: &, Spiritus vita per iuſtitiã. Ibidem.
Et iterũ: Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege. Non enim
accepiſtis ſpiritũ ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis
ſpiritum adoptionis. Et tunc quicquid faciebant præſente
ſpiritu, miraculis plena erãt. Et ad Corinthios ſcribẽs Pau
lus inquit: Sed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, in nomine 1. Cor. 6.
domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu dei noſtri. Cũ ergo c.
de patre multa audiſſent, & filium multũ operatũ viderent,
nihil autẽ manifeſtè de ſpiritu ſcirent, ipſe miracula facit,
& perfectã inducit cognitionem. Sed ne propterea maior
exiſtimaretur: ideo, vt iam dixi, inquit: *Quecunq; audiet, loquetur: & quæ uentura ſunt, annunciabit.* Nã ſi hoc eſſet, quomodo non abſurdum ſit, ſi tunc auditurus & propter diſcipulos? Neq; enim tunc debebat ſecundũ vos ſcire, niſi propter audituros. Et quid hoc dicto abſurdius? Prętereà quid erat auditurus? nónne hæc omnia dixerat per prophetas? Siue enim de ſolutione legis docendus erat, dictum eſt: ſiue de Chriſto, & eius diuinitate, & de eius incarnatione, etiam dicta erant. Quid apertius ad hęc dicendum, & quę ventura ſunt annũciabit? Hic maximè eius dignitatẽ oſtẽdit, quum deo maximè propriũ ſit futura prædicere. Quod ſi ab alijs ĩtelligeret, in nullo prophetas excederet: ſed hic certam ad deum cognitionem oſtendit, quod nil aliud loqui poſſet. Quod autem dicit. *De meo accipiet.* ſiue de mea carne accipientis gratia, ſiue de eadem quam ego habeo cognitione, nõ neceſſitate: neq; quod ab alio diſcat, ſed quod vna & eadem cognitio eſt. Et quare non aliter dixit? Quoniam nondum de ſpiritu audierant. Quare vnum tantũ adnititur, vt credatur & accipiatur ab eis, & non ſcandalizẽtur. Nam quũ dixiſſet, Vnus eſt magiſter veſter Chriſtus: ne perſuaſi non eſſe illi credendũ putarent: vna eſt, inquit, & mea & illius doctrina: quæ ego docturus erã, ipſe dicet: Nolite aliam illius doctrinam arbitrari: etenim illa mea

ſunt,& meam gloriam augent. Vna eſt patris,& filij,& ſpiritus ſancti voluntas: ita & nos eſſe vult, inquiens: *Vt ſint unum, ſicut ego & tu unum ſumus.* Nihil enim concordiæ,& mutuæ voluntati æquiparandum. Vnum enim multiplex eſt. Si enim cõcordes ſint duo vel decem, non amplius erit vnus, ſed eorum vnuſquiſque fit decuplum, & inuenies in decem vnum,& in vno decem. Et ſi inimicum habeant: qui vnum aggreditur, ferè decẽ aggreditur, ita ſuperatur. Non enim ab vno tantùm, ſed à decem impetitur. Indiget vnus, ſed non eſt in egeſtate: maiore enim ex parte, hoc eſt, nouẽ abundat: & pars quæ indiget, vtputa minor maiore exuberante obtegitur. Singuli eorũ viginti manus habent,& oculos viginti, & totidem pedes. Non enim ſuis tantùm oculis videt, non ſuis pedibus ſuſtentatur, nõ ſuis operatur manibus, ſed & amicorum. Decẽ animis ſpirat: non enim ipſe ſibi tantùm curæ eſt, ſed & illis: quod ſi cẽtum eſſent, idem contingeret, & virtus augeretur. Ecce dilectionis excellẽtia, quo pacto vnum inſuperabilem & multiplicem reddat, & vnus in multis ſimul locis, & in Perſidæ & Romæ eſſe poſſit: & quod natura nõ poteſt, dilectio poteſt & pars eius hic, pars illic eſt, vel potius totus vtrobiq;. Et ſi quis mille, vel duo millia amicorum haberet, conſidera in quantã ille poteſtatem aſcẽderet. Animaduerte quantũ capiat augmẽtum dilectio: hoc enim mirum eſt, vt mille vnus efficiatur. Cur ergo tantas nobis, tantum ſecuritatem non comparámus? hoc diuitijs omnibus, hoc bonæ valetudini, hoc ipſi vitæ præſtat, hoc æquanimitatis materia. Quouſq; vno & duobus dilectionem circunſcribemus? Conſidera econtrariò: Sit qui nullum amicũ habeat: quod vltimæ eſt amentię (fatuus enim dicet, nõ eſt mihi amicus) huiuſmodi vir quã vitam viuet? Quanuis enim ditiſſimus ſit, quãuis omni copia & delitijs abundet, quanuis innumera bona poſſideat, omnibus caret. Sed non in amicis ita vſuuenit, ſed & pauper diuitibus ditior eſt: & quæ in ſe pro ſe dicere nõ audebit, amicus dicet: & quæ ſibi præſtare nõ poterit, alius & id & longè maiora præſtabit: hoc pacto & voluptatis & ſecuritatis materiã inueniet. Neque enim eſt, vt malè accidat, qui tot ſatellitibus cuſtoditur: neque regij corporis cuſtodes tam diligentes ſunt ſuo muneri obeũdo, vt amici amico. Illi

cò. Illi nanque neceſſitate & metu cuſtodiunt, hi beneuolentia & dilectione, quæ metu longe potentior eſt, & ille cuſtodes ſuos metuit, hic illis magis quàm ſibiipſi fidit, & idcirco nullius timet inſidias. Has ergo merces nobis comparemus: pauper, vt paupertatis eas ſolatiũ habeat: diues, vt diuitias tueatur: princeps, vt ſecurè dominetur: ſubditus, vt benignius ſibi principes conciliet. Hoc manſuetudinis fundamentum: nam &, ferè illæ aſperiores ſunt, & ſæuiores, quæ non gregatim viuunt. Propterea ciuitates habitamus, fora habemus, vt inuicẽ conuerſemur: quod Paulus iubet, inquiens: Non derelinquentes congregationem ſuã. Nihil enim peius ſolitudine, & locis inacceſſis. At inquies, Quid monachi montium cacumina habitantes? Neque illi ſine amicis ſunt, ſed multitudinis tumultus aufugiunt: amicos autem & certo amoris vinculo ſibi deuinctos habent, vt hoc aſſequantur, ſecedunt. Nam cum rerum actiones, plurimas concipiant contentiones: ideo è medio ſecedentes quàm diligentiſſimè dilectionẽ colunt. Et quid ſi quis ſolus ſit, inquit, & innumeros haberet amicos? Equidem ſi fieri poſſet, velim & vt etiam ſimul verſari liceret, iã firma maneat amicitia. Neq; enim locus amicos facit. Multos habent laudatores, qui non laudarent, niſi amarent. Et ipſi rurſum pro vniuerſo mundo orant: quod maximæ dilectionis eſt argumentũ. Ideo in myſteriis inuicem ſalutamus, vt multi vnum efficiamur, & communes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis & terræ, & maris, & vniuerſi orbis fructibus ſacrificamus. Vides dilectionis vim in orationibus, in myſterijs, in admonitionibus? hoc omnium bonorum cauſa eſt. Si hoc diligenter complectemur, & præſentia rectè diſponemus, & regnum conſequemur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria ſimul & ſpiritui ſancto; in ſecula ſeculorum, Amen.

*Heb. 10. d.*

*Sacrificia pro omnibus offeruntur.*

## HOMILIA LXXVIII. EX CAP. XVI.

M*odicum, & nõ uidebitis me: & iterum, modicũ & uidebitis me, quia uado ad patrem. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius adinuicem: Quid eſt hoc quod dicit nobis modicum, & non uidebitis me?* Dolentem & triſtitia affectum

animum, nihil adeò deijcere ſolet, quàm anxij ſermone s eum frequenter angentes. Quid ergo Chriſtus quum dixerit: Vado, & iam non loquar vobiſcum: eadē repetit, *Modicum & iam nō videbitis me, & vado ad eum qui me miſit?* Cùm eos ad ſe per ſpiritus ſancti ſermonem reduxiſſet, tūc iterum eos percellit, ne efferentur. Cur hoc facit? eorū animum experitur, & probatiorem reddit, & vt in calamitatibus æquo animo diſceſſum ſuum & generoſè perferant aſſuefacit. Qui enim audiendo id animo voluntabant, rem ipſam poſtmodum facilè laturos credibile erat. Quod ſi quis diligentius inueſtigaret, hoc ipſum conſolatio eſt, quod dicit ad patrem ire. Erat enim argumentū quod nō periret, ſed mors eius tranſlatio eſſet ad patrē, & aliam intulit conſolationem: non enim tantùm dixit: Modicum & nō videbitis me, ſed proſecutus eſt, Modicū & videbitis me: ſe rediturum, & poſt breuem ſeparationem perpetuò affuturum ſignificans: quod non intellexerunt. Vnde & nō immeritò quiſpiam admirari poſſet, quomodo ſæpenumero idem audiētes, adhuc perinde ac ſi nihil audiſſent, dubitāt. Quare ergo non intellexerunt? Aut propter triſtitiam, vt arbitror: ipſa enim in omniū quæ audierant obliuionē adduxerat: vel propter verborū obſcuritatē, vt contraria locutū arbitrarentur. Si videbimus te, inquiunt, quomodo vadis? ſi vadis, quomodo videbimus? Ideo dixerunt ſe quid loqueretur ignorare. Quod enim abiturus eſſet, norant: ignorabant autem paulò pòſt rediturum: propterea eos arguit, quod nō intelligerent. Nam quum vellet de morte doctrinam eis perſuadere, inquit: *Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos.* Quod mortem & crucē ſignificabat, *Mundus autem gaudebit.* Quum enim quia cupiebant, facilè ad credendum adducerentur, quod non moreretur, tamen audientes quod moreretur, quid ſibi vellet: Modicū illud, dubitarent, inquit, *Plorabitis & flebitis, ſed triſtitia ueſtra conuertetur in gaudium.* Et vt oſtenderet poſt trinitatē gaudium ſecuturum, naturale adducit exēplum. *Mulier quum parit, triſtitiam habet.* Qua parabola in calamitatibus ꝓphetę vſi ſunt: quaſi dicat, Dolores capietis, ſed quales partus, qui lætitiæ cauſa ſunt. Simul & reſurrectionem confirmat, indicās abitum ſuum perinde eſſe, ac ſi ex vtero matris in

luce prodeat: quaſi dicat, Nolite admirari, ſi per hãc triſtitiam ad optima vos ducam: nã & mater in pariendo ſic pẽr triſtitiam tranſit. Significat autem hic & myſterium quoddam, quod mortis dolores ſoluerit, & nouum hominẽ regenerari fecerit. Neque dixit tantùm triſtitiam tranſituram, ſed magnitudine lętitię ſuccedente, nihil eius penitus remanſurum: ita erit ſanctis. Atqui non propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundum, ſed quod filium peperit. Nam ſi id eſſet, nihil prohiberet, quin quæ nõ pariunt, aliis parientibus gauderent. Qua ergo gratia ſic inquit? Quia ad hoc ſolùm adduxit exẽplum: vt breuẽ triſtitiam perpetuum gaudium ſecuturum, & ſe ad vitam transferri, & magnum malorum lucrum oſtenderet. Et non dixit, Peperit filium, ſed, *quia uenit homo in mundum*. Vbi ſuam ſignificat reſurrectionem, & nõ morti illi, ſed regno parturiendum. Ideo non dixit, quia natus eſt filius, ſed homo. *Et uos nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem uidebo uos, & gaudebit cor ueſtrum.* Inde quod non amplius morietur, inquit: *Et gaudium ueſtrũ nemo tollet a uobis. Et in illa die me nõ rogabitis quicquã.* Iterũ nihil aliud ex his cõfirmat, quàm quod à deo eſt, tunc ſciens omnia. Sed quid ſignificat, me nõ rogabitis? Non indigetis aduocato, ſed nominis mei inuocatio ſatis eſt ad omnia cõſequenda. Oſtendit nominis poteſtatẽ, ſiquidem neq; viſus, neq; rogatus, ſed appellatus tantũ apud patrẽ mirabiles reddit. Vbi autem hoc factum eſt? Vbi dicunt, Reſpice ad minas eorum, & da ſeruis tuis cũ fiducia accipere ſermonem tuũ, & facere in nomine tuo ſigna & concuſſus eſt locus vbi erant. Hic iterũ oſtendit expedire vt abeat. Siquidem vſq; tunc nihil petierunt, iam accipient oĩa quęcunq; petierũt. Neque enim cũ iam vobiſcũ non ero, arbitremini quod vos reliquerim. Nomen enim meum maiorẽ vobis fiduciam exhibebit. Cũ ergo obſcuriora eſſent, inquit: *Hoc in prouerbiis locutus ſum uobis. Venit hora cum iam in prouerbiis non loquar uobis.* Tempus erit cum omnia aperte intelligetis, hoc eſt reſurrectionis tempus: tunc cũ fiducia de patre annũciabo vobis. Etenim quadraginta dies & verſatus, & locutꝰ eſt cũ eis, annũciãs, & exponens arcana regni dei. Nunc enim cũ timeatis, verbis meis non attenditis: cũ verò & me reſurrexiſſe videritis, &

tis,& cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis? quoniam ipſe pater vos amabit,cum veſtra de me fides cõfirmabitur,& non rogabo patrẽ. Veſtra in me dilectio ſufficiet vobis: *Quia uos me amaſtis,& credidiſtis,quia à deo exi-*
21. *ui. Exiui a patre, & ueni in mundum: iterum relinquo mũdum,& uado ad patrem.* Cũ enim reſurrectionis ſermo nõ parum eos cõſolat' eſſet, & inde etiã cõſolatio augeretur,cũ à deo veniſſe,& ad deũ ire diceret, frequẽter id repetit, alterũ enim quod rectè in ipſum crederẽt,pollicebat, alterũ quòd certi eſſe deberent. Nã cum dixit, Modicũ & non videbitis me: & iterum,modicum, & videbitis me: non immeri-
Sup. 14 a tò quid diceret, ignorabant. Nunc non itidem. Quid
Ibidẽ. 13 d autem ſignificat, non rogabitis quicquam? Non dicetis, Oſtende nobis patrem tuũ: & quo vadis: quoniam certam habebitis cognitionẽ, & afficietur vobis pater, ſicut & ego. Hoc maximè bonã eis ſpem dedit, quòd patri futuros amicos polliceretur. Quam ob rem dicunt. *Nunc ſcimus quia noſti omnia.* Ecce quomodo voluntati eorum reſpondet. *Et nõ eſt opus,ut quis te interroget.* Hoc eſt priuſquã audires quid nos perturbaret,intellexiſti,& recreaſti nos dicendo,pater vos amat,quia vos me amaſtis. Poſt tot & tanta nunc tandem ſe ſcire aſſerũt. Vides quã imperfecte ſe habebãt? Inde cum tanquã gratias ei agentes dicunt, Nunc ſcimus, inquit. Multis aliis indigetis antequam perfectionem poſſitis attingere. Nihil adhuc vobis profecit. Nunc me inimicis tradetis,& tanta vos formido comprehendet, vt neque inuicẽ ſecedere poteritis,ſed nihil hinc mali accipietis. Vides quomodo iterum eorũ condeſcẽdit infirmitati? hoc etiam eos arguit,quod frequenter hac egeant indulgentia. Cum enim dixiſſent, *Ecce iam palam loqueris & prouerbium nullum dicis,& propter hoc credimus tibi.* Oſtendit quod neque nunc cum credunt,intelligunt: quod dicit, vt in aliud eos tempus remittat. Illud autem verbum, Pater mecũ eſt: propter eos iterum poſuit. Hoc enim verè eos diſcere voluit: vt non perfectam eis cognitionem tradiſſe oſtẽderet, & adhuc dubio animo eſſent. Par enim erat, vt humanum aliquid animo voluerent, quod nullum ab eo auxilium haberent: ideo inquit, *Hæc locutus ſum uobis,ut in me pacem habeatis.* Hoc eſt, vt non excidam ex animo veſtro,ſed me recipiatis. Nemo ergo hæc ad dogma trahat: ad veſtrã

conſo-

conſolationem dilectionémque dicta ſunt. Neque enim hæc ſola patiētur. Quoad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cum trador, ſed poſtmodum: verum ratio vobis opituletur. Nullum vos malum ſuperabit. Magiſtro enim inimicos vincente, non oportet diſcipulos contriſtari. Et quomodo viciſti mundum, dic quæſo? Iam dixi, cum Supr. 12 c
principem eius eieci foras. Scietis autem poſtea, cū omnes vobis paruerint, & acquieuerint. Licet enim & nobis vincere, ſi voluerimus fidei noſtræ authorem ſequi, & eadem via incedere, quam ipſe nobis ſtrauit: ita neque nos mors vincet. Quid, inquis, nō moriemur? Hinc cōſtat quod neque ipſe victus eſt. Siquidem tunc creator clarus eſt, non cum hoſti non cōfligit, ſed cum congreſſus non vincitur. Non ergo propter congreſſum mortales, ſed propter victoriam immortales. Tunc mortales eſſemus, ſi perpetuo apud eum permaneremus. Sicut enim longiſſimæ vitę animalia immortalia minimè diceremus, quamuis diutiſſimè viuerēt: ita neq; mortalem qui mortuus ſit, ſi poſt mortem reſurrexerit. Dic quæſo, ſi quis ad breue tempus erubeſceret, num perpetuo rubrū eſſe dicemus? Minimè: non enim id habitus eſt. Si quis palleret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neque hunc. tēporalis enim morbus eſt: ergo neque mortalem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & dormiētes hoc pacto mortuos poſſemus appellare. Sunt enim, vt ita dixerim, mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, ſed vt præſtantiora euadant. Quamobrem vincamus mundū, ad immortalitatē curramus, ſequamur regem, cōſtituam⁹ & nos trophæū. Huius ſeculi voluptates, non labores recuſandi ſunt. Animas noſtras in cælū transferamus, vniuerſa ſecularia ſuperentur. Superantur enim ſi nō ea deſiderabim⁹, ſi ridebimus. Hoſpites ſumus & aduenæ, nullæ nos moleſtiæ angant. Neque enim ſi ex clariſſima patria, & claris parentibus ortus in longinquā regionē nemini nōtus abires, ſine filiis, ſine diuitiis, & te quiſpiā contumelia afficeret, ægreferres, ac ſi domi talia fierēt. Quod enim certo te hoſpitē aliena in patria verſari vides, omnia æquo animo & cōtemptū, & famē & ſitim, & huiuſmodi ferre pſuadet.

Ciuitatem habes,cuius opifex & author de⁹ eſt;quo breui accerſemur. Qui vult pulſet,iniurietur,maledicat,peregri ni ſumus,& in miſeria viuimus. Graue eſt in patria inter ci ues ea perpeti illic & ignominia maxima eſt,& iactura. Si quis alicubi nullum notum habeat, omnia patienter tolerat: contumelia ſecundum inferentis mẽtem grauior iudicatur. Vt exẽpli gratia: Si quis conſulto prætorem maledictis proſequatur id ſanè permoleſtè ferendũ eſt: at ſi priuatum arbitratus offenderis,vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciendum neſciunt nos maledici, vtpote qui cæli ciues,& supernæ patriç adſcripti,& Cherubin ſocii ſumus. Quare nolimus ægreferre, neque cõtumeliam reputemus nam ſi nos cognoſcerent, abſtinerent: ſed pauperes nos & miſeros ducũt,ergo moueri minimè his verbis debem⁹. Dic quæſo,ſi quis prçueniens ſeruos ſuos aliquantulum in diuerſorio expectaret,& vel diuerſorii dominus, vel alius quiſpiam incognitum illum exaſperaretur & malediceret, nõne illius ignorantiam rideret? nõne error ille magis hominem delectaret? Non lætaretur perinde, ac ſi ad alium, non ad ſe illa iniuria pertineret? Ita & nos faciamus, in diuerſorio ſedemus,expectantes huius viç ſocios. Cũ omnes cõueniemus tunc quos læſerint,intelligẽt,tũc deiicient oculos,tunc erubeſcent,tũc dicẽt: Hi ſunt quos ſtultè habui

Sapiẽ. 5. a mus in deriſum. His ergo duobus cõſolemur, & quod nos iniuriam accipimus,nã nos ignorant: & quod ſi vlciſci voluerim⁹,grauius & nos poſtmodũ vlciſcemur. Sed abſit,vt quiſpiam tam immani & inhumano ſit animo. Quid à gentilibus noſtris offendimur? Hoc non moleſtũ eſt, imò perleue. Quid tandẽ quod non eodem modo dilectos, qui nobis maledicunt,& quos ignoramus patimur? Nam cũ vos hic admonemus cõtumelioſis verbis nõnunquã vobiſcum agimus. Frater eſt qui te offendit, perfer magno animo.

Pater eſt & patruus. Quod ſi patris & fratris nomina vere

Ro. 12 & ris,dicã propinquius. Nõ enim fratres tantũ inuicẽ ſumus,

1. cor. 12 b ſed & mẽbra & corpus vnũ cuius nomẽ magis reuereri de-

Galat. 6 a bes. Non audiſtis gentile prouerbiũ,quod amicus cũ vitiis ferendus eſt? Non audiſti Paulũ dicẽtẽ, Alter alterius onera portate? Non vides amãtes? Cogimur enim cum à vobis exemplum nõ poſſumus inde ſumere, Facit & hoc Paulus,

inquiẽs:

inquiens: Pătres carnis noſtrę habemus eruditores, & non confundimur. Vel illud potius tĕpeſtiuius afferetur, quod ad Romanos ſcribitur: Sicut cõſtituiſtis mĕbra veſtra ſeruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatĕ, ſic conſtituetis membra veſtra ſeruire iuſtitiæ, propterea bono animo exemplum cõplectamur. Non vides amantes? hi nanquĕ meretricũ amore quod mala perferunt? alapis verberibuſque cæſi, irriſi, innumeris iniuriis laceſſiti, blando tamen morbo cõprehenſi, omnia ſibi tranquilla & fœlicia arbitrãtur: dum vel ſemel ſuaue aliquod, & placidum inde accipiant, priorum omniũ obliuiſcuntur, omnia ſecunda pro ueniunt, ſiue paupertas, ſiue morbus, ſiue quodcunq; aliud vel moleſtiſſimũ, vitam ſuam miſeram, vel beatam ex amicè affectu ducunt: neque humanã gloriam, neq; infamiam curant, ſed & contumelias, & omnia magna cũ voluptate propter illius amorem facilè tolerant: & ſi maledicat, ſi in faciem inſpuat, roſis aſpergi ſe putant. Et quid mirũ ſi hoc in illam animo ſint, cum etiam eius domum, & ſi lutea ſit, ſi ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimam cĕſent? Ipſis præterea locis vbi veſperi verſantur, viſis excitãtur. Date vt hoc in loco apoſtolicũ illud in medium afferam: Sicut conſtituiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, ita conſtituatis ſeruire iuſtitię. Itidem & ego dico, vt illas dileximus: inuicĕ diligamus, & nullam moleſtiam reputemus. Et quid inuicem dico? ita deum diligamus. Nõne horretis audientes tantã me à vobis in deum dilectionem exigere, quantã in meretricĕ cõferimus? Sed ego horreo, quod neq; tantam pręferamus, & ſi placet, ſermonem noſtrum proſequamur. Siquidem hoc grauiſſimum eſt. Amata amãtibus nihil boni affert, ſed turpitudinem, ignominiam, contumeliam: hoc enim eius affert cõſuetudo. Deus autem cęlum, & cęleſtia bona nobis proponit & in filios, & vnigeniti fratres nos adoptauit, & viuẽti tibi multa largitur, & mortuo reſurrectionem, & tot & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem complecti poſſumus, honorabiles, & reuerendos facit. Rurſum illa omnia vult conſumas, ac ſi in voraginem & in perditionem proiiceres. De⁹ tibi cęlum ſemines iubet, & cĕtuplum reddit, & vitam ęternam. Illa te vt mancipio vtitur, amanti omni tyranno grauius impe-

Heb. 12. c
Rom. 6. c

imperat. Deus inquit, Iam non dicā vos ſeruos, ſed amicos. Animaduertis vtriuſq; exceſſum & illius malorū, & huius bonorum? Quid præterea? Illius gratia multi vigilant, & quæcūq; præceperit libenter audiunt, domū relinquūt, patrem, matrem, amicos, pecuniam, & omnia ſua deſerunt. Dei gratia, vel noſtri, potius, ne tertiam quidem rerum noſtrarum partem aliquando largimur, ſed & eſurientē contemnimus, & nudum, neque reſpōdere ipſis dignamur. Illius ſi vel ancillā & barbaram ex medio foro amātes proſpexerint, blandè & lęto vultu & longiore ſermone affantur, & nihil in tota vita pręter eā eſſe arbitrātur, non principatum, nō regnū. Norunt qui hūc morbum experti ſunt, plurimam gratiam habent imperanti amicę: nōne meritò, gehenna? nónne meritò innumera nos manent ſupplicia? Excitemur ergo, & miniſterium noſtrum deo exhibeamus, & dimidiam eius partem, quam amantes meretricibus, vel ſaltem tertiam. Fortaſſe iterum horretis, vt ego: ſed nolim verbis tantū, ſed & re. Nūc in hoc conſeſſu cor mouetur, egreſſi omnia abiicimus. Quod hinc emolumētum? Si illic conſumendæ eſſent pecuniæ, nemo defleret paupertatem, ſed nonnunquam fœneratur: hic ſi eleemoſynæ admoneamur, filios, vxorem, domum, & curā rei familiaris, & multas excuſationes adducimus: Sed multa, inquíes, illic voluptas eſt. Hoc eſt quod doleo, quod plango. Quid ſi oſtendero hic maiorem voluptatem, illic vix paruam, ſed ignominiam, contumeliam, diſpendium, inde bellū & odium, hic nihil huiuſmodi? Quid huic voluptati æquiparandum, dic quæſo? Cælum & eius regnum, clariſſimamque & perpetuam ſanctorum vitam expectamus. Sed hæc expectamus, illa experimur, inquies. Vis & hæc experiri? Conſidera quanta fruaris libertate, & quomodo neminem reuereris, neminem formidas, cum virtutem amplecteris, nō inimicum, non inſidiatorem, nō calumniatorem, non ęmulum, non riualem, non zelotypum, non paupertatem, non morbum, nihil deniq; humanum. Illic & ſi plurima ad voluptatem cedant, & tanquam ex fonte diuitiæ affluant, riualium bellum, inſidiæ omnium miſerrimam vitam faciunt. Oportet enim, vt ad cōtemptibilis illius, & effœminatæ volūtatem bellū renouetur hoc innumeris mortibus

grauius,

grauius,& omni ſupplicio intolerabilius, hic nihil huiuſmodi. Fructus, inquit, ſpiritus, dilectio, lætitia, pax, nullũ bellum, neq; ſuperflua pecuniarum profuſio, neq; poſt diſpendium ignominia, ſiue obolum des, ſiue panem, ſiue aquę frigidę poculum multa tibi gratia habebitur, & nihil te mœrore afficiet, ſed omnia te & liberũ, & glorioſum faciẽt. Quomodo ergo nos excuſare poterimus? quam veniã cõſequemur, cũ hac via relicta vitiis nos addicimus, & in caminum ignis ardentem ſponte noſtra iactamur? Quam ob rem hortor, qui hoc morbo detinentur, reſipiſcant, & reſpiciãt ſanitatem, neq; ſinãt in deſperationem incidere. Nã & filius ille multo etiam his grauioribus afficiebatur, ſed cũ ad paternã domũ redijt, in priſtinum honorem repoſitus eſt, & eo qui ſemper probatus eſt, clarior apparuit. Hũc imitemur, & ad patrem vel ſero reuerſi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cælorum regnum conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen. Gal. 5. d. Luc. 3. e.

## HOMILIA LXXIX. EX CAP. XVII.

H *Aec locutus eſt Ieſus, & ſubleuatis oculis in cælum, dixit Pater uenit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Qui faciet & docebit, hic magnus vocabitur in regno cęlorum, & merito ſanè. Verbis enim philoſophari facile eſt, re aũt id oſtẽdere generoſi hoĩs eſt, & magni. Quare Chriſtus de patiẽtia verba faciẽs, ſe proponit, vnde exẽplũ accipiãt. Propterea poſt hanc admonitionem ad orationẽ cõuertitur, erudiens eos, vt in tẽtatiõibus, omnibus omiſſis, ad deũ confugiamus. Cum enim dixiſſet, in mundo tribulationẽ habituros, & eorum mouiſſet animos, eos rurſus per orationẽ erigit. Tanquam hominẽ adhuc diſcipuli Ieſum intuebantur, ideo propter illos hoc facit: & quẽadmodũ in Lazari reſurrectione, etiã cauſam affert, inquiens: Propter populũ qui circunſtat dixi, vt credãt, quia tu me miſiſti. Sanè inquies, ſed illud propter Iudæos merito locutus eſt, propter diſcipulos autem qua nam gratia? Non abſurda quidem. Qui enim poſt tot, & tanta dicebãt, Nunc ſcimus, quia ſcis oĩa: maximè indigebãt vt cõfirmarentur. Pręterea neque euangeliſta oraſſe dicit, ſed ſubleuatis Mat. 5. c Supr. 16. g.

uatis oculis in cęlum:& potius ſermonem ad patrem eſſe, ait: Quod ſi alibi orationem appellat,& genu flexum dicit tunc autem oculos in cælũ extuliſſe,noli perturbari :propterea erudimur attentionẽ in orationibus adhibendam, vt ſtãtes ſuſpiciamus,nõ oculis carnis tantũ ſed mentis,& vt flectamus genua,conterentes corda noſtra. Venit enim Chriſtus,nõ modo vt ſe nobis oſtẽderet,ſed vt virtutẽ nos erudiret. Magiſtrum autem nõ verbis tantũ,ſed re erudire oportet. Audiamus quid dicit: *Pater,uenit hora,clarifica filiũ tuum,ut filius clarificet te.* Iterũ oſtendit non inuitũ ad mortem venire. Quomodo enim qui hoc fieri orabat:& non ſui ſolius crucifixi, ſed & patris gloriã appellabat?nam & ita euenit,neque enim filius tantum,ſed & pater clarificatus eſt. Ante crucem ne Iudęi quidem ipſum norãt. Iſraël, inquit,me non cognouit,poſt paſſionem vniuerſus orbis cucurrit. Inde dicit gloriæ modũ, & quomodo ipſum glorificauerit: Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis. Iam cum non in Iudæos tantum prædicatio,ſed in vniuerſum orbem eſſet propaganda,infirmat ſuperiorem do gen

Mat 10 a tibus ſententiam. Cum enim dixiſſet. In viam gentium ne abieritis: eſſet autem dicturus, Ite & docete omnes gẽtes: oſtendit hanc eſſe patris voluntatem. Hoc nanque multũ Iudæos perturbauit,atq; etiam diſcipulos. Nõ enim poſtmodum facile tangere gentes patiebantur, quoad ſpiritus ſancti doctrinã acceperũt. Siquidẽ nõ parum ſcãdali hinc Iudæis prouenit. Ergo poſt tantã ſpiritus apparitionẽ Hieroſolymis, Petrus vix crimen purgare potuit,locutus ſermonem quẽ habuit apud Simonẽ. Sed quid eſt: dediſti ei poteſtatem omnis carnis?Quãdo hanc accipit poteſtatem ( interrogando hæreticos ) ante, an poſt eorum forma-

Mat 28 d tionem ?Ipſe enim, inquit,poſtquam crucifixus eſt,& reſurrexit. Data eſt mihi omnis poteſtas,ite & docete omnes creaturas. Quid ergo,nõ dixit poteſtatẽ operum ſuorũ,ſed fecit quidẽ eos habere:poteſtatẽ autem non habuit poſtquam fecit? Atqui omnia ipſum feciſſe apparet & ſuperioribus temporibus:& alios quidẽ vt peccatores puniens. Non abſcõdam,inquit,à ſeruo meo Abraham quid debeo facere:alios vt bonos honorans,inde tunc quidem habuit: nunc autem perdidit,& rurſus accepit. Et quis hoc dęmõ

diceret

diceret? Quod ſi eadē & tunc, & in præſentia poteſtas, inquit enim: Sicut pater ſuſcitat mortuos, & viuificat. Quid hoc ſignificat? miſſurus erat eos ad gētes: ne ergo putarēt rē nouā eſſe, cum dixiſſet: Nō miſſus ſum niſi ad oues quæ perierunt domus iſraël, oſtendit hanc etiā eſſe patris volūtatem. Quod ſi hoc perquā humiliter loquitur, nihil mirū. Sic enim & illos tunc, & futuros ædificabat: & vt dixi, & ſemper dico, exceſſus humilitatis ſeruis multum perſuaſit ad auditorū imbecillitatē Chriſtū locutū. Sed quid ſignificat omnis carnis? Nō enim omnes crediderūt. Atqui oēs ſecundū partē crediderunt. Quod ſi non oēs, nō magiſtro crimini adſcribendū eſt, ſed nō accipiētib⁹. Vt omne quod dediſti ei, det eis vitā æternam. Si hoc in loco ad humani ſermonis morē Paulum deſcendit, nō admireris: facit eñ & dictarum cauſarum gratia, & vt ſemper magnifice de ſe dicere caueat, cū auditoribus non proficeret, nondum magnum aliquid de ipſo opinātibus. Ioānes tamen cū ex perſona ſua loquitur, nō ita facit, ſed altius erigitur, inquiens: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil. Et quod vita erat, & lux: & quod in propria venit: nō quod nō haberet poteſtatem, niſi accepiſſet, ſed quod aliis daret filios dei fieri. Et ſimiliter Paulus æqualē deo predicat. Ipſe autē Ieſus magis humano loquēdi more loquitur. *Vt omne quod dediſti ei, det eius uitam æternam. Hæc autem eſt uita æterna, ut cognoſcāt te ſolum deū uerū, & quē miſiſti Ieſum Chriſtum.* Solum verum deum, ad eorum qui dij non ſunt differentiā inquit. Ad gentes nanque mittendi erant. Quod ſi nō tolerarent, ſed propter hoc tantū filium verū deum eſſe negarent, ex hoc etiam deum tollerēt. Inquit enim, Gloriam à ſolo deo nō quęritis. Quid ergo? non erit deus filius? Quid ni? Si deus, & ſolius patris dicentis cōſtat etiam & verum eſſe, & eius qui ſolus deus vocatur. Quid cum dicit Paul⁹: An ſolus ego & Barnabas? An Barnabam tollit? Minime. Solus enim ad aliorum ponit differentiā. Quod ſi non verus eſt deus, quomodo veritas? Multum enim à vero veritas differt. Non verum hominem quid eſſe dicemus? Nónne non hominem? Sic ſi verus deus nō eſt filius, quomodo erit de⁹? Quomodo nos de⁹ facit & filios niſi ſit verus? Sed de his diligētius à nobis in aliis dictum eſt, quare alia pro

ſequamur

Supra 5 d

Mat. 15 c

Supr. 1. a

Philip. 2 a

Supr. 5 g.

1. Co. 19 a

ſequamur. *Ego te clarificaui ſuper terram.* Recte ſane ſuper terram, in cælo clarificatus erat, cũ naturalẽ haberet gloriam, & ab angelis adoraretur. Non ergo de gloria ſubſtãtiæ eius coniuncta dicit, quam etſi à nemine laudetur, plenißimam habet, ſed quæ humano cultu exhibetur. Igitur & illa particula, Clarifica me: hoc etiam modo intelligitur, Et vt cognoſcas ita intelligendũ, audi que ſequuntur. Opus conſummaui quod dediſti mihi vt faciam. Atqui à principio negocium habuit, vel potius non à principio. Quomodo ergo dicit, conſummaui, vel quia futurum tanquam factum dicit, vel quod verius eſt, quod omnia iam erant perfecta. Cũ enim radix bonorũ abſumpta eſſet, certe à principio fructus producendi erant, & cum poſteris affutura eſſet, ipſum adeſſe, & ſimul coniungere oportuit. Ideo iterũ humilius condeſcendit. *Quod dediſti mihi.* Nam ſi in audiendo & diſcendo perſeueramus, lõge hæc gloria eius minora eſſent. Quod eñ ad hoc propria voluntate venit multis modis perſpicuũ eſt: vt cũ Paulus ait: Sic dilexit nos, vt traderet ſeipſum pro nobis: &, Semetipſum exinaniuit, formã ſerui accipiens, & iterum, Sicut dilexit me pater, ſic ego dilexi vos: & nunc: *Clarifica me pater apud temetipſum claritate quam habui, priuſquam mundus fieret, apud te.* Et vbi claritas illa? Eſto apud homines meritò inglorius ſis ob carnis veſtẽ aſſumptam, quomodo & apud deũ clarificari quęris? Quid ergo hic dicit? De incarnatione hic ſermo habetur, cum nõdũ carnis natura clarificata eſſet, neq; induiſſet incorruptionem, neque in regiam ſedem aſcendiſſet: ideo non dixit, ſuper terram, ſed apud te. Hac nos claritate proportione noſtra donabimur, ſi virtutẽ amplectemur. Ideo Paulus inquit: Si tamen cõpatimur, vt ſimul conglorificemur. Et profecto innumeris ſunt lachrymis proſequendi, qui tanta propoſita gloria, deſidia & ſomno ſibiipſis deficiunt. Etſi gehenna non eſſet, adhuc omnium eſſent miſerrimi, quibus cũ liceat vna cum dei filio regnãte, & glorificari, tantis ſeipſos bonis defraudant. Nónne ſi laboribus confici, ſi innumeras mortes mori, ſi innumeras animas, & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret: nónne, inquã: omnia pro tanta gloria ponenda eſſent? Sed nos neque pecunias cõtemnimus, quas vel inuiti paulopoſt

*Rom.* 8. *f*
*Philip.* 2. *b*
*Supr.* 15 *b*
*Rom.* 8. *c*

lòpòſt relinquimus, Non cõtemnimus. inquam pecunias, quæ nos & tot malis exponũt: quæ nõ noſtræ ſunt, ſed hic remanebũt: miniſtramus eñ quę noſtra nõ ſunt, etſi a maioribus noſtris relicta. Cum vero etiam gehenna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & ſtridor dentiũ: quomodo hæc feremus, dilectiſſimi? Quouſq; hæc non conſiderabimus, ſed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus cõſumimus? Terram nutrimus, corpus ſaginamus, animã verò cõtemnimus. Rerũ neceſſariarum nullam rationẽ, ſuperfluarum & inanium plurimã habemus. Magnifica ſtruimus ſepulchra, ſplẽdidas domos ædificamus, ſeruorum caterua conſtipamur, & varios excogitamus diſpenſatores agrorum, domus pecuniarũ, & principes principum conſtituimus, animam omnino deſertam relinquimus. Et quis horum modus? Nónne ventrem ſaturamus? nónne vnum corpus induimus? Quæ hęc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnã quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas diſtrahimus, moleſtam nobis ſeruitutem excogitantes? Quid multis indiget, multorum ſeruus eſt, & ſi ea poſſidere videatur. Nã & ſeruorum ſeruus dominus eſt, & magis quam illi ſeruitium ſubit. Præterea ſine ſeruis in forum ire non audet, non in balneum, non rus. Seruis autem ſine domino liber eſt aditus quo placet. Sed qui dominus videtur, niſi ſerui adſint, exire domo nõ audet, & ſi exierit, ridiculus ſibi eſſe videtur. Fortaſſe aliqui nos irrident, cum hæc dicimus, qui propterea magis deplorandi ſunt. Nã quod hæc ſeruitus ſit libenter te interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem, vel poculum admoueret, nónne hoc miſerabilem duceres ſeruitutem? Quid ergo ſi indigeres, qui te ſemper deferrent, nónne te miſerum, nõne infœlicem prędicares? Nónne & hoc ſimile eſt? Nihil etenim refert an hoĩes te, an iumẽta ferãt. Quid quæſo, nõne in hoc ab angelis differimus, quod nõ egent vt nos? Igitur quanto paucioribus indigemus, tanto magis illis appropinquamus: quãto pluribus, tanto magis ad hanc caducã vitam deflectimus. Et vt hoc ita habere ſe intelligas, ſenes interroga, quam vitam laudent, cũ his rebus ſtulte vincuntur, an cũ vincũt? Propterea illos in teſtimoniũ vocaui, quoniam qui iuuentute inebriantur

inebriantur, maxime ſeruitutem nõ intelligũt? Quid febribus laborantes, nónne quãto plus ſitiendo bibunt, plus bibere deſiderant? Certe cum in bonam reſtituti valetudinem illa ſiti liberati ſunt, ſeipſos beatos exiſtimant. Animaduerte in omnibus rebus miſerum pluribus indigere, & qui longe à ſapientia eſt, ei & ſeruitus & cupiditas intenditur. Quid ergo ſponte noſtra nobis miſeriam augemus? dic quæſo, ſi ſine tecto, & parietibus commode viuere poſſes, & nihil te offenderet, nónne id eligeres? Quamobrem imbecillitatis argumenta maiora facimus? Nónne propte-
Gen.2.b. rea Adam beatum dicimus, quoniã nulla re indigeret, non domo, non veſtibus? Sanè quidẽ. Verũ nunc in neceſſitate conſtituimur: ſed cur augemus? Nam ſi multi multa etiam de vitæ neceſſitate ſibi defraudant, vt ſeruos habitationes, pecunias accumulẽt: quam nos excuſationem habebimus, qui tantum neceſſitatem excedimus? Quanto plura amplectẽris, tanto magis tuæ derogas libertati. Vera nanque libertas eſt, nulla re indigere, in ſecundo loco minimis quã angeli habẽt. Quod autem immortali corpore hoc quiſpiã conſequatur, conſidera quam laudandus ſit. Hoc & Pau-
1.Co,7.e lus Corinthiis dicebat: Ego autem vobis parco. Et ideo ne tribulationem carnis habeant huiuſmodi, ideo pecunias, vt iis in neceſſariis vtamur, non vt ſeruemus & defodiamus, condonatas habemus. Hoc enim non eſt poſſidere, ſed poſſideri. Quod ſi cõſideraremus quomodo eas augere poſſimus, nõ vt ad neceſſitatem vteremur, ordo peruerteretur, & illę nos, nõ nos illas poſſideremus. Liberemus igitur nos hac graui ſeruitute, & tandem in libertatẽ nos vẽdicem⁹. Quid tot, & tam varia nobis vincula excogitamus? Non ſufficit tibi naturæ vinculum, & vitæ neceſſitas: & tot rerũ turba, ſed & aliis te retibus intricas? Et qñ poteris de cælo cogitare, & eius altitudinem ſpeculari. Satis erit, ſatis ſi his omnibus pręciſis vinculis ſupernam ciuitatẽ adire poterimus, tot alia reſtant impedimenta, quæ vt ſuperemus, paupertatem amplectamur. Hoc enim pacto vitam æternam conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMI-

M*Anifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo. Tui erãt & mihi eos dediſti, & ſermonem meum ſeruauerunt.* Magni conſilij angelus dicitur filius dei,& aliorum quę docuit gratia,& principaliter quod patrem hominibus annunciauit,& quod in præſentia inquit, Manifeſtaui nomen tuũ hominibus. Nam cùm opuus ſuũ conſummaſſe dixiſſet,quale id opus ſit,enarrat. Atqui manifeſtum erat nomen:nam & Eſaias inquit, Iuraſtis deum verum. Sed vt ſæpe dixi,& nunc dicã,licèt manifeſtũ eſſet Iudæis,nec tamen omnibus:nunc de gẽtibus loquitur,nec hoc tãtùm manifeſtat,ſed quod patrem ipſum norant,Neque eſt idem noſſe rerum opificem eſſe,& filiũ habere.Manifeſtauit autẽ eius nomẽ & verbis,& re. *Quos dediſti mihi de mundo.* Quemadmodũ ſuperius inquit: Nemo venit ad me,niſi ſit datum ab eo,& niſi traxerit eum pater meus:ita & hoc in loco,Quos dediſti mihi. Atqui ipſe ſe viã eſſe dixit. Vnde conſtat duo his verbis innuere,quod neq; cõtrarius patri ſit,& quod eius voluntas eſt,vt filio credant. *Tui erant. & mihi eos dediſti.* Hic docere intendit ſe multum à patre dilectum. Nam quod accipere eos oporteret, vel inde conſtat,ipſe eos & fecit,ipſe eorum curam habet perpetuo. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi,cõcordiam cum patre ſignificat. Quod ſi hominis more quiſpiam vellet,vt dictũ eſt,id inueſtigare, non amplius erunt patris. Nam ſi cùm pater eos habuit,non habuit filius:ſanè conſtat,quum dederit eos pater,à iure dominij decidit: & qđ abſurdius, apud patrem contemptos fuiſſe, quum ad filium venerunt tunc honorem adeptos. Sed hæc vel dictu ridicula. Quid ergo? Et per hæc oſtẽdit, quod ei viſum ſit eos filio credere. *Et ſermonem meum ſeruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia omnia quæ dediſti mihi, abs te ſunt.* Et quomodo ſermonem tuum ſeruauerunt. Credendo mihi,& non acquieſcẽdo Iudæis. Qui credit ei, inquit, ſignauit quia deus verax eſt. Quidam dicunt nunc,tandẽ cognouiſſe Ieſum,omnia ſibi à patre data:ſed ratio nõ conſtaret,quomodo ignoraturus eſſet filius opera patris:ſed de diſcipulis dictũ eſt. Ex quo enim ea dixi,inquit: Omnia quæ dediſti mihi, abs te eſſe didicerunt. Nihil alienum, nihil proprium mihi à te eſt. Quod enim proprium mihi, idem & tibi. Nam proprium

Eſa. 9. b.

Supr. 6. e

Supr. 3. d

tanquam alienum multis in locis ponit. Cognouerunt er-
go quod omnia quæ docebo,tua eſt doctrina. Et vnde hoc
didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebam, nec hoc tan-
tùm, ſed quod ad te veni: hoc enim per totũ curauit euan-
gelium. *Ego pro eis rogo.* Quid dicis? Tãquam ignoran-
tem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum loque-
ris? Quid ſibi vult hæc diuiſio? Ecce quod nulla alia cauſa
habet orationem, niſi vt intelligant, quam in ipſos habeat
charitatem. Qui enim nõ ſua tantùm præbet, ſed & alium
ad id hortatur, & rogat, multam præ ſe fert dilectionem.
81 Sed quid ſignificat, Pro eis rogo? Non pro toto mũdo, in-
quit, ſed pro ijs quos dediſti mihi. Et frequẽter vtitur hoc
verbo, Dediſti vt idem & patri videri intelligerent: inde
quum dixiſſet, *Tui erant, & tu eos mihi dediſti.* Vt prauam
ſuſpicionem tolleret, ne quis nouum ipſius arbitraretur im
perium, & nuper eos accepiſſe, inquit: *Mea omnia tua ſunt,
& tua mea, & clarificatus ſum in eis.* Ecce æqualitatẽ, vt enim
audiendo, Quos dediſti mihi, aut ſub patris volũtate non
eſſe, aut nihil antea ad filiũ pertinuiſſe arbitrareris, vtrun-
que his verbis tollit: quaſi dicat, Noli quia audis patrem
mihi eos dediſſe, exiſtimare alienos iam à patre eſſe, mea
patris ſunt: neq; quòd dixerim patris eſſe, alienos à me du-
cas: nam quæ patris ſunt, mea ſunt. Itaque ea particula, De
diſti: ad auditorum tantùm dicta eſt imbecillitatem. Quæ
pater habet, filij ſunt, & quæ filius, patris: hoc neque de fi-
lio, in quãtum homo dici poteſt, qui ſanè minor eſt. Nam
quòd pater maior ſit, planè conſtat: contrà, minimè. Hic
autem æqualitatem oſtẽdit, hoc & alibi dixit: Omnia quæ
patris ſunt, mea ſunt: de cognitione locutus. Illa autẽ par-
ticula, Dediſti mihi, & huiuſmodi non tãquam alienum ſe
veniſſe, vt eos ad ſe traheret, ſed proprios accepiſſe ſignifi-
cat. Inde cauſam & probationem adducit. Et clarificatus
ſum in eis: hoc eſt, vel ꝙ in mea ſũt poteſtate, vel ꝙ clarifi
b. cant me, cùm tibi & mihi credũt, & ſimul clarificãt. Quod
ſi nõ ſimpliciter clarificatus eſt in eis, nõ iam ipſius eſſent
quæ illius. Nemo enim in quibus non habet poteſtatẽ, cla-
rificatur. Quomodo autem itidem clarificatus eſt? Omnes
pro eo vt pro patre moriũtur, & tanquã patrem prædicãt:
& quemadmodũ in nomine patris omnia fieri dicũt, ita &

m filij. *Et iam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt:* hoc eſt, quanuis in carne nō appareā, per hoc glorificor. Sed quid frequenter ſe in mundo non eſſe, & quum in mundo eſſet, ſe eos confirmaſſe dicit: nunc quum diſcedat, patri eos cōmendat? Quæ omnia ſi quis ſimpliciter accipiat, multa ſequerentur abſurda. Qua enim ratione nititur, quod non ſit in mundo, & quum abeat alij cōmendet? Hęc enim vt puri hominis, & diſcipulis ſe gratificantis, verba ſunt. Vides vt nonnulla hominis more ſecundū eorū mentē loquitur, qui ipſius præſentia ſe tutiores arbitrabātur: ideo inquit, *Quum eſſem cum eis, ſeruabam eos.* Atqui ait: Venio ad vos, & vobiſcum ſum, vſq; ad cōſummationē ſeculi. Quomodo ergo tanquā diſceſſurus loquitur? Vt dixi, ſecundū eorū opinionem, vt paululū recrearentur, quum ſe patri cōmendari intelligerent. Quum enim multis adhibitis conſolationibus, non acquieſcerent, iam patrē alloquitur, vt ſuum in illos amorē demonſtraret: quaſi diceret, ex quo me ad te accerſis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quid dicis? Nōne tu potes ſeruare eos? Quid ni? Cur ergo ita dicis? *Vt habeant gaudium meum impletum:* hoc eſt, ne imbecillitate ſuā perturbarentur. His verbis ad eorum recreationem, & lætitiam hæc omnia ſe locutum oſtendit. Nam aliter ſermo contrarius videretur. *Nunc autem non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt.* Ita enim opinabantur, ideo ad eorum deſcendit imbecillitatem. Nam ſi dixiſſet, Ego ſeruo eos, non credidiſſent: ideo inquit, *Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo.* hoc eſt, auxilio. *Quum eſſem in mundo, ſeruabam eos in nomine tuo.* Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nuſquam enim apparet in nomine eius feciſſe. *Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui, & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, ut ſcriptura impleatur.* Et alibi inquit: Omne quod dediſti mihi, nō perdam ex eo. Atqui nō ille tantū perditus eſt, ſed multi poſtmodum: quomodo ergo, inquit, non perdam? Quantum in me erit, non perdā: quod & alibi apertiùs ſignificauit. Non eijciam eū foras. Nam mea cauſa non expellā, non derelinquā: ꝙ ſi ſponte ſua reſilient, vi eos nō trahā. *Nunc ad te venio.* Ecce humanius poſitā particulā, Quod ſi quis ex hoc minorem filiū voluerit, minorem faciet & patrem. Conſidera à principio, partim docentis, & explanātis vicē gerit,

Matt. 18. d.

Supr. 6. d & Pſalm. 108.

Supr. 6. d

partim præcipientis. Docentis, vt quũ dicit: *Non de mundo tollas rogo.* Præcipientis vt, *Ego cuſtodiui eos uſque modo, & nemo periit, & tu ſerua eos.* Et iterum, *Tui ſunt, & mihi eos dediſti, & quum eſſem in mundo, ſeruabã eos.* Quæ omnia ſoluuntur, quod ad auditorum dicta ſunt imbecillitatẽ. Nam quum dixiſſet, *Nemo ex eis periit, niſi filius perditionis.* addidit. *Vt ſcriptura impleretur.* Quæ ſcriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non tamen propterea perijt, vt impleretur, de quo ſuperius multa verba fecimus. Hic enim pro-
2.4.in prius modus ſcripturæ eſt, vt quæ euẽtus ſunt, pro cauſa ponat. Et omnia diligẽter inueſtiganda ſunt, & dicẽtis mos, & ſubiectum, & ſcripturæ lex: quæ deprauanda non ſunt.
1.Cor.14 d. Fratres nolite, inquit, pueri fieri ſenſibus. Hæc autem non modò ad ſcripturas intelligendas legenda ſunt, ſed ad vitam inueſtigandam. Etenim pueri parui magna non deſiderant, vilia ſolent admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aſpectu delectantur. Quod ſi regẽ in curru aureo ſedentẽ, & mulos albos iũctos, & eximiũ cultum
1.1.. viderint, ne reſpiciũt quidem. Præterea & puellas ex creta ornant, veras autem pulchras neſciũt, & in multis alijs rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc reperiuntur: nulla his cæleſtiũ cura, ſed ad lutea tanquam pueri obſtupeſcunt, & terrenis diuitijs blandiuntur, & gloriã & voluptates huius ſeculi magnipẽdunt: quæ ita puerilia ſunt, vt illa. Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis cauſa ſunt, nõ curãt, ſed vt pueri his priuati deflẽt, illa autẽ ne deſiderare quidẽ norunt: ita & multi in ætate prouecta. Ideo inquit: Nolite pueri fieri ſenſibꝰ. Pecunias cõcupiſcis, nõ diuitias permanẽtes, ſed pueriles ludos Si quẽ plumbeum numum admirantem, & ad eum colligendũ inclinãtem ſe videres, nónne eum ꝗ̃ pauperrimũ iudicares? Tu autem etiã viliora congregãs, inter diuites te annumeras: & qua hoc ratione
Diues quis. nititur? Illum nãq; diuitem dicimus, qui omnia præſentia contẽnit. Nemo parua hæc argentũ, aurum, & huiuſmodi imaginarias diuitias ridere poterit, niſi maiorũ deſiderio teneatur, quẽadmodũ neq; plumbeũ numũ, niſi aurea poſſideat. Tu quoq; cùm videris hominẽ vniuerſum orbem percurrẽtem, nulla alia cauſa eũ facere putato, ꝗ̃ ꝗ ad maiora reſpicit. Sic agricola pauca ſemina contẽnit, quãdo maiorẽ meſſem

meſſem expectat? Quod ſi pro ſpe incerta quæ habemus,
contemnimus: longè magis pro certiſſima expectatione in
nobis faciendum eſt. Quare vos hortor atque obſecro, ne
nobis ipſis ſimus detrimento, néue pro luto ſupernis nos
theſauris fraudemus, & culmorum & palearum plena naui
portum ſubeamus. Quiſque de nobis dicat quid velit, ęgre
ferat noſtram aſſiduam admonitionem, nos nugatores ap-
pellet, graues, moleſtos, non ceſſabimus ab admonendo, &
cum propheta omnibus vobis frequenter prædicabimus:
Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas ĩ miſe Dani. 4.e
rationibus pauperum, & ſuſpende eas in collo tuo. Neque
hodie quidem facias, & cras deſiſtas. Etenim corpus hoc
quotidiano cibo indiget, ita & anima, & longè etiã magis:
quẽ niſi impenderis, & imbecillior fit, & turpior. Nolimus
contemnere periclitãtem, quotidie multa vulnera accipit,
nunc cupiditatis, nunc iræ, nunc acediæ. Maledicit, vlciſci
tur, inuidet, cui medicina exhibenda eſt, neq; parua eſt e-
leemoſyna, quæ omnibus vulneribus adhiberi poteſt: Da-
te eleemoſynam, inquit, & omnia vobis munda erunt. Elee Luc. 11.f
moſynam non auaritiã: quæ ex alieno datur, eleemoſyna
non manet, quãuis indigẽtibus ĩpendas. Eleemoſyna eſt,
quæ omni caret iniquitate. Hęc omnia mũda facit, hæc ie-
iunium, hęc humi dormire exuperat, quãuis moleſtiora &
laborioſiora ſint: hęc tamen lucroſior illuminat, animã ſa-
ginat, pulchram & decoram facit. Non adeò athletas oleę
præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corro-
borat. Vngamus ergo animas, vt aduerſus hoſtem certem'
audẽter. Qui egenorum miſereri cogitat, ſtatim auaritiam
exuet. Qui in dando pauperibus perſeuerat, mox iram de-
ponet, & ſuperbiã. Quemadmodum enim vulneratos fre-
quenter curando, medicus facilè in aliorum calamitatibus
commouetur, cum humanam intelligat naturã: ita & nos ſi
ad opitulandum inopes conueniemus, philoſophabimur,
neque diuitias admirabimur, neque magnum aliquid prę-
ſentia bona ducemus, ſed omnia cõtemnemus, & magna-
nimi ad cælum intenti, facilè ſempiterna bona conſeque-
mur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſtri, cũ
quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculo-
rum, Amen.

E*Go dedi eis ſermonem tuum: & mūdus odio eos habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut ego non ſum de mundo.* Cùm virtuti operam damus, & mali homines perſequuntur, & nos derident, nolimus ægre ferre, neq; dolere: ita enim ſe res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuident enim bene viuere volentibus ſibi excuſationem arbitrati, ſi aliorum gloriam carpunt. Odio habent qui contraria quàm ipſi faciunt, & pro viribus adnituntur, vt illorum vitam criminibus inurant: ſed non propterea doleamus, hoc enim virtutis ſignū eſt, ideo

Supr. 15. c Chriſtus inquit: Si de mundo eſſetis, mūdus quod ſuū eſt, amaret. Et iterum alio in loco, Væ vobis quibus benedicũt

Luc. 6. d omnes hoīes: idcirco & hoc in loco ait, *Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit.* Iterum cauſam affert, quare digni ſint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti ſunt, inquit, & propter ſermonem tuum, itaque digni ſunt protectione tua. *Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerues eos a malo.* Iterum exponit ſermonē, & planius reddit: quod nihil aliud ſignat, quàm quod multam de his curam habet: cum eos tam diligenter commendet. Atqui ipſe dicebat omnia facturum patrē quæ peteret: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quā prædicta ratione, vt dilectionē ſuam demonſtraret. *De mundo non ſunt, ſicut ego*

Hic ſup. a *non ſum de mundo.* Quomodo ergo alibi dicit: Quos dediſti mihi de mundo, tui ſunt? Illic de natura, hic de malis operibus locutus eſt. Et multis eos laudibus proſequitur, primum quod non ſunt de mundo, Inde quod ipſe eos dederit, & ſermonem eius cuſtodierint, & quod propterea odio habeantur. Quod autē dicit, Sicut ego non ſum de mūdo, noli perturbari: illa enim particula, non, eſt indiſcretæ certitudinis. Vt enim cū de patre & ipſo dicitur ſicut ſumma per naturā æqualitas indicatur: ita cū de nobis & ipſo dicitur, maxima per vtriuſq; naturę differentiā diuerſitas.

Eſa. 53. c Nam ſi peccatum ipſe non fecit, neq; dolus inuentus eſt in ore ei⁹: quo pacto ei Apoſtoli poterant cōparari? Sed quid ſignat non ſunt de mundo? At aliud expectant, nihil cum terra communicant, ſed cæli facti ſunt ciues: & ex hoc amorem ſuum oſtendit, cum apud patrem eos laudat, & cōmēdat.

mendat. Id autem verbũ, Serua eos: non à periculis tantùm dicit, ſed vt in fide perſtent: ideo adiecit, Sanctifica eos in veritate tua. Fac ſanctos per ſpiritus exhibitionẽ, & doctrinam rectam. Et ſicut cum inquit, Mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis: ita & nũc inſtrue eos, doceas veritatem. Atqui hoc ſpiritus officium dicit. Cur nunc à patre id poſtulat? Vt iterum æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam ſanctificat. Quod ſi verbo dicit, ſanctificari, ne admireris. Nam quod de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus ueritas eſt.* hoc eſt quod nullum in eo eſt mendacium. Quod ſi veritas eſt, omnino quicquid dicit, futurum eſſe, & nihil figuratum, nihil corporeum demonſtrat. Sicut & Paulus de eccleſia ait, Ephe. 5. c quod ſanctificauit eam in verbo: quod enim verbũ dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud ſignificari per illam particulam, Sanctifica eos: hoc eſt, quod dixerat, ſegrega eos & verbo & prædicatione: & hoc etiam ex ſequentibus conſtat. *Sicut me, inquit, miſiſti in mundum, & ego miſi eos.* Quod & Paulus dicit, ponens in nobis verbum recõciliationis: pro quo enim Chriſtus abiit pro hoc hi orbem terrarum comprehenderunt, Hic etiam hoc verbum ſicut, non ſimilitudinis eſt ad deum, & ad apoſtolos. 2. Cor. 5 d
Quomodo enim taliter ad homines mitti poterant? Mos autem ei eſt de futuro tanquam de præterito loqui. *Et pro eis ſanctifico meipſum, ut ſint ſanctificati in ueritate.* Quid ſibi vult, Sanctifico meipſum? Offero tibi ſacrificium. Sacrificia omnia ſancta dicuntur, & proprie ſancta quæ deo dedicata ſunt. Cũ antiquitus in figura ſanctificatio eſſet in ouibus, nunc non in figura ſed in veritate: ideo inquit, Vt ſint ſanctificati in veritate tua. Etenim eos tibi cõmendo, & oblationẽ facio, ſiue propter caput hoc fieri dicit, ſiue quia ipſi ſacrificati ſunt. Conſtituite, inquit, membra veſtra Ro. 12. a
hoſtiam viuentem, ſanctam: &, Reputati ſumus, vt oues Pſal. 45 d
occiſionis, &, ſine morte hoſtiam eos facit, & oblationem. Sapiẽ. 3. b
Nam quod hoſtiam ſui ſignificaret, dicendo, Sanctifico: conſtat ex ſequentibus, cum pro eis moreretur. Dixit autem, Pro eis ſanctifico meipſum, ne quis arbitraretur, quod pro apoſtolis hæc ſolùm faceret, addidit: *Non pro his rogo ſolum, ſed pro credentibus per ſermonem eorum in me.*

Hinc iterum eorum animos erigit, indicãs multos futuros diſcipulos: cum enim quod habebant eximium, cõmune fecit, iterum eos conſolatur, oſtendens eis aliorum ſalutis futuros authores. Ex quo autem de eorum ſalute, & ſanctificatione per fidem & ſacrificium dixit, iam ad concordiam eos exhortatur, in quo ſermonem ſuum cõcludit vnde in-

Supr.13 d ceperat. Dixerat enim, mandatũ nouum do vobis, *Vt ſint unum ſicut tu pater in me, & ego in te.* Iterum ſicut non æqualitatis eſt, neque ita vnũ eſſe poterant, ſed pro humana facultate, ſicut cũ dicit: Eſtote miſericordes, ſicut pater. Quid

Luc.6.e. ſignat, In nobis? in fide in nos. Nam cũ nihil adeò omnes perturbet, vt diſſenſio, id agit vt vnum fiant. Quid ergo? hoc ne aſſecutus eſt? Sanè quidẽ. Omnes enim per apoſtolos credentes vnum ſunt, quanuis nonnulli ex his diſſentiant, neq; hoc eum latuit, ſed prædixit hominum deſidiã.

Supr.13 d *Vt mundus credat, quia tu me miſiſti.* Quod & in principio di

1 cor.14 g xit: In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi inuicem diligitis. Et quomodo hinc erant crediturí? Quia pacis eſt deus, inquit. Si ergo quæ ex his didicerunt, ſeruauerunt, à diſcipulis magiſtrum auditores intelligent: ſi diſſentient, non inuenient dei pacis eſſe diſcipulos. Si nõ ero pacificus, à te miſſum non confitebuntur. Vides quo pacto ad finem vſque cũ patre concordiam confirmat? *Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis:* hoc eſt, ſignorum & doctrinæ, & vt cõcordes ſint. Hæc enim claritas, vt ſint vnũ, atq; etiam maior ſignis. Quemadmodum enim deum admiramur, quod nulla diſſenſio, nulla pugna eſt in eius natura, & hæc maxima gloria eſt, ita & hi propterea clari efficientur. Et cur patrem hoc poſtulat, cum ipſe ſe dare profiteatur? Nam ſiue de ſignis, ſiue de concordia, ſiue de pace ei ſermo ſit, hæc ſe exhibere apparet, vnde cõſtat conſolandi eos gratia poſtulare. *Ego in eis, & tu in me.* Quomodo dedit claritatẽ? In eis manẽdo, & ſecum patrem haben-

Supr.14 c do, vt eis opitularetur. Alibi autem non per ſe patrem, ſed ſe & patrem aduenisſe, & mãſionem apud eos feciſſe dicit. Illic ſcabellio ſilẽtium imponens, hic Ario. *Vt ſint conſummati in unum. Vt cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti.* Frequenter hoc dicit, vt potentiorem pacem, quàm ſigna ad perſuadendum demonſtret. Sicut enim diſcordia debilitat, ita concor-

cõcordia corroborat. *Et dilexi eos, ſicut me dilexiſti.* Hic ite rum, ſicut ponitur ad morem, vt hominẽ diligi licet, & vt dilectionis argumentũ, quod ſeipſum pro eis dederit. Cũ ergo dixiſſet in ſecuritate futuros, quod non mutabuntur, quod erunt ſancti, quod multi per eos erũt credituri, quod multi gloriam cõſequentur, quod non ſolùm ipſe eos dilexerit, ſed etiam pater, iam proſequitur, quæ poſt eorũ hinc migrationem erunt futura, quæ præmia, quæ eſſent eis coronæ repoſitę. *Pater, inquit, quos dediſti mihi, uolo ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum.* Quod ſemper quærebant, dicentes: Quo vadis? quid dicis? Id pollicitus es, quod nondum habebas? Quomodo ergo eis dixiſti: Sedebitis ſuper ſedes duodecim? Quomodo alia, & plura maiora pollicitus es? Ecce quod omnia ad humanam reſpiciũt imbecillitatem. Nam quomodo dicebat: Sequeris autẽ poſtea? Sed ad maiorem certitudinem, & amoris oſtenſionem hæc dicit. *Vt uideant claritatem meam, quam dediſti mihi.* Iterum hoc concordiæ ad patrem indicium altius quàm priora. *Ante conſtitutionem mundi, inquit:* Quod & ipſum aliquantulum ad humanam naturam reſpicit, Dediſti mihi inquit. Quod ſi non ita eſt, libenter negantes interrogarem: Qui dat, alicui dat: num primum generauit, inde claritatẽ dedit, ante inglorium dimiſit? Et quanam hoc nititur ratione? Vides, quod dediſti, pro genuiſti intelligitur? Sed cur non dixit, vt participent: ſed, vt videant claritatem? Hic oſtẽdit, quod omnis ea requies eſt ſpectare filium dei, hoc claros eſſe facit: quod & Paulus inquit, Reuelata facie gloriã domini ſpeculãtes. Quemadmodum enim qui in Solis radios intuentur, aërem nacti tenuiſſimum viſu voluptatem percipiunt: ita tunc, & longè etiam maior orietur nobis voluptas. Simul autem nobis oſtendit, quod non hoc videtur, ſed admiranda quædam ſubſtantia. *Pater iuſte, mundus te non cognouit.* Quid hoc ſignat? Quannam habet conſequentiam? Oſtendit neminem ſcire deum, niſi ſolos qui filium cognoſcunt: hoc eſt, Volebam omnes hoc eſſe, ſed nõ cognouerunt te, quanuis nihil poſſent arguere: hoc ſignificat, Pater iuſte. Hoc mihi aſperius dictum videtur, quod tam bonum, tam iuſtum cognoſcere noluerint. Cùm enim Iudęi deum ſe ſcire, ipſum autem neſcire dixiſſent: ad hoc reſpon-

Mat. 19 d

Mat. 19 d

Supr. 13 d

2. Cor. 3

reſpondit inquiens, Dilexiſti me ante mundi conſtitutionem, ſe aduerſus Iudæorum calumnias excuſans. Qui claritatem accipit, qui ante mundi conſtitutionẽ dilectus eſt, qui teſtes vult eos illius claritatis: quomodo contrarius eſſet patri? Non igitur hoc eſt quod dicunt Iudæi, quod ipſi te cognoſcũt: ego autem minimè, ſed contrà omnino. Ego te noui, non alii. *Et hi cognouerunt, quia tu me miſiſti.* Vides quod eos notat, qui à deo non eſſe dicebant, & ad hoc omnem refert ſermonem? *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.* Atqui ſpiritus perfectã cognitionem inquis, ſed quæ ſpiritus ſunt mea ſunt. *Vt dilectio, qua dilexiſti me in ipſis ſit, & ego in ipſis.* Si enim intelligerent, qui tu ſis, tunc ſcirent me alienũ nõ eſſe, ſed maximè dilectum filiũ, & cõiunctum. Qui hoc, vt decet, credunt, & fidem in me, & veram ſeruant dilectionem, & qui in me verè diligunt, in his ego ſum. Vide quomodo in perfectum finẽ deſinit,
*AdTit.1 d* in dilectionem omniũ bonorum matrem. Credam⁹ ergo, & diligamus deũ, ne de nobis dicatur: Deũ confiteri ſciũt,
*1.Tim.5 a* operibus negant: & iterum, Fidem negat, & eſt infideli peior. Cũ enim ille & familiarib⁹, & cõſanguineis, & alienis, tu ne ſanguine quidem cõiunctis, vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excuſatio, cũ deum & maledictis & contumeliis proſequaris? Conſidera quot bonis benefaciendo occaſiones dederit deus. Alii vt conſanguineo, alii vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini miſeretur. Quod ſi horũ nihil te cohibet, ſed omne amoris vinculum diſſoluis, audi Paulum, qui te infideli peiorem aſſerit, quoniam ille nihil de eleemoſyna, nihil de cęlo audiens, te humanitate ſuperauit. Tu inimicos diligere iuſſus, familiares vt inimicos intueris, & pecuniis magis parcis, q̃ corporib⁹. Atqui diuitię abſumptę, nihil mali patiẽtur, hic contẽptus cõſumitur. Quę ergo inſania pecuniis parcere, & nõ gẽtilibus? Vnde hoc deſiderium ortum habuit, vnde hęc inhumanitas, atq; crudelitas? Si quis tanq̃uã in æditiori theatri loco ſedens, totum mundũ, & omnia humana deſpiceret, cõſidera quãtam reprehenderet ſtultitiã quot lachrymas profunderet, quo riſu moueretur, quantum odium conciperet. Ea enim facimus, quæ riſu, lachrymis, odio digna ſunt. Ille canes paſcit, vt feras ſylueſtres capiat, & ipſe in feritatẽ incidit.

Illę

Ille aues paſcit,alius tauros,vt lapides transferat: homines contẽnit,cũ fame tabeſcunt, & innumeram conſumit pecuniã,vt lapidei homines effingãtur. Verè homines lapidei, qui calamitoſos deſpiciũt. Alius gemmas & aurum miſerè colligens,parietes veſtit,pauperum corpus nudum videns, nulla flectitur miſericordia. Alij veſtes veſtibus addũt:ali* autem neq; ipſum corpus nudum veſtire nouit. In iudiciis item alius aliũ conſumit. Alius in meretrices,& paraſitos, alius in mimos & ſaltatores,alius in ſplẽdida & magnifica ędificia,in emẽdis poſſeſſionibus & domibus impẽdit. Ille præterea vſuras cõputat,alius vſurarũ vſuras, alius chirographa cædiũ plena conficit, neq; vel nocte cõquieſcit, & proximorũ malis inuigilat:illuceſcẽte die hic ad iniuſtum lucrum,ille ad diſpendiũ in luxu: alius ad peculatũ currit, & ſuperfluis rebus,& prohibitis maximũ ſtudium impẽditur,neceſſariis nullũ. Iudices autẽ nomen quidem iudicum habent,re autẽ latronum,& homicidarũ. Et ſi quis cõtrouerſias,& teſtamenta perquirat,innumera etiam hic mala, fraudes,furta,inſidias deprehẽdet,circa quæ omnes noſtri conatus,ſpiritualiũ ratio nulla,ſed ad eccleſiam vt tantùm videant,concurritur. Verùm non hoc eſt quod quærimus, ſed operibus nobis,& pura mẽte opus eſt. Nam ſi toto tẽpore auaritiæ ſtudueris,inde huc ingreſſus pauca verba dixeris,non modò deũ non placaueris,ſed plurimũ irritaueris. Si tibi dominũ tuum cõciliare volueris,opera exhibeas: intellige calamitoſorũ onera: intuere nudos,eſuriẽtes,iniuria affectos,quibus multas tibi humanitatis vias ſternere poteris. Nolimus noſipſos fruſtra,& incaſſum viuẽdo ſeducere: neq; quod nunc bene valeamus nos aſpernemur, ſed memoriã ſubeat,quod morborũ vi nonnunquã morimur. Caueamus futura mala,& hac formidine meliores efficiamur,ac ſi maximè ſimus reprehendendi. Qui enim in iudiciis dicunt,canibus ſimiles ſunt:qui in foro vulpibus: qui vitam deſidem viuunt:neq; hi vt decet exercẽtur,quum in ſpectaculis bonos mores corrumpãt. Qui dignis rebus incumbat,videmus neminẽ:qui inuideãt & maledicant,& ſe indigna faciant multos. Itaque puniẽtur etiam non ſolum qui malorum ſunt authores, ſed qui facientibus conſentiunt. Voluntas enim eadem eſt, quæ ſimiliter dat pœnas.

Hæc

Hæc ergo quotidie repeto, neque ceſſo, ſi quis mihi auſcultauerit, lucrabitur: ſi nemo, ſciatis velim vel hæc nobis profutura. Voſipſos accuſabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed abſit, vt hanc nos afferamus excuſationem, ſed vt nobis gloriæ ſitis, apud Chriſti tribunal, vbi ſimul ſempiternis bonis cum eo perfruamur, quem decet gloria, ſimul cum patre & ſpiritu ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

## HOMILIA LXXXII. EX CAP. XVIII.

H*Ec cum dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt cū diſcipulis ſuis trās torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.* Horrendum quid mors eſt, & formidoloſum, ſed non iis, qui ſupernam ſapientiam contemplantur. Qui futura non intelligit, & ipſam tantum vitæ finem reputat, non ab re & horret, & formidat, ac ſi nihil futurus ſit. Nobis autem qui gratia dei incerta & occulta ſapientiæ eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur, minime formidādum eſt: ſed lætandum atque deſiderandum, vt à caduca hac & mortali vita ad meliorem, & longe clariorem, nullo fine comprehenſam transferamur: quod Chriſtus operibus nos erudiens, non vi & neceſſitate, ſed ſponte ad paſſionem venit. Hæc, inquit, cum dixiſſet Ieſus, *egreſſus eſt trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius. Sciebat autem & Iudas qui tradidit eum, locum: quia frequenter Ieſus conuenerat illuc cū diſcipulis ſuis.* Media nocte iter facit, torrentem tranſit, & ad locum proditori notum properat, vt laborem eis demeret: & oſtendit diſcipulis ſe ad mortem ſponte proficiſci, quod maximè ad eorum conſolationem faciebat. Etenim in horto tanquā in carcere commoratur. Hęc cū dixiſſet Quid dicis? Patrem orauerat. Quare non dicis poſt orationem in hortum veniſſe? Quia non oratio, ſed ſermo fuerat ad diſcipulos. Introierunt autem diſcipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recuſarent. Vnde autem Iudas eo contenderit. Vnde didicerit, eo conſtat, quod multum extra pernoctabat Ieſus. Neque enim ſi domi ageret, Iudas ad hortum properaſſet, ſed domum, vt dormientem comprehēderet. Ne ergo hortū ſecretum receſſum opinareris, addidit, quod ſciebat Iudas locum: neq; hoc tantum

ſed

ſed quod frequenter Ieſus conueniebat illuc cum diſcipulis ſuis. Sæpenumero enim cũ his priuatim de neceſſariis loquebatur, quæ alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maxime ſibi deligens, ne doctrina impediretur. *Iudas autem cum accepiſſet cohortẽ, & à pontificibus & Phariſæis miniſtros, uenit illuc.* Et hi ſæpe aliás miſerunt ad Chriſtum comprehẽdendũ, ſed non potuerũt. Vnde cõſtat ſponte ſua ſe tradidiſſe. Et quomodo Iudas cohorti perſuaſit? Militares erant viri & mercede omnia audebant. *Ieſus autem ſciens omnia quæ uentura erant ſuper eum proceſſit & dixit ad eos: Quem quæritis?* hoc eſt non eorum aduentu obſtitit interrogare, ſed intrepide tanquã omnia ſciẽs & dicit, & facit. Quare autem cũ armis veniũt? Timebãt ſequentes Ieſum, & propterea etiã intẽpeſta nocte aggreſſi ſunt. *Dicit eis: quem quæritis? Reſpõderunt ei, Ieſum Nazarenum.* Vides vim inſuperabilem, quo modo in medio exiſtens eos cæcauit? Quod enim non tenebris id noctis cõtingeret oſtẽdit Euangeliſta, cũ dicit faces habuiſſe, quas niſi habuiſſẽt, ſaltẽ voce cognitus eſſet. Quod ſi illi Ieſum ignorabant, nõ tamen Iudas ob continuam cum eo conſuetudinẽ. Aderat enim, neque magis agnoſcebat, ſed cum aliis retrorſum cecidit. Fecit autẽ hoc Ieſus, demonſtrans non ſolum non poſſe eos ſe capere, ſed ne medium quidem videre, niſi ſeipſum traderet. *iterum dicit, Quem quæritis?* O dementiam: verbo eos proſtrauit: nec conuerſi ſunt, tantam virtutem intelligentes, ſed iterũ aggrediuntur. Cum autem quod ſuum erat, impleſſet, iam ſe tradit, inquiens: *Dixi uobis quia ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.* Animaduerte euangeliſtę tolerantiã. Non maledicit proditori, ſed factum narrat. Vnũ duntaxat curat demonſtrare, quod ſe capi permiſerit. Inde ne quis diceret, quod ipſe Chriſtus eos ad ſe capiendum adduxerit, & ſe manifeſtans in manus eorum dederit, cũ oſtẽderit primum quibus facilè moueri debebant, & tamen in propoſito perſtitiſſent: & minime iã poſſent excuſari, tũc ſe tradidit inquiens. *Si ergo me quæritis, ſinite hos abire.* ad vltimam vſque horam ſuam in eos benignitatem præ ſe ferẽs, Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipſum trado *Vt impleretur ſermo, quem dixit: Quia quos dediſti mihi, non perdidi* Pſal. 18 b

*didi ex eis quenquam.* Perditionẽ autẽ dicit non mortis,ſed illam æternã. Euãgeliſta autẽ & in præſenti hoc accepit. Admirari autẽ quis poſſet,cur non comprehenderint etiã cũ Ieſu,vt verberarẽt diſcipulos,& Petrũ maxime,qui eos ſerui aurem abſcindẽdo irritarat. Quid ergo eos cõtinuit? Nemo alius quã quæ eos retrorſum proiecerat potẽtia: qđ euangeliſta nõ eorũ mentis,ſed ſupernæ virtutis eos coercentis fuiſſe ſignificat inquiens,vt ſermo impleretur quem dixit,Non perdidi ex eis quenquam. Petrus ergo hac voce,& his quę iam facta viderat fretus,cõtra irruẽtes armatur. Et quomodo,inquies,qui iuſſus eſt neq; perã habere
*Mat. 10. b.* neque duas tunicas, gladium habet? Vt puto hoc metuẽs iam ſe præmunierat. Quod ſi dixeris,quomodo cui præcipit ne alapam inferat,homicidã agit,& maxime cũ non vlciſci præcipiatur? Verum nõ ſe,ſed magiſtrum vltus eſt. Præterea nondum perfectæ & conſummatæ virtutis erãt. Quod ſi vis Petri ſapientiam intelligere,videbis poſtmodum cæſum,& æquo animo omnia perferentem , & nullis malis,nullis calamitatibus perturbatum. Ieſus autem etiã hoc in loco miraculum facit, ſimul erudiens nos , quod in perſecutores noſtros beneficos nos eſſe oportet. Et cũ ſuã obtegeret poteſtatem,ſeruo illi aurem reſtituit. Petro autem dixit,quod in gladium accipiunt,in gladio peribunt: & ei vt in lauando minatus eſt , vt eius conatum retunderet. Et ſerui nomen meminit euangeliſta,quoniam magna res erat,nõ tãtum quod eum curauerit : ſed cum paulo poſt eſſet ab eo alapam accepturus,hinc ad perſecutiones tolerandas voluit diſcipulos erudire. Atqui etiã propterea nomen poſuit euangeliſta,vt legẽtes tunc poſſent diligẽtius inquirere an ita ſe res habuiſſet : nec ſimpliciter dexteram auriculã dicit,ſed mihi videtur apoſtoli impetũ velle oſtẽdere,quod ferè in ipſum caput irruit. Ieſus autem non minis tantũ Petrum cohibet,ſed & alios ſedat inquiens: *Calicem quem dedit mihi pater,non vis ut bibam illum?* Oſtendens non illorũ potentiæ id adſcribendum , ſed permiſſioni ſuę ac etiam quod non eſſet deo contrarius,ſed obediret patri. vſque ad mortem. *Tunc comprehenderunt Ieſum, & ligauerunt, & adduxerunt eum ad annam primum.* Quare ad Annam? Vt rem oſtentarent,& tanquã triumphum ducerent.

*Erat autem*

*Erat autem Annas ſocer Caiphæ qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui conſilium dederat iudæis, quod expedit unum hominem mori pro populo.* Cur iterum huius nos propheticæ admonet? Vt pro ſalute hoc factũ demonſtraret & tantam eſſe veritatis excellentiã, vt & inimici eam prædixerint. Ne ergo vinculorum mentione auditor perturbaretur, id meminit, quoniam ſalus orbis terrarum ei⁹ mors eſſet. *Sequebatur autem Petrus, & alius diſcipulus.* Quis alius? Ipſe qui hæc ſcripſit. Et cur ſe non nominat? Cum enim ſupra pectus Ieſu recumberet, merito ſe ſilentio prætereriit. Sed qua gratia in hoc loco? Eadẽ ipſa, nã & hic quoque ſe laudat, quod aliis diffugientibus, ipſe ſequeretur, ideo & ſuũ nomẽ ſilet, & petrum ſibi præponit, & ſui meminiſſe tamen coactus eſt, vt intelligas eũ cęteris diligentius, quæ in aula principis facta ſunt, enarrare, vtpote qui aderat. Et animaduerte quomodo propriæ laudi demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipſe ingreſſus eſt? cauſam affert, quod eſſet notus põtifici, ne quis ſe ſecutum admiraretur, néue id ei fortitudini adſcriberet. Illud mirandum quod Petrus tam timidus, vſq; ad aulam ſolus venerit. Quod enim eouſque venerit, amoris: quod non ingrederetur, timoris erat indicium: ideo hæc ſcripſit euangeliſta, præoccupans negationis excuſationem. Neque enim tanquam rem magnam ait ſe notum pontifici, ſed cum ſolum ſe cum Ieſu veniſſe dixiſſet, ne putares animi magnitudine factum, cauſam affert. Quod autem & Petrus ex illius fauore ingreſſus eſſet, ex ſequentib⁹ oſtẽdit. Cũ eñ exiit, & cũ oſtiaria egit vt introduceretur, ſtatim intrauit Petr⁹. Cur aũt ipſe nõ introduxit? Chriſtũ ſpectabat, & ſequebatᷣ, ideo iuſſit mulieri, vt eũ introduceret. Quid mulier? *Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis huius? Dicit ille: Nõ ſum.* Quid dicis Petre? Nõne dudũ dixeras, ſi oportuiſſet animã pro eo ponere, te poſiturũ? Quid ergo? Ne oſtiariã quidẽ rogãtẽ perferre potes? Nũ miles, nũ aliquis eorũ qui Ieſũ ceperãt te rogabat? Vilis erat oſtiaria & abiecta, neq; aſpere pcõtata. Nõ dixit, deceptoris & pditi illi⁹ diſcipul⁹ es, ſed hoĩs hui⁹, tanq̃ eius miſereretᷣ. Sed nihil horũ ptulit. Dixit aũt, Nũquid & tu? qa Ioãnes aderat adeò benigne locuta eſt mulier. Sed nihil horũ intelligebat

Mat. 26 d

reſpondit Ieſus vt oportuit? Quid dicendum erat, vel cõfu-
tare vel acquieſcere? ſed neutrum facit. Verùm ſeruus eum cædit, hoc non iudicium eſt, ſed violentia. Inde neque ſic quicquam habentes quod accuſarẽt, mittunt eum ligatum ad Caiphã. *Erat autem Petrus ſtans & calefaciens ſe.* Pape, quo ſopore calor ille vehemẽs Petri contabuerat capto Ieſu? Neque poſt tot mouetur, ſed adhuc ſe calefacit, vt intelligas quàm imbecilla ſit humana natura, quũ nos deus deſerit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cògnatus ſerui illius, cuius Petrus auriculam abſciderat,* ea re motus ait: *Nonne ego te uidi in horto?* Neque hortus, neque immenſus amor, quem Ieſus illic oſtẽderat, verborum eius Petrum admonuit, ſed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangeliſtæ omnes in hoc concordarunt? Non vt diſcipulũ accuſarent, ſed erudirent quãtum mali ſit non omnia deo committere, ſed ſibiipſi confidere. Tu autem admirare magiſtri curam, & diligentiam, quod & captus, & ligatus diſcipulo conſulit, intuitu ſuo iacẽtem excitans, & ad lachrymas mouens. *Ducunt ergo Ieſum à Caipha ad Pilatum.* Factum autem, hoc eſt, vt iudicum multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret.

*Erat autem mane,* antequam gallus cantaret, ad Caipham ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis oſtendit euãgeliſta à media nocte ad mane à Caipha interrogatũ, nihil reſpondiſſe. Ideo miſit eum ad Pilatum, ſed illa alijs dimittens, ipſe quæ ſecuta ſunt, enarrat. Tu autem Iudæorũ ſtultitiam conſidera, qui innocentem armati comprehenderunt. *Non tamen ingrediuntur prætorium ne contaminarentur.* Et quænam quæſo contaminatio ingredi prætorium, vbi iniuſti pœnas dant? Decimantes mentam & anethum: at quum iniuſtè interficiunt, contaminari ſe non exiſtimant, ſed quum ad prætoriũ veniunt. Sed cur ipſi non interemerunt? Multum de eorum imperio iam ademptũ erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accuſati, pœnas poſtmodum darent. Sed quid ſignificat, vt manducarent Paſcha? Atqui IESVS iam id fecerat vna die azymorũ: Siue ergo totum Paſcha appellat ſolennitatẽ, ſiue quod tunc faciebant. Chriſtus autẽ pridie cædẽ ſuam in paraſceue reſeruans, quando antiquitus celebratũ erat: ipſi autẽ armati quod non licebat, fundẽtes ſanguinem, locũ cauent, Pilatũ

*Mat. 23. c & Lucæ 11. f.*

K aduo-

aduocant: *Qui egreſſus ait, Quam accuſationem affertis aduerſus hominem hunc?* Vides mutationem principatus eorum,& inuidiæ? Quum enim & ligatum, & tanta caterua ad ſe adductum videret, non tamẽ manifeſtæ putauit accuſationis indicium, ſed interrogat, abſurdum ratus, iudiciũ eos præſumere, ſupplicium ſibi permitti. Illi autem, *Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.* O demẽtiam, quid non adducitis in medium quid fecerit, ſed obtegitis? Quid non arguitis eum? Ecce quod vbique iuſtam prædicantes accuſationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percõtatus eſt, quo audito miſit ad Caiphã, & ipſe deinde ad Pilatum. *Pilatus ait, Quam accuſationem affertis contra hunc?* Neque habent quid reſpondeant, ſed coniectura quadam vtuntur. *Tum Pilatus, Accipite eum uos, & ſecundum legem ueſtram iudicate eum. Dixerunt Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam.* (Hoc dixerunt,) *ut ſermo* IESV *impleretur, quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus.* Et quomodo hoc ſignificabant? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit Euangeliſta, quoniam nõ pro Iudæis tantùm, ſed & pro gentibus erat moriturus: vel quod crucifigere eis nõ licebat. Quod ſi dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum eſt: nam quod interemerunt & alia morte, argumento eſt. Stephanus lapidatus, ſed crucifigere eum deſiderabant, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum moleſtiam, breuibus IESVM interrogat, *Tu es rex Iudæorum? Reſpondit* IESVS: *A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?* Cur hoc interrogat CHRISTVS? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam quum illi nihil accuſare poſſent, ne longa fieret diſcuſſio, quod ſemper in primis accuſabatur, id nunc Pilatus percontatur. Nam quum dixiſſet Iudæis, Secundum legem veſtram iudicate eum: vt oſtenderent non eſſe in Iudæos tantum peccatum, non licere ſibi dicunt. Non enim legi noſtræ, ſed communi crimini obnoxius eſt, quod intelligẽs Pilatus, vt experiretur, rogat, Tu es rex Iudæorum? Non ergo quod neſciret Chriſtus interrogat, ſed vt ipſe Pilatus Iudæos accuſaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicãs ait: *Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua, & pontifices tui tradiderunt te mihi, quid feciſti?* Hic ſe excuſare

cuſare voluit:inde quum dixiſſet,Tu es rex?Arguens eum Ieſus,hoc,inquit,audiſti à Iudæis?Qua gratia nõ diligenter rem ipſam inquiris?Dixerunt me malorum authorem? percontare quid mali fecerim,ſed hoc non facis, ſimpliciter cauſas ſtruis. *A teipſo hoc dicis,an aliunde?* Quo audito Pilatus,quid ſtatim reſpondeat ignarus. Tradiderunt te mihi,inquit,oportet vt te quid feceris interrogem. Tum Ieſus, *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Erigit Pilatũ, vt non multum ad eorum comparationẽ malum,& vult oſtẽdere ſe non purum hominem, ſed deum & dei filium eſſe inquiens: *Si ex hoc mundo eſſet regnum meum,miniſtri mei utique decertarent,ut non traderer Iudæis.* Quod vt Pilatus intuebatur,tollit tyrannidis,videlicet,ſuſpicionem. An non eſt mundi huius Chriſti regnum? Quidni? Quomodo,inquit,non eſſe?Non quod hoc etiam nõ poſſideat,ſed quod in cælo habeat imperium,non humanum,ſed longè maius atq; præſtãtius:quod ſi ita eſt,quomodo captus eſt ſponte ſe tradens?Quod non tacet,ſed ſi ex hoc mundo eſſem,inquit,miniſtri mei decertarent, vt non traderer. Oſtẽdit in hoc loco regni noſtri imbecillitatẽ, quod in ſeruis habeat poteſtatem,ſupernum autem regnum ſibiipſi ſufficiẽs eſt, & nullius indiget, Hinc hæretici anſam inueniunt alienũ eum ab opifice eſſe.Quid ergo quũ dicit,In propria venit? quid cùm,Nõ ſunt de mũdo,ſicut ego non ſum de hoc mũdo?Sic & regnum ſuum dicit hinc nõ eſſe,nõ quod mundũ Supr.1.a. ꝓuidẽtia,ac protectione ſua priuet,ſed vt dixi,neq; huma Ibid.17.c num,neq; caducũ eſſe demõſtret. Quid ergo Pilatus? *Ergo rex es tu? Reſpõdit Ieſus: Tu dicis, quia rex ſum. Ego in hoc natus ſum.* Si ergo rex natus eſt, & alia omnia nata ſunt, & nihil habet quod acceperit,itaq; quũ audis,Sicut pater habet vi Supr.5.d tam in ſemetipſo,ſic dedit & filio vitã habere, nihil aliud ꝙ generationem arbitreris,& in alijs ſimiliter. *Et ad hoc ueni,ut teſtimonium perhibeam ueritati.* Hoc eſt, vt hoc ipſum dicam, faciam & perſuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens,& videns dominum tuum ligatum & circuntractum,noli præſentia quicquam reputare.Nõnne perabſurdum & indignũ eſt,ſi Chriſtus propter te ea ſuſtinuit, tu ne verba quidem ſæpenumero perpeti poſſis?Ille inſputus eſt,tu te veſtibus ornas & annulis: & ſi non apud ho-

mines laudaris, miſeram te vitā viuere arbitraris. Chriſtus opprobrijs & maledictis afficitur, ad deriſum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & non fers opprobria Chriſti. Nónne audis Paulū dicentē, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti? Si quis te maledictis ꝑſequitur, recordare domini tui, quem ad deriſum adorabant, & verbis & re diſtrahebant, & irridebant: ipſe veró non modó non vltus eſt, ſed beneficijs, & ſumma humanitate & clementia affecit. Hūc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enim qui iniuriatur, ſed qui paruo animo iniurijs dolet, is iniurias cōfirmat, & irritat iniuriantē. Si nō ægrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, ſed ab accipientibus fit vt graues ſint. Quid tandem doles, ſi iniuria te offendit? tanto minus tibi dolendū eſt; imò illi magis miſereri oporteret: ſin iure, tāto æquiori animo tolerandum. Quemadmodum enim ſi quis te pauperem, vt diuitem appellaret, laudaretq́;, nihil ad te illæ laudes, ſed potius in riſum verterentur: ita ſi quis falſó calumniaretur, nihil id ad te. Quod ſi te conſciētia reprehendit, nulla verba perturbent, ſed vitam emenda, hoc in veris reprehēſionibus dico. Quum autem paupertatem quiſpiam, aut ignobilitatem arguet, eum ridendum ducas. Nō enim dedecori eſt audienti, ſed dicenti, vtpote ſapientiam ignoranti, ſed quum huiuſmodi in multitudine ignorantiū veritatem dicūt, intolerabile vulnus efficitur, imò hoc maximè ferendum, quum tibi teſtis ſit ſpectaculū laudantiū te, atque accipientiū, illis lædentibus & exprobrātibus. Non enim qui vlciſcitur, ſed qui nihil reſpōdet, admirationi eſt apud ſapiētes. Quod ſi præſentes ſtulti ſunt, propterea maximè eos rideas, & theatro cæleſti cōgratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mundo conferri poteſt. Et quid angelos dico, quando ipſe te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neque enim crimini dandū eſt, ſi quis læditur ſilet: ſed contra, ſi vlciſcitur. Nam ſi crimen eſſet, nō
Mat. 5. f. vtiq; dixiſſet Chriſtus: Si quis percuſſerit te in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. At ſi falſa quis dixerit, ei miſereamur, quod ſibi accuſatiuum ſuppliciū adſtruit, neq; ſcripturas legere dignus eſt. Peccatori enim, inquit deꝰ, vt

quid

quid tu enarras iuſtificatiões meas? Sedẽs cõtra fratrẽ tuũ calũniaris, Sin vera dixerit, etiã ſic miſerabilis eſt. Nam & Phariſæus vera locutus, nihil tamen offendit malè audientem, ſed ei ꝓfuit: ſe bonis priuauit, ſibi his maledictis naufragium intulit. Itaque vtrinq; ille eſt qui offendit: tu autẽ ſi ęquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi ſilentio, & modeſtia deum propitium reddis & materiã accipis vt ex verbis facta emendentur, & gloriam humanã contemnas. Etenim his verbis dolor exoritur, quod multi hominũ inhiant opinioni. Sic ſi voluerimus philoſophari, probè intelligem⁹ nihil res humanas eſſe. Diſcamus igitur, & vitia noſtra recenſentes, ea tempore corrigamus, & hoc menſe vnum, alio aliud, & ita ſubſequẽter, meliores efficiamur: & ſic tanquam per gradus quoſdam aſcendẽtes per ſcalam Iacob ad cælum perueniemus. Etenim ſcalę illæ mihi per illam viſionem paulatim per virtutes aſcenſum ſignificare videntur, per quam à terra in cęlum aſcendere nobis licet, non gradibus ſenſibilibus, ſed morũ incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc aſcenſum aggrediamur, vt & cælum, & cæli bona conſequamur, gratia & benignitate Ieſu Chriſti, &c.

*Luc. 18. b*

*Gen. 28 b*

## HOMILIA LXXXIII. EX CAP. XVIII.

E*Go in hoc natus ſum: & ad hoc ueni in mundum, ut teſtimonium perhibeam ueritati. Omnis qui eſt ex ueritate, audit uocem meam.* Mirabilis res eſt patientia, quæ tanquã in tranquillo portu animum cõſtituit, eumque & ab aduerſis ventis, & fluctibus tempeſtatum liberum reddit: hanc nos Chriſtus cũ ſemper, tum maximè docuit cũ iudicatus eſt: ductus huc, illuc diſtract⁹. Etenim apud Annam perquàm manſuete reſpondit, & cædenti ſeruo ea dixit, quæ omnem faſtum tollere potuiſſent, & inde ad Caipham, demum ad Pilatum ductus, tota nocte in his conſumpta, in omnibus miram prætulit manſuetudinem, & dicentibus maleficũ eſſe, neque quo eum arguerent habentibus, tacuit tamen: cũ de regno interrogatus eſt, tunc locutus eſt ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigẽs. Quid autem Pilatus illis præſentibus Ieſum non interrogat, ſed prætorium ingreditur? Magnam quãdam de eo habebat opinionem, & ſine alicui⁹ tumultu omnia ab eo in-

*Hic ſup. a*

 telligere

telligere volebat. Roganti auté, Quid feciſti? nihil ad hoc reſpondit Ieſus, ſed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc eſt de regno ſuo, inquiens: Regnum meum non eſt de hoc mundo quaſi dicat, Rex ſum: non tamen qualẽ arbitraris, ſed longè præſtantior. Hinc oſtendit, nihil mali feciſſe: vt etiam cum proſequitur, In hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati: inde cũ inquit, Omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meã: allicit eum, vt aures his adhibeat. Si quis enim verus eſt, inquit, & amat veritatem, ſanè me audiet, Hoc pacto eum paucis verbis allicit, vt petat, *Quid eſt ueritas?* Sed primum rei ipſi inſtat. Rogauit auté, quoniam tempus id poſtulabat, tunc eum è Iudæorũ manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aitq;: *Ego nullam in eo inuenio cauſam.* Et conſidera quã prudenter: non dixit, ſi errauit, & dignus eſt morte, ſolennitati eum condonatę: ſed primum omnino excuſat, inde ex abundantia rogat, ſi nolint aliter innocentem dimittere, ſaltem vt nocentem tempori condonent: ideo ſubdidit, *Eſt autem conſuetudo uobis, ut unum dimittam in Paſcha.* Inde verecunde, *Vultis ergo, inquit, dimittam uobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barrabam.* O mentem ſceleſtam, ſimiles ſui petũt. Sceleſtum dimitti, inſontem puniri iubẽt. Hic etiam eis antiquitus mos fuerat. Tu autem in omnibus conſidera domini benignitatem.

*Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortaſſe vt ita ſedato Iudeorũ furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare voluiſſet, in hoc eis ſatisfacere arbitratus eſt, ſi verberaret, & quæ tunc facta ſunt in eum, fieri permitteret: vt purpurea veſte circundaretur, & corona ſpinea eius capiti imponeretur: ideo ita coronatũ ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum iram & furorem aliquantulũ ſedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, ſiquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neq; enim noctu à Pilato iuſſi cũ Iuda profecti ſunt, ſed pecunia à Iudęis allecti omnia audebant. At Ieſus in his omnibus tacebat. Tu autem non ſolum hæc verba audias, ſed in animo perpetuo ſerues velim, & cũ orbis terrarum, & angelorum regem à militibus irriſum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia ęquo animo tolerantem videris, eum re ipſa imitare. Cum enim

dixiſſet

dixiſſet Pilatus, Regem Iudæorum: ad deridendum vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eum Pilatus, inquiens: Nullā in eo cauſam inuenio.* Exiuit Ieſus ſpinis coronatus, non tamen Iudæorum ira ſedata eſt, ſed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns Pilatus omnia fruſtra tentari, *Accipite, inquit, eum uos, & crucifigite.* Quibus verbis conſtat, ad eorum cohibēdum furorē illa fieri permiſiſſe. Ego, inquit, nullā ī eo cauſam īuenio. Animaduerte quot modis iudex Ieſum excuſat, ſed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis eſt, & monentis vt ipſi rem non permiſſam patrarent. Ipſi duxerant eū, vt præſidis iudicio damnaretur: contra autem contigit, vt potius ſententia eius abſolueretur: quod veriti: *Nos legem habemus, inquiunt, & ſecundum legem noſtram debet mori: quia filium dei ſe fecit:* Quomodo ergo dicente præſide, Accipite eum, & ſecundum legem veſtram iudicate eum: dixerunt ſibi nō licere quenquā interficere, nūc legē afferunt, quod mori debeat? Et cōſidera accuſationē, Filiū dei ſe fecit: hoc crimini dandū eſt? Dic quæſo, quid mirū, vt qui dei opera facit, ſi ſe dei filiū nuncupet? Quid Cſtriſtus? *Nihil reſpondet,* Implens propheticum illud, quod non aperuit os ſuum. In humilitate ſua iudicium eius ablatum eſt. *Eſa. 35. c*
Tum Pilatus, cum audiret quod ſe dei filium faceret: ne id verum eſſet, & contra legem facere putaretur, formidauit. Iudæi cum id re & verbis intelligerent, nō ſunt perterriti, ſed interimunt quem adorare debuiſſent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omiſſis, an eſſet Chriſtus interrogat, cui IESVS non reſpondit. Nam cum audiſſet, In hoc natus ſum, & ad hoc veni, & regnum meum non eſt de hoc mundo: & propterea eum abſoluere debuiſſet, obtemperauit tamen furori Iudæorum, qui cum nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicū crimen cōfugiunt, dicētes: *Omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.* Inquirendū igitur diligenter, an tyrannidē affectaret, & regno Cæſarem depellere tentaret: ſed non inueſtigat diligēter, ideo nihil ei reſpondet, cum ſciret fruſtra omnia. Præterea rebus teſtimoniū perhibentibus, noluit verbis cōuincere, neq; excuſationē adducere, oſtēdens ſponte ad hoc veniſſe. Cū taceret, inqt Pilatus: *Neſcis quia poteſtatē habeo crucifigere te?*

Vides quomodo ſeipſum condemnauit? Si in tua poteſtate eſt,quare inſontem non dimittis? Cum ergo contra ſe ſententiam tuliſſet,inquit Ieſus: *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.* Indicans ipſum quoque reum eſſe criminis. Et vt tumorem eius deprimeret, *Non haberes poteſtatem,niſi tibi datum eſſet deſuper.* Ex quo ſignificat, nõ ſimpliciter, & vt res plurimum ſolent,ſed myſticè eueniſſe. Sed ne ea particula,Niſi eſſet tibi datũ deſup: nullo ipſi crimini adſcribendum duceres, ideo inquit, Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi. Atqui ſi datũ erat,neq; hic,neq; illi rei erãt criminis:fruſtra hęc dicis. Hoc verbũ,Datũ:in hoc loco permiſſiuum eſt:quaſi diceret,permiſit hæc fieri,nõ tamen propterea vos non accuſandi. Perterruit eum verbis, & manifeſtam attulit excuſationem. *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris:* Cùm enim à ſua lege crimina non proficerent, malignè externum adducunt dicẽtes: Omnis enim qui ſe regem facit,contradicit Cęſari. Et quod tyrannidis argumentum? Vnde hoc poteſt oſtendi? A purpura, à diademate,ab ornatu, à ſatellitibus? Nõne ſolus ſemper cum duodecim diſcipulis ambulabat,&vilibus vtebatur cibis, veſtibus, domo? Sed o impudentiam, ò intempeſtiuã formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, ſi id negligeret, egreditur vt rem inquirat. Hoc enim ſignificat,cum ſediſſet dicit, & nulla habita quæſtione, tradidit eum:ſe eis perſuadere exiſtimãs, quod apparet, cũ inquit: *Ecce rex ueſter. Et cum illi dixiſſent, Crucifige eum: iterum ait, Regem ueſtrum crucifigam? Reſponderunt pontifices: Non habemus regem niſi Cæſarem.* Sponte ſe reos profeſſi ſunt, ideo & deus tradidit, quando ipſi primi prouidentia & protectione ipſius ſe ſubtraxerunt: & cum vno ore regnum abnegaſſent,permiſit ſuis ipſorũ ſententiis eos decidere. Atqui ea verba omnẽ iram ſedare iam debuiſſent, ſed timuerunt,ne dimiſſis iterum plebẽ alliceret:quod ne eueniret, omnia conabantur. Graue enim quiddam eſt ambitio,graue,inquam,& quæ animam perdere valeat, cuius gratia nunquam audiebant,Pilatus quidem ſolo verbo voluit eũ dimittere,hi perſtant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabant? Quia ignominioſa erat:

veriti

veriti ergo ne eius poſtmodum memoria ſeruaretur, hanc mortem elegerunt, neſcii quod cum impeditur, magis apparet veritas. Nam quod hoc formidarēt, audi quid dicāt: Nos audiuimus, quia ſeductor ille dixit, poſt tres dies reſurgam. Idcirco omnibus modis adnitebantur, vt poſteris eſſet abominabilis. Et idētidem clamabāt, Crucifige. Erat turba incompoſita, & à principibus corrupta. Nos autem non modo hæc legamus, ſeu animo recondamus: hoc eſt, coronam ſpineam, veſtimentum, arundinem, alapas, ſputa, irriſiones, quæ frequenter mente repetita ſatis omnē iram ſedare poterunt: & ſi ludibrio erimus, ſi quid iniuſte patiemur, frequēter dicamus, Nō eſt ſeruus maior domino ſuo: *Supr.13 b*
& allatrantiū Iudęorum verba nobis ſubeant, cū dixerunt, *Ibidē.8.f*
Dęmonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub prin *Mat.12.*
cipe dæmoniorū eiicis dæmonia. Et ideo hæc omnia pertulit, *& Lucæ.*
vt eius veſtigia imitemur, & maledicta perferamus, *11.b*
quæ ipſe grauiſſima non ſolū pertulit, ſed omnia fecit, vt ipſos illatores ſaluos faceret, & ad eorum ſalutem apoſtolos miſit. Audis eos dicentes: Scimus, ignoranter feciſtis: *Acto.3.c*
vt ad pœnitentiam adducerent: hęc nos imitemur, nihil enim adeò deum placat, vt inimicorum dilectio, & cura eis benefaciendi. Cum quis te perſequitur, non ipſum, ſed dęmonem inſtigantem conſidera, & aduerſus illum iram ſeda, & miſerere quod ita à diabolo irritetur, à quo ſibi mendacium oritur, multò magis & iniuſta ira. Non ſunt Chriſtianorum maledicta, nā qui flere iubetur, & qui audit, Vę vobis qui ridetis: inde maledicit, inſectatur, furit: non ipſe *Luc.6.d.*
cōtrà maledictis, ſed lachrymis proſequendus eſt. Nam & Chriſtus Iudæ miſertus eſt, qui nobis re ipſa in omnibus imitandus eſt: quod niſi fecerimus, fruſtra nati ſumus, vel ad malū potius. Neque enim fides ſufficiens eſt ad regnū conſequēdum, ſed magis perperam viuentes cōdemnabit. Qui enim nouit voluntatem domini ſui: & nō facit, multū *Ibid.12.b*
vapulabit. Et iterum: Si non veniſſem, inquit, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. Quam ergo habebi- *Supr.15 d*
mus excuſationem, cum penetralia ingredi dignati recuſauerimus, & cōmunicantes myſteria gentilibus eorū ignaris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam præ ſe tulerunt ſapientiam: longè magis nos decet, vt deo placea-

placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquam ſuam
contempſerunt animam, & filios dæmonum inſania bellis
deuouerunt: nos neq; pecuniã propter Chriſtum cõtemni
mus, non iram ponimus, ſed inflamur, & febricitantiũ mo
re incẽdimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita &
nos affectu diſtracti, iram, auaritiam, reliquas cupiditates
ſiſtere, nunquam poſſumus. Ideo erubeſco ſimul atque ob-
3 11.r ſtupeſco, cum multos gentilium pecuniarũ contemptores,
nos inſanientes videam. Quod ſi qui etiam noſtrorum eas
contẽnunt, aliis affectibus, furore, videlicet, & inuidia cõ-
ſumuntur. Difficile ſanè eſt veram ſapientiam inuenire.
381 Quanam gratia? Remedia ſcripturarum negligimus, neq;
cum contritione, fletu & planctu eis attẽdimus: ſed ſimpli
citer & incõſiderate, ſi quando, ad legendum adducimur:
d propterea cum graue ſecularium rerum onus incumbit, o-
mnia inundat, & ſi quid profecimus, aufert. Neque enim ſi
quis vulnus acceperit, & medicinam impoſuerit, non dili-
d 52. genter alligabit, ſed decidere permittet: neque aquam, pul
uerem, & alia vulneri contraria nõ cauebit, ne grauius ma-
lum ſequatur: nõ medicinæ, ſed propriæ deſidię culpa hoc
nobis accidere ſolet, cum diuinis ſermonibus parum, ſecu-
laribus ſemper attendimus: ita ſemen omne ſuffocatur, fru
ctus null⁹ prouenit. Quod ne accidat, in cęlum paululum
ſuſpiciamus, mortuorum monumenta & tumulos conſi-
deremus, & nos eundem exitum manere, eandem migrã-
di neceſſitatem, nonnunquam ante veſperum imminere in
mentem veniat. Præparemur ergo huic profectioni. Mul-
to nobis viatico opus eſt, nam & multus labor, multus æ-
ſtus, magna ſolitudo peragranda eſt. Nullum eſt diuerſo
b 52. rium, neque forum vbi nobis neceſſaria comparare poſſi-
Mat.25 a mus, niſi hinc omnia nobiſcum auferamus. Audi quid di-
cant virgines, Ite ad vendentes: & euntes, non inuenerũt.
Luc.16 g Audi Abraham: Chaos eſt inter nos & vos. Audi Ezechie
Eze.14 c lem de die illo: Noe, Daniel, & Iob filios ſuos non libera-
bunt. Sed hæc vtinam nos non audiamus verba: ſed acci-
pientes hinc quæ ad æternam vitam nobis ſufficiant viati-
ca, cum fiducia videamus dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto ſit gloria, in ſe
cula ſeculorum, Amen.

HOMI-

T*Vnc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Suſceperũt autem Ieſum & eduxerũt, & baiulans ſibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locus*. Fœlicitates facile improuidos deiicere & ꝓſternere aſſolẽt, ita & Iudæi à principio, diuino freti auxilio legem regni gentiũ quærebant, & in eremo poſt manna ceparum recordabantur: itidem & hic, Chriſti regnũ recuſantes, Cæſaris implorabãt, ideo in regẽ ſecundũ ſententiã ſuã inciderunt. Quod cum audiſſet Pilatus, tradidit eum vt crucifigeretur, & q̃ iniuſtiſſime. Erat enim inueſtigandum, an regnum affectaſſet, ſed ſolo metu tulit ſententiam: quod ne committeret, Chriſtus eum admonuerat, inquiẽs: Regnum meũ nõ eſt de hoc mundo, ſed præſentibus omnino addictus, nihil magnum ſapere voluit, quãuis vxoris ſomnium eum perterrere debuiſſet, ſed nullo horũ factus eſt melior. Neque cælum ſuſpexit, ſed tradidit eũ. Et ei crucem tanquam reo impoſuerunt, lignum delegerunt: neque figuram conſiderarunt. Etenim Iſaac ligna portauit, ſed tunc in patris voluntate tãtum conſtitit. Figura enim erat, nunc res ſecuta eſt quia veritas. Et exiuit in eũ, qui dicit̃ Caluariæ locus. Vbi quidam dicunt Adam & mortuum, & ſepultum eſſe: & Ieſum vbi mors dominata eſt, ibidem trophæum erexiſſe hoc eſt crucem, quam tulit cõtra mortis tyrãnidem. Et quemadmodum victores, Ita Ieſus victoriæ ſigna humeris tulit. Quid enim, ſi id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes. Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas implebatur, vt intelligas quanta eorum vis. Hoc nãque antiquitus propheta prædixerat. Quod cum iniquis reputatus eſt. Voluit dæmon rem ipſã obtegere, non tamẽ valuit. Crucifixi ſunt tres, claruit vnꝰ Ieſus: vt intelligas eius virtute omnia proueniſſe, atque tribus crucifixis miracula patuerũt, nemo tamẽ vllum alteri latronum attribuit, ſed ſolo Ieſu: ita diaboli inſidiæ irritæ factæ ſunt, & in eius caput omnimodo irruerũt, nã ex duobus vnus ſaluus factus eſt. Nõ ſolum igitur crucifixi gloriam non offendit, ſed non parũ auxit: neq; enim minus fuit in cruce latronẽ cõuerti, & paradiſum intrare, quàm petras collidi. *Scripſit autem & titulum Pilatus*. cũ & Iudæos vlciſceretur

Num.11 b
Supr 18 g
Mat.27 b
Gen.22 b
Eſa..52 d

vlciſceretur,tum vt Chriſtum excuſaret.Nam cum tanquã prauum tradidiſſent,& ſententiã hanc latronum ſocietate confirmare vellent,ne quis iam turpem mortis notam inurere,& tanquam malũ,& perditum eum accuſare poſſet, vt calumniantium os obſtrueret,in regem ſuũ inſurrexiſſe denunciat,& tanquam trophæo cuipiam literas inſculpſit, clara voce & victoriam & regnum profitentes quanuis nõ perfecte.Neque hoc vna lingua,ſed tribus demonſtrauit. Cum enim credibile eſſet multãs ad feſtum nationes conueniſſe,ne quis excuſationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorum immanitas notata eſt.Hoc autem ęgre ferebãt Iudæi.Atqui quid hoc vobis nocebat?Nihil.Nam ſi mortalis erat & imbecillis,& moriturus,quid ſcripturã timuiſtis quod eſſet rex Iudæorũ?Et quid dicunt,vt ſcriberet, Quia ipſe dixit?eius fuiſſet temeritati & iactantiæ adſcribendũ. Non tamen Pilatus mutatus eſt,ſed perſtitit in ſententia. Non parua in hoc diſpẽſatio,ſed hinc pendet. Cum enim poſtmodum defoſſum eſſet lignum crucis,nulla de eo cura ſuſcepta,cum & fideles timerent,& aliis vacarent, contigit vt diu poſt perquireretur:& cum tres cruces inuentæ eſſent,par eſt,& quia media erat, & propter titulũ domini crucem agnitam:nam latronum cruces titulũ nõ habebãt. *Milites autem diuiſerunt Ieſu ueſtimenta,ſed non tunicam.* Ecce quomodo ſemper malefaciendo prophetias implent.Nam & hoc prędictũ fuerat. Atqui tres erant crucifixi,ſed prophetię in Ieſu implebantur.Quare enim non idem in aliis fecerant?Tu autem prophetię certitudinem conſidera,nõ enim quod partiti ſint tãtum,ſed quod nõ ſint partiti prę-

*Pſal.21.c* dixit.Nam veſtimenta partiti ſunt, non autem tunicam, ſed ſortem ſuper ea iecerunt. Quod autem dixit. *Deſuper contextam.* non ſimpliciter ponitur,ſed alij allegoriam id ſignificare dicunt,quod non ſimpliciter homo eſſet crucifixus,ſed deſuper habuerit diuinitatẽ.Alij dicunt per illud genus veſtis,Euangeliſtam hiſtoriam narrare,nam in palæſtina ex duobus pannis veſtes contexunt,quod ſignificans Ioannes,inquit,Deſuper contextam.Quod mihi dicere videtur,vt veſtimentorũ * vilitatem oſtenderet,nam quemadmodũ in aliis omnibus:ita in habitu vilẽ ſpeciem præferebat,& milites hæc faciebant.Ipſe autem crucifix⁹

*utilitatẽ

matrem

matrem ſuam diſcipulo commendat: erudiens nos ad vltimum vſque ſpiritum parētum curam habendam, Cum intempeſtiuè ab ea appellatus eſt inquit, Quid mihi & tibi mulier? Et alibi: Quæ eſt mater mea? Hic immenſam charitatem oſtendit, & cōmendat eam diſcipulo, quem diligebat. Iterum nomen ſuum modeſte ſubticet Ioannes: nam ſi ſe iactare voluiſſet, quamobrem diligeretur, expoſuiſſet. Credibile enim eſt magnam eſſe & admirandam. Qua autem gratia nih aliud dicit Ioanni, neque eum conſolatur? Quod intempeſtiuum erat, præterea nō paruo eū honore his verbis afficiebat, neq; paruū pręſentię ſuę præmiū capiebat. Tu autē conſidera, quomodo crucifixus omnia ſine aliqua perturbatione tranſegit, diſcipulo matrem cōmendauit, prophetias impleuit, latroni ſpem bonam dedit. Atqui antequā crucifigeretur, ſudauit perturbatus eſt, timuit. Quid hoc ſibi vult? Nihil dubij nihil non manifeſtū, illic enim naturæ imbecillitas, hic poteſtas demōſtrata eſt. Pręterea his nos duob⁹ admonet, vt licet ante malis pturbemur, nō tamē abſtinēdū eſt, quin ea ſubeam⁹, & cū in certamen deſcendimus omnia facilia & leuia putanda ſunt: nolimus ergo mortē formidare. Inſitus eſt aīæ naturaliter viuēdi amor, ſed in nobis eſt, vel hoc vīculū ſoluere & eā minuere cupiditatē, vel ligare, & vehementiorē efficere, quemadmodū enim nobis deſideriū ineſt coitus: cū autē philoſophamur his cohibemus, ita & in vita accidit. Nā ſicut ad ſeruandā prolis ſucceſſionem, deus procreādi cupiditatē hominibus indidit, non tamen prohibens altiorem continentiæ viā: ita & vitæ nobis inſeuit deſiderium, prohibens ne quis ſe interimat, non impediens tamen vt pręſentem vitam contemnat. Hæc conſiderantibus, mod⁹ ſeruandus eſt, ne ſponte quis ſibi mortē cōſciſcat, etiam ſi innumeris vexetur calamitatibus, neque cum deo placuerit eam fugiat & reformidet, ſed pręſenti animo ſubeat, & futuram vitam huic præferat. *Stabāt autem mulieres iuxta crucem.* Et imbecillior ſexus tunc fortior apparuit, ita omnia reformauit, Ipſe matrē commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem diſcipulo tribuit. Cum enim iam abiret, matris curam diſcipulo reliquit, nam cum par eſſet, vtpote matrem dolere & protectionem quęrere merito dilecto

*Supra. 2 c*
*Mat. 13 d*

lecto commendat,cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit,vt dilectione deuincerentur:quo cognito,diſcipulus eã ſecum adduxit.Sed cur nõ alius cuiuſpiã mulieris meminit cũ adeſſent?admonens quiddã amplius matribus tribuendum.Vt enim cum ſpiritalia impediunt,parentes ne cognoſcendi quidem ſunt:ita cum nihil impediũt, merito omnia his ſunt tribuenda,& omnibus præferendi: quia genuerunt,quòd educarũt,quod innumeras pro ipſis moleſtias ſubierũt:ita Marcionis reprimitur impudentia. Nam ſi nõ eſſet ſecundũ carnẽ natus,neque matrem habuiſſet, quã tantopere curaret. *Poſtea ſciens Ieſus, quia oĩa iam conſummata ſunt.* hoc eſt,quæ diſpenſata erant,vbique demõſtrare adnititur nouã hanc mortẽ fuiſſe, ſi quidem in poteſtate morientis erat,ne priuſquam ipſe vellet, & omnia im-
Supr. 10 d pleta eſſent,moreretur,ideo dicebat.Poteſtatem habeo ponendi animam meam , & poteſtatem habeo iterum ſumẽdi eã.Sciens ergo omnia conſummata ait: *Sitio.* Etiã hoc verbo prophetiã implẽs. Tu autem adſtantium prauitatẽ intellige,nã licet innumeros habeamus inimicos,qui nos grauiſſime perſecuti ſint, cum tamen interimi eos videmus,flectimur miſericordia:hi verò nil moti,magis efferantur,& irrident ,acetúmque in ſpongia porrigunt,vt bibat tãquam reus nam propter hoc hyſſopum additur: quo guſtato mortuus eſt,Vides quàm non perturbate,& quam potenter omnia trãſigentem?quod & proſequens,oſtẽdit: *Cum omnia conſummata eſſent, inclinato capite.* quod affixum non erat, *tradidit ſpiritum.* hoc eſt expirauit. Atqui nõ poſt inclinatum caput expiratur, ſed poſt expirationem caput inclinatur : hic autem contra accidit, per quod oſtendit
Mat 23 c eum Euangeliſta eſſe omnium dominum.Iudæi autem camelum deuorantes,& culicem excolentes tantum nephas auſi de die conſultant. *Quoniam paraſceue erat ut non remanerent in cruce corpora ſabbato,rogauerunt* Pilatum,*ut frangerentur eorum crura.* Vides quanti ſit veritas?Per ea quæ illi faciunt,prophetia impletur, alia enim ex hoc manifeſtata eſt. *Venerunt ergo milites & aliorum fregerunt crura,* Non CHRISTI,ſed ad Iudæorum gratiam conciliandam,latus eius lanceaaperuerunt,& mortuo adhuc inſultant. O peſſimã voluntatem ac ſceleſtiſſimam,noli tamen perturbari

perturbari dilectiſſime, quæ enim malo illi animo patrati ſunt, veritati conſentiebant, prophetia hinc impleta eſt, inquiens: Videbunt in quem transfixerunt. Neque hoc tantum, ſed non credituris fuit fidei argumétum, vt Thomæ, & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum myſterium conſummatum eſt. *Exiuit enim ſanguis & aqua.* Non caſu & ſimpliciter hi fontes ſcaturierunt, ſed quoniam ex ambobus eccleſia conſtituta eſt. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, ſanguine & carne nutriti, hinc myſteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipſo latere hauriens, accedas. *Et qui uidit, teſtimoniũ perhibuit, & uerum eſt teſtimoniũ eius.* Hoc eſt, non aliunde audiui, ſed ipſe affui: & verum eſt teſtimonium, & meritò ſane. Cõtumelias narrat, nõ magnũ aliquid & admirabile, vt poſſis quicq̃ ſuſpicari. Hic hęreticorũ os cauet & futura prędicit myſteria, & repoſitũ theſaurũ cõſiderãs, ſup his quæ euentura erant, cõſultat, impletur etiam & illa prophetia: *Os eius non comminuent.* Licet enim de Iudæorũ agno hoc dictũ ſit, trãſiuit tamen figura illa ad veritatẽ, & multo magis propterea & ꝓphetæ meminit. Cũ eñ ſuum attuliſſet teſtimoniũ, & nõ videret fide dignũ adducit Moſen, qđ nõ temere id factũ eſt, ſed antiquitus prædictũ, qđ os ei⁹ nõ cõminuetur: & per ſe quoq; ꝓphetæ fidẽ facit. Hęc dixi, inquit, vt ĩtelligatis cõueniẽtiã inter figurã & veritatẽ. Vides quãtã adhibet diligentiã, vt credatur qđ turpe & ignominioſum videbatur? Illudere eñ mortuo, quàm ipſum crucis ſuppliciũ lõge peius eſt. Verũtamẽ hæc dixi, inquit, & magna quidẽ diligẽtia, vt credatis. Nemo igitur his fidẽ nõ adhibeat, neq; pudore noſtra offendat: quę enĩ maxime ignominioſa vidẽtur, hæc ſunt noſtrorũ bonorũ honeſtiſſima. *Poſthæc autẽ rogauit Pilatũ Ioſeph ab Arimathæa eo quod eſſet diſcipulus Ieſu.* Nõ ex duodecim, ſed fortaſſe ex ſeptuaginta. Iam enim putantes ſedatam iram Iudęorum, ad crucem libere acceſſerunt, & funus curabant. Accedens ergo ad Pilatum, corpus Ieſu rogat, & conceſſum ęſt: nam cur non debuiſſet? Iuuit autem ipſum & Nicodemus, & magnifice ſepeliunt. Adhuc enim de eo tanquam de puro homine opinabantur, & ea ferunt aromata, quæ maxime corpora ſeruare ſolent quod nihil magnum de Ieſu ipſos

Zach. 12 e
Exo. 12 g & Nu. 9 b

ipſos exiſtimare arguebat, multum tamen amorem præ ſe ferunt. Sed quare nullus ex duodecim eo acceſſit? Non Ioannes, non Petrus, non alius ex primis? Neque hoc ſilet diſcipulus: ſi Iudæorum metu quis diceret, & hi eodem metu tenebantur: inquit enim diſcipulum occultum fuiſſe propter metũ Iudæorum: neque dici poſſet, quod contemneret, ſed timens accedebat. Ioannes autẽ qui affuerat, & viderat expirantem, hic non affuit? Quid ad hoc dicendũ? Mihi videtur nobiliſſimum fuiſſe Ioſeph, quod ex ſepulchro conſtat, & Pilato erat notus, quare impetrauit & ſepeliuit Ieſum: non vt reum, ſed magnificè ſecundũ Iudęorum conſuetudinem, tanquam magnum aliquem, & admirabilem. Cũ enim tẽpore vrgerẽtur, nona enim hora mortuus erat, & dum peterent eum à Pilato, & dum lauarent, iam veſpere aduentarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum poſuerunt. Diſpenſatum eſt enim, vt in nouo monumento ſepeliretur, in quo nemo poſitus fuerat, ne quis alium reſurrexiſſe arbitraretur, & vt diſcipuli eo facilè ſe conferre poſſent, & quæ fierent in propinquo intuerentur, & vt ſepulturæ teſtes, non ipſi tãtum, ſed inimici eſſent. Signaculum enim, & cuſtodes ſepulchro impoſiti ſepulturę erãt teſtimonio. Reſurrectionem autẽ nõ minus manifeſtari Chriſtus voluit, quare diſcipuli multũ adnituntur oſtẽdere, quod mortuus ſit. Reſurrectionẽ enim omne futurum tẽpus erat confirmaturum. Mors ſi tunc dubia fuiſſet, reſurrectiõis ratio nõ cõſtaret, neq; horum tãtũ gratia prope voluit ſepeliri, ſed ne falſo potuiſſet quiſpiam furtũ inſimulare. *Vna autem ſabbatorũ,*

CAPVT XX.

hoc eſt die dominico, *Cum autẽ tenebræ eſſent, Maria Magdalena uenit mane ad monumentum, & uidit lapidem reuolutum à monumento.* Surrexerat Ieſus, & lapide & ſignis impoſitis, ſed cum hoc manifeſtari oporteret, poſt reſurrectionẽ aperuit monumentum, & ita res credita eſt. Hoc Mariam mouit: maximè nanque magiſtrum diligebat, poſtquam ſabbatum pręteriit, ceſſare non potuit: ſed cum adhuc eſſent tenebrę, à loco ſibi aliquam quærens conſolationem, eo ſe contulit: & cum videret lapidem reuolutum, neque intrauit neque introſpexit, ſed ad diſcipulos cucurrit ex nimio deſiderio. Id enim curabat quã citiſſime quid de corpore factum

factū eſſet intelligere, hoc & curſus, & verba ſignificarunt.

*Tulerunt, inquit, dominum meum, & neſcio ubi poſuerunt eum.* Ecce quomodo nondum quicquā de reſurrectione certum norat, ſed eſſe ablatum ſuſpicata eſt, & ſimpliciter omniā diſcipulis nunciat. Euangeliſta autē tanta laude mulierem non fraudauit, neque ſibi dedecori arbitratus eſt, vt ab ea noctu profecta, primùm hæc intelligerent: hoc pacto ſemper eius veritas lucet. Quum veniſſet Maria, & id ſignificaſſet, audientes illi, ad ſepulchrum properāt, & videat linteamina poſita: quod erat reſurrectionis ſignum. Neque enim ſi qui corpus abſtuliſſent, illa reliquiſſent: neque ſi furati eſſent, ſudarium inuoluere, & ponere in vnum locum curaſſent, ſed vt erat corpus, abſtuliſſent: propterea prædixit Ioannes, quod cū multa myrrha eſſet ſepultus, quę non minus quàm pix corpori linteamina cōglutinat. Vt quum audieris ſudaria in ſepulchro relicta, furto abreptum non arbitreris: nō enim fur adeò ſtultus fuiſſet, vt in ſuperflua re tātum laboraſſet. Quanam gratia ſudaria dimiſit? Quomodo id faciendo latere potuit? Etenim diutius, in eo erat immorandum, & deprehendi potuiſſet. Cur linteamina poſita erāt, & ſudarium ſeparatim inuolutum? vt intelligeres non perturbate & feſtinanter feciſſe: ex hoc reſurrectionē crediderunt: ideo poſtmodum apparuit eis Chriſtus, quia non videndo crediderunt. Conſidera hoc in loco Euangeliſtæ humilitatem, quomodo certitudinem reſurrectionis Petro manifeſtatam dicit: præcedens enim viſis linteaminibus poſitis, nihil amplius perquirit, ſed diſcedit. Ille autem feruore quodam ingreſſus, omnia quæ ſiuit diligenter, & amplius vidit: & tunc conſolatus eſt videndo linteamina poſita, & ſudariū ſeparatim reuolutum, quod bene diligentem arguebat. Tu autē quum audieris nudū dominum reſurrexiſſe, ceſſa quæſo, ab inſana funeris impenſa. Quid ſibi hoc ſuperfluum vult, & inutile diſpendium, quod ipſis qui faciunt, plurimū affert ditrimenti, mortuis nullā vtilitatem, vel damnum potius? Sumptuoſa nanque ſepultura nonnunquam cauſa eſt, vt fures cadauer effodiāt, & nudū, & inſepultum proijciant: ſed ô inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim, quantam amētiam oſtendit? Multi igitur ne id accidat, tenuia ſcindūt linteamina, & multis im-

L plenē

plent aromatibus,vt duplici ratione inutilia furibus reddã tur,ita terræ mandant. Nónne hæc inſaniẽtium,nónne furientium ſunt,ambitionẽ præ ſe ferre,& rurſus tollere?Sanè,inquit,vt nulla furãdi ſit occaſio,hęc omnia mollimur. Quid ergo,ſi nemo furabitur?Nónne tineæ & vermes cõſument?Et ſi non hi,nónne tẽpus & putredo? Sed eſto neque fures,neque vermes,neque tempus, neque aliud quippiam timendum,ſed corpus ad reſurrectionem vſque intactum permanſurum,& ea omnia noua præſeruari:quid inde mortuis emolumenti,quum nudũ corpus reſurgit? Hæc enim hic remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur, inquies,id in Chriſto ſeruatum eſt?Meritò ſanè. Noli hæc humanis rebus comparare,nam & vnguentum effudit meretrix,& ſanctos pedes vnxit. Quod ſi de hoc dicendũ eſt, Hæc primùm à non intelligentibus reſurrectionis rationẽ
Supr. 19. g. facta ſunt:ideo inquit,Sicut mos erat Iudæis. Neq; enim ex duodecim hæc fecerant,ſed qui non multo Ieſum honore proſequuti ſunt. Duodecim autem nõ ſic,ſed morti, cædibus & periculis pro eo ſe expoſuerunt, qui honor longè maior.Præterea,vt dixi, de hominibus nobis nunc ſermo eſt:illa autem domino exhibita ſunt: & vt intelligas nulli
Mat. 52. d. curæ hæc Chriſto eſſe:inquit enim,Eſuriẽtem me vidiſtis, & dediſtis mihi manducare:Sitientem,& dediſtis mihi bibere:Nudum, & induiſtis me: non autem mortuum & ſepeliſtis. Quod ego non vt ſepulturam tollam: dico, abſit: ſed luxuriam & ſuperfluam ambitionem. Affectus,inquit, & dolor,& mortui miſericordia hæc ſuadet:non eſt miſericordia,ſed inanis gloria:nam ſi vis mortui miſereri, aliam tibi viam ornandi funeris oſtẽdam,& docebo his mortuũ veſtibus ornare,quæ ſimul cũ eo reſurgent, & conſpicuum reddent: hæ veſtes ne tineis corroduntur, neque tempore conſumuntur,neque deripiuntur à furibus. Quænam hæ ſunt? Eleemoſynæ veſtis eſt,quæ reſurget. Eleemoſyna tãquam ſignaculum cum eo. His veſtibus fulgebunt,qui tũc audient:Eſurientem me vidiſtis, & dediſtis mihi mãducare:hæ inſignes faciunt,hæ conſpicuos, hæ ſecuros. Præſentia enim nihil aliud ſunt quàm tinearum & vermiũ eſca, non tamẽ ſepulturam prohibeo,ſed modus ſeruetur,vt tegatur corpus,non nudum mandetur terræ. Nam ſi vinctibus

bus præcipitur, ne quid habeant præter veſtimentū, longè magis mortuis. Neque enim ita mortuus veſte indiget, vt viuus: dū enim viuimus, & frigoris gratia, & caloris, & pudoris, veſtibus egemus: mortuis nulla horū impendet neceſſitas, ne nudum iaceat corpus, operiēdum eſt. In primis autem terram optimum habemus operimētum, & ipſi corporū naturæ decētius: Quod ſi vbi tot neceſſitates vrgent, nihil ſuperfluum eſt inquirendū, multò minus vbi illę ceſſant. Sed qui viderint, ridebunt inquies. Quid tum? Quanuis ridearis, minimè curandū eſt ſtulti iudicium, ſed potius multi te admirabuntur, & doctrinam noſtram proſequentur. Non enim hæc digna riſu ſunt, ſed illa quæ nunc facimus, quum lugemus, quum plangimus, quum ſimul nos cū mortuo defodim⁹, hæc & riſu, & ſupplicio digna: in his autem & modò ſumptibus adhibendo, ſapientia vti perquam laudabile eſt, & omnes nobis plaudēt, & Chriſti virtutem admirabuntur, & dicent, pape quanta eſt crucifixi potentia? Perſuaſit morientibus, & his qui corrūpuntur non eſſe mortem. Non enim vt in pereuntes afficiuntur, ſed vt in meliorem locum migrantes. Perſuaſit corpus hoc mortale & terrenum, veſtem induere, ſerico & auro diſtinctam, longè precioſiorem, hoc eſt immortalitatem: quamobrem non multum de ſepultura curāt, ſed ſepulturam optimam putant vitam optimam. Hæc ſi ita nos philoſophari viderint, dicent. Sin plangentes, effœminatos circunſtanter plorantibus mulieribus ridebunt, & maiorem in modum reprehendent & impenſam, amentiam appellabunt: etenim hæc accuſari audimus, & meritò ſanè. Quam enim habebimus excuſationem, cùm corpus tabe & vermibus mox conſumendum ornamus. CHRISTVM eſurientem, nudum errantem, contemnimus? Ceſſemus, quæſo, ab inſana diligentia, ſed eam morientium curam habeamus, quę & nobis & illis conferat ad gloriam Dei. Largas pro his eleemoſynas faciamus, mittamus eis pulcherrima viatica. Nam ſi memoria clarorum virorum, qui mortui ſunt prodeſt viuentibus: Protegam, inquit, hanc ciuitatem 4. Reg.
propter me, & propter Dauid ſeruum meum: longè magis 19. g.
eleemoſyna id faciet. Hæc mortuos ſuſcitauit quando circunſteterūt viduæ, oſtendentes quæ fecerat ipſis Dorcas.

Act.9. f.g. Quum ergo moriendum ſit, quiſque funus ſibi paret, perſuadeatq; vt indigentibus aliquid relinquat. Nam ſi reges hæredes ſcribentes, familiaribus partem relinquunt in puerorum cautionem: quum Chriſtum cohæredem filijs tuis dimittis, intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc ſunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus, & obeuntibus proficiunt. Si ita ſepeliemur, in reſurrectione clari apparebimus: quod ſi curato corpore animam neglexerimus, multa grauia perpetiemur, & multum ridebimur. Non enim parua eſt ignominia, nudum & inopem virtutum hinc migrare: neque corpus inſepultum proiectum adeò ignominioſum videtur, vt anima tunc carens virtutibus: hâc veſtiamus veſtibus ſemper duraturis. Quod ſi in hac vita negleximus, ſaltem in morte nobis conſulamus, & ex rebus noſtris nobis opem ferre per eleemoſynã curemus: ſic inuicem mutuo auxilio, futurorum fiduciam habere poterimus: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LXXXV. EX CAP. XX.

*Bierunt ergo iterũ diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem* A *ſtabat ad monumentum foris plorans.** Procliue eſt, & ad miſericordiam facile muliebre genus: quod dico ne admireris, cur Maria tam amare fleret ad ſepulchrũ, non auté Petrus. Diſcipuli, inquit, abierunt ad ſemetipſos, Maria autem ſtabat ad monumentum. Imbecillis enim natura erat, & de reſurrectione nondum norat: quemadmodum illis viſis linteaminibus, credentes reſurrexiſſe, ſpe abierunt bona. Et qua gratia non ſtatim abijt in Galilæam, vt cùm his conſtituerat ante paſſionem? Reliquos fortaſſe expectauit, præterea maximè perturbati erant, hi ergo abierunt, illa autem adhuc perſtabat. Multum enim, vt dixi, eam conſolabatur monumentum. Vidésne vt ad dolorem leniendum ſe inclinat, & vult locũ videre vbi ſepultus fuerat Ieſus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant diſcipuli, ipſa prior vidit, ſedẽtes angelos vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos ſplendoris & lætitiæ. Nã cùm mulieris mens humilis eſſet,

&

& rudis,nec ex ſudario reſurrectionem coniectatur, videt angelos ſedentes ſpecioſos, vt iam mœrorem deponeret, & conſolaretur : ſed nihil primum de reſurrectione dicũt, ſed paulatim ad id docendum veniũt. Vidit eorum ſplendorẽ,& ſupra cõſuetudinẽ vidit ſpeciem,audiuit commiſerantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Quibus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad reſurrectionem oſtendendam venitur,& ſeſſio ipſa ad interrogãdum eam adduxit:pręferebant enim ſe rem omnem ſcire, ideo non ſimul ſedebant. Cú enim nõ par eſſet, eam per ſe auſuram interrogare,ipſi ad rogandum trahunt. Tum illa & feruore quodam,& amore percita: *Tulerunt,inquit, dominum meum,& neſcio ubi poſuerunt eum.* Quid inquis? Nõdum reſurrectionem concipis? Vides nondum animum in altum erexiſſe? *Hæc cum dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum.* Et quæ nam hæc cõſequentia,cum illos alloqueretur,& nihil adhuc reſpõdiſſent reſpicere? Vt ſentio,loquente Maria cũ Chriſtus repentè appareret,obſtupuerũt angeli: & vultu, & motu,& geſtu ſe dominũ vidiſſe ſignificarunt,ideo mulier reſpexit: illis ergo deus apparuit:Mariæ autem ne primo eam aſpectu perterreret,vili & cõmuni ſpecie, hoc vel ex eo cõſtat,quod hortulanus ei viſus eſt. Nam cũ adeò humi iaceret,non erat repente ad alta erigẽda,ſed paulatim: rogat ergo eam Ieſus, *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Oſtẽdit ſe intelligere,quod vellet interrogare,& vt reſpõderet,adduxit,quod mulier intelligens,nõ amplius Ieſum nominat,ſed tanq̃ ille ſciret,de quo interrogaret,ait: Si tu ſuſtuliſti cũ,dicito mihi, vbi poſuiſti eum, & ego eum tollam. Iterum & poſitum & ſublatum,ac ſi mortuus eſſet,dicit,quaſi dicat ſi propter Iudæorum metum tuliſti eum, dicito mihi,& ego accipiam. Magnus amor,& beneuolentia mulieris,ſed nihil altum cogitat propterea iam non vultu, ſed voce ſe notum facit: quemadmodum enim Iudæis nũc notus,nunc ignotus,etiam præſens erat : ita loquẽdo cum volebat,cognoſcebatur. Et cum Iudęis inquit, Quem quęritis,neque vultu,neque voce notus eſt,quoad voluit:quod *Supr.18 b* & nunc contigit. Et nomine eam tãtùm appellauit,exprobrans quod de viuo id imaginaretur. Quomodo autẽ conuerſa reſpondet,ſi ad ipſum loquebatur? Mihi videtur cum

 dixiſ-

dixiſſet, Vbi poſuiſti cũ: rurſum ad angelos reſpexiſſe tanquam rogatura, quod obſtupuerint, & ab his ad Chriſtum ſe vocantem, & voce quis eſſet oſtendentem, conuertiſſe. Cum enim dixit, Maria tunc cognouit: ita non viſûs, ſed vocis fuit cognitio. Quod ſi quis diceret, Vnde cõſtat angelos obſtupuiſſe, & propterea Mariam reſpexiſſe? etiam dicet, vnde conſtat tetigiſſe eum, & procidiſſe? ſed quemadmodum hoc conſtat, quod dixit, *Noli me tangere*: ita illud, quod conuerſa ſit. Sed cur inquit. Noli me tangere? Quidam dicunt ſpiritalem gratiam petere cũ eum diſcipu-
Supr. 14 b lis dicentem audiſſet, Si vadam ad patrẽ, rogabo eum, & dabit vobis alium paracletum. Sed quomodo abſens hæc audiuit? Præterea longè eſt à ſententia hæc imaginatio. Quomodo petit, cum nondum ad patrem ierit? Quid ergo eſt? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo verſari, vt ſolebat & ex lætitia nihil de eo magnum cogitaſſe. Siquidem longè melior factus erat ſecũdum carnem, quare hac eam ſententia abducens, & vt reuerenter ſe alloquatur admonens: neq; enim cum diſcipulis ſimiliter verſari deinceps apparuit: ſic & eius mentẽ erigit, vt reuerentius adeat. Nã ſi dixiſſet, Noli vt prius ad me accedere, non enim eadem ſum conditione, neque ſimul vobiſcum conuerſaturus ſum amplius, elatius & ſuperbius dictũ videri potuiſſet: ſed dicendo, *Nondum aſcendi ad patrem*: Etſi lenius, idem tamen ſignificauit. Oſtendit enim illuc maturare, & cum illuc abiturus, nec amplius cum hominibus conuerſaturus eſſet, non erat eodem quo prius animo aſpiciendus. Et quod hic ſenſus ſit, ex ſequentibus ſignificatur: addidit enim, *Vade ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad patrem meum, & patrem ueſtrum: & deum meum, & deum ueſtrum.* Atqui non continuo aſcẽſurus erat, ſed poſt quadragĩta dies. Quomodo ergo hoc dicit? Vt eius mentem excitaret, & ſe in cœlũ abire perſuaderet. Illa autem particula, Patrem meum, & patrem veſtrum: & deum meum, & deum veſtrum, diſpenſationẽ expectat. Aſcendere enim carnis eſt, hęc enim ad eam quę nihil magnum imaginabatur, loquitur. An aliter noſter pater eſt? Sanè quidẽ. Nã ſi aliter iuſtorũ, aliter aliorũ hominũ deus eſt, longè magis & filii de⁹ eſt, & noſter. Et cũ dixiſſet, Dic fratribus meis, ne ex hoc æqualem arbitrareris, oſtendit

oſtendit differentiam. Ipſe enim ſeſſurus erat in throno pa
tris, illi autem aſſuturi. Itaque licet ſecundum carnis ſub-
ſtantiam frater noſter factus ſit, honore tamẽ multum dif-
fert, quantum autẽ ne dici quidem poteſt. *Abiit ergo Ma-
ria Magdalene, hæc nunciatura diſcipulis.* Tanti eſt ſedulitas,
& tolerantia. Illi autem quare non doluerunt magiſtri ab-
ſentiam, neque vt antea locuti ſunt? Tunc vt morituri deſi-
derio afficiebantur, nunc cum reſurrexerit, cur erat dolen
dum? Nunciauit itaque Maria vidiſſe Ieſum, & allocutam,
quæ ſatis eos conſolari poterant. Aut cum par eſſe diſcipu-
los id intelligentes, vel nõ credere mulieri, vel ſi crederẽt,
ægre ferre, quod ipſi quoque eum videre digni nõ fuerint
habiti, eis in Galilæa ſe appariturum pollicetur & ne pro-
pterea ægre ferrent, ne diem quidem remoratus eſt: ſed in
deſideriũ trahens, & quod iam ſcirent reſurrexiſſe, & quod
à muliere audierant, deſiderantibus, & timentibus, quod
deſiderium augebat, veſpere illius diei magna cum admi-
ratiõe adſtitit. Et cur hac hora? Quoniã credibile erat eos
magis formidare. Sed id mirandum eſt, quod phantaſma
eum non ſunt ſuſpicati. *Clauſis enim foribus, & repente eſt
ingreſſus:* ſed profecto à Maria præmoniti, fidem confir-
marant, præterea certa & manſueta ſpecie ſe eis obſtulit.
Die autem non venit, vt omnes congregarentur, valde e-
nim timebant nec oſtium pulſauit, ſed repentè adſtitit,

*Et oſtendit latus, & manus,* ſimul autem & voce fluctuan-
tem animum confirmauit, inquiens: *Pax uobis.* hoc eſt,
nolite perturbari: & verbi ante paſſionem ad eos habiti
meminit, Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis:
Et item: In me pacem habete, in mundo tribulationem ha
bebitis. *Gauiſi ſunt ergo diſcipuli, uiſo domino.* Vides re ſer
monem domini confirmari? quod enim ante paſſionem di
xerat, Iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gau-
dium veſtrum nemo tollet à vobis: hoc nunc impleuit, per
hæc omnia in certiſſimam eos fidem adduxit: nam cũ bel-
lum implacabile cum Iudæis haberent, pacem eis dicit, vt
parem bello conſolationem afferat. Hoc verbum primum
poſt reſurrectionem dixit, ideo Paulus ſemper gratia, in- *Ro.1 a &*
quit, & pax. Mulieribus lætitiam dicit, quia in mœrore e- *1.Cor.1.a*
rant, & primum lętitiam ceperunt, Viciſſim ero viris pro- *& cor.1 a*

pter bellum, pacem: mulieribus propter mœrorē, lætitiam annunciat: & moleſtias omnes diſſoluēs, crucis merita col ligit, quæ ſunt pax: quoniā omnia ſublata ſunt impedimēta, & trophæum clariſſimum ſtatuit, & omnia meliora facta ſunt: Inde inquit. *Sicut miſit me pater, & ego mitto uos.* Nullum habetis impedimentum, & propter ea quæ iam fa cta ſunt, & propter meam vos mittētis dignitatem. Quare hoc dicit? Eorum animos erigit, & ſuam proponit authori tatem, ſiquidem ſuum eis relicturus erat miniſterium: & cum nondum rogaſſet patrem, ſua eis authoritate poteſtatem præbet. *Inſufflauit enim, & dixit, Accipite ſpiritū ſanctum. Quorumcunque remiſeritis peccata, remittentur eis: & quorum re tinueritis, retenta ſunt.* Quemadmodum enim rex præfectos mittens, vt in carcerem reos intrudant, vt liberent, po teſtatem præbet: ita Ieſus diſcipulos dimittens, hac munit authoritate. Quomodo ergo, inquit, Niſi ego abiero, ille non veniet: at nunc ſpiritum dat? Quidam dicunt, non dediſſe ſpiritum, ſed idoneos ad eum accipiendum per inſuf

*Dani. 8. c* flationem reddidiſſe. Nam ſi Daniel viſo angelo perterritus eſt, quid illis arcanam illam gratiam accipiendo vſuue niſſet, niſi prius eos Ieſus præparaſſet! ideo inquiunt: Non dixit, accepiſtis, ſed accipite ſpiritum ſanctum. Nō tamen quiſpiam erraret, ſi tunc eos poteſtatem quandam, & gratiam ſpiritalem accepiſſe diceret, non tamen vt mortuos ſuſcitarent & virtutes oſtēderēt, ſed vt peccata dimitterēt: differentes enim ſunt gratiæ ſpiritus, quare addidit, Quorūcunque remiſeritis peccata, remiſſa ſunt: oſtēdens, quod virtutis genus largiatur. Poſt quinquaginta autem dies, ſi-

*Acto. 1. a* gnorum operationem acceperunt, ideo inquit: Accipietis virtutē venientis in vos ſpiritusſancti, & eritis mihi teſtes: Per ſigna ſcilicet. Eſt enim inenarrabilis ſpiritus gratia, & multiplex donum. Hoc autem fit, vt intelligas patris, & filii, & ſpiritusſancti vnum donum, & vnam eſſe poteſtatē, quæ enim patris propria, eadem & filii eſſe & ſpiritus ſancti videntur. Quomodo ergo: Nemo venit ad filiū, inquit, niſi pater traxerit eum? Sed hoc filii eſſe oſtenditur. Ego, inquit, ſum via, nemo venit ad patrem, niſi per me, Vide &

*1 cor. 12 a* hoc idem ſpiritus eſſe: Nemo poteſt dicere dominum Ieſum Chriſtum, niſi in ſpiritu ſancto. Et iterum apoſtolos aliquan-

aliquando à patre, aliquando à filio aliquãdo à ſpiritu ſancto datos eccleſiæ, & diuiſiones gratiarum patris, & filii, & ſpiritus videmus eſſe communes. Omnia ergo faciamus, vt ſpiritum ſanctum habere poſſimus: & qui eius gratiam aſſecuti ſunt, eos quantauis reuerentia colamus. Magna enim dignitas ſacerdotum. Quorumcunque remiſeritis, inquit, remiſſa ſunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Heb. 13. c
Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, vt maximũ habeatis honorem. Tu enim rem tuam curas, quã ſi bene ordinaris, nulla tibi alia ſolicitudo impendet, Sacerdos ſi vitam diſpoſuerit, tuam autem nõ diligenter curauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & nonnunquam nõ propriis actionibus, ſed noſtris damnatur, niſi omnia quæ ad ſe ſpectant, efficiat. Cum igitur periculi magnitudinẽ videatis, multa eos beneuolẽtia proſequamini: quod & Paulus ſignificauit, dicens: Ipſi peruigilãt, quaſi rationem pro animabus veſtris redditurí: idcirco maximè colendi ſunt. Quod ſi eis inſultabitis, neq; veſtra bene diſponetis, Quo ad enim bono & læto animo eſt gubernator, etiam nautæ ſecuri ſunt: ſin inuiſus his eſſe cœperit, & moleſtè ferre, neque itidem vigilare, neque artem exercere poterit, & inuitus moleſtusque, multis eos malis afficiet: ita & ſacerdos ſi debitum à nobis cultum ſibi præſtare viderit, rectè nos gubernare poterit: ſi afficietis morte manus eius debilitâtes, ſimul vobiſcum fluctibus, etiam ſi maximi animi ſit obiicietis. Intellige quid de Iudæis inquit Chriſtus: Super cathedram Moſi ſedebant ſcribæ & Phariſæi, omnia quæcũque dixerint vobis, facite. Nunc non eſt dicendum, ſuper cathedram Moſi, ſed ſuper cathedram Chriſti ſederunt ſacerdotes. Eius enim acceperunt doctrinam. Quare Paulus inquit: Pro Chriſto legatione fungimur, tãquam Chriſto exhortante per nos. Nõnne videtis ſeculi principibus omnes ſubeſſe, & ſepe genere, vita, & prudẽtia potiorib⁹ deteriores præponi? Nihilominus principis, qui eos præpoſuit reuerentiã, nihil quales illi ſint cogitãt. Quod ſi homo aliquem conſtituerit, tantus ſubit metus, ſi deus quem cõſtituit deſpicimus, maledicimus, innumeris afficimus contumeliis: & cũ fratres noſtros iudicare prohibeamur, contra ſacerdotes linguã acuim⁹. Quanam hæc digna excuſatione, cum

Mat. 23 a

2. Cor. 5 d

Mat. 7. a & Lu. 9 f

ne,cum in oculo trabem non videmus, feſtucam in proximi oculo acrius cenſemus? Neſcis grauius te tibi iudicium præſcribere,cum ita alium iudicas? Hæc dico,nõ quod indignos ad ſacerdotium aſſumi probem, ſed miſereſcẽs, & lachrymans. Non enim ꝓpterea à ſubditis iudicandi ſunt, etiã ſi malè & vitioſe viuant. Tu autẽ ſi tibi conſules,nihil
Num.22c in his quę illis commiſſa ſunt offendes. Nam ſi aſinum lo-
& ſequẽ. qui fecit,& per vatem benedictiones ſpiritales largit⁹ eſt, & in muto ore,& lingua immunda Balaam, propter offendentes Iudęos operatus eſt: multò magis propter vos fideles,etiã ſi praui ſint ſacerdotes, deus oĩa per eos perficiet, & mittet ſpiritũ ſanctum: neque enim pura mẽs propterea propriam puritatem amittit, ſed gratia omnia operatur. Omnia enim,inquit,vos,ſiue Paulus,ſiue Apollo,ſiue Ce-
1.Cor.3.b phas. Quicquid enim conatur ſacerdos, ſoli⁹ dei donũ eſt: & vbi humanã exercet ſapientiam minor illius gratia apparet. Neq; hoc dico,vt pigrius viuamus, ſed ne pigre qui vobis præpoſiti ſunt viuentibus,vos his commiſſis aliquãdo mala vobis comparetis. Et quid ſacerdotes dico? Neque angelus, neq; archãgelus quicquam in his quę à deo data ſunt efficere poteſt: ſed pater,& filius,& ſpirit⁹ ſanctus omnia facit. Sacerdos & linguam, & manus præbet: neque enim iuſtũ eſt,propter alius malitiam ad ſalutem noſtram accedentes offendi. Quibus omnibus cõſideratis, & deum timeamus, & ei⁹ ſacerdotes maiorẽ in modum veneremr, vt & noſtris operib⁹,& illis honore exhibito à deo multam accipiamus remunerationem gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cũ quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIA LXXXVI. EX CAP. XX.

T*Homas autem ex duodecim unus,qui dicitur Didymus,non erat cum eis quando uenit Ieſus. Dixerunt ergo ei alii diſcipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Niſi uidero in manibus eius fixurã clauorũ,& mittam digitum meum in locum clauorum,& mittam manum meam in latus eius,non credam. Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis,& ſtetit in medio, & dixit eis, Pax uobis, &c.* Quemadmodum ſimpliciter,

citer,& vt contingit,credere facilitatis eſt: ita præter modum inquirere, & inueſtigare craſſiſſimæ mentis, ideo Thomas accuſatur. Dicentibus enim apoſtolis: Vidimus dominum, non tantum non credidit illis, quãtum rei tanquam impoſſibili diffidens quod ſcilicet reſurrexerit. Nõ enim dixit,non credo vobis:ſed,niſi mittam digitum in locum clauorũ,non credam. At quomodo alijs omnibus congregatis,ipſe ſolus abfuit? Credibile eſt ex fuga nondum redijſſe. Tu autem quum diſcipulum non credentẽ videas, conſidera domini clementiam quomodo pro vna etiã anima vulnera ſua oſtendit, & vt vnum ſaluum faceret,apparuit:& quum craſſioris eſſet ingenij,à craſſiſſimo ſenſuum fidem ſibi quærit. Neque enim oculis credebat,quippe qui non tantùm dixit,niſi videro:ſed,niſi manum mittam, ne imaginatio putaretur: nam diſcipuli hæc nunciando, & ipſe pollicendo maiorem ſibi fidem comparabant. Veruntamen quum amplius quæreret,neque his cũ priuauit Chriſtus. Et qua gratia ei continuò non apparuit, ſed poſt dies octo? Vt interea à diſcipulis edoctum, iiſdem auditis in maius traheretur deſiderium, & magis in fide confirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex diſcipulis. Cur alterum credidit,alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et conſidera quàm verè loquantur diſcipuli,quoniam neque ſua,neque aliorum vitia abſcondunt,ſed quàm veriſſimè ſcribunt. Adſtitit ergo iterũ IESVS, neque ab illo rogari expectat, neque quicquam tale audire:ſed nihil eo dicente,ipſe IESVS primum eius ſatisfecit deſiderio,oſtendẽs ſuperioribus diſcipulorum verbis affuiſſe: iiſdem enim vſus eſt,& acrius caſtigando,& ad futura erudiẽdo. Nam quum dixiſſet ei: *Infer digitum tuum huc,& uide manus meas: & affer manum tuam,& immitte in latus meum:* ſubdidit, *Et noli eſſe incredulus,ſed fidelis*. Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequam ſpiritũ acciperẽt, eo autem accepto, perfecti euaſerũt: neque in hoc tantùm reprehẽdit,ſed in ſequentibus. Quum enim ille certior factus ad ſe redijt,& dixit: *Dominus meus & deus meus*, inquit: *Quia uidiſti me Thoma,credidiſti beati qui non uiderunt, & crediderunt.* Hoc enim fidei eſt accipere quæ non videntur. Eſt enim fides ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum Heb. 11. a

gumentum non apparentium. Hic auten non ſolum diſci-
pulos laudat, ſed & qui poſt illos crediturı erant. Atqui
inquies, diſcipuli viderũt, nihil quæſiuerũt, ſed ex ſudario
ſtatĩ reſurrectioni priuſquam corpus intuerẽtur, vere credi
derunt. Cum ergo quiſpiam dicit, Vellem illis fuiſſe tem-
poribus, & Chriſtum miracula facientem vidiſſe, intelli-
gat beatos, qui non viderunt, & crediderunt. Dignum au-
tẽ dubitatione eſt, quomodo corpus incorruptibile formã
clauorũ acceperit, & mortali manu tangi potuerit: ſed hoc
te nõ pturbet, hoc eñ permiſſionis fuit. Corpus enim tam
tenue & leue, vt clauſis ianuis ingrederet, omni craſſitudi
ne carebat, ſed vt reſurrectio crederetur, talẽ ſe exhibuit,
& vt ipſũ crucifixũ fuiſſe, & neminẽ aliũ ꝓ eo reſurrexiſſe
intelligas, ꝓpterea cũ ſignis crucis reſurrexit: & mãduca
uit: quod reſurrectionis ſignum apoſtoli plurimi fecerunt
Act. 10. f dicentes. Qui cum eo ſimul manducauimus, & bibimus.
Quemadmodũ igitur cum ante paſſionem ſuper aquis am-
bularet, aliud à noſtra natura corpus illud fuiſſe non dici-
mus, ita poſt reſurrectionẽ videntes id ſigna clauorũ ha-
buiſſe non propterea corruptibile dicemus, propter diſci-
pulũ hæc ita oſtenſa ſunt. *Multa & alia ſigna, inquit, fecit Ie-
ſus.* Nam cum pauciora hic meminiſſet euangeliſta, dicit
neque alios omnes omnia collegiſſe, ſed tantùm quæ ad fa
ciendã auditoribus fidem erant neceſſaria. Nam ſi omnia,
inquit, ſcriberentur nec ipſum arbitror mundũ capere eos
qui ſcribendi ſunt, libros. Vnde conſtat nõ ambitionis, ſed
tantum vtilitatis gratia ſcripſiſſe: ſiquidem qui plura omi-
ſerunt, quomodo ad ambitionem ſcripſerunt? Sed cur non
omnia tranſegerũt? Maxime propter rerum multitudinẽ,
præterea & illud conſiderarunt, quod qui his non credide
rit, neque pluribus credet, qui verò hæc acceperit, nõ indi
geret pluribus ad fidem aſſequendam. Mihi autem hoc in
loco de ſignis poſt reſurrectionem dicere videtur, ideo in
quit. *In conſpectu diſcipulorum ſuorum.* Sicut enim ante reſur
rectionem multa fieri oportuit, vt dei filium eſſe crederẽt
ita poſt reſurrectionẽ, vt reſurrexiſſe crederetur: ideo ad-
didit, In conſpectu diſcipulorum. Nam cum his ſolis poſt
Supr 14 c reſurrectionem verſatus eſt, propterea dicebat: Mundus
nondum me vi let, inde vt cognoſcas, diſcipulorũ dũtaxat
gratia

gratia hæc facta eſſe: proſequitur. *Vt credentes uitam æternam habeatis in nomine eius.* Hoc eſt, per eũ: ipſe nanque vita eſt. *Poſtea manifeſtauit ſe iterum diſcipulis ad mare Tiberiadis.* CAPVT XXI.
Vides nõ ſemper cum eis eſſe, vt ante paſſionem? Apparuit veſperi, & abiit, & poſt octo dies iterũ, inde ad mare, & iterum cum multo timore. Quid autem ſignificat, manifeſtauit? vt oſtendat quod nõ niſi ex permiſſione videbaĩ, propterea quod incorruptibile corpus erat, & immortale, Sed cur meminit loci? Vt iam metum eos depoſuiſſe oſtenderet, quod iam conuerſarentur. Non enim amplius domi ſe continebant, ſed in Galilæam ierant, ad declinandum Iudæorum periculum. *Venit ergo Simon piſcatum.* Cum enim non frequenter Ieſus cum eis verſaretur, neque adhuc ſpiritus datus eſſet: neque haberent quid facerent, ad artẽ ſuam redierant. Et erant ſimul Petrus, & Thomas, & Nathanael qui à Philippo vocatus erat, & filij Zebedei, & alij duo. Cum ergo nihil haberent quid facerent, piſcatum ſe contulerunt, & noctu, quoniam formidabant, Lucas nõ hoc, ſed aliud meminit. Alij autem diſcipuli vna ſequebãtur: volebant enim ſimul & eſſe, & videre veritatem, & ocium ſuũ bene diſponere. Laborant ergo, & laborantibus adſtitit Ieſus, neque continuo cognitus eſt, vt in ſermonẽ prorumperent. *Dicit ergo eis: Nunquid pulmentarium habetis?* Adhuc more hominis loquitur, ac ſi emptur' eſſet aliquid ab eis. *Cum illi abnuerent, iuſſit ut in dextram rete iacerent, iecerunt & ceperunt.* Cum autem eum cognouiſſent, proprios mores referunt Petrus & Ioãnes: ille feruentior, hic altior erat: ille vehementior, hic perſpicacior: ideo Ioãnes prior agnouit Ieſum. Petrus prior ad eum properauit, neque enim parua erant ſigna. Quænam? Primum, quod multos cepiſſent piſces, inde quod non ſcinderetur rete: præterea quod priuſquàm deſcenderent, prunas viderint, & piſcem impoſitum, & panem, quæ non ex ſubiecta materia fecerat, vt propter quandam diſpenſationem fecit ante crucem. *Vt ergo cognouit eum, omnibus reiectis & piſcibus, & reti, ſuccinxit ſe Petrus,* Vides & reuerentiam, & deſiderium? Atqui ducentis quaſi cubitis aberant, non tamen naui appellere expectauit, ſed natãdo ad Ieſum venit. Quid ergo Ieſus? *Venite & prandete, inquit. Et nemo audebat eum inter-*

rogare. Iam enim ſolitam fiduciam habebant, neque ad eum loqui audebant. ſed ſilentio: metúque, & reuerentia in eum intenti, diſcubuerũt: norant enim dominum eſſe, ideo non iterrogarunt quisnam eſſet. Et cum formam mutatam, & horroris plenam viderent, admodum erant perterriti, volebãtque de ea interrogare: ſed & metus, & quod norant non alium eſſe, eos ab interrogando cohibuerunt, & tantum comederunt, quæ ipſe immenſa potentia ſua pa rauerat. Hic non amplius in cælum ſuſpicit, neque hominem agit, oſtendens illa permiſſionis gratia feciſſe: & quod non frequenter cum diſcipulis eſſet, neque ſimiliter dicit, *Hoc iam tertio manifeſtatus eſt Ieſus cum diſcipulis, cum reſurrexiſſet a mortuis.* Et iubet vt reliquias accipiant, vt id imaginationẽ non eſſe demonſtraret: ſed hoc in loco dicit
Luc. 24. f Chriſtum cum diſcipulis manducaſſe, Lucas autem ſimul mãducaſſe dicit. Quomodo autem nõ noſtrum eſt dicere. Modo quodã per quàm mirabili hæc facta ſunt, non quod natura cibis amplius indigeret, ſed ad reſurrectionis veritatem demonſtrandam ita permiſit fortaſſe. His verbis cõ flagratis, & qui cum Ieſu tunc fuerunt, & qui futuri ſunt, in communi reſurrectione beatos ducitis, Adnitamur ergo pro viribus, vt faciem eius admirabilem intueamur: nam ſi nunc hæc audiendo ita flagramus, & illis temporibus quibus in terra verſatus eſt fuiſſe, vocem audiſſe, faciem vidiſſe allocutũ eſſe, tetigiſſe, ei miniſtraſſe deſideramus: conſidera qualis viſu futurus ſit, non in corpore amplius mortali, neque humana diſponens, ſed angelis conſtipatus, cum nos quoque immortali corpore, eum videbimus, & ſumma fruemur fœlicitate. quę omnem ſermonem exuperat. Quare adnitamur, ne tanta excidamus gloria: neque enim difficile eſt, modo velimus, neque onerofum,
2. Tim. 2. b ſi attenderimus. Nam ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus hoc eſt, ſi tribulationes ferimus, ſi perſecutiones, ſi arcta via ambulauimus, arcta enim natura, & laborioſa eſt, noſtra autem electione leuis, ſpe futurorum. Id enim quod in præſenti momentaneum eſt, & leue tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitatem æternam gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed ea quæ non videntur. Dirigamus ergo oculos

in cęlum

in cælum,& illa ſemper imaginemur bona, atque inſpiciamus:in quibus ſi ſemper verſabimur, neque bona huius mundi nos allicient, neque mala moleſte feremus, ſed & hæc:& ſimilia omnia deridebimus,& nihil nos, aut ſeruos,aut ſuperbia elatos facere poterit, modo hoc ſemper deſiderium propagemus, ſi illam dilectionem intuebimur. Et quid dico præſentibus malis nos dolituros? Imo ne viſuros quidem ea putamus. Tantus enim eſt amor vt non præſentes tantum,ſed abſentes quos diligimus quotidie cernere videamur,magna nanque dilectionis vis. Omnia negligit,vt dilecto animum colligat:ſi ita Chriſtũ diligeremus, humana omnia vmbra, omnia imago, omnia nobis ſomniũ viderētur:dicemus & nos,Quis nos ſeparabit à Charitate Chriſti,tribulatio,an anguſtia? Non dixit Rom. 8.g
pecunias,aut diuitias,aut formam:hęc enim viliſſima ſunt & ridicula:ſed, quę grauia vidētur poſuit, Fames, perſecutiones mortes,quæ ille vt nullius momenti contēpſit. Nos autem propter pecunias vitam coontemnimus,& lucē recuſamus. Et Paulus quidem,non mortem,non vitam, non præſentia,non futura,non aliam creaturā,diuinæ præponit dilectioni:nos ſi vel parũ auri videmus,eius cupiditate incēdimur,& diuinas leges peſſundamus. Quod ſi hæc dictu non ferenda ſunt longe minus factu:& quod graue eſt auditu horreſcimus, re ipſa minimè:ſed facile iuram⁹, peieramus rapimus,vſuras exigimus, continentiam negligimus, à vera oratione deſiſtimus, plurima deceptorum tranſgredimur,& pecuniarum gratia membra noſtra omnino contemnimus. Nam qui pecunias amat, innumeris malis proximum,& ſeipſum cum illo afficit,etenim iraſcetur facile,maledicet ſtultum appellabit,peierabit, neque veteris legis modum ſeruabit. Non enim diligit proximũ Mat. 5.e
qui aurum diligit. At qui nos & inimicos propter cælorũ regnum amare iubemur. Quomodo ergo id conſequi poterimus? Na ſi vetera præcepta implentes,non erit nobis ad regnũ additus,niſi abundauerit iuſtitia noſtra plus quam illorũ: ſi illa tranſgrediemur,quis nobis erit excuſationi locus? Amator pecuniarũ nō modo inimicos nō diligit,ſed amicos inimicorũ,loco habebit. Et quid amicos dico. Ipſã ſępenumero naturam ignorat amator pecuniarum neque cognationem

cognationem nouit, neque conſuetudinis recordatur, non reueretur ætatem, nullum habet amicum, ſed omnes odit, & in primis ſeipſum: non tantùm quoniam perdit animam ſuam, ſed quoniam innumeris ſolicitudinibus, laboribúſq; atque miſeriis diſtrahitur. Etenim peregrinationes, odia, pericula, inſidias, & alias huiuſmodi ſubit calamitates, hac duntaxat gratia, vt malorum radicem ſecū habeat, & multas numeret pecunias. Quid hoc morbo grauius? omnibus priuatur deliciis, omni voluptate: multum gloriæ, multum honoris amittit: amator pecuniarum multos formidat, multos habet accuſatores, inuidos, calumniatores, inſidiatores: qui ab eo iniuriam acceperunt, oderunt, vtpote offenſi: qui minus, timore ne offendantur, & offenſorum miſericordia illum vt hoſtem obſeruant, & cauent. Maiores, potentioréſque indignantes, & pauperum miſericordia, & liuore ſimiliter, vt inimicos odia habent. Et quid homines dico? Quum deum inimicum habeat, quid ſpei reliquum ei fuerit? quid conſolationis? Amator pecuniarum his vti minimè poteſt, ſed ſeruus & cuſtos eſt, non dominus: augere eas ſemper contendit, nunquam erogare vellet. Eum contemplare, & omnium pauperum pauperiorem iudicas, nulla cupiditate contentus eſt. Atqui pecuniæ non vt cuſtodiamus, ſed vt vtamur inuentæ ſunt. Quod ſi eas aliis defoſſuri ſumus, quid nobis eſt miſerius, quid vndique cōgregare inhiamus, vt clauſas teneamus, & communem vſum auferamus? Eſt & alter morbus, neque hoc minor: hi certè defodiunt, illi in ventrem, voluptatem, atque ebrietatē iniuſtè omnia conferunt, & ſibiipſis luxuriæ ſupplicium parant: alij paraſitis & adulatoribus largiuntur: hi in ludis & meretricibus, hi aliis huiuſmodi diſpendiis profundunt: hoc pacto innumeras ſibi ad gehēnam vias ſternunt, recta ad cælum derelicta, quæ non lucrum tantùm, ſed & voluptatem prædictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat, ridiculus & infamis eſt, & multos ſibi inimicos parat, & breuem voluptatem, vel nullam potius. Quæcunque det alienis mulierib⁹, ex his nulla gratia habebitur. Vas enim contritum eſt domus aliena. Præterea muliebre genus temerarium eſt, & inferno eius ſimilatur cupiditas: illi enim mulieris amorem Salomon comparauit: tunc ceſſat, quum omnibus

*Pecuniis non abutēdum.*

*Prouerb. 30.c.*

omnibus rebus amantem ſpoliauit: imò nec tunc quidem, ſed magis conuiciatur,& inſultat iacenti, eúmq; maiorem in modum ridet,& tot eum malis circunuenit: quæ nullo pacto narrari poſſent. At ſanorum voluptas minimè talis eſt:nullum riualem habet, ſed omnes congratulantur, & plaudunt: & qui beneficia acceperunt,& qui collata viderunt,nulla ira,nulla triſtitia, nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat: ſed multa conſcíẽtiæ lætitia,multa futurorum ſpes,clara gloria & ſplendor, & quod maximum eſt,dei beneuolentia, & ſecuritas: nullum præcipitium, nulla ſuſpicio, ſed tranquilliſſimus portus. Quibus omnibus cognitis voluptatem voluptati comparãtes, meliora eligamus,vt futura conſequamur,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

## HOMILIA LXXXVII.
### ex capite vigeſimoprimo.

C*Vm ergo prandiſſent,dicit Simoni Petro* IESVS: *Simon Ioannis,diligis me plus his? Dicit ei:Etiam domine, tu ſcis quia amo te.* Multa quidem alia ſunt, quæ apud deum nobis fiduciam præbent, & quæ nos claros & probatos oſtendunt. Quod autem maximè diuinum nobis amorem cõciliat,eſt proximi dilectio,quam à Petro Chriſtus exigit:nam quum finem cibis feciſſent, dicit Simoni Petro Ieſus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine,tu ſcis quia amo te.Dicit ei:Paſce agnos meos.* Quid tãdem aliis omiſſis his dũtaxat Petrum affatur? Os erat apoſtolorũ,& princeps:propterea & Paulus eum præter alios viſurus aſcendit, ſimul vt ei oſtenderet iam ſibi fiduciam habendam:tanquam enim negationis obliuiſceretur, fratrum curam ei committit,neque negationis meminit, neq; exprobrat,tantùm dicit:Si amas me, fratrum curam ſuſcipias: & quam in omnibus dilectionem oſtendiſti, & qua delector nunc oſtende, & animã quam pro me poſiturum dixiſti,hanc pro ouibus meis trade. Quum ergo ſemel atque iterum interrogatus,ipſum arcanorum cordis perſcrutatorem teſtem aduocaſſet: & adhuc tertio interrogaret, perturbatus eſt Petrus,veritus ſuperiora. Nam quum forti

*Petrus os & princeps apoſtolorum.*
*Gal.1.d.*

animo eſſet, reprehenſus eſt poſtmodum, ideo iterum ad ipſum confugit, dicens: *Tu omnia ſcis,* hoc eſt, præſentia & futura. Vide quanto melior factus eſt, & modeſtior: non amplius temerè perſtat in ſententia, neq; contradicit: propterea contriſtatus ſum, ne fortè me amare arbitratus, non amem: vt antea quum me fortem, & conſtantem putarem, poſtmodum imbecillis deprehenſus ſum. Ter autem interrogat, & ſemper idē præcipit, vt demonſtret quanti ouium ſuarum curam faciat: & quod hoc maximum ſit amoris argumentum: & quum dicat quantum eum diligat, prædicit & martyrium, quod paſſurus erat: oſtendens quod non ob eius diffidentiam id diceret, ſed quod maximè crederet, volens amoris in eum ſignum demonſtrare: & erudiens nos, quonam pacto amandus ſit, quare inquit: *Quum eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: quum autem ſenueris, extendes manus tuas, & alii te cingent, & ducent te quo tu nō uis.* At qui hoc volebat, & deſiderabat, quare hoc manifeſtū ſe
Supr. 13 d cit. Quum enim aliquando dixiſſet, Animam meam pro te
Mat. 26. d. ponam: &, Si oportuerit me mori tecum, non te negabo: ei vicem reddit. Quid autem ſignificat, quo tu non vis? Naturæ affectum, & carnis neceſſitatem indicat, & quod anima inuita corpus relinquit: & licet voluntas conſtans & firma eſſet, natura tamen imbecilla. Nemo ſine dolore à corpore diſſoluitur, diuina hoc vtiliter diſpenſante prouidentia, ne multi violentam mortem eligerēt: nam ſi etiam ſic hoc diabol⁹ perſuadere poteſt, & in multa nos præcipitia, & voragines impellit, niſi tantum animę eſſet corporis deſiderium, in paruo etiam mœrore multi ſibi mortē conſciſcerent: quo igitur non vis, naturalem affectum ſignificat. Quomodo autē quum dixiſſet, quum eſſes iunior, ſubdit, quum ſenueris? Quod tunc neque iuuenis eſſet, neque ſenex, ſed vir perfectus. Sed cur ſuperioris vitæ meminit? Vt ſignificet in rebus ſecularibus iuuenem vtilem eſſe, ſenem inutilem: non ita in diuinis, ſed quum aduentauerit, inquit, ſenectus, tunc fortior eris, atque præſtantior: nihil te ætas impediet. Hæc dixit, non vt eum perterreret, ſed vt excitaret: norat enim eius animum, & quod iampridē eius boni deſiderio tenebatur: ſimul autem & mortis genus demonſtrat. Quum enim Petrus omnino pericula pro Chri-

ſto ſubire vellet: Confide, inquit, ita enim tuum implebo deſiderium: nam quæ nō paſſus es iuuenis, patieris ſenex. Inde erigens auditoris animum euangeliſta addidit: *Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Chriſtū deū.* Non dixit, moriturus: vt intelligas mori pro Chriſto gloriam eſſe & honorem. *Et quum hoc dixiſſet, inquit ei, Sequere me.* Quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum oſtendit. Quod ſi quis percontaretur, quomodo Iacobus ſedē Hieroſolymis acceperit: reſponderem hunc totius orbis magiſtrum præpoſuiſſe. *Conuerſus Petrus, uidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus ſequentem: qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit ei: Domine, hic autem quid?* Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re, ſed vt oſtendat Petri poſt negationem fiduciam: qui enim tunc non eſt auſus IESVS interrogare, ſed id muneris alteri delegarat, hic commiſſa ſibi fratrum cura, non modò alteri vicem ſuam mandat, ſed & ipſe magiſtrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipſe autem loquitur, præterea & ſuam in eum præ ſe fert dilectionem. Diligebat enim maiorem in modum Ioānem Petrus, quod & ex ſequentibus apparet, & per euangeliſtam eorum vinculum etiam in actionibus demonſtratur. Nam cùm magna Chriſtus Petro communicaſſet, orbis terrarum curam demandaſſet, martyrium prædixiſſet, & maiorem erga eum dilectionem teſtatus eſſet, quum vellet Petrus Ioānem ſocium & collegam, inquit: Hic autem quid? Nunquid eandem viam aggredietur: & quemadmodum in cœna interrogare non auſus, Ioannem ſuffecit: ita nunc vicem reddit, arbitratus eum velle, ſed non audere de ſe ſciſcitari. Tum Chriſtus: *Si eum uolo manere donec ueniam, quid ad te?* Nam cùm nimia id charitate diceret Petrus, nec ab eo diuidi vellet, oſtendens Chriſtus, quod quantauis eum dilectione proſequeretur, ſuam aſſequi non poſſet, inquit: Si eum volo manere, quid ad te? His verbis nō erudiēs, neq; dolēdū neq; curioſius prętor diuinā voluntatē inueſtigādū. Nā quum Petrus ſemper in huiuſmodi interrogationes feruētius proſiliret: iterum eius feruorem retundens, quod non ſit vlterius inquirendum, in hunc modum reſpondit. *Exiit ergo ſermo iſte inter diſcipulos, quod ille non moritur. Et non dixit*

 ei

*ei Ieſus, quia non moritur: ſed, ſi uolo eum manere donec ueniam, quid ad te?* Noli arbitrari, inquit, eodem modo de vobis diſpoſuiſſe: hoc autem dixit, vt intempeſtiuum affectum, & conſuetudinis deſiderium tolleret. Quum autem eſſent orbis terrarum curam ſuſcepturi, ſimul amplius eſſe non oportebat: magnum enim fuiſſet mundo detrimentum, idcirco inquit: Opus ſuſcepiſti, id conſidera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te, ſi volo eum manere hic tu officium tuum cura, & exequere. Tu autẽ hoc in loco euangeliſtæ lenitatem intellige. Videns nanque diſcipulorum ſuſpicionem, corrigit eam, tanquam quid dixerit, non intelligerent. Non dixit, inquit, IESVS, quia non moritur: ſed ſi volo eum manere, *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibuit de his, & ſcripſit hæc. Et ſcimus, quia uerum eſt teſtimonium eius.* Quid tandem præter aliorum morem, hic ſolus ſecundum de ſeipſo perhibet teſtimoniũ? Videtur enim auditoribus occurrere, Quænam hæc cauſa? Dicitur vltimus ſe ad ſcribendum diuina inſpiratione contuliſſe, ideo & ſuam dilectionem, & cauſam quare ad ſcribendum venerit, frequenter oſtendit ac meminit hinc ſibi fidem comparans, quod inde motus ſit. Et ſcio, inquit, quod verum dico: quod ſi multi non crederent, ex eo credendum eſt, quod ſequitur. *Sunt, inquit, & alia multa quæ fecit Ieſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundũ capere eos, qui ſcribendi ſunt libros.* Vnde conſtat, quod non ad gratiam locutus ſum. Quum enim ex tot & tantis operibus, neque vel ea quæ alij meminerint, ſed pluribus eorum omiſſis, Iudæorum inſidias, lapidationes, odia, iniurias, maledicta, & quomodo dæmonium habentem, & deceptorem appellabant, in mediũ protulerim: perſpicuum eſt me non ad gratiam conciliandam proloquutum, quam qui aucupatur, contra facere oportet, contumelias tegere, laudes prędicare. Quum ergo certiſſima ſcripſerit, non recuſat etiam ſuum in medium ferre teſtimonium, quod ſingula inueſtigarit. examinaueritque. Mos enim nobis eſt, veriſſimi eſſe videamur, noſtrum non recuſare teſtimonium: quod ſi nos facimus, multò magis ille qui ex ſpiritu ſcribebat: quod & alij apoſtoli prædicabant: Nos teſtes ſumus eorum quæ dicimus, & ſpiritus qui dedit obedienti-

*Acto. 1. e.*

dienti-

dientibus ſibi: omnibus enim affuerat. Matrem commendatam habuit, quæ & ſigna amoris erant, & quod certò omnia ſciret. Quod ſi tãta ſigna facta dixit, noli admirari, ſed immenſam authoris poteſtatẽ intellige, & crede. Vt enim facile nobis eſt loqui, ita & illi, imò longè facilius facere quæ vult: voluntas ſola ſufficit, & cũcta ei parent: his ergo diligẽter attẽdamꝰ, neq; omittamus, quin explicemꝰ atque inueſtigemus. A frequenti nãq; cõgreſſu aliquid cõſequemur: ita vitã noſtram purgare poterimus, ita ſpinas incidere. Tale enim peccatũ eſt, & ſecularis cura res infructuoſa, & moleſta. Et quemadmodum ſpina vbicunque tãgitur, tangentem pungit: ita ſecularia vbicũque cõprehenderis, lædunt. Verum nõ huiuſmodi ſpiritalia, ſed margaritæ cuidam ſimilãtur: quã cum tractaueris, delectat oculos. Vt exempli gratia. Fecit aliquis eleemoſynam, non modo ſpe futurorum nutritur, ſed & ſeculi bonis ſemper confidẽs lætatur, & omnia audenter faciens, malas vincit cupiditates, & ante regnũ hic iam fructum accipit, cũ laudetur, cũ in admiratione ſit, & ante omnia à propria conſciẽntia, & ſingula bona opera huiuſmodi ſunt, quemadmodum mala etiam ante gehennã hic torquent, vulnerant enim cõſcientiã: Et ſi quid maneat peccatores intelligeres, meticuloſus & trepidus, etiã nemine puniẽte, efficereris, & ſi diuitię tibi eſſẽt, multos haberes inimicos, & ſuſpicioſè viueres neq; iam reſiſtere poſſes iniuriãtibꝰ: vel potiꝰ & nõ iniuriãtibꝰ: neq; enĩ tantũ ab eis voluptatis, quãtũ mœroris aſſeqmur, ꝗ intus reclamãte conſciẽtia, foris hominibus accuſantibus deo indignato, gehenna nos cupide expectante, nõ quieſcentibus cogitationibus. Grauis, grauis inquam res, & onerosa peccatũ, & plumbo omni oneroſius, qui id cognoſcit ne minimũ quidem oculos erigere poteſt, etſi ſenſu careat. Sic & Achab, quãuis perquam impius eſſet, poſtquam cognouit peccatũ ſuum, deiectis oculis ambulabat contritus, & egerrime ferens, propterea ſaccum induit, & fontes fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus, & vt ille lugebimus, exuemus peccata noſtra, vt Zachæus, & aliquam veniã conſequemur. Vt enim in morbis & fiſtulis, niſi quis prius fluentẽ humorem, & vulnus ſiſtat: quęcũq; impoſuerit medicamenta, nõ amota morbi cauſa, omnia fruſtra cõtẽdet,

3. re. 12. f. g.

tendet. Ita & nos niſi manum ab auaritia, & malum hunc amorem cohibuerimus, licet eleemoſynam demus, omnia incaſſum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus, accedente auaritia fatiſcit, atque diſperditur, & priore peius efficitur. Ceſſemus ergo à rapina, & ita eleemoſynas impẽdamus. Quod ſi in præcipitia nos deferimus, quo modo reſpirare poterimus? Etenim ſi quis caſurum erigeret, vt eleemoſyna: alter autẽ humi premeret, vt auaritia, nihil aliũd ab hac pugna expectãdum eſt, quam vt diſcerpatur. Quod ne nobis accidat, néue auaritia deorſum premente, eleemoſyna nos derelinquat, leues afficiamur, & volemus, vt & malorum liberatione, & bonis operibus perfecti, & ſempiterna bona conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto gloria, honor, & imperium, & nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

## HOMILIARVM LXXXVIII. D. Ioannis Chryſoſtomi in euangelium Ioannis, finis.

# Diui Ioannis

## CHRYSOSTOMI ALIQVOT HOMILIAE IN Euangelium Ioannis.

### De fide in Chriſto, Homilia.

SI credis quod de'erat verbũ ſecũdũ Euágeliſtę teſtimoniũ crede, q̃a hoc verbũ caro factũ eſt, hoc eſt: homo factũ eſt, ita vt icõuertibilis deitas pmaneret. Deus enĩ incõuertibilis eſt, *Ioan. 1. a.* quẽ nulla ſubſtãtia capiat: cum ipſe ſit oĩm capax, nõ habens neq; augmentũ dierum, neq; imminutionẽ tẽporum. Nõ enim ex tẽpore aliquod initiũ habet, qui eſt ante ſecula: non aliqua factura eſt, quæ tẽporibus excludatur: ſed in patris natura manens ſemper abſque initio inuenitur, qui coæternus eſt genitori initium nõ habẽti. Vnde & tẽporibus initium dedit ipſe nõ in tempore permanens, ſicut ſcriptũ eſt: Quia in ſe manẽs innouat oĩa: *Sapiẽ. 7. d* per quẽ omnia facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil. *Ioan. 1. a.* Si verò & tẽporale aliquid de ipſo volueris cogitare: quia cũ ſit vnigenitus dei filius, dicit̃ etiã filius hoĩs in diſpenſatione carnali: cognoſce vocẽ illã patris dicẽtẽ: Ego hodie genui te: *Pſal. 2. b* vt quod ait, hodie genui te filio hominis ex Maria nato adſcribas, auferens prorſus temporalitatem ab illa incõuertibili deitatis natura. Si autem & ſecundum paternam generationem eum conſideres, per id quod ingenitus eſt pater: propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo ſi diſtinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis, hic vide vt intellectu pio tantę neceſſitudinis intuearis arcanũ. Quoniam & priuſquã naſceretur vnigenitus, in ſuo iam genitore generandus manebat, non habens diſtantiam temporis, ſicut impii dicunt: quia erat quando non erat, qui ineffabilẽ domini creatoris gene-

generationem, mortalium creaturarum ſpecie metiuntur, quæ gradibus ætatũ generantur & generant. Veruntamen etiam de ipſis eos cõditionis humanę generationis arguamus. Nã ſi etiã homini ineſt antequã generet, & id quod ex eo generandum eſt, ſecũdum eſt ſecundũ naturã, & antequàm generet, non aliunde mutatur, vt ſeminet progeniem, quã generaturus eſt: quantò magis in deo patre omnipotente iſta ratio cernenda eſt, vt æque inconuertibilis & ſempitern⁹ filius in æterno atq; incõmutabili patre ſemper fuerit: qui ſecũdum naturã inſeparabilis ſubſtãtia eſt, excludens illã impiorũ blaſphemiã, quæ dicit: erat quãdo non erat. Si verò manifeſtius volueris agnoſcere, qui erat ſemper in patre priuſquã naſceretur. Nõ legiſti in factura
Gene.1.b & cõſtitutione mũdi, Moſe exponẽte, quomodo ex perſona opificis dictũ ſit: Producat herbam fœni ſeminans ſemẽ, ſecundũ genus, & ſimilitudinẽ: & lignum fructiferũ faciẽtem fructũ, cuius ſemen eius in ipſo ſecundũ genus, & ſimilitudinẽ ſuper terrã. Si ergo lignũ fructiferũ, quod in eſcã datũ eſt hoĩbus, priuſquã ꝓducat fruct⁹ in ſemetipſo fructũ habet ſecũdum genus, & ſecũdum ſimilitudinẽ ſuã: quãto magis deus qui creator & largitor eorũ eſt, in ſemetipſo habuit natum ſuũ antequã ſignaret? Non enim duos ingenitos dicimus, ſed vnũ ingenitum patrẽ perfectũ, qui filiũ ex
Mat.26 d ſeipſo genuit perfectũ, ſicut ipſe eſt perfectus pater. Tu er
& Lucæ. go qui vides dicentẽ: Pater, ſi poſſibile eſt, trãſeat calix iſte
22. c. à me: verũtamẽ nõ ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis, nõ vides eundem dicentẽ: Poteſtatem habeo ponere aĩam meam, &
Ioan.10.e iterum ſumere eam, & nemo eam aufert à me, ſed à meipſo pono eã, vt rurſus aſſumã illam. Quod vtiq; dicens, docet te, vt vi proprię voluntatis eius, nõ extrinſecus eum natum eſſe arbitreris: quia nõ ſicut indigens ſumpſit aliunde virtutem, qua ſit opus ei, ſed ſuę poteſtatis imperio vſus eſt, & non aſſumptiuę aſſumptionis beneficio. Cõſidera ergo liberum & principale diuinę voluntatis arbitriũ, & noli cõtrahere, atq; concludere, in anguſtiis mentis tuæ deũ maieſtatis, qui propter te ſuſceptam fragilitatis tuæ carnẽ ve-
Ioan.5.e. ſtitus eſt: ſed redde altitudinẽ gloriæ ſuę habentẽ poteſtatem animę ſuę ponendę, & reſumendæ. Diminutionẽ verò ad eum refunde qui paſſus eſt, & reſurrexit: paſſus eſt tamẽ

quia

quia voluit: ſurrexit, quia potuit. Vides ergo dicentē: Non veni voluntatem meā facere, ſed voluntatē eius qui miſit me: & qui me miſit, maior me eſt. Et è diuerſo nō conſideraſeū dicentē: Ego & pater vnū ſumus. Vt quod ſumus, per ſonis adſcribas: quod verò dixit, vnū: diuinitati aſſignes. *Ibid.10.f*
Et ſi eum orantē videris ſi crucifixū, ſi ex tēpore orantem conſideras, ſecūdum quod ad eum dictū eſt: Ego hodie ge nui te: illum mihi intellige, de quo ſcriptum Apoſtolus ad Hebræos dicit: Quid eſt homo, quod memor es eius, aut filius hominis quoniā viſitas eum? Minoraſti eum paulomi nus ab angelis, gloria & honore coronaſti eum, & cōſtitui ſti eū ſuper opera manuū tuarum, omnia ſubiecisti ſub pe- dibus eius. Et idem magiſter illico ſua diſputatione ſubtexuit: Nunc adhuc non videmus omnia illi ſubiecta, paulò ante minus ab angelis minoratū vidim[9], inquit, Ieſum pro pter paſſionem, gloria & honore coronatum. Cū verò audieris & illud, quod de eodem Ieſu domino noſtro beatus Apoſtolus dicit: Quando ſubiecta illi fuerint omnia, tunc & ipſe ſubiectus erit ei: qui ſibi ſubiecit omnia, vt ſit de[9] omnia, & in omnibus. Et recurrere oportet ad Apoſtolū, & per ipſius magiſteriū intueri: quia dixit, necdum videmus vniuerſa illi ſubiecta, neque omnē linguam confitentem, quia domin[9] Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris: vt quādo adimpleta fuerit ſubiectio cōfitentiū quia dominus Ieſus in gloria eſt dei patris, in ſubiectiōe eius cui ſubiicitur omnis lingua, hoc eſt, filio hominis, ſecundum Apoſtolū. Tunc filius hominis, ſecundum Apoſtolum, in ſubiectione plenitudinis credentium ſubiicitur diuino verbo, vt ſit iſte qui aſſumptus eſt homo ſit deus, omnia in omnibus. *Pſal.2.b* *Heb.2.a* *Pſal.8.b.* *Heb.2.b* *1 cor.15 d*
Quia per ipſum iudicē erit retributio iuſtis iuſtitiæ in gloriam, & peccatoribus iuſtum iudiciū tormentorum in iram damnationis. Si autem volueris magnitudinē filii in agnitione patris cōſiderare, vade ad Philippum apoſtolum, & interroga eum ipſo, dicens: Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Et poteris diſcere ipſo domino reſpondente: quia pater meus vſq; adhuc operatur, & ego operor, Et cū Philippo audies: Tanto tēpore vobiſcū ſum, & non me vidiſtis? Philippe qui videt me, videt & patrem: quia ego in patre, & pater in me eſt. Hoc autem ait illuminans nos. *Ioan.14 a* *Ibidē.5.c* *Ibid.14 a*

EIVS-

E Ioanne dicitur: Fuit homo miſſus à deo.
D Vide quæ ſit diſtãtia inter deũ & hominẽ. De
deo: In principio erat verbum, & verbum erat
Ioan. 1. a apud deũ, & de⁹ erat verbũ. Videte quomodo piſcator indoctus nouũ verbũ proprietatis dixit, ſic de deo: In principio erat verbũ, quę iam locuti ſumus: neq; enim poſſumus eadẽ replicare. De hoïe videte quid dicat: Fuit homo miſſus à deo. Videte quid dicat, fuit. De filio dei. Erat: de homine, fuit: de deo dicit: In prĩcipio erat verbũ: de dei filio, verbũ de hoïe videte q̃d dicit, Fuit homo: q̃a ergo homo, ꝓpterea miſſus eſt à deo. Cui nomẽ erat Ioãnes. Gratia in homine cõprehenditur. Ioãnes enim domini gratia interpretatur. Io enim dicit domini, anna diciturgratia. Cui nomen erat Ioannes. Quia maiorẽ accepit gratiã, propterea in eremo philoſophatur, & reſeruat ſe in aduentũ Chriſti, q̃a nũciaturus erat Chriſtũ, ſtatĩ in eremo nutritur, ſtatim ibi creſcit, nõ vult cũ hominibus cõuerſari. In eremo cum angelis philoſophatur: nouerat Chriſtum Ioãnes ſemper eſſe venturũ, & non ſolùm nouerat ab infantia, ſed in vtero matris nouerat, & eum ſalutauerat. Denique ſcribitur:

*Ioãnes q̃d interpretetur.*

Luc. 1. e. Exultauit infans in vtero matris ſuæ. Vide quomodo in vtero matris cõſtitutus ſenſit aduentũ domini. Cõſiderate monachi dignitatẽ veſtrã. Ioannes princeps veſter eſt dogmatis, ipſe monachus. Statimvt natus eſt, in eremo viuit, in eremo nutritur, Chriſtũ expectat in ſolitudine. Videte differentiam. Eo tẽpore quo Ioannes natus eſt, & erat in eremo. Hoc templũ quod videmus eſſe deſtructum, quãtas habebat diuitias, quid auri, quid argenti, quid multitudinis? Vultis ſcire quantã habuerit multitudinẽ? Ioſephus Iudaicæ ſcriptor hiſtorię deſcribit eo tempore quo capta eſt Hieruſalẽ, hoc eſt, à Veſpaſiano & Tito, dicit mille & octĩgẽta milia vna die capta. Videte quid dicat, vbi tãti ſunt capti, q̃ti habitatores erãt, q̃ti ſunt mortui, q̃tos fames, quãtos gladius interfecit? Deĩde ſcribit hiſtoria q̃tũ auri fuerit in tẽplo, quantum argenti, quantũ gemmarũ, quantum ſereci, quanti erant ſacerdotes, quanti ſcribæ, & diuerſa genera officiorum. Videte quomodo ſemper Chriſtus humilitatem diligit, Chriſtus dei filius in templo naſcitur, & in eremo

*Ioannes dux monachorum.*

eremo prædicatur. Humilis enim humiles diligit, Hoc totum quare dico? Vt doceam dogmatis noſtri principẽ eſſe Baptiſtam Ioannem. Fœlices ſunt qui imitantur Ioannem quo inter natos mulierũ maior nõ fuit. Expectabat Chriſtum nouerat eſſe venturũ oculi eius nihil aliud dignabãtur aſpicere. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Multi enim male legũt, dicentes: Quod factũ eſt, in ipſo vita erat. Sed ita diſtinguitur: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt: hoc eſt, ſine ipſo quod factum eſt, non eſt factum. Spiritus enim ſanctus non eſt factus, propterea nõ per ipſum eſt. Spiritus enim ſanctus qui fecit omnia, non eſt factus à domino. Verbo domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Vides quia duo ſunt qui fabricant, dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio eſt, licet in iſto verſiculo tres perſonæ demonſtrentur. Quando enim dicitur: Verbo domini cæli firmati ſunt, nominat, id eſt verbum nominat: & deum patrem, & filiũ ergo duæ perſonæ dictę ſunt. Verbo domini cęli firmati ſunt, Aliis verbis hoc dixit, Filio patris cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ. Ergo manifeſte in iſto verſiculo demõſtratur, quod pater & filius, & ſpiritus ſanctꝰ omniũ creatores ſunt. Omnia per ipſum facta ſũt. Si ergo omnia per ipſum facta ſunt, ergo excluſus eſt pater, excluſus eſt & ſpiritus ſanctꝰ, & ſolus filius operatus eſt. Quoniã ergo dixerat; Omnia per ipſum facta ſunt, ne ſpiritus ſancti & patris tolleret creationem, adiecit: Et ſine ipſo factũ eſt nihil quod factũ eſt. Quãdo dicit, ſine ipſo nihil oſtẽditur quod alius fecerit, ſed quod ſine iſto nihil fecerit, denique & Sapiẽtia in prouerbiis quid dicit? Quãdo præparabat cælos, aderam, &c. *Et uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Generaliter quidem de conditore dicitur deo, quoniam ſemper inter medias creaturas ſuas ſit, & tamen creatura non intelligit creatorem ſuum: ſpecialiter autem dicitur de domino ſaluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus, & erat in deo, eſſet etiam in mũdo, vt luceret in tenebris Iudeorum: & Iudæi qui ſunt tenebræ, non comprehenderunt lucem. *Fuit homo miſſus à deo.* Breuiter de ſingulis dicamus. Fuit homo

Mat. 11. b

Pſal. 32. b

Prouer, 8 c.

mo miſſus a deo. Videte ſignificantiam proprietatéſque verborum. De deo quid dicitur? de filio dei quid dicitur? In principio erat verbum. Qui erat, principiũ non habet. Qui erat, non fuit aliquod tẽpus quando nõ erat. De Ioanne licet verò ſanctus ſit, licet pręcurſor ſit, nõ dicitur erat: non enim erat antequàm naſceretur, non erat antequàm præcurſor fieret, non erat antequã conciperetur in vtero. Audiat hic & alia hæreſis: Non mittitur ille qui erat, ſed mittitur & fit ille qui nõ erat. Quid dicitur fuit homo miſſus à deo? Videte ꝓprietates verborum. In principio erat verbũ, & verbum erat apud deũ, & deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud deũ. Legimus & literas ſeculares, legimus Platoné, legimus & cæteros philoſophos. Piſcator noſter inuenit quod philoſophus nõ inuenit. Si dixiſſet, in principio erat deus filius, videbatur patrem excluſiſſe, aut etiã duos deos facere & nihil nobis proderat de gentibus, ſi reliquiſſemus plurimos deos, & credidiſſemus in duobus dijs. Vide ergo quomodo paulatim, & prudenter irrepit. In principio non dicit erat deus, ne videretur deum & deum facere, deos duos iunctos, ſed filium verbum nominat. Et dum dicit ipſum verbum eſſe in patre? ſic & filium deũ dicit: vt nõ offerat vnum deũ. Ergo & nos qua ratione filiũ deum dicimus, & vnum tamé deum dicimus in patre & in filio, ſic in patre, & in filio, & in ſpiritu ſancto triplex quidem eſt, ſed vna diuinitas. Fuit homo miſſus à deo. Ioannes fuit, qui ante nõ erat. Factus eſt, qui non erat. Fuit homo non verbum. Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit ſed ſemper erat. Fuit homo miſſus à deo. In principio erat verbũ. Non mittitur homo miſſus

*Mat.10 d* à deo. Quicquid ergo homo loquitur, non auditur qui mittit. Qui enim vos recipit, me recipit: honor mittentis ſuſcipitur in eo qui mittitur. Fuit homo miſſus à deo. Quod nos dicimus miſſus, Græci dicunt ἀπεσαλμένος, hoc eſt, miſſus quod dicit̃ lĩgua Hebraica ſilaos. Ergo vides quod

*Eſa.6.c* iſte Ioannes propheta, non ſolũ propheta, ſed & apoſtolus eſt. Mittitur Eſaias, apoſtolus fuit, Ecce ego mitto me. Miſſus à deo. Pulchre dixit, miſſus. Dominus enim dicit

*Ioã.10.b* in euangelio. Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Non dixit, omnes qui miſſi ſunt, fures & latrones

nes,ſed qui per ſe venerũt. Quid dicit: omnes qui venerũt ante me? Qui dicunt, hæc dicit dominus, & dominus non miſit eos, iſti qui venerũt per ſe & nõ ſunt miſſi, ipſi fuerũt fures & latrones. *Iſte ergo miſſus eſt à deo, cui nomen erat Ioannes.* Et nomen ipſius officio conuenit. Ioannes enim interpretatur domini gratia, Io enĩ dicitur dñs, anna gratia. Ergo Ioannes, domini dicitur gratia. Quod miſſus eſt, à domino accepit. Hic venit in teſtimoniũ, vt teſtimonium perhiberet de lumine. Multa ſũt quæ dicuntur, ſed excludimur tẽpore. *Et uerbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* verbũ caro factum eſt, & quomodo factũ eſt, ignoramus. A deo rationẽ habeo cõſciẽtiã nõ habeo. Scio quia verbũ caro factũ ſit, & quõ factũ ſit neſcio: miraris quia ego neſciã? Omnis creatura ignorat. Myſteriũ enim quod abſcõditũ fuit in omnibus ſeculis: in noſtro ſeculo reuelatũ eſt. Dicat aliquis, ſi reuelatum eſt, quomodo te neſcire dicis? Reuelatum eſt quod factum eſt, cæterũ celatur quomodo factũm ſit. Deniq; dicit Eſaias. Generationẽ eius quis enarrabit, & quomodo ipſe dixerat. Ecce virgo in vtero concipiet & pariet? dicit quid factum ſit, quãdo aũt dicit. Generationẽ eius quis enarrabit, hoc nobis oſtendit qm̃ natus quidẽ ſit: ſed quomodo natus ſit: ignoramus. Sancta Maria beata Maria, mater & virgo, virgo fuit ante partũ, virgo poſt partũ. Ego hoc miror, quomodo de virgine virgo natus ſit, & poſt nationẽ virginis mater virgo ſit. Vultis ſcire quomodo de virgine natus ſit, & poſt natiuitatem mater ipſa ſit virgo. Clauſa erãt oſtia, & ingreſſus eſt Ieſus, Nulli dubiũ quin clauſa ſint oſtia. Qui intrauit per oſtia clauſa, nõ erat phantaſma, nõ erat ſpirit⁹, vere corpus erat Quid enim dicit: Reſpicite & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa nõ habet, quę me habere videtis. Habebat carnes, habebat oſſa: & clauſa erant oſtia. Quomodo clauſis oſtiis intrauerunt oſſa & caro? Clauſa ſunt oſtia, & intrat quem intrantẽ non vidimus. Vnde intrauit: omnia clauſa ſunt: locus non eſt per quem intret, & tamen intus eſt qui intrauit, & non apparet quomodo intrauit. Neſcis quomodo factum ſit, & das hoc potentiæ dei. Da potentię dei quia de virgine natus ſit, & tamen ipſa virgo fuerit virgo poſt partum. Legimus in Ezechiel, in templi ædificatione. Porta hæc

*Ioannis interpretatio.*

*Coloſ.1. S*

*Eſa.53 c*

*Eſa.7.*

*Luc.24. f*

Eze. 44 hæc inquit. Orientalis, quę reſpicit ad Orientem ſemper
g. clauſa erit: & nemo inquit, intrabit per eam, niſi ſolus pon
tifex. Clauſa eſt porta, & nemo intrat per ipſam portã niſi
ſolus põtifex. Sepulchrũ ſaluatoris in petra duriſſima fue-
rat excisũ in petra duriſſima q̃ nullã habebat molitiem: &
Mat. 27 ſcriptũ eſt: qm̃ in iſto ipſo ſepulchro null⁹ ante ſit poſitus,
g. ſed nouũ ſepulchrũ erat. Manifeſtũ quidẽ eſt ſecũdũ literã
quod factũ eſt & propterea in petra exciſum eſt, debemus
enim primũ ſecundũ literã dicere: Et in duriſſimo lapide
fuerat exciſum, & in nouo ſepulchro poſitus eſt, & grãdis
lapis poſitus eſt ad oſtiũ, & cuſtodia militũ in circuitu, vt
quãto fortius ſeruatur ne furari poſſit, tanto magis virtus
dei appareat cũ reſurrexerit. Si eni ſepulchrũ fuiſſet in ter
ra dicere poterãt: ſuffoderunt terrã, & furati ſunt eũ: ſi fuiſ
ſet lapis paruulus poſit⁹, dicere poterant, paruus lapis fuit,
& dormientibus nobis tulerunt eũ. Denique in euangelio
quid ſcriptum eſt? Venerũt, inquit, alia die ſcribę & Phari-
Ibidem. ſæi, & ſacerdotes, & venerũt ad Pilatum, & dixerũt ei: Do-
mine, magis ille dicebat, quoniã ſurrectur⁹ eſt: ne ergo ve
niant diſcipuli eius, & furentur eũ, & dicãt ſurrexit, & pe-
ior error fiat q̃ modo fact⁹ eſt: da nobis qui eũ cuſtodiant,
ne eũ furentur. Et dixit Pilatus: Habetis cuſtodiã, ita fa-
cite quomodo vultis. Diligentia ſcribarũ & hoſtiũ prodeſt
fidei noſtræ. Seruate Phariſæi, ſeruate: deus includi nõ po
Iſa. 40. c teſt: de⁹ in ſepulchro teneri nõ poteſt. Qui fecit cęlũ & ter
ram, cuius in pugilo terra eſt & cęlũ, qui appendit mundũ
in tribus digitis, quod dicitur Hebraice. Qui ergo appen-
dit mundũ, vno ſepulchro nõ poteſt contineri. Deniq; mu
lieres Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioſeph mater,
pia quidem voluntate, ſed errantes deũ quærebãt in ſepul-
chro. Recipit quidem voluntatẽ, ſed errorem arguit ange-
lus ille qui reuoluebat lapidẽ, & ſedebat ſuper lapidem. Et
quid oſtẽdebat lapis iſte, cui ego inſideo, q ſeruus ſũ iſtius
qui certus ſum quod nõ poteſt includere dominũ meũ, cũ
prematur a ſeruo ſuo. Lapis ergo ille non potuit claudere
Ieſum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad quærẽdũ eũ:
Ieſum quæritis, nõ eſt hic. Vbi eſt? in cælo? vltra cælos eſt.
In terra? vltra terrã eſt vbicunq; voluerit eſt, vbicunq; eſt.
totus eſt: vbicunq; eſt, & vbicunq; fueris, tu ipſe qui illum
quæris

quærit,in ipſo es quem quæris. Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres. Quid quęritis viuētē cū mortuis?quid quęritis dominū in ſepulchro?Ieſū quęritis,dn̄m quęritis,quia tantū Ieſū quęritis. Certe ſi ſciretis illū eſſe viuētē audiretis. Medi⁹ inter vos eſt quē vos ignoratis. Regnū dei intra vos eſt. Angelus quid dicit his mulieribus?Ieſū quęritis in ſepulchro. Credite eū reſurrexiſſe:& putate in vobis quē quæritis. Maria magdalene cū vidiſſet dominū,& putaſſet q̄d hortulanus ſit,putabat illū quod eſſet hortulanus errabat quidē in viſu ,ſed ipſe error habebat typū ſuū. Vere eñ hortulan⁹ erat Ieſus paradiſi ſui,arborū paradiſi. Putabat inquit, ꝙ hortulanus eſſet,& voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dicit domin⁹?Noli me tangere,nōdū eñ aſcēdi ad patrē meū. Noli me tāgere,nō mereris me tāgere ,quē in ſepulchro q̄ris. Noli me tāgere,quē tm̄ putes,& nō credis reſurrexiſſe. Noli me tangere:tibi enim necdū aſcendi ad patrem meum:cum tibi aſcendero ad patrē tunc mereris me tangere pręſtante Chriſto domino noſtro, cui ſit honor & gloria,in ſecula ſeculorum. Amen. Luc.24.a Ioan.1. d Luc.17. c

Diui Ioannis Chryſoſtomi cōtra Iudęos,Gētiles,& hæreticos ſermo,de Euāgelio,Nuptiæ ſactæ ſūt.&c.

Hirundinū pulli in nidulis ſedētes, parentū ſuorū qui ſibi alimenta afferūt,aduentū expectant:& cū ipſos venire cōſpexerint,leui ala mouēt aerē cātillantes,& ad illorū aduentū applaudentes,ſimiliter & eorū parentes cū nidulo appropiāt,cātillāt,pullis aduētū ſuū nūciātes. Similiter aūt & vos in nido tēpli huius ſedetis,meum aduētum expectantes,& quia venientē videtis,leui mentis ala volatis. Neque ego diſſimiliter ſpirituali huic nido appropiaturus,deum voce præmiſſa glorifico,quod mihi filios dedit tā mei amātes. Sed hirūdines alimenta ſua ab ore in os tradūt:nos autē noſtra nō ſic,ſed ab ore in aurē. Illa eñ in corruptionē procedūt,noſtra vero in incorruptibilitatē illa corpora paſcūt,noſtra animas ĩpĩguāt. Hęc omnia nō temere a me dicta ſunt,ſed quia lecti euangelii cōtinentia ad hæc docenda nos inducit.neceſſariū vt vos doceā. Vocat⁹ eſt,dicit,Ieſus ad nuptias. Oro:cōpſitis morib⁹ eſtote & audite quæ dicunt̄. Quoniā multi nuptias prætexūt,alij Ioan.2.a. Ibidem.

filios,alij militiam,alij negociationem,alij artificium,alij ſeruitutem,alij diuitias,alij inopiam , & quecunque talia ſunt. Volo igitur declarare vobis quod diuitię impediunt, neq; inopia,neq; militia, neq; negociatio,neq; nuptiæ,ne que pueri,neq; ſeruitus,neq; opificium:neq; aliquid tale. Vocatus eſt Ieſus ad nuptias. Venit,vel non venit? Certũ quod venit. Quod ſi venit,quomodo ergo nuptię malę?nõ poteſt excuſare. Ego autem nõ dico,quod tantum venerit, ſed quod & dona ſecũ attulerit. Aquam in vinum mutauit. Ne excuſes te propter nuptias,domin⁹ tuus nuptiis interfuit,& nuptias honeſtauit,& tu nuptias arguis,& dicis nuptias obſtaculum eſſe ad pietatem? Nullum enim ad pietatem eſt obſtaculum. Vis cognoſcere quod nihil nocet habere vxorem & pueros? Moſes,nõne vxorem habuit & liberos? Helias, nónne virgo erat? Nónne Moſes manna è
3.Re.18 g. cælo deduxit? Nónne Helias ignem è cælo deduxit? Nõne Moſes coturnices aduolare fecit? Nónne Helias verbo cælum clauſit? Nónne Moſi deus locutus eſt? Nónne & cũ Helia conuerſatus eſt? Nónne Moſes mare diuiſit & tranſduxit populum? Nónne Helias curru igneo in cælum ſublatus eſt? An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt vxor & liberi? Vidiſti illi Heliam aurigam in aëre, vidiſti Moſen in mari viatorem? Vide & Petrum Eccleſiæ columnam, quod & ipſe habuit vxorem. At non eſt ſcriptum,inquit,quod Petrus habuit vxorẽ, vnde ergo liquet quod vxorem habuit? Ego dico: Ingreſſus eſt IESVS ad
Mat.8.b ſocrum Petri,& erat illa infirma:& tetigit eam & reliquit eã febris,& ſtetit & miniſtrauit. Vides quod & Petr⁹ vxorem habuit? Vbi enim ſocrus,manifeſtum quod tibi & mulier, Vides quod & Petrus vxorem habuit ? ne incuſes nuptias. Hæc dico,vt ne quis prætexat vel vxorem,vel liberos,vel militiam,vel negociationem,vel opificium,vel ſeruitutem,vel diuitias,vel paupertatem. Hæc excuſatio, hic prætextus,diaboli inſidię ſunt. Militiã prætexis,& dicis. Non poſſum eſſe pius. Cẽturio nõne miles erat? & dicit ad Ieſum. Non ſum dignus,vt intres ſub tectum meũ ſed dic
Matt 8.b verbo,& ſanabitur puer me⁹. Et admiratus Ieſus,ait. Amẽ amen dico vobis,neque in Iſraël tantam fidem inueni. Nihilque nocuit illum ſua militia. Atqui ſi opifex? Et paulus

operatus

operatus eſt manibus;qui & antea eccleſiarũ deprædator, *1.Corint.*
& poſt hoc factus prædicator & apoſtolus.Quid verò ſi di *4.c. &*
ues?Et Abraham diues,& ipſe vxorẽ habuit & pueros.Cre *1.Theſ.2.*
didit enim Abrahã,& reputatũ eſt ei ad iuſtitiã, & amicus *& 3.b.*
dei vocatus eſt:tam nihil obfuerũt ei diuitiæ,& mulier, & *Rom.4.a*
pueri.Non habes excuſationẽ. Tria quæ prætexere potes.
vnus ille habuit,& vxorem,& pueros,& diuitias.Sed quomodo ſi ſeruus? Et Oneſimus ſeruus erat, & ſcribit Paulus *Ad Phil.*
Philemoni,dicens:Oneſimũ qui olim nullius frugis,nunc *1.a.*
autẽ & mihi & tibi vtilis. Verũ,quid ſi rex? Erat & Dauid *2.Reg.*
rex,& quum ingreſſus ad eum Nathan propheta,& arguit *12.b.*
ipſum de peccato quod fecerat.Nunquid in illũ tyrannidẽ
rex exercuit?nũquid vel aſperum aliquod verbũ prophetæ
dedit?an nõ & in regno ſeruũ ſe fatebatur,dicens:Peccaui *Ibidem d*
domino?Et propheta vidẽs pœnitẽtiam eius,dixit: Et dominus abſtulit peccatũ tuum. Velox pœnitentia,velocior
condonatio.Nũ aliquid tribuit ſibi rex,& dixit: Rex ſum,
amictus purpura,circũdatus diademate,fero tela,ſagittas,
ſcuta,arma:mihi ſunt milites,& armigeri & pauperẽ illum
timerem?ferrémne eum,& non occiderem?Sed nihil taliũ,
quãuis rex eſſet:ſciebat enim quod peccarat,& ob hoc pœnituit:quia ſciebat ſe grauiter peccaſſe, & nihil ei obfuit
regnum.Iam quid ſi iuuenis?erat & Daniel iuuenis,& leonum ora conſtrinxit,&dracones cõfregit,Bel ſubuertit,&
preſbyteros iudicauit: Suſannã liberauit,tantæq; virtuti
imperfecta ætas non obfuit, An non & talis erat fratrum
amator Ioſeph,qui tantã præ ſe tulit ſapientiã & cõtinentiam apud Aegyptiã?Veſtem ſuam diuiſit,fidem nõ diſrupit,impudentiã mulieris vicit,concupiſcentiã nõ ſatiauit, *Gen.39.e*
& nihil impediuit illius virtutẽ adoleſcentia. Sed quid ſi *3.Regum*
vidua?Erat & Sidonia vidua,quæ Heliã hoſpitio excepit, *17.c.*
& pauit pane & aqua,& authorem famis non eſt reuerita.
Quid autẽ ſi meretrix?Erat & Raab,quæ exploratores occultauit,& cũ filij Iſraël terram promiſſionis accepiſſent, *Ioſue 6.e*
ſaluata eſt ipſa cũ domo & genere ſuo.At quomodo ſi pauper?Pauper erat talis & Lazarus.Et quantã ille ſapiẽtiam *Luc.16.e*
ac patientiam in extremis oſtendit,licet nihil illũ in tanta
neceſſitate leniret.Iam ſi mulieri quis deditus ſit,an nõ,&
Sampſon?nam licet à muliere ſit proditus,tamen ipſi deus

N dedit,

dedit, vt ſe de alienigenis vlciſceretur; Sed quid ſi amas fi-
lios? amabat & Iob. Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides
quod ſaluati ſunt? Habes fidem, habes omnia: nō habes fi-
dem, rex licet ſis, non tibi proderit regnū: ſed ne promiſſio
Ioā.2.a. nis obliuiſcar. Vocatus igitur eſt Ieſus ad nuptias: & quum
ipſe ibi eſſet, vinum nō habebant. Dicit ei mater ſua: Vinū
non habent. Dicit ei Ieſus: Implete hydrias aqua. Et imple
uerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autem
dixit, implete hydrias aqua? an nō qui verbo cælum fecit,
& terram fundauit, & omnia quæ in eis, cuius oculus areſa
cit abyſſos, à quo tremit omnis creatura tam cæleſtium, q̄
terreſtrium, qui ea quæ non ſunt facit eſſe, potuit etiam hy
drias aqua implere? & dicit, Haurite aquam. Ad quid? Ego
dico, quod ſi negarint, manus eorum quæ hauſerunt, & hu
meri qui geſtauerūt aquam, ipſos redarguant. Idem etiam
fecit quum Lazarum ſuſcitauit, antequam ad locum illum
Ibid.11.b veniret, dicit diſcipulis: Lazarus amicus noſter obdormi-
uit. Poſtquam autem venerunt ſorores Lazari, & dixerunt
ei, Lazarus mortuus eſt: dixit eis, Quo poſuiſtis eū? Dicunt
ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulò antea di
xerat diſcipulis, Lazarus mortuus eſt: & nunc dicit, Vbi po
ſuiſtis eum? Mortem prædixerat diſcipulis ſuis, & locū ne-
ſcit. Sciebat, ſed propter Iudæos dicebat, quia rudes erant.
Et ita quum dicit, Vbi poſuiſtis eum? non ignorantiæ erat:
Gen.3.b. ſicut & cùm in paradiſo dicebat Adam, Adam vbi es? Igno
rabátne vbi eſſet? non eſt dicendum: ſed quia dicebat illis
diabolus, quod in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis
vt dij. Et ſuſpicati ſunt illi quod futuri eſſent dij. Ob hoc
arguit ipſum deus, Adam vbi es? pro eo quod comediſti &
manſiſti homo. Sic & apud Lazarum egit. Nam vt appro-
Ioan.11.f piauit monumento, dixit Iudæis: Tollite lapidem de mo-
numento, & tulerunt. Dicit ipſi ſoror Lazari, Iā fœtet, nūc
enim quatriduanus eſt. Et vt clamauit voce magna, dixit:
Lazare, veni foras. Et prodiit vinctus inſtitis. An non qui
transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidē moue-
re? qui ſtimulos mortis confregit, qui portas inferni cōtri-
uit, nō potuit vincula diſrumpere? & dicit ipſis, Soluite ip-
ſum. Ad quid, vt ſi negent, manus eorū & oculi ipſorū re-
darguant ipſos, Ob hoc dixit, Soluite ipſum. In primis au-
tem

tem ſoror Lazari teſtimoniū dedit, dicēs: Iam fœtet. Idem *Ioan.2.b.*
& in nuptiis fecit, dicēdo eis: Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vnde quaq; certos ipſos reddebat. Semper enim increduli erant Iudæi, & impudentes. Vultis cognoſcere quanta eis fecit deus, & permanſerunt ſemper ingrati. Diſcite, ſed oro: accommodate vos mihi, & auſcultate quæ dicuntur. Demōſtrabo enim vobis, quod ab initio ingrati & increduli fuerūt. Septuaginta & quinq; animæ Aegyptū ingreſſæ ſunt, *Deut.10.*
& factæ ſunt ſexcenta milia Mortuus eſt Ioſeph, & ſurrexit alius rex qui Ioſeph memor nō fuit, afflixit igitur filios *d.*
Iſraël valde Clamauerunt ad deum, dicentes: Domine, tu *Exo.32.c*
iuraſti patribus noſtris, daturū te ſemini noſtro terrā fluētem lacte & melle: nunc domine memor eſto teſtamenti, quod poſuiſti patribus noſtris, & erue nos de manū Pharaonis regis Aegypti, & ex ſeruitute Aegyptiorum. Audiuit igitur dominus vocē eorum, & miſit ad eos Moſen. Sed attendite verba, dicit Moſi deus. Accipe agnum immaculatum, anniculum primogenitum, & immola, & ſanguine *Ibid.12.d*
eius vnuſquiſq; obliniat fores, vt quum venerit angelus habens gladium extētum, & viderit quod ſanguine ſit linita domus, illā tranſeat, ſin viderit nō oblitam ingredietur, & omnia perdet. Fecit igitur Moſes ſic, & tradidit populo, & illi accepto cruore ianuā linierūt. Et venit angelus, habens extentū gladiū ſuū, & vidit ſanguinē in foribus, & trāſijt: vbi autē non vidit, ingreſſus, & oīa perdidit, Hæc oīa non abſq; ratione facta ſunt: ſed quia per lignū & ſanguinē ſaluādi eramus, ꝓpterea iuſſit deus vnūquēq; ſanguine fores ſignare. Et quare nō dixit deus, Lini muros ſanguine? quia non eramus ſaluādi per lapides, ſed per lignū. Eduxit itaq; eos Moſes ex terra Aegypti, & tulit in deſertum, & dicunt *Exod.16.*
Moſi: Eduxiſti nos in deſertū vt occideres, quaſi nō ſint ſe *a.& Nu-*
pulchra in Aegypto? Nōne nobis meliꝰ erat cū eſſemus in *me.16.b.*
Aegypto dū comederemꝰ melones & pepones, allia, & cæpe? Vidiſti ingratitudinē, ipſi dicebāt deo, & precabant vt educeret ſe ex terra Aegypti: at vbi in deſertum venerūt, fuerūt ingrati. Cognoſcis ingratitudinē? ſed rem maiorē & ſingularē vide. Quadraginta annis fuerūt in deſerto, capilluſq; ipſorū nō creuit, neq; vnguis veſtimētū ipſorū nō fuit

 ſordi-

ſordidatum,calceamentũ ipſorum non fuit contritũ? non laborauerunt,non foderunt,boues non vinxerũt,aratrum non traxerunt,ſulcos non ſecuerunt,tribulos non euellerunt,ſemina non ſparſerunt,imbres non expectauerũt,Solis æſtus non tulerunt,tempus meſſis non exceperunt, falcem non acuere,neque meſſuere, non colligarunt ariſtas, non comportarunt,non conuexerunt in aream,non extriuerunt, non repurgarunt, non pinſuerunt, non coxerunt panes,& nihil omnino illorum fecerũt:ſed panem è cælo nullis manibus elaboratũ comederũt? præponebatur menſa nullo præparante,impaſſibilitate imitabantur angelos, natura ſuæ imbecillitatis oblita erat : & poſt tot beneficia
Exod.32. 4. dixerunt Aaroni:Da nobis deos,qui nos præcedant: Moſi enim illi qui nos eduxit è terra Aegypti, neſcimus quid acciderit:fecerũtq; vim magnam Aaroni. Ille vt vidit eos duri cordis & incircunciſos,dicit ipſis:Tollite inaures veſtras,& mittite in ignem:& ſi quid aſcẽdit, hoc deus ſit: & aſcendit bubulum caput. Hic obſerua hæreticũ,paraſitum, ingratum Iudæum,dicentem:Si deus genuit, igitur & fluxurã ſuſtinuit,& corruptibilis eſt. O miſer & perdite, hæc ne de filio dei ſuſpicaris? At nos,abſit,ne ſit. Sed genuit pater filium,vnus vnicum,deus deum perfectum?ita ſentiunt Chriſtiani. Quia autem licet teipſum neſcias,ſuperna curioſius putas perquirenda, dic: Putáſne te ſcire,quomodo inauribus in pyram coniectis, bubulum caput aſcenderit? Nõ hoc chalcotypus operatus eſt. Nõ erat conflator, quomodo ergo egreſſum eſt bubulũ caput,audes dicere? Si neſcis hæc inferiora,quomodo curioſè ſuperna inquiris? qui neſcis propria,quomodo curioſè aliena inquiris? Et afferũt
Ioā.15.4. nobis euãgelicã vocem,quod Ieſus dixerit diſcipulis: Ego ſum vitis,vos palmites,pater meus agricola eſt. Vides,dicit,quod fecit filium. Inutilis enim vitis , niſi ab agricola colatur. Et putauit quod magnum aliquid & egregium dicant. Sed auſcultate obſecro. Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis,finite dicam & aduerſus impudẽtes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate,& impudens hæretice, agricolã non paſci à vite? Armis tuis te capiam. Sicut agricola colit vitẽ,ita & pater operatur ſuum filiũ. Videamus quis ab altero educetur,an vitis ab agricola,vel agricola à vite,vt di
cis

cis, Pater à filio habet eſſe: nō eſt igitur agricola, qui nō ex operibus ſuis paſcitur. Quid ergo? filius paſcit patrē? Non, abſit. Deſine inſipientiſſima hęc loqui. Nā ſicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Non enim dixit, Pater meus operatus eſt me: ſed, pater meꝰ agricola eſt. Gauiſus eſt enim pater in filio. Nō audiuiſti ipſum dicentem, Ipſe eſt filius meus dilectus in quo mihi cōplacui, ipſum audite? Quando ſtetit in Iordanis fluentis, non dixit, Ille eſt quem creaui, quem feci: ſed dixit, inquo mihi beneplacitū. Num & vocem illā reiicis? Et iterum dicit: Deſcendi è cælo, non vt voluntatem meā facerem, ſed eius qui miſit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudęis, qui dicebāt ipſum eſſe fabri filium: & quaſi inimico dei cōtrarii erant, & propter hoc dixit, deſcendi. Et quia deo cōtrarium dicebant, reſpondebat: Nō veni vt faciam voluntatē meam, ſed eius qui miſit me patris. Nam licet videbatur colere patrem, ipſum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorū conſuluit, ſic loquendo. Alioqui quomodo is qui vbiq; eſt: vel qui omnia adimplet, demittit, vel deſcendit? Vides igitur quod propter Iudæos dixit, deſcendi de cælo, non propter ſeipſum. Nullam habes excuſationem. Afferunt autem hic nobis & aliud teſtimoniū apoſtoli dicentis, Vnus deus pater, & ex quo omnia. & vnus dominus Ieſus Chriſtus, per quē omnia. Dicis quod alius deus præter patrē non ſit: & ego dico quod præter filium, alius talis dominus non ſit. Quid igitur? contendemus? Minimè, abſit. Scimus enim propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, ſed audite diligēter ſermonem. Quia gentiles multos deos colebant, Iudæi verò vnum principatū. Vt ergo & multitudinem deorū, & principatū vnius ſimul auferret, dicebat: Siue enim ſint dii multi & domini multi, ſiue in cęlo ſiue in terra: ſed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus, ſuſtulit deorum multitudinē. Vbi enim vnus, ibi non ſunt multi: dicendo verò pater: ſuſtulit principatū vniꝰ. Vbi enim pater, manifeſtū quod ibi & filius. Et propterea dixit: Vnus deus pater, ex quo oīa: & vnus dominꝰ Ieſus Chriſtus, per quē omnia. Vides quod ad Gentiles & Iudæos ſermonē verterit Paulus, ob hoc dixit, Vnus dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quē omnia. Quia omnia tam viſibilia, quā inuiſibilia, de quo audi Io-

*Mat. 17 a & 2. Pet. 1. d*

*Ioan. 6. d*

*Mat. 13 g*

*1. cor. 8. b*

*1. Cor. 8 b*

*Ibidem.*

annem dicentē: In principio erat verbū, & verbū erat apud
Ioan. 1. a. deum, & deus erat verbū, hoc erat in pricipio apud deū. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factū eſt nihil quod factū eſt. Vides quod ipſe omniū eſt opifex. Non audebis, inquit, mihi oſtēdere, quod filius cū patre numeretur. Increduli quouſque non ceſſatis contradicere, peruertentes ſcripturas, vt filiū ſimplicem dicamus creaturam vel facturam? Vultis cognoſcere, quod cū de filio verbum aliquid ſublime & deo dignum audiūt, inſanire incipiunt, & putāt in ora ſua amaritudinem immitti: eius rei vobis exēplum dicam. Cum quis morbis & febribus laborat, & paululū relinquitur ab eis, ſi ordināt medici, vt os eius melle oblinia tur, faciantq; id ſerui vt pręcipitur: exiſtimat infirm⁹ quod amarum ſit mel, licet circūſtantes infirmū moneant dulciſſimum eſſe mel, videtur tamen infirmantis ori amarū, non quod amarum ſit mel (quid enim dulcius melle?) ſed quod ille qui mel accipit, infirmus eſt. Sic & illis contingit, cum audiunt cōſubſtantialē opinantur offundi ſibi amaritudinem, nō quod ſermo eius naturæ ſit, ſed quod infirmę illorum ſunt aures. Pater filiū vocat, ſimiliter apoſtoli: ipſi autem creaturam & facturā. Et quomodo filius creatura & factura? An idem eſt gignere, & creare? Si omnis qui gignit, creat, & omnis qui creat, gignit: colligemus omnes creaturas filios & genitos eſſe dei: quia omnia per filiū facta ſūt. Igitur qui creauit, idem etiā genuit. Vides quod nati ſunt dei, ſicut tu dicis? Quandiu eritis increduli? Dicite mihi, quomodo colatur filius, quādoquidem filius dicitur? Nōne & tu filius? ſed quid, quod deus dicitur? nōne & tu? Sed potes mihi dicere, Ille re filius, tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura. Ille re filius, tu appellatione. Ille à ſolo patre genitus eſt, tu autem ex præiacēte materia formatus. Hæc contra Gētiles, Iudæos, & hereticos dicta ſint. Nos autem glorificemus patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Ioan. 4. c Homilia d. Ioan. Chryſoſtomi, in dictum Ioannis, Veniet hora, quando veri adoratores adorabunt patrem, in ſpiritu & veritate.

I nnu-

INnumera beneficia dei, quibus per momenta perfruimur, ſi iugi meditatiōe animo & ſermone reuoluimus: inueniem⁹ nihil tam cōgruere nobis quā continuare preces, narrare laudes, prędicare virtutes, atq; in eius maieſtatis cultū, tota animi veneratione, obſequio, ſemet deuouere. Sic enī efficit, vt dū deo gratiarū actionē referimus: & noſtra officia cōpleamus, & eius potētiam cunctis populis demōſtremus. Veniet inquit, hora, quando veri adoratores adorabunt patrem, in ſpiritu & veritate. Dum verò adoratores, dicit: eſſe quoſdam falſos oſtendit, ſuos veros eſſe mōſtrauit. Eius eſt enim, quod verum eſt: cuius quod falſum eſt, eſſe non poteſt. Diuiſit ſubſtantiam, dum ſpeciem ſeparauit: genus oſtēdit dum patrē conſtituit. Et vt verius dicam æmulis: Cuncta conſiſtunt: nec quicquam inuenio, quod contrarium habere poſſit. Denique ſeparatæ ſunt diuerſæ naturæ. Falſum enim veritas non capit, amaritudinem dulcedo non patitur: noctes & dies diuerſę ſunt, frigus calori non conuenit. Perdet res quæque, quod naſcitur, ſi aliquādo ęmulo copuletur. Adeò & bonus malo ſi cōnectitur aut pares reddūtur, aut cito ab inuicem ſeparātur. Amicitiæ enim, pares aut quærunt, aut faciunt: diuerſa verò, aut voluntas, aut neceſſitas iungit. Cæterum nephas eſt iungere, quod natura copulari nō patitur. Si cōmunicauit, inquit, lupus agno aliquando: ſic peccator iuſto. *Eccle.15 e* & iterum, Nolite coniungi cum infidelibus. *2.Co.6.c* Quæ enim participatio iuſtitiæ iniqtati? Quis autem cōſenſus Chriſto ad Belial? Quę autē particula eſt fideli cū infideli? Quæ cōuētio tēplo dei cū ſimulachris? Igitur quoniā quod verum eſt, dei eſt: quod falſum, diaboli. enitendum eſt, vt Chriſtianus veritatis ſectator in ſpiritu & veritate deum adoret: vt inter veros adoratores conſtitutus, dei ſit orator effectus, vt eum clementer exaudiat deus. Non omnis, inquit, qui dicit mihi domine, domine, *Mat.7.c* introibit in regnum cælorum, ſed is, qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis eſt: ipſe introibit in regnum cælorum: & iterum, Quid mihi dicitis domine, domine, *Luc.16 g* & non facitis, quæ mando vobis? Falſos enim & ſimulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire. Tunc etenī facile poterit eſſe verū quod dicitur: ſi qui in veritate

## DE LAZARO RESVSCI- tato Homilia.

GRandi fratres ſtupore, grandi miraculo hinc, & inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus eſt: vt terrenis artubus, vel membris fœtentibus delebatur, ſepultus eſt, & humatus. Contractis igitur membris inter ieiunas, & innumerabiles coſtas, pellis tetra diſtenditur, & humoris riuus, qui de gurgite viſcerũ labatur, fœtenti iam ſentina per ſolum cadaueris teter & cœruleus labebatur. Sed quia iuſtum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in ſeculo dilexiſſet, præſaga voce præſcius futurorum apoſtolis ſuis dormire Lazarũ dixit: &quem promiſit, ſi ad illam ciuitatem accederet, protinus excitandũ. Huic ergo Lazaro, cui per cœruleas venas mẽbra tabuerunt, quem locatum ſpelunca inciſæ rupis, immani obiectus ex pondere lapis perenni valida detruſerant. Bono maieſtatis munere ſerena anguſtę virtutis ęternitas, ſaluatoris flectitur pietate, & ad ſorores pueri, quas Lazaro crines ſparſos per genas triſtes capillos obduxerant, reſurgere poſſe Lazarum, ſi iſti crederent, ſacratiſſima vera dei pietas intonabat, Mox ſorores conſtipante turba, miraculi eiulatu, æſtu, ieiuniis, lachrymarum vbertatibus, ebrietâte dehinc genibus à ſtatu totius corporis miſerandi iactantur. Heu luctus pius, precum pulſus tenuante defectu carmine palpitati, ſorores lachrymas pro germano fundebant, & Hebręas graſſitando voces fractis in vnum ſingultibus ſaluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi feſtinatus, quæ ſpectantium turba, qualis tanti miraculi potuit eſſe conuentus, vbi eſſent plangentes puellæ, mortuus frater, & Chriſtus fratrem promitteret excitandum? Conuenerunt, credo ad hoc ſpectaculum ſeruãdæ memoriæ ſempiternæ milites, Iudæi, Gentiles, Chriſtiani, proſelyti, nautæ nobiles, ſerui, ſenatores, & iudices, an reſurgere poſſit, fœtor longius de ſepulchro populum feriebat, tota ciuitas morabatur. Qualis illic eras Ieſu Chri

*Hæc Homilia non uidetur eſſe Chryſoſtomi.*

narrato. Flebat deus mortalibus lachrymis excitatus: & cũ Lazarum (poteſtate ſua fretus) mortis de vinculis reuocaret, pręſtabat pietatis officium ſolatio lamentorum. Flebat deus, non quod ante ſe mortuum periſſe cognoſceret, ſed quòd ſororum fletibus obtemperaret: flebat deus, vt quod homines pro hominibus facerent, deus lachrymis & pietate monſtraret flebat deus, cur vſque ad hoc mortalis deliquiſſet, & vt diſcuſſus de perēnitatibus inferos adamaſſet: flebat deus, quod eos qui immortales eſſe potuerunt, diabolus feciſſet eſſe mortales. Heu tenuis aura de cęlo corpus quod rexerat ſucciduis artubus deſerebat, ſed nō te pater, non filius aliquando deſpexit. Pro tua morte factus eſt & chriſtus ipſe mortalis. Flebat Maria, & fratre ipſo mortuo ſoror Martha plangebat. Harũ ad lachrymas ſaluator pietate cōmotus, fletus è fletibus contrahebat, vt quia ipſe ſororum lachrymis filij ſui etiam inter ipſos cęlos paternitas flecteretur. Reuoluuntur ſaxa, ſecretarium pateſcit horroris curioſi, affatim gentium populorum oculi mittebantur

*Ioan.* 11. *f* in antrum. Ecce vox domini ſaluatoris, Lazare, inquit, veni foras. Et vt Chriſtus docet, & pręuidet, exeũte mortuo, qui curioſos oculos in antrum ſolicitis prætendebant, veniente foras, expaueſcenti formidine longius recurrebãt. Viſus eſt tecta facie, manibus pedibuſquė cōſtrictus, & ad documentum virtutis ipſe mortuus adhuc vinculatus, vt CHRISTVS iuſſerat, ſuis manibus reſoluebant. Quæ rogo voces illic, qualis preſſura videntium, quàm curioſa micantium lumina, qualis in ceruicibus pręuenientium multitudo pendebat: qui fletus, quæ gaudia, quale murmur, quàm nouum & cęleſte miraculum. Mors vincitur, homo redditur, inferorum catenæ franguntur, & poſt quatriduũ Lazari lingua mouetur, manus officio pręparantur, oculis viſus redditur, in orbibus currunt, veſtigia greſſibus explicantur, auribus renouatur auditus, acies diriguntur in parētes. Cognatio recidiuis obtutibus renouatur, vox proſapiæ currit in auribus ſaluatoris, vnde admotus oſcula recognoſcũt frigida: poſcitur & panis, nec non & domus petitur, CHRISTI miracula referuntur, &c.

IN

## IN DICTVM IOANNIS. VOS amici mei.&c. Homilia prima.

DOminus Chriſtus in euangelio ſuo loquitur dicens: Vos amici mei eſtis,ſi feceritis, quæ mando vobis. Dominus Chriſtus clementer ſuos alloquitur beneuolè atque amãter ſuo nomini dicatos hortatur, Vos inquit,amici mei eſtis,ſi feceritis,q̃ mãdo vobis. Nõ es,inquit,ſeruus,ſed amicus,ſi quæ tibi mãdo ꝑfeceris. Nõ es famulus,ſed amori noſtro cõiunctus: ſi quod impero,inſtãter impleueris. Tranſies enim in amicũ ex ſeruo,in familiarẽ ex famulo,migrabis in amabilẽ de externo. Non em̃ peccatũ ſeruitutis tibi notã inurit,ſed indulgẽtia amicitie noſtræ coniunxit. Nec peccata facient te iam iamque obnoxiũ,quæ donando tibi mecum te deſtinaui in regnũ. Sua igitur amicitiæ fidẽ,cõiunctam nobis obtine charitatem. Vnum ſumus vterque par ſit iubentis & facientis aſſenſus,vt par ſit in cæleſtibus dominatus: vt enim hominem naſcendo ipſe ſuſcepi,& counitus homini deus apparui;ita tu homo per gratiam me ſuſcepto,& mihi redemptori coniunctus,eris ſociatus in cęlo,vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amicitiæ tibi nomẽ indulgentia mea, non tua merita contulerunt,te amabilem mihi benignitas noſtra,nõ tua prę ſtiterunt officia. Nihil meruiſti,& amic⁹ es,quod mereri incipies,ſi fueris vt iubeo,obſecut⁹. Quinimo amic⁹ eſſe nõ poteris: niſi quod iubeo ſtudioſe ac bñuole ꝑpetraris. vt em̃ ego te redimerẽ,ad terras deſcẽdi,ita vt tu mecũ ꝑmaneas,ad me migrabis ad cælũ. Nam inter hoĩes amicitiæ cũ amãtibus copulantur,& inter ſocios dũ ſeruatur fides,perſeuerãs ſocietas inuenitur. Deniq; tolle amorẽ,& amicitiæ nomẽ ſuſtuleris, tolle fidẽ, & ſocietas inter hoĩes nõ erit. Vt em̃ amore,amicitia: ita fides, ſocietate cõſiſtit. Nec cõtemptor amicũ, nec ſocietas perfidum poterit retinere. Sic amicitiæ cæleſtis faſtigiũ ſancti omnes apoſtoli adepti ſunt. Sic in amorem domini patriarchę venerũt ſic inquam ,Abraham dum diuinis iuſſis ob-

cæleſte ſemen per Chriſtum, & terrenum ſemen deficeret per contemptũ: vt fuiſſet æternum, quod præcepta ſeruaret: & temporale fieret quod cõtemptui ſubiacuiſſet, vt Abrahæ cæleſte ſemen inchoaretur, vt dixi per Chriſtum, quia terrenum ceſſaturum fuerat per Hebræum. Igitur naſcitur Chriſtus Abrahę ſemen ex Abraham, qui ipſum fecerat Abraham. Naſcitur inquam, ex patre, qui prior genuerat patrem: vt eſſet filius patre anterior, eſſet Chriſtus genitore prior. Nec enim naſci corporaliter potuiſſet, niſi
*Ioan. 8.g* genitori, originem tribuiſſet, vt eſſet genitoris genitor & ſuæ originis fabricator. Vnde Dominus dicebat Iudæis: Amen dico vobis, ante Abraham ego ſum. Quare tu quiſquis es, qui de ſemine Abrahæ Chriſtiane deſcendis, quiſquis eius te filium gloriaris, ſi filius es, ſerua quod pater: ſi amicus, imple quod præcipit CHRISTVS: vt poſſis [illegible]tari de amicitia domini, ſi tuis actibus eum feceris gloriari. Si quis te de potentibus mundi, aut hęredem vellet conſcribere, aut amicum ſibi coniungere, aut in filiũ voluiſſet forſitan adoptare: nónne admiratus, & ſtupens totum illi dicares obſequium? Nónne eum omni cultu ſuſcipere religionis parares officia impartires, ne in aliquo ille offenſus aut voluntatem reflecteret, aut diſpoſitionem mutaret, aut in meliorẽ te forſitan quod decreuerat, tranſtuliſſet? Nũc vero hęredem te deus, amicum Chriſtus conſtituit, & per eũdem genitoris factus es filius. Si hæres es, teſtatoris delegata conſerua: ſi amicus, amicitiæ fœdera inuiolata oſtẽta: ſi filius es, lineamenta patris demonſtra. Vt enim hæres teſtamento, amicus officio, amore filius comprobatur: ita Chriſtianus eſſe, quod dicitur, potuerit, ſi quod profitetur, impleuerit. Qui ſibi placet de amicitia Chriſti, propoſitę reſpondeat conditioni. Vos inquit, amici mei eſtis, ſi feceritis, quę mando vobis. Mandatorum obſeruatio, amicitiæ eſt cõfirmatio. Non poteſt quis & amicus eſſe, & mãdata contemnere, quia qui contemnit mandatum, amicus eſſe non poterit. Primum igitur, bene tibi dei cultor hoc contigit. Vnde tibi munus tantũ venit: vt ad Chriſti amicitias poſſes accedere, vt ad familiaritatem poſſes domini peruenire? Si ex merito: nullũ in nobis meritum niſi quod contulit Chriſtus. Si ex precibus nullus precum effectus,

niſi

niſi quas dominus deo patri commendat. Igitur ſi neq; ex merito, neq; ex precibus, neq; vlla prærogatiua iſtud nobis potuerit prouenire, reſtat, vt benignitas dei hoc nobis per Chriſtum contulerit: qui pro nobis corpus induit crucem pertulit, inferos penetrauit: & reſurgēs victor in cælum aſcendit, & nos in amicitias ſuæ benignitatis allegit, dicēs: Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ mādo vobis. Benignitas Chriſti proponit præmium, vt exigat officium: confert dignitatem, vt de nobis exigat ſeruitutem: beneficiis prouocat, vt officia noſtra eliciat. Nec eſt gratuitum quod ſeruitur: quia pręmium eſt quo ſeruitus iſta pēſatur, vt iam negociatio ſit iſta, non ſeruitus, mercatio ſit, nō famulatus. Per vſuram enim redditur, quicquid in iſto tempore per noſtra obſequia fœneratur, vt contemptus in homine cōfundatur, qui ad cultum Chriſti, eius amicitiis noluit prouocari. Erubeſce igitur, quiſquis es, erubeſce, qui in amicitias Chriſti vocaris, nec obſequeris, qui familiaris diceris, nec eius mādatis intendis. Nam qui pręmiis in obſequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres, ſi gratuitum ſubires ſeruitium, qui tam liberale Chriſti contemnis imperium, vt iam qui amicitiis noluit penſare obſequium, contemptus ſui gratuitū incurrat ſuppliciū. Non enim tibi ſeruus ò homo, præmiis inuitatus obſequitur, aut donis & muneribus illectus quiſpiam famulatur, quem conditio ſubiicit, famulatus addicit, ſeruitus ipſa cōpellit: cum diſcreta iſta ſeparatáque conſiſtant, dum alius eſt dominus, alius ſeruus, alius imperans, alius qui dignitate ſuſcipitur, alius qui conditione ſubiici demonſtratur. Denique tunc & homo ipſe beatus eſt, ſi imperanti animo ſeruiat corpus, ſi virtutibus ſubiecta ſint vitia, ſi contraria proſperis cedant, ſi bonis aduerſa ſuccumbant. Vnde tibi homo ex teipſo: naſcetur iudiciū, dum imperas ſeruo, & nō pares domino, dū famulis dominaris & dominăti ipſe nō ſeruis, & tu tamen ſine pręmio imperas, ille tibi pręmijs,

ſi ſeruieris, ſeruus nō eris, ſi parueris, amicus firmaberis, ſi quę mādo, perfeceris. Da quod exigo, & accipe quod promitto. Imple, quod iubeo, & poſſide quod diſpono. Etenī quid obſeruanti promittitur, ſi contēnenti præmiū diſpenſatur? Aut quomodo poterit in obſequiū quiſpiā ꝓuocari, ſi contumax indigne cœperit numerari. Tunc enim amic⁹ dignus eſt nuncupari, ſi mādata implere cōtendit Chriſti.

## IN DICTVM IOANNIS, VOS amici mei eſtis ſi feceritis &c. Homilia. ij.

Ioan. 15 b

V*Os amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ mando uobis.* Cum in hominem collatos conſidero diuinos affectus, & cæleſtis potentię magnificos fructus, ad poſtremum illi impartitos attendo, tunc & ſupernam benignitatem admiror, & familiaritatem Chriſtiano cōceſſam dum cogito, ſtupeo, dum tracto, hæſito: dum recolo, perhorreſco, vt quantum natura homo ſit precioſus, tantum ſit indulgentia CHRISTI magnificus. Nam ſi quoties hominis qualitas retractatur, toties redemptoris ſublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellentem, quā ex proprio noſti degenerem. At cum cęleſtia forte iura ſeruauerit, & quid redemptori debeat, cognouerit, inuenies ita merito dignū, vt redemptione noris præcipuū, vt tunc mireris in homine deū, cū dei opus in hominis morib⁹ fulgere vitæ ſplendore perſpexeris. Dominus loquitur dicēs: Vos amici mei eritis, ſi feceritis, quæ mando vobis. Pendet amicitiæ Chriſti promiſſio certo cōditionis obſequio. Proponitur enim familiaritatis ſublimitas officiorū fœnore comparanda, cū domino certa negociatio copulatur. Promittit enim & exigit, & ſublimat & ſubiicit, benignus eſt & cōpellit. Chriſtiano enim diuinæ amicitiæ promittuntur, vt ab eo obſequia debita repetantur. Famulatu dignitas quęritur, officio ſublimitas cōparatur: ad amicitiarū verò cæleſtium potentiam, ſeruitutis obſequio peruenitur. Inuitaris amicitiarum præmio Chriſtiane, nec inobedientiæ excuſari poteris, cuius officia tanto precio expunguntur, cuius officia liberalitate tanta pēſantur, vt qui obſequiſpōte debueras, præmio ad obedientiā inuiteris: nec te à bonis debere vacare obſequiis, cui promittit benignitas Chriſti

præ-

premium. Cōſideta enim quanta ſit apud deum liberalitas, benignitas quanta, vbi obſequia ſine præmio patrari non poſſunt, vbi ſeruitus dignitate expungitur, & amicitia Chriſti officio cōparatur: cui ſeruire, promoueri eſt: & obſequi, ſublimari. O venerāda pietas CHRISTI qui præmia tibi vt obſequaris, promittit, dignitatem, vt famuleris, oſtendit, amicitiis inuitat, vt ſeruitutem extorqueat. Suos eſſe, quod ipſe deſiderat: ſi modo vt patri ipſe, ſic Chriſtianus obtemperet genitori. Nam ſi deriuationem nominis à CHRISTO Chriſtiane ſumpſiſti: nec aliter tibi competit amicitiarum coniunctio, aut hæreditatis participatio, niſi par fuerit officiorum communio. Qui dicit ſe, inquit, in Chriſto manere, debet quomodo ille ambulauit, & ipſe ambulare. Nā ſi Chriſtus patrem obſequendo promeruit, & obſequio faſtigium tantę maieſtatis accepit, cur non imitaris dominum, cur non eius iubentis ſeruas imperium? Nam ſi dominus deo patri ſeruiuit, cur ſeruus domino obſequia ſeruitutis non reddit? Nō poteſt amicus exiſtere, qui amicitiæ iura non ſeruat. Non poteſt ad familiaritatem Chriſti accedere, qui eius mandata noluerit obſeruare. Adeptio amicitiarum, eſt obſeruatio mandatorum. Amicitia, amoris eſt vinculum: vnde nominis ducit exordium. Fruſtra tibi amici nomen imponis ſi amici iuſſa non feceris. Fruſtra nomen vſurpas, ſi nomini per contemptum repugnas. Aut enim factis, quod vocaris, oſtende: aut obſeruantibus nominis vocabulum cede. Præuaricationis crimen incurris, ſi aliud feceris quam vocaris. Quinimo amicitias reſpuis Chriſti, qui in te & fœdera pietatis cōtulit, & amicitiæ iura donauit. Noli ingratus exiſtere, noli dona collata contēptu ſacrilego repudiare. Ad inuitandum te Chriſtus publice eū patrem exorat. Pater, inquit, volo, vt vbi ego fuero, & iſti ſint mecum, & videant claritatem, quam mihi dediſti priuſquàm mundus fieret. Si te quiſpiam diues in amicitias aſciſcere vellet, ſi

*Ioā.14.a*

*Amicitia unde.*

*Ioā.17 d.*

Nec vereris, ne ex familiaritate hoſtis, ex amico inimi[illegible] exiſtas: vt qui in æternum cum Chriſto poſſes gaude[illegible] cum diabolo incipias gehennæ ignibus conflagrare. [illegible] ſtupenda benignitas domini,ô veneranda pietas Chriſ[illegible] quæ ante tibi in amicitias obuenit, quàm te ſibi amicũ c[illegible] ſtituit. Ante ſe tibi dominus familiaritatẽ exhibuit, quà[illegible] te in familiaritatẽ vocauit. Propter nos corpus induit,cr[illegible] cem pertulit,mortẽ excepit: Nos peccauimus, & Chriſtu[illegible] ſanguinem fudit.Nos deliquimus:& iugulari filius dei v[illegible] luit.Immortalis pro mortalibus mortuus eſt:innocens pr[illegible] reis occiſus eſt:iuſtus pro peccatoribus interẽptus eſt.Vn[illegible] de cognoſcitur quantum præſtabit ſeruientibus,qui tant[illegible] peccatoribus præſtitit.Tantum in te Chriſti amorem,qu[illegible] amore Chriſtiane penſabis?Tantos in te beneuolẽtiæ fru[illegible] ctus,quo officio comparabis?Quicquid in eius obſequium erogaueris,parum eſt. Quicquid in eius ſeruitutem impẽ deris,minus eſt.Nec ſi animam dederis,aut ſanguinem fuderis ,cõpenſabis.Non enim ſanguis noſter proderit Chri ſto,vt Chriſti profuit nobis: aut noſtra paſſio beneficium collatura eſt domino,vt domini paſſionem nobis cõtuliſſe gaudemus.Sed idcirco paſſiones noſtras libenter acceptat: quia ſibi fieri deputat,quicquid ꝑpter ſe à nobis geri aſpectat:quia nec ipſum virtute noſtra ſuſtinemus, quod patimur:pro eius potẽtia aggredimur,& eius victoria coronamur.Deniq; ipſe in ſuis pugnat,ipſe dimicat,& victoriam Chriſtianis aſſignat. Nec poterit quiſquam ſibi vendicare,quod dei eſt:licet deus,quod ſuum eſt,homini dignetur adſcribere.Quare cæleſtis amicitiæ dignitas mandatorum obſeruantia teneatur, ne noſter exterminet contemptus, quod pollicetur beneuolentia dominus. Cuſtoditio enim præceptorum,perceptio eſt promiſſorum.Vt enim cõtemptor amicus eſſe nõ poterit,ita amicitiæ gloria perfruetur, qui Chriſti mandata ſeruauerit: ſicut ipſe dicit,Vos amici mei eſtis,ſi feceritis quæ mando vobis.

FINIS.